

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

İbrahim ERŞAHİN

**KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE
TİP VE MOTİF ARAŞTIRMASI**

DOKTORA TEZİ

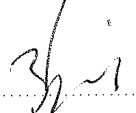
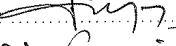
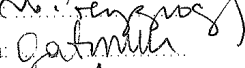

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR**

ERZURUM – 2011

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR danışmanlığında İbrahim ERŞAHİN tarafından hazırlanan bu çalışma 10/02/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN	İmza:
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Dilaver DÜZGÜN	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR	İmza:
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR	İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	XIX
ABSTRACT	XX
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	XXI
ÖNSÖZ.....	XXII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ DERLENMESİ.....	14
1.1. KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	14
1.1.1. Kitaplar	14
1.1.2. Dergiler.....	17
1.1.3. Halk Edebiyatı ve Anadolu Bölge Ağzları Üzerine Yapılan Lisans ve Yüksek Lisans Tezleri ile Bazı Üniversitelere Ait Arşivlerdeki Masallar	17
1.2. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ DERLENMESİ.....	24
1.2.1. Derleme	24
1.2.2. Yayınların İncelenmesi	26
1.2.3. Bölgenin Öğrencileriyle Görüşmeler.....	26
1.2.4. Masalların Derlenmesi ve Tasnifi.....	26
1.2.5. Masal Anlatıcıları Yöreleri ve Anlattıkları Masallar	27
1.2.6. Derleme ile İlgili Bazı Hususlar	31

İKİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ ÖZELLİKLERİ

2.1. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ TİP YAPISI.....	34
2.1.1. Masalların Tip Kataloglarındaki Durumu	34
2.1.2. Tip Kataloglarındaki Kategorilere Göre Masallar.....	34
2.1.2.1. Aarne-Thompson Tip Katalogu'nda.....	34
2.1.2.2. Eberhard-Boratav Tip Katalogu'nda	36

2.1.3. Masalların Varyantları-Benzerleri.....	37
2.1.3.1. Varyantlar.....	37
2.1.3.2. Diğer Türden Metinlerle Benzerlikler	42
2.2. YÖRENİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ	43
2.2.1. Kahramanmaraş Ağzlarının Anadolu Ağzları Tasnifindeki Yeri ve Alt Grupları	43
2.2.1.1. Kahramanmaraş Merkez-Türkoğlu-Pazarcık Ağzları	43
2.2.1.2. Elbistan-Afşin-Göksun Ağzları.....	44
2.2.2. Ses Bilgisi	45
2.2.2.1. Ünlüler.....	45
2.2.2.2. Ünsüzler	46
2.2.3. Şekil Bilgisi.....	48
2.2.3.1. İsim Çekim Ekleri	48
2.2.3.2. Fiillerde Kişi Ekleri.....	49
2.2.3.3. Zaman ve Şekil Ekleri.....	50
2.2.4. Masalların Dili ve Bugünkü Hayat.....	50
2.3. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ ANLATIM ÖZELLİKLERİ	51
2.3.1. Nesir ve Nazım.....	51
2.3.2. Formeller.....	53
2.3.2.1. Başlangıç-Giriş Formelleri	53
2.3.2.2. Bağlayış-Geçiş Formelleri	56
2.3.2.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller	58
2.3.2.4. Bitiş Formelleri.....	60
2.3.2.5. Çeşitli Formel Unsurları.....	62
2.3.3. Masallardaki Diğer Türlerden Ürünler	68
2.3.3.1. Atasözleri	68
2.3.3.2. Deyimler	69
2.3.3.3. Alkışlar	78
2.3.3.4. Kargışlar	79
2.3.3.5. Yeminler.....	80
2.3.4. Anlatıcıların Gelenekle İlişkisi.....	80
2.3.5. Anlatıcı Tutumları (Ara Sözler)	81

2.3.5.1. Açıklayıcı ve Öğretici Ara Sözler.....	82
2.3.5.2. Görüş Yorum ve Eleştiri İfade Eden Ara Sözler	84
2.3.5.3. Şahsi Serzeniş ve İtiraf İfade Eden Ara Sözler	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ TİPLERİ EPİZOTLARI VE MOTİF YAPISI

3.1. TİLKİNİN KÜRKÜ	87
3.1.1. Kaynak Kişi	87
3.1.2. Tip Numaraları	87
3.1.3. Konu	87
3.1.4. Motif Sırası	87
3.1.5. Motifleri	88
3.2. ADAM İLE YILAN.....	90
3.2.1. Kaynak Kişi	90
3.2.2. Tip Numaraları	90
3.2.3. Konu	90
3.2.4. Epizotları.....	90
3.2.5. Motifleri	90
3.3. KURBAĞA İLE HANIMI.....	92
3.3.1. Kaynak Kişi	92
3.3.2. Tip Numaraları	92
3.3.3. Konu	92
3.3.4. Motif Sırası	92
3.3.5. Motifleri	93
3.4. FINDIK FISTIK MASALI.....	94
3.4.1. Kaynak Kişi	94
3.4.2. Tip Numaraları	94
3.4.3. Konu	94
3.4.4. Motif Sırası	95
3.4.5. Motifleri	96
3.5. PADİŞAHIN YEDİ OĞLU	101

3.5.1. Kaynak Kişi	101
3.5.2. Tip Numaraları	102
3.5.3. Konu	102
3.5.4. Motif Sırası	102
3.5.5. Motifleri	102
3.6. HANÇERBAĞI	104
3.6.1. Kaynak Kişi	104
3.6.2. Tip Numaraları	104
3.6.3. Konu	104
3.6.4. Motif Sırası	104
3.6.5. Motifleri	106
3.7. BAHTİYAR AĞA	112
3.7.1. Kaynak Kişi	112
3.7.2. Tip Numaraları	112
3.7.3. Konu	112
3.7.4. Motif Sırası	112
3.7.5. Motifleri	113
3.8. VAHŞİ KIZ.....	117
3.8.1. Kaynak Kişi	117
3.8.2. Tip Numaraları	117
3.8.3. Konu	117
3.8.4. Motif Sırası	117
3.8.5. Motifleri	118
3.9. HİÇHİÇ OĞLAN.....	119
3.9.1. Kaynak Kişi	119
3.9.2. Tip Numaraları	119
3.9.3. Konu	119
3.9.4. Motif Sırası	119
3.9.5. Motifleri	121
3.10. YAN KARDEŞ	128
3.10.1. Kaynak Kişi	128
3.10.2. Tip Numaraları	128

3.10.3. Konu	128
3.10.4. Motif Sırası	128
3.10.5. Motifleri	129
3.11. HIZMALI GÜZELİ İLE GÜZEL AHMET	131
3.11.1. Kaynak Kişi	131
3.11.2. Tip Numaraları	131
3.11.3. Konu	131
3.11.4. Motif Sırası	131
3.11.5. Motifleri	132
3.12. GÜNDEŞLİOĞLU	133
3.12.1. Kaynak Kişi	133
3.12.2. Tip Numaraları	133
3.12.3. Konu	133
3.12.4. Motif Sırası	133
3.12.5. Motifleri	134
3.13. GÜVERCİN KIZ.....	136
3.13.1. Kaynak Kişi	136
3.13.2. Tip Numaraları	137
3.13.3. Konu	137
3.13.4. Motif Sırası	137
3.13.5. Motifleri	138
3.14. SU KIZI.....	141
3.14.1. Kaynak Kişi	141
3.14.2. Tip Numaraları	141
3.14.3. Konu	141
3.14.4. Motif Sırası	141
3.14.5. Motifleri	142
3.15. MESEPAK.....	144
3.15.1. Kaynak Kişi	144
3.15.2. Tip Numaraları	145
3.15.3. Konu	145
3.15.4. Motif Sırası	145

3.15.5. Motifleri	145
3.16. MİDDİ BABA	147
3.16.1. Kaynak Kişi	147
3.16.2. Tip Numaraları	147
3.16.3. Konu	147
3.16.4. Motif Sırası	147
3.16.5. Motifleri	148
3.17. KARA KÖPEK	150
3.17.1. Kaynak Kişi	150
3.17.2. Tip Numaraları	150
3.17.3. Konu	150
3.17.4. Motif Sırası	151
3.17.5. Motifleri	151
3.18. KURU KAFA MEHMET ÇAĞ	153
3.18.1. Kaynak Kişi	153
3.18.2. Tip Numaraları	153
3.18.3. Konu	153
3.18.4. Motif Sırası	154
3.18.5. Motifleri	154
3.19. LEYLAHAR İLE GÜLBAHAR	158
3.19.1. Kaynak Kişi	158
3.19.2. Tip Numaraları	158
3.19.3. Konu	158
3.19.4. Motif Sırası	158
3.19.5. Motifleri	160
3.20. HÜBİL BAĞA	164
3.20.1. Kaynak Kişi	164
3.20.3. Konu	164
3.20.4. Motif Sırası	164
3.20.5. Motifleri	165
3.21. GÖĞSÜ KİLİTLİ BEY	168
3.21.1. Kaynak Kişi	168

3.21.2. Tip Numaraları	168
3.21.3. Konu	168
3.21.4. Motif Sırası	168
3.21.5. Motifleri	169
3.22. VEZİR VE KIZLARI	175
3.22.1. Kaynak Kişi	175
3.22.2. Tip Numaraları	175
3.22.3. Konu	175
3.22.4. Motif Sırası	175
3.22.5. Motifleri	175
3.23. TEMBEL.....	177
3.23.1. Kaynak Kişi	177
3.23.2. Tip Numaraları	177
3.23.3. Konu	177
3.23.4. Motif Sırası	177
3.23.5. Motifleri	178
3.24. KELOĞLAN İLE PADİŞAHIN KIZI	179
3.24.1. Kaynak Kişi	179
3.24.2. Tip Numaraları	179
3.24.3. Konu	179
3.24.4. Motif Sırası	179
3.24.5. Motifleri	180
3.25. PADİŞAHIN DİRDİNİN DEVASI.....	181
3.25.1. Kaynak Kişi	181
3.25.2. Tip Numaraları	181
3.25.3. Konu	181
3.25.4. Motif Sırası	181
3.25.5. Motifleri	182
3.26. BALIK OĞLAN	183
3.26.1. Kaynak Kişi	183
3.26.2. Tip Numaraları	183
3.26.3. Konu	184

3.26.4. Motif Sırası	184
3.26.5. Motifleri	185
3.27. ŞAMDAN	189
3.27.1. Kaynak Kişi	189
3.27.2. Tip Numaraları	189
3.27.3. Konu	189
3.27.4. Motif Sırası	189
3.27.5. Motifleri	191
3.28. ALTIN İNEK.....	195
3.28.1. Kaynak Kişi	195
3.28.2. Tip Numaraları	195
3.28.3. Konu	195
3.28.4. Motif Sırası	196
3.28.5. Motifleri	196
3.29. CAN DAMARI	199
3.29.1. Kaynak Kişi	199
3.29.2. Tip Numaraları	199
3.29.3. Konu	199
3.29.4. Motif Sırası	200
3.29.5. Motifleri	201
3.30. FATMACIK	204
3.30.1. Kaynak Kişi	204
3.30.2. Tip Numaraları	204
3.30.3. Konu	204
3.30.4. Motif Sırası	204
3.30.5. Motifleri	205
3.31. İNCİLİ KIZ GÜLLÜ KIZ.....	211
3.31.1. Kaynak Kişi	211
3.31.2. Tip Numaraları	211
3.31.3. Konu	211
3.31.4. Motif Sırası	212
3.31.5. Motifleri	212

3.32. TAHTALI KIZ	215
3.32.1. Kaynak Kişi	215
3.32.2. Tip Numaraları	215
3.32.3. Konu	215
3.32.4. Motif Sırası	215
3.32.5. Motifleri	216
3.33. KANBER TAY	217
3.33.1. Kaynak Kişi	217
3.33.2. Tip Numaraları	218
3.33.3. Konu	218
3.33.4. Motif Sırası	218
3.33.5. Motifleri	219
3.34. ALTIN TOP	221
3.34.1. Kaynak Kişi	221
3.34.2. Tip Numaraları	221
3.34.3. Konu	221
3.34.4. Motif Sırası	221
3.34.5. Motifleri	223
3.35. SAHTE KELOĞLAN	227
3.35.1. Kaynak Kişi	227
3.35.2. Tip Numaraları	227
3.35.3. Konu	227
3.35.4. Motif Sırası	228
3.35.5. Motifleri	229
3.36. ÜÇ KARDEŞ BİR BACI	233
3.36.1. Kaynak Kişi	233
3.36.2. Tip Numaraları	233
3.36.3. Konu	234
3.36.4. Motif Sırası	234
3.36.5. Motifleri	235
3.37. BEYBÖYREK	237
3.37.1. Kaynak Kişi	237

3.37.2. Tip Numaraları	237
3.37.3. Konu	237
3.37.4. Motif Sırası	237
3.37.5. Motifleri	238
3.38. ÇANAK KURUTAN.....	242
3.38.1. Kaynak Kişi	242
3.38.2. Tip Numaraları	242
3.38.3. Konu	242
3.38.4. Motif Sırası	242
3.38.5. Motifleri	243
3.39. İKİ ARKADAŞ.....	245
3.39.1. Kaynak Kişi	245
3.39.2. Tip Numaraları	245
3.39.3. Konu	245
3.39.4. Motif Sırası	245
3.39.5. Motifleri	245
3.40. AYIOĞLU.....	247
3.40.1. Kaynak Kişi	247
3.40.2. Tip Numaraları	247
3.40.3. Konu	248
3.40.4. Motif Sırası	248
3.40.5. Motifleri	249
3.41. AKILLI VE DELİ KARDEŞ	253
3.41.1. Kaynak Kişi	253
3.41.2. Tip Numaraları	253
3.41.3. Konu	254
3.41.4. Motif Sırası	254
3.41.5. Motifleri	254
3.42. ABALI HALİS İLE ABALI SİNAN	255
3.42.1. Kaynak Kişi	255
3.42.2. Tip Numaraları	255
3.42.3. Konu	255

3.42.4. Motif Sırası	256
3.42.5. Motifleri	256
3.43. AY YÜZLÜ OĞLAN İLE GÜN YÜZLÜ KIZ	261
3.43.1. Kaynak Kişi	261
3.43.2. Tip Numaraları	261
3.43.3. Konu	261
3.43.4. Motif Sırası	261
3.43.5. Motifleri	262
3.44. CEVAHİR KIZI	267
3.44.1. Kaynak Kişi	267
3.44.2. Tip Numaraları	267
3.44.3. Konu	267
3.44.4. Motif Sırası	267
3.44.5. Motifleri	269
3.45. BACI KARDEŞ	275
3.45.1. Kaynak Kişi	275
3.45.2. Tip Numaraları	275
3.45.3. Konu	275
3.45.4. Motif Sırası	275
3.45.5. Motifleri	276
3.46. ARSIZ KIZ	279
3.46.1. Kaynak Kişi	279
3.46.2. Tip Numaraları	279
3.46.3. Konu	279
3.46.4. Motif Sırası	279
3.46.5. Motifleri	279
3.47. ALTIN KAFES	282
3.47.1. Kaynak Kişi	282
3.47.2. Tip Numaraları	282
3.47.3. Konu	282
3.47.4. Motif Sırası	282
3.47.5. Motifleri	283

3.48. DÜNYA GÜZELİ.....	287
3.48.1. Kaynak Kişi	287
3.48.2. Tip Numaraları	287
3.48.3. Konu	287
3.48.4. Motif Sırası	287
3.48.5. Motifleri	288
3.49. ÇOBAN KIZI I.....	290
3.49.1. Kaynak Kişi	290
3.49.2. Tip Numaraları	290
3.49.3. Konu	291
3.49.4. Motif Sırası	291
3.49.5. Motifleri	292
3.50. ÇOBAN KIZI II	294
3.50.1. Kaynak Kişi	294
3.50.2. Tip Numaraları	294
3.50.3. Konu	294
3.50.4. Motif Sırası	294
3.50.5. Üç gün mühlet.....	297
3.51. HORANTANIN KIZI.....	297
3.51.1. Kaynak Kişi	297
3.51.2. Tip Numaraları	297
3.51.3. Konu	297
3.51.4. Motif Sırası	297
3.51.5. Motifleri	298
3.52. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER.....	300
3.52.1. Kaynak Kişi	300
3.52.2. Tip Numaraları	300
3.52.3. Konu	300
3.52.4. Motif Sırası	300
3.52.5. Motifleri	301
3.53. HAMURCU KADIN	304
3.53.1. Kaynak Kişi	304

3.53.2. Tip Numaraları	304
3.53.3. Konu	304
3.53.4. Motif Sırası	304
3.53.5. Motifleri	305
3.54. DEĞİRMENCİ	307
3.54.1. Kaynak Kişi	307
3.54.2. Tip Numaraları	307
3.54.3. Konu	307
3.54.4. Motif Sırası	307
3.54.5. Motifleri	308
3.55. TEMBEL ABDURRAHMAN	309
3.55.1. Kaynak Kişi	309
3.55.2. Tip Numaraları	309
3.55.3. Konu	309
3.55.4. Motif Sırası	309
3.55.5. Motifleri	310
3.56. ALİ KIZ	311
3.56.1. Kaynak Kişi	311
3.56.2. Tip Numaraları	311
3.56.3. Konu	311
3.56.4. Motif Sırası	311
3.56.5. Motifleri	312
3.57. KORKAK MEHMET	314
3.57.1. Kaynak Kişi	314
3.57.2. Tip Numaraları	314
3.57.3. Konu	314
3.57.4. Motif Sırası	314
3.57.5. Motifleri	315
3.58. KELOĞLAN İLE EŞEĞİ	317
3.58.1. Kaynak Kişi	317
3.58.2. Tip Numaraları	317
3.58.3. Konu	317

3.58.4. Motif Sırası	317
3.58.5. Motifleri	317
3.59. AHMAK KIZ.....	319
3.59.1. Kaynak Kişi	319
3.59.2. Tip Numaraları	319
3.59.3. Konu	319
3.59.4. Motif Sırası	319
3.59.5. Motifleri	320
3.60. IDILI İLE BIDILI.....	324
3.60.1. Kaynak Kişi	324
3.60.2. Tip Numaraları	324
3.60.3. Konu	324
3.60.4. Motif Sırası	324
3.60.5. Motifleri	325
Bir varmış bir yokmuş.....	325
3.61. AKLAK İLE ŞAKLAK	325
3.61.1. Kaynak Kişi	325
3.61.2. Tip Numaraları	325
3.61.3. Konu	325
3.61.4. Motif Sırası	325
3.61.5. Motifleri	326
3.62. HEDİK İLE GÜDÜK.....	327
3.62.1. Kaynak Kişi	327
3.62.2. Tip Numaraları	327
3.62.3. Konu	327
3.62.4. Motif Sırası	328
3.62.5. Motifleri	328
3.63. BEHLÜLZÂDELER.....	328
3.63.1. Kaynak Kişi	328
3.63.4. Motif Sırası	329
3.63.5. Motifleri	329
3.64. MURADINA EREN KIZ.....	330

3.64.1. Kaynak Kişi	330
3.64.2. Tip Numaraları	330
3.64.3. Konu	330
3.64.4. Motif Sırası	330
3.64.5. Motifleri	330
3.65. DELİ OĞLAN İLE AKILLI OĞLAN	330
3.65.1. Kaynak Kişi	330
3.65.2. Tip Numaraları	330
3.65.3. Konu	330
3.65.4. Motif Sırası	331
3.65.5. Motifleri	332
3.66. MARAŞ KÖSESİ İLE ANTEP KÖSESİ.....	333
3.66.1. Kaynak Kişi	333
3.66.2. Tip Numaraları	333
3.66.3. Konu	334
3.66.4. Motif Sırası	334
3.66.5. Motifleri	334
3.67. HEPSİ DE YALAN	335
3.67.1. Kaynak Kişi	335
3.67.2. Tip Numaraları	335
3.67.3. Konu	335
3.67.4. Motif Sırası	335
3.67.5. Motifleri	335
3.68. PİRE İLE SİNEK.....	335
3.68.1. Kaynak Kişi	335
3.68.2. Tip Numaraları	336
3.68.3. Konu	336
3.68.4. Motif Sırası	336
3.68.5. Motifleri	336
3.69. ÇİNİMİNİ	337
3.69.1. Kaynak Kişi	337
3.69.2. Tip Numaraları	337

3.69.3. Konu	337
3.69.4. Motif Sırası	337
3.69.5. Motifleri	337
3.70. KOCA KARIYLA TİLKİ	338
3.70.1. Kaynak Kişi	338
3.70.2. Tip Numaraları	338
3.70.3. Konu	338
3.70.4. Motif Sırası	338
3.70.5. Motifleri	339

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ METİNLERİ

4.1. TİLKİNİN KÜRKÜ	341
4.2. ADAM İLE YILAN	343
4.3. KURBAĞA İLE HANIMI.....	344
4.4. FINDIK FISTIK MASALI.....	346
4.5. PADİŞAHIN YEDİ OĞLU	359
4.6. HANÇERBAĞI	361
4.7. BAHTİYAR AĞA	373
4.8. VAHŞİ KIZ.....	380
4.9. HİÇHİÇ OĞLAN	383
4.10. YAN KARDEŞ.....	408
4.11. HIZMALI GÜZELİ İLE GÜZEL AHMET	414
4.12. GÜNDEŞLİOĞLU	415
4.13. GÜVERCİN KIZ.....	419
4.14. SU GIZI.....	429
4.15. MESEPAK.....	434
4.16. MİDDİ BABA	437
4.17. KARA KÖPEK	442
4.18. KURU KAFA MEMMET ÇAĞ	447
4.19. LEYLAHAR İLE GÜLBAHAR	455
4.20. HÜBİL BAĞA	463

4.21. GÖĞSÜ KİLİTLİ BEY	466
4.22. VEZİR VE KIZLARI	472
4.23. TEMBEL.....	475
4.24. KELOĞLAN İLE PADİŞAHIN KIZI	479
4.25. PADİŞAHIN DİRDİNİN DEVASI.....	482
4.26. BALIK OĞLAN	485
4.27. ŞAMDAN	491
4.28. ALTIN İNEK.....	504
4.29. CAN DAMARI	507
4.30. FATMACIK	510
4.31. İNCİLİ KIZ GÜLLÜ KIZ.....	516
4.32. TAHTALI KIZ.....	520
4.33. KANBER TAY	524
4.34. ALTIN TOP.....	531
4.35. SAHTE KELOĞLAN	545
4.36. ÜÇ KARDEŞ BİR BACI	561
4.37. BEY BÖYREK	563
4.38. ÇANAK KURUTAN.....	568
4.39. İKİ ARKADAŞ.....	572
4.40. AYIOĞLU.....	576
4.41. AKILLI VE DELİ KARDEŞ	582
4.42. ABALI HALİS İLE ABALI SİNAN.....	584
4.43. AY YÜZLÜ OĞLAN İLE GÜN YÜZLÜ GIZ	590
4.44. CEVAHİR KIZI.....	596
4.45. BACI KARDEŞ	609
4.46. ARSIZ KIZ	615
4.47. ALTIN KAFES.....	617
4.48. DÜNYA GÜZELİ.....	623
4.49. ÇOBAN KIZI I.....	626
4.50. ÇOBAN KIZI II	632
4.51. HORANTANIN KIZI.....	635
4.52. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER.....	639

4.53. HAMURCU KADIN.....	644
4.54. DEĞİRMENCİ.....	648
4.55. TEMBEL ABDURRAHMAN.....	650
4.56. ALİ KIZ.....	654
4.57. KORKAK MEHMET.....	660
4.58. KELOĞLAN İLE EŞEĞİ.....	666
4.59. AHMAK KIZ.....	668
4.60. IDİLİ İLE BIDİLİ.....	675
4.61. AKLAK İLE ŞAKLAK.....	680
4.62. HEDİK İLE GÜDÜK.....	683
4.63. PEHLİLZÂDELER.....	685
4.64. MURADINA EREN KIZ.....	687
4.65. DELİ OĞLAN İLE AKILLI OĞLAN.....	690
4.66. MARAŞ KÖSESİ İLE ANTEP KÖSESİ.....	696
4.67. HEPSİ DE YALAN.....	700
4.68. PİRE İLE SİNEK.....	702
4.69. ÇİNİMİNİ.....	704
4.70. KOCA KARI İLE TİLKİ.....	704
SONUÇ.....	707
SÖZLÜK.....	709
MOTİFLER İNDEKSİ.....	748
KAYNAKLAR.....	777
ÖZ GEÇMİŞ.....	796

ÖZET

DOKTORA TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE TİP VE MOTİF
ARAŞTIRMASI**

İbrahim ERŞAHİN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR

2011, 796 Sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

Jüri: Doç. Dr. Dilaver DÜZGÜN

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin BAYDEMİR

Kahramanmaraş yöresinin 70 masalı üzerine yapılan bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş Bölümünde masal kavramı ve özellikleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde Kahramanmaraş masalları üzerine yapılmış çalışmalar tanıtılmış ve çalışmada yer alan masalların derlenme süreci anlatılmıştır.

İkinci bölümde Kahramanmaraş masallarının Türk masallarıyla ilgili varyantları tespit edilmiş ve yöre masallarının özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümünde Aarne-Thompson ile Eberhard-Boratav'ın kataloglarındaki tip numaraları verilmiş, masalların motif sırası ile "Motif Index of Folk-Literature"e göre motifleri tespit edilmiştir. Burada masalların her biri a. Kaynak Kişi, b. Tip Numarası, c. Konu, d. Motif Sırası, e. Motifleri bakımından incelenmiştir.

Dördüncü bölümünde masal metinleri anlatıların ağız özelliklerine bağlı kalınarak verilmiştir.

Bu doktora tez çalışması Sonuç, Sözlük, Motif İndeksi ve Kaynaklar ile sona ermektedir.

ABSTRACT

Ph. D. THESIS

RESEARCH ON THE TYPE AND MOTIF IN KAHRAMANMARAŞ TALES

İbrahim ERŞAHİN

Advisor: Assist. Prof. Dr.Gülhan ATNUR

2011, Pages: 796

Jury: Assist. Prof. Dr. Gülhan ATNUR

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

Assoc. Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN

Assist. Prof. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

Assist. Prof. Dr. Hüseyin BAYDEMİR

This study which is about seventy tales from Kahramanmaraş region consists of five chapters.

In the first chapter, the studies conducted on Kahramanmaraş tales are introduced and the collection (compilation) process of the tales is pointed out.

In the second chapter, characteristics of the local tales are expressed within the framework of elements such as character type, language, narration, people, time and place.

In the third chapter, the episodes of the tales with the type numbers in Eberhard-Boratav and Aarne-Thompson's catalogues and motifs according to Motif-Index of folk literature are identified. Here, each of the tales is examined in terms of resource, person, type, numbers, subject, episodes and motifs.

In the last chapter, the texts of tales are given.

This Ph. D. thesis starting with an introduction ends with a result, a dictionary and a bibliography.

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

- AaTh : Antti Aarne-Stith Thompson'ın The Types of the Folk-Tale adlı eseri
- EB : Wolfrom Eberhard-Pertev Naili Boratav'ın "Typen türkischer Volksmärchen" adlı eseri
- EHM : Bilge Seyidoğlu'nun "Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar" adlı eseri
- EM : Umay Günay'ın "Elazığ Masalları (İnceleme)" adlı eseri
- GBM : Saim Sakaoğlu'nun "Gümüşhane ve Bayburt Masalları" adlı eseri
- KM : Ahmet Ali Arslan'ın "Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar" adlı eseri
- KRM : Zekeriya Karadavut'un "Kırgız Masallarından Seçmeler" adlı eseri
- KZM : Ali Berat Alptekin'in "Kazak Masallarından Seçmeler" adlı eseri
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
- şHM : Fevziye Abdullah Tansel'in "Ziya Gökalp Külliyyatı-I şiirler ve Halk Masalları" adlı eseri
- TDK : Türk Dil Kurumu
- TFA : Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
- TM : Ali Berat Alptekin'in "Taşeli Masalları" adlı eseri
- YÇM : Esmā şimşek'in "Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması" adlı eseri

ÖNSÖZ

“Türk Halk Edebiyatı” ürünleri edebi değerlerinin yanında kültürel özellikleri bakımından da önemlidir. Ayrıca bunların bazıları mahalli ve milli hüviyetleriyle birlikte evrensel bir özellik de taşırlar.

Anlatmaya dayanan halk edebiyatı türlerinin bizde bilimsel araştırma konusu olması bir asrı geçmemiştir. Mehmet Kaplan’ın derlenmiş metinler üzerinde doktora tezleri yaptırması ise bu tür çalışmalar için önemli bir aşama teşkil eder.

Gümüşhane-Bayburt, Erzurum, Elazığ ve diğer illerin masalları üzerine yapılan akademik çalışmalar Türk halk bilimi açısından bir önem taşımaktadır. Bu doktora tezinde de Kahramanmaraş masallarını Türk folkloruna kazandırmayı amaçladık.

Kahramanmaraş halk bilimi ürünleri açısından zengin olmakla beraber üzerinde az çalışılmış bir bölgedir. Bu sebeple bölgenin masallarıyla ilgili olarak yapılacak bir çalışmanın, hem küçük de olsa bir eksiğin giderilmesine hem de ileride Türk masalları atlasının hazırlanmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Doktora tezine hazırlık aşamasında Türkiye’deki kütüphaneler, folklor dergileri, üniversitelere ve kişilere ait arşivler taranmıştır. Bu esnada Kahramanmaraş masallarıyla ilgili yeterli derleme ve inceleme olmadığı görülmüştür. Konuyla ilgili olarak tespit edilen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ndeki lisans tezlerinin kaybolduğu anlaşılmıştır. Ayrıca birkaç defa müracaat edilmesine rağmen M. Sabri Koz’un arşivinden de istifade edilememiştir.

Kahramanmaraş masallarının tarafımızdan doktora tezi konusu olarak seçilmesinde söz konusu yörede çalışıyor olmamız önemli bir etken olmuştur. Bu konudaki ilk derlemelere başlangıçtaki danışmanımız Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu’nun uygun görmesiyle başlanmış, çalışma kendisinin emekli olmasından sonra da devam ettirilmiştir.

“Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması” adını taşıyan bu çalışma, masalların derlenmesi, yazıya geçirilmesi ve bunların Tarihi-Coğrafi Fin Metodu ile incelenmesine dayanmaktadır.

Bu çalışma sırasında masallar Kahramanmaraş Merkez ilçe ve köyleri ile Elbistan, Afşin, Andırın, Göksun, Türkoğlu, Ekinözü ve Çağlayancerit ilçelerinden derlenmiştir.

Pazarcık ve Nurhak ilçelerinden yeterli kaynak kişi bulamama vb. sebeplerle derleme yapılamamıştır.

Tezde daha evvelki doktora tezlerinin büyük çoğunluğundaki geleneğe uyularak “70 masal” üzerinde çalışılmaya karar verilmiştir. Adı geçen il ve ilçelerden 120 masal derlenmiş, bunların 62’si teze alınmıştır. Eksik kalan 8 masal ise iki lisans tezinden (Mediha BULUT’un hazırladığı *Kahraman Maraş’tan Derlenmiş Masallar* ile Emine BOLAT-Ayşe Birsal TÜRK’ün hazırladığı *Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma*) seçilmiştir.

Çalışma, “Giriş” ve “Sonuç” dışında dört bölümden oluşmaktadır.

Doktora tezinin Giriş Bölümü’nde “masal” kavramı üzerinde durulmuş, söz konusu terim sözlükler, ansiklopediler ve araştırmacıların tanım ve değerlendirmeleri ışığında incelenmiştir.

Birinci Bölüm’de yöre masalları üzerine daha önce yapılan çalışmalar ve yayınlar kronolojik sıra dikkate alınarak verilmiş ve bu çalışmada yer alan Kahramanmaraş masallarının derlenmesi süreci anlatılmıştır.

İkinci Bölüm’de, doktora çalışmasında kullanılan 70 masal Aarne-Thompson’ın tip kataloguna göre tasnif edilmiş, ayrıca bu masalların Eberhard-Boratav katalogundaki numaraları da tabloda gösterilmiştir. Yine bu bölümde masalların Türk masallarıyla ilgili diğer varyantları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ayrıca yörenin ağız özellikleri ile masalların anlatım özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü Bölüm’de çalışmaya konu edilen 70 masalın her biri a. Kaynak Kişi, b. Tip Numarası, c. Konu, d. Motif Sırası, e. Motifleri bakımından incelenmiştir. Burada Eberhard-Boratav ve Aarne-Thompson kataloglarında benzerleri bulunan masalların tip numaraları verilmiştir. Ayrıca Stith Thompson’ın “Motif Index of Folk-Literature” adlı katalogundan masalların motifleri tespit edilmiştir.

Dördüncü Bölüm’de, üzerinde çalışılan 70 masalın metinleri anlatıcıların ağız özelliklerine bağlı kalınarak verilmiş ve masallar Aarne-Thompson kataloguna göre sıralanmıştır. Buna göre doktora tezinde 3 Hayvan Masalı, 54 Asıl Halk Masalı, 10 Şakalar ve Anektotlar, 3 de Zincirlemeli Masal yer almaktadır.

Tezin sonuç bölümünde elde edilen bulgular dikkatlere sunulmuştur. Çalışmada ayrıca mahalli kelimeler için sözlük, motifler indeksi ve kaynaklar yer almaktadır.

Tezde “Kahramanmaraş” kelimesinin yazımının bazı yerlerde farklılık gösterdiği görülecektir. Bu durum daha önceki yazım kılavuzunda kelimenin farklı yazılması ve ilgili kaynakların da onu esas alması sebebiyledir.

Öncelikle bu çalışmada bana rehberlik eden değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Gülhan ATNUR’a teşekkürü borç bilirim. Öte yandan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU, Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN, Doç. Dr. Dilaver DÜZGÜN ve Doç. Dr. Mevlüt ERDEM’e teşekkür ederek değerli katkılarını anmak isterim. Son olarak yoğun katalog çalışmaları esnasında yer yer tercümeleriyle bana destek olan oğlum Mehmet Arif ERŞAHİN’e de teşekkür ederim.

Kahramanmaraş-2011

İbrahim ERŞAHİN

GİRİŞ

GENEL OLARAK MASAL

I. MASAL KAVRAMI

“Masal” dilimize Arapça’dan geçen “mesel” kelimesinin değişime uğramış şeklidir.¹

İslam Ansiklopedisi’nde kelime hakkında “*Aslında iştikakına göre Habeşçe mesl-messale, Aramice masal ve İbranice maşal gibi mukayese ve karşılaştırma ifade eder.*”² şeklinde bir bilgi de verilmektedir.

Kelimenin “masal” şeklini alış tarihi oldukça yenidir. Önceleri *masal* yerine *kıssa*, *dâstân*, *hikâye* gibi kelimeler kullanılmış, 19. yüzyılın başlarından itibaren *mesel* kelimesi dilimize girmiş ve daha sonra *masal* şekline dönüşmüştür. Bu süreçle ilgili olarak Saim Sakaoğlu şunları söylemektedir:

“*Mesel ve masal kelimeleri halk hikâyesi, bilmece, fıkra, masal anlamlarını karşılamış, daha sonra anlamı daralarak bugün kullanıldığı manayı kazanmıştır.*”³

Anadolu’da kimi yerlerde “masal”ın türkü, bilmece, mani karşılığı olarak kullanıldığı da görülmüştür.⁴

Anadolu’daki ağzılarda “masal” dışında bu türü karşılayacak başka kelimelere de rastlanır. Bunlar: “*mesel, misal, mesele, meselok, metel, metelok, matal, hekâ, hekat, hikâye, hekâye, hikkaye, oranlama, ozanlama ve nağıl, çirok, sanık, sanıka*”⁵ dır.

“Masal” kelimesi karşılığında *Divanü Lügati’t Türk*’te “*ötgünç*” kullanılmıştır.⁶

Türk dünyasında “masal” terimini karşılayan çeşitli kelimeler bulunmaktadır. Bunlar akiyât (Başkurt, Tatar Türkleri), at çabū (Kırgız Türkleri), çerçok (Teleüt

¹ Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978, s. 1288; Muallim Naci, *Lügati Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987, s. 814; Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî*, (1876), (Haz. Recep Toparlı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 273; Sevan Nişanyan, *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, (2. baskı), Adam Yayınları, İstanbul 2003, s. 291.

² *İslam Ansiklopedisi I-XV*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, c. VII, s.120.

³ Saim Sakaoğlu, *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s. 3.

⁴ Naki Tezel, *Türk Masalları I-II*, (2. baskı), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, c. I, s. 5.

⁵ Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s. 6; “Türk Halk Masallarının Genel Özellikleri”, <http://www.dilededebiyat.net/>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.dilededebiyat.net/turk-edebiyati-tarihi/islamiyetin-etkisindeki-turk-edebiyati/halk-edebiyati/halk-nesrinin-genel-ozellikleri/masallar/turk-halk-masallarinin-ozellikleri>,

⁶ *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972, s. 93.

Türkleri), çomok (Kırgız Türkleri), çöçäk (Kaçkar, Uygur, Yarkent Türkleri), ertäk (Özbek Türkleri), erteg (Kırgız Türkleri), erteki (Türkmen Türkleri), libak (Şor Türkleri), masal (Balkan Türkleri), matal (Kerkük Türkleri), nağıl (Azerbaycan Türkleri), şabuv-şabıs (Kazak Türkleri) gibi kelimelerdir.⁷

Ayrıca "masal" kelimesinin Antik Yunanca karşılığı "paramything", İngilizcesi "tale", Fransızcası "conte", Almancası "maerchen", Rusçası "skazka", İspanyolcası "cuento"dur.⁸

II. MASALIN TANIMI

Fantastik metinler yazarı Tolkien'e göre "*tanımlanamaz*"⁹ olsa bile masal için pek çok tanım yapılmıştır.

Biz bu tanımların yerli kaynaklardan aldığımız bir grubunu iki başlık altında toplayarak veriyoruz.

A. Sözlük ve Ansiklopedilere Göre

Lehçe-i Osmânî'de masal, "*mesel, hâlen hikâye, destan, menkıbe mânâsına fıkra ve kaziyenin gayri*"¹⁰ olarak açıklanır.

Lügat-i Naci'de ise "mesel" kelimesinin karşılığında "*dâsûtân, kıssa-i meşhûre (masal bundan muharreftir); izahı matlub için ityan olunan hikaye, kıssa.*"¹¹ açıklaması yer almaktadır.

Kamûs-ı Türki'de yine "mesel" maddesinde "*Âdâb ve ahlâk ve nasâyihe müteallik küçük hikâye*" olarak tanımlanır, "*Masal bundan galattır.*"¹² denilir.

Okyanus Ansiklopedik Sözlük'te masal "*1. Çocuklara anlatılan ve çoğu olağanüstü olaylarla süslenmiş bulunan ilgi çekici hikaye [İng. Tale, story; Fr. Conte];*

⁷ *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü 1-2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, c. 1, s. 562-563; "Türk Halk Masallarının Genel Özellikleri" <http://www.dilededebiyat.net/>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.dilededebiyat.net/turk-edebiyati-tarihi/islamiyetin-etkisindeki-turk-edebiyati/halk-edebiyati/halk-nesrinin-genel-ozellikleri/masallar/turk-halk-masallarinin-ozellikleri>.

⁸ "Masal", <http://www.dilededebiyat.net/masallar>, Erişim tarihi: 01.09.2010; *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, s. 562-563; *Yunan Masalları*, (Der. ve Çev. Hülya Ağdan Helvacı), Okyanus Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 9; Nil Ünsal, *Kont Lucanor: Bir Masal Yumağı ve İletileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 1

⁹ Tolkien, J.R.R. *Peri Masalları Üzerine*, (2. baskı), (Çev. Serap Erincin), Altıkkırkbeş Yayınları, İstanbul 1999, s. 21

¹⁰ Ahmet Vefik Paşa, s. 273

¹¹ Muallim Naci, s. 814

¹² Şemsettin Sami, s. 1288

2. *Temsillerle eşyayı canlanılaştırma, hayvanları dile getirme gibi yollarla çekici bir şekil verilmiş kısa hikaye [İng. ve Fr. Fable]*¹³ şeklinde tanımlanır.

Meydan Larousse'ta terim "*Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayali, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikayesi.*"¹⁴ olarak açıklanır.

İnanç Sözlüğü'nde masalın tanımı "*Doğada olmayacak biçimde hayal edilen konuları kapsayan ve kulaktan kulağa anlatılan öykü.*"¹⁵ şeklindedir.

Türk Ansiklopedisi'nde masal için "*Olayların geçtiği yer ve zaman belli olmayan, peri ve cin, dev, ejderha, cadılar, arap, padişah, vezir gibi kahramanları belirli kişileri temsil etmeyen hikaye.*"¹⁶ ifadesi kullanılmıştır.

Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü'nde ise terim "*Olağanüstü olaylarla süslü, olağanüstü kişilerin başından geçen, zaman ve yer kavramları belirli olmayan ilgi çekici hikaye; hayvanları, eşyaları dile getirerek hazırlanmış kısa hikaye.*"¹⁷ olarak açıklanır.

Yeni Türk Ansiklopedisi'nde masal "*Olağanüstü, olağandışı ve hemen hemen tamamı hayali olaylara ve kahramanlara yer veren halk hikayeleri, sözlü anonim halk edebiyatının bir ürünüdür.*"¹⁸ olarak tarif edilir.

Türk Edebiyatı Ansiklopedisi'nde "*Masallar, halkın ortak şuurunda doğmuş, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, cereyan ettiği yer ve zaman bilinmeyen, normal ya da olağanüstü şahıs veya peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıklara ait olağandışı ve tamamıyla hayal mahsulü birtakım hadiselerin hikaye edildiği sözlü halk edebiyatı ürünleridir.*"¹⁹ der.

Ana Britannica'da masalın "*Olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öykü.*"²⁰ olduğu belirtilir.

¹³ Pars Tuğlacı, *Okyanus Ansiklopedik Sözlük I-VI*, Pars Yayınları, İstanbul 1972, c. IV, s. 1483

¹⁴ *Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi I-XII*, Meydan Yayınları, İstanbul 1973, c. VIII, s. 425

¹⁵ Orhan Hançerlioğlu, *İnanç Sözlüğü (Dinler-Mezhepler-Tarikatler-Efsaneler)*, İstanbul 1975, s. 381

¹⁶ *Türk Ansiklopedisi I-XXX*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1976, c. XXIII, s. 317

¹⁷ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, (2. baskı), İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1978, s. 442

¹⁸ *Yeni Türk Ansiklopedisi I-XII*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1985, c. VI, s. 2216

¹⁹ Necat Birinci, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1985, s. 283

²⁰ *Ana Britannica I-XXII*, (4. baskı), Ana Yayıncılık, İstanbul 1989, c. XV, s. 402

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü'nde masal “*öykü, özellikle örnek alınacak nitelikte öğretici öykü*”²¹ şeklinde tanımlanır.

Edebiyat Ansiklopedisi'nde masalın tanımı “*Halkın ortak şuurunda doğmuş, kulaktan kulağa, kuşaktan kuşağa aktarılan, geçtiği yer ve zaman bilinmeyen, normal veya olağanüstü şahıs, peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıkların meydana getirdiği gerçek dışı olayların hikaye edildiği anonim halk edebiyatı ürününe denir.*”²² şeklindedir.

Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü'nde masal “*Yaratıcısı bilinmeyen ve ağızdan ağza sürüp gelen, olağanüstü, düş ürünü olaylarla örülü anlatı türü.*”²³ olarak açıklanır.

Büyük Türkçe Sözlük'te masal “*1. Fevkalade olay, macera ve kahramanlara yer verilen, hayali, sözle nakledilen ve daha çok çocuklara anlatılan hikaye. 2. İbret verici kıssalı hikaye.*”²⁴ diye ifade edilir.

Yeni Rehber Ansiklopedisi'nde masal için “*Günlük hayattan sıyrılarak, insanların muhayyilelerinde, tabiat ve gerçek dışı alemde yaşattığı kahramanların hikayesi, sözlü nesir türüdür.*”²⁵ ifadesi kullanılır.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'te masal “*Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikaye.*”²⁶ şeklinde tarif edilir.

Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü'nde masal “*Kıssa, ahlaki öykü.*”²⁷ şeklinde geçer.

Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü'nde masal “*Genellikle halk tarafından oluşturulmuş, ağızdan ağza ve kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların, olağanüstü yaratıkların veya tanrıların başından geçen ve tamamen hayal ürünü olan gerçek ve gerçek dışı olayların iç içe anlatıldığı hikaye.*”²⁸ olarak tanımlanır.

²¹ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, (2. baskı) , Sosyal Yayınlar, İstanbul 1991, s. 476

²² *Edebiyat Ansiklopedisi*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1991, s. 195

²³ Atilla Özkırımlı, *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1991, s. 116-117

²⁴ D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, (9. baskı) , Rehber Yayınları, İstanbul 1992, s. 745

²⁵ *Yeni Rehber Ansiklopedisi I-XX*, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1994, c. XIII, s. 276

²⁶ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (19. baskı), (Haz. Aydın Sami Güneçal), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, s. 625

²⁷ Nişanyan, s. 291

²⁸ Nurettin Albayrak, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, L&M Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 363

TDK Türkçe Sözlük masal için “1. Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikaye. 2. Öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser.”²⁹ ifadelerini kullanmaktadır.

Kubbealtı Lügati: Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te masal “1. Kulaktan kulağa nakledilerek zamanımıza kadar gelen ve olağanüstü maceralarla, kahramanlıklarla süslenmiş olan hayali hikaye. 2. Öğretici ve öğüt verici çocuk hikayesi, ahlaki ders veren, ibret alınacak alegorik eser.”³⁰ olarak tanımlanır.

Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü’nde masal “Hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden, kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği birtakım remz ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü.”³¹ şeklinde ifade edilir.

Ötüken Türkçe Sözlük’te masalın tanımı “1. Tamamen hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman cin, peri, dev, ejderha gibi doğaüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirsiz bir zamanda geçen, ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden bir anlatı türü. 2. Öğüt verici bir ahkak dersi vermek için anlatılan alegorik hikaye; hayvan hikayeleri; fabl.”³² şeklindedir.

B. Araştırmacılara Göre

Ziya Gökalp’e göre masal “Perileri ve devleri muhtevel olsun olmasın, zamanı ve mekanı muayyen olmayan, esrarengiz bir muhitte cereyan eden hikayelerdir.”³³

Mustafa Sekip Tunç masalı “Mythe denilen beşeri ilk kültürün en mütakâmil numuneleri olan eserlerin çocuk çağındaki ibdalarıdır.” diye tarif eder ve “benzetmek caizse bunlar insanlığın çocukluk devrinin yadigarlarıdır”³⁴ diye nitelendirir.

²⁹ Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (10. baskı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, s. 1349

³⁰ İlhan Ayverdi, *Kubbealtı Lügati: Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*, (2. baskı), (Redaksiyon-Etimoloji Ahmet Topaloğlu), Kubbealtı Yayınevi, İstanbul 2006, c. II, s. 1945

³¹ Doğan Kaya, *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 488

³² Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük I-V*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, c. III, s. 3068-3069

³³ Ziya Gökalp, “Usullere Dair: Tarih Usulünde An’aneler”, *Küçük Mecmua*, sayı 14, (9:1338), s. 10 (Rıza Filizok, *Ziya Gökalp’in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 94’ten naklen).

³⁴ Mustafa Şekip Tunç, “Türk Çocuklarına Ne Gibi Masal ve Hikâyeler Okutulmalı?(Anket)”, *Yücel*, 1941, sayı 73, s. 19.

Muhtar Avezov'a göre *"Masallar halkın sözlü geleneğinin gösterişli hikayeleridir."*³⁵

Eflatun Cem Güney'e göre *"Masallar halkın birleşik yaratıcılığıyla meydana gelmiş sözlü mahsullerdir."*³⁶

Rauf Mutluay'a için masal *"Destan türünün halk dilinde kişiliğini yitirmiş yoz örneği"*dir.³⁷

Şükrü Elçin masalı *"Bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıs ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikayesi"* olarak tanımlar.³⁸

Şükrü Elçin masal için ayrıca *"... İşte, böyle bir zaman içinde, köklü geleneğe bağlı, kollektif karakter taşıyan, 'hayalî - gerçek', 'mücerret - müşahhas', 'maddî - manevî' bir takım konu, macera, vak'a, problem, motif ve unsurlar, nesir dili ile, vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle, husûsî bir üslupla anlatılır veya yazılır."*³⁹ der.

Bilge Seyidoğlu masalı çeşitli özelliklerini belirterek ayrıntılı bir şekilde tanımlar: *"Masal kelimesi ile halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, 'bir varmış, bir yokmuş' gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda, 'yedi, içti, muratlarına erdiler' yahut 'onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana' gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekan kavramlarıyla kayıtlı olmayan, bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir."*⁴⁰

Ali Öztürk'e göre masal *"Gerçek hayatta, mevcut çekişmelerin içinde hareket eden bir kahramanın hayatı etrafında yer alan olağanüstü, motif ve sembol tiplerin şekillendiği olaylarla, ideal hayatı sergileyen bir anonim türdür."*⁴¹

Pertev Naili Boratav masalı *"Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamiyle hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı."*⁴² şeklinde tanımlar.

³⁵ Muhtar Avezov, "Masallar(Ertogiller)", *Folklor Yazuları*, (Haz. Ali Abbas Çınar), Bilig Yayınları, Ankara 1997, s. 67

³⁶ Eflatun Cem Güney, *Folklor ve Eğitim*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1966, s. 9

³⁷ Rauf Mutluay, *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, Gerçek Yayınları, İstanbul 1979, s. 300

³⁸ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1981, s. 368

³⁹ Elçin, s. 369

⁴⁰ Bilge Seyidoğlu, "Masal", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I-VII*, Dergah Yayınları, İstanbul 1986, c. VI, s.149

⁴¹ Ali Öztürk, *Türk Anonim Edebiyatı*, (2. baskı), Yayınevi yok, İstanbul 1986, s. 101

Naki Tezel'e göre "Masal, olayların geçtiği yer ve zaman belirli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, Arap bacı vb. gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikayedir."⁴³

Umay Günay bu tür için "Masallar en yaygın kabule göre masal mantığı denilen belli bir düzen içinde anlatılan hayat hikâyeleridir. Bu hayat hikâyeleri umumiyetle yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyayı dile getirir ve imkansız gerçekleştirecek, kahramanları neticede mutlu kılar, dinleyenlere ümit verir."⁴⁴ der.

Yücel Feyzioğlu "Doğüstü güçleri, olağanüstü tipleri anlatan, yer yer gerçekçi konuları destansı, alaycı ya da hüznü bir biçimde sunan masal, sözlü halk edebiyatının en eski biçimlerinden biridir."⁴⁵ der.

Namık Aslan'a göre masal "İnsan aklının, insan mantığının kavrayamadığı hadiseler karşısında (bunlar çoğunlukla tabiat hadiseleridir) ortaya koyduğu bir tür varsayımlardır."⁴⁶

Gülay Mirzaoğlu masalı "yeryüzünde asırlar boyu sözlü gelenekte yaşamış ve çok zengin özelliklerle yüzyıllar öncesinin kültür izlerini taşıyarak geniş bir coğrafyaya yayılabilmiş halk anlatısı"⁴⁷ diye tarif eder.

M. Güner Demiray "Masallar, olağanüstü olayları anlatan, zaman ve yer kavramı belli olmayan edebî eserlerdir." der. Demiray masalı yine "Masallar, ulusal kültürlerin evrensel nitelikler taşıyan kaynaklarıdır."⁴⁸ şeklinde niteler.

Selahattin Dilidüzgün'e göre masal "sembollere dönüşmüş, dahası ilişkilerin basitleştirildiği kurmaca dünya içinde yaşamın gerçeklerine gönderme yapan bir tür"⁴⁹dür.

Suat Batur masalı "Düz yazı ile oluşturulan, tümüyle hayal ürünü, gerçekle ilgisi bulunmayan, sunulan evreni inandırma amacı gütmeyen kısa bir anlatı türü."⁵⁰ olarak tanımlar.

⁴² Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1988, s. 75

⁴³ Tezel, s. 2

⁴⁴ Umay Günay, "Elazığ Masallarının Muhtevası.", *Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu Bildirileri: 24-27 Ekim 1985- Elazığ*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ 1992, s. 109.

⁴⁵ Yücel Feyzioğlu, "Eğitimde Masalların Psikolojik Etkileri", *Folklor/Edebiyat*, sayı 18, (1999/2), s.145

⁴⁶ Namık Aslan, *Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994, s. 1

⁴⁷ Gülay Mirzaoğlu, "Türkiye ve Türkmen Masallarının Genel Özellikleri", *Milli Folklor*, sayı 26, (Yaz 1995), s. 28

⁴⁸ M. Güner Demiray, *Anadolu'dan Masallar*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1996, s. 5

⁴⁹ Selahattin Dilidüzgün, *Çağdaş Çocuk Yazını*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996, s. 33

Kemal Başçioğlu masal için “Gerçek hayattan bazı kesitlerle olağanüstü unsurların birleşmesinden meydana gelmiş metinlerdir.”⁵¹ der.

Ali Berat Alptekin masalı "Nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamı ile hayâl mahsûlü olan mensur bir türdür."⁵² şeklinde tanımlar.

Esmâ Şimşek masal için “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”⁵³ demektedir.

Ensar Aslan masalı “kendine ait kavramları ve anlatım dili ile olağan ve olağanüstü olayları anlatan, eğitici nitelikli, geleneksel ve kolektif karakter taşıyan mensur ürün”⁵⁴ olarak tanımlar.

Ali Fuat Bilkan’a göre “Masal, gerçekle ilgisiz, tamamen hayal ürünü olan ve anlattıklarına inandırmak iddiası bulunmayan bir anlatım türüdür.”⁵⁵

Saim Sakaoğlu’na göre masal “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”⁵⁶

Ahmet Öcal’a göre masal “Birtakım olağanüstülükleri içine alarak insanları eğlendiren, insanlara ders veren, öğüt veren, geçmişin tecrübelerini tatlı bir dille gelecek nesillere aktaran, bütün bu özelliklerini bir kalıp içinde sunan anlatım türüdür.”⁵⁷

Zekeriya Karadavut’a göre “Masallar hayali olayların fantastik unsurlarla süslenerek olağanüstü bir şekilde anlatıldığı kısa hikayelerdir.”⁵⁸

⁵⁰ Suat Batur, *Açıklamalı Örnekli Türk Halk Edebiyatı*, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul 1998, s. 349

⁵¹ Demir, Mehmet, (Edt.), *Afrika Masalları-Tales From Africa*, (t.y.), (Çev. Kemal Başçioğlu), Yeni Kuşak Yayınları, Ankara 2000, s. 4

⁵² Ali Berat Alptekin, *Taşeli Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s. XI

⁵³ Esmâ Şimşek, *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması 1-2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, c. 1, s. 3

⁵⁴ Ensar Aslan, “Masal Araştırmaları ve Korkak Ali Masalı Üzerine Bir Araştırma”, *Milli Folklor*, sayı 58, (Kış 2001), s. 33.

⁵⁵ Ali Fuat Bilkan, *Masal Estetiği*, Timaş Yayınları, İstanbul 2001, s. 13.

⁵⁶ Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, s. 4.

⁵⁷ Öcal, Ahmet. “Bulgaristan Türk Masalları ile Yozgat (Karakuyu) Masallarının Karşılaştırılması”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 13, (2002), s. 114

⁵⁸ Zekeriya Karadavut, *Kırgız Masallarından Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 15.

Abdurrahman Güzel “*Masallar; şahıs ve vakaları insan üstüne kurulmuş, tabiat üstü hususiyetler ve nitelikler taşıyan hikâyelerdir.*”⁵⁹ demektedir.

Özlem Akar’a göre “*Masal, kaynağı yüzyıllar öncesine dayanan, içinde doğduğu kültürün izlerini taşıyan, kahramanları ve olayları genellikle olağanüstü özellikler taşıyan, kalıplaşmış sözlerle (formel) başlayan ve biten, zaman ve mekandan bağımsız oluşmuş, genellikle anlatıcılar (masalcı, masal anası) tarafından aktarılan sözlü anlatım türüdür.*”⁶⁰

İsmail Gezgin’e göre “*Masallar yeni doğan çocukları topluma hazırlayan, onları şekillendiren katalizörlerdir.*”⁶¹

Muhsine Helimoğlu Yavuz “*Masallar elbette çocukluğumuzdur.*”⁶² der. Ayrıca “*Halk anlatıları, özellikle de masallar, ürünü oldukları toplumların; coğrafyalarının evrenselliği göz önüne alındığında da, tüm insanlığın, sosyokültürel ve psikokültürel aynalarıdır.*”⁶³ der.

M. Öcal Oğuz’a göre masal “*olağanüstü olayların ve kahramanların konu edildiği sözlü anlatılardan biri*”⁶⁴ dir.

Necati Demir’e göre masal “*yaygın eğitim kurumlarının bulunmadığı veya yaygınlaşmadığı zamanlarda çocukların ve gençlerin ufkunu genişletmede önemli eğitim malzemelerinden biridir.*”⁶⁵

Yahya Türkeli’ye göre “*Masallar kişi ve toplumlara mal olmuş; gerçek ile hayal, doğru ile yanlış, iyi ile kötü, güzel ile çirkin gibi değerleri; kimi zaman akıl yürütmeye, kimi zaman kurnazlıkla, kimi zaman kaba kuvvetle, kimi zaman hoşgörü ve sevgiyle, kimi zaman gülmeceyle yansıtan anlatımlardır.*”⁶⁶

⁵⁹ Abdurrahman Güzel-Ali Torun, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 412.

⁶⁰ Özlem Akar, *Türk Masallarında Kadın Figürü Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s. 4

⁶¹ İsmail Gezgin, *Kırmızı Başlıklı Kız’dan İlk Günaha Masalların Şifresi*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 35

⁶² Pertev Naili Boratav, *Masallar-1- Uçar Leyli*, (Haz.. Muhsine Helimoğlu Yavuz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 1

⁶³ Muhsine Helimoğlu Yavuz, “Bir Doğu Masalına Gizlenmiş Ütopik Gerçekler”, *Bilim ve Gelecek*, S.43, (Eylül 2007), <http://www.bilimvegelecek.com.tr>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.bilimvegelecek.com.tr/?goster=282>.

⁶⁴ M. Öcal Oğuz, (Edt.), “Masallar”, *Masallar ve Hikayeler*, Ankara 2008, s. 3, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-75554/hikayeler-ve-masallar.html>.

⁶⁵ Ülkü Önal, *Ahıska Masalları ve Hikayeleri*, Meneviş Yayınları, Ankara 2008, s. 9-10

⁶⁶ Yahya Türkeli, *Anadolu Masalları 1*, Özlem Yayınevi, Ankara 2008, s. 4

Alfiya Zhamakina masalı “*Genellikle olağanüstü kahramanların ve maceraların yer aldığı, olaylarının geçtiği yer ve zamanı belirli olmayan, belli bir kişi tarafından dinleyicilere nesir şeklinde anlatılan, belirli kalıp sözlerle başlayıp yine kalıp belirli sözlerle biten, eğlendirme, eğitime ve psikolojik rahatlatma gibi işlevlere sahip, yüksek hayal ürünü, bazıları yazılı olarak yaratılmakla birlikte, genel olarak bir sözlü anlatım türüdür.*”⁶⁷ şeklinde tanımlar.

Mustafa Arslan’a göre masal “*halkbilgisinin dilin bir vasıta olarak kullanıldığı anlatmaya dayalı türlerinden biri*” dir.⁶⁸

Abdullah Doğan’a göre masal “*Kahramanların bazıları insan, bazıları hayvan, bazıları da dev, ejderha, peri gibi gerçeküstü varlıklar olan; olayları bazen hayal ürünü yerlerde, bazen de gerçek yaşamın sürdüğü yerlerde ve bilinmeyen geçmiş zamanda geçen; insanlara çeşitli konularda ders vermek amacıyla ya da insanları eğlendirmek amacıyla, gerçekle ilintili, gereğinden fazla abartılmış anonim anlatı türüdür.*”⁶⁹

Muzaffer Gündoğar’a göre “*Masal, insanlığın oluşumundan bu yana toplumların gerçekleriyle düşlerini bir arada dile getiren, sözlü gelenekte yaratılıp yaşatılarak günümüze ulaşan anlatılardır.*”⁷⁰

Safiye Akdeniz’e göre masal “*sadece bir mutluluk hikâyesi değildir, bilgiye ve güce kavuşmanın hikâyesidir.*”⁷¹

III. MASALIN ÖZELLİKLERİ

A. Anlatım-Şekil Özellikleri

a. Hemen herkes masal anlatabilir. Ama bu öylesine bir anlatma olur. Aslında bu işi gerçekte geleneği bilen daha özel bazı kişiler yapar. Bu özel anlatıcılara "masal anası", "masalçı", "hikayeci" gibi adlar verilir.⁷²

⁶⁷ Alfiya Zhamakina, *Kazak Masalları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009, s. 4

⁶⁸ Mustafa Arslan, "Denizli Yöresinde Masal Anlatma Geleneği", *Milli Folklor*, sayı 86, (Yaz 2010), s. 50

⁶⁹ Abdullah Doğan, *Adıyaman Yöresi Masalları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2010, s. 5

⁷⁰ Muzaffer Gündoğar, "Masallar Üzerine Bir Ufuk Turu", *tes.110mb.com*, Erişim tarihi: 01.09.2010, tes.110mb.com/makale/makale.../masallar_uzerine.html,

⁷¹ Safiye Akdeniz, "Bir "Masal İnceleme Modeli" Önerisi ve Uygulama", *www.ege-edebiyat.org*, Erişim tarihi: 01.09.2010, www.ege-edebiyat.org/docs/471.doc.

⁷² Nedim Bakırcı, *Niğde Masalları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2000, s. 16; Şimşek, s. 7; Ali Berat Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s. 22; Karadavut, s. 15.

b. Masal, nesir halindedir. Hemen bütün masallar mensur olmakla beraber bazılarının bünyesinde manzum parçalar bulunabilir. Ayrıca kimi masallar yazar ve şairler tarafından manzum hale getirilmiştir.⁷³

c. Masalın dili sadedir ve yörenin konuşma diliyle anlatılır.⁷⁴

d. Masalların hacmi (hayvan masalları dışında), genellikle bir gece oturması demek olan bir-iki saat esnasında anlatılacak kadardır. Diğer bir ifadeyle genelde en az birkaç epizodu içinde barındıracak eserlerdir. Masallar, destanlar ve halk hikâyelerinden daha kısa olsalar da hacimleri efsanelere göre geniştir. Hatta anlatılması birkaç gece süren ve büyüklüğü küçük çaplı halk hikayelerine yaklaşan masallar da vardır. Bununla beraber hayvan masallarının diğer masallara göre daha kısa olduğunu da belirtmeliyiz. Öte yandan sosyal şartların etkisiyle yakın dönemlerde derlenen masalların eski örneklerine oranla gittikçe daha fazla kısaltıldığı da gözlenmiştir. Bunun da kaynak kişinin yaşadığı atmosferin ve uğraşlarının hafızasını olumsuz etkileyerek özellikle bazı detayları unutmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.⁷⁵

e. Birkaç masal tipinin tek bir masal gibi bir arada anlatıldığı da olur.⁷⁶

f. Masalların belli yerlerinde, belli işlevlerle kullanılan kalıp sözler, formel unsurlar vardır. Bunlar özellikle masalların başında ve sonunda kullanılır.⁷⁷

g. Masal metinleri içerisinde diğer bazı halk edebiyatı türlerinin (atasözü, deyim, duâ, beddua, bilmece gibi kalıp sözler; fıkra, efsane gibi anlatmalar; mâni, türkü, ağıt gibi nazımlar) örneklerine de rastlanmaktadır.⁷⁸

B. Muhteva Özellikleri

a. Masal gerçek dışı, hayali bir öyküdür. Bu özelliği formel denilen kalıp sözlerle vurgulanır. Dolayısıyla inandırmak iddiası yoktur. Bununla beraber masalda geçen

⁷³ Bakırcı, s. 12; Şimşek, s. 4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 14; Satı Kumartaşlıoğlu, *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2006, s. 71; Zhamakina, s. 4; M. Öcal Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, (7. baskı), Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s. 150

⁷⁴ Bakırcı, s. 13; Şimşek, s. 4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 16; Kumartaşlıoğlu, s. 72; Zhamakina, s. 4

⁷⁵ Bakırcı, s. 14; Şimşek, s. 3-4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 14; Kumartaşlıoğlu, s. 71; Karadavut, s. 12; Zhamakina, s. 4

⁷⁶ Bakırcı, s. 13; Şimşek, s. 4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 16; Kumartaşlıoğlu, s. 71; Karadavut, s. 15;

⁷⁷ Bakırcı, s. 13; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 15; Kumartaşlıoğlu, s. 72; Zhamakina, s. 4; Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, s. 150

⁷⁸ Bakırcı, s. 14; Şimşek, s. 4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 17; Kumartaşlıoğlu, s. 72; Karadavut, s. 15; Zhamakina, s. 4

olayların gerçek olduklarına inananlar bulunabilmektedir. Öte yandan masalda gerçekle gerçek dışı yan yana bulunur. Onda çeşitli geçek ötesi unsurla beraber gerçek dünyadan birçok şey de vardır.⁷⁹

b. Masalın gerçek dışılığı taşıdığı olağanüstü özelliklerden kaynaklanır. Yani masalarda olağanüstü unsurlar bolca bulunur. Taş kesilme, şekil-cinsiyet değiştirme, cin-peri-dev gibi varlıklar veya hayvanlarla konuşma bunlardandır.⁸⁰

c. Masal fert eksenli olmak üzere hayalî-gerçek, mücerret-müşahhas, maddî-manevî birtakım olay, durum ve problemleri konu alır.⁸¹

d. Masalın varyantları veya benzerleri vardır. Bu milli çerçevede olduğu gibi milletlerarası da olabilir. Yani bir masalın benzerine aynı ülkenin değişik bölgelerinde ve başka ülkelerde rastlanabilir.⁸²

e. Masallar uluslararası bir nitelik de taşımakla beraber bünyelerinde ait olduğu toplumun millî özelliklerini; anlatıldığı kültürün, sosyal çevrenin, coğrafyanın birçok unsurunu da yansıtmaktadır.⁸³

f. Masalın eğiticiliği, ders verme özelliği vardır. Bu husus, özellikle hayvan masallarında daha çok göze çarpar. Bu bakımdan masal dinleyicilerini iyilik yapmaya teşvik eder, kötülükten sakındırır. Zira masalarda iyilik yapanlar ödüllendirilir, kötülük yapanlar da cezalandırılır.⁸⁴

g. Masalın ortamı bütünüyle hayali veya yarı hayali-yarı gerçek bir alem özelliği gösterir. Bu yüzden masalarda Kafdağı, kuşlar ülkesi, periler ülkesi, yeraltı dünyası gibi yerlerin yanı sıra Çin, Hint, Yemen gibi gerçek dünyada bulunan yerler de vardır.⁸⁵

h. Masalın zamanı kendine mahsustur ve olağanüstü özellikler taşır. Özellikle göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zamanda uzun bir yolun gidilmesi demek olan bast-ı zaman-tayy-ı mekân durumu bulunur.⁸⁶

⁷⁹ Bakırcı, s. 15; Ünsal, s. 3; Bilkan, s. 14; Saadet Karaköse, "Masalların Metafizigi Üzerine", *Milli Folklor*, sayı 58, (Yaz 2003), s. 93; Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, s. 149

⁸⁰ Bakırcı, s. 15; Şimşek, s. 4; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 17; Karaköse, s. 94; Kumartaşlıoğlu, s. 72; Zhamakina, s. 5

⁸¹ Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 20

⁸² Mirzaoğlu, s. 28; Demiray, s. 5

⁸³ Bakırcı, s. 15; Şimşek, s. 5; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 21; Karaköse, s. 94; Zhamakina, s. 5

⁸⁴ Bakırcı, s. 16; Şimşek, s. 5; Bilkan, s. 14; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 20; Kumartaşlıoğlu, s. 72; Zhamakina, s. 5

⁸⁵ Bakırcı, s. 15; Şimşek, s. 7; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 19; Kumartaşlıoğlu, s. 74; Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, s. 150

1. Masalın gerçek veya gerçeküstü-olağanüstü nitelikte kahramanları bulunur. Bunlar insan, gerçeküstü özellikler taşıyan veya başka varlığa dönüşmüş insan, hayvan, dev, cin-peri, vb. türden varlıklar olabilir.⁸⁷

i. Masallarda yer alan bazı tipler, sembolik-soyut bir şekilde bazı karakter özelliklerini temsil ederler. Mesela Keloğlan, en küçük kardeş, üvey anne, yaşlı adam gibi. Bu kişilerden Keloğlan şans, akıllılık, zekilik, kurnazlık, saflık; Köse ikiyüzlülük, riyakarlık; Üvey anne kötülük, zulüm; Üvey Kız Kardeş kıskançlık; Küçük Kardeş akıllılık, doğruluk, sadakat, şanslılık; Yaşlı Adam keramet ve yardımseverlilik; Kocakarı kötülük, ara bozuculuk gibi özellikleri temsil eder. Ayrıca bu durum hayvanlar için de söz konusudur. Tilki kurnazlığı, aslan ve kurt gücü, ayı aptallığı vs. sembolize eder.⁸⁸

j. Asıl kahramanların zor durumda kaldıklarında kendilerine yardım eden olağanüstü güce sahip yardımcıları vardır. Bu yardımcıları yaşlı adam vb. türünden bir insan olabileceği gibi, köpek, at, kuş gibi hayvanlar veya sihirli yüzük, ayna, halı gibi eşyalar da olabilir.⁸⁹

k. Masallarda kahramanlar bazen buldukları zor durumdan zekâlarını kullanarak kurtulurlar.⁹⁰

l. Kahramanların olağanüstü bir şekilde tedavi edildiği de olur.⁹¹

m. Masallarda kahramanların ettiği dua ve beddualarının genellikle gerçekleştiği görülür.⁹²

n. Masallarda kaynak kişinin ve yaşadığı hayatın etkisiyle modern hayat unsurlarına rastlanır.⁹³

⁸⁶ Mirzaoğlu, s. 28; Bakırcı, s. 15; Oğuz vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, s. 150

⁸⁷ Mirzaoğlu, s. 28; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 18; Karaköse, s. 95

⁸⁸ Bakırcı, s. 16; Şimşek, s. 5; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 20; Kumartaşlıoğlu, s. 73; Zhamakina, s. 5

⁸⁹ Bakırcı, s. 16; Şimşek, s. 6; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 20; Kumartaşlıoğlu, s. 73; Karadavut, s. 20.

⁹⁰ Şimşek, s. 6.

⁹¹ Şimşek, s. 6; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 18; Kumartaşlıoğlu, s. 73.

⁹² Bakırcı, s. 15; Şimşek, s. 5; Alptekin, *Kazak Masallarından Seçmeler*, s. 19; Kumartaşlıoğlu, s. 73; Zhamakina, s. 5

⁹³ Bakırcı, s. 16

BİRİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR VE KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ DERLENMESİ

1.1. KAHRAMANMARAŞ MASALLARI ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Ülkemizde halk bilimi araştırmalarının eksikliği Maraş folkloru için de geçerlidir. Bölge üzerine yaptığımız araştırma bu konudaki çalışmaların yetersizliğini ortaya çıkarmıştır.

Kahramanmaraş masallarına yer veren kaynakları şu şekilde tasnif etmek mümkündür:

1. Kitaplar,

2. Dergiler,

3. Halk edebiyatı ve Anadolu bölge ağızları üzerine yapılan lisans ve yüksek lisans tezleri ile bazı üniversitelere ait arşivlerdeki masallar.

1.1.1. Kitaplar

Yörenin masallarını içeren dokuz kitap bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ahmet Caferoğlu tarafından 1945 yılında *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*⁹⁴ adıyla yayımlanmıştır. Eserin 1995'te ikinci baskısı yapılmıştır. Bu eserde Kahramanmaraş'ta Yaşar Bilal⁹⁵ adlı anlatıcıdan derlenmiş dört tekerleme ile Veli Gaya'dan⁹⁶ derlenen Vezir ve İhdıyar; Mısdafa Çalışgan'dan⁹⁷ alınan Gırg Gardaş adlı masallar bulunmaktadır⁹⁸.

1957'de ilk, 2009'da ise 11. baskısı yapılan ve Tahsin Yücel tarafından hazırlanan *Anadolu Masalları*'nda⁹⁹ da yöre masallarına yer verilmiştir. Yazar, Elbistan'da geçen çocukluğunda annesinden dinlediği masalları ona tekrar anlattırarak yazdığını, kitaba önce "Anamın Masalları" adını vermeyi düşündüğünü, daha sonra "Anadolu Masalları"

⁹⁴ Ahmet Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar-Malatya, Elâzığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş Vilâyetleri Ağızları*, (2. baskı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995, 318 s

⁹⁵ Turan mahallesinden

⁹⁶ Şadalah köyünden

⁹⁷ Cerit köyünden

⁹⁸ Caferoğlu, s. 161-162; 163-167; 173-179.

⁹⁹ Tahsin Yücel, *Anadolu Masalları*, (11. baskı) , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 149 s.

ismini uygun gördüğünü belirtir. Eserde Yücel'in annesinden derlediğini ifade ettiği beş masalın yanı sıra kendi yazdığı “Sümüklüböcek” isimli bir masal da bulunmaktadır. Metinlerden Yücel'in bu masalların, diline ve üslubuna bir ölçüde müdahale ettiği anlaşılmaktadır. Hatta onun masalları kendi üslubuyla yeniden yazdığını söylemek daha uygun olur. Öte yandan bu eserin 1957 yılından sonraki bazı baskılarında (1961, 1978 vb.) birkaç masalın (Tembel Ahmet, İki Peri Kızı) çıkarıldığı görülmektedir. Eserin 2009 yılındaki baskısında 1. Yeşiltay, 2. Tembel Ahmet, 3. Üç Pınar, 4. Altın Tas, 5. İki Peri Kızı isimli masallar bulunmaktadır.

Pertev Naili Boratav'a ait olan ve ilk baskısı 1958 yılında yapılan “*Zaman Zaman İçinde*” adlı eserde¹⁰⁰ 21 tekerleme ve 22 masal yer almaktadır. Bunlardan 20 numaralı “Sözün Sonu” başlıklı tekerleme, Yaşar Kemal Göğceli tarafından 1944 yılında Andırın ilçesinden derlenmiştir.

Boratav'ın ilk baskısı 1963 yılında Fransa'da Fransızca olarak yayınlanan “*Tekerleme*” isimli kitabındaki¹⁰¹ metinlerden 12'si Kahramanmaraş'a aittir. Bunlardan sekizini Kemal Göğceli Andırın ilçesi ve köylerinden derlemiştir. Diğer dördü ise A. Caferoğlu'nun yukarıda zikrettiğimiz kitabından alınmıştır.

Kemal Göğceli'nin derlediği tekerlemeler “Giriş Tekerlemesi Biçiminde Kısa Maceralar” bölümündeki Tip 27. Pire, “Ekler I Tekerleme [Tiplere Ayrılmış Masal Tekerlemesi Metinleri]” bölümündeki 8, 19, 20 ve “Ekler III (İncelemede Kullanılan İlk Baskıda Yer Almayan Tekerlemeler)” bölümündeki 10¹⁰², 11¹⁰³, 12¹⁰⁴, 13¹⁰⁵, 14¹⁰⁶, 15¹⁰⁷, 16¹⁰⁸, 17¹⁰⁹ numaralı tekerlemelerdir. Burada metin sayısı 8 yerine 12 olarak görünmekle beraber bunlardan dördü ortaktır. Ekler I'deki 8 numaralı tekerleme ile

¹⁰⁰ Pertev Naili Boratav, *Zaman Zaman İçinde*, (3. baskı), İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009, s. 98-99

¹⁰¹ Pertev Naili Boratav, *Tekerleme*, (Çev. İsmail Yerguz), (Haz. M. Sabri Koz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s. 68, 117, 127-131, 143-147, 182-183, 200, 206

¹⁰² Andırın I: 1944'te Andırın yakınlarındaki Rifatiye köyünde, Kemal Göğceli tarafından Kel Aşık lakaplı Mehmet Güngör'den derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰³ Andırın II: 1944'te Andırın yakınlarındaki Rifatiye köyünde, Kemal Göğceli tarafından Kel Aşık lakaplı Mehmet Güngör'den derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰⁴ Andırın III: 1944'te Andırın yakınlarındaki Rifatiye köyünde, Kemal Göğceli tarafından Kel Aşık lakaplı Mehmet Güngör'den derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰⁵ Andırın IV: 1944'te Andırın yakınlarındaki Rifatiye köyünde, Kemal Göğceli tarafından Kel Aşık lakaplı Mehmet Güngör'den derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰⁶ Andırın V: Andırın'dan Yaşar Kemal Göğceli tarafından derlenmiştir. (“Tekerlemeler”, *TFA*, sayı 32, (Mart 1952), s. 498-499).

¹⁰⁷ Andırın VI: 1944'te Andırın yakınlarındaki Kesim köyünde, Kemal Göğceli tarafından çoban Mehmet Şahin'den derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰⁸ Andırın VII: 23 Eylül 1944'te Andırın yakınlarındaki Akifiye köyünde, Kemal Göğceli tarafından 1903 doğumlu çiftçi Ali Kıvrak'tan derlenmiştir. (Boratav Arşivi).

¹⁰⁹ Andırın VIII: Andırın'dan Yaşar Kemal Göğceli tarafından derlenmiştir. (Tekerlemeler- II, *TFA*, sayı 34, (Mayıs 1952) s. 534-535).

Ekler III'teki 10; "Giriş Tekerlemesi Biçiminde Kısa Maceralar" bölümündeki Tip 27. Pire ile Ekler III'teki 11; Ekler I'deki 19 numaralı tekerleme ile Ekler III'teki 15; Ekler I'deki 20 numaralı tekerleme ile Ekler III'teki 16 numaralı tekerlemelerdir.

A. Caferoğlu'nun kitabından¹¹⁰ alınan tekerlemeler ise Ekler III'deki 140¹¹¹, 141¹¹², 142¹¹³, 143¹¹⁴ numaralı metinlerdir.

Boratav'ın ilk baskısını 1969'da yapılan "Az Gittik Uz Gittik" isimli kitabının¹¹⁵ başındaki tekerleme de Kahramanmaraş'a aittir. Bu metin Boratav'ın Tekerleme isimli eserinde de "Tiplere Ayrılmış Masal Tekerlemesi Metinleri" bölümünde 20 numaralı tekerleme olarak yer almaktadır. Metnin 1945 yılında Andırın'da 42 yaşındaki çiftçi Ali Kıvrak'tan Kemal Göğceli tarafından derlendiği bildirilmektedir.

İlk baskısı 1994 yılında yapılan "Yıldıralem-Elbistan Masalları" adlı eserde¹¹⁶ derleyici-yazar Ali İhsan Kuyumcu'nun babası Hacı Yusuf Kuyumcu'dan aldığını belirttiği sekiz masal yer almaktadır. Derleyip yayınlayan kişi tarafından masalların, diline ve üslubuna bir ölçüde müdahale edilmiş olduğunu söylenebilir. Eserde Gülperi, Bu Dünya Bir Çarkı Alem Döndürene Aşk olsun, Yıldıralem, Han Arap, Zümrüt Anka Kuşu, Yazgı, Talih, İnci Mercan Dağı adlı masallar bulunmaktadır.

2000 yılında Oğuz Paköz tarafından yazılan "Var Varanın" isimli eserde¹¹⁷ diğer kültürel yazıların yanı sıra manzum masallar da bulunmaktadır. Yazar "Hakkomaz"ın öyküsünü yörede vaktiyle yaşamış bir hikaye anlatıcısı olan Fırıldak Ökkeş'ten (Ökkeş Bilal) aldığını belirtmektedir.

Boratav arşivindeki metinlerin seçilmesiyle oluşturularak 2000 yılında yayınlanan "Masallar-1- Uçar Leyli" adlı eserde¹¹⁸ 70 adet masal bulunmaktadır. Bu masallardan 6'sının Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesinde yaşayan 50 yaşında bir kişiden derlendiği belirtilmektedir. Eserdeki söz konusu masallar Uçar Leyli, Müskürümü Sultan, Kediler, Şıkıdım, Fatmacık, Dardağan isimli metinlerdir.

¹¹⁰ Caferoğlu, s. 161-162

¹¹¹ Maraş I: Caferoğlu, s. 161

¹¹² Maraş II: Caferoğlu, s. 162

¹¹³ Maraş III: Caferoğlu, s. 162

¹¹⁴ Maraş IV: Caferoğlu, s. 162

¹¹⁵ Pertev Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, (2. baskı) , İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007, s. 13-16

¹¹⁶ Ali İhsan Kuyumcu, *Yıldıralem-Elbistan Masalları*, (2. baskı) , Elbistan Yayınları, İstanbul 1995, 160 s.

¹¹⁷ Oğuz Paköz, *Var Varanın*, Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 2000, s. 99-108

¹¹⁸ Pertev Naili Boratav, *Masallar-1- Uçar Leyli*, (Haz.: Muhsine Helimoğlu Yavuz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, 180 s.

“*Kahramanmaraş Merkez Ağzı*” isimli eser¹¹⁹ ise yöreye ait masal bulunan bir diğer çalışmadır. Eser, aynı adı taşıyan yüksek lisans tezinin¹²⁰ 2008 yılında yayımlanmış şeklidir. Kitapta Türkan Özkök¹²¹ tarafından anlatılan isimsiz bir masal bulunmaktadır.

1.1.2. Dergiler

Bu kategoride iki masal ile üç tekerleme bulunmaktadır. “Küllü Mamık” ve “Delikten Köfte Yağdığında” adlı masallar ile başlıksız bir tekerleme Türk Folkloru Dergisi’nde, yine başlıksız iki tekerleme de Türk Folklor Araştırmaları Dergisi’nde yayınlanmıştır.

Masallar, M. Sabri Koz tarafından Kahramanmaraş’ın Ekinözü¹²² ilçesinden derlemiştir.¹²³

Tekerlemelerden ikisi¹²⁴ Yaşar Kemal Göğçeli tarafından muhtemelen Andırın’dan derlenmiştir.¹²⁵ Burada “muhtemelen” dememizin sebebi doğrudan bu tekerlemelerin derleme yeri ve kaynak kişinin belirtilmemesidir. Bununla beraber metinleri bulunmayan diğer bir grup tekerlemeyi Andırın’da Kel Aşık adıyla anılan Mehmet Güngör’den aldığını belirtmesi ve Göğçeli’nin diğer kaynaklarda yer alan tekerlemelerinin buradan derlenmiş olması bize bu fikri vermiştir.

Diğer tekerleme “Söz Cambazlığına Dayanan Tekerlemeler” başlığı altında verilmiş ve İsmail Görkem tarafından Andırın ilçesinden derlenmiştir.¹²⁶

1.1.3. Halk Edebiyatı ve Anadolu Bölge Ağzları Üzerine Yapılan Lisans ve Yüksek Lisans Tezleri ile Bazı Üniversitelere Ait Arşivlerdeki Masallar

Kahramanmaraş masalları üzerine doktora ve yüksek lisans düzeyinde tez mevcut değildir. Yalnızca lisans tezleri bulunmaktadır.

¹¹⁹ Mine Kılıç, *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, 184 s.

¹²⁰ Mine Kılıç, *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 2001, 160 s.

¹²¹ 50 yaşında, ilkokul mezunu, ev hanımı

¹²² O dönemde Elbistan İlçesi’ne bağlı bir kasaba olup eski adı Celâ’dır.

¹²³ M. Sabri Koz, “Ekinözü Masalları: Küllü Mamık”, *Türk Folkloru*, sayı 8, (Ocak 1980), s. 22-23; M. Sabri Koz, “Ekinözü Masalları: Delikten Köfte Yağdığında”, *Türk Folkloru*, sayı 9, (Nisan 1980), s. 22-23

¹²⁴ Yaşar Kemal Göğçeli, “Tekerlemeler Nerede Nasıl ve Ne Zaman Söylenir? (I)”, *Türk Folklor Araştırmaları*, sayı 32, (Mart 1952), s. 497-498; Yaşar Kemal Göğçeli, “Tekerlemeler II, *Türk Folklor Araştırmaları*, sayı 34, (Mayıs 1952), s. 534-535

¹²⁵ Bu iki tekerleme “*Masal Başında Söylenen Tekerlemeler -I- ve -II-*” üst başlığıyla verilmiştir.

¹²⁶ İsmail Görkem, “Adana ve Kahramanmaraş’tan Derlenen Tekerlemeler-2”, *Türk Folkloru*, sayı 84, (Temmuz 1986), s. 25-27.

Öte yandan yöre ağzı üzerine yapılmış bir yüksek lisans tezi vardır. Mine Kılıç tarafından 2001 yılında “*Kahramanmaraş Merkez Ağzı*” adıyla hazırlanan tez de¹²⁷ 2008 yılında yayımlandığı için kitaplar başlığı altında değerlendirmeye alınmıştır.

Yörenin masallarını içeren on dört lisans tezi bulunmaktadır.

Yaşar Özdemir tarafından 1960 yılında hazırlanan ve varlığını Gülen Çetin’in Bibliyografyası’ndan¹²⁸ öğrendiğimiz “*Afşin Ağzı*” adıyla tezde¹²⁹ diğer dil ve folklor malzemesinin yanında masalların da bulunduğu belirtilmekte, ancak adedi ve isimlerinden söz edilmemektedir.

İskender Günel tarafından 1966 yılında hazırlanan ve varlığını Gülen Çetin’in Bibliyografyasından öğrendiğimiz “*Göksun Ağzı*” ismiyle tezde¹³⁰ diğer dil ve halk kültürü ürünleri yanında masalların da bulunduğu belirtilmekte, ancak adedi ve isimleri bildirilmemektedir.

Ali İhsan Mihçı tarafından 1967 yılında hazırlanan ve varlığını Gülen Çetin’in Bibliyografyasından öğrendiğimiz “*Elbistan Ağzı*” başlıklı tezde¹³¹ derlenmiş diğer ürünlerin yanı sıra masalların da bulunduğu belirtilmekte, ancak sayısı ve isimlerinden söz edilmemektedir.

Ergin Aksoy tarafından 1971 yılında “*Elbistan ve Yöresi Halk Masallarından Derlemeler*” adıyla hazırlanan tezde¹³² tasnif ve özetleriyle beraber yirmi masal metni yer almaktadır. Tez üç bölümden oluşmuştur. 1. Bölümde masal kişilerinin tasnifi, 2. Bölümde Stith Thompson’ın "The Folktale" adlı eseri esas alınarak tip tasnifi yapıldığı söylenmektedir. Buna göre I. Alelâde Halk Masalları A. Harikulade Masallar (16 masal) B. Romantik Masallar (4 masal) yer almıştır. 3. Bölümde ise masal metinleri bulunmaktadır. Bunlar 1. Cam Köprü, 2. Hançer Bey, 3. Beyoğlu, 4. Bay Balıh, 5. Feyiz, 6. Sinan Gül, 7. Dudumiçcik, 8. Çaparçor, 9. Gazan Başlı Gazma Dişli, 10. Üç Gıçlı Keloğlan, 11. Maymun-ı Şifan, 12. Gız Oğlan Gız, 13. Tap Tap Tapacık, 14.

¹²⁷ Kılıç, *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*, s. 110-112

¹²⁸ Gülen Çetin, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Yapılan Folklorla İlgili Lisans Tezleri Bibliyografyası (1940-1980) I*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1986, s. 105

¹²⁹ Yaşar Özdemir, *Afşin Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1960, IV+153 s.

¹³⁰ İskender Günel, *Göksun Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1966, 73 s.

¹³¹ Ali İhsan Mihçı, *Elbistan Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1967, 230 s.

¹³² Ergin Aksoy, *Elbistan ve Yöresi Halk Masallarından Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1971, s. 48-151

Eşşek Kellesi, 15. Dilki Delinden Çıhan Boyacolu, 16. Salho, 17. Tin Ton Pon, 18. Hadıra, 19. Talhsiz Gız, 20. Masal isimli masallardır¹³³.

Mehmet Kaynar tarafından 1972 yılında hazırlanan “*Narlı Nahiyesi Köylerinden Derlemeler*” isimli tezde¹³⁴ diğer folklor malzemesinin yanında yedi adet de masal yer almaktadır. Bunlar 1. Masal¹³⁵, 2. Leyla ile Mejnun (masal tarzında)¹³⁶, 3. Kör Padişah¹³⁷, 4. Masal (yarım)¹³⁸, 5. Köse ile İhtiyar Köylü¹³⁹, 6. Pamuk Pirenses ve Yedi Cüce¹⁴⁰, 7. Masal¹⁴¹ adlı masallardır.

Hamit Tamer tarafından 1973 yılında hazırlanan “*Elbistan Masalları ve Halk Hikayeleri Üzerinde Bir İnceleme*” başlıklı tezde¹⁴² halk hikayelerinin yanında on adet de masal yer almaktadır. Ayrıca masalların tipleri ve motifleri belirlenerek bir de inceleme yapılmıştır. Masallar 1. Gög Boncuk Yeşil Gaytan, 2. Padişahın Küçük Oğlu, 3. Hint Padişahı, 4. Doğru Bas Kem Belasını Bulur, 5. Hatın İşi, 6. Hasip ile Nasip, 7. İncili Kız, 8. Eli Darhalı Ayağı Baltalı, 9. Köse ve Kırk Cambazlar, 10. Köse ve Kardeşleri isimli masallardır¹⁴³.

H. Mustafa Tombuloğlu tarafından 1974-75 yılında hazırlanan ve varlığını Gülen Çetin’in bibliyografyasından öğrendiğimiz “*Maraş, İslahiye ve Kırıkhan Yöresindeki Yörüklerin Etnolojik Tetkiki*” adlı tezde¹⁴⁴ diğer etnoloji ve folklor malzemesinin yanında masalların da bulunduğu belirtilmekte, ancak adedi ve isimlerinden söz edilmemektedir.

Turan Şakalar tarafından 1989 yılında hazırlanan “*Elbistan Folklorundan Örnekler*” başlıklı tezde¹⁴⁵ diğer folklor malzemesinin yanında iki adet de masal yer almaktadır. Bunlar 1. Cüçük Hikayesi¹⁴⁶, 2. Ötürüklü Dana’dır¹⁴⁷.

¹³³ Kaynak kişi belirtilmemiş.

¹³⁴ Mehmet Kaynar, *Narlı Nahiyesi Köylerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1972, s. 70-87

¹³⁵ Kaynak kişi: Hüseyin Cengiz, lise mezunu, Gürçayır obası

¹³⁶ Kaynak kişi: Ali Sağır, 28, çiftçi, okur-yazar, Davutlar köyü

¹³⁷ Kaynak kişi: Mehmet Cankıran, öğretmen, Karahasan köyü

¹³⁸ Kaynak kişi: Bedriye Gönder, 12, Davutlar köyü, ninesinden dinlemiş

¹³⁹ Kaynak kişi: Abbas Karakız, orta okul iki, Pazarcık kazası

¹⁴⁰ Kaynak kişi: H. Sayılır, orta okul iki, Davutlar köyü

¹⁴¹ Kaynak kişi: Ahmet Karakuş, 1945 doğumlu

¹⁴² Hamit Tamer, *Elbistan Masalları ve Halk Hikayeleri Üzerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1973, s. 2-62

¹⁴³ Kaynak kişi belirtilmemiş.

¹⁴⁴ H. Mustafa Tombuloğlu, *Maraş İslahiye ve Kırıkhan Yöresindeki Yörüklerin Etnolojik Tetkiki*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü, Ankara 1974-75, s. 90

¹⁴⁵ Turan Şakalar, *Elbistan Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1989, s. 1-7

Mine Yaman tarafından 1991 yılında “*Kahramanmaraş Folklorundan Örnekler*” adıyla hazırlanan tezde¹⁴⁸ diğer halk kültürü ürünleriyle beraber on bir adet de masal bulunmaktadır. Bunlar 1. Gıg Gün Gıg Gece Ölü Başı Bekleğen, 2. Aslan Parça, 3. Zumbudu Karga, 4. Analıg, 5. Tak Tak Gabacık Bizi Azdıran Babacık, 6. Altın Dağ, 7. Çime Çim Padişahı, 8. Hoca, 9. Üç Biber, 10. Derdi Çok Padişah, 11. Altın Saçlı Oğlanla Gümüş Saçlı Kız adlı masallardır¹⁴⁹.

Mediha Bulut tarafından 1998 yılında “*Kahraman Maraş’tan Derlenmiş Masallar*” başlığıyla hazırlanan tezde¹⁵⁰ on adet masal bulunmaktadır. Çalışmada masal türü hakkında verilen bilgilerden sonra şu masal metinlerine yer verilmiştir: 1. Kurtlukelle, 2. Padişahın Kızı ve Dev, 3. Keloğlan Dev ve Padişah, 4. Hasan İle Balık, 5. Hançerbağı, 6. Kanber Tay, 7. Dilber, 8. Padişahın Oğlu ile Peri Kızı, 9. Padişahın Kızı ile Keloğlan, 10. Yusuf¹⁵¹.

Resul Boyraz tarafından 1998 yılında “*Hacıbrahimuşağı Köyü Folkloru*” ismiyle hazırlanan bu tezde¹⁵² diğer halk kültürü ürünleriyle beraber beş adet de masal bulunmaktadır. Bunlar 1. Maymun Yağı¹⁵³, 2. Gurt ile Yoldaşları¹⁵⁴, 3. Ala İnek¹⁵⁵, 4. Gara Köpek (Bizdeki masalın başka bir varyantı)¹⁵⁶, 5. Goç ile Gız¹⁵⁷ adlı masallardır.

Halil Tüten tarafından 1999 yılında “*Kaynar Köyü Folkloru*” adıyla hazırlanan bu tezde¹⁵⁸ diğer halk kültürü ürünleriyle beraber dokuz adet de masal bulunmaktadır. Bunlar 1. Akıllı Kız, 2. Mehmed Dağaslan, 3. Tembel Mahmud (bizdeki masal), 4. Fatma Abani Halil Havrami, 5. Keloğlan-Cadı Masalı, 6. Keloğlan Masalı, 7. İki

¹⁴⁶ Kaynak kişi belirtilmemiş.

¹⁴⁷ Kaynak kişi belirtilmemiş.

¹⁴⁸ Mine Yaman, *Kahramanmaraş Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya 1991, s. 2-81

¹⁴⁹ Kaynak kişi belirtilmemiş.

¹⁵⁰ Mediha Bulut, *Kahraman Maraş’tan Derlenmiş Masallar*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Kahraman Maraş 1998, s. 16-93

¹⁵¹ Kaynak kişiler: Fatma Güler, 65, okuma-yazma bilmez, Geben kasabası, 02. 10. 1997 (1, 2, 3, 4, 7 numaralı masallar); Durmuş Şahin, 50, okuma-yazma bilmez, Yeşilyöre kasabası, 01. 08. 1997 (5 ve 6 numaralı masallar); Ayşe Nar, 65, okuma-yazma bilmez, Yeşilyöre kasabası, 01. 08. 1997 (8, 9 ve 10 numaralı masallar)

¹⁵² Resul Boyraz, *Hacıbrahimuşağı Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 1998, s. 62-70

¹⁵³ Kaynak kişi: Ali Kaya, 73, okuma-yazma bilmez

¹⁵⁴ Kaynak kişi: Ali Kaya, 73, okuma-yazma bilmez

¹⁵⁵ Kaynak kişi: Zekiye Boyraz, 61, okuma-yazma bilmez

¹⁵⁶ Kaynak kişi: Zekiye Boyraz, 61, okuma-yazma bilmez

¹⁵⁷ Kaynak kişi: Şevket Boyraz, 61, okuma-yazma bilmez

¹⁵⁸ Halil Tüten, *Kaynar Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 1999, s. 51-74

Arkadaş Masalı, 8. Padişahın Çocukları, 9. Padişahın Üç Oğlu Üç Kızı adlı masallardır¹⁵⁹.

Emine Bolat ve Ayşe Birsal Türk tarafından 2001 yılında hazırlanan “*Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma*” isimli tezde¹⁶⁰ kırk adet masal bulunmaktadır. Masal metinlerinin dışında masalların epizotları ile tip, motif ve formelleri verilmiştir. Yalnız buradaki tipler masal tipleri olmayıp meslek veya karakterlerine göre sınıflandırılmış masal kişileridir. Motifler de Motif Index’teki numaralarıyla verilmemiştir. Bunlar 1. Horoz ile Püsük, 2. Analık, 3. Yaşlı Kadınla Tilki, 4. İbikli Horuz, 5. Dünya Güzeli I, 6. Bey Oğlu ile Hurü Kızı, 7. Emanet, 8. Keloğlan’ın Tokmağı, 9. Tembel Keloğlan, 10. Keloğlan’ın İntikamı, 11. Dev Gızı, 12. Çoban Ali, 13. Barmak Çocuk, 14. Şah Yusub, 15. Selder Hatın, 16. Ay Yüzlü Oğlan ile Gün Yüzlü Gız, 17. Kuru Kafa, 18. Yan Gardaş, 19. Mavık, 20. Bok Böceği ile Sıçan, 21. Hayırdır İnşallah, 22. Hübil Bağa, 23. Dev Baba, 24. Câmisâb, 25. Kızın İsteği, 26. Üç Kız Kardeş, 27. Dünya Güzeli II, 28. Adamı Adam Eden Avrat, 29. Avrad Gorkusu, 30. Gazadan Kaçılmaz, 31. Leylahar ile Gülbahar, 32. Sabır Taşı, 33. Şeme’dan, 34. Yedi Başlı Dev, 35. İki Gardaş, 36. Çobanın Gızı, 37. Padişah Oğlu I, 38. Padişah Oğlu II, 39. Altın İnek, 40. Sahte Keloğlan isimli masallardır¹⁶¹.

Aygül Vural tarafından 2008 yılında “*Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Akdemir Köyü Monografisi*” adıyla hazırlanan bu tezde¹⁶² diğer halk kültürü ürünleriyle

¹⁵⁹ Kaynak kişiler: Mustafa Demirci, 66, okuma-yazma bilmez, Kaynar köyü (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 numaralı masallar); Şerife Tüten, 66, okuma-yazma bilmez, Kaynar köyü (7 numaralı masal)

¹⁶⁰ Emine Bolat-Ayşe Birsal Türk, *Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 2001, 157 s.

¹⁶¹ Kaynak kişiler: Ayşe Bolat, 1938, Çukurhisar köyü (3 numaralı masal); Dursun Budak, 89, okur-yazar değil, Afşin (34 ve 35 numaralı masallar); Elif Bolat, 1967, Çukurhisar köyü (4 numaralı masal); Emine Bolat, 1958, Çukurhisar köyü (14 numaralı masal); Emine Gönen, 83, Kahramanmaraş (8 numaralı masal); Gülde Akyol, 60, okur-yazarlığı yok, Kahramanmaraş (37 ve 38 numaralı masallar); Hacer Temiz, 70, okur-yazar değil, Andırın (36 ve 40 numaralı masallar); Hatice Bolat, 1958, Çukurhisar köyü (5 numaralı masal); Hatice Tepe, 57, Hacı İbrahimuşağı köyü (29 ve 30 numaralı masal); Hüsne Bolat, 1962, Çukurhisar köyü (16 ve 18 numaralı masal); Hüsne Kalınkütük, 74, okur-yazar değil, Kahramanmaraş (24 numaralı masal) İbrahim Daşçı, 1940, Çukurhisar köyü (8 numaralı masal); Muhteber Bolat, 1974, Çukurhisar köyü (2 numaralı masal); Necati Biçkes, 56, okur-yazar, Kahramanmaraş (27 ve 28 numaralı masallar); Pakize Güzelbulut, 64, okur-yazarlığı yok, Kahramanmaraş (22 numaralı masal); Süleyman Çangal, 104, okur yazar değil, büyüklerinden dinlemiş, Göksün, (33 numaralı masal); Vahittin Güzelbulut, 70, okur-yazarlığı yok, Kahramanmaraş (25 ve 26 numaralı masallar); Yurdagül Bolat, 1968, Çukurhisar köyü (7, 19 ve 20 numaralı masallar); Zübeyde Aytaç, 75, okur-yazarlığı yok, Kahramanmaraş (23 numaralı masal); 15, 31, 32 ve 39 numaralı masalların kaynağı yok.

¹⁶² Aygül Vural, *Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Akdemir Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana 2008, s. 87-92

beraber beş adet de masal bulunmaktadır. Bunlar 1. Üvey Anne, 2. Üç Kardeş, 3. Oğlan Kız, 4. Ev Meselesi, 5. Padişahın Kızı isimli masallardır¹⁶³.

Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi'nde de Kahramanmaraş masallarıyla ilgili derlemeler olduğu tespit edilmiştir. Bu derlemelerin künyeleri şu şekildedir:

“Arekil” adlı masal Songül Çetinkaya tarafından 07. 02. 1987 tarihinde Türkoğlu İlçesi Elifyazı köyünde Mehmet Çetinkaya'dan derlenmiştir.¹⁶⁴

“Ali Gözü Kız Gözü”, “Padişah Masalı” ve “Tilki Paşa ile Ayı Paşa” adlı üç masal Hayriye Keven tarafından 04. 02. 1989 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Sibel Özdemir'den derlenmiştir.¹⁶⁵

“Sinan Paşa'nın Oğlu Sedat”, “İki Kardeşin Masalı”, “Kurtoğlu Kunduz Bey Masalı” ve “Üç Kardeş Masalı” adlı dört masal Mehmet Bayraktar tarafından 11-14. 02. 1989 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Ali Toprak, Cüneyt Sepetçi ve Mehmet Seven'den derlenmiştir.¹⁶⁶

“Mercan Kız Masalı”, “Bal Derisi” ve “Kaderimle Tecellim Masalı” adlı üç masal Ayşe Çınar tarafından 17. 02. 1989 tarihinde Afşin ilçesinde Hatice Hamiş'ten derlenmiştir.¹⁶⁷

“Katara”, “Karsızlar” ve “Yedi Başlı” adlı üç masal Mine Yaman tarafından 27. 01. 1990 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Fatma Kiraz'dan derlenmiştir.¹⁶⁸

“Geçioğlu Masalı” Fahri Özdemir tarafından 05. 02. 1990 tarihinde Kahramanmaraş merkez Topçalı köyünde Cennet Ermeydan'dan derlenmiştir.¹⁶⁹

¹⁶³ Kaynak kişiler: Mehmet Taş-Gülistan Taş, 63-55, ilkokul-ilkokul, çiftçi-ev hanımı (1 numaralı masal); Mehmet Taş-Meryem Ördü, 63-72, ilkokul-ilkokul, çiftçi-ev hanımı (2 numaralı masal); Mehmet Taş, 63, ilkokul, çiftçi (3 ve 5 numaralı masallar); Zeliha Ongan-Fatma Ongan, 65-70, ilkokul, ev hanımı-ev hanımı (4 numaralı masal)

¹⁶⁴ “Arekil”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 2187/B

¹⁶⁵ “Ali Gözü Kız Gözü”, “Padişah Masalı”, “Tilki Paşa ile Ayı Paşa”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 89/A, 89/B, 89/A-B

¹⁶⁶ “Sinan Paşa'nın Oğlu Sedat”, “İki Kardeşin Masalı”, “Kurtoğlu Kunduz Bey Masalı”, “Üç Kardeş Masalı”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 179/A, 98/A, 98/B, 98/A-B

¹⁶⁷ “Mercan Kız Masalı”, “Bal Derisi”, “Kaderimle Tecellim Masalı”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 184/A, 184/B, 184/A-B

¹⁶⁸ “Katara”, “Karsızlar”, “Yedi Başlı”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 680/A, 680/B, 680/A-B

¹⁶⁹ “Geçioğlu Masalı” Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 316/A

“Sinemin Masalı” Seyit Ceren tarafından 13. 02. 1991 tarihinde Elbistan ilçesi Akçiçek köyünde Zeliha Ceren’den derlenmiştir.¹⁷⁰

“Keloğlan”, “Yedi Kardeşin Bacısı”, “Tak Tak Kabacık” ve “Altın Çocuklu Adam” isimli dört masal Battal Dobur tarafından 19. 02. 1991 tarihinde Andırın ilçesi Darıovası köyünde Meryem Dobur’dan derlenmiştir.¹⁷¹

“Ahmet ile Mehmet”, “Kemikten Çocuk” ve “Üç Biber” adlı üç masal Yüksel Kanadıkırık tarafından 29. 05. 1991 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Nedim Demirciler’den derlenmiştir.¹⁷²

“Keloğlan ile Altın Balık”, “Cüce Memiş”, “Keloğlan” ve “Hurma Ağacı” adlı dört masal Gökmen Gökahmetoğlu tarafından 26. 01. 1993 tarihinde Andırın ilçesi Bektaşlı köyünde Mahmut Gök’ten derlenmiştir.¹⁷³

“Altın Kuş” ve “Avcı Mehmet” isimli iki masal Salih Balkaya tarafından 24. 05. 1994 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Hayrettin Bozkurt’tan derlenmiştir.¹⁷⁴

“Şahmaran” ve “Sihirli Elma ve Dev” adlı iki masal Elif Baş tarafından 28. 05. 1994 tarihinde Elbistan ilçesi Kullar/Tatlar köyünde Hayrettin Bozkurt’tan derlenmiştir.¹⁷⁵

“Deli Patates” ve “Masal” adlı iki masal Işıkgül Karakoç tarafından 23. 02. 1995 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Gülümser Fort’tan derlenmiştir.¹⁷⁶

“Eşeli Gariyinen Fatmalı Gari” Bülent Demirci tarafından 13. 05. 1995 tarihinde Türkoğlu ilçesi Araplar köyünde Seher Türkmenler’den derlenmiştir.¹⁷⁷

“Abali”, “Akıl Fikir” ve “Köse” adlı üç masal Mehmet Yıldırım tarafından 20. 02. 1997 tarihinde Elbistan ilçesi Söğütlü köyünde Cafer Sümbül’den derlenmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁰ “Sinemin Masalı”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 65/A

¹⁷¹ “Keloğlan”, “Yedi Kardeşin Bacısı”, “Tak Tak Kabacık”, “Altın Çocuklu Adam” Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 211/A, 211/B, 211/A-B, 212/A

¹⁷² “Ahmet ile Mehmet”, “Kemikten Çocuk”, “Üç Biber”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1543/A, 1543/A-B, 1543/B

¹⁷³ “Keloğlan ile Altın Balık”, “Cüce Memiş”, “Keloğlan”, “Hurma Ağacı”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 837/A-B, 837/B, 837/B, 837/B

¹⁷⁴ “Altın Kuş”, “Avcı Mehmet”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1710/A, 1710/B

¹⁷⁵ “Şahmaran”, “Sihirli Elma ve Dev”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1297/A, 1297/B

¹⁷⁶ “Deli Patates”, “Masal”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1544/A, 1544/B

¹⁷⁷ “Eşeli Gariyinen Fatmalı Gari”, Selçuk Üniversitesi. Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1561/B

“Keloğlan” Sefa Balbaba tarafından 05. 02. 1998 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Daha Balbaba’dan derlenmiştir.¹⁷⁹

“Padişahın Oğlu Peri Padişahının Kızı” ve “Keloğlan ve Padişahın Kızı” Nejdet Emlik tarafından 13. 02. 1998 tarihinde Kahramanmaraş merkezinde Hasan Bulut’tan derlenmiştir.¹⁸⁰

“Töremen” Songül Çetinkaya tarafından 23. 08. 1998 tarihinde Türkoğlu ilçesinde Muttalip Çiğit’ten derlenmiştir.¹⁸¹

“Geçioğlu” ve “Kadın Padişah” isimli iki masal Rabia Durak tarafından 14. 01. 2000 tarihinde Göksun ilçesi Karaömer köyünde Mahmut Gök’ten derlenmiştir.¹⁸²

1.2. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ DERLENMESİ

1.2.1. Derleme

Derleme, “*Sözlü halk kültürü malzemesini kaynak kişiden alıp kaydetme.*”dir.¹⁸³

Derleme, hemen birçok türden malzeme için söz konusu olmakla beraber, bazı ürünler öne çıkar. Bu ürünlerden biri de masaldır.

Diğer anlatı türleri gibi masalların da üzerinde bilimsel inceleme yapılabilmesi için önce derlenerek yazıya geçirilmesi gerekmektedir. Kurallara uygun olarak yapılacak bir “derleme” halk bilimi çalışmalarının bel kemiğini oluşturmaktadır. Zira bu durum, bilimsel incelemenin başarılı sonuçlar vermesi için en önemli yoldur. Bu durum birçok halk bilimci tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

Türk masallarının derlenmesi için çok sayıda çalışma yapılmış ve bunlar ilim âlemine sunulmuştur. Fakat İgnacz Kunoş ve Ziya Gökalp’ın bu konudaki görüşleri aradan geçen zamana rağmen önemini yitirmemiştir. Türk masallarının ilk derlemecisi olarak kültürümüz ve masal çalışmaları için çok özel bir isim olan İgnacz Kunoş, masallar ve onların derlenmesi üzerine şunları söyler:

¹⁷⁸ “Abali”, “Akıl Fikir”, “Köse”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1853/A, 1853/B, 1853/A-B

¹⁷⁹ “Keloğlan”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1985/A

¹⁸⁰ “Padişahın Oğlu Peri Padişahının Kızı”, “Keloğlan ve Padişahın Kızı” Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 1943/A, 1943/B

¹⁸¹ “Töremen”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 825/A-B

¹⁸² “Geçioğlu”, “Kadın Padişah”, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi, Sıra No: 2337/B, 2337/B

¹⁸³ İbrahim Erşahin, *Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2005, s. 80

“Türklerin mübarek ilinde bunun gibi "folklor" ile masal türünün araştırılması şimdiye kadar hiç aranılmamış, hiç nazarı dikkate alınmamıştır.

Tutulmaları hoş, şekilleri makbul görünmüyormuş. Kırk sene evvel açılmış olan bu benim fikirlerim, Türk masallarının yoluna düşüp cahil baş, acemi tecrübelerle bir dereceye kadar yine muradına ermeye nail oldum.

Derlediğim dört ciltten fazla masalların en çoğu, Rumeli ile İstanbul bahçelerinde açmış, bitmiş ve çiçeklenmiştir. İlk koklayanı ben oldum. Dünyayı yaradana hamd ü sena olsun.

Anadolu'nun masal tarlası hâlâ açık iken bu yöndeki araştırmaya gerektiği gibi başlanmamıştır. Görev sizlere, genç Türkiye'nin gençlerine düşer... Böyle görevler için zaten gençlik lâzım. Zahmet çekmek sabır ve tahammül lâzım. Gayret lâzım. En çok vatan sevgisi lâzım.”¹⁸⁴

Kunoş konu üzerindeki fikirlerini daha da ileriye götürerek, “Dünyadaki her bir milletin, kendine ait "folklor"unu toplaması ve yayınlaması milliyet namusuna ve borcuna ilişik bir kutsî görevdir.”¹⁸⁵ der.

Derlemede en önemli hususların başında “kaynak kişi” gelir. Sözlü kültür ve edebiyat insanların hafızaları sayesinde yaşar. Bu bakımdan kaynak kişiler önemlidir.

Ziya Gökalp "Halk masalı, her masal söyleyenden alınmaz. Çünkü masalın kendine mahsus tabirleri, kendine mahsus lisanı vardır. Masalları, hususî tâbirlerle, hususî şivesiyle nakleden ancak ocaktan yetişme masalcılardır. Masalcılar, eski ozanlığın kadınlarda devam eden kısmıdır. Ozanlık babadan oğula kaldığı gibi, masalcılık da, anadan kıza intikal eder. Erkek masalcılar da varsa da, ekseriya masalcılar kadın cinsindedir. Masalcı kendi sahasında bir nev'i sanatkârdır. Ağzından çıkan her kelime yerinde kullanılmıştır.”¹⁸⁶ der.

Kahramanmaraş masallarını derlerken Gökalp'in söylediği türden ideal anlatıcılara pek rastlamadık. Anlatıcıların yukarıda sıralanan nitelikleri “zayıflama”

¹⁸⁴ İgnacz Kunoş, *Türk Halk Edebiyatı*, Hrz. Tuncer Gülensoy, İstanbul, Tercüman Gazetesi Yayınları, 1978, s. 114

¹⁸⁵ İgnacz Kunoş, age., 113

¹⁸⁶ Ziya Gökalp, "Usullere Dair Halkiyyat I-Masallar", *Küçük Mecmua*, 1338/1922, 2 Teşrinvevvel, sayı 18, s.10'dan Rıza Filizok, *Ziya Gökalp'in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara, 1991, s. 94

göstermektedir. Fakat yine de bölgedeki kaynak kişilerin masal anlatma geleneğinin günümüzdeki temsilcileri olduklarını söylemek mümkündür.

1.2.2. Yayınların İncelenmesi

Derleme çalışması öncesi, esnası ve sonrasında masal türü üzerinde yapılmış çalışmalar incelenmiş ve bunlara “Kaynaklar” bölümünde yer verilmiştir. Bu esnada Kahramanmaraş masallarıyla ilgili olarak da az sayıda çalışma- kitap, makale, bildiri, vb.- tespit edilmiş, bunlar “Kahramanmaraş Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar” başlığı altında verilmiştir.

1.2.3. Bölgenin Öğrencileriyle Görüşmeler

Kaynak kişilere ulaşma konusundaki ilk yardım öğrencilerden alınmıştır. Kahramanmaraş masallarıyla ilgili ilk derlemelere bu bölgeden Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanan öğrenciler aracılığıyla başlanmıştır. Çalışmada yer alan bazı masalların kaynak kişilerine ulaşılmasında Aslıhan Ergündüz, Bilge Akbaş, Emine Bolat, Fırat İpbulan, Filiz Ağyar, Hacer Çokuçkun, Hanifi Davarcıoğlu, Melike Şirikçi, Meryem Havan, Müslüm Kırıcı, Özel Başbüyük, Yusuf Demir adlı öğrencilerin yardımlarından faydalanılmıştır. Öğrencilerin masallar ve bunları anlatan kaynak kişilerle ilgili tespitleri, alan araştırmasının başarıyla sonuçlanabileceği intibasını oluşturmuştur.

Derlemedeki ikinci aşama, bu öğrenciler aracılığıyla tespit edilen kaynak kişilere ulaşmaya çalışmak oldu. Bu kaynak kişilerin bir kısmıyla çeşitli sebeplerle (zaman problemi, yerinde bulamama, hastalık vb.) görüşme imkânı bulunamadı. Derleme için görüşülen kişilerden çok sayıda masal tespit edilmesinin yanı sıra halk biliminin diğer türlerine ait malzemeye de ulaşılmıştır.

1.2.4. Masalların Derlenmesi ve Tasnifi

Kahramanmaraş masallarıyla ilgili derleme faaliyeti benzerlerinden iki temel farklılık göstermektedir: 1. Derleme amacı, 2. Derleme süresi.

1. Derleme amacı: Benzer çalışmaları yapanlar derlemeleri genelde konuyu belirledikten sonra gerçekleştirmiştir. Fakat Kahramanmaraş masalları, bölgenin halk bilimi ürünleriyle ilgili çalışma yapılırken derlenmiş ve kayıt altına alınmış, daha sonra tespit edilen malzemenin doktora tezi için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

2. Derleme süresi: Benzer faaliyetler genellikle birkaç ay gibi daha dar bir zaman dilimi içinde gerçekleştirmelerine rağmen bizim derleme süremiz 1997-2004 yılları arasına yayılmıştır. Bu sırada bölgenin diğer halk bilimi ürünlerinin yanı sıra 120 adet de masal tespit edilmiştir. Bu masalların büyük çoğunluğu bizzat anlatıcılardan ses kayıt cihazıyla alınmıştır. Fakat zaman zaman tesadüfen gittiğimiz kahvehane vb. yerlerde masal anlatan kaynak kişilere rastlandığında bu metinler yazmak suretiyle kaydedilmiştir.

Elde edilen malzemenin bir doktora tezi için yeterli olduğuna karar verildiğinde ise bu konuda daha önce yapılmış çalışmalarda oluşturulan geleneğe bağlı kalınarak sayı 70 ile sınırlandırılmıştır. Bunlardan 62'si tarafımızdan derlenen 120 masal arasından seçilmiştir. Bu seçme sırasında diğer 58 masaldan 25'inde birtakım eksiklikler (atlamalar, çelişkiler, başka masallarla karışmalar, vb.); 14'ünde ses kayıtlarında bozulma olması, 19 masal ise seçilen masalların (2, 10, 24, 29, 30, 31, 37, 41, 43, 48, 50, 51, 52, 58, 65, 66, 70) varyantları olması sebebiyle çalışmaya alınmamıştır.

Çalışmada kullanılan diğer 8 masal ise Kahramanmaraş bölgesi üzerine hazırlanan iki bitirme tezinden alınmıştır. Bu tezlerden Mediha Bulut'a¹⁸⁷ ait olandan alınan masallar "Hançerbağı" ile "Kanber Tay"dır. Geriye kalan 6 masal ise Emine Bolat ve Ayşe Birsal Türk'ün¹⁸⁸ birlikte hazırladığı tezdendir. Bunlar "Yan Kardeş", "Leylahar ile Gülbahar", "Hübil Bağa", "Şamdan", "Ay Yüzlü Oğlan ile Gün Yüzlü Kız", "Dünya Güzeli" adlı masallardır.

1.2.5. Masal Anlatıcıları Yörelere ve Anlattıkları Masallar

Masallar, Kahramanmaraş Merkez ilçe ve köyleri ile Elbistan, Afşin, Andırın, Göksun, Türkoğlu, Ekinözü ve Çağlayanerit ilçelerinden 32-104 yaşları arasındaki 48 kişiden¹⁸⁹ derlenmiştir.

Pazarcık ve Nurhak ilçelerinden ise planlamalar yapıldığı halde ya anlatıcılar uygun olmadıkları ya da irtibat kurulan kaynak kişiler ile görüşme ortamı

¹⁸⁷ Mediha Bulut, *Kahraman Maraş'tan Derlenmiş Masallar*, Kahraman Maraş, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, 1998, 101 s.

¹⁸⁸ Emine Bolat-Ayşe Birsal Türk, *Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma*, Kahraman Maraş, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, 2001, 157 s.

¹⁸⁹ Kaynak kişiler hakkındaki bilgiler her masalla ilgili olarak yapılmış "Tip İncelemesi" bölümünde ve Kaynaklar'da bulunmaktadır.

oluşmadığından derleme yapılamamıştır. Derlemelerde ağırlığı merkez ilçe ve köyleri oluşturmaktadır.

Masallar anlatıcıların yöreleri açısından şöyle bir tablo meydana gelmiştir:

a. Merkez ilçe: 45-87 yaş aralığındaki 25 kişiden (Ahmet Çerezoglu, Ahmet Sucu, Ayşe Elagöz, Elife Yavuz, Emine Gök, Emine Hurşitoğlu, Fadıma Çokparlamış, Fatma Ulak, Güllü Davarcıoğlu, Güllü Keçe, Habibe Akgün, Hasan Bulut, Hasan Gökburun, Hayriye Tütüncü, İhsan Yüce, Kadriye Kutluksaman, Melek Engizek, Nazlı Ağyar, Necati Biçkes, Nimet İpbulan, Ömer Koç, Pakize Güzelbulut, Safiye Güneş, Sevim Gök, Zeynep Kanadıkırık) 35 masal (2, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 29, 30, 34, 36, 37, 44, 45, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 64, 67, 69) derlenmiştir.

b. Merkez ilçenin köyleri: Merkez ilçenin Bulanık, Çukurhisar, Döngel, Kozcağız, Topraklı, Yenidemir köylerinden 32-79 yaş aralığındaki 9 kişiden (Ayşe Çınar, Ayşe Uzun, Fatma Dağ, Hatice Bolat, Hikmet Okumuş, Hüsne Bolat, Mehmet Bolat, Yeter Koska, Yurdagül Bolat) 13 masal (1, 5, 7, 10, 18, 28, 39, 41, 43, 48, 49, 55, 58, 68) kayıt altına alınmıştır.

c. Elbistan ilçe merkezi ile kasaba ve köyleri: Elbistan ilçe merkezi ile İğde Kasabası ve Güblüce, Şatova, Taşburun (Ketizmen) köylerinden 61-83 yaş aralığındaki 5 kişiden (Ali Alpay, Döne Pamuk, Elif Pamuk, Hatice Erşan, Nadire Akbaş) 5 masal (32, 46, 50, 51, 60) derlenmiştir.

d. Afşin ilçe merkezi ile köyleri: Afşin ilçe merkezi ile Alemdar köyünden 63-85 yaşlarında 2 kişiden (Hasan Yurtsever, İsmail Kaya) 3 masal (25, 38, 65) derlenmiştir.

e. Andırın ilçe merkezi ile köyleri: Andırın ilçe merkezi ile Canbaz köyünden 72 ile 73 yaşlarındaki 2 kişiden (Cennet Rüzgar, Emine Başbüyük) 3 masal (23, 40, 66) derlenmiştir.

f. Göksun ilçe merkezi ile köyleri: Göksun ilçe merkezi ile Küçükçamurlu köyünden 81 ile 104 yaşlarında iki kişiden (Fatma Çaldır, Süleyman Çangal) 2 masal (27 ve 70) derlenmiştir.

g. Türkoğlu ilçesi Yeşilyöre kasabası: Türkoğlu ilçesi Yeşilyöre kasabasından 50 yaşındaki bir kişiden (Durmuş Şahin) 5 masal (6, 8, 31, 33, 35) derlenmiştir.

h. Ekinözü ilçesi: Ekinözü ilçesinden 60 yaşındaki bir kişiden (Mehmet Özer) 2 masal (9, 42) derlenmiştir.

1. Çağlayancerit ilçesi: Çağlayancerit ilçesinden 78 yaşındaki bir kişiden (Yusuf Kırıcı) bir masal (47) derlenmiştir.

Ayrıca 48 anlatıcıdan 32'si kadın, 16'sı erkektir. Bunlardan:

a. 34 anlatıcının (Ahmet Çerezöğlü, Ahmet Sucu, Ali Alpay, Ayşe Çınar, Cennet Rüzgar, Döne Pamuk, Elif Pamuk, Elife Yavuz, Emine Gök, Emine Hurşitoğlu, Fatma Çaldır, Fatma Dağ, Fatma Ulak, Güllü Davarcıoğlu, Habibe Akgün, Hasan Gökburun, Hatice Bolat, Hatice Erşan, Hikmet Okumuş, İhsan Yüce, İsmail Kaya, Kadriye Kutluksaman, Mehmet Bolat, Melek Engizek, Nadire Akbaş, Nazlı Ağyar, Necati Biçkes, Ömer Koç, Pakize Güzelbulut, Sevim Gök, Süleyman Çangal, Yurdagül Bolat, Yusuf Kırıcı, Zeynep Kanadıkırık) birer (toplam 34) masalı,

b. 10 anlatıcının (Emine Başbüyük, Güllü Keçe, Hasan Bulut, Hasan Yurtsever, Hayriye Tütüncü, Hüsne Bolat, Mehmet Özer (Ali Kiya Mehmet), Nimet İpbulan, Safiye Güneş, Yeter Koska) ikişer (toplam 20) masalı,

c. 2 anlatıcının (Ayşe Elagöz, Fadıma Çokparlamış) üçer (toplam 6) masalı,

d. 1 anlatıcının (Ayşe Uzun) dört masalı,

e. 1 anlatıcının (Durmuş Şahin) altı masalı doktora tezine alınmıştır.

Diğer taraftan her bir anlatıcının anlattığı masal adedini ve numaralarını da şu şekilde ifade edebiliriz:

Ahmet Çerezöğlü: 1 masal (4)

Ahmet Sucu: 1 masal (17)

Ali Alpay: 1 masal (50)

Ayşe Çınar: 1 masal (1)

Ayşe Elagöz: 3 masal (22, 53, 54)

Ayşe Uzun: 4 masal (7, 41, 58, 68)

Cennet Rüzgar: 1 masal (66)

Döne Pamuk: 1 masal (32)

Durmuş Şahin: 6 masal (6, 8, 26, 31, 33, 35)

Elif Pamuk: 1 masal (51)

Elife Yavuz: 1 masal (15)

Emine Başbüyük: 2 masal (23, 40)

Emine Gök: 1 masal (63)

Emine Hurşitoğlu: 1 masal (62)

Fadıma Çokparlamış: 3 masal (19, 64, 67)

Fatma Çaldır: 1 masal (70)

Fatma Dağ: 1 masal (5)

Fatma Ulak: 1 masal (45)

Güllü Davarcıoğlu: 1 masal (30)

Güllü Keçe: 2 masal (14, 24)

Habibe Akgün: 1 masal (56)

Hasan Bulut: 2 masal (13, 34)

Hasan Gökburun: 1 masal (57)

Hasan Yurtsever: 2 masal (38, 65)

Hatice Bolat: 1 masal (48)

Hatice Erşan: 1 masal (46)

Hayriye Tütüncü: 2 masal (3, 11)

Hikmet Okumuş: 1 masal (28)

Hüsne Bolat: 2 masal (10, 43)

İhsan Yüce: 1 masal (21)

İsmail Kaya: 1 masal (25)

Kadriye Kutluksaman: 1 masal (37)

Mehmet Bolat: 1 masal (49)

Mehmet Özer (Ali Kiya Mehmet): 2 masal (9, 42)

Melek Engizek: 1 masal (16)

Nadire Akbaş: 1 masal (60)

Nazlı Ağyar: 1 masal (2)

Necati Biçkes: 1 masal (52)

Nimet İpbulan: 2 masal (61, 69)

Ömer Koç: 1 masal (44)

Pakize Güzelbulut: 1 masal (20)

Safiye Güneş: 2 masal (29, 36)

Sevim Gök: 1 masal (12)

Süleyman Çangal: 1 masal (27)

Yeter Koska: 2 masal (39, 55)

Yurdagül Bolat: 1 masal (18)

Yusuf Kırıcı: 1 masal (47)

Zeynep Kanadıkırık: 1 masal (59)

1.2.6. Derleme ile İlgili Bazı Hususlar

Sahada Folklor Derleme Metodları'nın yazarı Goldstein, derlemenin idealist bir ruhla yapılması gereken bir gönül işi olduğu kanaatinde olanlardandır. "*Kaynak kişilerle samimi ilişki kuramayan, onlara derin bir sevgi ve hürmet duygusu ile bağlanamayan derleyici, tesadüfi derleyici olarak kalsa, daha iyi olur.*"¹⁹⁰ der.

Tarafımızdan tespit edilen masalların önemli bir bölümünü şehir merkezlerinden, daha azı da ilçe ve köylerden derlendi. Fakat şehir merkezinden seçilen kaynak kişilerin de diğerlerinden pek fazla farkı yoktu. Zira Kahramanmaraş şehirleşmenin daha geç dönemde (özellikle son yirmi yıl) yaşandığı bir yerdir. Hal böyle olunca derleme

¹⁹⁰ Kenneth S. Goldstein, *Sahada Folklor Derleme Metodları*, (2. Baskı), (Çev. Ahmet Edip Uysal), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1983, s. 1

yaptığımız yıllar birçok bakımdan geleneksel hayatın bir ölçüde etkisini devam ettirdiği bir dönemdir. Bugün ise durum yavaş yavaş değişmeye başlamıştır.

Derleme çalışmamız kısıtlı bir zaman içinde gerçekleşmediği ve derlemeleri genellikle şehir merkezinde yaptığımız için diğer araştırmacıların karşılaştığı zorlukların çoğunu yaşamadığımızı söyleyebiliriz. Zira daha önce bu tür derlemeleri yapan araştırmacıların değerlendirmelerinde çok daha fazla problemle karşılaştıkları görülmektedir.

Bununla beraber bazı zorluklar da yaşandı. Bunları bir ölçüde derleme atmosferini de dile getirerek şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Kaynak kişiye ulaşma: Kaynak kişilere ulaşmamız şehirdeki tanıdıklar ve özellikle de öğrencilerimiz vesilesiyle olmuştur. Kaynak kişi isimleri tanıdık kişiler veya öğrencilerle yapılan konuşmalarda ya doğrudan veya dolaylı olarak tespit edilmiştir. Sonradan yapılan temaslarda ise bunların ancak bir kısmından derleme yapılması mümkün olmuştur. Diğer kişilerinse başla yere gitmiş, vefat etmiş veya hasta (hafıza kaybı vd.) oldukları görüldü. Ayrıca kadın anlatıcıların bir kısmının görüşme yapmak istememesi de karşılaşılan zorluklardan bir diğeri idi.

b. Derleme zamanı: Derlemelerin kaynak kişiler açısından mümkün olduğu kadar uygun zamanda/mevsimde gerçekleştirilmesine özen gösterildi. Zaten şehirde yapılan derlemeler açısından bu durum pek problem oluşturmadı. Önceden randevu alınarak belirlenen gün ve saatte gidilip görüşüldü. Köyler için de telefonla yapılan temaslarda yine görüşme zamanını belirlenmiş oluyordu. Buna rağmen az sayıda da olsa gidildiği halde çeşitli sebeplerle derleme yapılamayan kaynak kişiler de oldu.

b. Derleme mekanı: Köylerin büyük çoğunluğunda, artık eski köy odaları ortadan kalkmıştır. Erkekler daha çok kahvede, kadınlarsa evlerde bir araya gelmektedir. Tarafımızdan köylerde yapılan derlemeler ev ortamında veya bahçelerde gerçekleştirildi. Şehirde de mekanlar çoğunlukla evlerdi. Bir-iki kaynak kişi ise bir esnafın bürosunda dinlenilerek derleme gerçekleştirildi. Bir defasında derleme zamanı ve mekanı bir sokak düğününe denk geldiği için başka bir güne ertelenmek zorunda kalındı.

c. Ulaşım: Yapılan derlemelerde ulaşım problemi ile pek karşılaşılmadığı söylenebilir. Sadece bir köye yol yapım çalışmaları sebebiyle çok daha uzak bir yoldan

ulaşmak zorunda kalındı. Bir defasında da randevu alınarak gidilen köyde kaynak kişinin bir başka Şehirdeki oğlunun yanına gittiği görüldü.

d. Kaynak kişinin hafızası: Bazı kaynak kişilerin anlattıkları masalların bazı kısımlarını hatırlayamadığı ve orada bulunan bir başkası tarafından hatırlatıldığı da oldu.

e. Kayıt: Daha önce derleme yapan kişilerin tecrübelerinden yararlanılarak derleme esnasında, mümkün olduğunca anlatıcının rahat davranacağı bir ortam oluşturmaya gayret edildi.

f. Dil: Hem kaydederken hem de yazarken ağız özelliklerine bağlı kalmaya çalıştık. Bu Şekilde bir nebze de olsa bölgenin ağız özelliklerin tespit edilmesine de katkı sağlamış olduk.

İKİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ ÖZELLİKLERİ

2.1. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ TİP YAPISI

2.1.1. Masalların Tip Kataloglarındaki Durumu

Üzerinde çalıştığımız masalların iki tip (Aarne-Thompson¹⁹¹ ve Eberhard-Boratav¹⁹²) katalogundaki bulunma durumunu şu şekilde ifade edebiliriz:

Aarne-Thompson Tip Katalogu'nda Kahramanmaraş masallarından 54 masal tipi bulunmaktadır. Bunlar 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 65, 68, 69, 70 numaralı masallardır. 16 masal tipi ise bu katalogda tespit edilememiştir. Bunlar 3, 11, 24, 37, 38, 42, 45, 46, 54, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67 numaralı masallardır. Ayrıca 21 masal tipi de Aarne-Thompson Tip Katalogu'nda birden fazla tipe uymaktadır. Bunlar da 4, 5, 6, 9, 12, 14, 20, 26, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 47, 53, 57, 58, 65, 69 numaralı masallardır.

Eberhard-Boratav Tip Katalogu'nda Kahramanmaraş masallarından 60 masal tipi bulunmaktadır. Bunlar 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70 numaralı masallardır. 10 masal tipi ise bu katalogda bulunamamıştır. Bunlar 1, 3, 6, 11, 25, 27, 38, 42, 46, 64 numaralı masallardır. Ayrıca 6 masal tipi de Eberhard-Boratav Tip Katalogu'nda birden fazla tipe uymaktadır. Bunlar da 9, 27, 28, 34, 43, 47 numaralı masallardır.

2.1.2. Tip Kataloglarındaki Kategorilere Göre Masallar

2.1.2.1. Aarne-Thompson Tip Katalogu'nda

I. HAYVAN MASALLARI (1-299): 3 masal (1, 2, 3)

¹⁹¹ Antti Aarne-Stith Thompson, *The Types of the Folktale*, Helsinki 1928.

¹⁹² Wolfram Eberhard-Pertev Naili Boratav, *Typen türkischer Volksmärchen (TTV)*, Viesbaden 1953

II. ASIL HALK MASALLARI (300 - 1199): 54 masal (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57)

A. Sihir Masalları (300 - 749): 43 masal (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46)

Tabiatüstü Rakip (300 – 399): 9 masal (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12)

Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili Akrabalar (400 – 459): 10 masal (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22)

Tabiatüstü Vazifeler (460 – 499): 2 masal (23, 24)

Tabiatüstü Yardımcılar (500 – 559): 17 masal (4, 5, 9, 14, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 47)

Sihirli Objeler (560 – 699): 9 masal (35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 58)

Diğer Tabiatüstü Masallar (700 – 749): 4 masal (43, 44, 45, 46)

B. Dinî Masallar (750 - 849)

C. Romantik Masallar (850 - 999): 12 masal (32, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 64)

D. Aptal Dev Masalları (1000 - 1199) 1 masal (57)

III. ŞAKALAR VE ANEKDOTLAR (1200 - 1999): 10 masal (58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67)

IV. FORMÜLLE BAŞLAYAN MASALLAR (2000 - 2399) 3 masal (68, 69, 70)

Zincirleme Masallar (2000 – 2199): 3 masal (68, 69, 70)

Hileli Masallar (2200 – 2249)

Bitmemiş Masallar (2250 – 2299)

Diğer Zincirleme Masallar (2300 – 2399)

2.1.2.2. Eberhard-Boratav Tip Katalogu'nda

Masal Tipinin İsmi	Tipin Numara Aralığı	Gruptaki Masal Numaraları
Hayvan Masalları	1-22	3
Hayvan-İnsan	22-33	68, 69, 70
Hayvan veya Bir Ruh İnsana Yardım Eder	34-82	2, 4, 26, 41
Tabiatüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme	83-109	7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 33, 35, 36
İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama	110-122	Yok
Kaderin Hakimiyeti	123-142	12, 23
Rüya	143-145	67
Kötü Ruhlarla Yaşama	164-168	Yok
Sihirbazlar	169-184	24, 54, 58
Bir Kız Sevgili Bulur	185-196	28, 32, 64
Bir Erkek Sevgili Bulur	197-222	5, 47, 48
Fakir Kız Zenginle Evlenir	223-238	43, 49, 50
Kıskançlık ve İftira	239-255	28, 29, 30, 31, 37, 39, 40, 43, 44, 45, 51, 52
Hor Görülen Koca Kahraman	256-258	9, 34, 55
Zina ve Baştan Çıkarma	259-280	Yok
Acayip İcraat ve Olaylar	281-289	Yok
Acayip Davalar	290-301	27, 47
Realist Masallar	302-310	58
Acayip Tesadüfler	311-316	Yok
Komik Hikâyeleri	317-322	Yok
Aptal Tembel Erkekler ve Kadınlar	323-338	59, 60, 61, 62, 63, 65
Hırsız ve Dedektif	339-349	Yok
Akıllı Hilekâr veya Cimri Erkek veya Kadınlar	350-378	66

2.1.3. Masalların Varyantları-Benzerleri

2.1.3.1. Varyantlar

Burada Kahramanmaraş masallarının diğer Türk masalları içindeki varyantları ile ilgili olarak belli sınırlar içinde bir araştırma yapıldı. Çalışmayı ikisi diğer Türk toplulukları (Kazak, Kırgız), altısı da ülkemiz sınırları içindeki yöreler (Elazığ, Erzurum, Gümüşhane-Bayburt, Kars, Taşeli, Yukarıçukurova) olmak üzere altı masal bölgesiyle ilgili 474 masal üzerinde gerçekleştirildi. Buna göre durum şu şekildedir:

a. 15 adet masalın varyantı bulunamamıştır. Bunlar 1, 11, 24, 25, 38, 42, 45, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 66 numaralı masallardır.

b. 11 adet masalın bir varyantına rastlanmıştır. Bunlar 6, 9, 13, 15, 16, 34, 35, 36, 46, 48, 55 numaralı masallardır.

c. 12 adet masalın iki varyantına rastlanmıştır. Bunlar 2, 3, 12, 22, 23, 33, 39, 40, 53, 56, 68, 69 numaralı masallardır.

d. 10 adet masalın üç varyantına rastlanmıştır. Bunlar 8, 10, 17, 20, 21, 37, 49, 50, 64, 70 numaralı masallardır.

e. 6 adet masalın dört varyantına rastlanmıştır. Bunlar 7, 18, 19, 26, 51, 65 numaralı masallardır.

f. 6 adet masalın beş varyantına rastlanmıştır. Bunlar 4, 5, 41, 47, 52, 57 numaralı masallardır.

g. 2 adet masalın altı varyantına rastlanmıştır. Bunlar 14, 48 numaralı masallardır.

h. 5 adet masalın yedi varyantına rastlanmıştır. Bunlar 28, 29, 30, 31, 32 numaralı masallardır.

ı. 3 adet masalın sekiz varyantına rastlanmıştır. Bunlar 27, 43, 44 numaralı masallardır.

Şimdi de her bir masalın varyantlarının hangi bölgelerin hangi masalları olduğuna bakalım:

1. Tilkinin Kürkü: Yok

2. Adam ile Yılan: KM: 5. İhtiyarın İlan; YÇM: 7. Yılan ile Adam

3. Kurbağa ile Hanımı: TM: 5. Osturgan Böcü; YÇM: 4. Karafatma
4. Fındık Fıstık Masalı: EM: 65. Elma Ağacı; KM: 8. Üç Gardaş; KRM: 27. Altın Kuş; YÇM: 12. İyiliğin Bedeli, 15. Zümrüdüanka Kuşu
5. Padişahın Yedi Oğlu: EM: 65. Elma Ağacı; KM: 8. Üç Gardaş; KRM: 27. Altın Kuş; YÇM: 12. İyiliğin Bedeli, 15. Zümrüdüanka Kuşu
6. Hançerbağı: KZM: 19. Zengin ile Oğlu
7. Bahtiyar Ağa: EM: 40. Ahmet Ağa, 45. Sıçan Çocuk; GBM: 15. Sır saklamayan Padişah Kızı; YÇM: 22. Nahırcı ile Oğlu
8. Vahşi Kız: EM: 64. Hayırsız Kız; GBM: 28. İnsan Yiyen Kız; YÇM: 28. Kazan Kafalı Kazma Dişli
9. Hiçhiç Oğlan: YÇM: 49. Keloğlan ile Padişahın Kızı
10. Yan Kardeş: EM: 28. Kotan, EM: 69. Gül Sinama Ne Yaptı Sinam Gülü İncitti; GBM: 30. Onuç
11. Hızmalı Güzeli ile Güzel Ahmet: Yok
12. Gündeşlioğlu: GBM: 24. Gençlikte mi Kocalıkta mı?; TM: 15. Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı?
13. Güvercin Kız: YÇM: 41. İnci Mercan Dağı
14. Su Kızı: EHM: 37. Sihirli Değnek; EM: 25. Şah İsmail; GBM: 12. Konuşan Bebek, 13. Balık Kız; KZM: 20. Altın At, YÇM; 19. Kurbağa ile Padişahın Oğlu
15. Mesepak: YÇM: 19. Kurbağa ile Padişahın Oğlu
16. Middi Baba: YÇM: 19. Kurbağa ile Padişahın Oğlu
17. Kara Köpek: EM: 57. Kara Köpek; GBM: 16. Köpekle Evlenen Kız; YÇM: 23. Peri Padişahının Oğlu
18. Kuru Kafa Memmet Çağ: EM: 40. Ahmet Ağa, 45. Sıçan Çocuk, GBM: 15. Sır Saklamayan Padişah Kızı; YÇM: 22. Nahırcı ile Oğlu
19. Leylahar ile Gülbahar: EM: 40. Ahmet Ağa, 45. Sıçan Çocuk; GBM: 15. Sır saklamayan Padişah Kızı; YÇM: 22. Nahırcı ile Oğlu

20. Hübil Bağa: EHM: 5. Hasanı Çelebi, 6. Hüsnü Yusuf, 7. Yüzük Kaçıran Kuş
21. Göğsü Kilitli Bey: EHM: 1. Yılan Bey, 21. Göğsü Kilitli Bey; YÇM: 24. İki Yılanla Evlenen Kız; Ziya Gökâlp “Yılan Bey ile Poltan Bey”¹⁹³.
22. Vezir ve Kızları: EHM: 9. Ölü Yiyen Derviş, 15. Kesik Kafa
23. Tembel: GBM: 22. Feleği Arayan Adam; TM: 30. Allah’ı Arayan Adam
24. Keloğlan ile Padişahın Kızı: Yok
25. Padişahın Derdinin Devası: Yok
26. Balık Oğlan: EHM: 36. Balık Bilmezse Halık Bilir; EM: 18. İhtiyar Adamın Oğlu; GBM: 1. İyilik Yapan Balık ve Balıkçı Çocuğu; YÇM: 13. Sarıtraş
27. Şamdan: EHM: 36. Balık Bilmezse Halık Bilir; EM: 70. Dünya Güzeli; GBM: 6. İyilik Yapan Balık ve Balıkçı Çocuğu, 58. Padişahın Konuşmayan Kızı, 59. Aynı Kızı Seven Üç Kardeş; KRM: 41. Vezirin Kızı; KZM: 30. Hanın Üç Oğlu; YÇM: 54. Aynı Kızı Seven Üç Kardeş
28. Altın İnek: EHM: 47. Acemoğlu; EM: 14. Tüylü, 16. Hint Padişahının Kızı; GBM: 38. Tüylüce; KRM: 35. Talkamış; TM: 12. Küllü Fatma, 48. Keçeli
29. Can Damarı: EHM: 47. Acemoğlu; EM: 14. Tüylü, 16. Hint Padişahının Kızı; GBM: 38. Tüylüce; KRM: 35. Talkamış; TM: 12. Küllü Fatma, 48. Keçeli
30. Fatmacık: EHM: 47. Acemoğlu; EM: 14. Tüylü, 16. Hint Padişahının Kızı; GBM: 38. Tüylüce; KRM: 35. Talkamış; TM: 12. Küllü Fatma, 48. Keçeli
31. İncili Kız Güllü Kız: EHM: 47. Acemoğlu; EM: 14. Tüylü, 16. Hint Padişahının Kızı; GBM: 38. Tüylüce; KRM: 35. Talkamış; TM: 12. Küllü Fatma, 48. Keçeli
32. Tahtalı Kız: EHM: 47. Acemoğlu; EM: 14. Tüylü, 16. Hint Padişahının Kızı; GBM: 38. Tüylüce; KRM: 35. Talkamış; TM: 12. Küllü Fatma, 48. Keçeli
33. Kamber Tay: GBM: 21. Ağlayan Narla Gülen Ayva; TM: 60. Ağlayan Nar ile Gülen Ayva
34. Altın Top: EM: 64. Hayırsız Kız

¹⁹³ Mustafa Sever, “Ziya Gökâlp’in Masallarında Tipler”, *Milli Folklor*, 2007, sayı 74, s. 29-33

35. Sahte Keloğlan: EM: 64. Hayırsız Kız
36. Üç Kardeş Bir Bacı: EM: 64. Hayırsız Kız
37. Beybörek: EHM: 28. Melikşah; EM: 25. Şah İsmail; YÇM: 48. Mayıl ile Ab-
1 Güneş
38. Çanak Kurutan: Yok
39. İki Arkadaş: GBM: 7. Namert ile Cömert; YÇM: 14. İyilik ile Kötülük
40. Ayıoğlu: EM: 22. Ayı Kulağı; YÇM: 1. Ayı
41. Akıllı ve Deli Kardeş: GBM: 7. Namert ile Cömert, 8. Tamahkar Köylü, KM:
14. Eğri Gardaşnan Düz Gardaş; TM: 20. İyilik ile Kötülük; YÇM: 38. Parlak Ahmet
42. Abalı Halis ile Abalı Sinan: Yok (Bu masalının Anadolu'da hikaye ve masal olarak anlatılan varyantlarının bulunduğu¹⁹⁴ bilinmektedir.)
43. Ay Yüzlü Oğlan İle Gün Yüzlü Kız: EHM: 17. Dilaremcengi, 19. Gül Sinan;
EM: 29. Zülfü Mavi, 61. Gülükân; KM: 15. Üç Bacılar; TM: 11. Padişahın Üç Kızı, 56.
Vezirin Üç Kızı ve Padişahın Oğlu; YÇM: 45. Üç Bacı /Nurşen Hanım
44. Cevahir Kızı: EHM: 17. Dilaremcengi, 19. Gül Sinan; EM: 29. Zülfü Mavi,
61. Gülükân; KM: 15. Üç Bacılar; TM: 11. Padişahın Üç Kızı, 56. Vezirin Üç Kızı ve
Padişahın Oğlu; YÇM: 45. Üç Bacı /Nurşen Hanım
45. Bacı Kardeş: Yok
46. Arsız Kız: EM: 7. Arsız Kız
47. Altın Kafes: EHM: 36. Balık Bilmezse Halık Bilir; EM: 70. Dünya Güzeli;
GBM: 6. İyilik Yapan Balık ve Balıkçı Çocuğu, 58. Padişahın Konuşmayan Kızı; KRM:
41. Vezirin Kızı
48. Dünya Güzeli: EM: 70. Dünya Güzeli
49. Çoban Kızı I: KM: 42. Petşahnan Değirmançının Kızı; KRM: 42. Akıllı Kız;
TM: 23. Çirkini Güzel Yapma

¹⁹⁴ Saim Sakaoğlu, "Türk Masalları Üzerine Ebu Ali Sina Hikayelerinin Tesiri", *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s. 163-182

50. Çoban Kızı II: KM: 42. Petşahnan Değirmançının Kızı; KRM: 42. Akıllı Kız;
TM: 23. Çirkini Güzel Yapma

51. Horantanın Kızı: GBM: 47. Helvacı Güzeli; EHM: 56. Hain Vezir; EM: 38.
Helvacı Güzeli, YÇM: 47. Helvacı Güzeli

52. Muradına Nail Olmayan Dilber: EHM: 29. Muradına Ermeyen Dilber 1, 30.
Muradına Ermeyen Dilber 2, 31. Muradına Nail Olmayan Dilber; EM: 41. Bacılar;
YÇM: 46. Gül Senem

53. Hamurcu Kadın: EHM: 10. Hoca Efendi; TM: 54. Sabır Taşı

54. Değirmenci: Yok

55. Tembel Abdurrahman: EHM: 70. Ahmet Bezirgan

56. Ali Kız: EM: 12. İki Kardeş; YÇM: 66. Dokuz Kızlı Baba

57. Korkak Mehmet: GBM: 32. Devleri Korkutan Bilal Ağa, 33. Korkak Deli;
EM: 33. Köse; TM: 10. Hanımından Korkan Osman Ağa, 24. Tezer Ağa

58. Keloğlan ile Eşeği: EHM: 26. Tokmak; KM: 13. Nahirçı; KRM: 40. Boz
Atmaca; KZM: 14. Vur Tokmak; TM: 35. Vur Tokmağım Vur; YÇM: 36. Yılan Oğlan

59. Ahmak Kız: Yok

60. Idılı ile Bıdılı: Yok

61. Aklak ile Şaklak: Yok

62. Hedik ile Güdük: Yok

63. Behlülzâdeler: Yok

64. Muradına Eren Kız: EHM: 16. Uyuyan Delikanlı; EM: 53. Kırk Gün Ölü
Bekleyen Kız; TM: 54. Sabır Taşı

65. Deli Oğlan ile Akıllı Oğlan: GBM: 66. Akıllı Kardeşle Deli Kardeş, EM: 32.
Keloğlan; YÇM: 58. Deli Oğlan; TM: 34. Akıllı Kardeşle Deli Kardeş

66. Maraş Kösesi ile Antep Kösesi: Yok

67. Hepsi de Yalan: Yok

68. Pire ile Sinek: GBM: 3. Bitle Pire; KM: 27. Birenin Nağlı

69. Çinimini: GBM: 3. Bitle Pire; KM: 27. Birenin Nağlı

70. Koca Karıyla Tilki: EA: 6. Anakarı ile Tilki; KM: 30. Tilkiyen Gocagarı;
YM: 70. Tilki ile Ebegarı

2.1.3.2. Diğer Türden Metinlerle Benzerlikler

Masal metinleri kendi arasında benzerlik gösterdiği gibi başka türden metinlerle de benzeşebilir. Hatta başka tür anlatmaların dönüştürülmüş biçimleri olabilir. Bu türler arasında özellikle halk hikayeleri¹⁹⁵ dikkati çeker. Saim Sakaoğlu'na göre “Anadolu’da anlatılmakta olan masalların bir bölümü halk hikayelerinin değişikliğe uğramış şekilleridir¹⁹⁶.”

Benzeşme veya dönüşme olarak ifade edilen bu durum yöre masallarından bazıları için de söz konusudur. Bu masallar kıssalar, halk hikayeleri ve atasözü hikayeleri ile benzeşmektedir.

a. 39 numaralı “İki Arkadaş” masalı bir Hz. İsa kıssası ile benzerlik gösterir.

b. 37 numaralı “Bey Böyrek” masalı aslen bir Dede Korkut hikayesidir.¹⁹⁷

c. 12 numaralı “Gündeşlioğlu” masalı da yörede aynı zamanda halk hikayesi olarak da anlatılmaktadır.

d. 30 numaralı “Kamber Tay” masalı Şah İsmail hikayesi olarak da anlatılmaktadır.

e. 42 numaralı “Abalı Halis ile Abalı Sinan” masalının aslı Ebu Ali Sina/İbni Sina hikayesidir. Saim Sakaoğlu bunu yukarıda dile getirilen masallaşmanın önemli bir örneği sayarak “*Masallaşma hadisesinin en güzel örneğini Ebu Ali Sina Hikayeleri’nden alınan bir masalda görmekteyiz. Anadolu’da “Ali Cengiz”, “Ecel Ecayip”, “Detcal Metcal”, “Allem Kalem”, “Ercüm Cürçüm” gibi adlarla anılan bir sihirbaz tipi vardır. Bu tip aynen Ebu Ali Sina Hikayeleri’nden alınmış ve masal olabilmesi için bir çerçeveye oturtulmuştur.*”¹⁹⁸ der.

¹⁹⁵ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 117-294

¹⁹⁶ Sakaoğlu, age., s. 166

¹⁹⁷ Metin Ekici, *Dede Korkut Hikayeleri Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikayeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995. s. 9-39

¹⁹⁸ Sakaoğlu, age., s. 167

f. 55 numaralı “Tembel Abdurrahman” masalı da “Vermeyince Mabud neylesin Mahmut” atasözünün öyküsüdür.

2.2. YÖRENİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Halk masallarının temel bir özelliği derlendiği yörenin ağız/ağızları ile anlatılmış olmasıdır. Tarafımızdan derlenen Kahramanmaraş Masalları için de durum böyledir.

Bölgede birden çok ağız özelliği görülmektedir. Bu durum bölgenin farklı yerlerinden derlenen masallarında da kendisini gösterir.

Bu itibarla öncelikle “Kahramanmaraş Ağız/Ağızları”ndan söz edilecek, bu amaçla da konu dilcilerin yöre ağızlarıyla ilgili olarak yapmış oldukları çeşitli çalışmalardan faydalanılarak özetlenmeye çalışılacaktır.

2.2.1. Kahramanmaraş Ağızlarının Anadolu Ağızları Tasnifindeki Yeri ve Alt Grupları

Leyla Karahan'ın¹⁹⁹ yapmış olduğu tasnifte, Kahramanmaraş ve yöresi ağızları (Tarsus, Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Darende, Akçadağ, Doğanşehir "Malatya", Birecik, Halfeti "Urfa" ağızları ile birlikte) Batı Grubu Ağızlarının alt gruplarından VII. grupta yer almaktadır.

Kahramanmaraş ağızları, iki alt ağız grubuna ayrılmıştır: Kahramanmaraş Merkez-Türkoğlu-Pazarcık Ağızları ile Elbistan-Afşin-Göksun Ağızları.

2.2.1.1. Kahramanmaraş Merkez-Türkoğlu-Pazarcık Ağızları

Bu ağızların temel özellikleri²⁰⁰ yöre masallarından alınmış örneklerle şu şekilde ifade edilebilir:

1. Bu ağızlar, "-î, -iy" şimdiki zaman eki ile diğer ağızlardan ayrılırlar:

aalii, bahii, dii, geli, gırılı, haplii, kahi, komi, niini, olii, satmi, sınıii, solii

diy, geliy, niiniy, yıhıy

¹⁹⁹ Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, s. 175; Sadi Yaver Ataman, “Anadolu Halk Ağız Türleri ve Bölgeler Arası Değişik Ağızlar 1-2-3”, *Türk Folkloru*, Şubat-Mart-Nisan 1982, sayı 31-32-33, s. 11-14/ 7-10 /7-9

²⁰⁰ Erdoğan Boz-H. Kahraman Mutlu, “Kahramanmaraş Ağızları Üzerine Tesbitler”, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu (6-8 Mayıs 2004)*, İstanbul, 2005, c. 2, s. 917; Mehmet Dursun Erdem-Esra Kirik-Sibel Üst-Güner Dağdelen, “Türkoğlu Ağızı (Kahramanmaraş Ağızları-1)”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Fall 2009, Volume 4/8, s. 2225

2. Bu ağızlarda da "-ıcı/-ici" gelecek zaman eki ve "-ık/-ik" geçmiş zaman eki kullanılır:

alıcı, asdırıcı, bahıcı, bulucu, çıkıcı, gelici, gırılıcı, izliici, needici, niineyci, verici, yeyici, yıkıcı

alık, çıkık, gelik, gidik, içirmiik, kirlenik, koyuk, oenik, ölük, şişik, verik

2.2.1.2. Elbistan-Afşin-Göksun Ağızları

Bu ağızların temel özellikleri²⁰¹ yöre masallarından alınmış örneklerle şu şekilde ifade edilebilir:

1. Arka damak ünsüzü olan "ğ" ince ünlüleri kalınlaştırarak kalınlık-incelik uyumunu bozar (çingan, gelecâm, küraa, mağrup).

2. Belirli bazı kelimelerde a'ya yakın â (açık e) ünlüsü bulunur (asidi, aaşam, alma, ayvah, babal, cekad, ciraat, diyal).

3. Bu ağızlarda da "-ıcı/-ici" gelecek zaman eki ile "-ık/-ik" geçmiş zaman eki kullanılır (alıcı-alık, bulucu-buluk, çıkıcı-çihık, gelici-gelik, koyucu-koyuk, ölücü-ölük, verici-verik).

4. Şimdiki zaman eki "-yo" olmakla beraber "-yer/-yir(-iür)" tek tük de "-yör/-yö" eklerine de rastlanır (biniyo, diyo, geliyo, niiniyo, noluyö, sıkıyö, yapıyo /diyr /diyör, geliür, gopuyö, kohüyr, yiyör).

5. Duyulan geçmiş zaman eki "-mış/-miş"in 3. şahıs çekimlerinde ses değişmeleri görülür (almıssın, varmıssık).

6. "-ışın/-işin" zarf-fiil eki işlektir (gelişin, öğlişin).

7. Teklik 2. şahıs iyelik ekinde ve ilgi hal ekinden önce n>y değişmesi olur (anayın/aniyen, babayın/babiyen).

8. Bu ağızlarda birleşik kipli bazı fiil çekimleri yazı dilinden farklılık gösterir (deşirmenin, düşünmediy, gelsiyemiş, getsiyedim, gonusdidik, goyarmak /goyartmak, maffetmek, niilesse, niineyniz, noluyön, nootak, varmışdı, yokmuşdu).

²⁰¹ Boz-Mutlu, age., s. 917.

9. Elbistan'ın Yapalak ve Ekinözü ağızlarında düzenli ve kurallı bir ş>s değişmesi vardır (gisisi, is, vermisler).

10. Elbistan ağızında bulunma hali eki ayrılma da ifade eder (harpada).

2.2.2. Ses Bilgisi

2.2.2.1. Ünlüler

Kahramanmaraş ağızlarında, Standart Türkiye Türkçesi'nde bulunan 8 ünlünün (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) yanı sıra başka ünlüler de bulunmaktadır²⁰²:

è “kapalı e”: çeker, derdi, geri, getdi, ederek

è “e-a arası ünlü”: gelem

î “i-ı arası ünlü”: gopuyö, yapıdırıyor, yiyör

ö “ö-o arası ünlü”: diyör,

u “ü-u arası ünlü”: kohüyr, soruyör, söyluyor

a. Uzun Ünlüler

Türkçe kelimelerde ses olayları dışında uzun ünlü tespit edilmemiştir. Alıntı kelimelerde uzun ünlüler bulunmaktadır: ezvahane, bağzısı, cuma, kabe zaten,

Alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler çoğu kere normal süreli ünlüye değişmektedir: asa<âsa, cahıllıg<cahillik, evlad<evlâd, Ezriyel<Azrail, habe<heybe, hedaye<hediye, naamat<nimet

Ses olaylarına bağlı uzun ünlüler vardır: aaliim<ağlıyorum, aaşam<akşam, aldınıyan<aldığıyla, aniinen<ana ile, aasiidi< eksikti, baam<bakayım, binmiim<binmiyorum, daaya<dağa, diinedmek<dinletmek, epii<epeyce, iisan<insan

Vurgu ve tonlamaya bağlı uzun ünlüler vardır: yârin<yarın

²⁰² Boz-Mutlu, age., 913-914; Erdem-Kirik-Üst-Dağdelen, age., s. 2526-2532; Mevlüt Erdem, “Derleme Sözlüğü’nde Kahramanmaraş Kelimelerinin Dağılımı ve Ses Bilgisi Özellikleri”, *Bilig*, Yaz 2010, S. 54, s. 123-138; Mevlüt Gültekin, “Kahramanmaraş Ağızına İlişkin Bazı Gözlemler”, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu (6-8 Mayıs 2004)*, İstanbul, 2005, c. 2, s. 905-906

b. Ünlü Uyumları /Kalınlık İncelik Uyumu

Bütün ağızlarda kuvvetle hakim olan bir uyumdur. Standart Türkiye Türkçesi'nde uyuma aykırı olan bazı ekler de uyuma girmiştir: nootak<ne yapalım, sabaanan<sabahleyin

Alıntı kelimeler de uyuma girmiştir: mahana<bahane, bahca<bahçe, Ezriyel<Azrail, habar<haber, vahat<vakit

c. İkiz Ünlüler

Kahramanmaraş ağızlarında ses olaylarına bağlı olarak ikiz ünlüler yaygın şekilde görülür: dia mı<değil mi

d. Ünlü Türemesi

ø>ı: ırahat<rahat, ıras<rast,

ø>i: hemi<hem, ileen /ilaan<leğen, ıras<rast

ø>u: guduret<kudret

ø>ü: löküz<lüks

e. Ünlü Değişmesi

e>a: ayvah<eyvah

2.2.2.2. Ünsüzler

Kahramanmaraş ağızlarında Standart Türkiye Türkçesi'ndeki 21 ünsüzün (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z) yanı sıra dört ünsüz daha tespit edilmiştir²⁰³.

ñ "damak n'si": babamızın, deniz, gedersen, önde

ḥ "hırıltılı h": bahım, dohuz, fahare, kahınca

ğ "art damak g'si": çoğ, ğumaş

□ "ayın ünsüzü": â'lem

Belli Başlı Ses Olayları

Kahramanmaraş ağızlarında en fazla görülen ses olayları şunlardır:

²⁰³ Boz-Mutlu, age., s. 914-916; Erdem-Kirik-Üst-Dağdelen, age., s. 2533-2536; Erdem, age., s. 123-138; Gültekin, age., 906-907

a. Ötümlüleşme

k>g: gendi<kendi, gala<kale, gar<kar, kötülüg<kötülük, salg<salık,
gardaşı<kardaşı, tagsim<taksim

t>d: darag<tarak, megdeb<mektep, süd<süt

s>z: zoba<soba, zabah<sabah

p>b: yabdırdı<yaptırdı, gelib<gelip

b. Ötümsüzleşme

b>p: bapıç<pabuç

g>k: kölge<gölge, künde<günde, köynek<göynek

z>s: bitirmes<bitirmez

c. Süreklileşme

ç>ş: geşdikden<geçtikten, işdikden<içtikten

k>h: arha<arka, bahak<bakak, dohanmim<dokunmuyorum, gırh<kırk, arhadaş
<arkadaş

g>ğ>v: sovan<soğan

b>m: gimi<gibi

d. Benzeşme

-nl->-nn-: aslannarın<aslanların, bunnar<bunlar

-ls->-ss-: ossun<olsun

-rl->-ll-: asgellig<askerlik, sohallardı<sokarlardı

-şs->-ss-: geçmissin<geçmişsin, varmışsın<varmışsın

-ry->-yy-: biy yere<bir yer

-rt->-tt-: bit tene<bir tene

-mv->-mm-: üzüm mar<üzüm var

-rs->-ss-: bis sene<bir sene, bis sefer<bir sefer

-zs->-ss-: bitiremesse<bitiremezse, demesse<demezse, getirmessen<getirmezsın,
gıymassın<gıymazsın.

-yz->-zz-: dezze<teyze

e. Ünsüz Türemesi

ø>b: hambal<hamal, rembil<remil,

ø>h: havlı<avlu, heyle<eyle

ø>k: memek<meme, suvak/sıvak<sıva

ø>m: barım<bari

ø>n: kimin/gimin<gibi

ø>y: yırak<ıрак, aynamak<anlamak, yiteklemek<iteklemek, yitmek<itmek

ø>z: azzık<azık

f. Ünsüz Kaybolmaları

Erime: bûday<buğday, ölag<oğlak, yâmır<yağmur, üraşırđı<uğraşırđı, sona<sonra

Büzülme: yürüz<yuğururuz, selâddin<selahaddin, deşirsin<değışirsin, babâz<babanız, çualın<çuvalın, çârarak<çağırarak, yaddı<yattığı

Derilme: â<ağa, sâ<sana

Düşme: död<dört, gıg<kırk, boşadım<boşalttım, addan<alttan, ölçdü<ölçtü, abdulla<Abdullah, üçe<yüce

f. Ünsüz Değışmesi

h>y: bayça<bahçe

2.2.3. Şekil Bilgisi

Bu çerçevede Kahramanmaraş ağızlarındaki ekler²⁰⁴ şu şekildedir:

2.2.3.1. İsim Çekim Ekleri

İyelik Ekleri:

1. Teklik Kişi: +(I⁴)m

2. Teklik Kişi: +(I⁴)ñ

²⁰⁴ Boz-Mutlu, age., s. 916; Erdem-Kirik-Üst-Dağdelen, age., s. 2536-2540; Gültekin, age., s. 907-911

3. Teklik Kişi: +(s)I⁴(n)

1. Çokluk Kişi: +(I⁴)mI⁴z

+ (I⁴)ñI⁴z

2. Çokluk Kişi: +(I⁴)ñI⁴z, +(I⁴)I⁴z

3. Çokluk Kişi: +lArI

İlgi Hali: +(n)I⁴^n ñ

Vasıta Hali: +nAn<ile+n

Eşitlik Hali: +CA

Yükleme Hali: +(y)I⁴

Yönelme Hali: +(y)A

Bulunma Hali: +DA

Ayrılma Hali: +DAn

2.2.3.2. Fiillerde Kişi Ekleri

a. Zamir Kaynaklı Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi: -(I⁴)m

2. Teklik Kişi: -sI⁴ñ, -ñ

3. Teklik Kişi: -Ø

1. Çokluk Kişi: -(I⁴)z, -(I⁴)G

2. Çokluk Kişi: -sI⁴nI⁴z, -sI⁴z, -z

3. Çokluk Kişi: -lAr

b. İyelik Kaynaklı Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi: -m

2. Teklik Kişi: -ñ

3. Teklik Kişi: -Ø

1. Çokluk Kişi: -G

2. Çokluk Kişi: -nI4z

3. Çokluk Kişi: -lAr

2.2.3.3. Zaman ve Şekil Ekleri

Gelecek Zaman: Çok şekillidir; -(y)AcAK, -(y)AcAG, -I⁴c I⁴, -AcA

Şimdiki Zaman: Çok şekillidir; -yor, -i, -i□ü, -i□ür, -ir

Öğrenilen Geçmiş Zaman: Çok şekillidir; -mI⁴ş, -mI⁴s,

Emir Kipi:

1. Teklik Kişi: -(I⁴)m

2. Teklik Kişi: -Ø

3. Teklik Kişi: -sI⁴ñ

1. Çokluk Kişi: -(y)AG

2. Çokluk Kişi: -I⁴ñ

3. Çokluk Kişi: -sI⁴ñ lAr

2.2.4. Masalların Dili ve Bugünkü Hayat

Bütün halk masalları gibi geçmişten günümüze intikal etmiş olan Kahramanmaraş masallarında da “yeni” olarak ifade edilebilecek unsurlar bulunur.

Bunları topluca şu şekilde dile getirebiliriz: amaç, anı, apartman, araba, askerlik pusulası, banyo, doktor, elektrik, kompartıman, halk, jet uçağı, kağıt (para), kolonya, lüküs (lamba), masa, mıntıka temizliğı, neden, odacı, olay, ödül vermek, pantolon, paydos, prensip, savaş, sayın, sevgili, sigara tabakası, sitem, sorun, sözcü, tanık, tören, ülke, yaşam, yönetici

Bunların hemen tamamının şehir merkezinde yaşayan anlatıcılar olduğunu söyleyebiliriz.

2.3. KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ ANLATIM ÖZELLİKLERİ

2.3.1. Nesir ve Nazım

İster evrensel ölçekte ister milli kültür coğrafyamızda olsun bütün masallar nesir olarak anlatılır. Masal türünün temel karakteristiklerinden biri olan bu durum Kahramanmaraş masallarında da böyledir.

Bununla beraber bazı masal metinleri içinde yer yer manzum parçalara rastlanır. Bunlar masalın içine yerleştirilmiş tekerleme örnekleridir.

Kahramanmaraş masallarından 12'sinde 27 manzum parça bulunmaktadır. Bu masallar şunlardır: 2. Adam ile Yılan, 3. Kurbağa ile Hanımı, 7. Bahtiyar Ağa, 12. Gündeşlioğlu, 13. Güvercin Kız, 15. Mesepak, 18. Kuru Kafa Memmet Çağ, 19. Leylahar ile Gülbahar, 20. Hübil Bağa, 37. Bey Böyrek, 52. Muradına Nail Olmayan Dilber, 56. Ali Kız

Bunlardan birkaçı şöyledir:

Tilki, insanoğluna yaptığı yardımdan sonra gördüğü muamele karşısında:

“Göz dağılmış bir ayna imiş.

Kuyruk dağılmış bir tüy imiş.

Ayak dağılmış bir mercan imiş.

Hey deli tilki nene gerek senin insanoğlu!” der. (2. Adam ile Yılan)

*

Genç anne gece çocuğuna ninni söyler:

“Nenni çocuğum nenni

Hatın ebeli, Bağ'dan dedeli

Hübil Bağ'dan babalı

Nenni çocuğum nenni” (20. Hübil Bağa)

*

Fındık kabuğundan kazanın içine düşen Kurbağanın hanımı, kervancılardan yardım ister:

“Tıkır tıkır atlılar.

Tıkırtısı tatlılar.

Bağ evine varasız.

‘Saçı uzun Selver Hatın

küllüğe düştü diyemez.’ (3. Kurbağa ile Hanımı)

*

Erkek kurbağa, ölen hanımının başucuna ağıt yakar:

“Nene gerekti senin bağlerin düğünü.

Nene gerekti baklov.

Nene gerekti senin bağlerin evi.’ (3. Kurbağa ile Hanımı)

*

Bey Böyrek sevdiğinden bir haber almak için sorar:

“Kalenin dibinde ekerler küncü

Aziz mübarek gün oldum zarıncı

Ellerim kelepçe de boynumda zincir

Eylenin de verin hocalar

Akkavak Kızı’ndan bana bir haber.’ (37. Bey Böyrek)

*

Gülbahar karşılaştığı kıza Leylahar’ı sorar:

“ Karşı dağdan gelir misin?

Altın ıbrık alır mısın?

Leylahar’ı bilir misin?

Bana o ırbıknan su verir misin?’ (19. Leylahar ile Gülbahar)

*

Kız Gülbahar’a cevap verir:

“Karşı dağdan gelirim.

Altın ibrik alırım.

Leylahar’ı bilirim.

Leylahar’a abdest suyu götürürüm.” (19. Leylahar ile Gülbahar)

2.3.2. Formeller

Kahramanmaraş masallarında da belli bir işlevlerde kullanılan formel unsurlar vardır. Masallarda yer alan bu formeller Saim Sakaoğlu’nun tasnifine²⁰⁵ bağlı kalarak verilecektir.

2.3.2.1. Başlangıç-Giriş Formelleri

a. Sade Giriş Formelleri

a.a. Bir Varmış’lı Giriş Formelleri

Bir varmış/var ıymış bir yokmuş/yoğmuş. (5, 12, 14, 15, 18, 29, 36, 37, 43, 46, 48, 52, 68)

Bir var ıymış, bir yoomuş. Allah’dan artı kimse yoomuş. (49)

Bir varmış, bir yokmuş. Çok demesi günahmış... (65)

Varmış/var ıymış, yokmuş/yoğ umuş. (4, 61, 69)

Varmışdı, yokmuşdu... (32)

a.b. Evvel Zaman’lı Giriş Formelleri

Çok evvel zaman içinde... (23)

Evvel zaman içinde... (40)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. /Bireler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini sallar iken...(58)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Develer bireyken, bizim oğlan mışıl mışıl uyurken... (16)

²⁰⁵ Sakaoğlu, age., s. 56-68

a.c. Bir Varmış ve Evvel Zaman'lı Giriş Formelleri

Bir varmış bir yokmuş. /Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. (3, 10, 28)

Bir var ımış, bir yoomuş. İisan oolu daadan daşdan çoomuş. Evel zaman içinde kalbur zaman içinde... (55)

Var ımış, yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. /Evvel zaman içinde halbur saman içinde. (34)

b. Tekerlemeli Giriş Formelleri

b.a. Tekerlemenin Sona Getirildiği Giriş Formelleri

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Çok demesi günahmış. /O yalan bu yalan, suya düştü bir yılan, karıncaya vurdum palan, bu da mı yalan? /Harda hurda, eşeğe yedirdim kurda. Dokuz tarla firik buyda. Onu da yedim doymadım. /Deve telâl gezerken, tusbaa benen gezerken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, bu da mı yalan? /Maraş'ın kalasını başıma koydum korusun diye. Tobun mermesini cebime koydum darbız diye. Halep'in yenin başıma sardım sarık diye. Çanakkale'ye bir tepik vurdum "Geri dur!" diye. Bu da mı yalan? (6)

Bir varmış, bir yoğmuş. /Bireler berberken, develer tellalken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken... (7)

Bir var ımış, bir yoğ umuş. /Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. /Cinler cirit atarken. Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken. Pire tellal iken, deve hambal iken... /Var ımış, yoğ umuş. (61)

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde. Periler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken. Horda hurda, deveyi yedik handa. On iki tarla firik buğday öğüttük yedik, karnımız doymadı. /Karıncaya bindim, fili kucağıma aldım falan, baltayla baş yülüdük, bu da mı yalan. /Az gittik, uz gittik dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik, döndük baktık arkamıza, bir örme uzunluğu yol gittik. Gide gide bir hana misafir olduk. Biri anlatıyordu, kulak misafiri olduk. (44)

Bir varmış bir yokmuş. /Yok diyenlerin bildiği, var diyenlerin akli yokmuş. /Evvel zaman içinde, kalbur zaman üstünde; bireler tellal iken, Deve Hasan hamal iken; ben dedemin nenemin beşiğini tıngır mıngır sallarıken... (25)

Biri varmış biri yokmuş. Evel zaman içinde, halbır zaman içinde. Ben anamın beşiğini tangır mangır sallarıken...(39)

Bir varışmış, bir yoomuş. Allah'ın kulu çoğmuş. Çok demesi günahmış. /O yalan bu yalan, karıncaya yedi yerinden vurduk palan, eşşeğe bindim, deveyi kucağıma aldım bu da mı yalan. (35)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. /Bireler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini sallarıken...(58)

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Develer bireyken, bizim oğlan mışıl mışıl uyurken... (16)

Vakdi zaman içinde, halbir zaman içinde; deve dellal iken eşek berber iken; kör paltaynan kötü adamlar traş edildiği zaman... O yalan, bu yalan, heç aslı yok. /Sabahınan kalktık caddeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan! /Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş, bu da mı yalan! /Sabahtan kalkmış çüte giderken camızı habeden düşürdüm, bu damı yalan! /Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben onbeş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken, bu da mı yalan! Heç aslı yok bunların ha! /Var varanın sür sürenin desti zuva girenin zopa yemesi çok olur. (9)

Vakti zaman içinde, halbır saman içinde, deve dellal iken eşek berber iken, kör paltaynan kötü adamları traş ettiği zaman... /O yalan bu yalan fili yuttu bir yılan, eşşeğe binip fili kucağına alan, bu da mı yalan? Heç aslı yok! /Sabahınan kaktık, cedeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan? /Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş bu da mı yalan? /Sabahtan kaktım, çüte giderken camızı haabeden düşürdüm bu da mı yalan? /Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben on beş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken bu da mı yalan? Heç aslı yok bunların ha! /Var varanın sür sürenin dest-i zuva girenin zopa yemesi çok olur. Bunun aslı var ha! (42)

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken, eski hamam içinde. Hamamın taşı yok, anamın bahçası yok. Çarşıda bir tazı gezi, boynunda haltası yok. /O yanı yalan, bu yanı yalan, fili yuttu bi yılan. Dedim “Haltacı, halta yapar mısın? Beşyüz altın kapar mısın?” /Burnunda altın hızma, ayağında sarı cızma. Cebine ince hoşafı dökmüş. Çatırdatı kos kimin. /Pilav yağaydı başıma, dolma değeydi dişime, bir kuş olaydım konaydım paklavanın başına. (27)

b.b. Tekerlemenin Başa Getirildiği Giriş Formelleri

Burdan gaçdık gaça gaça, tohmacığımızı saça saça. Az getdik uz getdik, dere tepe düz getdik. Altı ayınan bir güz getdik. Arhamıza döndük, bir de bakdık ki, bir örme boyu yol getmişik. /Var varanın sür sürenin, dostursuz bağa girenin zopa yemesi çok olurmuş. /Varımış yomuş, Allah'ın kulu çoğmuş. (13)

c. Diğer Giriş Formelleri

Şimdi zamanın birinde ne varmış, ne yoğmuş... (17)

Tusba hapaba binip hamama giderken, sıçan berberlik ederken, ben bir küçük kızdım. Anamı salladım uyudu. Babamı salladım uyumadı. Babamı aldım hopucuma, indim çarşıya. Babam benden yumurta istedi, bulamadım. (64)

2.3.2.2. Bağlayış-Geçiş Formelleri

a. Olayı veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Formeller

Bu olaylar böyle gelişirken biz gelelim süt anasına. (52)

Bunlar burda dursun. (52)

Bunlar yaşamlarına devam etsinler. Çocuklardan alalım haberi. (44)

O gede dursun. (6)

Onnar orda dursun. (52)

Onnar orda dursun, şindi oğlan evine bakalım. (52)

.....'a gelelim... (12)

b. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Formeller

Aradan gün geçmiş, zaman geçmiş, (42)

Beklerken beklerken (8)

Bir durmuşlar, iki durmuşlar. (52)

Bir gün beş gün derken (6, 26, 35)

Bir gün beş gün deyince (51)

Bir gün böle, beş gün böle.. (70)

Dokuz ay, on gün sonra deyince (53)

Gederken gederken (6, 33)

Gel zaman git zaman (17, 18, 44)

Gün dönmüş, devir dönmüş (20)

Gün dönmüş, devran geçmiş. (37)

Bir ağlamış, iki ağlamış. (7)

Bir gedmişler, beş gedmişler, altı ay bir düz gedmişler. (7)

Bir beklemiş, iki beklemiş. (68)

Gün dönüp devran geçmiş. (12)

Gideli ay olmuş, yıl olmuş, geri dönen olmamış. (10)

Vara vara bir altın galeye varmış. (18)

c. Masal Ortasında Geçiş Sağlamak İçin Kullanılan Formeller

c.a. Az Gitmek'le Başlayan Formeller

Az gitmiş uz gitmiş (21, 18)

Az gitmiş uz getmiş, dere tepe düz gitmiş. (18, 23, 10)

Az getmiş uz getmiş, dere tepe dümdüz getmiş. (57)

Az getmişler uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler. (26, 35)

Az getmiş uz getmiş, dere depe düz getmiş, altı ay bir güz getmiş. Bakmış ki gettiği bir arpa uzunu yer. (9)

Derelerde yel gimi depelerde sel gimi, gündüz olmuş gün gimi konarak göçerek, lale sümbül biçerek, kahve tütün içerek, az gidiyor uz gidiyor, dere depe düz gidiyor. (42)

Manisa'da, Tuna'da. Şimdiki hâlde burada. Konup göçerek de, kahve tütün içerek de.. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir arpa boyu yol gitmiş. (21)

Az gitmişler, uz gitmişler, altı ay bir güz gitmişler. (7)

Az gedmiş, uz gedmiş, dere tepe düz gedmiş. (16)

Az getmişler, uz getmişler, dere depe düz getmişler, altı ay güz getmişler. (52)

Az getmişler, uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler, bir de geri dönüp bakmışlarki bir arpa boyu yol getmişler. (35)

2.3.2.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

a. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları

Ay! Sen mi güzel, ben mi güzel,mi güzel? /Ne sen, ne ben güzel., hepimizden güzel!" (21)

Bir adam eti kokuyor. /Dişinin dibini yohula. (7, 4)

Buraya guş ganadıyla, yılan göbeğiyle gelemezdi. Sen buraya nasıl geldin? (20)

Buraya kuş kanadıynan, yılan göbeğiynen gelemezdi. Sen neyine güvendin de geldin (9)

Dile benden ne dilersen? (47)

Dile benden dileğini (34)

Dile dilediğini (4, 34)

Dile, dilediğini verim! (5, 9, 33, 51, 64)

Dile, dileğini veriim /Dilediğim, saalığın. /Benim sağlığımdan sana ne fayda var. Dile, dileğini vereyim. (33, 35)

Ne dilisen, yapım! (68)

İN misin cin misin? (9)

İN misin cin misin, necisin? /Ne inim, ne cinim. (35)

İn misin, cin misin? /Ne inim, ne cinim. Ben adam oğlu adamım. (15)

İns misin cins misin /Ne insim, ne cinsim. (13)

İs misiniz, cis misiniz (45)

İs misin, cis misin? /İsim de, cisim de. (48)

İs misin, cis misin? /Ne isim, ne cisim. (51)

İs misin, cis misin? /İs deelim, cis de deelim. İnsan evladiim. (30)

Kapa gözünü. /Aç gözünü! (44)

Yum gözleri! /Aç gözlerini. (35)

Kırk satır mı isten, kırk katır mı isten?" (64)

Ya Ali'sin ya Veli'sin. (7)

Yaz geldim, güz gediim. Gız geldim, gız gediim. (56)

Selamünaleyküm! /Aleykümselam! (35)

"İnsanoğlu bir daha vur!" /"Erlük, birlik. Ben anamdan bir kere doodum." (39)

b. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını Anlatan

Formeller

Yaşlı adam üç defa dua etmiş Gelin de üç defa 'Amin' demiş. (45)

Üç kere kuş salıvermek (12)

Suyu üç kez serpmiş (36)

Üç defa "Middi Baba!" der. (16)

"Taş ol!" der. (44)

Kafasına kuş konar. (12)

"Sen hersinen geldin, sıra senin, sen hamleni yap da ondan sonra bana gelsin. (9)

'Açıl sufram açıl. Türlü nemetler saçıl.' (58)

'Dolan dolan vur tokmağım.' (58)

Yiğitlik tek tek olur. (35)

Erkekseer tek tek gelin (35)

Sırrımı da söylersen altın çarık delineneçe, altın kemer kırılana kadar beni bulamazsın.” (19)

Oğlan Kurbağayı değneği ile heybesinden çıkarıp aşağı atmış. Kurbağa tekrar, tekrar heybenin gözüne atlamış. Oğlan yine değneğin ucuyla atmış aşağıya. O da ne! Kurbağa karardan vazgeçmiyor. Tekrar heybenin gözüne atlar. (16)

2.3.2.4. Bitiş Formelleri

a. Çıplak Bitiş

a.a. Yiyip İçmekle İlgili Bitiş

Onlar yemiş içmiş, yerin dibine geçmiş. Kalan günleri Allah bize bağışlasın. (6)

Onlar yeyip içmiş, kalan günlerini bize bağışlamış. (35)

a.b. Muradına Ermekle İlgili Bitiş

Biz muradımıza erdik, darısı sağ. (64)

Böylece bunlar muradına erii. Darısı bize. (34)

Evlenip muratlarına eriiler. Darısı eremiyenlerin başına. (54)

Muradına eriyor. (46)

Muradlarına erişiiiler. (17)

Muratlarına eriyorlar. /Onlara kömür, bizlere ömür... (4)

Muratlarına ermişler. (37)

Onlar böylece sonsuza gadar muradarına erişmiş oliler. (22)

Onlar çıkmış muradana biz çikalım kerevetine. (16)

Onlar da muradlarına eriyo. (51)

Onlar erdi muradına biz çikalım keremine. (28)

Onlar erdi muradına, biz çikalım kerevetine. /Bitti söz, küllendi köz. Kalkın gidin siz, yaticak biz. (44)

Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine. (5, 20, 25, 32, 47, 49)

Onlar muradına erer, darısı bize. (13)

Onlar muradına eriğ, darısı ermiyenlere. (19)

Onlar yer, içer, mirasına geçer. Siz yeyip içip muradınıza geçersiniz. /Gökten üç alma düştü. Biri hekaye söyleyene, birini de size bağışladım. (27)

Onlara muradına ermiş. /Sabrın sonu selamettir. (53)

a.c. Yiyip İçmek ve Muradına Ermekle İlgili Bitiriş

Onlar yer, içer, mirasına geçer. Siz yeyip içip muradınıza geçersiniz. /Gökten üç alma düştü. Biri hekaye söyleyene, birini de size bağışladım. (27)

b. Devam Eden/İleriye Giden Bitiş

Mutlu olmuşlar. (40)

Mutlu bir hayat sürmüşler. (50)

Muratlarına eriyorlar. (4)

c. Özetleyen Bitiş

Sabrın sonu selamettir. (53)

d. Ani Bitiş

Böylece bu masal sona ermiş. (33)

Bu masal da burada bitmiş. (3)

Gözümü açtım ki hepsi de yalanmış, rüyamış. (68)

e. Şahsi Bitiş

e.a. Gökten Elma Düşmesi

Gökten üç dene elma düşmüş. Biri bana, biri sana, biri de heykat edene. (42)

Gökten üç alma düştü. Biri hekaye söyleyene, birini de size bağışladım. (27)

e.b. Anlatıcının Kendisine ve Dinleyenlere İyi dileklerde bulunması

Dinleyenlerin de geçmişine rahmet. (42)

Onlar yer, içer, mirasına geçer. Siz yeyip içip muradınıza geçersiniz. (27)

Ellere kömür, bizlere ömür. (61, 62, 69)

Ellere kömür, bizlere uzun uzun ömür. (59)

Ocakta kömür, sizlere ömür. (29)

Onlar evlenmiş darısı gençlere. (55)

Onlara kömür, bizlere ömür. (4, 7, 10, 14, 15, 39, 43, 52)

Onlara kömür, dinlemeyene ömür. (36)

Onlara ömür, bizlere kömür. (12)

2.3.2.5. Çeşitli Formel Unsurları

Yukarıdaki dört grubun dışında kalan sayı, renk, zaman ve yer formellerini içerir.

a. Sayılar

Masallarda 3, 7, 9 ve 40 sayıları formel kabul edilmektedir.

a.a. 3 Sayısı

3 arkadaş (6, 27)

3 atlı (45)

3 ay (27, 44)

3 bacı (43)

3 cariye (51)

3 damat (34)

3 defa amin demek (45)

3 defa demek (16)

3 defa dua (45)

3 dev (19)

3 elma (27, 42)

3 erkek kardeş (36)

3 gece (53)

3 gün (4, 6, 9, 13, 21, 27, 33, 34, 39, 44)

- 3 gün mühlet (50)
- 3 günlük yol (40)
- 3 güzel kız (44)
- 3 hizmetçi (46)
- 3 kağıt (9)
- 3 kardeş (10, 26, 27, 36)
- 3 karpuz (33)
- 3 kere deneme (kuş bırakma) (12)
- 3 kere sorma (12)
- 3 kervan (33)
- 3 kıl (44)
- 3 kız (4, 9, 33, 35, 40, 49, 53, 56)
- 3 kişi (27, 47)
- 3 mektup (56)
- 3 melek (52)
- 3 meme (14)
- 3 oğul /oğlan (4, 10, 15, 16, 26, 27, 35)
- 3 sefer çağırmaq (33)
- 3 sene (26, 53)
- 3 soru/sual (49)
- 3 süllüm (27)
- 3 türlü su (30)
- 3 üç tokat (40)
- 3 yaş (53)
- 3 yiyecek (14)

a.b. 7 Sayısı

7 baş (6)

7 başlı dev (6)

7 cami (25)

7 dağ (25)

7 dev (39)

7 gözlü çit (64)

7 kat gök (4)

7 kat tarla (64)

7 kat yer (4)

7 kazan (68)

7 kulak (6)

7 oğul/oğlan (5)

7 sene (17, 9)

7 yaş (37)

7 yer (karınca) (35)

7 yumak (68)

a.c. 9 Sayısı

9 ay (44, 53, 25)

9 ekmek (38)

9 tarla firik buğday (6)

a.d. 40 Sayısı

40 adam (42, 44)

40 ağaç (42)

40 altın (47)

- 40 ambar buğday (38)
- 40 amele (38)
- 40 basamaklı merdiven (22, 32)
- 40 cariye (22)
- 40 deli katır (43, 64)
- 40 dev (26, 57)
- 40 gece 40 gün düğün (47)
- 40 gece 40 gündüz toy düğün (55)
- 40 gün (6, 48, 64)
- 40 gün 40 gece (25)
- 40 gün 40 gece davul çaldırma (51)
- 40 gün 40 gece düğün (5, 13, 16, 30, 32, 45, 46, 48, 49, 52, 53, 56)
- 40 gün 40 gece şenlik (25)
- 40 hamal (44)
- 40 harami (47)
- 40 ışğın (42)
- 40 kapı (47)
- 40 kat elbise (21)
- 40 katır (44, 64)
- 40 kazan su (57)
- 40 kişi (47, 57)
- 40 koyun (1)
- 40 merdiven (32)
- 40 oda (22, 48)
- 40 orakçı (38)

40 satır (64)

40 tuluk su (4)

40 tuluk tike (et) (4)

40 yük şarap (44)

b. Renkler

b.a. Beyaz

ağ gül (52)

ak bulut (7)

ak koyun (4, 40)

beyaz horoz (28)

beyaz su (30, 46)

b.b. Kırmızı

kırmızı gül (52)

kırmızı ışık (48)

kırmızı su (46)

b.c. Mavi

mavi ışık (48)

b.d. Sarı

altın sarısı su (30)

sarı elma (23)

sarı ışık (48)

sarı saman (30)

sarı sıcak (10)

yumurta sarısı (30)

b.e. Siyah

kara at (34)

kara böcek (3)

kara bulut (7, 19)

kara çalı (52)

kara kız (52)

kara koyun (4, 40)

kara taş (14, 62)

siyah su (30)

b.f. Yeşil

yeşil ışık (48)

c. Zaman

Bir gün beş gün derkene, (60)

Bir gün, iki gün.. (56)

Sittin sene (62)

Vahtı zamanında (62)

Zamanın berhinde (57)

Zamanın birinde (41)

d. Yerler**da. Ülkeler-Memleketler**

Acem (İran) (55)

İngiliz (İngiltere) (55)

Osmanlı (55)

Yemen (55)

db. Şehirler-Vilayetler

Antep (66)

Çanakkale (6)

Halep (6, 42, 54, 56)

İstanbul (52, 55, 56)

Maraş (6, 51, 52, 56, 66)

Medine (42)

Mekke (42)

dc. Dağlar, göller, ırmaklar, çöller, belirli yerler ve mevkiler

Ahır Dağı (38)

Bozoğlan (1)

İskaltul (51)

Kafüküf Dağı (13)

Sultan Süleyman'ın Kütüphanesi (42)

2.3.3. Masallardaki Diğer Türlerden Ürünler

Masal metinleri içerisinde diğer bazı halk edebiyatı türleri (atasözü, deyim, dua, beddua, fıkra, efsane vs.) yer alabilir. Yöre masallarında daha ziyade “kalıp sözler” olarak ifade edilen atasözü, deyim, dua, beddua, yemin vb. türden ürünler bulunmaktadır.

2.3.3.1. Atasözleri

Allah'ın işi çok, bazarda gişi çok! (59)

Alnımıza ne yazıldıysa o gelir başımıza. (35)

Deli ile gitme yola, başına getirir bela. (65)

Delinin davası olmaz! (65)

Dünyanın malı dünyada kalır. (42)

Ekici ol, biçici olma! (38)

Garıların yaptığı işi şeytan yapamaz. (31)

Sabrın sonu selamettir. (35)

2.3.3.2. Deyimler

adam akıllı (9)

adamlık şekli kalmamak (42)

ağıt çalmak (6)

ağızına geleni saymak (59)

ağızını açıp gözünü yummak (34)

Ahır dağı gibi malı olmak (38)

aklı başına gelmek (13, 17, 45)

aklı başından uçmak (27)

aklı kesmemek (12, 42)

aklı uçmak (18)

aklını mı yedin (4)

al Allah kulunu zapteyle delini/deliyi (19, 42)

al ha vur ha derken (42)

Allah (ona) vereceğini vermiş olmak (59)

Allah'ın bol olduğu bir adam gıt olduğu yer (13)

allem etmek gullem etmek (43)

anan aşağı baban yukarı (9, 34)

anasından bir kere doğmak (22)

arkası gitmeye başlamak (6)

arkası tır tır gitmek (26)

arkasını değiştirmek (3)

aslı var olup olmamak (35)

- aş vermek (ermek) (17)
- at mı tepelemek it mi tepelemek (35)
- atıp kafayı yatmak (65)
- ayak üstü gezmek (35)
- ayın ondördü gibi olmak (9)
- babasının evinden getirmemek (41)
- bakmaya kıyamamak (14)
- başgöz etmek (11)
- başı dara gelmek (11)
- başı yerden kalkmamak (14)
- başına gelen pişmiş tavuğun başına gelmemek (67)
- başına musallat olmak (31)
- başına sebep olmak (35)
- başında bir hal olmak (4)
- başından kesememek, dibinden yıkamamak (11)
- başının derdine bakmak (39)
- bedenine ip dolanmamak (34)
- belasına çatmak (5)
- beri karıştırırken öte karıştırırken (31)
- bir demlik etmek (34)
- bir hal etmek (40)
- bir laf vermek (43)
- bir öte bir beri bakmak (42)
- bir paralık etmek (31)
- bire beşe bakmamak (35)

- boşta toprak tepelemek (34)
- boyun boyuna sarılmak (32)
- cangama etmek (13)
- canı dinlenmek (61)
- canına bağına tak demek (70)
- cellat etmek (27)
- cened kanad etmek (9)
- cıgıl cıgıl akmak (60)
- cıs cıplak kalmak (38)
- cikcil cikcil yanmak (2)
- çalmak çığırmaq (18)
- çarığının yarısı içerde yarısı dışarıda olmak (27)
- çekip çevirmek (59)
- çiğ süt emmiş olmak (20)
- çil yavrusu gibi kaçışmak (35)
- çor çocuk (9)
- derdine derman, yarasına melhem olmak (50)
- dere tepe düz getmek (10, 57)
- dik dik dik yemek (1)
- dizlerini dövme (34)
- doğan aya sen doğma ben doğayım demek (6, 13, 22)
- dolanmak çevrilmek (9)
- duyduk duymadık demeyin (44)
- dünyalar onun olmak (20)
- düzüm düzüm düzme (60)

- eğri mi söylemek doğru mu söylemek (20)
- ekmeden biçmek (44)
- el ayak çekilmek (34)
- eli terazi olmak (57)
- elinden çıkana pişman olmak (55)
- eline demir baston almak, ayağına demir çarık giymek (21)
- eline su bile koyamamak (6)
- elini vurmamak (9)
- emeğini eline vermek (9)
- ensesi sızıl sızıl etmek (9)
- epey epey (33)
- evini başına yıkmak (59)
- fel fel bakmak (27)
- filan fiştan (62)
- gel gelelim (17)
- gelmez yola gitmek (33)
- göçten geri kalmak (21)
- gök gibi gümlüyip oturmak (9)
- gönlü düşmek (9, 63)
- gönlü vurulmak (7)
- gönlüne komamak (51)
- gönlünü avutmak (59)
- gözleri kirlenek (27)
- gözü bakarken (13)
- gözüne gözükmek (34)

- güllük gülistanlık olmak (13, 31, 33)
- gülüm sarım (9)
- güm güm gülmek (9)
- gümbür zambur kendini bırakmak (67)
- gümbür zommada atmak (67)
- gün dönüp devran geçmek (20)
- güne aya “Sen doğma ben doğayım.” demek (15)
- günü ayı dolmak (21)
- hacet kapısı açık olmak (19)
- haha hihi çalmak (50)
- haket söylemek (27)
- haline yanmak (19)
- hamamcı olmak (27)
- haşa huzurdan (27)
- havada atmak gökte tutmak (39)
- hayır hoyrat yapmak (27)
- hazırki halından da olmak (34)
- hazırlık görmek (50)
- hazine yarmak (42)
- her işi bitirip o iş kalmak (34)
- herkesi bağlamak (42)
- hesabı görmek (9)
- hırsından dişleri dişlerini yemek (34)
- hoş beş etmek (49, 61)
- ıp ırahat durmak (31)

- içine bir ateş düşmek (43)
- iki canlı olmak (17)
- ilmin arkasına çalışmak (42)
- ilmin arkasını bulmak (42)
- ipte ilmekte durmamak (57)
- izinin üstüne geri dönmek (6)
- kamalak sırtlı olmak (25)
- kanı kaynamak (36)
- kankardaş olmak (6)
- kapıp koyurmak (65, 9)
- kapıyı beklemek (41)
- kara haberini salmak (51)
- karar koymak (7)
- karnı kitli olmak (17)
- karnını, burnunu doyurmak (13)
- karpuz çalağı gibi yere yuvarlanmak (6)
- kayıp açılma yapmak (55)
- kayıtsız olmak (9)
- keklik ötmez keven bitmez olmak (38)
- kellesine cellat malına yağma olmak (4)
- kellesini kelek gibi düşürmek (4)
- kendini okumaya vermek (42)
- kesesine koymamak (66)
- kılıcı darı devşirmek (34)
- kırıp geçirmek (30)

- kırlı olmak (20)
- kilit çözdürmek (17)
- kolunun zoruna çarpmak (9)
- kopmak kuvartmak (35)
- kursaksız olmak (52)
- kurşun döktürmek (17)
- kuş tırnağını tutturamamak (55)
- kuş tüyemedik yatağı olmak (4)
- langir lingir, paldır kültür gitmek (34)
- maccır maccır çiğnemek (60)
- malı yağma başı cellat olmak (4)
- mıntıka temizliği yapmak (57)
- minder atmak (49)
- döşek atmak (49)
- minnetçi göndermek (59)
- miradına getirmek (42)
- ne diyip de ne söylemek (31)
- ne güne durmak (47, 49)
- nen çalmak (20)
- neyin nesi (13)
- Nuh deyip peygamber dememek (31, 27)
- o günün hökmüne (42)
- o işte bir hikmet/iş olmak (14, 24)
- o sokak bu sokak gezmek (50)
- o zamana kadar (50, 49)

- okuntu gelmek (32)
- ondan kolay ne var (4, 15)
- ora senin bura benim derken (44)
- oraya bakarken, buraya bakarken (6)
- ortalık birbirine girmek (4)
- ortalık toz-dumana karışmak (4)
- önüne dağlar dayanmaz olmak (34)
- öte bağırarak beri bağırarak (39)
- öte etmek beri etmek (13)
- öyle etmek böyle etmek razı etmek (18)
- paradan yıkılacağı kalmamak (42)
- remile bakmak (21)
- sebil olmak (4)
- ses semit olmamak (27)
- sesinden zar gelmek (9)
- sırt değiştirmek (6)
- sözü mü olur (34)
- su dökmek (37, 69)
- suç bastırmak (42)
- şu yan bu yan tartışmak/konuşmak (42)
- şura senin bura benim derken (9)
- şurda gidip burada gitmek (13, 41)
- şurda ha, burada ha derkene (13)
- şurda sorarkene, burda sorarkene (13)
- talihi öyle olmak (9)

- Tanrı misafiri olmak (39)
- taş yağması etmek (9)
- taşı sıktı mı suyunu/ununu çıkarmak (57)
- tek gerekmemek (33)
- tengir mengir tovarlana tovarlana gitmek (67)
- tertemiz olmak (hastalık mastalık kalmamak) (57)
- teslim bayrağını çekmek (9)
- tıpır tıpır dökülmek (65)
- tutar hali olmamak (34)
- tuz ekmek yemiş olmak (50)
- tüm tüs olmak (8)
- tüyünü çeksen yağ damlamak (27)
- üçe kadar yolu olmak (34)
- ününü şanını araya vermek (34)
- üstüne olmak (65)
- vaadesi o yolda olmak (42)
- vahır vahır etmek/gaşınmak (60)
- vakti geçmek (13)
- vakti zamanında (9)
- vara vara (18)
- velhan olmak (9)
- verirdin vermezdin (66)
- yallah mı deyince (13)
- yamacında kimse kalmamak (42)
- yana yakıla aramak (34)

- yanına komamak (66)
- yaptığı iyilik hiçe gitmek (9)
- yaş tahtaya basmamak (1)
- yazının yüzü (14)
- yekdir hop yekdir hop varmak/gitmek (35)
- yektir bas yetir bas varmak/gitmek (33)
- yol çekmek (13)
- yolu yaklaştırmak (13)
- yumuşa salmak (65)
- yüreği acımak (50)
- yüzü azgın olmak (51)
- yüzünden nur damlamak (60)
- yüzünü azdırmak (14)
- zarar altında kalmak (9)
- zebella gibi şişmek (35)
- zevki sefa sürmek (39)
- zır eşşem zır (58)
- zıs zırman deli olmak (49)

2.3.3.3. Alkışlar

- Allah esirgeye. (9)
- Allah hayrını vere. (65)
- Allah işini gücünü rast getirsin. (9)
- Allah işini rast getirsin. (9)
- Allah rahmet eylesin. (42, 27)
- Allah razı olsun. (9)

Allah rızası için! (64)

Allah yolunu açık eylesin. (13)

Allah'ım, baş gelemim, garerimi ver! (38)

Ayda büyüyecene haftada büyüsün. (52)

Evin yıkılmaya. (27)

İlarahmetullah. (27)

İneğini toplu bulasın. (30)

Kirmenin bulunup yünün eğrilmiş olarak bulunsun. (30)

Mekânı cennet olsun. (42)

Ocağın batmaya. (63)

Yolun gül-gülistan olsun. (64)

Yolunuz açık olsun. (13)

Yürüyüp gittiği yerler çayır çimen olsun. (52)

2.3.3.4. Kargışlar

Başına çal. (23)

Büyümeysesice. (31)

Ellerin kırılsın. (8)

Evi yihıla. (27)

Gezdiğin yerlerde dikenler bitsin. (30)

Gezmesi batsın. (57)

Gözü kör olsun. (5, 31)

Gözün kör ola (61)

Gözünüze, dizinize dursun. (44)

Halin de batsın, keyfin de. (21)

Her zaman ağlayasın. (30)

Hiç yüzün gülmesin. (30)

İneklerini bulamayasın, her biri bir dağa gitsin. (30)

Kancaazı kurıyasıca. (49)

Karnı ağrısın. (34)

Kirmenini bulamayasın. (30)

Kül başınıza. (27)

Olmaz olsun. (34)

Ölmezsen geber. (34)

Taş olasın. (48)

Yaşcağızın kesile. (13)

Yaşın ömrün tükene. (34)

Yaşına doymıyasıca. (9)

Yere giresiniz. (27)

Yetmeyesice. (9)

Yoluna kara dumanlar çöksün. (64)

Zıkım olsun. (34)

2.3.3.5. Yeminler

Allah seni inandırısın. (34)

Vallah billâh. (50)

Vallaha. (49)

2.3.4. Anlatıcıların Gelenekle İlişkisi

Anlatıcının masal karşılığı kullandığı çeşitli ifadeler vardır. Masal metinlerinde anlatıcı “masal”ı ve bu terime karşılık olarak başka bazı ifadeleri kullanır. Bunlar, masal, hikaye, hekaye, haket, heykat kelimeleridir. Bu ifadeler şu masalarda geçer:

a. Masal (3. Kurbağa ile Hanımı, 33. Kanber Tay)

b. Hikaye (14. Su Kızı, 47. Altın Kafes)

c. Hekaye (27. Şamdan)

d. Haket (27. Şamdan)

e. Heykat (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

2.3.5. Anlatıcı Tutumları (Ara Sözcükler)

Anlatıcı masalı dile getirirken “anlatmaya müdahale” denilebilecek çeşitli davranışlar gösterir. Bunlar daha ziyade onun kendi varlığının ortaya çıktığı “ara söz” niteliğindeki ifadelerinden anlaşılır.

*“Bu tür sözler çok eski veya çağdaş destanda, hikayede, halk masalında, fıkra, efsanede ve daha küçük boyutlu olarak da halk türkülerinde bulunur.”*²⁰⁶

Masallarda da bulunan ara söz, İlhan Başgöz’ün tanımıyla “*anlatıcının fikri ufuklarını ve şahsi bağlamını icranın içine yerleştirmesi*”dir.²⁰⁷

Ana konudan saparak metni tamamlamak amacıyla kullanılan ifadeler olan ara sözler (digressions), açıklama, yorumlama, serzenişte bulunma gibi niyetlerle anlatıcının anlatmayı keserek yaptığı şahsi değerlendirmelerin bütünüdür.

*“Ara söz kullanımına anlatıcıyı sevk eden tabii ki dinleyicinin kimlerden oluştuğu, anlatımın nasıl bir ortamda gerçekleştiğiyle ilgilidir.”*²⁰⁸ İlhan Başgöz, bunu daha detaylı olarak ara sözün “*anlatıcının şahsi mülahazalarının geleneksel hikayeyi, çağdaş hikaye haline getirebileceğini; motiflerin, epizotların ve karakterlerin vasıflarına ait anlamları değiştirebileceğini; kendi ideoloji ve değerlerini, hikayeyi icra edenin dünya görüşünü ifade edebileceğini ve sözlü anlatım icrasına sosyal, ekonomik ve siyasal konular katabileceğini*”²⁰⁹ ifade eder.

Metin Ekici’nin ifadesiyle “*Bu sözler veya ifadeler anlatıcının kendi ifadeleri, yaşadığı olaylardan aldığı örnekler olabileceği gibi, bir anlatmanın içine dahil edilebilen halk edebiyatının diğer türlerine ait parçalardan da oluşabilir.*”²¹⁰

²⁰⁶ İlhan Başgöz, “Sözlü Anlatımda Arasöz: Türk Hikaye Anlatıcısının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi”, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, (Haz. Gülin Ögüt Eker vd.), Milli Folklor Yayınları, Ankara 2003, s. 191

²⁰⁷ Başgöz, age., s. 194

²⁰⁸ Metin Ekici, “Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi”, *Milli Folklor*, 1998, S. 39, s. 30

²⁰⁹ Başgöz, age., s. 190

²¹⁰ Ekici, age., s. 29

İlhan Başgöz bu sözler için bir sınıflandırma da yapar. Başgöz'e göre ara sözler başlıca üç grupta toplanır: *1. Açıklayıcı ve öğretici ara sözler, 2. Görüş, yorum ve eleştiri ifade eden ara sözler, 3. Şahsi serzeniş ve itiraf ifade eden ara sözler.*²¹¹

Kahramanmaraş masallarında da ara sözler bulunmaktadır. Biz de anlatıcıların bu “ara söz”lerini İlhan Başgöz'e uyararak üç grupta toplayıp ayrıca her bir grup içindekileri de yine gruplara ayırarak değerlendireceğiz.

2.3.5.1. Açıklayıcı ve Öğretici Ara Sözler

Anlatıcı burada “ara söz”leri ile açıklama yapar, yanlışını düzeltir, unuttuğunu hatırlayıp ifade eder, farazi isimlendirmeler yapar.

a. Anlatıcı araya girip açıklama yapar. Anlatıcı açıklama yaparken dönem farkını, olayın farkında oluşunu, gerekli bilgileri belirtir ve tahminlerde bulunur.

aa. Anlatıcı dönem farkını belirtir. Yer yer şimdiki zamanla masalın yaşandığı çağ (masal zamanı) arasındaki farkları ifade eder:

“Şimdiki gibi böyle eskiden iş yokmuş.” (6. Hançer Bağı)

“Yağni o zaman böyle kağıt para yoğdu, demir para yoğdu, hepicee altınıdı.” (17. Gara Köpek)

“Tabi o zamanlar.” (31. İncili Kız Güllü Kız)

“Tabi yemek karanlıkta yendiği için fark edilmiyor. Eskiden şimdiki gibi ışık mı var ımiş ki.” (35. Sahte Keloğlan)

“Tabi o zamanın silahı neyse.” (35. Sahte Keloğlan)

“Eski zamandan malum at, yani atlar var.” (27. Şamdan)

“Kuzeye! (Yani şimdiki lisan özere. Ben burada konuşucum veyahut tabirlerden şarka, garba...)” (27. Şamdan)

“Ta bu gelenek öteden beri gelir. Hükümet değişti, bir yenilik olur.” (27. Şamdan)

“Ben şimdik bir gara böcek olucum.” Bizde ‘böycük’ derler.” (27. Şamdan)

“Şemadanın altına girim.” Bizde ‘şemadan’ derlerdi eskiden, siz ‘şamdan’ diisiz.” (27. Şamdan)

²¹¹ Başgöz, age., s. 196

“Eskiden camlı sandık vardı, şimdi camlı dolap. Yani gelinler cihazlarını felan bunun içine goyarlardı.” (27. Şamdan)

“Neyse o günün hökmüne burayı satın alıyor.” (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

“Şimdiki gibi arabalar olmadığından...” (59. Ahmak Kız)

ab. Anlatıcı olan şeyin farkında olduğunu bildirir. Dinleyicilerin fark etmemiş olabileceğini düşünerek masalda geçen ve kimi kahramanların farkında olmadığı şeyleri bildirmek ihtiyacı duyar:

“Halbuki kafa çırakta. Onda değil.” (4. Fındık Fıstık Masalı)

“Halbuki askerlerin aradığı da kendi ha. Demii ki: ‘Size bu kadar zayıyat veren benim, yana yakıla aradığınız benim.’ demez.” (34. Altın Top)

“Şimdiye kadar gedenlerin heç birisi garıyla helallaşmamış. Dava burada.” (27. Şamdan)

“Tabii o böcük cebine girdi.” (27. Şamdan)

“Hazine de yarılmış goya. Hazineyi bunlar yarmış.” (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

“Antep kösesininkinin deve bohu olduğundan heç hebarı yok.” (66. Maraş Kösesi ile Antep Kösesi)

ac. Anlatıcı bilgi verir. Masalın öyküsünde dile getirilmemiş bazı hususlar hakkında bilgi verir:

“Bazı şeylerde olduğu gibi yine en son sıra küçük oğula geliyor.” (4. Fındık Fıstık Masalı)

“Kız, bunun sayesinde küçük oğulun hayatta olup olmadığını öğrenecek.” (4. Fındık Fıstık Masalı)

“Aslında guşlar peri padişanın kızlarıymış. Guş kıyafetinde gelirlermiş.” (13. Güvercin Kız)

“Tabi ki bir köynek de kız oğlana verir. Oğlan da guş gılığında.” (13. Güvercin Kız)

“Yani köpek de perilerdeymiş. Gendi aynı insanoğlu. Karnı kitliymiş.” (17. Gara Köpek)

“Gız yani o gadar lüküs hayatın içindedir.” (22. Vezir ve Kızları)

“Biri nacar yani marangoz.” (27. Şamdan)

“ ‘Şu fi, şu fi, şu mefi.’ ‘Şu var, şu var, şu yok!’ diyo.” (32. Tahtalı Kız)

“Yiyecek gaz var ya ondan.” (60. Idılı ile Bıdılı)

“Nikah resmi olmadığından bu iş kolaydır.” (59. Ahmak Kız)

“Delinen getme yola!’ derler ya ‘Başına getirir bela.” (65. Deli Oğlan ile Akıllı Oğlan)

af. Anlatıcı yanlış anlattığını düzeltir:

“Ayı guyüyü deşerken, deli gardaş vuranaşın ayiyi öldürür. Heee, öldüremez. Ayiyi govalar.” (41. Akıllı ve Deli Kardeş)

ag. Anlatıcı unuttuğu motifi hatırlayıp sonradan ifade eder:

“Has bahçede otururken padişahı gızının fes ile püskülünü guş almıştı.” (20. Hübil Bağa)

ah. Anlatıcı farazi isimler kullanır. Bu durum ya adı olmayan kahramana ad bulmak veya unutulmuş adın yerine yenisini koymak içindir.

“‘Evii yihılmaya ulan!’ der Ahmet. (Eğer adı Ahmet’se.)” (27. Şamdan)

2.3.5.2. Görüş Yorum ve Eleştiri İfade Eden Ara Sözcükler

Anlatıcı masala bir ölçüde kendisi de müdahil olur. Bunu da görüş bildirip yorum yaparak, tepkisini belirterek yaptığı gibi olayı kendi başından geçmiş gibi anlattığı da olur.

a. Anlatıcı araya girip görüş bildirir:

“Tilki heç yaş tahtaya basar mı.” (1. Tilkinin Kürkü)

“Fakat uykusu gelince uyumaması elde mi?” (4. Fındık Fıstık Masalı)

“Ha, bir enselesen ense gider.” (4. Fındık Fıstık Masalı)

“Çünkü evlad, başından kesemin, dibinden yihamin. Kesemedi in elin ne yapmak lâzım? Öpüp öpüp başına koymak lâzım.” (13. Güvercin Kız)

“Garıların yaptığı işi şeytan yapamazmış.” (31. İncili Kız Güllü Kız)

“Bir gız var ki ne deyim de ne söyleyem.” (31. İncili Kız Güllü Kız)

“Arap ata yol mu dayanır.” (34. Altın Top)

“Arap ata düşman mı dayanır, kılıç mı dayanır?” (34. Altın Top)

“Allah malı verirse akıl da verir. Aklı alırsa malı da alır.” (38. Çanak Kurutan)

“Evi yihıla para, her müşkülü halleder.” (27. Şamdan)

“Halbuki ahmak düşünmediy ‘Şemedan gonuşur mu?’ O gül gibi şemedanı gırdı.” (27. Şamdan)

“Dilde tez vakidde geçer.” (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

“Mübarek adam gülün şiirli olduğunu bilse de yine de kokluyor.” (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

“Sabrın sonu selamettir.” (53. Hamurcu Kadın)

“Elli kilo nasıl o çamı sallasın da kökünden çıkartıp omuzuna alsın.” (57. Korkak Mehmet)

b. Anlatıcı olayla ilgili tepkisini ifade eder:

“Tesadüfe bak gayınbabasının evine gidii.” (17. Gara Köpek)

“Amana! (aman ha)” (33. Kanber Tay)

“Bahs devri olur. Kız -Allah Allah!- gonuşamaz da.” (27. Şamdan)

“Mübarek adam.” (42. Abalı Halis ile Abalı Sinan)

“O da ne! Kurbağa karardan vazgeçmiyor.” (16. Middi Baba)

“Ama o da ne!” (16. Middi Baba)

c. Anlatıcı tahmini konuşur. Bilmediği veya masalın özelliğinden kaynaklanan bazı hususlar hakkında tahminde bulunur:

“Demek yolmuş orası.” (27. Şamdan)

“Eğer üç sene, eğer beş sene. Tabii müddeti meçhul.” (27. Şamdan)

““Evii yihılmaya ulan!’ der Ahmet. (Eğer adı Ahmet’se.)” (27. Şamdan)

2.3.5.3. Şahsi Serzeniş ve İtiraf İfade Eden Ara Sözler

Kimi ara sözler de serzeniş ve itiraf amacıyla kullanılır. Yöre masallarında bu türten ara söze pek rastlanmamıştır.

a. Anlatıcı kendi başından geçmiş gibi birinci şahıs ağzından anlatır. Bu anlatım tarzı tekerleme türünden masalarda görülür.

“Sanki ordan bir başarı alıcım.” (67. Hepsi de Yalan)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ TIPLERİ EPİZOTLARI VE MOTİF YAPISI

Bu bölümde Kahramanmaraş masallarından her birinin tiplerini, motif sırasını ve içerdikleri motifleri tespit edeceğiz. Söz konusu her masal:

- a. Kaynak Kişi,
- b. Tip Numaraları,
- c. Konu,
- d. Motif Sırası,
- e. Motifleri alt başlıklarıyla değerlendirilecektir.

3.1. TILKİNİN KÜRKÜ

3.1.1. Kaynak Kişi

Ayşe ÇINAR /Kahramanmaraş Merkez Yenidemir Köyü

3.1.2. Tip Numaraları

AaTh: 9; EB: -

3.1.3. Konu

Tilki arkadaş olduğu kargadan kendisini göğe çıkarmasını ister. Üzerine düştüğü adamın kürküyle dolaşırken, beğenen ayıya da kürk yapacağını söyler. Üç defa kırk koyun alarak aldattığı ayı tarafından kovalanır. Ayıyı fıçı içinde yuvarlar ve çamaşır yıkayan kadınlardan dayak yemesini sağlar.

3.1.4. Motif Sırası

1. Arkadaş olduğu kargayı yemeğe davet eden tilki, bir taşın üstüne döktüğü yalı yalayıp yutunca karga aç kalır.

2. Bir başka gün tilkiyi yemeğe çağıran karga, kavurduğu nohudu çalının içine döküp gagasıyla tek tek yiyince bu sefer de tilki aç kalır.

3. Uçma isteğiyle karganın kanatlarına binip gökyüzüne çıkan ve karga yorulunca bir kanattan diğerine geçerken aşağı düşen tilki, üstüne düştüğü yaşlı adamın kürkünü giyerek yola koyulur.

4. Kürkünü beğenen ayıya aynı kürkten bulmayı vadeden tilki, ondan üç defa kırkar koyun alıp yer.

5. Oyuna geldiğini anlayıp tilkinin peşine düşen ayı, koşarken tuzak olarak hazırlanmış fiçinin içine düşer.

6. Tilkinin bir dağın başına çıkarıp aşağı yuvarladığı içinde ayı olan fiçi, çamaşır yıkamakta olan kadınların yanında durur.

7. Tilki, fiçinin içindeki ayıyı görüp tokaçlarla döven kadınları “Vurun ha!” diyerek teşvik eder.

8. Tilki, kadınların elinden kurtulduğunda hakkında ne söylediğini soran ayıya, “Yukarı kaç!” dediğini belirtip yalan söyler.

3.1.5. Motifleri

B211.2.3. Konuşan ayı

Ayı, kürkünü beğendiği tilkiye aynısından kendisi için de ister.

B211.2.5. Konuşan tilki

Tilki, karga, ayı ve kadınlarla konuşur.

B211.3.6. Konuşan karga

Karga, tilki ile konuşur.

B451.4. Yardımcı karga

Karga, kendisini de uçurmasını isteyen tilkiyi kanatlarına alıp uçurur.

K730. Tuzakta yakalanmış kurban

Oyuna geldiğini anlayıp tilkinin peşine düşen ayı, koşarken tuzak olarak hazırlanmış fiçinin içine düşer.

K2030. İki yüzlü kimseler

Kadınların elinden kurtulan ayının ne dediğini sorduğu tilki, “Yukarı kaç!” dediğini belirtip yalan söyler.

K2297. Hain arkadaşlar

Arkadaş olduğu kargayı yemeğe davet eden tilki, bir taşın üstüne döktüğü yalı yalayıp yutunca karga aç kalır.

Tilki kürk vaat edip karşılığında bir hayli koyun aldığı ayıya ihanet eder.

P310. Dostluk-Arkadaşlık

Tilki, arkadaş olduğu kargayı yemeğe davet eder.

P320. Misafirperverlik

Tilki, arkadaş olduğu kargayı yemeğe davet eder.

V30. Ayin-İbadet

Tilki aşağıda namaz kılmakta olan bir yaşlının üstüne düşer.

W154. Nankörlük

Tilki, fiçinin içindeki ayıyı görüp tokaçlarla döven kadınları “Vurun ha!” teşvik eder.

W157. Sahtekarlık

Kadınların elinden kurtulan ayının ne dediğini sorduğu tilki, “Yukarı kaç!” dediğini belirtip yalan söyler.

W171. İkiyüzlülük

Kadınların elinden kurtulan ayının ne dediğini sorduğu tilki, “Yukarı kaç!” dediğini belirtip yalan söyler.

(T)Z64.1. Deyimler

dik dik dik yemek

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk koyun

3.2. ADAM İLE YILAN

3.2.1. Kaynak Kişi

Nazlı AĞYAR /Kahramanmaraş Merkez

3.2.2. Tip Numaraları

AaTh: 155; EB: 48

3.2.3. Konu

Adam, hayatını kurtarmış olduğu yılandan ihanet görür. Yılandan kendisini kurtaran tilkiye ihanet eder.

3.2.4. Epizotları

1. Bir adam zor durumda olan yılanı kurtarır fakat yılan onu öldürmek ister.
2. Kurtarıcısı olan adamı öldürmeyi düşünen yılan onun isteği üzerine öküz, at ve tilkiye bunu onaylatmaya çalışır.
3. Öküz ve at insanoğlundan çektikleri sıkıntılar nedeniyle adamın öldürülmesini isterler; tilki ise adamla gizlice anlaşıp hile ile yılanı öldürür.
4. Tilki, sözünde durmayan adamın getirdiği köpeklerden kaçarken insanoğlunu kurtardığı için pişmanlığını dile getirir.

3.2.5. Motifleri

B211.1.3. Konuşan at

Adamın isteğiyle ölüm kararı hakkında fikri sorulan öküz ve at, yılanı adamı öldürmesini söyler.

B211.1.5.1. Konuşan öküz

Adamın isteğiyle ölüm kararı hakkında fikri sorulan öküz ve at, yılanı adamı öldürmesini söyler.

B211.6.1. Konuşan yılan

Yılan, “Soksam mı sokmasam mı?” der.

B211.2.5. Konuşan tilki

Tilki adama, “Bana cücüklü tavuk getir de seni kurtarım.” der.

K500. Aldatarak tehlikeden ya da ölümden kurtulma

Fikri sorulan tilki, bir hile ile yılanı öldürüp gizlice anlaşığı adamı kurtarır.

K1601. Aldatıcı kendi tuzağına düşer

Tilki, bir hile ile yılanı öldürüp gizlice anlaşarak kurtardığı adam tarafından aldatılır.

K2295. Hain hayvanlar

Adamın zor durumdayken kurtardığı yılan, sonra boğazına dolanıp onu öldürmek ister.

M244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Fikri sorulan tilki, bir hile ile yılanı öldürüp gizlice anlaşığı adamı kurtarır.

R122. Çeşitli kurtarmalar

Adamın zor durumdayken kurtardığı yılan, sonra boğazına dolanıp onu öldürmek ister.

W37. Vicdan sahibi olma

Adamın zor durumdayken kurtardığı yılan, sonra boğazına dolanıp onu öldürmek ister.

W154.2.1. Kurtulan hayvan kurtarıcısını tehdit eder

Adamın zor durumdayken kurtardığı yılan, sonra boğazına dolanıp onu öldürmek ister.

W157. Sahtekarlık

Tilki, bir hile ile yılanı öldürüp gizlice anlaşarak kurtardığı adam tarafından aldatılır.

(T)Z64.1. Deyimler

cikcil cikcil yanmak

Z80. Formülistik şiir

Enikler tilkiye seyirtirler. Tilki de kaçerken:

“Göz dağılmış bir ayna imiş.

Kuyruk dağılmış bir tüy imiş.

Ayak dağılmış bir mercan imiş.

Hey deli tilki nene gerek senin insanoğlu!

Sok get yılan gardeş.” der.

3.3. KURBAĞA İLE HANIMI

3.3.1. Kaynak Kişi

Hayriye TÜTÜNCÜ /Kahramanmaraş Merkez

3.3.2. Tip Numaraları

AaTh: -, 2023; EB: 21

3.3.3. Konu

Karısıyla tartışıp düğüne giden erkek kurbağa, döndüğünde onu ölü bulunca üzüntüsünden ölür.

3.3.4. Motif Sırası

1. Kavga ettiği kocası düğüne giden kurbağa Selver Hatun, su ısıtmak için ocağa koyduğu fındık kabuğundan kazanın içine düşer ve kocasına haber vermeleri için çevresindekilerden yardım ister.

2. Kurbağanın durumunu gören kara böcek, Selver Hatun'un kocasına haber vermek üzere gittiği düğün evinde baklavayı görünce yiyip karnını doyurur, bu sırada kurbağanın durumunu hatırlayıp geri gelerek onu kurtarır.

3. Selver Hatun kara böcekle tartışırken kocası gelir ve ona bir tekme vurup düğüne döner.

4. Düğünden döndüğünde karısının ölüsünü bulan erkek kurbağa pişman olup ağlamaya başlar.

5. Kurbağayla birlikte derdini dinleyen kara böcek de üzüntüden ölür.

3.3.5. Motifleri

B211.4. Konuşan böcekler

Kurbağanın durumunu gören kara böcek, kocasına haber vermek üzere düğün evine gider.

B481. Yardımcı böcekler

Kurbağanın durumunu gören kara böcek, kocasına haber vermek üzere gittiği düğün evinde gördüğü baklavayı yiyip karnını doyurduktan sonra kurbağanın durumunu hatırlayıp geri gelerek onu kurtarır.

F1041.1.1. Üzüntüden ölüm

Kurbağayla birlikte derdini dinleyen kara böcek de üzüntüden ölür.

H12. Şarkı söyleyerek tanıma

Kurbağa “Tıkır tıkır atlılar. Tıkırtısı tatlılar. Bağ evine varasız. ‘Saçı uzun Selver Hatun küllüğe düştü.’ diyesiz.” diye bağırmaya başlar.

X700. Evlilikle ilgili komiklikler

Kavga ettiği kocası düğüne giden kurbağa Selver Hatun, su ısıtmak için ocağa koyduğu fındık kabuğundan kazanın içine düşüp kocasına haber vermeleri için yardım ister.

W37. Vicdan sahibi olma

Düğünden döndüğünde karısının ölüsünü bulan erkek kurbağa, pişman olup ağlamaya başlar.

W127. Huysuzluk

Selver Hatun kara böceklerle tartışırken gelen kocası ona bir tekme vurup düğüne geri döner.

W154.2.1. Kurtulan hayvan kurtarıcısını tehdit eder

Selver Hatun kara böceklerle tartışırken gelen kocası ona bir tekme vurup düğüne geri döner.

W185. Zor kullanma

Selver Hatun kara böceklerle tartışırken gelen kocası ona bir tekme vurup düğüne geri döner.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş. /Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.

Z10.2. Bitiş formülleri

Bu masal da burada bitmiş.

(T)Z64.1. Deyimler

arkasını değişmek

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Yoldan bir karaböcük gitmektedir.

Z80. Formülistik şiir

Kurbağa

“Tıkır tıkır atlılar.

Tıkırtısı tatlılar.

Bağ evine varasız.

‘Saçı uzun Selver Hatın küllüğe düştü.’ diyesiz.’ diye bağırmaya başlar.

3.4. FINDIK FISTIK MASALI**3.4.1. Kaynak Kişi**

Ahmet ÇEREZOĞLU /Kahramanmaraş Merkez

3.4.2. Tip Numaraları

AaTh: 302 A, 500, 554; EB: 72

3.4.3. Konu

Padişahın küçük oğlu, bahçelerine musallat olan ve büyük ve ortanca ağabeylerinin yakalayamadığı devi öldürür, onun elindeki kızları tutsaklıktan kurtarır, fakat kıskanç ağabeyleri tarafından kuyuya terk edilir. Oğlan kara koyuna binerek yer altı dünyasına gider, oradaki devi öldürerek padişahın kızını, yılanı ortadan kaldırınca da kartalın yavrularını kurtarır. Kartalın yardımıyla memleketine dönen oğlan,

sözlüsünün ağabeyinden istediği şartları terzi ve kuyumcu çıraklığıyla yerine getirir, hain kardeşlerini öldürür ve sözlüsüyle evlenir.

3.4.4. Motif Sırası

1. Padişahın bahçesindeki elmalar olgunlaşınca her yıl bir dev tarafından çalınır.
2. Padişahın büyük ve ortanca oğlu, iki sene elmaları beklerler, fakat uyuya kaldıkları için başarılı olamazlar.
3. Ertesi yıl elmaları bekleyen küçük oğlan, uyumayıp devin elmaları yolarak bir kuyuya indiğini görür.
4. Büyük ve ortanca kardeşin korkup inemedikleri kuyuya küçük oğlan iner.
5. Küçük oğlan, kuyuda rastladığı kızdan, devin henüz gelmediğini, görürse onu yiyeceğini, uyurken ancak bir vuruşta öldürebileceğini, ikinci defa vurursa tekrar canlanacağını öğrenir.
6. Devi kılıcıyla bir vuruşta öldüren küçük oğlan, onun başka yerde iki kardeşi daha olduğunu öğrenir ve onları da öldürür.
7. Devın çok büyük bir kardeşi daha olduğunu, ancak bir yerdeki bir yumurtanın sıkılmasıyla öleceğini öğrenen küçük oğlan, yumurtayı sıkarak büyük devi öldürür.
8. Devın esaretinden kurtardığı üç kızdan birini kendi, diğerlerini de ağabeyleri için yukarı gönderen küçük oğlan, kardeşlerinin ihanetine uğrar, kuyuda bırakılır.
9. Sözlüsünün verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan, yerin yedi kat altına iner.
10. Oğlan bu memlekette çeşmeyi tutan devın her gün kız yediğini öğrenir, devi öldürerek padişahın kızını kurtarır, kız ellerini kana batırıp oğlanın sırtına vurur.
11. Padişah sırtındaki işaret ve kızın attığı elmayla oğlanı bulur, dileğini sorar, oğlan bir şey istemez.
12. Kartalın son zürriyetini yılandan kurtaran küçük oğlan, teşekkür olarak her dileğini yerine getireceğini söyleyen kartala dünya yüzüne çıkmak istediğini söyler.

13. Kartalın isteği üzerine kırk tuluk su ve etle yola çıkarlar. Et bitince oğlan bacağından kesip verir, kartal bu eti yutmayıp yol bitince onu tükürüğüyle yerine koyar ve iyileştirir.

14. Babası ve kardeşleri tarafından istenmeyen küçük oğlan, terzi ve kuyumcuya çırak olur. Bu esnada ağabeyleri de küçük oğlanın nişanlısıyla evlenmek isterler. Kız onlarla evlenmek için,

a. Makas kesmedik iğne batmadık fındık kabuğun içindeki elbise;

b. Altın tepsi içinde altından canlı tavuk ve civcivlerini getirmelerini talep eder.

Şartlar küçük oğlan tarafından yerine getirilir.

15. Küçük oğlan, altın eyer ve altın kılıçla büyük ağabeyi ile kendi nişanlısı düğününe gider ve ağabeyini öldürür. Gümüş eyer ve kılıçla da ortanca ağabeyinin düğününe gider ve onu ortadan kaldırır.

16. Oğlan babasını affeder ve nişanlısıyla evlenir.

3.4.5. Motifleri

B171. Sihirli tavuk (horoz)

Bir kuyumcuya çırak giren küçük oğlan, nişanlısının kendisini isteyen büyük oğlandan şart olarak istediği altın tepsi içinde altından canlı tavuk ve civcivleri yapıp gönderir.

B171.2.2.1. Dev öldüren kahraman

Devi kılıcıyla bir vuruşta öldüren küçük oğlan, sonra başka yerlerdeki diğer kardeşlerini de bulup öldürür.

Geldiği memlekette başında ahalinin her gün bir kızını yiyen bir devin yattığı bir çeşme olduğunu öğrenen küçük oğlan devi öldürüp o gün yiyeceği padişah kızını kurtarır.

B365.0.1. Kuş yavruları kurtuldukları için müteşekkirdir

Kartalın son zürriyeti olan yuvalarını yılandan kurtaran küçük oğlan, teşekkür olarak her dileğini yerine getireceğini söyleyen kartala dünya yüzüne çıkmak istediğini söyler.

D1021. Sihirli tüy

Daha evvel s zls n n verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan, yerin yedi kat altına iner.

D1024. Sihirli yumurta

Devin canı yumurtadadır. Yumurtayı sıkınca ölür.

D1029.5. Hayvanın sihirli tükürüğü

Kartalın istediği kırk tuluk su ve etle çıktıkları yolda et bitince bacağından et kesip veren küçük oğlanın bacağı bu eti yutmayıp yol bitince tükürüğüyle yerine yapıştıran kartal tarafından iyileştirilir.

D1051. Sihirli elbise

Babası ve kardeşleri sahip çıkmadığı için bir terzi dükkanına çırak olan küçük oğlan, nişanlısının kendisini isteyen büyük oğlandan şart olarak istediği makas kesmedik, iğne batmadık fındık kabuğun içindeki elbiseyi yaparak padişaha gönderir.

F98. Alt dünyaya hayvan (koyun) sırtında inme

Daha evvel s zls n n verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan yerin yedi kat altına iner.

F101.3. Kartal  zerinde Alt Dünyadan Dönüş

Kartalın isteği üzerine kırk tuluk su ve etle yola çıkarlar. Et bitince oğlan bacağından kesip verir, kartal bu eti yutmayıp yol bitince onu tükürüğüyle yerine koyar ve iyileştirir.

F531.6.12.6. Devlerin insanlar tarafından  ld r lmesi

Dev'i kılıcıyla bir vuruşta öldüren küçük oğlan, sonra başka yerlerdeki diğer kardeşlerini de bulup öldürür.

F821. Olağanüstü elbise (kaftan, giysi vs.)

Kız onlarla evlenmek için, makas kesmedik iğne batmadık fındık kabuğun içindeki elbise talep eder.

F959.3. Yarannın Olağanüstü Tedavisi

Kartalın istediği kırk tuluk su ve etle çıktıkları yolda et bitince bacağından et kesip veren küçük oğlanın bacağı, bu eti yutmayıp yol bitince tükürüğüyle yerine yapıştıran kartal tarafından iyileştirilir.

G15. Dev her gün insan yer

Geldiği memlekette başında ahalinin her gün bir kızını yiyen bir devin yattığı bir çeşme olduğunu öğrenen küçük oğlan, devi öldürüp o gün yiyeceği padişah kızını kurtarır.

G100.1. Kocaman dev

Devin çok büyük bir kardeşi daha olduğunu, ancak bir yerdeki bir yumurtanın sıkılıp ezilmesiyle öleceğini öğrenen küçük oğlan, yumurtayı bulup ezerek öldürür.

G462. Dev in evinde hizmetçi olan insan

Küçük oğlan aşağıya iniyor bakıyor ki devin hizmetçisi kız nakış işliyor.

H80. İşaretle tanıma

Küçük oğlan, kızın kanlı eliyle sırtına işaret koymasıyla bulunur.

H316. Adaylık testi: Prenses tercih ettiği kişiyi elma atarak seçer

Kızın elma atarak işaret edip buldurduğu küçük oğlan, kendisine “Dile dilediğini.” diyen padişahın bir şey istemez.

H1242. En küçük kardeş araştırmayı tek başına başarır

Büyük ve ortanca kardeşin korkup inemedikleri kuyuya küçük oğlan iner.

H1270. Alt dünyada araştırma

Büyük ve ortanca oğlanın korkup inemedikleri kuyuya küçük oğlan iner.

H1471.1. Kralın bahçesindeki hırsızlar için nöbet

Birbirini izleyen iki sene elmaları bekleyen padişahın büyük ve ortanca oğlu, uyumamak için yanlarına fındık fıstık alsalar da uyuyup elmaları kaybederler.

Ertesi yıl elmaları bekleyen küçük oğlan, uyumayıp devin elmaları yolarak bir kuyuya indiğini görür.

K2211.0.1. Hain büyük erkek kardeşler

Biri bir deve hizmet eden üç kızı büyük ve ortanca ağabeyi ile kendisi için kurtarıp yukarı gönderen küçük oğlan, kardeşlerinin ihanetine uğrayıp kuyuda bırakılır.

N831. Yardımcı kız

Küçük oğlan, indiği kuyuda rastladığı kızdan, devin henüz gelmediğini, görürse onu yiyeceğini, uyurken ancak bir vuruşta öldürebileceğini, ikinci defa vurursa tekrar canlanacağını öğrenir.

P251.3.1. Erkek kardeşler birbirinden intikam alır

Büyük oğlanla kendi nişanlısının düğünü kurulan küçük oğlan, altın eyer ve altın kılıcı kuşanıp atıyla düğün alanına gidip büyük ağabeyinin kellesini uçurur.

P251.6.1. Üç erkek kardeş

Biri bir deve hizmet eden üç kızı büyük ve ortanca ağabeyi ile kendisi için kurtarıp yukarı gönderen küçük oğlan, kardeşlerinin ihanetine uğrayıp kuyuda bırakılır.

P441. Terzi

Babası ve kardeşleri sahip çıkmadığı için bir terzi dükkanına çırak olan küçük oğlan, nişanlısının kendisini isteyen büyük oğlandan şart olarak istediği makas kesmedik, iğne batmadık fındık kabuğun içindeki elbiseyi yaparak padişaha gönderir.

P447.7. Aşık kuyumcu

Bir kuyumcuya çırak giren küçük oğlan, nişanlısının kendisini isteyen büyük oğlandan şart olarak istediği altın tepsi içinde altından canlı tavuk ve civcivleri yapıp gönderir.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Küçük oğlan kardeş devleri, su başını tutan devi ve ağabeylerini yaptıklarından dolayı öldürerek cezalandırır.

Q570. Ceza ve affetme

Gümüş eyer, gümüş kılıç kuşanıp düğün alanında küçük ağabeyinin kellesini vuran küçük oğlan, babasını affedip sözlüsüyle evlenir.

R111.1.1. Prensesin devden kurtarılması

Geldiği memlekette başında ahalinin her gün bir kızını yiyen bir devin yattığı bir çeşme olduğunu öğrenen küçük oğlan, devi öldürüp o gün yiyeceği padişah kızını kurtarır.

S133. Kafasını uçurarak öldürme

Küçük oğlan, ağabeylerinin kellesini uçurur.

S146.1. Kuyuya terk etme

Küçük oğlan, kardeşlerinin ihanetine uğrayıp kuyuda bırakılır.

T102. Kahramanın geri dönüp ilk sevgiliyle evlenmesi

Dönüp gümüş eyer, gümüş kılıç kuşanıp düğün alanında küçük ağabeyinin kellesini vuran küçük oğlan, babasını affedip sözlüsüyle evlenir.

T131. Evlenme şartları

Küçük oğlanın nişanlısı, kendisiyle zorla evlenmek isteyen büyük oğlandan şart olarak makas kesmedik, iğne batmadık fındık kabuğun içinde bir elbise; altın tepsi içinde altından canlı tavuk ve civcivler ister.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Varmış yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Muratlarına eriyorlar. /Onlara kömür, bizlere ömür...

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir adam eti kokuyor. /Dişinin dibini yohula.

Dile dilediğini

(T)Z64.1. Deyimler

aklımı mı yedin

kellesine cellat malına yağma olmak

kellesini kelek gibi düşürmek

kuş tüyümedik yatağı olmak

malı yağma başı cellat olmak

sebil olmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki kardeş

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç oğlan: Üç oğlu olan ve her sene olgunlaştığı sırada bahçesindeki elmaları bir dev tarafından çalınan bir padişah vardır.

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Yerin yedi kat altı: Daha evvel sözlüsünün verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan, yerin yedi kat altına iner.

Yedi kat gök

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk tuluk su: Kartalın istediği kırk tuluk su.

Kırk tuluk tike et: Kartalın istediği kırk tuluk tike et.

Z142. Sembolik renk: beyaz (ak)

Daha evvel sözlüsünün verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan, yerin yedi kat altına iner.

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara)

Daha evvel sözlüsünün verdiği tüyü atınca gelen ak koyun yerine yanlışlıkla kara koyunun sırtına atlayan küçük oğlan, yerin yedi kat altına iner.

Z221. Kahraman olarak en küçük erkek kardeş

Büyük ve ortanca oğlanların yapamadıklarını başaran küçük oğlan.

3.5. PADİŞAHIN YEDİ OĞLU

3.5.1. Kaynak Kişi

Fatma DAĞ / Kahramanmaraş Merkez Topraklı Köyü

3.5.2. Tip Numaraları

AaTh: 302A, 500, 554; EB: 213

3.5.3. Konu

Altı ağabeyi cesaret edemeyince kuyudan çıkıp bahçelerindeki gülleri toplayan devin peşinden giden padişahın küçük oğlu, aynı zamanda oradaki insanlara susuzluk yaşatan devi öldürüp padişahın kızını ve yılandan da kartal yavrularını kurtarır. Oğlan kartalın yardımıyla yeryüzüne çıkar ve yanında getirdiği kızla evlenir.

3.5.4. Motif Sırası

1. Yedi oğul sahibi padişahın gül bahçesinde gülleri her gün toplayıp giden devin ardından kuyuya sarkıtılan ilk altı oğlan korkup geri çıkarlar.
2. Cesaretle kuyuya inen küçük oğlan, bir köye ulaşır ve buradaki bir kızdan suyun başını kesen devin her gün bir kişiyi yediğini öğrenir.
3. Devi öldürüp padişah kızını kurtaran oğlan, kendisini ödüllendirmek isteyen padişah'tan yeryüzüne çıkmayı dilese de bu isteği yerine getirilemez.
4. Kartal, yavrularını yılandan kurtaran oğlanı yeryüzüne çıkarmayı kabul eder.
5. Bir tarafına et, bir tarafına da süt yükleyip kızını da alıp kartalın sırtında yola çıkan oğlan, az bir mesafe kala et bitince bacağından kesip verir.
6. Kartal, son eti yemeyip yeryüzüne çıkınca oğlanın bacağına geri yapıştırarak iyileştirir.
7. Saraya dönen oğlan, kırk gün kırk gece düğün yaparak kızla evlenir.

3.5.5. Motifleri

B171.2.2.1. Dev öldüren kahraman

Devi öldürüp o gün yiyeceği Padişah Kızı'nı kurtaran Oğlan, kendisini ödüllendirmek isteyen Padişah'tan yeryüzüne çıkmayı dilese de bu isteği yerine getirilemez.

B322.1. Kahraman, yardımcı hayvana kendi etinden yedirmek ister; kartal, sırtında taşıdığı kahramandan yiyecek ister; kahraman, yiyecek bittiği vakit kendi etinden bir parça verir

Bir tarafına et, bir tarafına da süt yükleyip kızı da alıp kartalın sırtında yola çıkan oğlan, az bir mesafe kala et bitince bacağından bir parça kesip verir. Kartal, son eti yemeyip yeryüzüne çıkınca oğlanın bacağına geri yapıştırarak iyi eder.

F101.3. Kartal üzerinde alt dünyadan dönüş

Bir tarafına et, bir tarafına da süt yükleyip kızı da alıp kartalın sırtında yola çıkan oğlan, az bir mesafe kala et bitince bacağından bir parça kesip verir.

F764. Yer altında şehir

Oğlanın indiği kuyunun dibinde bir köy vardır.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Cesaretle kuyuya inen küçük oğlan, gittiği evdeki kızıdan içtikleri suyun gözünde her gün bir kişiyi yiyen bir dev olduğunu öğrenir.

H1242. En küçük kardeş araştırmayı tek başına başarır

Cesaretle kuyuya inen küçük oğlan, gittiği evdeki kızıdan içtikleri suyun gözünde her gün bir kişiyi yiyen bir dev olduğunu öğrenir.

Q82. Korkusuzluk ödüllendirilir

Devi öldürüp o gün yiyeceği padişah kızını kurtaran oğlan, kendisini ödüllendirmek isteyen padişahın yeryüzüne çıkmayı diler.

W32. Cesaret

Küçük oğlan, ağabeylerinin gösteremediği cesareti gösterip kuyuya iner.

W121. Korkaklık

Yedi oğul sahibi padişahın gül bahçesinde gülleri her gün toplayıp giden devin ardından kuyuya sarkıtılan ilk altı oğlan korkup geri çıkar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var ımış bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Dile, dilediğini verim!

Gartal: “‘Hep’ dediimde et, ‘hüp’ dediimde süt verin benim ağzıma!” demiş.

Z71.3. Formülistik sayı: Beş

beş kardeş

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

yedi oğul/oğlan

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk gün kırk gece düğün

3.6. HANÇERBAĞI

3.6.1. Kaynak Kişi

Durmuş ŞAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.6.2. Tip Numaraları

AaTh: 302 B, 303; EB: -

3.6.3. Konu

İstenmediği için anasının verdiği süt anne ile aslan tarafından büyütülen ve padişah babası tarafından buldurulup saraya getirilen Hançerbağı adlı oğlan öldürüleceğini öğrenince kaçar. Hançerbağı yolda karşılaştığı arkadaşlarıyla devleri öldürür ve devlerden birinin kızıyla evlenir. Fakat babasının gönderdiği cadı kadın tarafından canının nerede olduğu öğrenilerek uyutulunca arkadaşları tarafından kurtarılır. Hançerbağı karısını kurtarır, babasını öldürerek tahta geçer.

3.6.4. Motif Sırası

1. Padişah erkek çocuklarından hoşlanmadığı için hanımının doğurduğu oğlan “Öldürdük.” denilerek önce süt anneye, sekiz-on yaşlarında ise ıssız bir dağ başına bırakılır.

2. Durumdan haberdar olan padişah, bir aslanın on beş yaşına kadar beslediği oğlanı görmek ister.

3. Aslan oğlunu arayan anneye onu gösterir, fakat oğlanla yaptığı güreşlerde onun henüz güçlenmediğini anlayıp onu iki yıl annesine vermez.

4. Bir yıl sonra yaptıkları güreşte bu defa kendisini yenen çocuğun gitme vaktinin geldiğini söyleyen aslan onun adını Hançerbağı koyar ve ona bazı öğütler ve hediyeler verir.

5. Hançerbağı arslanın tavsiyesine uygun davranarak babasının verdiği atın belini kırar.

6. Kendisini avda öldürtmek isteyen babasının niyetini atı sayesinde öğrenip sarayı terk eden Hançerbağı, yolda rastladığı Deryalarsağı ve Yıldızsağı adlı iki kişiyle kan kardeşi olur.

7. Hançerbağı yol üzerindeki bir saray içerisinde bir kız görür, kız sarayın deve ait olduğunu, gelip onları öldüreceğini söylemesine rağmen oğlan gitmeye yanaşmaz.

8. Hançerbağı ve arkadaşları ölmek için yalvaran topal dev hariç bütün devleri öldürürler. Topal dev Hançerbağı'nı öldürmek ve arkadaşlarını da yemek için onu beş başlı devin sarayında bulunan güzel bir kızı aramaya gönderir.

9. Hançerbağı kızı bulur, devin beş başını da kesip kulaklarını heybesine koyup döner. Topal dev Hançerbağı'nın geldiğini görünce Deryalarsağı ile Yıldızsağı'na şaka yaptığını söyler.

11. Topal dev yine aynı hileyle Hançerbağı'nı yedi başlı deve gönderir.

12. Hançerbağı kızı bulur, devin yedi başını da kesip kulaklarını heybesine koyar ve döner. Topal dev, Hançerbağı'nın geldiğini görünce yine şaka yaptığını söyler.

14. Yıldızsağı'nın şikayeti üzerine topal devin niyetini öğrenen Hançerbağı onu bir tokatla öldürür.

15. Hançerbağı Deryalarsağı ile Yıldızsağı'na ilk iki saraydaki kızlarla paslandığında başının belada olduğunu anlayacakları birer hançer ve yüzük verir, kendisi de yedi başlı devin sarayına giderek oradaki kızla evlenir.

16. Hançerbağı karısının saçlarını bir torbaya koyduğunu görünce onları alıp ırmağa atar. Balıklar saçı alıp padişaha (Hançerbağı'nın babası) götürürler.

17. Bu kızla evlenebilmek için uzun zaman mücadele etmiş olan padişah, kızı getirmesi için yüz yaşında bir cadı karıyı oraya yollar.

17. Cadı kadın küpe binerek saraya gider ve orada misafir olur, hileyle Hançerbağı'nın canının hançerde olduğunu anlayıp onu ırmağa atar ve kızı küpe koyarak padişahın sarayına getirir.

18. Yüzükle hançerin paslandığını gören Yıldızsağı ile Deryalarsağı hemen Hançerbağı'nın sarayına gelirler ama onu cansız bulurlar.

19. Deryalarsağı bütün balıkları toplayarak arkadaşının hançerini sorar ve onu topal bir balığın karnında bulur. Hançer yerine sokulduğunda Hançerbağı dirilir.

20. Hançerbağı padişahın ülkesine gelir, onun kızı evlenmeye razı edebilmek için davul çaldığını öğrenir; evinde misafir olduğu yaşlı kadınla kıza içerisinde yüzüğü bulunan bir bardak süt gönderir.

21. "Sevdiğinin başı için iç." dediği için sütü içen kız, yüzüğü tanıyınca gece buluştuğu oğlanla karşılıklı kılık değiştirir.

22. Hançerbağı kızın kılığına girer ve padişahı öldürür, kendisi tahta geçer.

3.6.5. Motifleri

B133.1. Gerçeği söyleyen at kahramanı tehlikeye karşı uyarır

Hançerbağı kendisini avda öldürtmek isteyen padişahın niyetini atı sayesinde öğrenir.

B211.2.2. Konuşan aslan

Aslan, adını Hançerbağı koyduğu oğlana birtakım öğütler verip uğurlar.

B401. Yardımcı at

Hançerbağı kendisini avda öldürtmek isteyen padişahın niyetini atı sayesinde öğrenir.

B431.2. Yardımcı aslan

Durumdan haberdar olan Padişah, bir aslanın on beş yaşına kadar beslediği oğlunu görmek ister.

B470. Yardımcı balıklar

Hançerbağı'nın ırmağa attığı hanımının saçları balıklar tarafından padişaha götürülür.

Balıkları çağırıp Hançerbağı'nın hançerini soran Deryalarsağı, bir topal balığın yuttuğu hançeri karnından çıkarıp Hançerbağı'nın beline sokar ve diriltir.

B560. Hayvanlar insanlara nasihat eder

Gitme vaktinin geldiğini söyleyen aslan, adını Hançerbağı koyduğu oğlana birtakım öğütler verip uğurlar.

D1076. Sihirli yüzük

Hançerbağı, arkadaşlarına paslandığında başının belada olduğunu anlayacakları birer hançer ve yüzük verip yedi başlı devin sarayına giderek kızla evlenir.

D1083.1. Sihirli hançer

Hançerbağı, arkadaşlarına paslandığında başının belada olduğunu anlayacakları birer hançer ve yüzük verip yedi başlı devin sarayına giderek kızla evlenir.

Küpe binip gittiği sarayda misafir olan cadı kadın, canının içinde olduğu hançeri çıkarıp ırmağa atarak Hançerbağı'nı cansız bırakır.

E711.10. Kılıçta ruh

Hançerbağı'nın canı hançerdedir. Hançer yerinden çıkınca ölür.

F531.1.3.3. Tek bacaklı (topal) dev

Hançerbağı, saraya gelen bir sürü devı öldürür, yalvardığı için sadece topal devı bırakır.

F611.2.5. Güçlü adam devı öldürür

Hançerbağı bir devin beş, birinin yedi başını kesip kulaklarını heybesine koyup geri döner.

Topal devı bir tokatla öldüren Hançerbağı, arkadaşları ve kız ile beş başlı devin sarayına gider.

F617. Güçlü güreşçi

Aslan, ilk ikisinde yendiğı oğlana üçüncü güreşte yenilir.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Hançerbağı'nın arkadaşlarını pişirip yemeye niyetlenen topal dev, onun geldiğini görünce şaka yaptığını söyler.

G242.4. Ağaca (Küpe) binerek uçan büyücü (cadı)

Padişah (Hançerbağı'nın babası), daha önce talip olup alamadığı kızı getirmesi için yüz yaşında bir cadı karıyı yollar.

Cadı kadın, canının içinde olduğu hançeri çıkarıp ırmağa atarak Hançerbağı'nı cansız bırakıp kızı küpe koyarak saraya getirir.

G242.4. Ağaca (Küpe) binerek uçan büyücü (cadı)

Cadı küpe biner

G361.1.3. Beş başlı dev

Topal dev, öldürtmek için çare arayıp Hançerbağı'nı sarayında çok güzel bir kız bulunan beş başlı deve gönderir.

G361.1.4. Yedi başlı dev

Topal dev, öldürtmek için çare arayıp Hançerbağı'nı sarayında çok güzel bir kız bulunan yedi başlı deve gönderir.

G512.1.2. Devlin başının kesilmesi

Hançerbağı bir devlin beş, birinin yedi başını kesip kulaklarını heybesine koyup geri döner.

H75. Saç vasıtasıyla tanıma

Hançerbağı'nın ırmağa attığı hanımının saçları balıklar tarafından götürülünce, padişah (Hançerbağı'nın babası), kadının yerini öğrenir.

H94.4.1. Süt dolu kaptaki yüzükten sevgiliyi tanıma

Hançerbağı'nın içine yüzüğünü attığı bir bardak sütü gönderdiği kız, sütün içinden çıkan yüzüğü tanıyınca gece oğlanla buluşur.

J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik

Bir tarafını bir omuz darbesiyle yıktığı sarayın içinde gördüğü kız, orasının devlere ait olduğunu, zarar görmeden gitmeleri gerektiğini söylese de Hançerbağı gitmeye yanaşmaz.

K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma

Kız, yüzüğü tanıyınca gece buluştuğu oğlanla karşılıklı kılık değiştirir.

M118. Başı üzerine yemin etmek

Kız, 'Sevdiyin başı için iç.' denince sütü içer.

M201. Söz ve anlaşmaların yapılması

Padişahın hanımı daha önce verdiği söz gereği padişahı kandırarak doğan oğlunu öldürtmez.

N819. Olağanüstü yardımcıları (çeşitli)

Hançerbağı Deryalarsağı ile Yıldızsağı'na ilk iki saraydaki kızlarla paslandığında başının belada olduğunu anlayacakları birer hançer ve yüzük verir, kendisi de yedi başlı devin sarayına giderek oradaki kızla evlenir.

P233.6. Oğul babadan intikam alır

Kız kılığındaki Hançerbağı, padişah babasını öldürüp padişah olur.

P312. Kan kardeşliği

Sarayı terk eden Hançerbağı, yolda rastladığı Deryalarsağı ve Yıldızsağı adlı iki kişiyle kan kardeşi olur.

S11. Zalim baba

Padişah oğlunu avda öldürtmek ister.

S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar

Padişah oğlunu avda öldürtmek ister.

S147. Doğaya (Dağa) terk etme

Padişah oğlan çocuğundan hoşlanmadığı için hanımının doğurduktan sonra “Öldürdük.” diyerek süt anneye verdiği oğlan, sekiz-on yaşlarında ıssız bir dağ başına bırakılır.

S301. Terk edilen çocuklar

Padişah oğlan çocuğundan hoşlanmadığı için hanımının doğurduktan sonra “Öldürdük.” diyerek süt anneye verdiği oğlan, sekiz-on yaşlarında ıssız bir dağ başına bırakılır.

T596. Çocuklara ad verme

Aslan bakıp büyüttüğü oğlanın adını Hançerbağı koyar.

W157. Sahtekarlık

Hançerbağı'nın arkadaşlarını pişirip yemeye niyetlenen topal dev, onun geldiğini görünce şaka yaptığını söyler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Çok demesi günahmış. /O yalan bu yalan, suya düştü bir yılan, karıncaya vurdum palan, bu da mı yalan? /Harda hurda, eşeğe yedirdim kurda. Dokuz tarla firik buyda. Onu da yedim doymadım. /Deve telâl gezerken, tusbaa benen gezerken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, bu da mı yalan? /Maraş'ın kalasını başıma koydum korusun diye. Tobun mermesini cebime koydum darbız diye. Halep'in yenin başıma sardım sarık diye. Çanakkale'ye bir tepik vurdum “Geri dur!” diye. Bu da mı yalan?

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar yemiş içmiş, yerin dibine geçmiş. Kalan günleri Allah bize bağışlasın.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş Formülleri

O gede dursun.

Bir gün beş gün derken

Gederken gederken

oraya bakarken, buraya bakarken

Devin dediği gibi bir kız var. Doğan aya “Sen doğma ben doğum.” diyor.

(T)Z64.1. Deyimler

ağıt çalmak

arkası gitmeye başlamak

başında bir hal olmak

beride aykırı gelmek

doğan aya sen doğma ben doğayım demek

eline su bile koyamamak

izinin üstüne geri dönmek

karpuz çalağı gibi yere yuvarlanmak

sırt değiştirmek

yüreği acımak

Z71.1. Formülistik sayı: Ü

Üç arkadaş

Z71.3. Formülistik sayı: Beş

Beş başlı dev

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Yedi başlı dev

Yedi kulak

Z71.6. Formülistik sayı: Dokuz

Dokuz tarla firik buğday

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün

Z71.16. Diğer formülistik sayılar

Yüz (üç otuz bir on) yaş

Z183. Sembolik isimler

Tanışık arkadaş olan üç kişinin isimleri Hançerbağı, Deryalarsağı ve Yıldızsağı'dır.

3.7. BAHTİYAR AĞA

3.7.1. Kaynak Kişi

Ayşe UZUN / Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü

3.7.2. Tip Numaraları

AaTh: 313 H*; EB: 98

3.7.3. Konu

Aşık olduğu kızın şartına uyararak onu aramaya çıkan Bahtiyar Ağa, bir çeşme başında onu bulup evine getirir. Kız, sözünde durmayıp kendisini yemeye niyetlenen Bahtiyar Ağa'nın cadı anasının isteklerini yerine getirir. Kızı anasından kaçırarak Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen anasını öldürür.

3.7.4. Motif Sırası

1. Aşık olduğu kızın "Saklanayım. Beni bulursan sana varırım." dediği oğlan (Bahtiyar Ağa), uzun zaman arasa da kızı bulamaz.

2. Bir köyün kıyısındaki çeşmeye gelip su istediği kızlardan ilk üçü vermez, dördüncüsü verir.

3. Aradığı kızın yüzüğünü bıraktığı sürahidenden abdest alan Bahtiyar Ağa, yüzüğü tanıyıp kızı kavuşur.

4. Bahtiyar Ağa, kızı elma şekline sokup cebine koyar, eve gidince cadı ana kızı kokusundan tanır, yemeyeceğine yemin edince oğlan kızı insana dönüştürür.

5. Cadı ana kızı ye yememek için şunları ileri sürer:

- a. Dağdan kuş tüyü toplama;
- b. Sırma süpürgenin bir telini düşürmeden evi süpürme;
- c. İki çamaşır kazanını gözyaşıyla doldurma;
- d. Kızının evinden elek getirme.

6. Kız, Bahtiyar Ağa'nın yardımıyla bunları yerine getirir ve evden kaçarlar.

7. Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen ak buluttan kurtulmak için kendini bir pınar, kızı tas;

8. Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen kara buluttan kurtulmak için kendini bir yılan, kızı da kavak yapar.

9. Kara bulut kılığında kendilerini yakalayan cadı anasına son arzu olarak dilini öpmek istediğini söyleyen Bahtiyar Ağa, anasını dilinden sokup öldürür.

3.7.5. Motifleri

B211.1.3. Konuşan at

At, “Bana ot attı. Tutar mıyım.” der.

B211.1.7. Konuşan köpek

Köpek, “Bana et attı. Tutar mıyım.” der.

D191. İnsanın yılan dönüşmesi

Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen kara buluttan kurtulmak için kendini bir yılan, kızı da kavak yapar.

D211.5. İnsanın elmaya dönüşmesi

Bahtiyar Ağa, kızı koklayıp elma yaparak cebine koyar.

Anasından kurtuluş olmadığını anlayan Bahtiyar Ağa, kızı koklayıp elma yaparak cebine koyup evden kaçır.

D215. İnsanın ağaca dönüşmesi

Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen kara buluttan kurtulmak için kendini bir yılan, kızı da kavak yapar.

D251. İnsanın tasa-tabağa dönüşmesi

Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen ak buluttan kurtulmak için kendini bir pınar, kızı da tas yapar.

D283. İnsanın suya-pınara dönüşmesi

Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen ak buluttan kurtulmak için kendini bir pınar, kızı da tas yapar.

D1610. Konuşan sihirli nesnelere

Kapalı kapı, “Beni açtı. Tutar mıyım.” der.

Açık kapı, “Beni örttü. Tutar mıyım.” der.

F814.2. Konuşan çiçekler

Çiçek, “Benden kokladı. Tutar mıyım.” der.

F932.12. Konuşan su (nehir, dere, ırmak, pınar...)

Pınar, “Benden elini yüzünü yıkadı. Tutar mıyım.” der.

G84. Evine dönen dev (cadı) insan kokusu alır

Cadı ana “Adam eti kokuyor.” der.

G242. Uçan büyücü (cadı)

Kara bulut kılığında kendilerini yakalayan cadı anasından son arzusu olarak dilini öpmek isteyen Bahtiyar Ağa, anasını dilinden sokup/ısıtırıp öldürür.

G278. Cadının ölümü

Kara bulut kılığında kendilerini yakalayan cadı anasından son arzusu olarak dilini öpmek isteyen Bahtiyar Ağa, anasını dilinden sokup/ısıtırıp öldürür.

G530. Devın akrabalarının kahramana yardım etmesi

Cadı ananın dağdan kuş tüyü toplamazsa, süpürgeın bir telini düşürmeden evi süpüremese, iki çamaşır kazanını gözyaşıyla doldurmazsa, kızının evinden elek getirmezse kendisini yiyeceğini söylediği kız, Bahtiyar Ağa'nın yardımıyla bunları yapar.

G550. Devden kurtulma

Anasından kurtuluş olmadığını anlayan Bahtiyar Ağa, kızı koklayıp elma yaparak cebine koyup evden kaçar.

H94. Yüzükle tanıma

Aradığı kızın yüzüğünü bıraktığı sürahiden abdest alan Bahtiyar Ağa, yüzüğü tanıyıp kıza kavuşur.

H359. Diğer aşk sınavları

Aşık olduğu kızın “Saklanayım. Beni bulursan sana varırım.” dediği oğlan (Bahtiyar Ağa), uzun zaman arasa da kızı bulamaz.

H939.4. Devlin verdiği görevler

Cadı ananın dağdan kuş tüyü toplamazsa, süpürge'nin bir telini düşürmeden evi süpüremese, iki çamaşır kazanını gözyaşıyla doldurmazsa, kızının evinden elek getirmezse kendisini yiyeceğini söylediği kız, Bahtiyar Ağa'nın yardımıyla bunları yapar.

M150. Diğer antlar ve yeminler

Bahtiyar Ağa, koklayıp elma yaparak cebine koyup eve gidince cadı anası tarafından kokusundan tanınınca yemeyeceğine yemin ettirdiği kızı meydana çıkarır.

N832. Yardımcı oğlan

Cadı ananın dağdan kuş tüyü toplamazsa, süpürge'nin bir telini düşürmeden evi süpüremese, iki çamaşır kazanını gözyaşıyla doldurmazsa, kızının evinden elek getirmezse kendisini yiyeceğini söylediği kız, Bahtiyar Ağa'nın yardımıyla bunları yapar.

T268. Aşıkların birbirine kavuşması

Aradığı kızın yüzüğünü bıraktığı sürahiden abdest alan Bahtiyar Ağa, yüzüğü tanıyıp kıza kavuşur.

V30. Ayin-İbadet

Bahtiyar Ağa kızlara “Bir su getirin abdest alayım.” der.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yoğmuş. /Bireler berberken, develer tellalken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir ağlamış, iki ağlamış.

Bir gedmişler, beş gedmişler, altı ay bir düz gedmişler.

Oğlanla kız az gitmişler, uz gitmişler, altı ay bir güz gitmişler.

Cadı Ana kıza “Ya Ali’sin ya Veli’sin ya Bahtiyar’ın yarisin.” der.

(T)Z64.1. Deyimler

gönlü vurulmak

karar koymak

Z80. Formülistik şiir

Kız, çeşmeye gelen kızlardan:

“Altın depeden enen gız!

Altın hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim. Hasdeym.” diyerek su ister.

*

“Gümüş depeden enen gız!

Gümüş hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim. ” diyerek su ister.

*

“Ağaç depeden enen gız!

Ağaç hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim.” der.

“Toprak depeden enen gız!

Toprak hapaba binen gız! Hasteyim.

Bana bir su ver, içiyim.” diyerek su ister.

Z142. Sembolik renk: Beyaz (Ak)

Ak Bulut: Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen ak buluttan kurtulmak için kendini bir pınar, kızı da tas yapar.

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara)

Kara Bulut: Bahtiyar Ağa, kendilerini izleyen kara buluttan kurtulmak için kendini bir yılan, kızı da kavak yapar.

Kara bulut kılığında kendilerini yakalayan cadı anasından son arzusu olarak dilini öpmek isteyen Bahtiyar Ağa, anasını dilinden sokup/ısıtırıp öldürür.

3.8. VAHŞİ KIZ**3.8.1. Kaynak Kişi**

Durmuş ŞAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.8.2. Tip Numaraları

AaTh: 315 A; EB: 148

3.8.3. Konu

Yok olan hayvanları bebek kız kardeşinin yediğini gören ve buna babasını inandıramayan küçük oğlan, evden ayrılır. Oğlan ailesini ziyarete geldiğinde herkesi yemiş olan ve kendisini de yemeğe yeltenen kızıdan, hediye olarak verilen aslan yavruları sayesinde kurtulur.

3.8.4. Motif Sırası

1. Üç oğlu ve kundakta bir kızı olan adamın her gece hayvanlarından biri yok olur.
2. Nöbet bekleyen büyük ve ortanca oğlanlar, uyuyakalınca suçluyu yakalayamazlar.
3. Nöbet beklerken uyumamak için eline iğne batıran küçük oğlan, beşikteki kız kardeşinin hayvanın birini yediğini görür.
4. Suçlunun beşikteki kız kardeşleri olduğuna babasını inandıramayan küçük oğlan, evden ayrılıp bir ağanın yanında çobanlık yapmaya başlar.

5. Oğlan, aslanın ayağına batan budağı çıkarttığı için kendisine verdiği bir çift yavrusunu eve getirip besler.

6. Beşikteki kız büyür ve ailedeki herkesi yer.

7. Ağasından izin alıp memleketine gelen, bir kediden başka kimsenin kalmadığını ve atının yenip sıranın kendisine geldiğini gören oğlan, bacısını ocağa düşürüp kaçar.

8. Oğlan, yemek için kendisini yakalamaya çalışan kızdandan, aslan yavrularının onu parçalaması ile kurtulur ve ağanın yanına döner.

3.8.5. Motifleri

B431.2. Yardımcı aslan

Oğlan, yemek için kendisini yakalamaya çalışan kızdandan, gelen aslan yavrularının onu parçalaması ile kurtulup tekrar ağanın yanına döner.

G11.6. İnsan eti yiyen (yamyam) dev kadın

Nöbet beklerken uyumamak için eline iğne batıran küçük oğlan, beşikteki kız kardeşinin kalkıp hayvanın birini yediğini görür.

Büyüyen beşikteki kız, ana-babası, kardeşleri de dahil olmak üzere herkesi yer.

H1471. En genç oğlan canavarı öldürmek için bekler ve başarılı olur

Nöbet beklerken uyumamak için eline iğne batıran küçük oğlan, beşikteki kız kardeşinin kalkıp hayvanın birini yediğini görür.

K500. Aldatarak tehlikeden ya da ölümden kurtulma

Ağasından izin alıp memleketimi ziyarete geldiğinde bir kediden başka kimsenin kalmadığını ve atının yenip sıranın kendisine geldiğini gören oğlan, bacısını ocağa düşürüp kaçar.

P412. Çobanlık

Suçlunun beşikteki kız kardeşleri olduğunu anlatıp babasını inandıramayan küçük oğlan, evden ayrılıp bir ağanın yanında çobanlık yapmaya başlar.

S20. Zalim çocuklar ve torunlar

Beşikteki kız büyür ve ailedeki herkesi yer.

W27. Minnettarlık

Oğlan, aslanın ayağına batan budağı çıkarttığı için kendisine verdiği bir çift yavrusunu eve getirip beslemeye başlar.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Berlerken beklerken

(T)Z64.1. Deyimler

tüm tüs olmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

iki rekat namaz

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç oğul /oğlan

3.9. HİÇHİÇ OĞLAN**3.9.1. Kaynak Kişi**

Mehmet ÖZER /Ekinözü İlçesi

3.9.2. Tip Numaraları

AaTh: 321, 551; EB: 257, 88

3.9.3. Konu

Evden ayrılan oğlan ilk olarak rastladığı kör devi oğlu olduğuna inandırır, başka devleri alt edip devin gözünün açılmasını sağlar. Daha sonra gittiği şehir kenarında Keloğlan kılığında bir bostancıya çırak olur, başına konan kuş sayesinde padişahın küçük kızıyla evlenir, başardığı işlerle kimliği açığa çıkınca da vezir olur.

3.9.4. Motif Sırası

1. Anasından izin alıp gurbete gitmek için yola çıkan öksüz oğlan, akşam bir devin ağlına saklanır.

2. Devın kör olduğunu fark edip karnını doyuran oğlan, orada kalmaya karar verir.
3. Üçüncü gün varlığı dev tarafından fark edilen oğlan, kendisini devin yellenmesiyle ortaya çıkmış oğlu olarak tanıtır.
4. Dev onun oğlu olduğunu anlayabilmek için sınar, oğlan hile ile sınamayı başarır.
5. Devın itirazına rağmen koyunları diğer devin bölgesinde otlatan oğlan, karşısına çıkan devi öldürür.
6. Oğlan başka bir devin bölgesinde de koyunlarını yayar, bu sırada onu da ortadan kaldırır.
7. Devın gözlerini kör eden azgın bir devin bölgesine gidip koyun yayan ve gözlerin yerini ve nasıl iyileşeceğini öğrenen oğlan, dövüştüğü devi öldürür.
8. Oğlan gözleri besmele çekerek ve tükürerek yerlerine koyar, gözleri açılan dev, ayrılmak için izin isteyen oğlanı göndermek istemese de sonra razı olur.
9. Dev altın-gümüşü kabul etmeyen oğlana sıkıştığında dilediği atı çağırması için biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl verir.
10. Kılların yardımıyla bir şehrin kenarına varan oğlan, kızı çok güzel olan padişahın konağının karşısındaki bostana Keloğlan kılığında çırak olur.
11. Kıyafet değiştirerek bostanı mahveden ve kızın görüp aşık olduğu oğlan, bostanın halini gören çiftçiye o işi karşı konaktaki kızın sevgilisinin yaptığını söyler.
12. Çiftçinin bostana bakmadığı için oğlanı dövdüğünü gören kız, zararı karşılayarak oğlanın dövülmesine engel olur.
13. Oğlan yine bostanı ezer, çiftçi onu dövmek isterken kız onu kurtarır, oğlan da bostandan ayrılır.
14. Büyük, ortanca ve küçük vezir, en küçüğü oğlana aşık olan ve babalarının korkusundan kimsenin isteyemediği padişahın üç kızını birer karpuz alıp oğullarına istemeye giderler.
15. Büyük ve ortanca vezirin kestikleri karpuz geçmiş, küçük vezirinki ise tam yenecek halde çıkar.

16. Kızlarının vaktinin geçtiğini görüp onları evlendirmeye karar veren padişah, bıraktığı kuş kimin başına konarsa kızları ona vereceğini ilan eder.

17. Büyük kızın niyetine bırakılan kuş büyük vezirin oğlunun, ortanca kızın niyetine bırakılan kuş ortanca vezirin oğlunun başına konar.

18. Küçük kız için üç defa bırakılan kuş kimsenin başına konmaz. Meydanda olmadığı anlaşılan Keloğlan getirilince kuş üç defa onun başına konar.

19. “Kısmeti böyle.” deyip küçük kızı ona verirler.

20. Büyük ve ortanca kızı düğün yapıp eşleriyle saraya, küçük kızı da oğlanla bir kaz damına koyarlar.

20. Sürekli aşağılanan oğlan “Allah’ım! “Padişaha bir dert ver, dermanı bende bulunsun.” diye beddua eder. Padişah bir süre sonra hastalanır.

21. Hastalığın devasının aslan sütünde olduğunu anlayınca üç damat yola çıkar.

22. Aslan sütünü, yarasını iyileştirdiği bir aslandan alan oğlan, yolda rastladığı büyük ve ortanca damada kışlarına bastığı damga karşılığı aslan sütü diye keçi sütü verir. Oğlanın getirdiği aslan sütüyle padişah iyileşir.

23. Küçük damat bu defa harp çıkması için beddua eder. Onun harpte gösterdiği yayarlılıkla ordu savaşı kazanır.

24. Yaralanan elinin sarıldığı mendilden dolayı kimliği ortaya çıkan oğlan, kendi yaptıklarını anlatıp diğer damatların kışlarındaki damgadan söz edince, padişah ötekileri kovup onu vezir yapar.

3.9.5. Motifleri

B401. Yardımcı at

Vermek istediği altın-gümüşü kabul etmeyen oğlana biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl veren dev, sıkıştığında birbirine değdirince dilediği atın yardıma geleceğini söyler.

Kılı kıla çalınca doru at gelir.

Kılı kıla çalınca kırat gelir.

B431.2. Yardımcı aslan

Oğlan aslan sütünü, yarasını iyileştirdiği bir aslandan alır.

B457.2. Yardımcı Güvercin

Küçük kız için üç defa bırakılan kuş kimsenin başına konmaz. Meydanda olmadığı anlaşılan Keloğlan getirilince kuş üç defa onun başına konar.

D10. Kişinin farklı kılığa-cinsiyete dönüşmesi

Kılları değdirince gelenlerle kuşanarak bir şehrin kenarına varan oğlan, güzel bir kız bulunan padişah konağının karşıındaki bir bostana Keloğlan kılığında ırac olur.

D810. Sihirli nesnelere hediye edilmesi

Vermek istediği altın-gümüşü kabul etmeyen oğlana biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl veren dev, sıkıştığında birbirine değdirince dilediği atın yardıma geleceğini söyler.

D991. Sihirli sa-kıl

Vermek istediği altın-gümüşü kabul etmeyen oğlana biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl veren dev, sıkıştığında birbirine değdirince dilediği atın yardıma geleceğini söyler.

Kılı kıla çalınca doru at gelir.

Kılı kıla çalınca kırat gelir.

D1001. Sihirli tükürük

Oğlan, getirip yerlerine koyarak “Bismillah!” deyip tükürüğünü sürerek devin gözlerini iyileştirir.

E63. Dua ile dirilme

Oğlan, getirip yerlerine koyarak “Bismillah!” deyip tükürüğünü sürerek devin gözlerini iyileştirir.

F122. Devlerin ülkesine seyahat

Oğlan ot bulamayınca yaydığı koyunları diğer devlerin bölgelerine götürüp otlatır.

F531.1.1. Kör dev

Oğlan, devin kör olduğunu fark eder.

F531.5.1. İnsan ve devin dostluğu

Oğlan gözleri besmele çekerek ve tükürerek yerlerine koyar, gözleri açılan dev, ayrılmak için izin isteyen oğlanı göndermek istemese de sonra razı olur.

F531.5.6. Devin insanlara hediyesi

Vermek istediği altın-gümüğu kabul etmeyen oğlana biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl veren dev, sıkıştığında birbirine değdirince dilediği atın yardıma geleceğini söyler.

F531.6.12.6. Devlerin insanlar tarafından öldürülmesi

Oğlan, yanında kaldığı devin komsu bölgelerindeki devleri öldürür.

F531.6.2. Devlerin mekânı

Öksüz oğlanın akşam konaklamak için girdiği ağıl, devin koyunlarıyla birlikte kaldığı yerdir.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Oğlan karşı konakta ayın ondördü gibi bir kız vardır.

H113. Mendille tanıma

Yaralanan elinin sarıldığı mendilden dolayı kimliği ortaya çıkan oğlan, kendi yaptıklarını anlatıp diğer damatların kıçlarındaki damgadan söz edince, padişah ötekileri kovup onu vezir yapar.

H611.1. Olgun ve içi geçmiş karpuzla evlenme isteğinin belirtilmesi

Büyük, ortanca ve küçük vezir, en küçüğu oğlana aşık olan ve babalarının korkusundan kimsenin istemeye gitmediği padişahın üç kızını birer karpuz alıp oğullarına istemeye giderler.

Büyük ve ortanca vezirin büyük ve ortanca kızın kısmetine getirip kestikleri karpuz, geçmiş; küçük kezirin küçük kızın kısmetine getirip kestiği karpuz, tam yenecek halde çıkar.

H1361. Aslan sütünü arama

Aslan sütünü, yarasını iyileştirdiği bir aslandan alan oğlan, yolda rastladığı büyük ve ortanca damada kışlarına bastığı damga karşılığı aslan sütü diye keçi sütü verir.

H1555. Doğruluk sınavları

Devin oğlu olduğunu anlayabilmek için işediği idrarı kafasını delmezse kabul edeceğini söylediği oğlan, başına tuzlu su ile kendi idrarını sürerek hile ile oğlu olduğunu kabul ettirir.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Oğlan, yeni doğmuş kişinin tuzlu olduğunu söyleyip tuzlu suyu ve idrarı kafasına sürerek devi ikna eder.

K150. Sahte hizmet satışı

Aslan sütünü, yarasını iyileştirdiği bir aslandan alan oğlan, yolda rastladığı büyük ve ortanca damada kışlarına bastığı damga karşılığı aslan sütü diye keçi sütü verir.

K850. Hileli oyunlar

Üçüncü gün varlığı dev tarafından fark edilen oğlan, kendisini devin yellenmesiyle ortaya çıkmış oğlu olarak tanıtır.

Devin oğlu olduğunu anlayabilmek için işediği idrarı kafasını delmezse kabul edeceğini söylediği oğlan, başına tuzlu su ile kendi idrarını sürerek hile ile oğlu olduğunu kabul ettirir.

K1839. Diğer aldatmalarla kıyafet değiştirme

Kıyafet değiştirerek bostanı mahveden ve kızın görüp aşık olduğu oğlan, bostanın halini soran çiftçiye bunu konaktaki kızın sevgilisinin yaptığını söyler.

L111.4.1. Öksüz kahraman oğlan

Anasından izin alıp gurbete gitmek için yola çıkan öksüz oğlan, akşam konaklamak için girdiği ağıla koyunlarıyla bir dev gelince saklanır.

M430. Şahısların bedduası

Sürekli aşağılanan oğlanın “Allah’ım! Padişaha bir dert ver, dermanı bende bulunsun.” bedduasıyla hasta olan padişahın derdinin dermanı aslan sütüdür.

Harp çıkması için yaptığı beddua kabul olan ve ordu harbe girip zor durumda kalınca savaşa giren oğlan, askerlerini dağıtınca düşman teslim bayrağını çeker.

N455.12. Babası tarafından kısmetine verilen kız

İtiraz üzerine iki defa daha bırakılan kuş, yine oğlanın başına konunca ‘‘Kısmeti böyle.’’ deyip küçük kızı ona verirler.

N812. Yardımcı dev

Dev altın-gümüşü kabul etmeyen oğlana sıkıştığında dilediği atı çağırması için biri doru, biri beyaz ata ait iki kıl verir.

N831. Yardımcı kız

Çiftçinin bostana bakmadığı için oğlanı dövdüğünü gören kız, zararını karşılayıp dövmesine engel olur.

P40. Prensesler-Padişahın kızları

Kızlarının vaktinin geçtiğini görüp onları evlendirmek isteyen padişah, bıraktığı kuş meydana topladığı insanlardan kimin başına konarsa kızları ona vermeze karar verir.

P110. Padişahın-Karalın vezirleri

Büyük, ortanca ve küçük vezir, en küçüğü oğlana aşık olan ve babalarının korkusundan kimsenin istemeye gitmediği padişahın  kızını birer karpuz alıp oğullarına istemeye giderler.

Q112.1. Emirlik vererek mükafatlandırma

Yaralanan elinin sarıldığı mendilden dolayı kimliği ortaya çıkan oğlan, kendi yaptıklarını anlatıp diğer damatların kılarındaki damgadan söz edince, padişah ötekileri kovup onu vezir yapar.

Q235. Beddua ile cezalandırma

Sürekli aşağılanan oğlanın ‘‘Allah’ım! Padişaha bir dert ver, dermanı bende bulunsun.’’ bedduasıyla padişah hasta olur.

Oğlanın harp çıkması için yaptığı beddua kabul olup harbe giren ordu zor durumda kalır.

Q472. Ceza olarak damga vurma

Kimliği ortaya çıkan oğlan, kendi yaptıklarını anlatıp diğer damatların kışlarındaki damgadan söz edince, padişah ötekileri kovup onu vezir yapar.

T10. Aşık olma

Kıyafet değiştirerek içinde dolaştığı bostanı mahveden ve kızın görüp aşık olduğu oğlan, bostanın halini soran çiftçiye karşı konaktaki kızın sevgilisinin yaptığını söyler.

T130. Evlenme adetleri

Büyük, ortanca ve küçük vezir, en küçüğü oğlana aşık olan ve babalarının korkusundan kimsenin istemeye gitmediği padişahın üç kızını birer karpuz alıp oğullarına istemeye giderler.

T135. Düğün merasimi

Düğün yapıp büyük ve ortancayı eşleriyle saraya, küçük kızını da oğlanla bir kaz damına koyarlar.

T596. Çocuklara ad verme

Oğlan “Heçheç’den ad olur mu?” diye sorana “Babam öyle koymuş.” der.

W33. Kahramanlık

Harp çıkması için yaptığı beddua kabul olan ve ordu harbe girip zor durumda kalınca savaşa giren oğlan, askerlerini dağıtınca düşman teslim bayrağını çeker.

W157. Sahtekarlık

Kıyafet değiştirerek içinde dolaştığı bostanı mahveden oğlan, bostanın halini görüp ne olduğunu soran çiftçiye doru atlı bir adamın yaptığını söyler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Vakdi zaman içinde, halbir zaman içinde; deve dellal iken eşek berber iken; kör paltaynan kötü adamlar traş edildiği zaman... O yalan, bu yalan, heç aslı yok. /Sabahınan kalktık caddeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan! /Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş, bu da mı yalan! /Sabahtan kalkmış çüte giderken camızı habeden düşürdüm, bu damı yalan! /Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben onbeş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken, bu da mı

yalan! Heç aslı yok bunların ha! /Var varanın sür sürenin desti zuva girenin zopa yemesi çok olur.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

şura senin bura benim derken

Az getmiş uz getmiş, dere depe düz getmiş, altı ay bir güz getmiş. Bakmış ki gettiği bir arpa uzununu yer.

Buraya kuş kanadıynan, yılan göbeğiynen gelemezdi. Sen neyine güvendin de geldin?

Dile, dilediğini verim!

İN misin cin misin?

Sen hersinen geldin, sıra senin, sen hamleni yap da ondan sonra bana gelsin.

(T)Z64.1. Deyimler

anan aşağı baban yukarı

cened kanad etmek

çor çocuk

emeğini eline vermek

ensesi sızıl sızıl etmek

gök gibi gümleyip oturmak

gülüm sarım

güm güm gülmek

kolunun zoruna çarpmak

sesinden zar gelmek

sürüye kurt dalmış gibi olmak

taş yağması etmek

yaptığı iyilik hiçe gitmek

zarar altında kalmak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç defa kuş bırakma

Üç kız

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Yedi sene: Padişahın kızı yedi senede bir mendil işlemiş, babasına vermiş imiş.

Z183. Sembolik isimler

Oğlanın adı Heçheç'tir.

Z230. Kahramanın olağanüstü yiğitliği

Yayıdığı koyunları ot bulamayınca diğer devlerin bölgesinde otlatan oğlan, karşısına çıkan devleri öldürüp döner.

Devin gözlerini kör eden azgın bir devin bölgesine gidip koyun yayan ve gözlerin yerini ve nasıl iyileşeceğini öğrenen oğlan, dövüştüğü devı öldürür.

3.10. YAN KARDEŞ**3.10.1. Kaynak Kişi**

Hüsne BOLAT / Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü

3.10.2. Tip Numaraları

AaTh: 328; EB: 160

3.10.3. Konu

Ölüm döşegindeki babalarının yasakladığı dağa giden iki ağabeyini kurtaran küçük kardeş, kıskanç ağabeyleri tarafından tahrik edilen padişahın verdiği görevleri yerine getirerek padişahın veziri ve damadı olur.

3.10.4. Motif Sırası

1. Yaşlı babalarının ölüm döşeginde "Gitmeyin." dediği dağı merak eden üç oğlandan büyük ve ortancası gidip geri dönmez.

2. Ağabeylerini aramaya gidip dev tarafından esir alınan küçük kardeş (Yan Kardeş), devin karısına gönderdiği kağıtlardan pişirileceğini öğrenir, her seferinde yazıyı değiştirerek onun önce hayvanlarını, sonra da çocuklarını yemesini sağlar.

3. Kurtardığı iki ağabeyi memleketlerine dönünce küçük kardeşlerini kıskandıkları için padişahı ikna edip Yan Kardeş'e devin atını, gümüş kaplarını ve nihayet kendisini getirtirler.

4. Son bir oyunla devi öldüren Yan Kardeş, padişahın veziri ve damadı olur.

3.10.5. Motifleri

B171.2.2.1. Dev öldüren kahraman

Son bir oyunla devi öldüren Yan Kardeş, padişahın veziri ve damadı olur.

C610. Yasaklanan bölge

Yaşlı babalarının ölüm döşesinde "Gitmeyin." dediği dağı merak eden üç oğlandan büyük ve ortancası gidip geri dönmez.

D833. Hile ile devden sihirli obje kazanılır

Yan Kardeş devi alt etmek için çeşitli hileler yapar.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Dev akşam olunca oğlanların üçünü de yemek ister.

G334. Devin esiri olan insanlar

Küçük kardeş (Yan Kardeş), ağabeylerini aramaya gidip dev tarafından esir alınır.

G550. Devden kurtulma

Devden kaçan üç gardaş, bir padişahın sarayına varırlar.

H359. Diğer aşk sınavları

Padişah önce kızıyla evliliğe izin vermek için devin atının, sonra kaşıklarının sonra da kendisinin getirilmesini şart koşar.

H1151. Çalma vazifesi

Kurtardığı üç ağabeyi memleketlerine dönünce kıskançlıkla padişahı tahrik ederek devin atını, gümüş kaplarını ve nihayet kendisini Yan Gardaş'a çaldırıp getirtirler.

J154. Ölmek üzere olan babanın nasihati

Yaşlı babalarının ölüm döşeğinde "Gitmeyin." dediği dağı merak eden üç oğlandan büyük ve ortancası gidip geri dönmez.

K511. Değiştirilen mektup

Abilerini aramaya gidip dev tarafından esir alınan küçük kardeş (Yan Gardaş), devin, karısına gönderdiği kağıtlardan pişirileceğini öğrenip her seferinde yazıyı değiştirerek önce hayvanlarını, sonra da çocuklarını pişirtip devin yemesini sağlar.

K1839. Diğer aldatmalarla kıyafet değiştirme

Oğlan yaşlı adam kılığına girer.

L10. En küçük oğlanın zaferi

En küçük çocuk en başarılı olandır.

Q112.1. Emirlik vererek mükafatlandırma

Son bir oyunla devi öldüren Yan Gardaş, padişahın veziri ve damadı olur.

W137. Meraklılık

Büyük oğlan dağı, ortancası ağabeyini, küçüğü ağabeylerini merak edip dağın arkasına gider.

W181. Kıskançlık

Kurtardığı üç ağabeyi memleketlerine dönünce kıskançlıkla padişahı tahrik ederek devin atını, gümüş kaplarını ve nihayet kendisini Yan Gardaş'a getirtirler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş. /Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gideli ay olmuş, yıl olmuş, geri dönen olmamış.

Az gitmiş uz getmiş, dere tepe düz gitmiş.

Z65. Renk formülleri: Sarı

Kardeşleri sarı sıcağın altında ekin biçmektedir.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç kardeş

üç oğul /oğlan

Z71.2. Formülistik sayı: Dört

dört taraf

Z111.6. Ölünün mesajları

Yaşlı babalarının ölüm döşeginde “Gitmeyin.” dediği dağı merak eden üç oğlandan büyük ve ortancası gidip geri dönmez.

3.11. HIZMALI GÜZELİ İLE GÜZEL AHMET**3.11.1. Kaynak Kişi**

Hayriye TÜTÜNCÜ /Kahramanmaraş Merkez

3.11.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: -

3.11.3. Konu

Topal devin aşık olup kapısını beklediği padişah kızı Hızmalı Güzeli'ne sırlar padişahının oğlu Güzel Ahmet de tutulur; rakibi olan cinler padişahının oğlunu öldürüp kızla evlenir.

3.11.4. Motif Sırası

1. Topal dev, padişahın kızına aşık olup onu korumak için yaşadığı mağaranın ağzında bekçilik yapar.

2. Sırlar padişahının oğlunu mağaraya davet edip adının Güzel Ahmet olduğunu öğrenen kız, kendi adının da Hızmalı Güzeli olduğunu söyler.

3. Mağaraya kendisinden daha yiğit ve güzel olan cinler padişahının oğlunun geldiğini öğrenen Güzel Ahmet, total deve başkasını mağaraya sokarsa kendisini öldüreceğini söyler.

4. Cinler padişahının oğlunun yurduna gidip dövüşerek onu yenen Güzel Ahmet, Hızmalı Güzeli'nin yanına dönüp onunla evlenir.

3.11.5. Motifleri

F252.1. Perilerin (Cinlerin) padişahı-kralı

Mağaraya kendisinden daha yiğit ve güzel olan cinler padişahının oğlunun geldiğini öğrenen Güzel Ahmet, total deve başkasını mağaraya sokarsa kendisini öldüreceğini söyler.

F531.1.3.3. Tek bacaklı (total) dev

Total dev, padişahın kızına aşık olup onu korumak için yaşadığı mağaranın ağzında bekçilik yapar.

F531.6.16.1. Bekçi devler

Total dev, padişahın kızına aşık olup onu korumak için yaşadığı mağaranın ağzında bekçilik yapar.

F575.2. Yakışıklı erkek

Cinler padişahının oğlu kendisinden (Güzel Ahmet) daha yiğit ve güzeldir.

F611.2.5. Güçlü adam devi öldürür

Güzel Ahmet, cinler padişahının oğlunu öldürür.

G570. Dev korkutulur

Mağaraya kendisinden daha yiğit ve güzel olan cinler padişahının oğlunun geldiğini öğrenen Güzel Ahmet, total deve başkasını mağaraya sokarsa kendisini öldüreceğini söyler.

P30. Prens (şehzade)

Sırlar padişahının oğlunu mağaraya davet edip adının Güzel Ahmet olduğunu öğrenen kız, kendi adının da Hızmalı Güzeli olduğunu söyler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

(T)Z64.1. Deyimler

yüzünden nur damlamak

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün kırk gece düğün

3.12. GÜNDEŞLİOĞLU

3.12.1. Kaynak Kişi

Sevim GÖK /Kahramanmaraş Merkez

3.12.2. Tip Numaraları

AaTh: 398, 398 B; EB: 136

3.12.3. Konu

Allah'a yaptığı dua sonucu ikiz çocuk sahibi olan ve vaadini yerine getirmeyince önce bütün varlığını, sonra da çocuklarıyla hanımını kaybeden Gündeşlioğlu, gittiği ülkenin padişahı olur ve kendisini bulan karısı ve çocuklarına kavuşur.

3.12.4. Motif Sırası

1. Allah'a "Bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!" diye yalvaran Gündeşlioğlu'nun ikiz oğulları olur, fakat o iki defa melekleri görmesine rağmen sözünü yerine getirmez, sadece bir koç kurban eder.

2. Üçüncü defa Gündeşlioğlu'nun rüyasına giren melekler koçun kabul olmadığını söylerler, dördüncü rüyada ise ondan bütün mal varlığını vermesini isterler.

3. Mal varlığını vermeye yanaşmayıp günbegün fakirleşen Gündeşlioğlu, hanımı ve çocuklarını alıp yola çıkar.

4. Bir nehirden geçerken çocuğun birini kurda, birini de nehre kaptıran Gündeşlioğlu, hanımıyla da ayrı düşer.

5. Gündeşlioğlu'nun hanımı sandıkçının hanımı tarafından kabul edilmeyince bir sandığa kilitlenip nehre atılır, sandık çocukları tarafından bulunur.

6. Anne ve çocukları Gündeşlioğlu'nu aramaya çıkarlar. Hamamda külhancılık yapan Gündeşlioğlu padişah seçilir, karısı ve çocuklarına da kavuşur.

3.12.5. Motifleri

A182.3. Tanrı (Melek) ölümlüyle konuşur

Allah'a "Bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!" diye yalvarıp ikiz oğulları olan çocuksuz zengin Gündeşlioğlu, melekler iki defa rüyasına girip sözünü yerine getirmesini isteyince bir koç kurban eder.

Meleklerin üçüncü defa rüyasına girip koçun kabul olmadığını söylediği Gündeşlioğlu, dördüncü defasında ne yapması gerektiğini sorduğunda tüm mal varlığını vermesini isterler.

H12.3. Türkü söyleyerek tanıma

"Eşek" diye hakaret eden adam, Gündeşlioğlu'nu söylediği türküyle tanıyıp özür diler.

H171.2. Kuş krallık seçimini gösterir

Gittikleri yerde kuş bırakılarak yapılan padişah seçimini istemediği halde kuşun başına konmasıyla hamam külhancısı kazanır.

J157. Rüyada öğrenilen bilgi

Allah'a "Bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!" diye yalvarıp ikiz oğulları olan çocuksuz zengin Gündeşlioğlu, melekler iki defa rüyasına girip sözünü yerine getirmesini isteyince bir koç kurban eder.

Meleklerin üçüncü defa rüyasına girip koçun kabul olmadığını söylediği Gündeşlioğlu, dördüncü defasında ne yapması gerektiğini sorduğunda tüm mal varlığını vermesini isterler.

M100. Adaklar ve antlar

Melekler Gündeşlioğlu'na rüyanın üçüncüsünde “Biz onu kabul etmiyoruz. Adağını yerine getir.” der.

M205. Söz verme ve vaadin bozulması

Söz verdiği halde mal varlığını vermeye yanaşmayıp günbegün fakirleşerek ekmeğe muhtaç hale düşen Gündeşlioğlu, hanımını ve çocuklarını alıp yola çıkar.

N310. Kaza ile ayrı düşmeler

Bir nehirden geçerken çocuğun birini kurda, birini de nehre kaptıran Gündeşlioğlu, hanımıyla da ayrılıp farklı yöne gider.

N733. Erkek kardeşlerin tesadüfen karşılaşmaları

Aynı köyde büyüdüleri halde kardeş olduklarını bilmeyen çocuklar, sonradan buldukları sandıktan çıkan anneleri anlatınca kardeş olduklarını anlarlar.

Q266. Sözünde durmama cezalandırılır

Mal varlığını vermeye yanaşmayıp günbegün fakirleşerek ekmeğe muhtaç hale düşen Gündeşlioğlu, hanımını ve çocuklarını alıp yola çıkar.

R13.1.5. Kurt insanı kaçıtır

Gündeşlioğlu, çocuğun birini kurda kaptırır.

S142. Suya atılıp terk edilen insan

Kadın, kendisine rastlayan sandıkçının hanımını tarafından kabul edilmeyince içine kilitlenip nehre atılır.

V12.4.6. Koyun (koç) kurbanı

Allah'a “Bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!” diye yalvarıp ikiz oğulları olan çocuksuz zengin Gündeşlioğlu, melekler iki defa rüyasına girip sözünü yerine getirmesini isteyince bir koç kurban eder.

V57.3. Özel durumlar için dua

Çocuksuz zengin Gündeşlioğlu, Allah'a "Bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!" diye yalvarır.

V380. Çeşitli dini inanışlar

Gündeşlioğlu "Benim kaderim böyleymiş." der.

W152. Cimrilik

Adam cimrilik edip bütün malını vermek yerine koçlarından birini kurban eder.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara ömür, bizlere kömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Çocuklara gelelim...

Gün dönüp devran geçmek

Üç kere kuş salıvermek

Kafasına kuş konmak

(T)Z64.1. Deyimler

bir öte bir beri bakmak

tavşan yamaca geçmek

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç kere deneme (kuş bırakma)

Üç kere sorma

3.13. GÜVERCİN KIZ**3.13.1. Kaynak Kişi**

Hasan BULUT /Kahramanmaraş Merkez

3.13.2. Tip Numaraları

AaTh: 400; EB: 83

3.13.3. Konu

Rüyasında bir kız olarak görüp aşık olduğu güvercini aramak için kuşlar padişahının diyarına giden padişah oğlu, Kafüküf Dağı'nın ardındaki periler padişahın kızını bulup şartını yerine getirerek onunla evlenir.

3.13.4. Motif Sırası

1. Penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp aşık olan padişah oğlu, güvercini ararken rastladığı ihtiyardan kuşların dilinden anlayan bir padişahın bulunduğunu, güvercinin kimliğini ve yerini onun bilebileceğini öğrenir.

2. Yaptırdığı demir asa bükülünceye ve demir çarık delininceye kadar yol gidip kuşlar padişahının konağına varan padişah oğlu, gördüğü kuşun Kafüküf Dağı'nın ardındaki periler padişahın kızı olduğunu öğrenir.

3. Oğlan kızı havuzda yıkanırken görür, fakat yakalayamaz. Kıza ulaşmak için kuşlar padişahından Kafüküf Dağı'nın yerini sorar.

4. Kuşlar padişahı tarafından periler padişahının yerini bilen yaşlı bir kartalla Kafüküf Dağı'nın arkasına gönderilen oğlan, periler padişahının diyarına varınca kendisini getiren kartaldan dara düşünce yardım alabileceğini öğrenir.

5. Peri padişahının kızı oğlanın içi çıkarılmış bir atın karnına konulması ve sağ kalması şartıyla oğlanla evlenmeyi kabul eder.

6. Oğlanın karnına konulduğu at leşini kartallar kendi kayalıklarına götürür ve onu kurtarırlar.

7. Şartı yerine getirilen oğlan saraya döner, kızı alır. İkisi kuş donuna girerler.

8. Kızla oğlan uzun bir yolculuktan sonra oğlanın babasının sarayına gelirler.

9. Kızın isteği üzerine hem oğlanın hem de kızın memleketinde düğünleri yapılır.

3.13.5. Motifleri

B172. Sihirli kuş

Havuzda yıkanırken gözleyip tanıdığı kıza dönüşen kuşu yakalamayı başaramayan oğlan, kuşlar padişahından yardım isteyip periler padişahının Kafüküf Dağı'nın arkasındaki yerini sorar.

B215.1. Kuş dili

Oğlan, kuşlarla konuşur.

B242. Kuşların padişahı-kralı

Padişah oğlu, kuşlar padişahından, o kuşun Kafüküf Dağı'nın ardındaki periler padişahın kızı olduğunu öğrenir.

Kuşlar padişahının yanına uğrayan güvercinler, oğlanın memleketine gelip sarayın penceresinden odaya girerler.

B455.3. Yardımcı kartal

Kuşlar padişahı tarafından periler padişahının yerini bilen yaşlı bir kartalla Kafüküf Dağı'nın arkasına gönderilen oğlan, periler padişahının diyarına varınca kendisini getiren kartaldan dara düşünce yardım alabileceğini öğrenir.

Bir atın karnına konulup dikerek şehrin kenarında bir yere atılan oğlan, at leşini kapıp kartal kayalarına çıkaran kartallar tarafından kurtarılır.

D154.2. İnsanın güvercine dönüşmesi

Yaşlı kartal tarafından tekrar şehre getirilip saraydan kızı alan oğlan, kızla birlikte birer sihirli gömlek giyerek kuş olurlar.

D354.1. Güvercinin insana dönüşmesi

Havuzda yıkanırken gözleyip tanıdığı kıza dönüşen kuşu yakalamayı başaramayan oğlan, kuşlar padişahından yardım isteyip periler padişahının Kafüküf Dağı'nın arkasındaki yerini sorar.

D1053. Sihirli gömlek

Yaşlı kartal tarafından tekrar şehre getirilip saraydan kızı alan oğlan, kızla birlikte birer sihirli gömlek giyerek kuş olurlar.

F11.3. Rüyada âşık olma

Padişah oğlu, penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp aşık olur.

F234.1.15.2. Güvercin şeklindeki peri

İhtiyarın tavsiyesiyle yaptırdığı demir asa bükülünceye ve demir çarık delininceye kadar yol gidip kuşlar padişahının konağına varan padişah oğlu, kuşlar padişahından, o kuşun Kafüküf Dağı'nın ardındaki periler padişahın kızı olduğunu öğrenir.

F252.1. Perilerin (Cinlerin) padişahı-kralı

Oğlan, kuşlar padişahından yardım isteyip periler padişahının Kafüküf Dağı'nın arkasındaki yerini sorar.

H359. Diğer aşk sınavları

Peri padişahı'nın istediği kızının kesilip çıkarılan içi yerine bir atın gövdesine dikilip diri çıkarsa evlenmeyi kabul ettiği oğlan, kızın şartını kabul eder.

H1233.1. Araştırmaya yardımcı yaşlı adam

Penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp aşık olan padişah oğlu, güvercini ararken rastladığı ihtiyardan kuşların dilinden anlayan bir padişah olduğunu, güvercinin kimliğini ve yerini onun bilebileceğini öğrenir.

H1381.3.1.2.2. Kahramanın rüyasında gördüğü kız için araştırma

Penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp aşık olan padişah oğlu, güvercini aramaya çıkar.

L111.1 Gurbete gidiş ve dönüş

Kuşlar Padişahı'nın yanına uğrayan güvercinler, oğlanın memleketine gelip sarayın penceresinden odaya girerler.

N825.2. Yardımcı yaşlı adam

Penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp aşık olan padişah oğlu, güvercini ararken rastladığı ihtiyardan kuşların dilinden anlayan bir padişah olduğunu, güvercinin kimliğini ve yerini onun bilebileceğini öğrenir.

T11.3. Rüyada gördüğüne âşık olma

Padişah oğlu, penceresine gelen güvercini rüyasında dünya güzeli olarak görüp âşık olur.

T130. Evlenme adetleri

Oğlan periler padişahından kızını ister.

T135. Düğün merasimi

Padişah, oğlu ve gelininin geldiğine sevinip düğün kurdurunca, kızın kendi memleketinde de düğün yapılması dileğini yapıp dönerler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Burdan kaçdık gaça gaça, tohmacıgımızı saça saça. Az getdik uz getdik, dere tepe düz getdik. Altı ayınan bir güz getdik. Arhamıza döndük, bir de baktık ki, bir örme boyu yol getmişik. /Var varanın sür sürenin, dostursuz bağa girenin zopa yemesi çok olurmuş. /Varımış yomuş, Allah'ın kulu çoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar muradına erer, darısı bize.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Burda gedim, şurda gedim, orda gedim derkene.

Burda sorarken, şurda sorarken.

Şurda ha, burada ha derkene.

Şurda sorarkene, burda sorarkene.

Demir asa bükülünceye ve demir çarık delininceye kadar yol gider.

Gece gündüz, dere tepe düz getmiş.

İns misin cins misin /Ne insim, ne cinsim.

Doğan aya “Sen doğma ben doğayım.” demek.

(T)Z64.1. Deyimler

Allah'ın bol olduğu bir adam gıt olduğu yer

başından kesememek, dibinden yıkamamak

karnını, burnunu doyurmak

öte etmek beri etmek

yallah mı deyince

yol çekmek

yolu yaklaştırmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki güvercin

Z71.12.1. Kırk gün kırk gece düğün

Kırk gün kırk gece düğün

Z71.16. Diğer formülistik sayılar

Bin bir kurban

3.14. SU KIZI

3.14.1. Kaynak Kişi

Güllü KEÇE /Kahramanmaraş Merkez

3.14.2. Tip Numaraları

AaTh: 402, 513 A; EB: 86

3.14.3. Konu

Eve getirdiği deniz kızına göz koyan padişah babası tarafından öldürülmek için bahane olarak kendisinden yendiğinde tükenmeyen bir salkım üzüm, ölmüş ninesinin yüzüğü ve yeni doğduğu halde konuşan bir bebek istenen oğlan bunları Deniz Kızı'nın yardımıyla getirir ve bebeğin babasını öldürmesiyle tahta geçer.

3.14.4. Motif Sırası

1. Padişahın oğlu her gün balık tuttuğu su kenarındaki kara taşın yanında bir deniz kızı bulup eve getirir.

2. Deniz kızına göz koyup oğlunu astırmak isteyen padişah, oğlundan kış mevsiminde bütün milletin yiyip tüketemeyeceği “bir salkım üzüm” getirmesini ister.

3. Deniz kızının isteğiyle oğlan sahildeki kara taşta bir tekme vurur, balıklara kendisini enişteleri olarak tanıtır ve üzüm ister.

4. Götürdüğü üzüm milletçe tüketilemeyen oğlandan padişah bu defa ölmüş anasının parmağındaki yüzüğü ister.

5. Deniz kızı, oğlana sahildeki kara taşta bir tekme vurarak balıklara kendisini enişteleri olarak tanıtır, açılan kapıdan girip yüzüğü bulacağını söyler.

6. Deniz kızının söylediklerini yapıp açılan kapıdan giren oğlan, burada yaptığı ekmeklerin hepsini kendi yiyen bir kadın, yavruları gelip bacaklarına sarılan bir köpek, sağdığı ineğin memesinin birinden süt, birinden kan gelen bir kadın ile ninesini görüp yüzüğü alarak döner.

7. Oğlan deniz kızına gördüklerinin hikmetini sorduğunda süt ve kanın kadının dünyada birini yoksullara verip üçünü kendisi yediği, köpek yavrularının bacaklarına sarılmasının eve gelen misafire büyükten evvel çocukların cevap vereceği bir zamanın geleceği, ekmeklerin hepsini yiyen kadının dünyadayken kimseye bir şey vermediğini öğrenir.

8. Oğlan yüzüğü babasına götürünce padişah bu defa da ondan yeni doğup henüz göbeği kesilmemiş bir bebek getirmesini, bu bebeğin de milletin önünde konuşmasını ister.

9. Oğlanın sıkıntısının sebebini öğrenen deniz kızı, ondan aynı işlemleri yapmasını ve ablasının yeni doğmuş bebeğini getirmesini söyler.

10. Oğlanın götürdüğü bebek, milletin önünde konuşup horozu yakalamalarını ister.

11. Kimsenin yakalayamadığı horozu yakalayan bebek, horozla binerek padişahın yanına gider ve onu sarayın penceresinden aşağı atıp öldürerek oğlanı padişah yapar.

3.14.5. Motifleri

B470. Yardımcı balıklar

Balıklar oğlana üzüm, yüzük, bebek bulmakta yardım eder.

F91. Alt dünyaya (gizli aleme) açılan kapı

Deniz kızının söylediklerini yapıp açılan kapıdan giren oğlan, gittiği yerde yaptığı ekmeklerin hepsini kendi yiyen bir kadın, yavruları gelip bacaklarına sarılan bir köpek, sağdığı ineğin memesinin birinden süt, birinden kan gelen bir kadın ile ninesini görüp yüzüğü alarak döner.

F500. Olağanüstü insan

Padişahın oğlu her gün balık tuttuğu su kenarındaki kara taşın yanında bir deniz kızı bulup eve getirir.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Padişahın oğlunun balık tutarken yakaladığı deniz kızı, dünyalar güzeldir.

F725. Deniz altındaki dünya

Padişahın oğlu her gün balık tuttuğu su kenarındaki kara taşın yanında bir deniz kızı bulup eve getirir.

F813.2. Olağanüstü üzüm

Oğlanın deniz kızının söylediklerini yapıp elde ettiği üzüm, milletçe yenip tüketilemez.

H600. Sembolik yorumlar-manalar

Oğlanın hikmetini sorduğu süt ve kanın kadının dünyada birini yoksullara verip üçünü kendisi yemesi, köpek yavrularının bacaklarına sarılmasının eve gelen misafire büyükten evvel çocukların cevap vereceği bir zamanın geleceği, ekmeklerin hepsini yiyen kadının dünyadayken kimseye bir şey vermediği içindir.

H940. Görevin verilmesi (çeşitli)

Deniz kızının söylediklerini yapıp babasına götürdüğü üzüm milletçe tüketilemeyen oğlandan padişah bu defa da ölmüş anasının parmağındaki yüzüğü ister.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Deniz kızına göz koyup oğlunu astırmak isteyince, vezirlerin bir bahane bulması gerektiğini söylediği padişah, oğlundan kış mevsiminde bütün milletin yiyip

tüketemeyeceği bir salkım üzüm, ölmüş anasının yüzüğü ve konuşan yeni doğmuş bebek getirmesini ister.

K2246.1. Hain padişah-kral

Deniz kızına göz koyup oğlunu astırmak isteyince, vezirlerin bir bahane bulması gerektiğini söylediği padişah, oğlundan kış mevsiminde bütün milletin yiyip tüketemeyeceği bir salkım üzüm, ölmüş anasının yüzüğü ve konuşan yeni doğmuş bebek getirmesini ister.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Kimsenin yakalayamadığı horozu kendisi yakalayan bebek, horoza binerek yanına gittiği padişahı sarayın penceresinden aşağı atıp öldürerek oğlanı padişah yapar.

S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar

Padişah vezirlerine oğlunu öldürmeyi düşündüğünü söyler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var imiş bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

(T)Z64.1. Deyimler

yüzünü azdırmak

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Suyun kenarında bir gara daş varmış.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç meme

üç yiyecek

3.15. MESEPAK

3.15.1. Kaynak Kişi

Elife YAVUZ /Kahramanmaraş Merkez

3.15.2. Tip Numaraları

AaTh: 402 A; EB: 86

3.15.3. Konu

Evleneceği kızı bulmak için attığı ok büyük ve ortanca ağabeyininki gibi vezir çatısı yerine bir derinin üstüne düşen padişahın küçük oğlu, deriden dönüşen kıza göz koyan babasının şartlarını yine kızın yardımıyla yerine getirir ve evlenirler.

3.15.4. Motif Sırası

1. Padişah, oğullarını evlendirmek için onlardan ok atmalarını ister. Büyük ve ortanca oğullarının okları vezirlerin çatısına, küçüğünki ise bir deriye düşer.
2. Küçük oğlan, “Kısmetim.” diye deriyi alıp eve getirir.
3. Küçük oğlan dışarıdayken dünyalar güzeli bir kıza dönüşüp evin her türlü işini yapan deri, eski haline döner.
4. Padişah kızdan haberdar olur ve onu oğlunun elinden almak için oğlundan “askerlerin tüketemeyeceği büyüklükte” karpuz ister.
5. Babasının isteğine bir anlam veremeyen küçük oğlan, saklanıp derinin kıza dönüştüğünü görür.
6. Padişah, kızın yardımıyla bir yük karpuzu getiren küçük oğlanı öldürtecekken vezirlerin ısrarıyla bir şart daha koşup bir yük üzüm ister.
7. Padişah, kızın yardımıyla bir yük üzümü getiren oğlandan son olarak yeni doğmuş ve konuşan bir çocuk ister.
8. Oğlanın kızın yardımıyla bulup götürdüğü Mesepak isimli çocuk konuşunca, padişah şaşkınlığından ölür. Oğlan ve kız mutlu olur.

3.15.5. Motifleri

D610. Dönüşümün tekrarlanması

Küçük oğlan dışarıdayken dünyalar güzeli bir kıza dönüşüp evin her türlü işini yapan deri, tekrar eski haline döner.

F1041.1.11. Korkudan ölme

Kızın yardımıyla bularak götürdüğü Mesepak isimli çocuk konuşunca, Padişah şaşkınlığından ölür.

H359. Diğer aşk sınavları

Padişah, atacakları okun çatısına düştüğü vezirin kızını almayı vaat ettiği üç oğlundan okları büyük ve ortanca vezirin çatısına düşen büyük ve ortanca oğlunu vezir kızlarıyla evlendirir.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Padişah, olup göz koyduğu oğluna ait kızı elde etmek için askerlerin yiyip tüketemeyeceği bir yük karpuz, bir yük üzüm, konuşan yeni doğmuş bir çocuk ister.

N819. Olağanüstü yardımcılar (çeşitli)

Deriden dönüşen kız.

S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar

Hain/zalim baba oğlunun güzel karısını alabilmek için onu öldürmek ister.

T131. Evlenme şartları

Padişah, oğullarına attıkları okların damına düştüğü vezirlerin kızını alarak eş seçtirir.

W181. Kıskançlık

Büyük gelin kızı kıskanıp padişaha “Bu kız oğluna değil, sana layık.” der.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var ımış bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

İN misin, cin misin?

Güne, aya “Sen doğma ben doğayım.” der gibi bir kız.

(T)Z64.1. Deyimler

güne aya “Sen doğma ben doğayım.” demek

ondan kolay ne var

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç oğul /oğlan

3.16. MİDDİ BABA**3.16.1. Kaynak Kişi**

Melek ENGİZEK /Kahramanmaraş Merkez

3.16.2. Tip Numaraları

AaTh: 402 A; EB: 86

3.16.3. Konu

Büyük ve ortanca oğlunu yuvarladıkları elmanın gittiği evin kızlarıyla evlendiren padişahın küçük oğlunun kısmetine kurbağa düşer. Padişah kurbağadan kıza dönüşen gelinine göz koyar ve oğlunu aradan çıkarmak için ondan bazı şartları yerine getirmesini ister. Oğlan kızın yardımıyla bunları yapar, taş kesilen babasının tahtına oturur ve kızla evlenir.

3.16.4. Motif Sırası

1. Padişah, üç oğluna birer elma verip dağ başından yuvarladıkları elmalarının durduğu evin kızını alacağını söyler.
2. Büyük ve ortanca oğlan, yuvarladıkları elmalar bacalarından içeri düşen bir ağanın ve bir beyin kızıyla evlenir.
3. Küçük oğlanın elması ise bir pınara düşer. Pınarın yanından geçen oğlan, heybesine atlayan kurbağayı kovsa da başarılı olamaz ve onunla yola çıkar.
4. Yerleştiği yerde bir gün avdan dönünce evini temizlenmiş, çorbasını pişmiş bulup etrafta kimseyi göremeyen küçük oğlan, aynı şey tekrarlanınca saklanıp kurbağanın dünyalar güzeli bir kıza dönüştüğünü görür.

5. Padişah küçük oğlunun getirdiği kıza göz koyar, kızını zindana kapar, oğluna da şartları yerine getirirse kızını vereceğini söyler.

6. Padişah ilk olarak bütün dünyaya tükenmesi imkansız bir ekin ekmesini ister.

7. Zindandaki kızın verdiği bilgi ile Middi Baba'dan aldığı torbayı ıssız bir yere atıp arkasına bakmadan dönen oğlan, şartı yerine getirmiş olur.

8. Padişah küçük oğluna ikinci olarak da, dünyanın her yanını insan-hayvan herkesin yiyeceği bir üzüm bağı yapması şartını koşar.

9. Zindandaki kızın verdiği bilgi ile Middi Baba'dan aldığı küçük bir üzüm salkımını ıssız bir yere atıp arkasına bakmadan dönen oğlan, şartı yerine getirmiş olur.

10. Padişahın küçük oğlana koştığı şartlardan üçüncüsü, boyu bir, eni iki karış olan birini bulmasıdır.

11. Zindandaki kızın verdiği bilgi ile Middi Baba'dan aldığı küçük kutuyu alıp yola çıkıp yolun yarısında kutuyu açınca içindeki adamı kaçırarak oğlan, yalvararak onun tekrar kutuya girmesini sağlar.

12. Oğlan, saraya dönünce kızın söylediği gibi hiç konuşmadan kutuyu açar, kutudan çıkan küçük adam kapıyı çalıp padişahın yanına girer.

13. İsteddiği karpuzu getirip yiyemesin diye bıçağı içine sokan padişah, küçük adamın "Taş olasıca!" sözüyle taş kesilir.

14. Padişahın yerine küçük oğlan tahta geçer ve kızla evlenir.

3.16.5. Motifleri

C331. Arkaya bakma yasağı

Oğlan belli bir süre arkasına bakmaması gerekmektedir.

C401. Belli bir zamanda konuşma yasağı

Oğlanın belli bir süre konuşmaması gerekmektedir.

D231. İnsanın taş kesilmesi

Padişah, küçük adamın "Taş olasıca!" sözüyle taş kesilir.

D395. Kurbağanın insana dönüşmesi

Yerleştığı yerde bir gün avdan dönünce evini temizlenmiş, çorbasını pişmiş bulup etrafta kimseyi göremeyen küçük oğlan, aynı şey tekrarlanınca saklanıp kurbağanın dünyalar güzeli bir kıza dönüştüğünü görür.

F451. Cüce

Padişahın küçük oğlana koştığı şartlardan üçüncüsü, boyu bir, eni iki karış olan birini bulmasıdır.

H316. Adaylık testi: Prenses tercih ettiği kişiyi elma atarak seçer

Padişah, üç oğluna birer elma verip dağ başından yuvarladıkları elmalarının durduğu evin kızını alacağını söyler.

Büyük ve ortanca oğlan, yuvarladıkları elmalar bacalarından içeri düşen bir ağa ve bir beyin kızıyla evlenir.

H359. Diğer aşk sınavları

Padişah, üç oğluna birer elma verip dağ başından yuvarladıkları elmalarının durduğu evin kızını alacağını söyler.

Büyük ve ortanca oğlan, yuvarladıkları elmalar bacalarından içeri düşen bir ağa ve bir beyin kızıyla evlenir.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Padişah, küçük oğlana bütün dünya yüzüne ekeceği ekinin herkes biçip hayvanlarına yedirse de tükenmemesi, dünyanın her yanını üzüm bağı yapıp insan hayvan herkes yese de tükenmemesi, boyu bir eni iki karış olan birini bulması şartlarını koşar.

M430. Şahısların bedduası

Padişah, küçük adamın “Taş olasıca!” sözüyle taş kesilir.

N825. Yaşlı şahısların yardımı

Middi Baba oğlana yardım eder.

N831. Yardımcı kız

Oğlan, zindandaki kızın verdiği bilgi ile Middi Baba'dan aldığı torba, üzüm salkımı ve kutu ile padişahın şartlarını yerine getirir.

R41. Kale, hisar ve zindana hapsetme

Padişah, küçük oğlanın kismetini bulduğunu söyleyip yanına getirdiği kıza göz koyup bir zindana kapatır.

S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar

Padişah baba çocuğunu öldürmeyi planlar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Develer bireyken, bizim oğlan mışıl mışıl uyurken...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar çıkmış muradına biz çıkalım kerevetine.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Az gedmiş, uz gedmiş, dere tepe düz gedmiş.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç oğul /oğlan

Üç defa 'Middi Baba! Middi Baba! Middi Baba!

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk gün kırk gece düğün

3.17. KARA KÖPEK

3.17.1. Kaynak Kişi

Ahmet SUCU /Kahramanmaraş Merkez

3.17.2. Tip Numaraları

AaTh: 425; EB: 103

3.17.3. Konu

Bir kara köpeğin on kilo altın karşılığında alıp periler diyarına götürdüğü kız, köpeğin büyülenmiş bir insan olduğunu öğrenir, büyüü bozup kaçır, tesadüfen

kayınpederinin evine gider ve orada perilerin bıraktıkları kocası eve dönünce kavuşurlar.

3.17.4. Motif Sırası

1. Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüreren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

2. Kara köpekle evlenen kız, periler bayıltıcı şerbet içirdiği için sürekli uyur. Kız komşuya gidince hamile olduğunu ve büyülendiğini öğrenir.

3. Komşunun tavsiyesiyle perilerin getirdiği şerbeti fark ettirmeden döküp gece yanına gelen kocasının karnındaki kilidi açan ve içinin kuyumcu dükkanı gibi olduğunu gören kız, bir bileziği almak isteyince kocası uyanır.

4. Kocasının yedi yıl önce ailesinden kaçırılan bir insan olduğunu ve büyü bozulduğu için perilerin kendilerini yiyeceğini öğrenen kız, oradan kaçıp gittiği köyde tesadüfen kayınbabasının evine misafir olur.

5. Doğum yapan kızın oğlunun karnı kilitli çıkar, çocuğun kilidi kurşun döktürerek açtırılır.

6. Periler bırakınca evine dönen oğlan, hem ana-babasına hem karısı ve oğluna kavuşur.

3.17.5. Motifleri

B211.1.7. Konuşan köpek

Köpek gelip evlenmek için kızı ister.

B640. Hayvan şeklindeki insanla evlenme

Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüreren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

D700. Şahısta büyüünün bozulması

Kocasının yedi yıl önce ailesinden kaçırılan bir insan olduğunu öğrenen kız, karnındaki kilidi açarak büyüü bozar.

F234. Periye dönüşme

Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

F234.1. Hayvan şeklindeki peri

Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüren Kara Köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

F300. Perilerle evlenme veya irtibat kurma

Kara köpekle evlenip perilerin bayıltıcı şerbet içirip uyuttukları kız, bir komşuya gidince evlenip hamile olduğunu ve perilendiği için sürekli uyuduğunu öğrenir.

F322.5. Periler ülkesinden kurtuluş

Periler bırakınca evine dönen oğlan, hem ana-babasına hem karısı ve oğluna kavuşur.

F325. Periler tarafından zorla kaçırılan insan

Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

T52.5. Kadını satın almaya çalışma (başlık parası)

Ailesinin başlık olarak istediği on kilo altını getirip kızı alarak perilerin yanına götüren kara köpek, aslında büyülenip perilere karışmış bir insandır.

T130. Evlenme adetleri

Köpek kız ister.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Şimdi zamanın birinde ne varmış, ne yoğmuş...

Z10.2. Bitiş formülleri

Muradlarına erişiler.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gel zaman git zaman

(T)Z64.1. Deyimler

başı yerden kalkmamak

iki canlı olmak

karnı kitli olmak

kilit çözdürmek

3.18. KURU KAFA MEHMET ÇAĞ**3.18.1. Kaynak Kişi**

Yurdagül BOLAT / Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü

3.18.2. Tip Numaraları

AaTh: 425; EB: 95

3.18.3. Konu

Peri padişahının yakışıklı oğlu Mehmet Çağ, kuru kafa görünümündeyken talip olduğu padişahın kızını eski haline dönerek alır. Memleketine giden kocası dönmeyince

kız, onun ardından gider ve zorla bir başkasıyla evlendirilmek üzere olduğunu görür. Mehmet Çağ, düğün gecesi gelini ve anasını öldürür, ikisi geri dönerler.

3.18.4. Motif Sırası

1. Yaşlı bir sığır çobanının kendisine yardım edeceğini düşünerek evlat edindiği kuru kafa, padişahın kızını kendisine istemesi için anasına (analığına) ısrar eder.

2. Padişah, kızını istemeye gelen kadından oğlunu görmek isteyince içeriye Mehmet Çağ girer, o da kızını bu yakışıklı oğlana verir.

3. Kız, "Gelmem uzarsa arkamdan gelme." diyerek memleketine ana-babasını ziyarete giden Mehmet Çağ dönmeyince demir çarık ve bastonla yola düşer.

4. Toprak ve gümüş kalelerde taslarından su içtiği kızlara kocasını sorup olumsuz cevap alan kız, demir çarığı delinip bastonu erimiş olarak geldiği altın kalede altın tasla su içerken kocasının bir kızla zorla evlendirildiğini öğrenir.

5. Anası, Mehmet Çağ'ın ancak hizmetçi olarak kabul ettirdiği hanımından yeni gelininin yatağı için kuş tüyü ister.

6. Kız, Mehmet Çağ'ın yardımıyla tüyleri getirmenin dışında evdeki bütün sergileri yıkama ve uzaktan un eleği getirme gibi vazifeleri de yapar.

7. Düğün gecesinin sabahında Mehmet Çağ'ın gelini öldürüp eski hanımıyla kaçtığını öğrenen anası, onları yakalamaları için askerleri gönderir, fakat askerler eli boş dönerler.

8. Mehmet Çağ ile hanımı annenin elinden kaçarken çeşme ile tas, bostan ile adam, kavak ile yılan olurlar. Mehmet Çağ, kendisini yılan vaziyetinde yakalayan anasına dilini öpmek istediğini söylediği söyler, anasını sokup öldürerek karısıyla geri döner.

3.18.5. Motifleri

B450. Yardımcı kuşlar

Kız yardım isteyince ne kadar kurt, kuş varsa hepsi gelip tüyünü döküp gider.

D10. Kişinin farklı kılığa-cinsiyete dönüşmesi

Memmet Çağ ile hanımı kaçarken bostan ile adam olurlar.

D191. İnsanın yılan dönüşmesi

Memmet Çağ ile hanımı kaçarken kavak ile yılan olurlar.

D251. İnsanın tasa-tabığa dönüşmesi

Memmet Çağ ile hanımı kaçarken çeşme ile tas olurlar.

D283. İnsanın suya-pınara dönüşmesi

Memmet Çağ ile hanımı kaçarken çeşme ile tas olurlar.

D1641.7.1. Kendi kendine yuvarlanan baş

Kuru kafa tıngır mıngır gelip ayağının yanında durur.

F234.2. İnsan şeklindeki periler

Adı Memmet Çağ olan, aslında peri padişahının oğlu olan oğlan, teyzesinin kızı ile zorla evlendirileceği için kuru kafa olmuştur.

F252.1. Perilerin (Cinlerin) padişahı-kralı

Padişah, kızını istemeye gelen kadından oğlunu görmek isteyince içeriye aslında peri padişahının oğlu olan çok yakışıklı Memmet Çağ girer.

F253. Perilerin olağanüstü gücü

Peri padişahının oğlu Memmet Çağ, teyzesinin kızıyla evlendirilmek isteyince kuru kafa olur.

F300. Perilerle evlenme veya irtibat kurma

Padişah, peri padişahının oğlu olan çok yakışıklı Memmet Çağ'a kızını verir.

F575.2. Yakışıklı erkek

Mehmet Çağ yakışıklı bir oğlandır.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Zor görevler: kuş tüyü döşek, sergileri yıkama, elek getirme.

H1385.4. Kaybolan kocanın araştırılması

Kız, "Gelmem uzarsa arkamdan gelme." diyerek memleketine ana-babasını ziyarete giden Memmet Çağ dönmeyince demir çarık ve bastonla aramak için yola düşer.

K953.2. Yılanın öldürmesi

Memmet Çağ, kendisini yılan vaziyetinde yakalayıp tanıdığına son istek olarak dilini öpmek istediğini söylediği anasını sokup öldürür.

K2210. Hain akrabalar

Anası yılan vaziyetinde yakaladığı Memmet Çağ'ı öldürmek ister.

N815. Yardımcı peri

Gelin yardım isteyince peri kızları yatakları yıkayıp kurutup verirler.

N825.1. Çocuk sahibi olmayan yaşlı çift kahramanı benimser

Yaşlı bir sığır çobanı kendisine yardım edeceğini düşünerek kuru kafayı evlat edinir.

N841. Yardımcı çoban

Yaşlı bir sığır çobanı kendisine yardım edeceğini düşünerek kuru kafayı evlat edinir.

P262. Kaynana

Anası, Memmet Çağ'ın ancak hizmetçi olarak kabul ettirdiği hanımından yeni gelininin yatağı için kuş tüyü ister.

S51. Zalim kayın valide

Gelinin kaynanası ona zor görevler verir.

T130. Evlenme adetleri

Kuru kafa, padişahın kızını kendisine istemesi için anasına (analığına) ısrar eder.

Padişah, kızını istemeye gelen kadından oğlunu görmek isteyince içeriye aslında peri padişahının oğlu olan çok yakışıklı Memmet Çağ girer.

T162. Zorla evlilik

Toprak ve gümüş kalelerde taslarından su içtiği kızlara kocasını sorup olumsuz cevap alan kız, demir çarığı delinip bastonu erimiş olarak geldiği altın kalede kocasının tasından su içtiği kızla zorla evlendirilmek üzere olduğunu öğrenir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var ıymış bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gel zaman git zaman

Vara vara bir altın galeye varmış.

Az gitmiş uz gitmiş

Az gitmiş uz getmiş, dere tepe düz gitmiş.

(T)Z64.1. Deyimler

çalmak çığırmaq

öyle etmek böyle etmek razı etmek

Z80. Formülistik şiir

Gızın yanına varır:

“Toprak galeden dönen gız

Su doldurup dönen gız

Toprak tasından bir su ver de içeyim” der.

*

Gızın yanına varır:

“Gümüş galeden enen gız

Su doldurup dönen gız

Gümüş tasından bir su ver de içeyim” der.

*

Gızın yanına varır:

Altın galeden enen gız

Su doldurup dönen gız

Altın tasından bir su ver de içeyim” der.

3.19. LEYLAHAR İLE GÜLBAHAR

3.19.1. Kaynak Kişi

Fadıma ÇOKPARLAMIŞ /Kahramanmaraş Merkez

3.19.2. Tip Numaraları

AaTh: 425; EB: 98

3.19.3. Konu

Şartları yerine getirip padişahın kızıyla evlenen oduncunun yılan oğlu, sırrını veren karısı yüzünden kaybolur ve yine onun tarafından bulunur, kayıp dönemde damatları olduğu devlerden kurtulur ve karısıyla birlikte memleketine döner.

3.19.4. Motif Sırası

1. Çocuğu olmayan oduncunun “Bana bir çocuk ver de ister yılan, ister akrep olsun!” duasını kabul eden Allah, oduncuya yılan şeklinde bir oğlan verir.

2. Leylahar adlı yılan oğlan, padişahın Gülbahar isimli kızına aşık olur, anasına bir anda elbiseler ve mücevherler getirir ve anasından kıza dünürcü gitmesini ister.

3. Saraya yılan oğlu için kız istemeye giden kadın iki defa dilenci sanılarak eline ekmek verilip gönderilir. Kadının üçüncü gidişinde ise padişah, sarayına uygun sarayı, bahçesine uygun bahçesi varsa kızını vereceğini söyler.

4. Padişahın şartını öğrenen yılan oğlan, göz yumup açıncaya kadar padişahın bahçesinden daha güzel bir bahçe, sarayından daha güzel altın bir saray yaptırır.

5. Padişahın kızını alan yılan oğlan, gerdek gecesi kendisini görünce korkan kızı kuyruğuyla vurup bayıltır.

6. Aslında yakışıklı bir delikanlı olan yılan oğlan, eşine sırrını kimseye söylemezse yanına her gün geleceğini, söylerse altın çarık delinip altın kemer kırılıncaya kadar kendisini bulamayacağını söyler.

7. Bu konuda söz veren Gülbahar, bir düğünde kendisiyle alay eden kadınlara sırrını açıklayınca bir kara bulut çöker ve oğlan kaybolur.

8. Altın kemer ve altın çarık giyerek oğlanı aramaya çıkan Gülbahar, pınar başında rastladığı kızıdan Leylahar'ın orada olduğunu öğrenince kemer çatlar, çarık da delinir.

9. Gülbahar başka bir kızıdan Leylahar'ın düğününün olduğunu öğrenir, kızın altın ibriğine elmasını atar. Gülbahar'ın varlığını abdest alırken eline düşen elmastan öğrenen Leylahar, pınar başına koşup onunla hasret giderir.

10. Leylahar, Gülbahar'ı iğneye dönüştürüp şapkasına sokar ve devlerin yanına döner. Fakat kaynanası olan dev insan eti koktuğunu söyleyince kızı elma haline getirir, onu ikna edemeyince kızı ortaya çıkarır.

11. Gülbahar'ı kız kardeşi olarak tanıtan ve onu yerse kızını almayacağını söyleyip yemin ettiren Leylahar, dev kaynananın verdiği döseği kuş tüyüyle doldurma, darbuka ve içinde üç dev bulunan kutuyu bacısına götürme görevlerini yerine getirmesinde Gülbahar'a yardım eder.

12. Gülbahar, kutuyu götürdüğü devlerin elinden ata ot, ite et verip kapalı kapıyı açıp açığı kapatarak kan ve irini içerek kurtulur.

13. Dev kızıyla düğünleri olan Leylahar, gelini öldürerek sineğe dönüşür, Gülbahar'la kaçarlar.

14. Leylahar ile Gülbahar, peşlerine düşen kaynana devin bacısından yılan ve kavak, erkek kardeşinden pınar ve tas, eniştesinden ihtiyar bekçi ve tarla olup kurtulurlar.

15. Kaynana dev, bir camiye sığınan Leylahar ile Gülbahar'dan bir hatıra isteyince Leylahar anahtar deliğinden parmağını uzatır, o bu parmağı kopararak öcünü alır.

16. Memlekete dönen Leylahar ile Gülbahar yeniden evlenir.

3.19.5. Motifleri

B211.6.1. Konuşan yılan

Leylahar adlı yılan oğlan, padişahın Gülbahar isimli kızına aşık olup anasına istetir.

B604.1. Yılanla evlenme

Padişahın kızını alan yılan oğlan, gerdek gecesi kendisini görünce korkan kızı kuyruğuyla vurup bayıltır.

C421. Olağanüstü kocanın sırlarını açıklama yasağı

Aslında yakışıklı bir delikanlı olan yılan oğlan, eşine sırrını kimseye söylemezse yanına her gün geleceğini, söylerse altın çarık delinip altın kemer kırılıncaya kadar kendisini bulamayacağını söyler.

C423. Harikuladeliklerin ifşa edilmesi

Yılan oğlana sırrını söylemeyeceğine söz veren Gülbahar, bir düğünde kendisiyle alay eden kadınlara sırrını söyleyince bir kara bulut çöküp oğlan kaybolur.

D185.1. İnsanın sineğe dönüşmesi

Dev kızıyla evlenen Leylahar, gelini öldürerek sinek olup Gülbahar'la buluşup kaçar.

D191. İnsanın yılan dönüşmesi

Leylahar ile Gülbahar, peşlerine düşen kaynana devin bacısından yılan ve kavak olup kurtulur.

D251. İnsanın tasa-tabığa dönüşmesi

Leylahar ile Gülbahar, peşlerine düşen kaynana devin erkek kardeşinden pınar ve tas olup kurtulur.

D253. İnsanın dikiş iğnesine dönüşmesi

Leylahar, bir tokat vurup iğneye dönüştürdüğü Gülbahar'ı şapkasına sokup devlerin yanına döner.

D283. İnsanın suya-pınara dönüşmesi

Leylahar ile Gülbahar, peşlerine düşen kaynana devin erkek kardeşinden pınar ve tas olup kurtulur.

D1057. Sihirli kemer

Altın kemer ve altın çarık giyerek oğlanı aramaya çıkan Gülbahar, pınar başında rastladığı kızıdan Leylahar'ın orada olduğunu öğrenince kemer çatlayıp çarık delinir.

F531.0.4. Dev kadın

Leylahar, dev kaynanasına Gülbahar'ı kız kardeşi olarak tanıtır ve onu yerse kızını almayacağını söyleyip yemin ettirir.

F711.1. Altın saray

Padişah'ın şartını öğrenen yılan oğlan, göz yumup açıncaya kadar onun bahçesinden daha güzel bir bahçe içinde sarayından daha güzel, hem de altından bir saray yaptırır.

F899. Diğer olağanüstü objeler

Dev kaynana Gülbahar'a bir darbuka ve içinde üç dev bulunan bir kutu verip bacısına götürmesini söyler.

G550. Devden kurtulma

Devden kaçan Gülbahar, önceden ata ot, ite et verip kapalı kapıyı açıp açığı kapatarak kan ve irini içince kurtulur.

H82. Haberci tarafından gönderilen tanıma işaretleri

Başka bir kızıdan Leylahar'ın düğününün olduğunu öğrenip kızın altın ibriğinin içine elmasını atan Gülbahar'ın varlığını abdest alırken eline düşen elmastan öğrenen Leylahar, pınar başına koşup hasret giderir.

H359. Diğer aşk sınavları

Saraya yılan oğlu için kız istemeye gidip iki defa dilenci sanılarak eline ekmek verilen kadın, üçüncü gidişinde kız istemeye geldiğini söyleyince padişah, sarayına uygun sarayı, bahçesine uygun bahçesi varsa kızını vereceğini söyler.

H386. Gelin sınavları: İtaat

Leylahar karısına sırrını söylese ayrı düşeceklerini söyler.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Padişahın şartını öğrenen yılan oğlan, göz yumup açıncaya kadar padişahın bahçesinden daha güzel bir bahçe, sarayından daha güzel altın bir saray yaptırır.

H1104. Bir gecede saray yapma

Padişahın şartını öğrenen yılan oğlan, göz yumup açıncaya kadar padişahın bahçesinden daha güzel bir bahçe, sarayından daha güzel altın bir saray yaptırır.

H1385.4. Kaybolan kocanın araştırılması

Gülbahar, altın kemer ve altın çarık giyerek kocası Leylahar'ı aramaya çıkar.

R260. Takipler

Kaynana dev, peşlerine düşünce bir camiye sığınan Leylahar ile Gülbahar'dan bir hatıra isteyince Leylahar'ın anahtar deliğinden uzattığı parmağı kopararak öcünü alıp döner.

R325. Kilise (Cami)

Kaynana devin peşlerine düştüğü Leylahar ile Gülbahar, bir camiye sığınır.

T102. Kahramanın geri dönüp ilk sevgiliyle evlenmesi

Memlekete dönen Leylahar ile Gülbahar, yeniden evlenir.

T130. Evlenme adetleri

Leylahar adlı yılan oğlan, padişahın Gülbahar isimli kızına aşık olup anasına ister.

T527. Dua ile çocuk sahibi olma

Çocuğu olmayan oduncu "Bana bir çocuk ver de ister yılan, ister akrep olsun!" diye dua edince hanımı hamile kalır.

T554.7. Yılan doğuran kadın

Çocuğu olmayan oduncu "Bana bir çocuk ver de ister yılan, ister akrep olsun!" diye dua edince hanımı yılan bir oğlan doğurur.

V30. Ayin-İbadet

Gülbahar'ın varlığını abdest alırken eline düşen elmastan öğrenen Leylahar, pınar başına koşup hasret giderir.

Padişah gece uyanıp bir parıltı görünce sabah namazı geçti sanar.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar muradına eriğ, darısı ermiyenlere.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Sırrımı da söylersen altın çarık delineneçe, altın kemer kırılana kadar beni bulamazsın.”

(T)Z64.1. Deyimler

al Allah kulunu zapteyle delini/deliyi

hacet kapısı açık olmak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç dev

Z80. Formülistik şiir

Kıza der ki:

“Karşı dağdan gelir misin?

Teneke satır alır mısın?

Leylahar'ı bilir misin?

Bana bir damla su verir misin?”

Kız cevap verir:

“Karşı dağdan gelirim.

Leylahar'ı bilirim.

Leylahar'a abdest suyi götüriyim

Sağ su vermem.”

*

Gülbahar sorar:

“ Karşı dağdan gelir misin?

Altın ıbrık alır mısın?

Leylehar’ı bilir misin?

Bana o ırbıknan su verir misin?”

Kız cevap verir:

“Karşı dağdan gelirim.

Altın ıbrık alırım.

Leylehar’ı bilirim.

Leylahar’a abdest suyu götürürüm.”

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara)

Gülbahar, bir düğünde kendisiyle alay eden kadınlara sırrını söyleyince bir kara bulut çöküp oğlan kaybolur.

3.20. HÜBİL BAĞA

3.20.1. Kaynak Kişi

Pakize GÜZELBULUT /Kahramanmaraş Merkez

3.20.2. Tip Numaraları

AaTh: 432, 444*; EB: 93

3.20.3. Konu

Bebekken kuşlar tarafından kaçırılan şehzade Hübil Bağa'nın beşik kertmesi olan kız, büyüyünce bir hamam yaptırır, oraya gelen Keloğlan'dan nişanlısının yerini öğrenir ve evlenirler. Saraya yerleştirdiği eşini kuş olarak her gece ziyarete gelen Hübil Bağa, bir gece zamanında uyanamayınca insan olarak orada kalır.

3.20.4. Motif Sırası

1. Biri padişah, diğer vezir olan iki kardeş çocuklarını birbirlerine beşik kertmesi yaparlar, fakat çocuklardan Hübil Bağa'yı kuşlar kaçıtır.

2. Hübil Bağa'nın beşik kertmesi olan kız, bahçede gördükleri bir kuşun gözlerini Hübil Bağa'ya benzeten dadısından onun kim olduğunu öğrenir, hastalanıp yatağa düşer.

3. Padişah kızına bir hamam yaptırır ve burada yıkananlara başlarından geçenleri anlatmaları şartını koşar.

4. Hamamdaki annesini almaya gelen Keloğlan'ın anlattığı bir olaydan Hübil Bağa'yı bulan kız, onun peşine takılır.

5. Keloğlan'la birlikte ikiye ayrılan bir dağdan içeri girip Hübil Bağa'yı bulan kız onunla evlenir.

6. Hübil Bağa, hamile kalan karısını babasının konağına yerleştirir.

7. Ev sahibi olan kadın, misafirin bir gece çocuğuna söylediği ninniye duyunca gelenlerin gelini ve torunu olduğunu anlar, kayınvalide-kayınpeder bu sırrın ortaya çıkmasından sonra oğullarına da kavuşmak isterler.

8. Hübil Bağa, her gece kuş olarak ziyaretine gittiği hanımının yanında bir gece uyuyup kalır ve sihir bozulur, oğlan insana döner.

3.20.5. Motifleri

B211.3. Konuşan kuş

Fes püskül bir kuşun elinde “Fes ile püskülünü getirdim. Bir de kendisini getirsem.” diye feryat eder.

D150. İnsanın kuşa dönüşmesi

Hübil Bağa, her gece kuş olarak ziyaretine gittiği hanımının bir gece yanında kalması isteğine uyup zamanında uyanamayınca artık insan olarak kalır.

D789. Büyünün bozulmasının diğer anlamları

Hübil Bağa, her gece kuş olarak ziyaretine gittiği hanımının yanında bir gece uyuyup kalır ve sihir bozulur, oğlan insana döner.

D932. Sihirli dağ

Keloğlan'la birlikte ikiye ayrılan bir dağdan içeri girip Hübil Bağa'yı bulan kız, onunla evlenir.

D1552. Dağların ve kayaların açılıp kapanması

Keloğlan'la birlikte ikiye ayrılan bir dağdan içeri girip Hübil Bağa'yı bulan kız, onunla evlenir.

F757. Olağanüstü mağara

Keloğlan'la birlikte ikiye ayrılan bir dağdan içeri girip Hübil Bağa'yı bulan kız onunla evlenir.

H11.1. Baştan geçeni hikâye etme

Padişah, kızına gelenlerin ancak başlarından geçenleri anlatması şartıyla yıkanabilecekleri bir hamam yaptırır.

Hamamdaki annesini almaya gelen Keloğlan'ın anlattığı bir olayda aradığını bulan kız, onun peşine takılır.

H51.1. Doğum esnasında vücuda meydana gelen işaretle tanıma

Hamamda çocuğun sırtındaki mührü kontrol etme.

M118. Başı üzerine yemin etmek

Kız "Beni Hübil Bağa'nın başı için içeri alın." der.

N455. İnsanların konuşmasına kulak misafiri olma

Kadının bir gece çocuğuna söylediği ninniye duyup onların gelin ve torunları olduğunu anlayan anne-baba, oğullarına da kavuşmak isterler.

N832. Yardımcı oğlan

Keloğlan padişahın kızını eşeğe bindirir dağa giderler.

R10.3. Çocuklar kaçırılır

Biri padişah, diğer vezir olan iki kardeşin birbirlerine beşik kertmesi yaptıkları çocuklarından Hübil Bağa adlı oğlanı beşikten kuşlar kaçırmıştır.

R13.3. Kuş tarafından kaçırılıp esir edilme

Biri padişah, diğer vezir olan iki kardeşin birbirlerine beşik kertmesi yaptıkları çocuklarından Hübil Bağa adlı oğlanı beşikten kuşlar kaçırmıştır.

T24.1. Aşk hastalığı

Büyüyen kız, bahçede gördükleri bir kuşun gözlerinin Hübil Bağa'ya benzediğini söyleyen dadıdan onun kim olduğunu öğrenince hastalanıp yataklara düşer.

T61.5.3. Doğmadan birbirleriyle evlenecekleri kararlaştırılan çocuklar (beşik kertme)

Biri padişah, diğer vezir olan iki kardeşin birbirlerine beşik kertmesi yaptıkları çocuklarından Hübil Bağa adlı oğlanı beşikten kuşlar kaçırmıştır.

T268. Âşıkların birbirine kavuşması

Keloğlan'la birlikte ikiye ayrılan bir dağdan içeri girip Hübil Bağa'yı bulan kız onunla evlenir.

T500. Hamile kalma ve doğum

Hübil Bağa, hamile kalan karısını babasının konağına yerleştirir.

W154. Nankörlük

Kuşlar "Ey insan oğlu! Çiğ süt emmişsin." derler.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gün dönmüş, devir dönmüş.

Buraya guş ganadıyla, yılan göbeğiyle gelemezdi. Sen buraya nasıl geldin?

(T)Z64.1. Deyimler

kırkli olmak

nen çalmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki kardeş

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Hübil Bağa'yı kırkıyken beşiğinden kuşlar çalmışlar.

Z80. Formülistik şiir

Oğlu olan kız, bir gece çocuğa ninni söyler:

“Nenni ocuğum nenni

Hatın ebeli, Bağ’dan dedeli

Hübil Bağ’dan babalı

Nenni ocuğum nenni”

3.21. GÖŐSÜ KİLİTLİ BEY**3.21.1. Kaynak Kişi**

İhsan YÜCEL /Kahramanmaraş Merkez

3.21.2. Tip Numaraları

AaTh: 433 B; EB: 106

3.21.3. Konu

Üvey anası tarafından güzelliği kıskanılıp dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yemek yedirmeye, okutmaya ve nihayet onunla evlenmeye gönderilip mezardaki anasının yardımıyla her işin üstesinden gelen ve üvey anasının hilesiyle askere giden kocasının evinden ayrılıp cinlerin esiri Göğsü Kilitli Bey ile evlenerek onu kurtaran Senem Kız, askerden dönüp kendisini bulan kocasının gelmesiyle müftünün önerdiği kura sonucu ilk kocasına döner.

3.21.4. Motif Sırası

1. Bir adamın karısı, ölmeden önce kocasından kızını Senem’in boyu ekmek tablasına erişmeden evlenmemesini ister. Kızın hocası hile yaparak adamla evlenir.

2. Üvey anne kendinden güzel olduğunu öğrendiği Senem’i dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya gönderir. Senem, anasının mezarından aldığı öğütle bu işi başarır.

3. Senem’i kıskanan üvey anne ondan kurtulmak için onu dev ruhlu çocuğu beslemeye gönderir, kız yine anasının yardımıyla başarıya ulaşır. Üvey anne Senem’i dev ruhlu çocuğu okutmaya gönderince de kız yine anasının yardımıyla bu işi yerine getirir.

4. Üvey anne, evlendiği kızları boğan dev ruhlu çocukla evlenmek üzere Senem'i gönderir, kız anasının yardımlarıyla dev ruhlu çocuğu kılığında çıkarıp bir delikanlı haline getirerek onunla evlenir.

5. Kocasını askerdeyken Senem'in doğurduğu altın perçemli oğlu ile inci dişli kızının müjdeli mektubu, üvey ana tarafından "Senem iki it eniği dünyaya getirdi." şeklinde değiştirilir.

6. Kocasının "İt de doğursa benim karım. Bir yere bırakmayın." şeklindeki cevap mektubu yine üvey ana tarafından "Senem'i istemiyorum. Onu kovun." şeklinde değiştirilince Senem, çocukları kaynanası ile kayınbabasına emanet edip evden ayrılır.

7. Gittiği ıssız yerdeki taş konakta gece uyanıp gündüz ölü gibi uyuyan Göğsü Kilitli Bey'i gören Senem, onunla evlenip hamile kalır.

8. Kocasını tarafından kayınbabasının konağının kapısına bırakılan Senem orada doğum yapar.

9. Üç gece kuş kılığında karısını ziyarete gelen Göğsü Kilitli Bey ile Senem'in konuşmalarını duyup gerçeği anlayan kaynana, torununu altın beşiğe koyar, gelinini de güzelce ağırlar.

10. Perilerin esiri olan Göğsü Kilitli Bey, anası ve Senem'in yaptıkları sayesinde serbest bırakılınca eve döner.

11. Askerden gelip durumu öğrenen şehzade Senem'i aramaya çıkar ve onu bulur. Şehzade ile Göğsü Kilitli Bey kavgaya tutuşur.

12. Anlaşmazlığı çözmek için danışılan müftünün kura çekme önerisiyle şehzadenin bardağını alan Senem, onunla saraya döner.

3.21.5. Motifleri

B211.3. Konuşan kuş

Üç gece kuş kılığında karısını ziyarete gelen Göğsü Kilitli Bey ile Senem'in konuşmalarını duyup gerçeği anlayan kaynana, torununu altın beşiğe koyup gelinini güzelce ağırlar.

D150. İnsanın kuşa dönüşmesi

Göğsü Kilitli Bey, üç gece kuş kılığında karısını ziyarete gelir.

D712.2.1. Ateşin içerisine atma ile büyüünün bozulması

Cuma günü caminin bahçesinde bir salıncak kurup çocuk içine konulur. Cemaat namazdan çıkınca salıncığın altına bir ateş yakılır. Periler bunu görüp de ‘Biz kâfir olduk.’ diye bağırışıp kaçıştığında ‘Babasını siz yaktınız. Çocuğu da biz yakıyoruz.’ deyince Göğsü Kilitli Bey’i bırakırlar.

D1311. Kehanet, fal için kullanılan sihirli objeler

Üve ana remilde, uzaklardaki bir kadının doğum yapamadığını görür.

D1311.6.1. Ay (yıldızlar), soruları cevaplar

Üvey ana üç defa kimin güzel olduğunu sorduğu aydan “Senem” cevabını alır.

D1960. Sihirli uyku

Gittiği ıssız yerdeki taş konakta gece uyanıp gündüz ölü gibi uyuyan Göğsü Kilitli Bey’i gören Senem, onunla evlenip hamile kalır.

F234.1.15. Kuş şeklindeki peri

Göğsü Kilitli Bey, üç gece kuş kılığında karısını ziyarete gelir.

F300. Perilerle evlenme veya irtibat kurma

Gittiği ıssız yerdeki taş konakta gece uyanıp gündüz ölü gibi uyuyan Göğsü Kilitli Bey’i gören Senem, onunla evlenip hamile kalır.

F787. Altın yatak

Kaynana, torununu altın beşiğe koyup gelinini güzelce ağrlar.

G376. Küçük bir çocuk şeklindeki dev

Senem, üvey anası tarafından dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yemek yedirmeye, okutmaya, onunla evlenmeye gönderilir.

H359. Diğer aşk sınavları

Senem aldığı su bardağının sahibiyle gider.

H495. Annelik sınavı

Senem, kocası askerdeyken altın perçemli bir oğlan ile inci dişli bir kız doğurur.

H934.3. Üvey anne tarafından verilen görevler

Senem, üvey anası tarafından dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yemek yedirmeye, okutmaya, onunla evlenmeye gönderilir.

J152. Bilgeden (Hocadan) öğrenilen akıl (bilgi)

Senem hocasının sözünü dinleyip iki torba toprağı getirip ekmek tablasının yanına dökünce boyu tablaya yetişmiş olur.

Anlaşmazlığı çözmek için danışılan müftünün kura çekme önerisiyle ilk kocası şehzadenin bardağını alan Senem, onunla birlikte saraya döner.

K511. Değiştirilen mektup

Kocasının “İt de doğursa benim karım. Bir yere bırakmayın.” şeklindeki cevap mektubu yine üvey ana tarafından “Senem’i istemiyorum. Onu kovun.” şeklinde değiştirilince Senem, çocukları kaynanası ile kayınbabasına emanet edip evden ayrılır.

K1357. Kaybedilen eşin (sevgilinin) yeniden elde edilmesi

Anlaşmazlığı çözmek için danışılan müftünün kura çekme önerisiyle ilk kocası şehzadenin bardağını alan Senem, onunla birlikte saraya döner.

K1836.5. Erkeğin başka bir erkek kılığına girmesi

Askerden dönünce durumu öğrenip çerçilik yaparak Senem’in aramaya başlayan ilk kocası şehzade, gelip bulunca Göğsü Kilitli Bey ile kavgaya tutuşur.

K2117. Mektup değiştirilerek (yanlış mesajla) iftiraya uğrayan kadın

Senem’in kocası askerdeyken doğurduğu altın perçemli oğlu ile inci dişli kızının müjdeli mektubu, üvey ana tarafından “İki it eniğı doğurdu.” şeklinde değiştirilir.

K2210. Hain akrabalar

Senem, üvey anası tarafından dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yemek yedirmeye, okutmaya, onunla evlenmeye gönderilir.

K2370. Çeşitli aldatmalar

Ölen karısının kızı Senem’in boyu ekmek tablasına erişmeden evlenmemesini vasiyet ettiği adam, bir numara yaptırarak boy şartını yerine getiren kızın hocası ile evlenir.

N450. Sırlara kulak misafiri olma

Kaynana, Göğsü Kilitli Bey ile Senem'in konuşmalarını kulak misafiri olur.

N819.1. Yardımcı ölü

Üvey anası tarafından dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yemek yedirmeye, okutmaya, onunla evlenmeye gönderilen Senem, her defasında anasının mezarına gidip ondan aldığı öğütlerle işin üstesinden gelir.

P178.2. Kölelerin belli bir dönemden sonra serbest bırakılması

Perilerin esiri olan Göğsü Kilitli Bey, anası ve Senem'in yaptıkları sayesinde serbest bırakılınca eve döner.

P340. Öğretmen ve öğrenci

Kimin güzel olduğunu sorduğu dolunaydan "Senem" cevabını alınca kıskanıp ondan kurtulmak isteyen üvey anasının kimsenin okutamadığı dev ruhlu çocuğu okutmak için gönderdiği Senem, anasının mezarına gidip ondan aldığı öğütlerle çocuğa okuma öğretip döner.

P460. Diğer işler ve meslekler

Kimin güzel olduğunu sorduğu aydan "Senem" cevabını alınca kıskanıp ondan kurtulmak isteyen üvey anasının dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya gönderdiği Senem, anasının mezarına gidip ondan aldığı öğütlerle çocuğu doğurtup döner.

P461. Asker

Senem'in kocası askere gider.

P485. Bilgin kişi (alim, hoca)

Ölen karısının kızı Senem'in boyu ekmek tablasına erişmeden evlenmemesini vasiyet ettiği adam, bir numara yaptırarak boy şartını yerine getiren kızın hocası ile evlenir.

R11.2. Cin (Şeytan, Peri) tarafından kaçırılma

Göğsü Kilitli Bey, perilerin esiridir.

R111. Esirlikten kurtulma

Perilerin esiri olan Göğsü Kilitli Bey, anası ve Senem'in yaptıkları sayesinde serbest bırakılınca eve döner.

R133. Kaybolmuş kadın kurtarılır

Askerden dönünce durumu öğrenip çerçilik yaparak Senem'i aramaya başlayan ilk kocası şehzade, gelip bulunca, Göğsü Kilitli Bey ile kavgaya tutuşur.

S31. Zalim üvey anne

Üvey anası kimin güzel olduğunu sorduğu aydan "Senem" cevabını alınca kıskanır ve ondan kurtulmak ister.

T92.7. Rakip aşıklar kız için savaş yaparlar

Askerden dönünce durumu öğrenip çerçilik yaparak Senem'i aramaya başlayan ilk kocası şehzade, gelip bulunca, Göğsü Kilitli Bey ile kavgaya tutuşur.

T131. Evlenme şartları

Ölen karısı, kocasına, kızı Senem'in boyu ekmek tablasına erişmeden evlenmemesini vasiyet eder.

T146. Birden fazla kocayla evlilik

Senem, önce ilk kocası şehzade, sonra Göğsü Kilitli Bey ile evlenip tekrar ilk eşine döner.

V57.3. Özel durumlar için dua

Göğsü Kilitli Bey, her gün "Allah'ım Senem'in sancısı gündüz değil de gece tutsun!" diye dua eder.

W181. Kıskançlık

Kimin güzel olduğunu sorduğu aydan "Senem" cevabını alınca kıskanıp ondan kurtulmak isteyen üvey ana, onu dev ruhlu bir çocuğu doğurtmaya, yedirmeye, okutmaya, evlendirmeye gönderir.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Senem ve kocası mutlu yaşarken gel gelelim Senem'in ilk kocası askerden dönmüş.

Manisa'da, Tuna'da. Şimdiki hâlde burada. Konup göçerek de, kahve tütün içerek de.. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir arpa boyu yol gitmiş.

Az gitmiş uz gitmiş.

Ay! Sen mi güzel, ben mi güzel,mi güzel? /Ne sen, ne ben güzel., hepimizden güzel!"

Eline demir baston almak, ayağına demir çarık giymek.

(T)Z64.1. Deyimler

günü ayı dolmak

remile bakmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki it eniği

İki koca

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç Gün: Göğsü Kilitli Bey kuş olup üç gün üst üste gelip konağın penceresinden "Hanım, halin mi, keyfin mi?" diye sorar.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk kat elbise: Senem, kırk kat elbise giyip eline aldığı değnekle yaklaştıkça bir defa vurup bir elbiseyi çıkararak kırkıncı elbiseyi çıkarınca dev ruhlu çocuk yağız bir delikanlı olur.

Z183. Sembolik isimler

Senem'in evlendiği adamın adı Göğsü Kilitli Bey'dir.

3.22. VEZİR VE KIZLARI

3.22.1. Kaynak Kişi

Ayşe ELAGÖZ /Kahramanmaraş Merkez

3.22.2. Tip Numaraları

AaTh: 445*; EB: 95

3.22.3. Konu

Çocuğu olmayan vezir doğacak kızını ilk isteyene vermeyi vaat eder ve üç kızı olur. Büyük ve ortanca kızlar kendilerini alan Arap'ın evinde gördükleri kesik baştan korkup geri gelir, fakat küçük kız büyülenmiş olan kesik başı delikanlıya dönüştürüp onunla evlenir.

3.22.4. Motif Sırası

1. Çocuğu olmayınca Allah'a "Bir kızım olursa ilk isteyene vereceğim." diye vaat eden vezirin üç kızı olur.
2. Büyüyünce bir Arap'ın istediği kızlarından büyük ve ortanca olanlar, Arap'ın evinde gördükleri kesik baştan korkup kaçarlar.
3. Ablaları gibi kaçmayıp kesik başa iyi davranan küçük kız, aslında çok yakışıklı bir genç olan kesik başı büyüden kurtarıp onunla evlenir.

3.22.5. Motifleri

B11. Ejderha

Kuru kafa, salıncağın içinde doğan ay gibi güzel bir genç olarak yatmaktadır. Başında da ağzından ateşler fışkıran bir ejderha vardır.

D712.5. Vurma ile büyüünün bozulması

Kuru kafa, sihir bozulup normal bir insan olur.

D1610.5. Konuşan baş

Vezir kızlarından büyük ve ortancası, Arab'ın evinde gördüğü kesik baştan korkup kaçar.

F91. Alt dünyaya (gizli aleme) açılan kapı

Kız has bahçaya inip gezinirken ayağına demirden bir halka geçer. Halkayı tutup çekince bir kapak açılır. Kırk basamaklı merdivenle aşağı iner.

F821. Olağanüstü elbise (kaftan, giysi vs.)

Elbisesini fındık gabuğunun içinden çıkartıp geydiğini söylerler.

G302.12.5. Cin bir kızla evlenir

Kız on sekiz yaşına gelince, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap gelip ister. Vezir de söz verdiği için kızını verir.

L50. Muzaffer en küçük kız

Ablaları gibi kaçmayıp kesik başa iyi davranan küçük kız, aslında çok yakışıklı bir genç olan kesik başı büyüden kurtarıp onunla evlenir.

P110. Padişahın-Kralın vezirleri

Çocuğu olmayınca Allah'a "Bir kızım olursa ilk isteyene vereceğim." diye vaat edip üç kızı olan bir vezir vardır.

P170.0.1. Cariyeler

Cariyeler kızı çağırır.

T527. Dua ile çocuk sahibi olma

Çocuğu olmayınca Allah'a "Bir kızım olursa ilk isteyene vereceğim." diye vaat edip üç kızı olan bir vezir vardır.

W26. Sabır-Tahammül

Ablaları gibi kaçmayıp kesik başa iyi davranan küçük kız, aslında çok yakışıklı bir genç olan kesik başı büyüden kurtarıp onunla evlenir.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar böylece sonsuza kadar muradarına erişmiş oliler.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Büyük gız onsekiz yaşına gelince, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap gelip ister. Guru gafa, o salıncağın içinde doğan ay gibi güzel bir genç olarak o salıncakta yati.

(T)Z64.1. Deyimler

anasından bir kere doğmak

Z 71.16. Diğer formülistik sayılar

Büyük gız onsekiz yaşına gelince, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap gelip ister.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk cariye

kırk basamaklı merdiven

kırk oda

3.23. TEMBEL**3.23.1. Kaynak Kişi**

Emine BAŞIBÜYÜK /Andırın İlçesi Cambaz Köyü

3.23.2. Tip Numaraları

AaTh: 460 B; EB: 127

3.23.3. Konu

Fakirliğinin sebebini öğrenmek için Allah'ı aramaya çıkan, yolda karşılaştığı kurt, padişah, ikinci padişah ve elma ağacının da isteklerini dinleyen tembel, tekrar rastladığı padişahтан her şeyin içyüzünü öğrenip büyük imkanlara kavuşsa da dik başlılığı yüzünden sonunda kurda yem olur.

3.23.4. Motif Sırası

1. Kendisine mal vermediğini söyleyip yakınlıkla Allah'ı aramaya çıkan tembele yolda karşılaştığı kurt, avlanamaz olmasının; padişah, kendisine mal vermemesinin; ikinci padişah, sözünü kimsenin dinlememesinin; elma ağacı ise meyvelerini kimsenin yememesinin sebebini Allah'a sormasını ister.

2. Yolunu kaybederek birinci padişahla tekrar karşılaşan tembel, sonraki yaşadıklarını anlatınca padişah, ikinci padişahın aslında bir kız olduğu için sözünün dinlenmediğini, altında bir külçe altın gömülü olması yüzünden elma ağacının

meyvelerinin acı olduğunu ve altını çıkarırsa tatlanacağını, böylelikle Allah'ın da kendisine mal vermiş olacağını söyler.

3. Padişahın sözlerine kızıp yoluna devam ederken ikinci padişahla karşılaşan tembele, bu padişah gerçekte kız olduğunu, padişah olup altınları mal edinmesini, kendisinin de eşi olacağını söyler.

4. Tembel, kızın teklifini reddedip yola devam ederken yolda yaşlı bir kurda yem olur.

3.23.5. Motifleri

B211.2.4. Konuşan kurt

Kurt, Allah'ı aramaya çıkan tembele avlanamaz olmasının sebebini Allah'a sormasını ister.

D1610.2. Konuşan ağaç

Ağaç, Allah'ı aramaya çıkan tembele meyvelerini kimsenin yememesinin sebebini Allah'a sormasını ister.

P12. Kralların karakteri

Sözü dinlenmeyen ve malı olmayan iki ayrı padişah vardır.

V201. Allah

Kendisine mal vermediğini söyleyip yakınarak Allah'ı aramaya çıkan tembele yolda karşılaştığı kurt, avlanamaz olmasının; padişah, kendisine mal vermemesinin; ikinci padişah, sözünü kimsenin dinlememesinin; elma ağacı, meyvelerini kimsenin yememesinin sebebini Allah'a sormasını ister.

W111. Tembellik

Tembel, kendisine mal vermediğini söyleyip yakınarak Allah'ı aramaya çıkar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Çok evvel zaman içinde...

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Az gitmiş uz getmiş, dere tepe düz gitmiş.

Z65. Renk formülleri: Sarı

Elmalar, ağacın altında gömülü bir külçe altın olduğu için sarıdır.

3.24. KELOĞLAN İLE PADİŞAHIN KIZI

3.24.1. Kaynak Kişi

Güllü KEÇE /Kahramanmaraş Merkez

3.24.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 183

3.24.3. Konu

Padişahın her gün bir ayakkabı eskiten kızının gittiği yeri izleyip bulan Keloğlan, kızla evlenir.

3.24.4. Motif Sırası

1. Her gün bir ayakkabı eskiten kızını nereye gittiğini bulan kişiye vereceğini söyleyen padişah, kızı gözlerken uyuyakalan kişileri idam ettirir.
2. Keloğlan yanına bir makas ve bir çuvaldız alarak kızın kapısının önünde bekler, Çuvaldızın yüzüne batmasıyla uyanan Keloğlan yola çıkan kızı izleyip eteğinin ucundan bir parça keser.
3. Yolda kavga eden kardeşlerin cinbörkünü kapıp kaçan Keloğlan börkle görünmez olur, kızla aynı kayığa biner, tırmandığı altın dağdaki ağacın birinden bir yaprak koparıp cebine koyar.
4. Aşık olduğu padişah oğlunun yanına giden kız ile oğlanın sofrasından bir kaşık ile oynadıkları topu alıp cebine koyan Keloğlan, sabaha doğru yola çıkan padişah kızından önce gelir ve kapı önüne oturur.
5. Kızın ayakkabısının yine eskidiğini gören padişah, boynunu vurdurmak üzereyken Keloğlan söz ister, cebindeki etek parçası, yaprak, kaşık ve topu çıkarıp olanları anlatır.
6. Padişah, işi başaran Keloğlan'a kızını verir.

3.24.5. Motifleri

D1316.15. Görünmez yapan şapka

Keloğlan, yolda kavga eden kardeşlerin şapkasını kapıp kaçarak giyip görünmez olur.

F752.1. Altın dağları

Keloğlan, kızla aynı kayığa binip geçerek tırmandığı altın dağdaki ağacın birinden bir yaprak koparıp cebine kor.

H117. Kesik elbise ile tanıma

Keloğlan, yola çıkan kızı izleyip eteğinin ucundan bir parça keser.

H120. İşaretle tanıma (çeşitli)

Kızın ayakkabısının yine eskidiğini gören padişah, boynunu vurdurmak üzereyken Keloğlan söz isteyip cebindeki etek parçası, yaprak, kaşık ve topu çıkarıp olanları anlatır.

H327. Damat testi: Zeka ve öğrenme

Padişah, her gün bir ayakkabı eskiten kızını nereye gittiğini bulan kişiye vereceğini söyler.

Q91. Akıllılık-Beceriklilik mükâfatlandırılır

Padişah, işi başaran Keloğlan'a kızını verir.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Her gün bir ayakkabı eskiten kızını nereye gittiğini bulan kişiye vereceğini söyleyen padişah, kızı gözlerken uyuyakalan kişileri idam ettirir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var imiş bir yokmuş/yoğmuş.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk gün kırk gece düğün

3.25. PADİŞAHIN DİRDİNİN DEVASI

3.25.1. Kaynak Kişi

İsmail KAYA /Afşin İlçesi Alemdar Köyü

3.25.2. Tip Numaraları

AaTh: 500; EB: -

3.25.3. Konu

Çocuğu olmayan Padişah, derdine çare olması için gittiği Fato Bacı ve kör çobanın dediklerini yaparak bir oğlan ve bir kız çocuk sahibi olur.

3.25.4. Motif Sırası

1. Çocuğu olmayan bir padişaha, çözüm için Fato adında yaşlı bir kadını önerirler.
2. Fato Bacı gördüğu rüyadan sonra padişaha çocuğunun olması için yedi bin yoksulu giydirmesi, yedi yüz öksüzü bakıp okutması, yetmiş medrese ve yedi cami yaptırmasını söyler.
3. Şartları yerine getiren padişah, Fato Bacı'nın yanına tekrar gider ve ondan kırk bir dağın arkasındaki kör çobanın ne yapması gerektiğini söyleyeceğini öğrenir.
4. Padişah yola düşüp kırk gün kırk gece sonra çobanı bulur, o da gözlerini açtırması şartıyla derdine çare bulacağını söyler.
5. En bilgili hekim, çobanın gözlerinin açılması için servi yaprağının bir yılanı yedirilip yılanın yumurtasının çobanın gözlerine sürülmesi gerektiğini söyler.
6. Yılan padişahın isteğini kabul eder ve yaprakları yiyip yumurtalarını padişaha verir.
7. Padişahın yumurta akını sürmesiyle gözleri açılan çoban, yedi dağın ardında denizin ortasındaki adada bulacağı adamotunun kökünü keçi sütüyle karıştırıp içmesini söyler.
8. Çobanın söylediği otu bulup sütle içen padişahın dokuz ay sonra bir oğlu, bir de kızı olur.

3.25.5. Motifleri

B211.6.1. Konuşan yılan

Servi yaprakları toplayıp kovuğuna gelen padişahın isteğini kabul eden yılan, yaprakları yiyip yumurtaları padişaha verir.

B491.1. Yardımcı yılan

Yılan padişahın isteğini kabul eder ve yaprakları yiyip yumurtalarını padişaha verir.

D965.1. Sihirli adamotu

Çobanın söylediği adamotunu bulup sütle içen padişahın dokuz ay sonra bir oğlu, bir de kızı olur.

D1810.8.3.1.1. Rüyada hastalıkla ilgili öğüt

Fato Bacı rüyaya yatıp padişaha çocuğunun olması için yedi bin yoksulu giydirmesi, yedi yüz öksüzü bakıp okutması, yetmiş medrese ve yedi cami yaptırıp öyle gelmesini söyler.

J152. Bilgeden (Hocadan) öğrenilen akıl (bilgi)

Padişah akıl danıştığı hekimlerin en bilgisi, çobanın gözlerinin açılması için, servi yaprağını bir yılanı yedirilip, yılanın yumurtasının çobanın gözlerine sürülmesini söyler.

K1011. Göz ilacı

En bilgili hekim, çobanın gözlerinin açılması için servi yaprağını bir yılanı yedirip o yılanın yumurtasının çobanın gözlerine sürülmesi gerektiğini söyler.

M244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Servi yaprakları toplayıp kovuğuna gelen padişahın isteğini kabul eden yılan, yaprakları yiyip yumurtaları padişaha verir.

N825.3. Yardımcı yaşlı kadın

Çocuğu olmayan bir padişaha, çözüm için Fato adında yaşlı bir kadını önerirler.

N841. Yardımcı çoban

Fato Bacı, söylediklerini yerine getirip tekrar yanına gelen padişaha kırk bir dağı aştıktan sonra rastlayacağı kör çobanın ne yapması gerektiğini söyleyeceğini bildirir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş. /Yok diyenlerin bildiği, var diyenlerin akli yokmuş. /Evvel zaman içinde, kalbur zaman üstünde; bireler tellal iken, Deve Hasan hamal iken; ben dedemin nenemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

(T)Z64.1. Deyimler

kamalak sırtlı olmak

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

yedi cami

yedi dağ

Z71.5.0.1. Formülistik sayı: Yedinin katları

yetmiş medrese

yedi yüz öksüz çocuk

yedi bin yoksul

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk gün kırk gece

kırk gün kırk gece şenlik

3.26. BALIK OğLAN

3.26.1. Kaynak Kişi

Durmuş şAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.26.2. Tip Numaraları

AaTh: 507 B, 554; EB: 62

3.26.3. Konu

Padişah babalarının mirasını tüketip zor durumda kalınca bacılarını da alıp başka bir yerde işe giren üç oğlanın sebepsiz doğuran bacılarının bebeği, ateş almak için gittiği kırk devi öldürüp yılanı kurtardığı padişahın kızlarını dayılarına alır. Karnındaki yılanları çıkarıp küçük yengesini kurtaran bebek oğlan, küçük dayısına kendisinin vaktiyle kurtarıp denize attığı balıklar padişahı olduğunu söyler ve denize atlar.

3.26.4. Motif Sırası

1. Padişah, üç oğluna “Adam olmayacağınız için ben öldüğümde siz de şu halkaya asılıp ölü.” diyerek bir halka gösterir.

2. Padişah babaları öldükten sonra mirası tüketerek ortada kalan oğlanlar, “Bari asılıp ölelim.” diye halkaya yapışınca halka kırılır ve altınlar dökülür.

3. Oğlanlar, Padişah babalarının zorda kalırlarsa kıymetini bileceklerini düşünerek koyduğu bu altınları da har vurup harman savururlar.

4. Memleketlerinde çalışmalarının ayıp olacağını düşünen oğlanlar kız kardeşlerini de alarak başka bir yere çalışmaya giderler. Oğlanların büyüğü bağ kazmaya, ortancası taş ustasına çıraklık etmeye, küçüğü de su taşımaya başlar.

5. Parası olmadığı için parmağındaki yüzüğü verip balıkçıdan bir balık satın alan küçük oğlan, balığın canlı olduğunu fark edince onu denize atar.

6. Bir gün durup dururken hamile kalan kız kardeşleri, erkek çocuklarının uğursuz sayıldığı bu ülkede bir oğlan doğurur.

7. Kız kardeşlerinin yanında sırayla bekleyen kardeşlerden küçük oğlanın nöbetinde bebek dayısıyla konuşur.

8. Dayısı uyuduktan sonra ışığı söndürdüğü için ateş almak için yanlarına gittiği devleri korkutan bebek oğlan, kendisine ateş vermek için şart koşan kırk devi öldürür.

9. Yılanın sokmak üzere olduğu bir padişahı kurtaran bebek oğlan, attığı hançere “Ben gelinceye kadar buradan çıkma.” diye tembih edip padişahın kızlarının şerbetlerini içerek ateşi alıp eve döner.

10. Hançerin sahibi oğlanı bulmak için memleketteki herkesi çağırarak hançeri çıkarmalarını isteyen ve kimsenin çıkaramadığını gören padişah, gelmemiş olan üç kardeşi çağırır.

11. Üç oğlanın da çıkartamadığı hançeri, gizlice küçük dayısından izin alıp onlarla gelen bebek oğlan yerinden çıkartır.

12. Hile yapmak isteyen bir adam yüzünden hançeri tekrar çıkararak bebek oğlan, işin sırrını soran padişah'tan her konuşması için bir kese altın ister.

13. Olanları anlatan bebek oğlan, padişaha büyük kızın şerbetini büyük dayısına, ortancaninkini ortanca dayısına, küçüğününkini ise küçük dayısı Hasan'a içirdiğini ve bunları evlendirmelerini söyler.

14. Dayılarını padişah kızlarıyla evlendiren bebek oğlan, Hasan dayısına hanımını paylaşmaları gerektiğini söyler, dayısı önce itiraz ederse de sonra razı olur.

15. Bebek oğlanın ayaklarından tavana asıp ortadan bölmek için kılıcıyla hamle yaptığı kadın, korkusundan "Öhöö!" dedikçe ağzından yılanlar çıkar.

16. Yılanları öldürüp kadını aşağı indiren bebek oğlan, dayısına bu işi yılanları çıkarmak için yaptığını söyler.

17. Küçük dayısına kendisinin balıkların padişahı olduğunu, onu vaktiyle kendisinin satın alıp denize attığını, boncuk olup evlerine gelerek su olup bacılarından dünyaya geldiğini, bacılarının aslında kız olduğunu söyleyen bebek oğlan, denize atlayıp kaybolur.

3.26.5. Motifleri

B243. Balıkların padişahı-kralı

Küçük dayısına kendisinin balıkların padişahı olduğunu, onu vaktiyle kendisinin satın alıp denize attığını, boncuk olup evlerine gelerek su olup bacılarından dünyaya geldiğini, bacılarının aslında kız olduğunu söyleyen bebek oğlan, denize atlayıp kaybolur.

B375.1. Müteşekkir balık suya döner

Küçük dayısına kendisinin balıkların padişahı olduğunu, onu vaktiyle kendisinin satın alıp denize attığını, boncuk olup evlerine gelerek su olup bacılarından dünyaya

geldiğini, bacılarının aslında kız olduğunu söyleyen bebek oğlan, denize atlayıp kaybolur.

D1812.5.1. Uğursuz şeyler

Erkek çocuğu uğursuz kabul edilir.

F529.4. İnsanların vücudunun içerisinde bulunan küçük hayvanlar

Bebek oğlanın ayaklarından tavana asıp ortadan bölmek için kılıcıyla hamle yaptığı kadın, korkusundan “Öhöö!” dedikçe ağzından yılanlar çıkar.

F531.6.12.6. Devlerin insanlar tarafından öldürülmesi

Dayısı uyuduktan sonra ışığı söndürdüğü için ateş almak için yanlarına gittiği devleri korkutan bebek oğlan, kendisine ateş vermek için şart koşan kırk devi öldürür.

F611.3.2.5. Devlerle savaşan küçük çocuk onları yener

Dayısı uyuduktan sonra ışığı söndürdüğü için ateş almak için yanlarına gittiği devleri korkutan bebek oğlan, kendisine ateş vermek için şart koşan kırk devi öldürür.

G570. Dev korkutulur

Korkan devlerin arkası tır tır getmeye başlamış.

H506. Beceriklilik sınavı

Hançerin sahibi oğlanı bulmak isteyip memleketteki herkesi çağırarak hançeri çıkarmalarını isteyip de kimsenin çıkaramadığını gören padişah, geriye kalan son kişiler olan üç kardeşi çağırır.

H921. Kral (Baba)

Padişah, üç oğluna “Adam olmayacağınız için ben öldüğümde siz de şu halkaya asılıp ölüň.” diyerek bir halka gösterir.

Hançerin sahibi oğlanı bulmak isteyip memleketteki herkesi çağırarak hançeri çıkarmalarını isteyip de kimsenin çıkaramadığını gören padişah, geriye kalan son kişiler olan üç kardeşi çağırır.

H1289.3. Devlerin ülkesinde araştırma

Dayısı uyuduktan sonra ışığı söndürdüğü için ateş almak için yanlarına gittiği devleri korkutan bebek oğlan, kendisine ateş vermek için şart koşan kırk devi öldürür.

H1557. İtaat sınavları

Padişah, üç oğluna “Adam olmayacağınız için ben öldüğümde siz de şu halkaya asılıp ölün.” diyerek bir halka gösterir.

J154. Ölmek üzere olan babanın nasihati

Padişah, üç oğluna “Adam olmayacağınız için ben öldüğümde siz de şu halkaya asılıp ölün.” diyerek bir halka gösterir.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Çocuk çivileri duvara çakmış, merdiven yapmış. Duvarın başına çıkmış.

K2150. Suçlu görülen masumlar

Küçük dayısına kendisinin balıkların padişahı olduğunu, onu vaktiyle kendisinin satın alıp denize attığını, boncuk olup evlerine gelerek su olup bacılarından dünyaya geldiğini, bacılarının aslında kız olduğunu söyleyen bebek oğlan, denize atlayıp kaybolur.

M241.1. Kazancı bölme: Gelinin yarısını talep etme

Padişah kızlarıyla dayıları evlenen bebek oğlan, Hasan dayısına hanımını paylaşmaları gerektiğini söyleyince dayısı önce itiraz etse de sonra razı olur.

N819. Olağanüstü yardımcılar (çeşitli)

Bebek oğlan aslında balıkların padişahıdır.

P40. Prensesler-Padişahın kızları

Teklifi kabul edince olanları anlatan bebek oğlan, padişaha büyük kızın şerbetini büyük dayısına, ortancanın şerbetini ortanca dayısına, küçüğün şerbetini küçük dayısı Hasan'a içirdiğini ve bunları evlendirmelerini söyler.

Q413. Asarak cezalandırma

Padişah, üç oğluna “Adam olmayacağınız için ben öldüğümde siz de şu halkaya asılıp ölün.” diyerek bir halka gösterir.

R150. Kurtarmalar

Bebek oğlan kılıçla yarıya bölme bahanesiyle kızı yılanlardan kurtarır.

T69.1.1. Üç erkek kardeş üç kız kardeşle evlenir

Padişah kızlarıyla dayıları evlenen bebek oğlan, Hasan dayısına hanımını paylaşmaları gerektiğini söyleyince dayısı önce itiraz etse de sonra razı olur.

T130.1. Evlenme adetleri

Teklifi kabul edince olanları anlatan bebek oğlan, padişaha büyük kızın şerbetini büyük dayısına, ortancanın şerbetini ortanca dayısına, küçüğün şerbetini küçük dayısı Hasan'a içirdiğini ve bunları evlendirmelerini söyler.

T512. İçecekle hamile kalma

Küçük dayısına kendisinin balıkların padişahı olduğunu, onu vaktiyle kendisinin satın alıp denize attığını, boncuk olup evlerine gelerek su olup bacılarından dünyaya geldiğini, bacılarının aslında kız olduğunu söyleyen bebek oğlan, denize atlayıp kaybolur.

T539. Mucizevî hamile kalma

Bir gün durup dururken hamile kalan kız kardeşleri, erkek çocuklarının uğursuz sayıldığı bu ülkede bir oğlan doğurur.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir gün beş gün derken

Az getmişler uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler.

(T)Z64.1. Deyimler

arkası tır tır gitmek

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç Oğul: Padişahın üç oğlu vardır.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk Dev: Dayısı uyuduktan sonra ışığı söndürdüğü için ateş almak için yanlarına gittiği devleri korkutan bebek oğlan, kendisine ateş vermek için şart koşan kırk devi öldürür.

3.27. ŞAMDAN

3.27.1. Kaynak Kişi

Süleyman ÇANGAL /Göksün İlçesi

3.27.2. Tip Numaraları

AaTh: 507 B-C; EB: -, (290), (291)

3.27.3. Konu

Padişah babalarının vasiyetini dinlemeyip batıya giderek konuşturamadıkları padişah kızı yüzünden başları kesilen büyük ve ortanca ağabeylerin intikamını, kızı konuşturup evlenen ve sonra da öldüren küçük oğlan alır.

3.27.4. Motif Sırası

1. Padişah ölmeden önce üç oğlunu çağırır, yaş sırasıyla kendinden sonraki velihtı tayin eder ve kesinlikle avlanmaya kible tarafına gitmemelerini vasiyet eder.
2. Padişah öldükten sonra yerine geçen büyük oğlan yasağa uymaz, kible tarafında avlanırken rastladığı al kısrağın peşinden başka bir ülkeye gider.
3. Gittiği şehirde üzerinde insan kafaları asılı sarayın, padişahın güzel kızı ile evlenip onu konuşturamayan damatlara ait olduğunu öğrenen büyük oğlan, evlendiği padişah kızını konuşturamayınca başı kesilir.
4. Ortanca oğlan ağabeyini aramak için kible tarafına gider, kısrağın peşinden o ülkeye ulaşır, o da ağabeyinin akıbetine uğrar.
5. Küçük oğlan da ağabeylerini aramak için yola çıkar, padişahın şehrine ulaştığında onun kızıyla evlenmek ister.
6. Misafir olduğu yaşlı kadının tavsiyesiyle nikahlandığı kız konuşmayan oğlan, sabah öldürülmeden önce hamama gitmek istediğini söyler, hamamdaki bir taşı çekerek yaşlı kadının evine döner.
7. Yaşlı kadının tarif ettiği delikten yeraltı padişahına ulaşan küçük oğlan, küçük talebeyi ister ve alıp yeryüzüne çıkar.

8. Küçük talebe kız, oğlana kendisinin bir kara böcek olup cebine gireceğini, padişahın kızının yanına gittiklerinde cebinden çıkıp şamdanın altına saklanacağını, kızla konuşmayı denemesini, sonra kendisinin konuşacağını söyler.

9. Oğlan kızı konuşturamayınca şamdanın altında saklanan böcek kılığındaki kız padişahın kızını şaşırtacak bir masal anlatmaya başlar.

a. Amca, kızına talip olan üç kardeşten her birinin bir hüner öğrenmesini, hangisinin hüneri daha üstünse kızını ona vereceğini söyler.

b. Her biri gittiği bir memlekete bir hüner öğrenen üç kardeş buluşup öğrendikleri hünerleri birbirlerine anlatırlar.

c. Büyük kardeş yeri dinlediğinde dünyanın her yerindeki olayları duymayı, ortanca kardeş sahip olduğu postla insanları bir dakikada istenilen yere götürmeyi, küçük kardeş sahip olduğu elmayı koklatarak ölümcül hastaları iyileştirmeyi öğrenmiştir.

d. Amcalarının hasta kızını hünerlerini kullanarak iyileştiren kardeşlerden her biri kızı kendisinin hak ettiğini söyleyip kavga eder.

10. Bu sırada masalı dinleyen oğlan iyileştirilen kızın büyüğün, şamdan (altındaki böcek kılığındaki kız) ortancanın, suskun kız küçüğün hakkı olduğunu söyler.

11. Kızının konuştuğunu öğrenen padişah, bunu bizzat duymak isteyince ertesi gece yine böcek şeklinde oğlanın cebine giren kız, bu defa sandığın altına girer ve konuşmayan kıza şu masalı anlatır.

a. İş bulup çalışmak için birlikte yola çıkan hoca, terzi ve marangoz akşam olunca bir mağaraya sığınır.

b. Gece sırayla nöbet tutarken marangoz tahtadan bir kız yapar; terzi kıza bir elbise dikip giydirir; hoca da kıza can vermesi için Allah'a dua eder ve kız insan olur.

c. Kız üzerinde hak iddia eden marangoz, terzi ve hoca kavga etmeye başlarlar.

12. Masalı dinleyen oğlan can verilen kızın marangozun, sandık terzinin hakkı olduğunu söyleyince kız bu cevaplara dayanamaz ve onun hocanın hakkı olduğunu ifade eder.

13. Oğlan konuşturduğu kıızla evlenir, onu misafir olduğu kadının evine getirir ve kardeşlerinin ölümüne sebep olduğu için öldürür, memleketine döner.

3.27.5. Motifleri

C614.1.4 Yasaklanan yön

Üç oğlundan ilk ikisi akıllı-uslu, küçüğü serseri olan ve hastalanıp öleceğini anlayan padişah, oğullarını çağırarak yaş sırasıyla kendinden sonra veliaht tayin eder ve kesinlikle avlanmaya kıble tarafına gitmemelerini vasiyet eder.

D180. İnsanın böceğe dönüşmesi

Küçük talebe kıız, bir kara böcek olup oğlanın cebine girer, padişahın kıızının yanına gittiklerinde cebinden çıkıp şamdanın altına girer, kıızla şamdan olarak konuşmaya başlar.

D435.1.1. Heykelin canlı hâle gelmesi

Masalda gece sırayla nöbet tutan marangoz, tahtadan bir kıız yapar; terzi kııza bir elbise dikip giydirir; hoca da kııza can vermesi için Allah'a dua edince kıız insan olur.

D1025. Hayvanın sihirli derisi

Oğlanlardan birinin elde ettiği hüner uçan posttur.

E63. Dua ile dirilme

Masalda gece sırayla nöbet tutan marangoz, tahtadan bir kıız yapar; terzi kııza bir elbise dikip giydirir; hoca da kııza can vermesi için Allah'a dua edince kıız insan olur.

F101.3. Kartal üzerinde alt dünyadan dönüş

Oğlan kartalın sırtında yer altı diyarından döner.

F252.1.0.2. Su altındaki ülkenin kralı

Oğlan yer altı padişahının yanına gider.

F660.1. Erkek kardeşler olağanüstü hüneri elde ederler

Masalda üç kardeşten her biri, gittiği memlekete olağanüstü bir hüner öğrenir.

Masalda büyük kardeş kulağını verip dinlediği yerden dünyanın her yerinde olanı öğrenmeyi, ortanca kardeş elde ettiği postun üzerine oturanları bir dakikada istenilen

yere götürmeyi, küçük kardeş sahip olduğu elmayı koklatarak ölümcül hastaları iyileştirmeyi öğrenmiştir.

F786.1. Altın ve gümüş sandalyeler

Dünürçüler padişahın sarayında altın sandalyeye oturur.

F950. Olağanüstü tedaviler

Masalda kardeşler, hünerlerini kullanarak hasta olduğunu öğrendikleri amca kızlarının yanına gelip onu iyileştirir.

F954.2.1. Konuşmaya mecbur tutulan dilsiz prensesin masalın sonunda bir soru ile dili çözülür

Masalı dinleyen oğlan büyüğün, şamdan (altındaki böcek kılığındaki kız) ortancanın hakkı olduğunu söyleyince dayanamayan suskun kız, konuşup küçüğün hakkı olduğunu söyler.

Masalı dinleyen oğlan marangozun; sandık (altındaki böcek kılığındaki kız) terzinin hakkı olduğunu söyleyince dayanamayan suskun kız, konuşup hocanın hakkı olduğunu söyler.

H326. Hünerle aşk sınavı

Masalda amcaları, kızına talip olan üç kardeşten her birinin bir hüner öğrenmesini, hangisinin hüneri daha üstünse kızını ona vereceğini söyler.

L10. En küçük oğlanın zaferi

En küçük oğlan padişahın kızını konuşturur, alır ve öldürerek intikam alır.

N825.3. Yardımcı yaşlı kadın

Misafir olduğu yaşlı kadın, oğlana nikahı kıyılıp yanına gittiğinde kendini tanıttıktan sonra kızla hiç konuşmayıp sabah kendisini götürürlerken hamama gitmesi gerektiğini söyleyip gittiğinde bir köşesindeki taşı çekip açılan yoldan eve gelmesini söyler.

Misafir olduğu yaşlı kadın, oğlana batıya gidip surları çıkınca saptığı sağdaki yolun sonrasında bulduğu delikten yeraltı padişahına gidip küçük talebeyi alıp getirmesini söyler.

N831. Yardımcı kız

Kız talebe kız çocuğu padişah kızını konuşturmakta oğlana yardım eder.

P120. Din adamları

Masalda bir hoca, iş bulup çalışmak için bir terzi ve marangoz ile birlikte yola çıkar.

P441. Terzi

Masalda bir terzi, iş bulup çalışmak için bir hoca ve marangoz ile birlikte yola çıkar.

P444. Marangoz

Masalda bir marangoz, iş bulup çalışmak için bir terzi ve hoca ile birlikte yola çıkar.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Padişah onayıyla alıp kadının evine getirdiği kızı iki kardeşinin ölümüne sebep olduğu için öldüren oğlan, memleketine dönüp tahta oturur ve iyi bir padişah olarak hüküm sürer.

Q451. Baş kesilerek cezalandırma

Gittiği şehirde üzerinde insan kafaları asılı sarayın, padişahın güzel kızı ile evlenip onu konuşturamayan damatlara ait olduğunu öğrenen büyük oğlan, evlendiği padişah kızını konuşturamayınca baş kesilir.

Sabah sarayın üstünde asılı kafalar arasında ağabeyininkini görüp sebebini öğrenen ortanca oğlan da padişahın kızı ile evlenip onu konuşturamayınca aynı akibete uğrayıp baş kesilir.

R315. Mağaraya sığınma

Masalda iş bulup çalışmak için birlikte yola çıkan hoca, terzi ve marangoz olan üç arkadaş akşam olunca bir mağaraya sığınır.

S20. Zalim çocuklar ve torunlar

Padişahın zalim kızı konuşmadığı için birçok damat adayının ölümüne sebep olur.

T130. Evlenme adetleri

Yalnız, dünürücü olan gidip saraydaki altın sandalyenin üzerine oturur. Böylece kız istediği anlaşılır.

V30. Ayin-İbadet

Küçük oğlan her ne kadar berduşsa da namaz kılmaktadır.

İdam edilmek üzere olan oğlan hamama gidip yıkanarak iki rekat namaz kılmak istediğini söyler.

Oğlan, kadından abdest almak için su ister.

Oğlan namaz kılar, Kur'an okur.

W137. Meraklılık

Padişah öldükten sonra yerine geçen büyük oğlan, kendini alamayıp kible tarafına gittiği avda gördüğü al kısrağın peşinden başka bir ülkeye gider.

X1850. Diğer masal anlatanlar

Oğlan kızını konuşturamayıp şamdanın altından böcek kılığındaki kız bir masal anlatmaya başlayınca diğer kız afallar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken, eski hamam içinde. Hamamın taşı yok, anamın bahçası yok. Çarşıda bir tazı gezi, boynunda haltası yok. /O yanı yalan, bu yanı yalan, fili yuttu bi yılan. Dedim "Haltacı, halta yapar mısan? Beşyüz altın kapar mısan?" /Burnunda altın hızma, ayağında sarı cızma. Cebine ince hoşafı dökmüş. Çatırdatı kos kimin. /Pilav yağaydı başıma, dolma değeydi dişime, bir kuş olaydım konaydım paklavanın başına.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar yer, içer, mirasına geçer. Siz yeyip içip muradınıza geçersiniz. /Gökten üç alma düştü. Biri hekaye söyleyene, birini de size bağışladım.

(T)Z64.1. Deyimler

aklı başından uçmak

başına sebep olmak
 cellat etmek
 çarığının yarısı içerde yarısı dışarıda olmak
 fel fel bakmak
 gözleri kirlenmek
 haket söylemek
 hamamcı olmak
 haşa huzurdan
 hayır hoyrat yapmak
 laf getirmek
 ses semit olmamak
 tüyünü çeksen yağ damlamak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç elma
 üç süllüm
 üç kardeş
 üç oğul /oğlan

3.28. ALTIN İNEK

3.28.1. Kaynak Kişi

Hikmet OKUMUŞ / Kahramanmaraş Merkez Bulanık Köyü

3.28.2. Tip Numaraları

AaTh: 510; EB: 244, 189

3.28.3. Konu

Anasının altın pabuçları sadece kendi ayağına uyduğu için babasıyla evlenmeye zorlanan kız, yaptırdığı altın ineğin içine girip kaybolur ve babasının ineği sattığı

padişah oğlunun evine gelir. Kız, varlığını fark edip kendine aşık olan padişah oğlundan bir süre ayrı kalsa da sonra tekrar kavuşur.

3.28.4. Motif Sırası

1. Hoca, karısının ölmeden önceki vasiyetine uyarak onun altın pabuçlarının ayağına uyacağı bir kadın arar ama bulamaz.

2. Pabuç kızının ayağına olunca hoca kızını evlenmeye zorlar. Kız da evlenmek için kilitli bir altın inek yapılmasını ve kuyumcu ustasını görme şartını koşar.

3. Kız, kuyumcudan ineği kendisinden başka kimsenin açamamasını ve bir de beyaz horoz yapmasını ister.

4. Şartları yerine gelen kız, evlendikten sonra kaçıp ineğin karnına girer, horozu da ineğin boynuzuna koyar.

5. Canlanıp uçan horozu gören hoca, kızının kuş olduğunu zanneder.

6. Hocanın sattığı altın ineği alan padişah oğlu, yemeklerinin yenmesinden şüphelenip gizlenir ve gördüğü kıza aşık olur.

7. Padişahın oğlundan sevmek için altın ineği isteyen nişanlısının ailesi, ineği eritmek için fırına gönderince kız ineğin içinden çıkıp bir kadının yanına sığındır.

8. Kız, aşkından hastalanıp kendini bulmak için her gün bir evden yemek getirilmesini isteyen padişah oğluna giden yemeğe yüzüğünü atar.

9. Yemeğin içinde yüzüğünü bulan padişah oğlu kıza kavuşup eski nişanlısını ineğin içine koyarak fırında eritir.

3.28.5. Motifleri

E64.15. Sihirli altın vasıtasıyla canlanma

Canlanıp uçan horozu gören hoca, kızını kuş olup uçtu sanır.

F823.1. Altın ayakkabı

Ölen karısı tarafından altın pabuçları ayağına olan kimseyle evlenmesini vasiyet edilen hoca, bütün kadınlara giydirse de pabuç kimseye olmaz.

F989. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar (çeşitli)

Canlanıp uçan horozu gören hoca, kızı kuş olup uçtu sanır.

H36.1. Ayakkabı testi

Ölen karısı tarafından altın pabuçları ayağına olan kimseyle evlenmesini vasiyet edilen hoca, bütün kadınlara giydirse de pabuç kimseye olmaz ama kızına olur.

H94. Yüzükle tanıma

Yemeğin içinde yüzüğünü bulan padişah oğlu kıza kavuşup eski nişanlısını ineğin içine koyarak fırında eritir.

H120. İşaretle tanıma (çeşitli)

Hocanın sattığı altın ineği alan padişah oğlu, yemeklerinin yenmesinden şüphelenip gizlenerek gördüğü kıza aşık olur.

H504. El işinde hüner sınavı

Pabuç ayağına olduğu için babası hoca tarafından evlenmeye zorlanan kız, evlenmek için kilitli bir altın inek yapılmasını ve kuyumcu ustasını görme şartını koşar.

Kız, kuyumcudan ineği kendisinden başka kimsenin açamamasını ve bir de beyaz horoz yapmasını ister.

H934.1. Kadın kocasını görevlendirir

Ölen karısı tarafından altın pabuçları ayağına olan kimseyle evlenmesini vasiyet edilen hoca, bütün kadınlara giydirse de pabuç kimseye olmaz.

K500. Aldatarak tehlikeden ya da ölümden kurtulma

Canlanıp uçan horozu gören hoca, kızı kuş olup uçtu sanır.

K1870. İllüzyonlar

Canlanıp uçan horozu gören hoca, kızı kuş olup uçtu sanır.

K2246. Hain akrabalar

Padişahın oğlundan sevmek için altın ineği isteyen nişanlısının ailesi, ineği eritmek için fırına gönderince kız ineğin içinden çıkıp bir kadının yanına sığınır.

N101. Kaderin değiştirilmezliği

Evlilik teklifine “Hiç kızıyla babası evlenir mi?” diye karşı çıkan kızına babası “Ananın vasiyeti böyle. Napalım kader.” diye cevap verir.

N825.3. Yardımcı yaşlı kadın

Padişahın oğlundan sevmek için altın ineği isteyen nişanlısının ailesi, ineği eritmek için fırına gönderince kız ineğin içinden çıkıp bir kadının yanına sığıır.

P440. Esnaflar-Sanatkârlar

Pabuç ayağına olduğu için babası hoca tarafından evlenmeye zorlanan kız, evlenmek için kilitli bir altın inek yapılmasını ve kuyumcu ustasını görme şartını koşar.

Q414. Diri diri yakarak cezalandırma

Yemeğin içinde yüzüğünü bulan padişah oğlu kıza kavuşup eski nişanlısını ineğin içine koyarak fırında eritir.

R213. Evden kaçma

Şartları yerine gelen kız, evlendikten sonra kaçıp ineğin karnına girer, horozu da ineğin boynuzuna koyar.

T15. İlk görüşte âşık olma

Hocanın sattığı altın ineği alan padişah oğlu, yemeklerinin yenmesinden şüphelenip gizlenerek gördüğü kıza âşık olur.

T24.1 Aşk hastalığı

Kız, aşkından hastalanıp kendini bulmak için her gün bir evden yemek getirilmesini isteyen padişah oğluna giden yemeğe yüzüğünü atar.

T130.1. Evlenme adetleri

Padişahın oğlu “Ana sen bu kıızı bana verir misin?” diye sorunca yaşlı kadın “Niye vermeyim oğlum. Sen koskoca padişahın oğlusun. Sana vermeyim de kime vereyim.” der.

T162. Zorla evlilik

Pabuç ayağına olduğu için babası hoca tarafından evlenmeye zorlanan kız, evlenmek için kilitli bir altın inek yapılmasını ve kuyumcu ustasını görme şartını koşar.

T268. Âşıkların birbirine kavuşması

Yemeğin içinde yüzüğünü bulan padişah oğlu, kıza kavuşup eski nişanlısını ineğin içine koyarak fırında eritir.

T411.1. Kızıyla evlenmek isteyen baba

Pabuç ayağına olduğu için babası hoca tarafından evlenmeye zorlanan kız, evlenmek için kilitli bir altın inek yapılmasını ve kuyumcu ustasını görme şartını koşar.

V300. Dini inanışlar

Evlilik teklifine “Hiç kızıyla babası evlenir mi?” diye karşı çıkan kızına babası “Ananın vasiyeti böyle. Napalım kader.” diye cevap verir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş. Evel zaman içinde, kalbur saman içinde...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar erdi muradına biz çıkalım keremine.

Z65. Renk formülleri: Beyaz (Ak)

Kız, kuyumcudan ineği kendisinden başka kimsenin açamamasını ve bir de beyaz horoz yapmasını ister.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Padişahın oğlu kırk gün kırk gece düğün yapar.

3.29. CAN DAMARI**3.29.1. Kaynak Kişi**

Safiye GÜNEŞ /Kahramanmaraş Merkez

3.29.2. Tip Numaraları

AaTh: 510, 533*; EB: 240

3.29.3. Konu

Fakir bacı hamamda doğum yaparken yardımına gelen meleklerin haberiyle harikulade özelliklere sahip bir kıza ve onun sayesinde zenginliğe kavuşur. Kardeşini

kıskanarak aynı şeyi yapan zengin bacıya tam tersi verilir. Padişahın oğlu ile evlenmek üzereyken teyzesi (zengin bacı) tarafından kışkırtılan, gözleri çıkarılarak yerine teyze kızı yerleştirilen ve can damarı alınıp cansız bırakılan harika kız, doğurduğu çocuk sayesinde dirilir ve kocasına kavuşur.

3.29.4. Motif Sırası

1. Biri zengin biri fakir olan hamile iki bacıdan fakir olan, ücretini veremediği için hamamda kalır.

2. Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, çocuğa çeşitli özellikler verirler: Ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacaktır.

3. Kardeşini ve onun kızını kıskanıp hamamda doğuran zengin bacının yardımına gelen melekler ise doğan çocuğun ağladıkça gözlerinden irin döküleceğini, güldükçe yanaklarından kara çalı biteceğini söylerler.

4. Fakirken zengin olan bacının kızı büyüyünce kendisini görüp aşık olan padişahın oğlu ile evlenmek üzere yola çıkar, fakat teyzesi (zengin bacı) kızın gözlerini oyar ve onu ıssız bir yere atar, yerine de kendi kızını geçirir.

5. Oduncunun bulup evine getirdiği yaralı kız, yıkandığında dökülen altınlarla oduncu ailesini zengin eder.

6. Gözleri teyzesinden satın alınıp iyileştirilen kız, yine teyzesinin kolundaki can damarını almasıyla cansız kalır ve mezara konulur.

7. Kız padişah oğlunun gülleri koklamasıyla mezarda hamile kalır ve bir çocuk doğurur. Çocuğu gören padişah oğlu, onu evine götürür.

8. Evdeki bohçadan annesinin can damarını alan çocuk, mezara geldiğinde can damarını anasının koluna takınca anası canlanıp kalkar.

9. Kızın eski sevdiği olduğunu anlayan padişah oğlu, onunla tekrar evlenir.

3.29.5. Motifleri

D1454.2.1. Dudaktan-Yanaktan dökülen çiçekler (güller)

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

D1454.4.2. Gözyaşlarından meydana gelen mücevher

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

D2093. Sihirle yarılan duvar

Duvar “Şak!” diye ortadan yarılmış. İki melek çıkmış.

E33. Kayıp organla yeniden diriltme

Götürüp getirmelerden birinde evdeki bohçadan annesinin can damarını alan çocuk, mezara geldiğinde can damarını anasının koluna takınca anası canlanıp kalkar.

E149.3. İlk defa yürüyen çocuğun dokunuşuyla dirilme

Götürüp getirmelerden birinde evdeki bohçadan annesinin can damarını alan çocuk, mezara geldiğinde can damarını anasının koluna takınca anası canlanıp kalkar.

F575.3. Olağanüstü güzellikte çocuk

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

F814. Olağanüstü çiçek

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

F960. Olağanüstü doğum

Hamamda doğuran fakir bacı'nın yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

Kardeşinin sayesinde zengin olduğu bir kızı olduğunu öğrenip kıskanarak hamamda doğuran zengin bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden irin dökülecek, güldükçe yanaklarından kara çalı bitecek bir kızı olduğunu söyler.

L143. Yoksul zengin olur

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

N400. Şanslı kazalar

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

N814. Yardımcı melek

Hamamda doğuran fakir bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek, güldükçe yanaklarından gül bitecek, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak, yıkandığı su altın olacak bir kızı olduğunu söyler.

Kardeşinin sayesinde zengin olduğu bir kızı olduğunu öğrenip kıskanarak hamamda doğuran zengin bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden irin dökülecek, güldükçe yanaklarından kara çalı bitecek bir kızı olduğunu söyler.

N856. Yardımcı ormancı

Oduncunun bulup evine getirdiği yaralı kız, yıkandığında dökülen altınlarla oduncu ailesini zengin eder.

Q301. Kıskançlık cezalandırılır

Kardeşinin sayesinde zengin olduğu bir kızı olduğunu öğrenip kıskanarak hamamda doğuran zengin bacı'nın yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden irin dökülecek, güldükçe yanaklarından kara çalı bitecek bir kızı olduğunu söyler.

Q433. Hapsederek cezalandırma

Biri zengin biri fakir iki bacıdan hamile olan fakir bacı, ücretini veremediği için gittiği hamamda bırakılır.

R133. Kaybolmuş kadın kurtarılır

Oduncunun bulup evine getirdiği yaralı kız, yıkandığında dökülen altınlarla oduncu ailesini zengin eder.

S72. Zalim teyze

Fakirken zengin olan bacının büyüyen kızı, kendisini görüp aşık olan padişahın oğlu ile evlenmek üzereyken teyzesi (zengin bacı) tarafından gözlerini oyup ıssız bir yere atılarak yerine teyze kızı geçirilir.

Teyzesinden satın alınıp yerine takarak gözlerini iyileştiren kız, yerini öğrenen teyzesinin kolundaki can damarını almasıyla cansız kalarak mezarlığa konulur.

S165. Gözlerini oyarak sakat bırakma

Fakirken zengin olan bacının büyüyen kızı, kendisini görüp aşık olan Padişahın oğlu ile evlenmek üzereyken teyzesi (zengin bacı) tarafından gözlerini oyup ıssız bir yere atılarak yerine teyze kızı geçirilir.

T15. İlk görüşte âşık olma

Fakirken zengin olan bacının büyüyen kızı, kendisini görüp aşık olan Padişahın oğlu ile evlenmek üzereyken teyzesi (zengin bacı) tarafından gözlerini oyup ıssız bir yere atılarak yerine teyze kızı geçirilir.

T581.2.1. Ölü gibi yatan kadının mezarında doğan çocuk

Mezarlıktaki kendisinden hamile kalıp bir çocuk doğuran Kızın çocuğunun sesini duyan padişah oğlu, çocuğu evine götürüp karnını doyurtup getirir.

U60. Zenginlik ve yoksulluk

Biri zengin biri fakir iki bacıdan hamile olan fakir bacı, ücretini veremediği için gittiği hamamda bırakılır.

W181. Kıskançlık

Kardeşinin sayesinde zengin olduğu bir kızı olduğunu öğrenip kıskanarak hamamda doğuran zengin bacının yardımına gelen melekler, ağladıkça gözlerinden irin dökülecek, güldükçe yanaklarından kara çalı bitecek bir kızı olduğunu söyler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Ocakta kömür, sizlere ömür.

3.30. FATMACIK

3.30.1. Kaynak Kişi

Güllü DAVARCIOĞLU /Kahramanmaraş Merkez

3.30.2. Tip Numaraları

AaTh: 510, 533*; EB: 240

3.30.3. Konu

Dağda rastladığı devi memnun ederek olağanüstü özellikler kazanan Fatmacık, kendisine aşık olan padişah oğluna gelin giderken kendi yerine geçen üvey kardeşi Hatice tarafından gözleri alınıp bir çukura atılır. Yaşlı bir adam onu bulup evine götürür, kız adamı zenginleştirir (altın ev yaptırır), bu sırada gözleri de iyileşir. Padişah oğlu Fatmacık'ı bulur ve evlenir.

3.30.4. Motif Sırası

1. Üvey anasından sürekli eziyet gören Fatmacık'ı yolda görüp aşık olan padişah oğlu, kıza dünürcü gönderir. Onlar, analığının Fatmacık diye gösterdiği öz kızını beğenmezler.

2. Horoz tarafından yeri haber verilen Fatmacık'ı beğenen dünürçüler, söz kesmeye geldiklerinde de üvey anne yine kendi kızını gösterirse de horoz sayesinde Fatmacık'ı bulup söz keserler.

3. Fatmacık, nişanlısına bir sigara tabakası, oğlan da ona altın bir ayna verir.

4. Üvey anasının padişahın oğlu ile evlenmesini engellemek için dağa inek gütmeye yolladığı Fatmacık, elinden düşürdüğü kirmenin ardından gittiği mağarada bir deve rastlar.

5. Dev, kendisi için kafasındaki bitleri temizleme, kap kacağı yıkama, ahırdaki inekleri yemleyip altlarını süpürme gibi işleri yapan Fatmacık'ı siyah, beyaz ve altın sarısı renginde akan üç çeşit sudan sarı olanın içine batırır ve şu hediyeleri verir: “Güldüğünde güller açılsın, ağladığında inci mercan saçılsın, yürüdüğünde çayır çimen açsın. İneğini besili, kirmenini yünü eğrilmiş bulasın.”

6. Fatmacık'dan durumu öğrenen üvey ananın inek gütmeye gönderdiği öz kızı Hatice, devin verdiği işleri beceremeyince ırmağın siyah suyuna batırılır ve şu hediyeler verilir: “Hiç yüzün gülmesin, gezdiğin yerlerde dikenler bitsin, ineklerini ve kirmenini bulamayasın.”

7. Hatice Fatma'yla saraya giderken annesinin tavsiyesiyle Fatma'ya tuzlu su ve tuzlu çörek verir, karşılığında da gözlerini alıp onu bir çukura atar ve kendisi onun yerine geçer.

8. Fatmacık'ı bulup evine götüren yaşlı adam, onun gözyaşından oluşan inci-mercan ve yüzünü yıkadığı sudan oluşan altınla zengin olur.

9. Fatmacık bahçedeki bir kuşun haberiyle gözlerini cebinde bulur, yerine takar ve bir yaprağı üzerine sürdüğünde gözleri iyileşir.

10. Fatmacık, yaşlı adamdan kendisine dağ başında sürekli açılıp kapanan, cam ve kapısı olan altından bir ev yaptırmasını ister.

11. İhtiyar adamın altından yaptırdığı dağ evinde yalnız yaşayan Fatmacık, avda evinin kapı ve pencere sesini duyan padişahın oğlu tarafından bulunur.

12. Evde bulduğu Fatmacık'ı alıp saraya götürerek evlenen padişah oğlu, Hatice'yi de bir atın kuyruğuna bağlatıp öldürtür.

3.30.5. Motifleri

B211.3. Konuşan kuş

Fatmacık'ın bahçedeki bir kuşun haberiyle cebinde bulup yerine takarak bir yaprağı üzerine sürdüğü gözleri iyileşir.

B211.3.2. Konuşan horoz

Fatma'nın horozu, yerini haber verir.

B450. Yardımcı kuşlar

Fatmacık'ın bahçedeki bir kuşun haberiyle cebinde bulup yerine takarak bir yaprağı üzerine sürdüğü gözleri iyileşir.

B469.5. Yardımcı horoz

Fatma'nın horozu, yerini haber verir.

D955. Sihirli yaprak

Fatmacık'ın bahçedeki bir kuşun haberiyle cebinde bulup yerine takarak bir yaprağı üzerine sürdüğü gözleri iyileşir.

D1454.2.1. Dudaktan-Yanaktan dökülen çiçekler (güller)

Fatmacık'ı üç çeşit sudan sarısının içine batıran dev, "Güldüğünde güller açılsın, ağladığında inci mercan saçılsın, yürüdüğünde çayır çimen açsın. İneğini besili, kirmenini yünü eğrilmiş bulasın." der ve bunlar olur.

D1557.4. Türbenin kapısı sihirle açılıp kapanır

Fatmacık, yaşlı adamdan kendisine bir dağın başında sürekli açılıp kapanan bir cam ve bir kapısı olan altından bir ev yaptırmasını ister.

F531.5.6. Devın insanlara hediyesi

Dev, kendisi için kafasındaki bitleri temizleme, kap kacağı yıkama, ahırdaki inekleri yemleyip altlarını süpürme gibi işleri yapan Fatmacık'a "Güldüğünde güller açılsın, ağladığında inci mercan saçılsın, yürüdüğünde çayır çimen açsın. İneğini besili, kirmenini yünü eğrilmiş bulasın." diyerek bu hediyeleri verir.

F531.6.2.1. Devler, dağlarda veya mağaralarda yaşarlar

Üvey anasının padişahın oğlu ile evlenmesini engellemek için dağa inek gütmeye yolladığı Fatmacık, elinden düşürdüğü kirmeninın ardından gittiği mağarada bir deve rastlar.

F771.1.1. Altın kale (saray, ev)

Fatmacık, yaşlı adamdan kendisine bir dağın başında sürekli açılıp kapanan bir cam ve bir kapısı olan altından bir ev yaptırmasını ister.

G462. Devın evinde hizmetçi olan insan

Fatmacık devın evinde kafasındaki bitleri temizleme, kap kacağı yıkama, ahırdaki inekleri yemleyip altlarını süpürme gibi işleri yapar.

H501. Akıl sınavı

Devın sınamak için söylediğı “Kır, geçir.” sözünü doğru anlayan Fatma, yapmasını istediğı işleri yapıp ödüllendirilir; yanlış anlayan Hatçe, yapmasını istediğı işleri yapayıp cezalandırılır.

H939.4. Devın verdiğı görevler

Fatmacık devın evinde kafasındaki bitleri temizleme, kap kacağı yıkama, ahırdaki inekleri yemleyip altlarını süpürme gibi işleri yapar.

H934.3. Üvey anne tarafından verilen görevler

Üvey anası Fatmacık’ı, padişahın oğlu ile evlenmesini engellemek için dağa inek gütmeye yollar.

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler

Devın sınamak için söylediğı “Kır, geçir.” sözünü doğru anlayan Fatma, yapmasını istediğı işleri yapar.

J1111. Akıllı-Becerikli kız

Devın sınamak için söylediğı “Kır, geçir.” sözünü doğru anlayan Fatma, yapmasını istediğı işleri yapar.

K1911. Sahte gelin

Üvey anasından sürekli eziyet gören çiftçi kızı Fatmacık’ı yolda görüp aşık olan padişah oğlunun istemeye yolladığı kimseler, analığının o diye gösterdiği öz kızını beğenmez.

Horoz tarafından yeri haber verilen Fatmacık'ı görüp beğenen düğürcüler, söz kesmek için geldiklerinde Fatma'yı saklayıp kendi kızını gösteren analıktan Fatma'yı isterler.

Yolda istediği suya karşılık gözlerinden olan Fatmacık, kendisi yerine geçerek gelin olan üvey kardeşi Hatice tarafından bir çukura atılır.

K2210. Hain akrabalar

Üvey anası Fatmacık'ı yolda görüp aşık olan padişah oğlunun istemeye yolladığı kimselere öz kızını gösterir.

Üvey anası padişahın oğlu ile evlenmesini engellemek için Fatmacık'ı dağa inek gütmeye yollar.

L55.1. Üvey kız horlanır

Fatmacık, üvey anasından sürekli eziyet görür.

L162. Mütevazı kadın kahraman prensle (kralla) evlenir

Evde bulduğu Fatmacık'ı alıp saraya götürerek evlenen padişah oğlu, Hatice'yi de bir atın kuyruğuna bağlatıp sürükleterek parçalatır.

M225. Yemek için gözlerin değiştirilmesi

Hatice, yolda Fatma'ya azıkları olan tuzlu su ve tuzlu çörekten yedirip daha fazla isteyince gözlerini alı.

M411.10. Devlerin bedduası

Fatmacık'dan durumu öğrenen üvey ananın inek gütmeye gönderdiği öz kızı Hatice, verdiği işleri beceremeyince dev tarafından ırmağın siyah suyuna batırılarak "Hiç yüzün gülmesin, gezdiğin yerlerde dikenler bitsin, ineklerini ve kirmenini bulamayasın." Denilerek bedduaya uğrar.

N711. Kral (Prens) tesadüfen kızı bulur ve onunla evlenir

Evde bulduğu Fatmacık'ı alıp saraya götürerek evlenen padişah oğlu, Hatice'yi de bir atın kuyruğuna bağlatıp sürükleterek parçalatır.

N825.2. Yardımcı yaşlı adam

Fatmacık'ı bulup evine götüren yaşlı adam, onun gözyaşından oluşan inci-mercan ve yüzünü yıkadığı sudan oluşan altınla zengin olur.

İhtiyar adamın altından yaptırdığı dağ evinde yalnız yaşayan Fatmacık, avda evinin kapı ve pencere sesini duyan padişahın oğlu tarafından bulunur.

Q111. Zenginlikle mükâfatlandırma

Fatmacık'ı bulup evine götüren yaşlı adam, onun gözyaşından oluşan inci-mercan ve yüzünü yıkadığı sudan oluşan altınla zengin olur.

Q416.2.1. Atın (Katırın) kuyruğuna bağlayarak cezalandırma

Evde bulduğu Fatmacık'ı alıp saraya götürerek evlenen Padişah Oğlu, Hatice'yi de bir atın kuyruğuna bağlatıp sürükleterek parçalatır.

S31. Zalim üvey anne

Üvey anasından sürekli eziyet gören çiftçi kızı Fatmacık'ı yolda görüp aşık olan Padişah Oğlu'nun istemeye yolladığı kimseler, analığının o diye gösterdiği öz kızını beğenmez.

Üvey Ana, Fatma'yla birlikte saraya yolladığı Hatice'ye azık olarak koyduğu tuzlu su ve tuzlu çörekten yedirmesini, daha fazla isterse karşılığında gözlerini almasını söyler.

S32. Zalim üvey kız kardeşler

Yolda istediği suya karşılık gözlerinden olan Fatmacık, kendisi yerine geçerek gelin olan üvey kardeşi Hatice tarafından bir çukura atılır.

S146. Çukura terk etme

Yolda istediği suya karşılık gözlerinden olan Fatmacık, kendisi yerine geçerek gelin olan üvey kardeşi Hatice tarafından bir çukura atılır.

S165. Gözlerini oyarak sakat bırakma

Yolda istediği suya karşılık gözlerinden olan Fatmacık, kendisi yerine geçerek gelin olan üvey kardeşi Hatice tarafından bir çukura atılır.

T15. İlk görüşte âşık olma

Üvey anasından sürekli eziyet gören çiftçi kızı Fatmacık'ı yolda görüp âşık olan Padişah Oğlu'nun istemeye yolladığı kimseler, analığının o diye gösterdiği öz kızını beğenmez.

T61. Nişanlanma-Söz kesme

Yerini haber veren horoz sayesinde söz kestikleri Fatmacık, Oğlan'a bir sigara tabakası, Oğlan da ona altın bir ayna verir.

T91.6.2. Kral (Prens) aşağı seviyeden bir kıza âşık olur

Üvey anasından sürekli eziyet gören çiftçi kızı Fatmacık'ı yolda görüp âşık olan Padişah Oğlu'nun istemeye yolladığı kimseler, analığının o diye gösterdiği öz kızını beğenmez.

T130. Evlenme adetleri

Üvey anasından sürekli eziyet gören çiftçi kızı Fatmacık'ı yolda görüp âşık olan Padişah Oğlu'nun istemeye yolladığı kimseler, analığının o diye gösterdiği öz kızını beğenmez.

Z10.2. Bitiş formülleri

Uzun yıllar mutlu bir şekilde yaşarlar.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

İs misin, cis misin? /İs deelim, cis de deelim. İnsan evladiim.

(T)Z64.1. Deyimler

kırıp geçirmek

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Fatmacık'dan durumu öğrenen Üvey Ana'nın inek gütmeye gönderdiği öz kızını Hatice, verdiği işleri beceremeyince Dev tarafından ırmağın siyah suyuna batırılarak "Hiç yüzün gülmesin, gezdiğin yerlerde dikenler bitsin, ineklerini ve kirmenini bulamayasın." denilir.

Z65. Renk formülleri: Sarı

Fatmacık'ı bir ırmakta siyah, beyaz ve altın sarısı renginde akan üç çeşit sudan sarısının içine batıran dev, “Güldüğünde güller açılsın, ağladığında inci mercan saçılsın, yürüdüğünde çayır çimen açsın. İneğini besili, kirmenini yünü eğrilmiş bulasın.” der.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç türlü su:

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün kırk gece düğün: Fatmacık ile padişahın oğlu kırk gün kırk gece düğün ederler.

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara)

Fatmacık'dan durumu öğrenen Üvey Ana'nın inek gütmeye gönderdiği öz kızı Hatice, verdiği işleri beceremeyince Dev tarafından ırmağın siyah suyuna batırılarak “Hiç yüzün gülmesin, gezdiğin yerlerde dikenler bitsin, ineklerini ve kirmenini bulamayasın.” denilir.

Z148. Sembolik renk: Sarı

Fatmacık'ı bir ırmakta siyah, beyaz ve altın sarısı renginde akan üç çeşit sudan sarısının içine batıran dev, “Güldüğünde güller açılsın, ağladığında inci mercan saçılsın, yürüdüğünde çayır çimen açsın. İneğini besili, kirmenini yünü eğrilmiş bulasın.” der.

3.31. İNCİLİ KIZ GÜLLÜ KIZ

3.31.1. Kaynak Kişi

Durmuş ŞAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.31.2. Tip Numaraları

AaTh: 510, 533*; EB: 240

3.31.3. Konu

Kadın hamamda gördüğü kızların dileğiyle olağanüstü özelliklere sahip bir kız doğurur, bu kız büyüyüp padişah oğluyla nişanlanır, kendisini saraya götüren teyzesi tarafından yerine kızının geçmesi için gözleri çıkarılıp bir tarafa atılır. Bir çobanın bulup evlat edindiği kız gözlerine kavuşsa da bileziği alındığı için ölü gibi yatar,

padişah oğlundan hamile kalıp doğurduğu çocuk sayesinde bileziğine kavuşan kız canlanır ve şehzadeyle evlenir.

3.31.4. Motif Sırası

1. Hamama giden hamile kadına üç kız gelip doğuracağı kızın yüzünde güldükçe güller açılıp ağladıkça inci mercan saçılmasını, gittiği yerin güllük gülistanlık olmasını diler ve verdikleri bileziği kolundan çıkarmazsa kızın ölmeyeceğini söylerler.

2. Kız bu özellikleriyle büyür ve bir padişahın oğluyla nişanlanır.

3. Kızın teyzesi onu padişahın ülkesine götürürken su karşılığı gözlerini alır, onu bir dereye yuvarlar ve yerine kendi kızını geçirir.

4. Kız, çoban tarafından bulunur ve evlat edinilir.

5. Yüzünde açan gül karşılığında gözlerini geri alan kız görmeye başlar ve padişah oğlundan hamile kalır.

6. Teyzesi kızın yaşadığını öğrenilip kolundaki bileziği çaldırır, kız ölür.

7. Çoban dağ başında kapısı “Bahtsız Dilber!” diye açılıp kapanan bir kulübe yaptırır ve kızı çocuğuyla beraber oraya koyar.

8. Padişahın oğlu ava çıkınca çocuğu bulup eve getirir. Annesinin bileziğini bulan çocuk kulübeye getirildiğinde bilezikle annesinin dirilmesini sağlar.

9. Kızın yürüdüğü yerlerin güllük gülistanlık olduğunu gören padişah oğlu, asıl hanımının o olduğunu anlayıp saraya götürür.

10. Padişah, teyzeyi, kızını ve bileziği çalan yaşlı kadını bir katırın kuyruğuna bağlayıp parça parça ederek cezalandırır.

3.31.5. Motifleri

D835. Sihirli objeyi geri alıncaya kadar çocuk ağlar

Çocuk anasının bileziği elindeyken rahat durduğu halde, alınca çılgın atar.

D1074. Sihirli bilezik

Hamama giden hamile kadına üç kız kolundan çıkarmazsa ölmeyeceğini söyleyerek bir verdikleri bilezik verir.

D1557.4. Türbenin kapısı sihirle açılıp kapanır

Teyzesi tarafından bileziği çaldırılınca ölen kız, dağ başında yaptırılıp kapısı “Bahtsız Dilber!” diye açılıp kapanan kulübeye konur.

E64.15. Sihirli altın vasıtasıyla canlanma

Çocuk, bileziği alıp tekrar kulübeye getirildiğinde ona değdirince anası dirilip bileziği koluna takar.

F312.1.1. Yeni doğan çocuğa iyi dileklerde bulunan periler

Hamama giden hamile kadına üç kız gelip doğuracağı kızın yüzünde güldükçe güller açılıp ağladıkça inci mercan saçılmasını, gittiği yerin güllük gülistanlık olmasını diler.

F347. Perilerin nasihati

Hamama giden hamile kadına üç kız gelip doğuracağı kızın yüzünde güldükçe güller açılıp ağladıkça inci mercan saçılmasını, gittiği yerin güllük gülistanlık olmasını dileyip verdikleri bileziği kolundan çıkarmazsa ölmeyeceğini söyler.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Doğup bileziği kolunda büyüyen kızın gülünce yüzünde güller açılıp ağladıkça inci mercan saçılır, yürüdükçe geçtiği yerler çayır-çimenlik, güllük-gülistanlık olur.

K2214. Hain teyze

Padişah oğlunun istetip yolda teyzesinin su karşılığı gözlerini alarak bir dereye yuvarlayıp yerine kendi kızını geçirdiği kız, dereye bulup evine götüren çoban tarafından evlat edinilir.

M225. Yemek için gözlerin değiştirilmesi

Padişah oğlunun istetip yolda teyzesinin su karşılığı gözlerini alarak bir dereye yuvarlayıp yerine kendi kızını geçirdiği kız, dereye bulup evine götüren çoban tarafından evlat edinilir.

N711. Kral (Prens) tesadüfen kızı bulur ve onunla evlenir

Kızın yürüdüğü yerlerin güllük gülistanlık olduğunu gören padişah oğlu, asıl hanımının o olduğunu anlayıp saraya götürüyor.

N827. Yardımcı çocuklar

Padişahın oğlunun ava çıkınca durumu görüp evine getirdiği çocuk, annesinin bileziğini alıp tekrar kulübeye getirildiğinde ona değdirince anası dirilip bileziği koluna takar.

N841. Yardımcı çoban

Padişah oğlunun istetip yolda teyzesinin su karşılığı gözlerini alarak bir dereye yuvarlayıp yerine kendi kızını geçirdiği kız, dereye bulup evine götüren çoban tarafından evlat edinilir.

Q416.2.1. Atın (Katırın) kuyruğuna bağlayarak cezalandırma

Padişah, teyzeyi, kızını ve yaşlı kadını bir katırın kuyruğuna bağlayıp parça parça ederek cezalandırır.

S72. Zalim teyze

Padişah oğlunun istediği kız, yolda teyzesi tarafından su karşılığı gözlerini alınarak bir dereye yuvarlanıp yerine kendi kızını geçirilir.

S165. Gözlerini oyarak sakat bırakma

Padişah oğlunun istediği kız, yolda teyzesi tarafından su karşılığı gözlerini alınarak bir dereye yuvarlanıp yerine kendi kızını geçirilir.

T500. Hamile kalma ve doğum

Hamama giden hamile kadına üç kız gelip doğuracağı kızın yüzünde güldükçe güller açılıp ağladıkça inci mercan saçılmasını, gittiği yerin güllük gülistanlık olmasını dileyip verdikleri bileziği kolundan çıkarmazsa ölmeyeceğini söyler.

T532.1.1 Gül koklayarak hamile kalma

Yüzünde açan gül karşılığında gözlerini geri aldırıp takınca görmeye başlayan kız, bir başka gülü gönderdiği padişah oğlundan hamile kalır.

Z64. Atasözleri

Garıların yaptığı işi şeytan yapamaz.

(T)Z64.1. Deyimler

ıp ırahat durmak

ne diyip de ne söylemek

Z71.16. Diğer formülistik sayılar

yüz (üç otuz bir on) yaş

3.32. TAHTALI KIZ**3.32.1. Kaynak Kişi**

Döne PAMUK /Elbistan İlçesi İğde Kasabası

3.32.2. Tip Numaraları

AaTh: 510 B, 884; EB: 189

3.32.3. Konu

Öksüz ve yetim kız, kendisine saldıran Arap'ı öldürünce Arap'ın hanımı ondan intikam almak ister. Kız kıyafet değiştirerek Arap'ın hanımını ve akrabalarını öldürür, kaz çobanlığı yaptığı evde tanınınca nişanlısıyla evlenir.

3.32.4. Motif Sırası

1. Köy ağasının oğluna nişanlı olan öksüz ve yetim kız, kendisine göz koyup saldıran Arap'ı öldürür, parçalarını eşeğinin sırtına yükleyip geldiği yere gönderir.
2. Arap'ın hanımı, kocasını öldüren kızını bulup kandırarak evine getirip yakmak istese de kız, kadını ve akrabalarını ateşe itip kaçar.
3. Dağ başında tahta biçen adama vücuduna tahtalar yaptırıp giyinen kız, nişanlısının evinde kaz çobanı olur.
4. Kazları otlatmaya götürüp yıkanmak için çaya gittiği ilk iki gün birer yüzüğünü kaybeden tahtalı kız, bunlara karşılık birer kaz öldürür.
5. Tahtalı kız, üçüncü gün yıkanmak için çaya girdiğinde kendisini izleyen nişanlısı tarafından alınan yüzüğüne karşılık üç kaz daha öldürür.
6. Kızın nişanlısı olduğunu anlayan oğlan, yemeğini getiren tahtalı kızın tahtalardan soyup dolaba saklar.

7. Düğünlerde gördükleri güzel kızı nişanlısına benzeten bacılarıyla bahse girip kızı dolaptan çıkararak oğlan, onlardan yüzük, küpe, bilezik gibi şeyler kazanır ve kızla evlenir.

3.32.5. Motifleri

K1837. Kadının erkek kılığına girmesi

Dağ başında tahta biçen adama vücuduna tahtalar yaptırıp giyinen kız, nişanlısının evinde kaz çobanı olur.

L111.4.2. Öksüz kahraman kız

Köy ağasının oğluna nişanlı olan öksüz ve yetim kız, kendisine göz koyup saldıran Arap'ı öldürüp parçalayarak eşeğinin sırtına yükleyip geldiği yere gönderir.

N2.6.1. Kız kardeşlerle bahse girme

Düğünlerde gördükleri güzel kızı nişanlısına benzeten bacılarıyla bahse girip kızı dolaptan çıkararak oğlan, onlardan yüzük, küpe, bilezik gibi şeyler kazanır ve evlenir.

N350. Kazaen malın kaybedilmesi

Kazları otlatmaya götürüp yıkanmak için çaya gittiği ilk iki gün birer yüzüğünü kaybeden tahtalı kız, bunlara karşılık birer kaz öldürür.

P412. Çobanlık

Dağ başında tahta biçen adama vücuduna tahtalar yaptırıp giyinen kız, nişanlısının evinde kaz çobanı olur.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Köy ağasının oğluna nişanlı olan öksüz ve yetim kız, kendisine göz koyup saldıran Arap'ı öldürüp parçalayarak eşeğinin sırtına yükleyip geldiği yere gönderir.

R49. Çeşitli yerlere hapsetme

Nişanlısı olduğunu anlayan oğlan, yemeğini getiren tahtalı kızı tahtalardan soyup dolaba saklar.

S118. Keserek öldürme

Köy ağasının oğluna nişanlı olan öksüz ve yetim kız, kendisine göz koyup saldıran Arap'ı öldürüp parçalayarak eşeğinin sırtına yükleyip geldiği yere gönderir.

T61. Nişanlanma-Söz kesme

Kız, köy ağasının oğluna nişanlıdır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Varmışdı, yokmuşdu...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

(T)Z64.1. Deyimler

boyun boyuna sarılmak

kârından çok zararı olmak

okuntu gelmek

Z71.3. Formülistik sayı: Beş

beş kaz

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk merdiven

kırk basamaklı merdiven

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

kırk gün kırk gece düğün

Z183. Sembolik isimler

Cehennem (ocak)

3.33. KANBER TAY**3.33.1. Kaynak Kişi**

Durmuş ŞAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.33.2. Tip Numaraları

AaTh: 514, 518; EB: 97

3.33.3. Konu

Getirdikleri karpuzla evlenme çağları hakkında fikir sahibi olduğu kızlarından büyük ve ortancayı korkutup öldüren padişah, küçük kızı korkutamaz. Küçük kız, erkek kılığında oğlunu yilandan kurtardığı padişahın aldığı Kamertay'la başka bir padişahın hendeğini atlayıp kızını alır. Evlendiği kızın şikayeti üzerine padişah babası tarafından verilen üç zor işi de başaran kız, son görevde topal devin bedduasıyla erkeğe dönüşür ve eve döner.

3.33.4. Motif Sırası

1. Padişah, odasına bıraktıkları karpuzların durumunu yorumlatarak büyük kızının evlilik vaktinin geçtiğini, ortanca kızının vaktinin geçmek üzere olduğunu, küçük kızın da tam evlenme vaktinde olduğunu öğrenir.

2. Yola çıkan ilk iki kız babaları tarafından korkutularak öldürülür.

3. Küçük kız ise erkek kıyafetinde seyahat ederken kendisini korkutana saldırır ve sesin sahibinin babası olduğunu görür.

4. Kız bir pınar başında uyurken yardım isteyen birinin sesini duyar ve yılanın bir oğlanı yutmasına mani olur.

5. Oğlan, erkek kılığındaki kızdan kendisini kurtarması karşılığında padişah babasından Kambertay'ı istemesini söyler.

6. Padişah'tan cılız bir at olan Kambertay'ı alan kız, bir çayırılıkta uyanınca atın kocaman bir küheylana dönüştüğünü görür.

7. Oğlan kılığındaki kız, gittiği memlekette padişahın geçene gelinlik kızını vermeyi vaat ettiği büyük hendeği atıyla geçip kızını alır.

8. Padişah, kızına arkasını dönüp yattığını öğrendiği oğlan kılığındaki kızını ceza olarak bir gavurdan birkaç kervan yükü altın getirmeye gönderir.

9. Padişah, altınları getiren oğlan kılığındaki kızını, üç defa çağırdığında cevap alamayınca taş kesileceği sağır bir kızını getirmesi için yollar.

10. Padişah, kızı getiren oğlan kılığındaki kızı bu defa devlerin lambasını getirmeye yollar.

11. Kambertay'ın yardımıyla lambayı alırken nöbetçi topal dev kızı görür, atının kuyruğunu kopardığı halde yakalayamaz ve bu devin bedduasıyla erkeğe dönüşüp lambayla birlikte saraya gelir, padişahın kızıyla da evlenir.

3.33.5. Motifleri

B401. Yardımcı at

Oğlan kılığındaki kız, Kanbertay'ın yardımıyla sihirli lambayı alır.

D231. İnsanın taş kesilmesi

Padişah, altınları getiren oğlan kılığındaki kızı bu defa üç sefer çağırdığında cevap alamayınca taş kesileceği sağır bir kızı getirmesi için yollar.

D812. Sihirli obje, olağanüstü varlıktan alınır

Oğlan kılığındaki kız, Kanbertay'ın yardımıyla sihirli lambayı alırken nöbetçi olan topal dev tarafından görülür.

F531.1.3.3. Tek bacaklı (topal) dev

Oğlan kılığındaki kızın, bedduasıyla erkek olduğu dev topaldır.

F980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar

Padişah'tan cılız bir at olan Kambertay'ı alan kız, bir çayırılıkta uyanınca atın kocaman bir küheylana dönüştüğünü görür.

F1041.1.11. Korkudan ölme

Yola çıkıp padişah babaları tarafından izlenen ve bir geçitte onun "Kımıldama vururum." demesinden korkan büyük ve ortanca kız ölür.

H331.5. Adaylık yarışması: Koşu

Oğlan kılığındaki kız, gittiği memlekette padişahın geçene gelinlik kızını vermeyi vaat ettiği büyük hendeği atıyla geçip kızı alır.

H611.1. Olgun ve içi geçmiş karpuzla evlenme isteğinin belirtilmesi

Padişah, odasına bıraktıkları karpuzların durumunu yorumlatarak büyük kızının evlilik vaktinin geçtiğini, ortanca kızının vaktinin geçmek üzere olduğunu, küçük kızın da tam evlenme vaktinde olduğunu öğrenir.

H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler

Oğlan kılığındaki kız, gittiği memlekette padişahın geçene gelinlik kızını vermeyi vaat ettiği büyük hendeği atıyla geçip kızını alır.

H1289.3. Devlerin ülkesinde araştırma

Padişah, kızını getiren oğlan kılığındaki kızını bu defa devlerin lambasını getirmeye yollar.

H1400. Korku sınavı

Yola çıkan ilk iki kız babaları tarafından korkutularak öldürülür. Küçük kız ise erkek kıyafetinde seyahat ederken kendisini korkutana saldırır ve sesin sahibinin babası olduğunu görür.

M411.10. Devlerin bedduası

Kanbertay'ın yardımıyla lambayı alırken nöbetçi olan topal dev tarafından görülüp atının kuyruğunu kopardığı halde yakalanmayan oğlan kılığındaki kız, topal devin bedduasıyla erkek olup lambayla birlikte saraya döner.

M454. Beddua ile cinsiyet değiştirme

Oğlan kılığındaki kız, topal devin bedduasıyla erkek olur.

N828. Yardımcı kahraman

Yola devam edip bir pınar başında uyumaktayken yardım isteyen birinin sesini duyan küçük kız, bir oğlanı kendisini yutmak üzere olan yılandan kurtarır.

Q114. Hediye vererek mükâfatlandırma

Padişah'tan kızını kurtarması karşılığında cılız bir at olan Kambertay'ı alan kız, bir çayırılıkta uyanınca atın kocaman bir küheylana dönüştüğünü görür.

Z10.2. Bitiş formülleri

Böylece bu masal sona ermiş.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gederken giderken

Dile, dilediğini verim!

Dile, dileğini verim /Dilediğim, saalığın. /Benim sağığımdan sana ne fayda var.

Dile, dileğini vereyim.

(T)Z64.1. Deyimler

gelmez yola gitmek

yektir bas yetir bas varmak/gitmek

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Padişahın üç kızı

Üç sefer çağırarak

3.34. ALTIN TOP

3.34.1. Kaynak Kişi

Hasan BULUT /Kahramanmaraş Merkez

3.34.2. Tip Numaraları

AaTh: 541, 551; EB: 257, 258

3.34.3. Konu

Padişah damadı olacağını söyleyerek evden ayrılan haşarı Keloğlan, eşkıyalar tarafından atıldığı kuyudan yüzükten çıkan Arap tarafından kurtarılıp gittiği yerde sütünü emmeyi başardığı dev anasının verdiği elbise, silah ve sihirli at ile gidip bostancı bir ihtiyarın yanında işe girer. Padişah kızının attığı altın topla bu kızla evlenen Keloğlan, aslan sütüyle padişahı iyileştirir, yenilen ordunun galip gelmesini sağlar ve vezir olur.

3.34.4. Motif Sırası

1. Padişahın tahtına oturup kızını alarak zengin olacağını söyleyerek evden ayrılan Keloğlan, eşkıyalar tarafından yolu kesilip bir kuyuya atılır.

2. Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap’ın yardımıyla kuyudan çıkar.

3. Arap Keloğlan’a gideceği yerde herkesi öldürmüş bir dev bulunduğunu, bir damla sütünü emerse evladı sayılıp kurtulacağını, “Dile, dileğini.” diye sorunca dedenin atının eyerini istemesi gerektiğini söyler, zorda kaldığında yüzüğü yalamasını tembih eder ve ortadan kaybolur.

4. Devın konağına varıp memesinden bir iki damla süt emen Keloğlan, dileğini soran devden dedesinin atının eyerini isteyince dev, buna bir silah, bir elbise, bir de tahtadan at verir.

5. Keloğlan Arap’tan atının kuyruğundan alınacak kılları birbirine dokundurursa atı bulacağını öğrenir.

6. Keloğlan, bir bostancının yanında çalışmaya başlar, bu sırada sahip olduğu hediyeleri kullanarak padişahın kızını ister, padişah vermez, o da padişahı tehdit eder.

7. Keloğlanla padişahın askerlerinin mücadelesinde bostan mahvolan ihtiyar, Keloğlan’ı kovar, Arap’ın bostanı eski haline getirmesiyle Keloğlan yeniden işe döner.

8. Anasını aşığılayan padişaha kızan Keloğlan kızı kendi ister, padişah da üç-beş gün sonra gelmesini söyler.

9. Kız eş seçmek için babasından bir altın top ister, taliplerin toplandığı meydanda topu üç defa Keloğlan’ın başına atar.

10. Padişah, “Kısmeti buymuş.” diyerek kızını Keloğlan’a verir.

11. Padişah hastalanır, iyileşmesi için gerekli olan aslan sütü yerine korkak vezir damatları eşek sütü getirince hastalığı artar.

12. Keloğlan, Arap atıyla aslanlar diyarından bir şişe süt getirir.

13. Sütü içince iyileşen padişah, Keloğlan’dan sütü nereden bulduğunu sorar, o da aslan sağan kişilerden aldığını söyler.

14. Savaş esnasında orduları yenilen padişahın duruma çare sorduğu Keloğlan, kendisini uzaktan seyretmelerini söyleyip Arap atıyla iki gün savaşarak düşmanı dağtır.

15. Keloğlan’ın diktiği zafer bayrağını gören padişah, diğer damatlarını kovup Keloğlan’ı baş vezir yapar.

3.34.5. Motifleri

B184.1. Sihirli at

Devin konağına varıp memesinden bir iki damla süt emen Keloğlan, dileğini soran devden dedesinin atının eğerini isteyince dev, buna bir silah, bir elbise, bir de tahtadan at verir.

B401. Yardımcı at

Elbiseyi giyip bindiği at kara bir Arap atına dönüşen Keloğlan, Arap'tan istediğinde atı kuyruğundan aldığı kılları birbirine dokundurarak bulacağını öğrenir.

D1023. Sihirli kıl

Keloğlan, Arap'tan istediğinde atı kuyruğundan aldığı kılları birbirine dokundurarak bulacağını öğrenir.

D1076. Sihirli yüzük

Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap'ın yardımıyla kuyudan çıkar.

Heybetli Arap Keloğlan'a zorda kaldığında yüzüğü yalamasını tembih eder.

F531.0.4. Dev kadın

Heybetli Arap Keloğlan'a gideceği yerde herkesi öldürmüş bir dev anası bulunduğunu, bir damla sütünü emerse evladı sayılıp kurtulacağını söyler.

F825. Olağanüstü yüzük

Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap'ın yardımıyla kuyudan çıkar.

Heybetli Arap Keloğlan'a zorda kaldığında yüzüğü yalamasını tembih eder.

F980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar

Elbiseyi giyip bindiği at kara bir Arap atına dönüşen Keloğlan, Arap'tan istediğinde atı kuyruğundan aldığı kılları birbirine dokundurarak bulacağını öğrenir.

G11.6. İnsan eti yiyen (yamyam) dev kadın

Keloğlan, çirkin dev karısının (anası) varıp memesine yapışır, bir iki damla emince evladı sayılıp hayatını kurtarır.

G302.8. Cinin yardımı

Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap’ın yardımıyla kuyudan çıkar.

Heybetli Arap Keloğlan’a gideceği yerde herkesi öldürmüş bir dev bulunduğunu, bir damla sütünü emerse evladı sayılıp kurtulacağını, “Dile, dileğini.” diye sorunca dedenin atının eğerini istemesini söyleyip zorda kaldığında yüzüğü yalamasını tembih eder.

H359. Diğer aşk sınavları

Padişah babasından attığında başına degecek kişiyi eş seçmek için babasının bir altın top yaptırmasını ve kendisine talip olanları bir yere toplamasını isteyen kız, bilerek topu Keloğlan’ın başına atıp yaralar.

H921. Kral (Baba)

Padişahın hastalıktan iyileşmesi için gerekli olan aslan sütünü getirmeye giden vezir damatlarının korktukları için beceremeyip getirdikleri eşek sütü, hastalığı azdırır.

H1361. Aslan sütünü arama

Padişahın hastalıktan iyileşmesi için gerekli olan aslan sütünü getirmeye giden vezir damatlarının korktukları için beceremeyip getirdikleri eşek sütü, hastalığı azdırır.

Aslan sütü getirmek isteyince kendisine kötü bir at verilen Keloğlan, Arap atla gittiği aslanlar diyarından bir şişe süt alıp gelir.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Keloğlan hem hilekar hem de akıllıdır.

N455.12. Babası tarafından kısmetine verilen kız

Damatlığa layık görülmediği için kızın iki defa daha attığı top, yine Keloğlan’ın başına değince padişah, kızsada “Kısmeti buymuş.” diyerek kızını Keloğlan’a verir.

N813. Yardımcı cin, peri, ruh

Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap’ın yardımıyla kuyudan çıkar.

Heybetli Arap Keloğlan’a gideceği yerde herkesi öldürmüş bir dev bulunduğunu, bir damla sütünü emerse evladı sayılıp kurtulacağını, “Dile, dileğini.” diye sorunca dedenin atının eğerini istemesini söyleyip zorda kaldığında yüzüğü yalamasını tembih eder.

N838. Yardımcı kahraman

Savaş çıkıp da orduları yenilen padişahın duruma çare sorduğu Keloğlan, kendisini uzaktan seyretmelerini söyleyip Arap atıyla iki gün savaşarak düşmanı dağıtır.

P40. Prensesler-Padişahın kızları

Artık akıllandığını ve Padişah’ın tahtına oturup kızını alarak zengin olacağını söyleyerek evden ayrılan Keloğlan, eşkıyalar tarafından yolu kesilip bir kuyuya atılır.

P110. Padişahın-Karalın vezirleri

Diktiği zafer bayrağını gören Padişah, diğer damatlarını kovup Keloğlan’ı baş vezir yapar.

P265. Damat

Damatlığa layık görülmediği için kızın iki defa daha attığı top, yine Keloğlan’ın başına değince Padişah, kızsa da “Kısmeti buymuş.” diyerek Kızı Keloğlan’a verir.

P475. Hırsız-Soyguncu-Harami

Artık akıllandığını ve Padişah’ın tahtına oturup kızını alarak zengin olacağını söyleyerek evden ayrılan Keloğlan, eşkıyalar tarafından yolu kesilip bir kuyuya atılır.

P555. Savaşta mağlûp olma

Savaş çıkıp da orduları yenilen padişahın duruma çare sorduğu Keloğlan, kendisini uzaktan seyretmelerini söyleyip Arap atıyla iki gün savaşarak düşmanı dağıtır.

Q53. Kurtarma ödüllendirilir

Diktiği zafer bayrağını gören padişah, diğer damatlarını kovup Keloğlan'ı baş vezir yapar.

Q112.1. Emirlik vererek mükafatlandırma

Diktiği zafer bayrağını gören padişah, diğer damatlarını kovup Keloğlan'ı baş vezir yapar.

R41.3.4. Kuyuya hapsedme

Artık akıllandığını ve padişahın tahtına oturup kızını alarak zengin olacağını söyleyip evden ayrılan Keloğlan, eşkıyalar tarafından yolu kesilip bir kuyuya atılır.

R141. Kuyudan kurtulma

Keloğlan, bulduğu yüzüğü parlatırken siyah bir atın üstünde ortaya çıkıp “Dile, dileğini.” diyen heybetli Arap'ın yardımıyla kuyudan çıkar.

T130. Evlenme adetleri

Bostanını beklemek üzere bir çiftçinin yanında işe giren Keloğlan, giyip kuşanarak Arap atıyla gidip kızını isteyip ret cevabı aldığı padişahı tehdit eder.

W157. Sahtekarlık

Keloğlan hem hilekar hem de akıllıdır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Var ımış, yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. /Evvel zaman içinde halbur saman içinde.

Z10.2. Bitiş formülleri

Böylece bunlar muradına erii. Darısı bize.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Dile benden dileğini

Dile dilediğini

(T)Z64.1. Deyimler

anan aşığı baban yukarı

bir demlik etmek

cangama etmek

gözüne gözükmek

hazırki halından da olmak

ipte ilmekte durmamak

kılıcı darı devşirmek

langir lingir, paldır kültür gitmek

üçe kadar yolu olmak

ününü şanını araya vermek

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Keloğlan'ın bindiği at kara bir Arap atına dönüşür.

Z183. Sembolik isimler

Keloğlan

3.35. SAHTE KELOĞLAN**3.35.1. Kaynak Kişi**

Durmuş ŞAHİN /Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası

3.35.2. Tip Numaraları

AaTh: 590 II, 551; EB: 108

3.35.3. Konu

Babaları öldükten sonra analarıyla çıktıkları yolda iki ağabeyi dev tarafından öldürülen küçük şehzade, devin dostu olan anası ile devin birçok planını boşa çıkarıp onları öldürür. Keloğlan kılığında bir başka memlekete gelir, burada padişahın gözlerini iyileştirir ve düşman ordusunu dağıtır, padişahın damadı olur ve yerine geçer.

3.35.4. Motif Sırası

1. Babaları öldükten sonra analarını da alıp yola çıkan padişahın üç oğlundan büyüğü ve ortancası, karşılaştığı dev tarafından kazanda pişirilip yenir.

2. Ağabeylerinin ardından gidip devi pes ettiren küçük oğlan, anası ve devle birlikte yaşamaya başlar.

3. Devle dost olan anne, oğlunu öldürtmek için hastalandığı yalanını uydurup elma getirmesi için oğlanı devin beş kardeşinin yaşadığı dağa gönderir.

4. Anne, elmaları alıp beş devi öldürüp dönen oğlunu bu defa da armut getirmesi için devin on kardeşinin yaşadığı dağa gönderir; anne, armutları alıp on devi öldürüp dönen oğlanı nar getirmesi için devin yirmi kardeşinin yaşadığı dağa gönderir; dev ile oğlanın annesi, narları alıp yirmi devi öldürüp dönen oğlanı üzüm getirmesi için dakikada açılıp kapanan dağa gönderirler.

5. Atından kendisine kurulan tuzağı öğrenen küçük oğlan, bir köpeği alt ettikten sonra karşılaştığı yaşlı adamdan açılır-kapanır dağının yerini öğrenir.

6. Oğlan atının yardımıyla dağın arkasına geçip üzümü alarak döner.

7. Dev ile anne, üzümü getiren oğlanı zehirleyip öldürmek isterler, oğlan zehirli içli köfte tabağını değiştirip anasıyla devin ölmesini sağlar.

8. Küçük oğlan, “Kuyruğumda bir kıl çek. Başın dara düşünce uçlarını deşdirdiğinde seni bulurum.” diyerek yardım edip kendisini öte dünyaya getiren atından ayrılır.

9. Küçük oğlan, rastladığı çobanla kıyafet değiştirip Keloğlan kılığına girerek gittiği şehirde padişahın kaz çobanı olur.

10. Oğlan, kılları kullanarak çağırdığı atla bahçede gezerken padişahın küçük kızı tarafından takip edilir, sırrı ortaya çıkar.

11. Keloğlan, kendisiyle evlenip asıl kimliğini soran küçük kızı geçiştirmek için beddua edince padişahın gözleri kör olur.

12. Padişahın gözlerinin açılması için gereken “aslan sütü”nü arayan büyük damatları kandıran Keloğlan, arkalarına birer damga vurma karşılığında onlara aslan sütü diye irin verir.

13. Keloğlan getirdiği sütle iyileşen padişah, mükafat olarak Keloğlan'ı kaz damından mısır damına alır.

14. Hanımı tarafından sırrı öğrenilmek istenen Keloğlan'ın duasıyla düşmanla savaş çıkar, büyük damatlarını kumandan tayin eden padişah, savaşa katılmak isteyen Keloğlan'a bir topal katır verir.

15. Kılık değiştirerek yenilmek üzere olan orduyu galip getiren ve yaralanan eline padişahın sardığı mendil yüzünden kimliği açığa çıkan Keloğlan, kendisini padişah babasının kölelerini arayan bir şehzade olarak tanıtır.

19. Padişah, damatlarını kovar, Keloğlan'ı kendi yerine geçirir.

3.35.5. Motifleri

B171.2.2.1. Dev öldüren kahraman

Oğlan elmaları alıp beş devi, armutları alıp on devi, narları alıp yirmi devi öldürür.

B211.1.3. Konuşan at

Atından kendisine kurulan tuzağı öğrenen küçük oğlan, bir köpeği alt ettikten sonra karşılaştığı yaşlı adamdan açılır-kapanır dağının yerini öğrenir.

B401. Yardımcı at

Yaşlı adamın uyarılarına kulak asmayıp dağa doğru yola çıkan küçük oğlan, atının yardımıyla dağın arkasına geçip üzümü alarak döner.

At, küçük oğlana “Kuyruğumdan bir kıl çek. Başın dara düşünce uçlarını deşdirdiğinde seni bulurum.” der.

D991. Sihirli saç-kıl

At, küçük oğlana “Kuyruğumdan bir kıl çek. Başın dara düşünce uçlarını deşdirdiğinde seni bulurum.” der.

D932. Sihirli dağ

Anası, devin planıyla numaradan hastalanıp küçük oğlanı üzüm getirmesi için dakikada açılıp kapanan dağa gönderir.

D1018. Hayvanın sihirli sütü

Keloğlan, padişahın gözlerinin açılması için gereken “aslan sütü”nü arayan büyük damatlara arkalarına birer damga vurma karşılığında kandırıp aslan sütü diye irin verir.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Babaları öldükten sonra analarını da alıp yola çıkan padişahın üç oğlundan büyüğü ve ortancası, karşılaştığı dev tarafından kazanda pişirilip yenir.

G410. Devlin hâkimiyetini kıran insan

Ağabeylerinin ardından gidip devin pes ettiren küçük oğlan, anasını da alıp konağında devle birlikte yaşamaya başlar.

G500. Mağlup olan dev

Ağabeylerinin ardından gidip devin pes ettiren küçük oğlan, anasını da alıp konağında devle birlikte yaşamaya başlar.

H113. Mendille tanıma

Kılık değiştirerek yenilmek üzere olan orduyu galip getiren ve yaralanan eline padişahın sardığı mendil yüzünden kimliği açığa çıkan Keloğlan, kendisini padişah babasının kölelerini arayan bir şehzade olarak tanıtır.

H120. İşaretle tanıma (çeşitli)

Padişah, sırtlarındaki damgaları delil gösterip aradığı kölelerin büyük damatlar olduğunu söyleyen Keloğlan’ı kendi yerine geçirir.

H940. Görevin verilmesi (çeşitli)

Devle dost olan anası, küçük oğlanı öldürmek için devin planıyla numaradan hastalanıp elma getirmesi için devin beş kardeşinin yaşadığı dağa, armut getirmesi için devin on kardeşinin yaşadığı dağa, nar getirmesi için devin yirmi kardeşinin yaşadığı dağa gönderir.

H1361. Aslan sütünü arama

Keloğlan, padişahın gözlerinin açılması için “aslan sütü”nü arayıp bulur.

J151. Yaşlı insanlardan öğrenilen bilgi

Atından tuzağı öğrenen küçük oğlan, bir köpeği alt edip gittiği çadırda gördüğü yaşlı adamdan Açılır-Kapanır Dağı'nın yerini öğrenir.

K100. Aldatıcı anlaşmalar

Keloğlan, padişahın gözlerinin açılması için gereken “aslan sütü”nü arayan büyük damatları kandırıp arkalarına birer damga vurma karşılığında aslan sütü diye irin verir.

K850. Hileli oyunlar

Devle dost olan anası, küçük oğlanı öldürmek için devin planıyla numaradan hastalayıp elma getirmesi için devin beş kardeşinin yaşadığı dağa gönderir.

K1011. Göz ilacı

Padişahın gözlerinin açılması için gereken şey aslan sütüdür.

K1834. Bir insanın değişik insanların kılıklarına girmesi

Küçük oğlan, rastladığı çobanla kıyafet değiştirip Keloğlan kılığına girerek gittiği şehirde padişahın kaz çobanı olur.

Keloğlan (küçük oğlan), kılık değiştirerek yenilmek üzere olan orduyu galip getirir.

L312. Küçük kuvvetli adam devi mağlûp eder

Küçük oğlan, ağabeylerinin ardından gidip onları öldüren devi pes ettirir.

M430. Şahısların bedduası

Keloğlan, kendisiyle evlenip asıl kimliğini soran küçük kızıdan kurtulma bahanesi için dua (beddua) edince padişahın gözleri kör olur.

Keloğlan, asıl kimliğini soran hanımından kurtulma bahanesi için dua (beddua) edince düşmanla savaş çıkar.

N450. Sırlara kulak misafiri olma

Küçük oğlan, kılları dokundurup çağırdığı atla bahçede gezerken padişahın küçük kızı tarafından takip edilip sırrını öğrenilir.

Q91. Akıllık-Beceriklilik mükâfatlandırılır

Büyük damatların getirdiği süt işe yaramayıp Keloğlan'ın getirdiği sütle iyileşen padişah, mükafat olarak onu kaz damından mısır damına aldırır.

S12.1. Devle evlenip oğluna karşı çıkan hain anne

Devle dost olan anası, devin planıyla numaradan hastalanıp öldürtmek için küçük oğlanı beş, on, yirmi devlerin yanına gönderir.

S111. Zehirleyerek öldürme

Anası, üzümü alıp dönen küçük oğlanı devin planıyla zehirleyip öldürmek istese de küçük oğlan, zehirli içli köfte tabağını değiştirip anasıyla devin ölmesini sağlar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varışmış, bir yoomuş. Allah'ın kulu çoğmuş. Çok demesi günahmış. /O yalan bu yalan, karıncaya yedi yerinden vurduk palan, eşşeğe bindim, deveyi kucağıma aldım bu da mı yalan.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar yeyip içmiş, kalan günlerini bize bağışlamış.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir gün beş gün derken

Bir gün beş gün derkene

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Az getmişler uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler.

Az getmişler, uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler, bir de geri dönüp bakmışlarki bir arpa boyu yol getmişler.

Dile, dileğini veriim /Dilediğim, saalığın. /Benim sağlığımdan sana ne fayda var. Dile, dileğini vereyim.

Erkekseez tek tek gelin

İn misin cin misin, necisin? /Ne inim, ne cinim.

Yum gözleri! /Aç gözlerini.

(T)Z64.1. Deyimler

at mı tepelemek it mi tepelemek

ayak üstü gezmek

kopmak kuvartmak

yekdir hop yekdir hop varmak/gitmek

zebella gibi şişmek

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç oğul /oğlan

üç kız

Z71.3. Formülistik sayı: Beş

beş dev

beş kardeş

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

yedi yer (karınca)

(T)Z71.8. Formülistik sayı: Yirmi

yirmi kardeş

Z71.16.2. Formülistik sayı: On

on dev

on kardeş

3.36. ÜÇ KARDEŞ BİR BACI**3.36.1. Kaynak Kişi**

Safiye GÜNEŞ /Kahramanmaraş Merkez

3.36.2. Tip Numaraları

AaTh: 590 II, 551; EB: 108

3.36.3. Konu

Üç kardeşten büyük ve ortanca olanı, babalarının vasiyetine uymayıp gittikleri yerde dev tarafından öldürülür. Küçük oğlanın babasının kamasıyla başını büyük ölçüde kesip bir odaya kapattığı dev kız kardeşinin ihmaliyle tekrar canlanır ve küçük oğlanı öldürür. Bir falcı hoca oğlanı diriltir, o da dev ile kız kardeşinden intikamını alır.

3.36.4. Motif Sırası

1. Babalarının ölmeden önceki vasiyetini çiğneyen oğullarından büyük ve ortanca olan dev tarafından yenilirler.
2. Küçük oğlan ağabeylerini merak ederek babasının kamasıyla onların arkalarına düşer, devi bulur ve boynu keser.
3. Oğlan, tamamen kesince tekrar dirileceğini bildiği devin boynunda kıl kadar yer bırakır ve onu evin bir odasına hapseder.
4. Küçük oğlanla devin evinde birlikte yaşamaya başlayan bacısı ağabeyinin uyarısını dikkate almayıp odasına su kaçırınca dev canlanıp iyileşir.
5. Oğlan oduna gittiğinde odadan çıkıp kızını yakalayan dev, ölüm tehdidiyle kızla evlenir.
6. Gittiği falcı hocadan devle kız kardeşinin kendisini öldüreceklerini öğrenen küçük oğlan, falcının sözünü dinlemeyip eve gidince yakalanır.
7. Devle kız, oğlanın “Etimi dilip atın terkisine takıp bir çubuk vurun. Çubuğu da terkiye sokup dağa yollayın.” şeklindeki dileğini yerine getirirler.
8. Atın üstünde evine gelen cesede okuyup üflediği bir tas suyu döken falcı hoca, oğlanı eski haline çevirir.
9. Dilenci kılığında ev ev gezip bacısının evini bulan oğlan, yeğeninden aldığı kamayla devi ve bacısını öldürür.

3.36.5. Motifleri

C610. Yasaklanan bölge

Ölen babalarının “Gitmeyin!” vasiyeti çiğneyerek bir dağın arkasına giden üç oğlandan büyük ve ortancası, gittikleri büyük evde davulla düdüğü çalınca dev tarafından yenilir.

E80.3. Su vasıtasıyla canlanma

Küçük oğlanın daha sonra alıp getirerek devin evinde birlikte yaşamaya başladığı bacısı, ağabeyinin uyarısını dikkate almayıp odasına su kaçırdığında dev canlanıp iyileşir.

Atın üstünde evine gelen cesede okuyup üflediği bir tas suyu döken falcı hoca, oğlanı eski haline çevirir.

F531.5.7. Dev insanların evliliği

Oğlan bir gün oduna gittiğinde odadan çıkıp kızı yakalayan dev, ölüm tehdidiyle kızla evlenir.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Ölen babalarının “Gitmeyin!” vasiyeti çiğneyerek bir dağın arkasına giden üç oğlandan büyük ve ortancası, gittikleri büyük evde davulla düdüğü çalınca dev tarafından yenilir.

G610. Devden çalma

Ölen babalarının “Gitmeyin!” vasiyeti çiğneyerek bir dağın arkasına giden üç oğlandan büyük ve ortancası, gittikleri büyük evde davulla düdüğü çalınca dev tarafından yenilir.

J152. Bilgeden (Hocadan) öğrenilen akıl (bilgi)

Gittiği falcı hocadan devle kız kardeşinin kendisini öldüreceklerini öğrenen küçük oğlan, falcının “Gitme.” sözünü dinlemeyip gidince yakalanır.

K2212. Hain kız kardeş (abla)

Gittiği falcı hocadan devle kız kardeşinin kendisini öldüreceklerini öğrenen küçük oğlan, falcının “Gitme.” sözünü dinlemeyip gidince yakalanır.

Q411. Öldürerek cezalandırma

Dilenci kılığında ev ev gezip bacısının evini bulan oğlan, yeğeninden aldığı kamayla devi ve bacısını öldürür.

Q433. Hapsederek cezalandırma

Oğlan, kesse tekrar dirileceği için boynunun kıl kadar kalmış yerini kesmeyip devi evin bir odasına hapseder.

Q451. Baş kesilerek cezalandırma

Ağabeylerini merak edip babasının kamasını da alarak arkalarından giden küçük oğlan, kamayla devin boynunu keser.

S118. Keserek öldürme

Devle kız, oğlanın öldürülmek üzereyken söylediği “Etimi dilip atın terkisine takıp bir çubuk vurun. Çubuğu da terkiye sokup dağa yollayın.” dileğine uyarlar.

T162. Zorla evlilik

Oğlan bir gün oduna gittiğinde odadan çıkıp kızını yakalayan dev, ölüm tehdidiyle kızla evlenir.

W137. Meraklılık

Ağabeylerini merak edip babasının kamasını da alarak arkalarından giden küçük oğlan, kamayla devin boynunu keser.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var ımış bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, dinlemeyene ömür.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç erkek kardeş

suyu üç kez serpmek

3.37. BEYBÖYREK

3.37.1. Kaynak Kişi

Kadriye KUTLUKSAMAN /Kahramanmaraş Merkez

3.37.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 247

3.37.3. Konu

Bir adamın verdiği elma sayesinde doğup yedi yaşında ad verilen Beyböyrek, beyin düzenlediği yarışmayı kazanıp kızını alır. Ava giderken zindana düşen ve öldü sanılarak nişanlısı Akkavak Kızı başkasına verilen Beyböyrek, zindancının kendisine sevdalı kızı tarafından kurtarılır ve her iki kızla da evlenir.

3.37.4. Motif Sırası

1. Bir adam içini kendileri, kabuklarını atları yemesi ve doğacak çocuklarına kendisi gelmeden ad koymamakları şartıyla çocuksuz adamın karısına bir elma verir.
2. Kendinin bir oğlu ve atının tayı olan adam, yedi yıl beklemesine rağmen adam gelmeyince ümidini keser ve ad koymak için bir şölen tertipler.
3. Tam ad konulacağı zaman gelen adam, oğlana “Beyböyrek”, ata da “Rengiboz” adını verir.
4. Delikanlı olan Beyböyrek beyin yarışmayı kazanana kızını vereceğini duyar, yarışmaya katılıp güreş, ok atma ve avda birinci gelerek kızını alır.
5. Beyböyrek, kızını köyüne getirdikten sonra anası ve Akkavak kızının yalvarmalarını dinlemeyip daha düğünü olmadan ava gider ve tutsak düşer.
6. Beyböyrek hapisteyken öldüğü zannedilir, nişanlısı Akkavak Kızı Baltacıoğlu Kel Vezir’e verilir. Beyböyrek bunları bir bezirgandan öğrenir.
7. Kendisine aşık olan kızın hediye ettiği ipek mendili atı Rengiboz’un yaralı sırtına koyan Beyböyrek, zindancının kızını öfkelenince tekrar zindana attırır.
8. Beyböyrek, evleneceğine söz verdiği zindancının kızı tarafından tutsaklıktan kurtarılır.
9. Beyböyrek, yolda rastladığı abdalın kılığına girer ve sazını alır, köyüne gelir.

10. Kız kardeşi ve annesi Beybörek'i tanırlar, Beybörek ise düğün evine gider.

11. Düğün evinde ok atanların hedefi tutturmamışlarını gören bir yaşlının “Şimdi Beybörek olmalıydı.” sözünü duyan abdalın kılığındaki Beybörek, oradakilerden ok ile yay ister.

12. Eline aldığı bütün yaylar kırılınca abdal Beybörek'in yayını ister ve hedefi vurur.

13. Yemek sırasında kadınların isteğiyle saz çalan Beybörek, önce Akkavak Kızı, sonra da köylüler tarafından tanınır.

14. Beybörek, Akkavak Kızı ve zindancının kızıyla evlenir.

3.37.5. Motifleri

F679.5. Başarılı avcı

Büyüyüp Beyin düzenlediği yarışmayı kazanana kızını vereceğini duyan Bağbörek, yarışmaya katılıp güreş, ok atma ve avda birinci gelerek kızı alır.

F836. Olağanüstü yay

Eline aldığı bütün yaylar kırılınca Bağbörek'in (kendi) yayını isteyip alan abdal derviş, hedefi tutturur.

H12.3. Türkü söyleyerek tanıma

Bezirgan, Bağbörek'i türkü söylemesinden tanır

Davet edildiği yemekte kadınların saz çalması istediği Bağbörek, saz çalmaya başlayınca önce Akkavak Kızı, sonra da köylüler tarafından tanınır.

H50. Fiziksel davranışlardan veya vücuttaki işaretlerle tanıma

Kendisini beninden tanıyan bacısına kimseye söylememesini söyleyen Bağbörek, okuyla yayını alıp düğün evine gider.

H326.3. Avcılıktaki beceriyle evlilik testi

Büyüyüp beyin düzenlediği yarışmayı kazanana kızını vereceğini duyan Bağbörek, yarışmaya katılıp güreş, ok atma ve avda birinci gelerek kızı alır.

Eline aldığı bütün yaylar kırılınca Bağbörek'in (kendi) yayını isteyip alan abdal derviş, hedefi tutturur.

H331.4.2. Adaylık yarışması: Ok atma

Büyüyüp Beyin düzenlediği yarışmayı kazanana kızını vereceğini duyan Bağbörek, yarışmaya katılıp güreş, ok atma ve avda birinci gelerek kızı alır.

H331.6. Adaylık yarışması: Güreşme

Büyüyüp beyin düzenlediği yarışmayı kazanana kızını vereceğini duyan Bağbörek, yarışmaya katılıp güreş, ok atma ve avda birinci gelerek kızı alır.

J1054. Adam annesinin uyanlarını göz ardı eder ve cezalandırılır

Kızı köyüne getiren Bağbörek, anası ve Akkavak kızının yalvarmalarını dinlemeyip daha düğünü bile olmadan ava gidince yakalanıp zindana atılır.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Eline aldığı bütün yaylar kırılınca Bağbörek'in (kendi) yayını isteyip alan abdal derviş, hedefi tutturur.

K1836.5. Erkeğin başka bir erkek kılığına girmesi

Kız tarafından kurtarılıp rastladığı aşığın elbisesini ve sazını alan Bağbörek, köyüne gelir.

N134.1.3. Cezalandırma ile şahıslar, şanslarını kaybederler

Kendisine aşık olan zindancı kızının hediye ettiği ipek mendili atı Rengiboz'un yaralı sırtına koyan Bağbörek, zindancı kızını kızdırıp tekrar zindana attırır.

N831. Yardımcı kız

Gece yanına gelip kendisini alması şartıyla zindandan kurtaracağını söyleyen kıza Bağbörek, önce Akkavak Kızı'nı almak şartıyla kendisini almayı kabul eder.

N844. Yardımcı Derviş, Hızır, pir vb.

Bir adam içini kendileri, kabuklarını atları yemesi ve doğacak çocuklarına kendisi gelmeden ad koymamaları şartıyla çocuksuz adamın karısına bir elma verir.

Tam ad konulacağı zaman gelen adam, oğlana “Beybörek”, ata da “Rengiboz” adını verir.

P431.1. Haberlerin yayıcısı olarak tüccarlar

Bir bezirgandan öldü sanılıp nişanlısı Akkavak Kızı'nın verildiği Baltacıoğlu Kel Vezir'le düğünü olacağını öğrenen Bağbörek, türküyle atı Rengiboz'u çağırır.

Q281. Nankörlük cezalandırılır

Kendisine aşık olan zindancı kızının hediye ettiği ipek mendili atı Rengiboz'un yaralı sırtına koyan Bağbörek, zindancı kızını kızdırıp tekrar zindana attırır.

R41.3. Zindana hapsedme

Kızı köyüne getiren Bağbörek, anası ve Akkavak kızının yalvarmalarını dinlemeyip daha düğünü bile olmadan ava gidince yakalanıp zindana atılır.

R111. Esirlikten kurtulma

Kız tarafından kurtarılıp rastladığı aşığın elbisesini ve sazını alan Bağbörek, köyüne gelir.

T145.0.1 Birden fazla kadınla evlenme

Önce Akkavak Kızı'nı alan Bağbörek, sonra zindancının kızıyla evlenir.

T511.1.1 Elma yiyerek hamile kalma

Atı ve kendisi çocuksuz adama bir adam, içini kendileri yiyip kabuklarını atlarına yedirmelerini ve doğacak çocuklarına kendisi gelmeden ad koymamalarını söyleyerek bir elma verir.

T596. Çocuklara ad verme

Atı ve kendisi çocuksuz adama bir adam, içini kendileri yiyip kabuklarını atlarına yedirmelerini ve doğacak çocuklarına kendisi gelmeden ad koymamalarını söyleyerek bir elma verir.

Tam ad konulacağı zaman gelen adam, oğlana “Bağbörek”, ata da “Rengiboz” adını verir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Düğün etmiş, muratlarına ermişler.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Gün dönmüş, devran geçmiş.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Rengiboz'la Bağbörek'e gelelim...

(T)Z64.1. Deyimler

su dökmek

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Yedi Yaş

Z80. Formülistik şiir

Bağbörek'in içi yanar, bir türkü tutturur:

“Kalenin dibinde ekerler küncü

Aziz mübarek gün oldum zarıncı

Ellerim kelepçe de boynumda zincir

Eylenin de verin hocalar

Akkavak Kızı'ndan bana bir haber.”

*

Bağbörek bir türkü daha tutturur:

“Kalenin başına oturdum durdum

Bezirgân başından Akkavak Kızı'nı sordum

Kimden kime kalır demişler

Baltacıoğlu kel vezire vermişler

Yetiş Rengiboz'um yetiş yar elden gedii.”

Z183. Sembolik isimler

Bağbörek'in atı Rengiboz: Bir bezirgandan öldü sanılıp nişanlısı Akkavak Kızı'nın verildiği Baltacıoğlu Kel Vezir'le düğünü olacağını öğrenen Bağbörek, türküyü atı Rengiboz'u çağırır.

Z293. Kahramanın yeniden dönüşü

Kız tarafından kurtarılıp rastladığı aşığın elbisesini ve sazını alan Bağbörek, köyüne gelir.

3.38. ÇANAK KURUTAN

3.38.1. Kaynak Kişi

Hasan YURTSEVER /Afşin İlçesi

3.38.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: -

3.38.3. Konu

Çok yemek yediği için fakir düşüp başka bir memlekete giden Çanak Kurutan, yanında çalıştığı ağanın Arap'ından kendi tembel Arap'ının yerini öğrenir, onun tavsiyesiyle geldiği memleketinde zengin olur.

3.38.4. Motif Sırası

1. Çanak Kurutan isimli adam çok yemek yediği için iş bulamaz, etraftakiler sahil memleketlerin birine gidip çobanlık yapmasını tavsiye ederler.

2. Her yerden kovulan Çanak Kurutan, bir çiftlikte bedavadan geçinip giderken “Beleş ekmek yemem!” diyerek ağadan iş ister.

3. Ağa ondan dağdaki hayvanlarının sayısını öğrenmesini ister, çobandan hayvanların sayısını öğrenen Çanak Kurutan, çobanın ağanın Arap'ı olduğunu öğrenir.

4. Çobandan kendi Arap'ının dağdaki pınar başında tembel tembel yatan birisi olduğunu öğrenen Çanak Kurutan, Arap'ını bulup kendisine yardım etmesini ister.

5. Arap, Çanak Kurutan'a ağadan bir çift öküz alıp memleketinde saban değmedik bir yeri sürmesini söyler.

6. Ağa'dan aldığı öküzlerle memleketine dönen Çanak Kurutan, saban değmedik bir yeri sürünce bir kazan altın bulur.

7. Çanak Kurutan'ın çeyrek dönüme ektirdiği buğdayı kırk orakçı biçemez, kırk harman almaz, hanım ve sığırları ikiz doğurur.

8. İki yıl içinde zenginleşen Çanak Kurutan, Allah'a "Üstesinden gelemiyorum, kararı kadar mal ver." diye dua eder.

3.38.5. Motifleri

F970. Bitkiler ve ağaçların olağanüstü davranışları

Çeğrek dönüm yere ektirdiği buğdayı kırk orakçı biçmekle bitiremeyip kırk harman almayan, aldığı hanım ve sığırlar ikiz doğuran Çanak Kurutan, iki yıl içinde çok zengin olur.

H1141. Çok fazla yeme

Çok yemek yediği için kimsenin iş vermeyip yemek için kıyafetlerini de satınca çaresiz kalan Çanak Kurutan isimli adama, sahil memleketlerin birine gidip çobanlık yapmasını tavsiye ederler.

H1376.9. Talihin araştırılması

Kendi arabının dağdaki pınar başında tembel tembel yatan birisi olduğunu öğrenip yanına giden Çanak Kurutan, arabına "Kalk! Başkasının arabı onu çiftlik sahibi yapmış. Çok yediğim için bana iş de vermiyorlar." der.

L143. Yoksul zengin olur

Çeğrek dönüm yere ektirdiği buğdayı kırk orakçı biçmekle bitiremeyip kırk harman almayan, aldığı hanım ve sığırlar ikiz doğuran Çanak Kurutan, iki yıl içinde çok zengin olur.

N134. Şansın değişmesi şahısların tesiriyledir

Arap, Çanak Kurutan'a ağadan bir çift öküz alıp memleketinde saban değmedik bir yeri sürmesini söyler.

N200. Talihin iyi hediyeleri

Çeğrek dönüm yere ektirdiği buğdayı kırk orakçı biçmekle bitiremeyip kırk harman almayan, aldığı hanım ve sığırlar ikiz doğuran Çanak Kurutan, iki yıl içinde çok zengin olur.

N813. Yardımcı cin, peri, ruh

Kendi arabının dağdaki pınar başında tembel tembel yatan birisi olduğunu öğrenip yanına giden Çanak Kurutan, arabına “Kalk! Başkasının arabı onu çiftlik sahibi yapmış. Çok yediğim için bana iş de vermiyorlar.” der.

Çanak Kurutan’a önce kızarsa da sonra acıyan arabı, ağadan bir çift öküz alıp memleketinde saban değmedik bir yeri sürmesini söyler.

V57.3. Özel durumlar için dua

Artık ağa olan Çanak Kurutan, Allah’a “Üstesinden gelemiyorum, kararı kadar mal ver.” diye dua eder.

W45. Şeref

Yanında çalıştığı ağanın evinden çok yemek yediği için kovulan Çanak Kurutan, gittiği çiftlikte bedavadan geçinip giderken “Beleş ekmek yemem!” diyerek ağadan iş ister.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

kırk ambar buğday

kırk amele

kırk orakçı

Z64. Atasözleri

Ekici ol, biçici olma!

(T)Z64.1. Deyimler

Ahır Dağı gibi malı olmak

bedenine ip dolanmamak

keklik ötmez keven bitmez olmak

Z183. Sembolik isimler

Çanak Gurutan: Adamın adı “Çanak Gurutan”dır.

3.39. İKİ ARKADAŞ

3.39.1. Kaynak Kişi

Yeter KOSKA /Merkez Kozcağız Köyü

3.39.2. Tip Numaraları

AaTh: 613; EB: 253

3.39.3. Konu

Birlikte yola çıktığı arkadaşı tarafından aldatılıp gözleri alınan saf adam, bir kuşun yardımıyla gözlerine kavuşur, yedi devlere misafir olup sonra da bir devi öldürerek kızını kurtardığı padişaha damat olur.

3.39.4. Motif Sırası

1. Saf adam kurnaz yol arkadaşı yüzünden yol azığını bitirir, iki ekmek karşılığında da gözlerinden olur.

2. Ağaç dibinde kalan adama kuş dili ayan olunca, kuşun tüyünü alıp gözlerine sürer ve görmeye başlar.

3. Misafir olduğu yedi devlerin evinde kendisine dokunulmayan saf adam, ahaliye su vermeyerek zulmeden devi öldürmek için bir şehre gelir.

4. Padişahın kızının kurban edileceği yeri öğrenip devi öldüren adam, hem kızı kurtarır hem de ahalinin su almasını sağlar.

5. Padişahın kızı oğlanı tanımak için sırtına kanlı el izini vurur. Bu yolla kimliği tespit edilen adam kızla evlenir.

6. Saf adam fakir düşüp dilencilik yapan kurnaz adamla karşılaşır, onu kendisini zenginleştiren devlere gönderir. Devler bu adamı üç gün misafir eder, sonra da yerler.

3.39.5. Motifleri

B211.3. Konuşan kuş

Ağaçtaki kuşun dili saf adama ayan olur.

B217.5. Kuş dili öğrenilir

Ağaçtaki kuşun dili saf adama ayan olur.

E63. Dua ile dirilme

Gözler yerine konulup 'Bismillah!' denerek iyileştirir.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Devler, misafir saydıkları üç günden sonra kurnaz adamı yer.

G410. Devlin hâkimiyetini kıran insan

Misafir olduğu yedi devlerin evinde kendisine dokunulmayan saf adam, ahaliyi kurtarmak için silah kuşanıp su başını bir devlin tuttuğu şehre gelir.

G512. Devlin öldürülmesi

Padişah kızının kurban edileceği gün yerini öğrenip devin öldüren saf adam, hem kızı kurtarır hem de suyu serbest bırakır.

H120. İşaretle tanıma (çeşitli)

Padişah, saf adamı kızının sırtına vurduğu kanlı el izinden tanıyıp evlendirir.

J34.3. Gurbete çıkma

Saf adam, kurnaz arkadaşıyla birlikte yola çıkar.

K1011. Göz ilacı

Saf adam, kuşun tüyünü alıp gözlerine sürünce görmeye başlar.

K2297. Hain arkadaşlar

Kurnaz yol arkadaşının teklifiyle önce yedikleri kendi azığı biten saf adam, iki ekmek karşılığında iki gözünü verip bir ağaç dibinde kalır.

M225. Yemek için gözlerin değiştirilmesi

Kurnaz yol arkadaşının teklifiyle önce yedikleri kendi azığı biten saf adam, iki ekmek karşılığında iki gözünü verip bir ağaç dibinde kalır.

N812. Yardımcı dev

Saf adam, bir kuşun yardımıyla gözlerine kavuşur, yedi devlere misafir olur.

P320. Misafirperverlik

Misafir olduğu yedi devlerin evinde saf adama dokunulmaz.

Devler, misafir saydıkları üç günden sonra kurnaz adamı yer.

R111.1.1. Prensesin devden kurtarılması

Padişah kızının kurban edileceği gün yerini öğrenip devi öldüren saf adam, hem kızı kurtarır hem de suyu serbest bırakır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Biri varmış biri yokmuş. Evel zaman içinde, halbır zaman içinde. Ben anamın beşiğini tangır mangır sallarıkan...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

“İnsanoğlu bir daha vur!”

“Erlik, birlik. Ben anamdan bir kere doodum.”

(T)Z64.1. Deyimler

havada atmak gökte tutmak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç gün

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Yedi dev

3.40. AYIOĞLU**3.40.1. Kaynak Kişi**

Emine BAŞIBÜYÜK /Andırın İlçesi Cambaz Köyü

3.40.2. Tip Numaraları

AaTh: 650 B1; EB: 252

3.40.3. Konu

Babası bir ayı olan Ayıoğlu, kendisiyle güręmeye cesaret edemeyen Taktakı Ali, Kütükütü Ali ve Okçu Memed’le arkadaş olur. Ayıoğlu, arkadaşlarıyla gittikleri şehirde onları yenen çocuk kılığındaki bir devi izlerken girdiği ve dört kızı kurtardığı delikte arkadaşları tarafından bırakılır, indiği yer altından yavrularını kurtardığı Kartal’ın yardımıyla çıkar ve dördüncü kızla evlenir.

3.40.4. Motif Sırası

1. Evlerine odun taşırken ormanda uyuyakalan iki kız kardeşten biri, ayı tarafından kaçırlır.

2. Ayıdan hamile kalan kız kaçıp evine döner ve “Ayıoğlu” adını verdiği bir erkek çocuğu doğurur.

3. Büyüyüp güçlü bir delikanlı olan Ayıoğlu ile güręmek isteyen Taktakı Ali, Kütükütü Ali ve Okçu Memed, onu görünce buna cesaret edemezler.

4. Taktakı Ali, Kütükütü Ali ve Okçu Memed’le arkadaş olan Ayıoğlu, ıssız bir şehre gidip bir eve yerleşirler.

5. Çocuk şeklindeki dev, arkadaşları avdayken yemek yapmak için evde kalan Kütükütü Ali, Taktakı Ali ve Okçu Memed’i aldatıp yemeği yer, onları enselerine üçer tokat atıp bayılarak kaçar.

6. Çocuk görünüşlü dev dördüncü gün nöbet tutan Ayıoğlu’na da aynı işi yapmak ister fakat onu bayıltamaz.

7. Ayıoğlu, çocuk görünüşlü devin girdiği deliğe iner, iplerde asılı dört kızı kurtarıp devi öldürür.

8. Ayıoğlu, arkadaşlarının yardımıyla kızları yukarı gönderir fakat hain arkadaşları onu delikte bırakıp giderler.

9. Dördüncü kız delikten çıkmadan önce Ayıoğlu’na serçeli ayna verir ve ak koyuna binmesini tavsiye eder. Ayıoğlu yanlışlıkla kara koyuna binip yerin yedi kat altına iner.

10. Ayıoğlu, bir kartalın yavrularını ejderhadan kurtarır, kartalın “Yavrularıma yiyecek bulursan, seni buradan kurtarırım.” sözü üzerine yiyecek aramaya çıkar.

11. Ayıoğlu bir kadından padişahın byn yiyeceklere ve suya el koyan devi öldürene kızını vereceğine dair vaadini duyar ve devi öldürür.

12. Padişahtan kızı yerine beş manda alan Ayıoğlu, yavrularını besleyip yuvadan uğuran kartalın sırtında memleketine doğru yola ęıkar.

13. Ayıoğlu yolculuk esnasında kartal “dak” deyince et, “duk” deyince su verir. Kartal et bittiği için onun kendi bacağını kesip verdiğini anlar ve yolculuk bitiminde Ayıoğlu’nun bacağını iyileştirir.

14. Ayıoğlu arkadaşlarının ę kızla evlendiğini öğrenir, kendi de seręeli aynanın sahibi olan dördüncü kızla evlenir.

3.40.5. Motifleri

B184.6. Sihirli koyun

Cesaretinden etkilenip kendisine seręeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayıoğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

B211.3. Konuşan kuş

Ayıoğlu, yavrularını ejderhadan kurtardığı kartalın “Yavrularıma yiyecek bulursan, seni buradan kurtarırım.” sözü üzerine yiyecek aramaya ęıkar.

B322.1. Kahraman, yardımcı hayvana kendi etinden yedirmek ister; kartal, sırtında taşıdığı kahramandan yiyecek ister; kahraman, yiyecek bittiği vakit kendi etinden bir paręa verir

Ayıoğlu’nun yolculukta “Dak.” deyince et, “Duk.” deyince su verirken biten etin yerine bacağından kestiği eti verdiği kartal, onu yemeyip hedefe ulaşınca yerine koyup yalayarak bacağını iyileştirir.

B365.0.1. Kuş yavruları kurtuldukları için müteşekkirdir

Ayıoğlu, yavrularını ejderhadan kurtardığı kartalın “Yavrularıma yiyecek bulursan, seni buradan kurtarırım.” sözü üzerine yiyecek aramaya ęıkar.

B455.3. Yardımcı kartal

Ayioğlu, yavrularını ejderhadan kurtardığı kartalın “Yavrularıma yiyecek bulursan, seni buradan kurtarırım.” sözü üzerine yiyecek aramaya çıkar.

B601.1.1. Ayı, kaçırdığı kızı kendisine eş yapar

Evlerine odun taşıırken ormanda uyuyakalan iki kız kardeşten biri, ayı tarafından kaçırlıp hamile bırakır.

D2131. Sihirle yeraltında seyahat

Cesaretinden etkilenip kendisine serçeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayioğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

F98. Alt dünyaya hayvan (koyun) sırtında inme

Cesaretinden etkilenip kendisine serçeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayioğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

F101.3. Kartal üzerinde alt dünyadan dönüş

Padişah’tan kızı yerine beş manda alıp götüren Ayioğlu, kartal yavruları beslenip yuvadan uçunca kartalın sırtında memleketine doğru yola çıkar.

F617. Güçlü güreşçi

Büyüyüp güçlü bir delikanlı olan Ayioğlu ile güreşmek isteyen Taktakı Ali, Kütkütü Ali ve Okçu Memed, onu görünce cesaret edemez.

F628.2.3. Devleri öldüren kuvvetli adam

Bir kadından büyükün yiyecekleri yiyip kuyu başında su için gelenleri yiyen bir dev olduğunu ve padişahın devi öldürene kızını vereceğini öğrenen Ayioğlu, gidip devi öldürür.

G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev

Bir kadından büyükün yiyecekleri yiyip kuyu başında su için gelenleri yiyen bir dev olduğunu ve padişahın devi öldürene kızını vereceğini öğrenen Ayioğlu, gidip devi öldürür.

G376. Küçük bir çocuk şeklindeki dev

Aslında şehirdeki her şeyi yemiş bir dev olan bir çocuk, arkadaşları avdayken sırasıyla yemek yapmak için evde kalan Kütükü Ali, Taktakı Ali ve Okçu Memed'i aldatıp yemeğin tamamını yiyerek enselerine üçer tokat attıp bayılarak kaçır.

G512. Devın öldürülmesi

Çocuk'un girdiği derin delikten iple inen Ayıoğlu, iplerde asılı dört kızı kurtarıp devi öldürür.

H82.3. Sevgililer arasında alıp verilen hatıra ile tanıma

Memlekete döndüğünde arkadaşları üç kız kendi arkadaşlarıyla evlenmiş olan dördüncü kız, daha önce söylediği gibi serçeli aynayla kendini tanıtan Ayıoğlu'yla evlenir.

K620. Muhafızı aldatarak kaçma

Aslında şehirdeki her şeyi yemiş bir dev olan bir çocuk, arkadaşları avdayken sırasıyla yemek yapmak için evde kalan Kütükü Ali, Taktakı Ali ve Okçu Memed'i aldatıp yemeğin tamamını yiyerek enselerine üçer tokat attıp bayılarak kaçır.

K1931.2. Sahtekârlar, kahramanı yeraltı dünyasına bırakırlar

İçeri girdiği ipe bağlayarak arkadaşlarının yardımıyla kızları çıkaran Ayıoğlu, ihanet eden arkadaşları tarafından delikte bırakılır.

K2297. Hain arkadaşlar

İçeri girdiği ipe bağlayarak arkadaşlarının yardımıyla kızları çıkaran Ayıoğlu, ihanet eden arkadaşları tarafından delikte bırakılır.

P310. Dostluk-Arkadaşlık

Taktakı Ali, Kütükü Ali ve Okçu Memed'le arkadaş olan Ayıoğlu, birlikte ıssız bir şehre gidip bir eve yerleşirler.

Q82. Korkusuzluk ödüllendirilir

Bir kadından büyük yiyecekleri yiyip kuyu başında su için gelenleri yiyen bir dev olduğunu ve padişahın devi öldürene kızını vereceğini öğrenen Ayıoğlu, gidip devi öldürür.

R13.1.6. Kız ayı tarafından kaçırılır ve ayı onu kendisine eş edinir

Evlerine odun taşırken ormanda uyuyakalan iki kız kardeşten biri, ayı tarafından kaçırılıp hamile bırakır.

R111.1.1. Prensesin devden kurtarılması

Çocuk'un girdiği derin delikten iple inen Ayıoğlu, iplerde asılı dört kızını kurtarıp devini öldürür.

R111.1.13.1. Ayının mağarasından kadının kurtarılması

Ayıdan kaçıp evine dönerek bir zaman sonra bir erkek çocuğu doğuran kız, adını "Ayıoğlu" koyar.

T68.1. Kurtarıcıya ödül olarak teklif edilen prenses

Bir kadından büyük yiycekleri yiyip kuyu başında su için gelenleri yiyen bir dev olduğunu ve Padişahın devini öldürene kızını vereceğini öğrenen Ayıoğlu, gidip devini öldürür.

T532. Diğer temas yollarıyla hamile kalma

Evlerine odun taşırken ormanda uyuyakalan iki kız kardeşten biri, ayı tarafından kaçırılıp hamile bırakır.

T596. Çocuklara ad verme

Ayıdan kaçıp evine dönerek bir zaman sonra bir erkek çocuğu doğuran kız, adını "Ayıoğlu" koyar.

W121. Korkaklık

Büyüyüp güçlü bir delikanlı olan Ayıoğlu ile güreşmek isteyen Taktakı Ali, Kütükü Ali ve Okçu Memed, onu görünce cesaret edemez.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Evvel zaman içinde...

Z10.2. Bitiş formülleri

Mutlu olmuşlar.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç tokat: Aslında şehirdeki her şeyi yemiş bir dev olan bir çocuk, arkadaşları avdayken sırasıyla yemek yapmak için evde kalan Kütkütü Ali, Taktakı Ali ve Okçu Memed'i aldatıp yemeğin tamamını yiyerek enselerine üçer tokat atıp bayılarak kaçır.

Z71.2. Formülistik sayı: Dört

Dört arkadaş

Dört kız

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi

Cesaretinden etkilenip kendisine serçeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayıoğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

Z142. Sembolik renk: Beyaz (Ak)

Cesaretinden etkilenip kendisine serçeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayıoğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara)

Cesaretinden etkilenip kendisine serçeli ayna hediye eden kurtardığı dördüncü kızın tavsiyesiyle ak koyuna binecekken kara koyuna binen Ayıoğlu, kendini yerin yedi kat altında bulur.

Z183. Sembolik isimler

Büyüyüp güçlü bir delikanlı olan Ayıoğlu ile güreşmek isteyen Taktakı Ali, Kütkütü Ali ve Okçu Memed, onu görünce cesaret edemez.

3.41. AKILLI VE DELİ KARDEŞ**3.41.1. Kaynak Kişi**

Ayşe UZUN / Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü

3.41.2. Tip Numaraları

AaTh: 671; EB: 67

3.41.3. Konu

Değirmende öğrendikleriyle ayı, kurt ve tavşanın değerli şeylerini alan deli kardeşi gibi zengin olmak isteyen akıllı kardeş değirmende korkudan ölür.

3.41.4. Motif Sırası

1. İki kardeşten deli olanı, değirmende saklanarak sırlarını öğrendiği ayının bir küp altınını, kurdun tekesini, tavşanın altın topunu alır.

2. Durumu öğrenip değirmene giden akıllı kardeş, kızgın hayvanlar tarafından yakalanacağı korkusuyla altına pisleyip ölür.

3.41.5. Motifleri

B211.2.3. Konuşan ayı

Deli kardeş, gittiği değirmende sırrını öğrendiği ayının bir küp altınını alır.

B211.2.4. Konuşan kurt

Deli kardeş, gittiği değirmende sırrını öğrendiği kurdun tekesini alır.

B211.2.5. Konuşan tilki

Tilki evde bir horozu olduğunu söyler.

B211.2.6. Konuşan tavşan

Deli kardeş, gittiği değirmende sırrını öğrendiği tavşanın altın topunu alır.

F1041.1.11. Korkudan ölme

Değirmene giden akıllı kardeş, kızgın hayvanlar tarafından yakalanacağı korkusuyla altına pisleyip ölür.

J30. Anlam çıkarılarak kazanılan bilgi

Akıllı kardeş, kardeşinden öğrendiği bilgiyle zengin olmak için değirmene gider.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Biri akıllı, biri deli iki kardeş vardır.

N451.1. Saklanılan yerde kazara hayvanların sırlarını öğrenme

İki kardeşten deli olanı, gittiği değirmende sırlarını öğrendiği ayının bir küp altını, kurdun tekesini, tavşanın altın topunu alır.

P192. Deli adamlar

İki kardeş biri akıllı, biri delidir.

P251.5. İki erkek kardeş

Biri akıllı, biri deli iki erkek kardeş vardır.

X542. Deli adama ait komiklikler

Akıllı kardeşin “Kapımızı bekle, bir yere gitme.” dediği deli kardeş, kapıyı söküp omzuna alır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yağmuş.

Z71.2. Formülistik sayı: Dört

Ayı, kurt, tavşan ve tilkiden oluşan dört arkadaş bir değirmende toplanır.

Z253. Budala kahraman

Akıllı kardeşin “Kapımızı bekle, bir yere gitme.” dediği deli kardeş, kapıyı söküp omzuna alır.

3.42. ABALI HALİS İLE ABALI SİNAN

3.42.1. Kaynak Kişi

Mehmet ÖZER /Ekinözü İlçesi

3.42.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: -

3.42.3. Konu

Padişah babaları ölünce yalnız kalıp tahsil görerek kemale eren Abalı Halis ile Abalı Sinan, Sultan Süleyman’ın kütüphanesinde bir yıl kalıp çıktıklarında hırsız diye yakalanıp idam edilecekken okudukları sihirle biri mağripten, biri maşrıktan çıkar.

Hamam işleterek zengin olan Abalı Halis, aramaya gittiği memlekette yanlışlıkla ölümüne sebep olduğu padişah sözcüsü olan kardeşinin yerine geçer.

3.42.4. Motif Sırası

1. Padişah ölünce oğulları (Abalı Halis ile Abalı Sinan) yalnız kalır.
2. Bunlar ilim tahsil etmek için Mekke-Medine hocalarından bir yıl ders alırlar.
3. Ders veren hocalardan biri oğlanların ilim öğrenip öğrenmediklerini sınavıp oğlanların sırra (kemale) erdiklerini anlar, artık ders vermez.
4. Oğlanlar, kapıları yılda bir kez açılan Sultan Süleyman'ın kütüphanesinde bir yıl ilim öğrenmeye karar verirler.
5. Oğlanlar, kütüphaneden dışarı çıktıklarında hazine hırsızı diye yakalanırlar.
6. Oğlanlar, idama götürülürken birer şiir (sihir, dua) okuyarak kaybolurlar, biri mağripten, diğeri maşrıktan çıkarak kurtulur.
7. Kardeşlerden Abalı Sinan, padişahın sözcüsü (veziri) olur.
8. Kardeşlerden Abalı Halis, gittiği yerde diri girenin ölü çıktığı bir hamamı onarıp söylediği şiirle (sihir) söğüt dalından kırk hizmetkar ortaya çıkarır ve hamam sayesinde çok zengin olur.
9. Abalı Halis, kardeşini özleyince malını fakirlere dağıtır, kırk hizmetkarı tekrar söğüt dalına çevirir ve şehirden ayrılır.
10. Abalı Halis, kardeşinin olduğu şehirde bir yarışma kazanır, padişahın sözcüsü olan kardeşine kendisini tanıyacağını düşünerek bir şiir (sihir, dua) okuduğu gülü gönderir.
11. Abalı Sinan gülü koklayınca ölür, Abalı Halis yaptığından pişmanlık duyar.
12. Padişah Abalı Halis'i teselli eder ve sözcüsü yapar.

3.42.5. Motifleri

C611. Yasaklanan oda

Oğlanlar, kapıları yılda bir kez açılan Sultan Süleyman'ın kütüphanesinde bir yıl ilim öğrenmeye karar verirler.

D170. İnsanın balığa dönüşmesi

Oğlan bir şiir (dua) okur, balık olup suyun gözüne atlar.

D200. İnsanın objeye dönüşmesi

Oğlan bir şiir (dua) okur, bir ip yumağı olup göğe çekilir.

D216. İnsanın kütüğe dönüşmesi

Abalı Halis, kırk hizmetkarı söylediği şiirle (sihir) ağaç kütüğüne çevirir.

D400. Dönüşümün diğer şekilleri

Abalı Halis, gittiği yerde söylediği şiirle (sihir) söğüt dalından kırk hizmetkar ortaya çıkarır.

D2095. Sihirle yok olma (görünmeme)

Oğlanlar, idama götürülürken birer şiir (sihir, dua) okuyarak kaybolup birisi mağripten, diğeri maşrıktan çıkarak kurtulurlar.

D2121.4. Mesafe yok edilerek yapılan sihirli seyahat

Oğlanlar, idama götürülürken birer şiir (sihir, dua) okuyarak kaybolup birisi mağripten, diğeri maşrıktan çıkarak kurtulurlar.

D2060. Sihir vasıtasıyla ölme veya vücudun bir kısmının yaralanması

Abalı Sinan, kardeşi Abalı Halis'in gönderdiği gülü koklayınca ölür.

F500. Olağanüstü insan

Oğlan bir şiir (dua) okuyunca kırk ışgın yeme-içmesi, konuşması olmayan kırk adam olur.

F770. Olağanüstü binalar ve eşyalar

Abalı Halis, gittiği yerde diri girenin ölü çıktığı bir hamamı onarıp söylediği şiirle (sihir) söğüt dalından kırk hizmetkar ortaya çıkarır ve hamam sayesinde çok zengin olur.

D975.2. Sihirli gül

Abalı Halis, padişahın sözcüsünün kardeşi olduğunu öğrenip bileceğini düşünerek mesaj diye bir şiir (sihir, dua) okuduğu gülü gönderir.

D1275.4. Sihirli şiir

Oğlanlar, idama götürülürken birer şiir (sihir, dua) okuyarak kaybolup birisi mağripten, diğeri maşrıktan çıkararak kurtulurlar.

Oğlan bir şiir (dua) okuyunca kırk ışın yeme-içmesi, konuşması olmayan kırk adam olur.

Abalı Halis, kırk hizmetkarı söylediği şiirle (sihir) ağaç kütüğüne çevirir.

Abalı Halis, padişahın sözcüsünün kardeşi olduğunu öğrenip bileceğini düşünerek mesaj diye bir şiir (sihir, dua) okuduğu gülü gönderir.

H82. Haberci tarafından gönderilen tanıma işaretleri

Abalı Halis, padişahın sözcüsünün kardeşi olduğunu öğrenip bileceğini düşünerek mesaj diye bir şiir (sihir, dua) okuduğu gülü gönderir.

H502. ğrenme sınavı

Hoca, sınamak için bunların oturduğu minderin altında bir yaprak sigara kağıdı koyar.

H563. Hüner sınavları

Abalı Halis, geldiği Şehirde bir yarışma kazanır.

Hoca oğlanların kemale erip ermediklerini anlamak için sigara kağıdıyla sınar.

H1385.8. Kaybolan kardeşin araştırılması

Abalı Halis, kardeşini aramaya çıkar.

H1545. Açlıkla mücadele sınavı

Oğlanlar kendilerini bir seneye kadar yemek yememeye terbiye ederler.

J34.3. Gurbete ıkma

Oğlanlar (Abalı Halis ile Abalı Sinan) ilim tahsil etmek için gidip Mekke-Medine hocalarından bir yıl ders okur.

J140. Eğitim yoluyla kazanılan akıl (bilgi)

Oğlanlar (Abalı Halis ile Abalı Sinan) ilim tahsil etmek için gidip Mekke-Medine hocalarından bir yıl ders okur.

J152. Bilgeden (Hocadan) öğrenilen akıl (bilgi)

Oğlanlar (Abalı Halis ile Abalı Sinan) ilim tahsil etmek için gidip Mekke-Medine hocalarından bir yıl ders okur.

J1113. Akıllı-Becerikli oğlan

Hoca sorunca Oğlan “Ya arş aşağıya inmiş ya da taban yukarıya çıkmış.” der.

Abalı Halis, geldiği şehirde bir yarışma kazanır.

K2127. Hırsızlıkla ilgili iftira

Oğlanlar, kütüphaneden dışarı çıktıklarında hazine hırsızlığı diye yakalanırlar.

K2150. Suçlu görülen masumlar

Oğlanlar, kütüphaneden dışarı çıktıklarında hazine hırsızlığı diye yakalanırlar.

L101. Talihi yaver gitmeyen kahraman

Oğlanlar, kütüphaneden dışarı çıktıklarında hazine hırsızlığı diye yakalanırlar.

N330. Kazaen ölme veya öldürme

Abalı Halis, kendisini tanıması için gönderdiği sihirli gülle kardeşinin ölümüne sebep olur.

P16. Kralın saltanatının sonu

Padişah ölünce oğulları (Abalı Halis ile Abalı Sinan) yalnız kalır.

P30. Prenslar/Şehzadeler

Padişah ölünce oğulları (Abalı Halis ile Abalı Sinan) yalnız kalır.

P110. Padişahın-Kralın vezirleri

Önce Abalı Sinan, sonra Abalı Halis padişahın sözcüsü/veziri olur.

P251.5. İki erkek kardeş

Padişahın Abalı Halis ile Abalı Sinan isimli iki oğlu vardır.

Q112.0.8. Vezirlik vererek mükafatlandırma

Padişah Abalı Halis'i teselli eder ve sözcüsü/veziri yapar.

U60. Zenginlik ve yoksulluk

Abalı Halis, bir girenin bir daha çıkamadığı hamamı alıp çalıştırıp çok zengin olur.

Abalı Halis, malını fakirlere dağıtır.

V410. Sadaka ve yardımseverlikle mükafatlandırma

Abalı Halis, malını fakirlere dağıtır.

W26. Sabır-Tahammül

Oğlanlar kendilerini bir seneye kadar yemek yememeye terbiye ederler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Vakti zaman içinde, halbir saman içinde, deve dellal iken eşek berber iken, kör paltaynan kötü adamları traş ettiği zaman... /O yalan bu yalan fili yuttu bir yılan, eşeğe binip fili kucağına alan, bu da mı yalan? Heç aslı yok! /Sabahınan kaktık, cedeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan? /Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş bu da mı yalan? /Sabahtan kaktım, çüte giderken camızı haabeden düşürdüm bu da mı yalan? /Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben on beş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken bu da mı yalan? Heç aslı yok bunların ha! /Var varanın sür sürenin dest-i zuva girenin zopa yemesi çok olur. Bunun aslı var ha!

Z10.2. Bitiş formülleri

Eylece onlar miradına getiriyor. Darısı bizlere. /Gökten üç dene elma düşmüş. Biri bana, biri sana, biri de heykat edene. Dinleyenlerin de geçmişine rahmet.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Aradan gün geçmiş, zaman geçmiş.

Oğlan derelerde yel gimi depelerde sel gimi, gündüz olmuş gün gimi konarak göçerek, lale sümbül biçerek, kahve tütün içerek, az gidiyor uz gidiyor, dere depe düz gidiyor.

Z64. Atasözleri

Dilde tez vakidde geçer.

(T)Z64.1. Deyimler

adamlık şekli kalmamak

miradına getirmek

o günün hökmüne

paradan yıkılacağı kalmamak

vaadesi o yolda olmak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

Padişahın iki oğlu vardır.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Abalı Halis, gittiği yerde söylediği şiirle (sihir) söğüt dalından kırk hizmetkar ortaya çıkarır.

Abalı Halis, kırk hizmetkarı söylediği şiirle (sihir) ağaç kütüğüne çevirir.

3.43. AY YÜZLÜ OĞLAN İLE GÜN YÜZLÜ KIZ**3.43.1. Kaynak Kişi**

Hüsne BOLAT / Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü

3.43.2. Tip Numaraları

AaTh: 707; EB: 239, 223

3.43.3. Konu

Padişahın gece ışık yakma yasağına uymayan üç kardeş padişah ve oğullarıyla evlenmek için çeşitli vaatlerde bulunurlar. Büyük ve ortanca kız sözlerinde durmazken küçük kız tıpkı söz verdiği gibi ay yüzlü oğlan ve gün yüzlü kız doğurur. Ablalar küçük kızın çocuklarını kıskanıp kedi-köpek yavruları ile değiştirirler. Değirmencinin büyüttüğü çocuklar, teyzelerinin türlü engellerini aşip cezalandırılan annelerini bulur, padişah babalarının gerçeği öğrenmesini sağlar ve aileyi kavuştururlar.

3.43.4. Motif Sırası

1. Işık yakmama emrine karşı gelen üç kız kardeşten büyüğü büyük oğlanla evlenip halı-kilim dokuyacağını, ortancası küçük oğlanla evlenip sarayı temizleyeceğini,

küçüğü de kendisiyle evlenip ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kız doğuracağını söyleyince padişah tarafından affedilirler.

2. Sözlerini tutmadıkları için zorda kalan büyük ve ortanca kız, küçük kızın hamile kalıp doğurduğu ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kız köpek yavrularıyla değiştirerek bir sandığa koyup nehre bırakırlar.

3. Karısının kedi-köpek doğurduğunu zanneden padişah, ona bir canavar postu giydirir, bir dört yol ağzına gömdürür ve geçenlerin yüzüne tükürmesini emreder.

4. Çocuksuz bir değirmenci çocukları bulup büyütür, onlara gerçeği söyleyip ana-babalarını bulmalarını öğretir.

5. Çocuklar, tanımadığı halde kendilerinden hoşlanan padişah tarafından bir eve yerleştirilirler.

6. Ava giderken canavar postundaki kadını gören oğlan, ona hakaret etmez ve hatta yardım eder.

7. Çocukları tanıyan teyzeler, öldürtmek niyetiyle oğlanı devlerin yanına gönderirler, o yolda rastladığı bir ihtiyarın yardımıyla öldürdüğü devlerin dişlerinden bir ev yaptırır.

8. Oğlan teyzelerinin isteğiyle devlerden sırasıyla ağaç, ayna ve baston alır.

9. Oğlan bastonun sihirli, yol ağzındaki kadının da annesi olduğunu öğrenir, onu alıp evine getirir.

10. Oğlan, avladığı bıldırcınlardan birini tüylü olarak pişirtip padişahı yemeğe çağırır, padişah bu yolla kadının hanımını, oğlanla kızın da kendi çocukları olduğunu anlar.

11. Oğlan bastonu istemeye gelen teyzeyi köpeğe çevirir, diğerini de kırk deli katıra bağlar.

3.43.5. Motifleri

B184.1. Sihirli at

Bir ihtiyar sakalından iki tel verip onları birbirine çalarsan bir aygır çıkacağını söyler.

C563. Padişahın-Kralın yasakları

Üç kız, padişahın gece ışık yakmama emrine karşı gelerek yakalanır.

D812.11. Sihirli obje devden alınır

Oğlan, teyzelerinin isteğiyle ağacını ve aynasını aldığı devlerden son olarak ihtiyarın yardımıyla analarının memesini emip bastonunu da alır.

D1023. Sihirli kıl

Bir ihtiyar sakalından iki tel verip onları birbirine çalarsan bir aygır çıkacağını söyler.

D1163. Sihirli ayna

Teyzesi devlerin bir tarafında bahar, bir tarafında yaz, birinde güz, bir tarafında da kış görünen bir aynası olduğunu söyler.

D1254. Sihirli değnek (baston, asa)

Oğlan, teyzelerinin isteğiyle ağacını ve aynasını aldığı devlerden son olarak ihtiyarın yardımıyla analarının memesini emip bastonunu da alır.

D1552. Dağların ve kayaların açılıp kapanması

Bir ihtiyar dağın günde bir kere açıldığını söyler.

P272.1. Dev (Cadı) süt anne

İhtiyar zat dev anasının sağ memesini emdiğinde onun oğlu sayılacağını söyler.

F811.7. Olağanüstü meyve veren ağaç

Teyzesi kıza devlerde her dalında ayrı yemiş çıkan bir ağaç olduğunu, onu kardeşine getirtmesini söyler.

H971. Görevlerin yaşlı adamın yardımıyla yerine getirilmesi

Çocukları tanıyan teyzeler, öldürtmek niyetiyle oğlanı devlerin yanına gönderse de o, yolda rastladığı ihtiyarın yardımıyla öldürdüğü bir grup devin dişlerinden bir ev yaptırır.

H1381.2.2.1. Evlat bilinmeyen babasını araştırır

Arayıp sarayı bulan çocuklar, tanımadığı halde kendilerinden hoşlanan padişah tarafından bir eve yerleştirilir.

K1945. Yalandan hastalıkla sahtekarlık

Teyzesi kıza hasta numarası yapıp devlerin bastonunu getirtmesini söyler.

K2115. Hayvan doğurdu iftirası: Kadının biri çocukları hayvanla değiştirilip hayvan doğurmakla itham edilir

Sözlerini tutmadıkları için zorda kalan büyük ve ortanca kızlar, küçük kızın hamile kalıp doğurduğu ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kıızı köpek yavrularıyla değiştirerek bir sandığa koyup nehre bırakır.

K2212. Hain kız kardeş (abla)

Kızın iki ablası sözlerini tutmaz.

K2210. Hain akrabalar

Çocukları tanıyan teyzeler, öldürtmek niyetiyle oğlanı devlerin yanına gönderse de o, yolda rastladığı ihtiyarın yardımıyla öldürdüğü bir grup devin dışlerinden bir ev yaptırır.

M201. Söz ve anlaşmaların yapılması

Gece ışık yakmama emrine karşı gelerek yakalanan üç kız kardeşten büyüğü büyük oğlanla evlenip halı kilim dokuyacağını, ortancası küçük oğlanla evlenip sarayı temizleyeceğini, küçüğü de kendisiyle evlenip ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kız doğuracağını söyleyince padişah tarafından affedilir.

M205. Söz verme ve vaadin bozulması

Sözlerini tutmadıkları için zorda kalan büyük ve ortanca kızlar, küçük kızın hamile kalıp doğurduğu ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kıızı köpek yavrularıyla değiştirerek bir sandığa koyup nehre bırakır.

N825.1. Çocuk sahibi olmayan yaşlı çift kahramanı benimser

Çocukları bulup büyüyen çocuksuz değirmenci, onlara gerçeği söyleyip ana-babalarını bulmalarını öğütler.

N832. Yardımcı oğlan

Ava giderken canavar postundaki kadını gören oğlan, hakaret etmediği gibi yardım da eder.

P252.2.  kız kardeş

Gece ışık yakmama emrine karşı gelerek yakalanan  kız kardeş vardır.

Q456. Ceza olarak diri diri toprağa gömme

Padişah, hanımına köpek yavrusu doğurma cezası olarak bir canavar postu giydirerek yüzüne tkrlp yarısına kadar bir dört yol ağzına gömdürür.

Q551.3.2.7. Köpeğe çevirerek cezalandırma

Bastonu istemeye gelen teyzeyi köpeğe çevirip diğerini de kırk deli katıra bağlarlar.

Q570. Ceza ve affetme

Gece ışık yakmama emrine karşı gelerek yakalanan  kız kardeşten büyüğü büyük oğlanla evlenip halı kilim dokuyacağını, ortancası küçük oğlanla evlenip sarayı temizleyeceğini, küçüğü de kendisiyle evlenip ay yzly oğlan ile gün yzly kız doğuracağını söyleyince padişah tarafından affedilir.

R131.2. Terk edilen çocuğu değirmenci kurtarır

Çocukları bulup büyüyen çocuksuz değirmenci, onlara gerçeği söyleyip ana-babalarını bulmalarını oğtler.

S142. Suya atılıp terk edilen insan

Ay yzly oğlan ile gün yzly kız, teyzeleri tarafından köpek yavrularıyla değiştirerek bir sandığa konup nehre bırakılır.

V39.6. Verilen sözü tutma

Sözlerini tutmadıkları için zorda kalan büyük ve ortanca kızlar, küçük kızın hamile kalıp doğurduğu ay yzly oğlan ile gün yzly kızını köpek yavrularıyla değiştirerek bir sandığa koyup nehre bırakır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir var ımuş, bir yoğ umuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

(T)Z64.1. Deyimler

allem etmek gullem etmek

bir hal etmek

içine bir ateş düşmek

Z65. Renk formülleri: Sarı

Teyzesi kıza sarı samanı ıslayıp içine yumurta sarısı koyarak çim yatağa yatıp hasta numarası yapmasını söyler.

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki Bıldırcın: İki bıldırcın vurup eve götüren Oğlan, bıldırcının birisini tüylü olarak pişirtip yemeğe çağırdığı Padişah babasının önüne koyunca, Padişah kadının hanımı, çocukların da kendi çocukları olduğunu anlar.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç Bacı (Kızkardeş): Gece ışık yakmama emrine karşı gelerek yakalanan üç kız kardeşten büyüğü büyük oğlanla evlenip halı kilim dokuyacağını, ortancası küçük oğlanla evlenip sarayı temizleyeceğini, küçüğü de kendisiyle evlenip ay yüzlü oğlan ile gün yüzlü kız doğuracağını söyleyince Padişah tarafından affedilir.

Z71.2. Formülistik sayı: Dört

Dört Yol Ağzı

Z 71.12 Formülistik sayı: Kırk

Kırk Deli Katır: Bastonu istemeye gelen teyzeyi köpeğe çevirip diğerini de kırk deli katıra bağlarlar.

3.44. CEVAHİR KIZI

3.44.1. Kaynak Kişi

Ömer KOÇ /Kahramanmaraş Merkez

3.44.2. Tip Numaraları

AaTh: 707; EB: 239

3.44.3. Konu

Padişah, emrine karşı gece ışık yakıp çeşitli vaatlerde bulunan üç kız kardeşle evlenir ve büyüklerin hilesiyle küçük hanımını gömdürerek cezalandırır. Nehre bırakılıp bir balıkçının büyüttüğü küçük hanımdan olan çocuklar memleketlerine döndüklerinde teyzeleri tarafından zorluklara koşulsalar da Cevahir Güzeli'nin yardımıyla gerçek meydana çıkar. Padişah çocuklarına ve hanımına kavuşur, teyzeler cezalandırılır.

3.44.4. Motif Sırası

1. Işık yakanın cezalandırılacağını ilan eden padişah veziriyle dolaşırken kenar bir semtte kapıdan ışık sızdığını görür.
2. Halı dokuyan üç kızın büyüğü, padişahın kendisini alması durumunda ona bütün askerlerinin altında yattığında bile bir tarafı boş kalacak kadar büyük bir çadır, ortancası ise hepsi yemek yese bile bir tarafı boş kalacak kadar büyük bir sofraya dokuyacaklarını vaat ederler. Küçük kız ise padişaha altın ve gümüş saçlı kız ile erkek doğuracağını söyler.
3. Padişah kızlara evlenir ve onlardan vaatlerini yerine getirmelerini ister. Büyük ve ortanca kızlar laf olsun diye konuştuklarını, küçük kız Allah verirse çocukları doğuracağını söyler.
4. Hamile kalan küçük kız kışkanan ablaları, onun gerçekten de altın saçlı oğlan ile gümüş saçlı kız doğurduğunu görür, bir cadının yardımıyla çocukları kedi ve köpek yavrularıyla değiştirirler.
5. Padişah hayvan yavrularını görünce küçük hanımını boğazına kadar çöplüğe gömdürür ve ona ömür boyu orada kalma cezası verir.
6. Cadının bir sandığın içine koyup nehre bıraktığı çocuklar, çocuğu olmayan bir balıkçı tarafından bulunup büyütülürler.

7. Okula başlayan çocuklar, gerçek ana-babalarının balıkçı ve hanımı olmadığını öğrenip evden ayrılırlar.

8. Deniz kıyısında ağlayarak Allah'a yalvaran çocuklar, denizden çıkan deniz aygırından kendilerini ana-babalarının memleketine götürmesini isterler.

9. Çocukları üstüne bindirip göz açıp kapatıncaya kadar memleketlerine götürən aygır, başları sıkışınca kendisini çağırınları için üç kıl vererek kaybolur.

10. Oğlanla kız kardeşi bir hana yerleşirler. Oğlan gündüz ava, akşam kahvehaneye gitmeye başlar. Oğlanın saçlarına hayran kalan padişah onunla dost olur.

11. Padişaktan altın perçemli yeğenlerinin geldiğini öğrenen teyzeler telaşa kapılırlar, bir cadıya altın vererek oğlanı bir daha dönemeyeceği bir yola göndermesini isterler.

12. Cadı kıza onların teyzesi olduğunu ve gördüğü rüyada kendisine fildişinden bir ev yaptırmazlarsa sonlarının iyi olmayacağını söyler, kızdaki bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatmasını ister.

13. Avdan dönen oğlan kız kardeşinin isteğini duyunca yola çıkar. Kılıardan birini yakarak aygırı çağırır.

14. Aygır oğlandan kırk katır, kırk adam, kırk yük şarap, kırk hamal temin etmesini ister. Onlar şarapla filleri sarhoş edip fildişlerini sökerler.

15. Fildişleriyle muhteşem bir ev yaptıran oğlanın hala sağ olduğunu gören teyzeler, yine cadıyı gönderirler.

16. Cadı, kıza cennet gülünü getirip evin önüne dikmezlerse sonlarının iyi olmayacağını söyletince kız, bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatır.

17. Oğlan kardeşinin isteğini yerine getirmek için yine aygırı çağırır, oğlan onun yardımıyla gülü alır.

18. Kokusundan oğlanın gülü getirdiğini anlayan teyzeler, oğlandan kurtulmak için yine cadıyı gönderirler.

19. Cadı kızın yanına gelip rüyasında Cevahir Güzeli'ni gelin almazlarsa sonlarının iyi olmayacağını öğrendiğini söyler, kız da bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatır.

20. Aygır, oğlamı istediğinden vazgeçiremeyince ona Cevahir Güzeli'nin almanın yolunu öğretir.

21. Cevahir Güzeli'ne üç defa seslenince taş olan oğlan, aygırın duasıyla insan şekline döner, fakat kızı alıp dönerken gecikince aygır kaybolur.

22. Cevahir Güzeli duayla aygırı çağırır, taş kesilenleri canlandırır ve oğlanın memleketine gelirler.

23. Cevahir Güzeli, davet edilen padişahın önüne kızarmış kedi ve köpek eniği koyar, padişah bu duruma kızar.

24. İnsanın kedi-köpek doğuramayacağını anlayan padişah çocuklarına kavuşur, karısını çöpten çıkartır, teyzeleri de cezalandırır.

3.44.5. Motifleri

B71. Deniz atı

Denize kıyısında ağlayarak “Bize yardım et!” diye Allah'a yalvaran çocuklar, denizden çıkıp yardım etmek isteyen deniz aygırından kendilerini ana-babalarının memleketine götürmesini isterler.

B211.1.3. Konuşan at

Bu sırada denizden bir deniz aygırı çıkıp geliyor. “Ey insanoğlu! Niye ağlıyorsun! Size yardım etmeye geldim. Ne istiyorsunuz?” diyor.

B551. Hayvanlar insanı su üzerinde taşır

Çocukları üstüne bindirip gözlerini kapatıp açıncaya kadar memleketlerine götüren aygır, başları sıkışırsa yaktıklarında geleceğini söylediği üç kıl vererek kaybolur.

C563. Padişahın-Kralın yasakları

Akşam ışık yakanın cezalandırılacağını emredip kontrol için veziriyle sokağa çıkan padişah, bir kenar semtte kapıdan sızan bir ışık görür.

D231. İnsanın taş kesilmesi

Vazgeçirmeye çalışsa da ikna edemeyen aygır, konağa getirdikten sonra oğlana üç defa sesleneceği Cevahir Güzeli'nin “Taş ol!” demesiyle boğazlarına kadar taş

olacaklarını, kendisinin okuyup üfleyerek taşları dökceğini, onu hemen alıp gelmesini, geç kalırsa kendisini bulamayacağını söyler.

D956. Sihirli çubuk (sopa)

Cevahir Güzeli okur, üfler. Elindeki çubuğu yere vurur. Deniz aygırı çıkıp gelir.

D1023. Sihirli kıl

Çocukları üstüne bindirip gözlerini kapatıp açıncaya kadar memleketlerine götüren aygır, başları sıkışırsa yaktıklarında geleceğini söylediği üç kıl vererek kaybolur.

Kıllardan birini yakınca gelen aygır, kendisinden fildişi isteyen oğlandan kırk katır, kırk adam, kırk yük şarap, kırk hamal temin etmesini ister.

D2120. Sihirli taşıma

Aygır oğlan ve kıza “Yum gözünü. Aç gözünü.” diyerek memleketlerine getirir.

E63. Dua ile dirilme

Söyleneni yapıp Cevahir Güzeli’ni getirirse de oyalandığı için aygırı yerinde bulamayan oğlan, üzüldüğünü gören Cevahir Güzeli’nin okuyup üflemesiyle tekrar gelen deniz aygırına binip yolda taş kesilmiş insanları da canlandırıp döner.

F555.1. Altın saç

Halı dokuyan üç kızın küçüğü saçları altın ve gümüş olan bir kız ile bir erkek çocuk doğuracağını söyler.

F555.2. Gümüş saç

Halı dokuyan üç kızın küçüğü saçları altın ve gümüş olan bir kız ile bir erkek çocuk doğuracağını söyler.

F771. Olağanüstü kale (saray, ev)

Teyzeleri olduğunu ve rüyasında kendisine çocuklar fildişinden bir ev yaptırmazlarsa sonlarının iyi olmayacağını söylediklerini bildiren cadı, kızdan bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatmasını ister.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Oğlan adı gibi bir güzelliğe sahip olan Cevahir Güzeli'ni gelin olarak getirmelidir.

G610.3. Devden bir şey çalma vazifesi

Telaşa kapılan teyzeler, cadıya altın vererek oğlanı üç defa devden bir şeyler çalması için dönmeyeceği bir yola göndermesini ister.

F814. Olağanüstü çiçek

Cadının rüyasında cennet gülünü getirip evin önüne dikmezlerse sonlarının iyi olmayacağını söylediklerini öğrenen kız, bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatınca oğlan "Üzülme. Bir çaresine bakarız." der.

F575.3. Olağanüstü güzellikte çocuk

Hamile kalan Küçük Kız'ı kıskanan ablaları, gerçekten de altın saçlı bir oğlan ve gümüş saçlı bir kız doğurduğunu görünce, bir cadının yardımıyla çocukları kedi ve köpek yavrusu ile değiştirirler.

H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler

Padişahı düşünceli oluşunun sebebinin altın saçlı oğlan olduğunu öğrenerek telaşa kapılan teyzeler, cadıya altın vererek oğlanı bir daha dönmeyeceği bir yola göndermesini isterler.

J157. Rüyada öğrenilen bilgi

Teyzeleri olduğunu ve rüyasında kendisine çocuklar fildişinden bir ev yaptırmazlarsa sonlarının iyi olmayacağını söylediklerini bildiren cadı, kızıdan bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatmasını ister.

K11. Yarış hileyle kazanılır

İstedikleri bulunan aygırla fillerin yaşadığı ormana giden oğlan, su içtikleri göle şarap dökerek sarhoş edip fillerin dişlerini sökeler.

K1980. Diğer sahtekârlıklar

Teyzeleri olduğunu ve rüyasında kendisine çocuklar fildişinden bir ev yaptırmazlarsa sonlarının iyi olmayacağını söylediklerini bildiren cadı, kızıdan bunu ağabeyine kendi rüyasıymış gibi anlatmasını ister.

K2115. Hayvan doğurdu iftirası: Kadının biri çocukları hayvanla değiştirilip hayvan doğurmakla itham edilir

Hamile kalan küçük kızı kıskanan ablaları, gerçekten de altın saçlı bir oğlan ve gümüş saçlı bir kız doğurduğunu görünce, bir cadının yardımıyla çocukları kedi ve köpek yavrusu ile değiştirirler.

L114.4. Hilekar kahraman

İstedikleri bulunan aygırla fillerin yaşadığı ormana giden oğlan, su içtikleri göle şarap dökerek sarhoş edip fillerin dişlerini sökeler.

M201. Söz ve anlaşmaların yapılması

Halı dokuyan üç kızın büyüğü, kendisini almış olsa padişah için bütün askerleri altında yattığında bile bir tarafı boş kalacak kadar büyük bir çadır dokuyacağını, ortancası bütün askerleri yemek yese bile bir tarafı boş kalacak kadar büyük bir sofraya dokuyacağını, küçüğü saçları altın ve gümüş olan bir kız ile bir erkek çocuk doğuracağını söyler.

M205. Söz verme ve vaadin bozulması

Evlendiği kızlara vaatlerini soran padişah, büyük ve ortanca kızıdan “Laf olsun. Öylesine konuşmuştuk.”; küçük kızdan “Allah verirse olur!” cevabını alır.

G200. Büyücü (Cadı)

Hamile kalan küçük kızı kıskanan ablaları, gerçekten de altın saçlı bir oğlan ve gümüş saçlı bir kız doğurduğunu görünce, bir cadının yardımıyla çocukları kedi ve köpek yavrusu ile değiştirirler.

Padişahı düşünceli oluşunun sebebinin altın saçlı oğlan olduğunu öğrenerek telaşa kapılan teyzeler, cadıya altın vererek oğlanı üç defa dönmeyeceği bir yola göndermesini isterler.

Q416.2.1. Atın (Katırın) kuyruğuna bağlayarak cezalandırma

Çocuklarına kavuşup karısını çöpten çıkaran padişah, kadının ablaları olan teyzeleri birer deli katırın arkasına bağlayarak parçalatır.

Q456. Ceza olarak diri diri toprağa gömme

Durumu öğrenince kızan padişah, küçük hanımını çöplükte boğazına kadar gömdürüp ömür boyu orada kalma cezası verir.

R131.4. Terk edilen çocuğu balıkçı kurtarır

Cadının bir sandığın içine koyup nehre bıraktığı çocuklar, çocuğu olmayan bir balıkçı tarafından bulunup evine götürülür.

S142. Suya atılıp terk edilen insan

Cadının bir sandığın içine koyup nehre bıraktığı çocuklar, çocuğu olmayan bir balıkçı tarafından bulunup evine götürülür.

T145. Çok eşle evlenme

Evlendiği kızlara vaatlerini soran padişah, büyük ve ortanca kızdan “Laf olsun. Öylesine konuşmuştuk.”; küçük kızdan “Allah verirse olur!” cevabını alır.

T145.0.1 Birden fazla kadınla evlenme

Evlendiği kızlara vaatlerini soran padişah, büyük ve ortanca kızdan “Laf olsun. Öylesine konuşmuştuk.”; küçük kızdan “Allah verirse olur!” cevabını alır.

V57.3. Özel durumlar için dua

Denize kıyısında ağlayarak “Bize yardım et!” diye Allah’a yalvaran çocuklar, denizden çıkıp yardım etmek isteyen deniz aygırından kendilerini ana-babalarının memleketine götürmesini isterler.

V380. Çeşitli dini inanışlar

Evlendiği kızlara vaatlerini soran padişah, büyük ve ortanca kızdan “Laf olsun. Öylesine konuşmuştuk.”; küçük kızdan “Allah verirse olur!” cevabını alır.

W154. Nankörlük

Kadın kızıp “Elin oğlundan zaten hayır mı gelir. Baktıklarımız gözünüze, dizinize dursun.” diyor.

W181. Kıskançlık

Hamile kalan küçük kızı kıskanan ablaları, gerçekten de altın saçlı bir oğlan ve gümüş saçlı bir kız doğurduğunu görünce, bir cadının yardımıyla çocukları kedi ve köpek yavrusu ile değiştirirler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde. Periler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken. Horda hurda, deveyi yedik handa. On iki tarla firik buğday öğüttük yedik, karnımız doymadı. /Karıncaya bindim, fili kucağıma aldım falan, baltayla baş yülüdük, bu da mı yalan. /Az gittik, uz gittik dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik, döndük baktık arkamıza, bir örme uzunluğu yol gittik. Gide gide bir hana misafir olduk. Biri anlatıyordu, kulak misafiri olduk.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar erdi muradına, biz çikalım kerevetine. /Bitti söz, küllendi köz. Kalkın gidin siz, yatacak biz.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Ora senin bura benim derken

Bunlar yaşamlarına devam etsinler, çocuklardan alalım haberi.

Gel zaman git zaman

Kapa gözünü. /Aç gözünü!

Taş ol!

(T)Z64.1. Deyimler

babasının evinden getirmemek

ekmeden biçmek

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç gün: Deniz aygırı çıkmış gelmiş. Binmişler, üç gün yol gitmişler.

Üç güzel kız

Üç kıl

Z71.2. Formülistik sayı: Dört

Dört altın

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk adam, Kırk hamal, Kırk katır, Kırk yük şarap: Kılıardan birini yakınca gelen aygır, kendisinden fildişi isteyen oğlandan kırk katır, kırk adam, kırk yük şarap, kırk hamal temin etmesini ister.

Z183. Sembolik isimler

Bir ülkede bir Cevahir Güzeli vardır.

3.45. BACI KARDEŞ

3.45.1. Kaynak Kişi

Fatma ULAK /Kahramanmaraş Merkez

3.45.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 246

3.45.3. Konu

Kimsesiz iki kardeşten kız olanı, çocuğunun kulağını kesen kaynanasının oyunuyla yaralı bir halde terk edildiği ormanda kendisini bulup aşık olan oğlanla evlenip iki kız doğurur. Eltisinin iftirasıyla çocuklarıyla birlikte evden kovulan kız, askerden gelen kocasının gerçeği öğrenmesiyle evine döner.

3.45.4. Motif Sırası

1. Kimsesiz iki kardeşten kız olan, kendisini isteyenlere erkek kardeşi evlenmeden evlenmeyeceğini söyleyince ahali uygun bir kız bulup onun erkek kardeşini evlendirir.

2. Evlenip bir çocuk doğuran kız kardeş, bir gece çocuğunun yüzünü kan içinde ve kulağının ise kesilmiş olduğunu görür.

3. Mantosunun cebinde kanlı bıçak bulununca çocuğun kulağını kestiği düşünülen gelin, gerçekte kulağı kesmiş olan kaynana tarafından dövülüp yaralı halde ıssız bir ormana atılır.

4. Hayvanlarını parçalanmış gören bir oğlan, ormanda canavar ararken kızı bulup sevdalanır.

5. Babasının karşı çıkmasına rağmen kızla evlenip askere giden oğlanın iki kız çocuğu olur.

6. Kıskanç eltisinin mektubundaki iftirayla gelin evden kovulur.

7. Bir adam kızla çocukları yol kenarında bulup eve götürür. Adamın annesi bunları yıkayınca leğen mercanla dolar, aile zenginleşir.

8. Yaşlı adamın hastalığı için dua ettiği gelin iyileşir.

9. Gelin çocuklarının yardımıyla kocasını çağırıp durumu anlatır, gerçek ortaya çıkınca mektubun elti tarafından yazıldığı anlaşılır.

10. Mektubu yazdığı anlaşılın elti bir mandanın üstüne bindirilip param parça edilir.

3.45.5. Motifleri

D1788. Yıkanmadan dolayı sihirli değişme

Gelini ve çocukları yol kenarında görüp evine götüren adamın anası çocukları yıkadığı leğene mercan dolduğunu görünce onları satarak öteberi alır.

D2161.1. Sihirle özel hastalıkların tedavisi

Yaşlı adamın hastalığı için dua ettiği gelin iyileşir.

E121.5.2. Mukaddes adamın duası ile canlanma

Yaşlı adamın hastalığı için dua ettiği gelin iyileşir.

K2117. Mektup değiştirilerek (yanlış mesajla) iftiraya uğrayan kadın

Gelini kıskanan eltisinin mektubunda yazdığı iftiraya kanan oğlan, babasına bir mektup gönderip hanımını kovdurur.

K2155.1.1. Katil olarak suçlamak için kanlı bıçak masum kişinin yatağına (cebine) saklanır

Mantosunun cebinde kanlı bıçak bulununca, çocuğun kulağını kestiğini düşünülen gelin, gerçekte kulağı kesmiş olan kaynana tarafından dövülüp yaralı halde ıssız bir ormana atılır.

K2210. Hain akrabalar

Gelini kıskanan eltisinin mektubunda yazdığı iftiraya kanan oğlan, babasına bir mektup gönderip hanımını kovdurur.

K2218.1. Hain kaynana

Mantosunun cebinde kanlı bıçak bulununca, çocuğun kulağını kestiğini düşünülen gelin, gerçekte kulağı kesmiş olan kaynana tarafından dövülüp yaralı halde ıssız bir ormana atılır.

L111.4.3. Kahraman olan öksüz kardeşler

Kimsesiz iki kardeşten kız olanı, kendisini isteyenlere erkek kardeşi evlenmeden evlenmeyeceğini söyleyince uygun bir kız bulup erkek kardeşini evlendirirler.

N820. Yardımcı insanlar

Gelini ve çocukları yol kenarında görüp evine götüren adamın anası çocukları yıkadığı leğene mercan dolduğunu görünce onları satarak öteberi alır.

N854. Yardımcı köylü

Gelini ve çocukları yol kenarında görüp evine götüren adamın anası çocukları yıkadığı leğene mercan dolduğunu görünce onları satarak öteberi alır.

P461. Asker

Babası karşı çıkmasına rağmen evlenip askere giden oğlanın kızıdan iki kız çocuğu olur.

Q438. Ceza olarak ormana terk etme

Mantosunun cebinde kanlı bıçak bulununca, çocuğun kulağını kestiğini düşünülen gelin, gerçekte kulağı kesmiş olan kaynana tarafından dövülüp yaralı halde ıssız bir ormana atılır.

S41. Zalim büyükanne

Evlenip bir çocuğu olan kız kardeş, bir gece ağlayan çocuğunu yüzünü kan içinde ve kulağı kesilmiş halde bulur.

T15. İlk görüşte âşık olma

Ormanda hayvanlarını parçalanmış gören bir oğlan, canavar ararken bu kızını bulup sevdalanır.

T130. Evlenme adetleri

Kimsesiz iki kardeşten kız olanı, kendisini isteyenlere erkek kardeşi evlenmeden evlenmeyeceğini söyleyince uygun bir kız bulup erkek kardeşini evlendirirler.

T131.1.3. Anne ve babanın muhalefetine rağmen evlenme

Babası karşı çıkmasına rağmen evlenip askere giden oğlanın kızdan iki kız çocuğu olur.

W181. Kıskançlık

Oğlanın iki kız çocuğu olduğunu öğrenen kardeşinin hanımı (yengesi) bunları kıskanır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Vaktin birinde bir bacı ile erkek kardeş vardır.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

İs misiniz, cis misiniz

Kız öyle güzeldir ki sanki güneşe 'Sen doğma ben doğayım!', dünyaya 'Sen doğma ben doğayım.' der.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç Defa Dua: Yaşlı adam üç defa dua eder, Gelin de üç defa 'Amin' der.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün kırk gece düğün: Oğlanı kız ile kırk gün kırk gece düğün yaparak evlendirirler.

3.46. ARSIZ KIZ

3.46.1. Kaynak Kişi

Hatice ERŞAN /Elbistan İlçesi

3.46.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: -

3.46.3. Konu

Hizmetçilik yaptığı saraydaki padişah oğluna aşık olan Arsız Kız, oğlanın peri kızından olan çocuğunu sahiplenir. Peri kızı ölünce de padişahın oğluyla evlenir.

3.46.4. Motif Sırası

1. Sarayda hizmetçilik yapan Arsız Kız, peri kızının aşkından hiç dışarı çıkmayan padişah oğluna aşık olur.
2. Yaşlı kadın kılığına giren Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalan peri kızına doğum yaptırır.
3. Çocuğu alan Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalıp çocuk doğurduğunu söyler.
4. Arsız Kız, ikinci defa hamile kalan peri kızına yine doğum yaptırır, doğan kız çocuğunu da kendisinin doğurduğunu söyler.
5. Padişah oğlu peri kızısıyla yaşadığı aşkı annesine anlatmak ister, padişah oğlu su kırmızı aktığı için peri kızının ölü olduğunu anlar.
6. Padişah oğlu, Arsız Kız'la evlenir.

3.46.5. Motifleri

D789. Büyünün bozulmasının diğer anlamları

Padişahın oğluna yapılan büyü sokağa çıkınca bozular.

D1812.5.1. Uğursuz şeyler

Peri kızı su beyaz akarsa sağ, kırmızı akarsa ölmüş olacaktır.

F234.2. İnsan şeklindeki periler

Yaşlı kadın kılığına giren Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalan peri kızına doğum yaptırır.

F300. Perilerle evlenme veya irtibat kurma

Yaşlı kadın kılığına giren Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalan peri kızına doğum yaptırır.

F301. Perilerin aşkı-sevgisi

Saraya hizmetçi olan Arsız Kız, peri kızına âşık olup hiç dışarı çıkmayan Padişah oğluna âşık olur.

F715.2.1. Kan nehri

Peri kızı su beyaz akarsa sağ, kırmızı akarsa ölmüş olacaktır.

F715.2.3. Süt nehri

Peri kızı su beyaz akarsa sağ, kırmızı akarsa ölmüş olacaktır.

F715.9. Kırmızı nehir

Peri kızı su beyaz akarsa sağ, kırmızı akarsa ölmüş olacaktır.

K1350. Kadın hile ile ikna eder veya kur yapar

Doğan oğlan çocuğunu alan Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalıp çocuğu kendisinin doğurduğunu söyler.

İkinci defa hamile kalan peri kızına yine doğum yaptıran Arsız Kız, doğan kız çocuğunu da kendisinin doğurduğunu söyler.

P282. Üvey anne

Doğan oğlan çocuğunu alan Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalıp çocuğu kendisinin doğurduğunu söyler.

İkinci defa hamile kalan peri kızına yine doğum yaptıran Arsız Kız, doğan kız çocuğunu da kendisinin doğurduğunu söyler.

T24. Aşka düşme

Sarayda hizmetçilik yapan Arsız Kız, peri kızının aşkından hiç dışarı çıkmayan padişah oğluna aşık olur.

T91.5. Aşkta zengin ve fakir

Sarayda hizmetçilik yapan Arsız Kız, peri kızının aşkından hiç dışarı çıkmayan padişah oğluna aşık olur.

T500. Hamile kalma ve doğum

Yaşlı kadın kılığına giren Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalan peri kızına doğum yaptırır.

T583. Doğumda eşlik etme

Yaşlı kadın kılığına giren Arsız Kız, padişahın oğlundan hamile kalan peri kızına doğum yaptırır.

İkinci defa hamile kalan peri kızına yine doğum yaptıran Arsız Kız, doğan kız çocuğunu da kendisinin doğurduğunu söyler.

W26. Sabır-Tahammül

Arsız kız hile ve sabırla padişahın oğluyla evlenir.

W157. Sahtekarlık

Arsız kız hile ve sabırla padişahın oğluyla evlenir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş...

Z10.2. Bitiş formülleri

Muradına eriyor.

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

Arsız kızla oğlan evleniyor. Kırk gün kırk gece düğünleri oluyor.

Z141. Sembolik renk: Kırmızı

Aşklarını annesine anlatmak isteyen padişah oğlu, “Sokaktaki su beyaz akarsa sağım, kırmızı akarsa ölüyüm.” diyen peri kızının su kırmızı aktığı için ölü olduğunu anlar.

Z142. Sembolik renk: Beyaz (Ak)

Aşklarını annesine anlatmak isteyen padişah oğlu, “Sokaktaki su beyaz akarsa sağım, kırmızı akarsa ölüyüm.” diyen peri kızının su kırmızı aktığı için ölü olduğunu anlar.

Z183. Sembolik isimler

Arsız Gız

3.47. ALTIN KAFES**3.47.1. Kaynak Kişi**

Yusuf KIRICI /Çağlayancerit İlçesi

3.47.2. Tip Numaraları

AaTh: 871, 507 B-C; EB: 215, (290)

3.47.3. Konu

Sarayın bir odasında resmini görüp aşık olduğu başka bir padişahın kızını elde edememenin zorluğuyla yatağa düşen padişah oğlu, bir bülbülün yardımıyla şartı yerine getirip kızla evlenir.

3.47.4. Motif Sırası

1. Evlenme çağına gelen padişah oğlu, saraydaki kapalı bir odada resmini gördüğü kıza aşık olur, anne ve babasından kızını kendisine almalarını ister.

2. Anne-babasından kızın kendisini konuşturamayanın kafasını kestirdiğini öğrenen oğlan ümitsizliğe kapılarak aşkından yatağa düşer.

3. Babasının bulduğu kendisine benzer bir kişiyle kızın ülkesine doğru yol alan Padişah Oğlu, bir altını bülbüle kaptırdığı için diğer oğlana kızar.

4. Padişahın oğluna kızan bülbül, bir altın kafes ile altınları diğer oğlana vermesi karşılığında kızı kendisine getireceğini söyler.

5. Bülbülle anlaşılan oğlan, kızın saraydaki odasına gelince koynundaki Bülbül görünmeden uçup altın şamdana girerek kimin haklı olduğuna karar veremediği şu olayı anlatır.

a. Keloğlan bir ak sakallı dedeye yalvararak onu babası olmaya razı eder ve dedenin yardımıyla padişahın kızını iki defa görür.

b. Ölü numarası yapan dedeyi kaynar suyla yıkayan Keloğlan onu kefenleyip bir mağaraya götürür, ikisi oradaki kırk haramileri korkutarak paraların sahibi olurlar.

c. Şamdan (bülbül) dede ile Keloğlan'ın hangisinin haklı olduğunu sorar. Kız dedenin haklı olduğunu söyleyince konuşturulmuş olur. Bahsi kaybeden kız, oğlanla bülbül ayrıldıktan sonra seslenip de cevap alamadığı şamdanı kırar.

6. Ertesi gün gümüş şamdana giren bülbül, yine kimin haklı olduğuna karar veremediği şu olayı anlatır.

a. İş aramaya giden terzi, imam ve marangoz gece konakladıkları yerde nöbet tutarken marangoz ağaçtan bir kız yapar, terzi elbise diker, imam da dua ederek kızın canlanmasını sağlar. Arkadaşlar kızı sahiplenmek için kavga ederler.

7. Bülbül kızın kime ait olduğunu sorunca padişah kızı "İmamın." diyerek ikinci kez konuşmuş olur.

8. Oğlan bahsi kazanıp kızla evlenir, bülbülü de bir altın kafese koyup ağaca asar.

3.47.5. Motifleri

A1251. Ağaçtan yaratılan insan

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz, gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

B211.3. Konuşan kuş

Padişah'ın Oğlu'na kızan Bülbül, bir altın kafes ve altınları diğer oğlana vermesi karşılığında kızı kendisine getireceğini söyler.

B582.2. Hayvanlar prensesi elde etmek için kahramana yardım ederler

Bülbülle anlaşılan Oğlan, Kızın saraydaki odasına gelince koynundaki Bülbül görünmeden uçup altın şamdana girerek kimin haklı olduğuna karar veremediği bir olayı anlatır.

E63. Dua ile dirilme

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz, gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

F601.2 Evlilik sınavında kahramana yardım eden olağanüstü arkadaşlar

Padişahın oğluna kızan bülbül, bir altın kafes ve altınları diğer oğlana vermesi karşılığında kızı kendisine getireceğini söyler.

H327. Damat testi: Zeka ve öğrenme

Oğlan bahsi kazanıp kızla evlenir, bülbülü de bir altın kafese koyup ağaca asar.

H343. Aşk sınavı: Dilsiz prensesi konuşmaya mecbur etme

Ana-babası, istediği kızın kendisini konuşturamayanın kafasının kestileceği şartını koştüğundan kimsenin istemediği bir padişah kızı olduğunu söyleyince oğlan ümidini kesip aşkından yatağa düşer.

H971. Görevlerin yaşlı adamın yardımıyla yerine getirilmesi

Hikayede Keloğlan'ın yalvararak babası olmaya razı edip kendisine padişahın kızını göstermesini istediği ak sakallı dede, bir oyun yapıp kızı Keloğlan'a iki defa gösterir.

K.11. Yarış hileyle kazanılır

Bülbülle anlaşılan oğlan, kızın saraydaki odasına gelince koynundaki bülbül görünmeden uçup altın şamdana girerek kimin haklı olduğuna karar veremediği bir olayı anlatır.

K420. Hırsız malını kaybeder veya yakalanır

Hikayede ölü numarası yapan dede'yi kaynar suyla yıkayıp kefenleyip götürdüğü mağarada kırk haramileri korkutup kaçırın Keloğlan, dede ile paraları paylaşır.

K1860. Yalandan ölü veya uyku numarası yaparak aldatma

Hikayede ölü numarası yapan dedeyi kaynar suyla yıkayıp kefenleyip götürdüğü mağarada kırk haramileri korkutup kaçırın Keloğlan, dede ile paraları paylaşır.

K1887. Hayalî sesler

Bülbülle anlaşan oğlan, kızın saraydaki odasına gelince koynundaki bülbül görünmeden uçup altın şamdana girerek kimin haklı olduğuna karar veremediği bir olayı anlatır.

L114.4. Hilekar kahraman

Hikayede Keloğlan'ın yalvararak babası olmaya razı edip kendisine padişahın kızını göstermesini istediği ak sakallı dede, bir oyun yapıp kızı Keloğlan'a iki defa gösterir.

M202. Anlaşma veya söz vermenin yerine getirilmesi

Padişah, hastalığı boyunca kendisine çok iyi bakan kızına dileği üzerine evleneceği kişiyi belirleme iradesi verir.

M244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Bülbül oğlana yardım etmek için kendisine altın kafes yaptırmasını şart koşar.

N512. Mağaranın içindeki hazine

Hikayede ölü numarası yapan dedeyi kaynar suyla yıkayıp kefenleyip götürdüğü mağarada kırk haramileri korkutup kaçırın Keloğlan, dede ile paraları paylaşır.

N825.2. Yardımcı yaşlı adam

Hikayede Keloğlan'ın yalvararak babası olmaya razı edip kendisine padişahın kızını göstermesini istediği ak sakallı dede, bir oyun yapıp kızı Keloğlan'a iki defa gösterir.

P441. Terzi

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz, gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

P444. Marangoz

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz, gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

P475. Hırsız-Soyguncu-Harami

Hikayede ölü numarası yapan dedeyi kaynar suyla yıkayıp kefenleyip götürdüğü mağarada kırk haramileri korkutup kaçırın Keloğlan, dede ile paraları paylaşır.

T24.1 Aşk hastalığı

Padişahın oğlu aşkından hastalanıp yataklara düşer.

T130. Evlenme adetleri

Evlenme çağına gelen padişah oğlu, saraydaki kapalı bir odada resmini gördüğü kıza aşık olup ana-babasından kızı kendisine almalarını ister.

T11.2. Resmini görerek âşık olma

Evlenme çağına gelen padişah oğlu, saraydaki kapalı bir odada resmini gördüğü kıza aşık olup ana-babasından kızı kendisine almalarını ister.

V58. Merasim olarak dua-ibadet

İmam iki rekat namaz kılmış. 'Allah'ım bu gıza can ver!' diyerek namazdan sonra yalvarmış.

V200 Dinî-Mukaddes yardımcıları

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz, gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Dile benden ne dilersen!

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Hikayede iş aramaya giden terzi, imam ve marangoz (üç arkadaş), gece konakladıkları yerde nöbet tutarken ağaçtan bir kız yapıp elbise dikip can vermesi için Allah'a ettikleri dua ile kız canlanınca her biri "Kız benim!" diye iddia edip tartışmaya başlar.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Hikayede ölü numarası yapan dedeyi kaynar suyla yıkayıp kefenleyip götürdüğü mağarada kırk haramileri korkutup kaçırın Keloğlan, dede ile paraları paylaşır.

Padişahın oğlu cebine koyduğu kırk altını sarayın kırk kapısındaki kırk nöbetçiye verir.

Kızı konuşuran padişah oğlu, kırk gece kırk gün düğün yaparak onunla evlenir.

Z183. Sembolik isimler

Keloğlan

3.48. DÜNYA GÜZELİ**3.48.1. Kaynak Kişi**

Hatice BOLAT / Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü

3.48.2. Tip Numaraları

AaTh: 871; EB: -, 218

3.48.3. Konu

Resmini görerek aşık olduğu Dünya Güzeli'ni arkadaşı olan vezir oğluyula arayan padişahın oğlu kızla evlenir. Oğlanın babası, Dünya Güzeli'ni almak için evladını öldürmek ister. Bu durumu gören vezirin oğlu padişahı öldürür, fakat arkadaşının duasıyla taşa döner. Dünya Güzeli ilk çocuğunu kurban edip oğlanı diriltir.

3.48.4. Motif Sırası

1. Padişahın oğlu saraydaki kapalı odada bulunan resmi görerek Dünya Güzeli'ne aşık olur.

2. Padişahla vezirin oğulları kızını aramaya giderler.

3. Misafir oldukları bir evin sahibinden Dünya Güzeli'nin yerini öğrenen oğlanlar, bu memlekete geldiklerinde kızın düğünüyle karşılaşır.

4. Oğlanlar kılık değiştirerek bir oyun oynarlar. Bu oyunla ünlenince Dünya Güzeli'nin sarayına misafir edilir, sonra da kızı kaçırlar.

5. Vezirin oğlu, Dünya Güzeli ile padişahın oğlunun düğününün kırkıncı günü oğlunu öldürmek isteyen padişahı öldürür.

6. Padişahın oğlu babasını öldürdüğü için arkadaşına beddua eder ve oğlan taş olur.

7. Dünya Güzeli, kocasının karşı çıkmasına rağmen ilk çocuğunu kurban ederek vezirin oğlunu diriltir.

3.48.5. Motifleri

D231. İnsanın taş kesilmesi

Padişahın oğlunun babasını öldürdüğü için beddua ettiği arkadaşını vezirin oğlu, taş olur.

D440. Nesnenin hayvana dönüşmesi

İki kemik birbirine çalındığında yılan olur, binip geçerler.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Sarayında kırk oda bulunup da birisini sürekli kapalı tutan bir padişahın oğlu, bu odada resmini gördüğü dünya güzeline aşık olur.

H1381.3.1.1.1. Resimde görmüş olduğu kız üzerine araştırma

Sarayında kırk oda bulunup da birisini sürekli kapalı tutan bir padişahın oğlu, bu odada resmini gördüğü dünya güzeline aşık olup arkadaşını vezir oğluyla aramaya çıkar.

P16.7. Kral öldürülür

Vezir oğlu, Dünya Güzeli ile padişah oğlunun düğününün kırkıncı gününde oğlunu öldürmek üzere olan padişahı öldürür.

Q551.3.4. Taşa çevirerek cezalandırma

Padişahın oğlunun babasını öldürdüğü için beddua ettiği arkadaşını vezirin oğlu, taş olur.

N450. Sırlara kulak misafiri olma

Vezirin oğlu kadından sırrı öğrenir.

R219. Çeşitli kaçmalar

Ünleri yayılıp da dünya güzeli de kendilerini görünce sarayda alıkoydukları oğlanlar, onu kaçıtır.

Dünya Güzeli'nin evleneceği adamın bacısı, vezirin oğluyla kaçır.

S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar

Padişah, düğününün kırkıncı gününde oğlunu öldürmek ister.

S111. Zehirleyerek öldürme

Padişah, kuşların kanadını zehirleyip oğlunu öldürmek ister.

S133. Kafasını uçurarak öldürme

Oğlunun kafasını vuracağı zaman, vezirin oğlu baltayı padişahın kafasına vurup düşürür.

S139. Çeşitli zalimce öldürmeler

Padişah, oğlanı öldürsün diye aslanla kaplanı gönderir.

S260.1.4. Başka birinin hayatını kurtarmak için çocuğun kurban edilmesi

Kocasının karşı çıkmasına rağmen ilk çocuğunu kurban eden Dünya Güzeli, kanını üzerine akıtınca vezir oğlu tekrar dirilir.

T11.2. Resmini görerek âşık olma

Sarayında kırk oda bulunup da birisini sürekli kapalı tutan bir padişahın oğlu, bu odada resmini gördüğü dünya güzeline âşık olup arkadaşı vezir oğluyla aramaya çıkar.

T42.1. İlk görüşte âşık olup düşerek bayılma

Oğlan anasından anahtarı alıp gapıyı açınca dünya gözeline resmini görüp bayılır.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

İs misin, cis misin? /İsim de, cisim de.

Z65. Renk formülleri: Sarı

Vezezin oğlu Dünya Gözeli'nin ışıklarını değiştiriyor. Sarıyı, yeşil ediyor. Kırmızıyı, mavi yapıyor.

Z65. Renk formülleri: Yeşil

Vezezin oğlu Dünya Gözeli'nin ışıklarını değiştiriyor. Sarıyı, yeşil ediyor. Kırmızıyı, mavi yapıyor.

Z65. Renk formülleri: Kırmızı

Vezezin oğlu Dünya Gözeli'nin ışıklarını değiştiriyor. Sarıyı, yeşil ediyor. Kırmızıyı, mavi yapıyor.

Z65. Renk formülleri: Mavi

Vezezin oğlu Dünya Gözeli'nin ışıklarını değiştiriyor. Sarıyı, yeşil ediyor. Kırmızıyı, mavi yapıyor.

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk Oda: Sarayında kırk oda bulunup da birisini sürekli kapalı tutan bir padişahın oğlu, bu odada resmini gördüğü dünya güzeline aşık olup arkadaşı vezir oğluyla aramaya çıkar.

kırk gün kırk gece düğün

Z183. Sembolik isimler

Dünya Gözeli

3.49. ÇOBAN KIZI I**3.49.1. Kaynak Kişi**

Mehmet BOLAT / Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü

3.49.2. Tip Numaraları

AaTh: 875; EB: 235

3.49.3. Konu

Avda rastladığı çobana sorduğu soruların onun küçük kızı tarafından doğru olarak cevaplandığını gören padişah oğlu, kızla evlenir.

3.49.4. Motif Sırası

1. Padişahın oğlu, avda karşılaştığı çobana, “Mandadan sütlü, Azrail’den kuvvetli, dinlemesi tatlı?” şeklinde üç soru sorar, ertesi gün cevap veremediği takdirde başının kesileceğini söyler.

2. Düşünceli halde evine giden çobanın üç kızından büyüğü ve ortanca olanı sebebi öğrenir ama umursamazlar.

3. Küçük kız ise babasına mandadan sütlünün su, Azrail’den kuvvetlinin fırtına, dinlemesi tatlı olan şeyin Kuran olduğunu söyler.

4. Ertesi sabah gelip çobandan cevapları öğrenen padişah oğlu, bu defa “Gökteki yıldızları satıp avucuma vereceksin.” diye yeni bir soru sorar.

5. Babasının düşüncesinin sebebini ve soruyu öğrenen küçük kız, cevabı bildiğini ama sabahleyin sarayda söyleyeceğini bildirir.

6. Sabah saraya gittiklerinde padişah ne yemek istediklerini sorunca büyük kız börek, ortanca kız çörek, küçük kız ise şişleri buzdan yapılmış kebab istediğini söyler.

7. Küçük kız “Hiç buzdan şiş olur mu?” diyen padişah oğluna “Peki gökteki yıldız sayılıp avuca konulur mu?” diye cevap verir.

8. Padişah oğlu, cevapları küçük kızın verdiğini öğrenip kızını istemeleri için dünürücü gönderir.

9. Küçük kız, kadınlara kapıyı açmadan büyük ablasının biri iki ettiğini, ortanca ablasının güle gül işlediğini, kendisinin ufacık tefecik cennet evi yaptığını, ocakta başı aşağı başı yukarının piştiğini söyler, hediye olarak verilen altınlar içinse “Yılda tutardık otuz oruç, bu yılda tuttuk yirmi dokuz oruç.” der.

10. Kadınlar saraya döndüklerinde padişah oğluna kızın deli olduğunu, kendilerini içeri bile almayıp sorularına saçma sapan cevaplar verdiğini söylerler.

11. Soruları öğrenen padişah oğlu, biri iki etmenin çocuk doğurtmak, güle gül işlemenin yastığa yüz işlemek, cennet evi yapmanın Kuran okumak, ocakta kaynayanın

mısır hediği, yirmi dokuz orucun birini saklayıp eksik verdikleri altınlar olduğunu söyler.

12. Padişahın oğlu, kızla evlenir.

3.49.5. Motifleri

H501. Akıl sınavı

Padişahın oğlu, avda karşılaştığı kıllı çobana, ertesi sabah cevabını istediğini ve bilemediği takdirde başının kesileceğini söylediği “Mandadan sütlü, Azrail’den kuvvetli, dinlemesi tatlı?” şeklinde üç soru sorar.

Ertesi sabah gelip çobandan cevapları öğrenen padişah oğlu, bu defa “Gökteki yıldızları satıp avucuma vereceksin.” diye yeni bir soru sorar.

H508. Belirli sorulara cevap bulma sınavı

Padişahın oğlu, avda karşılaştığı kıllı çobana, ertesi sabah cevabını istediğini ve bilemediği takdirde başının kesileceğini söylediği “Mandadan sütlü, Azrail’den kuvvetli, dinlemesi tatlı?” şeklinde üç soru sorar.

Ertesi sabah gelip çobandan cevapları öğrenen padişah oğlu, bu defa “Gökteki yıldızları satıp avucuma vereceksin.” diye yeni bir soru sorar.

H552. Padişahın-Kralın bilmecesini çözen kızın şehzadeyle evlenmesi

Padişah oğlu, cevapları küçük kızın verdiğini öğrenip ısrarla kızı kendine istemelerini söyleyince kızı istemeye giderler.

H540.3. Kral bilmece sorar

Padişahın oğlu, avda karşılaştığı kıllı çobana, ertesi sabah cevabını istediğini ve bilemediği takdirde başının kesileceğini söylediği “Mandadan sütlü, Azrail’den kuvvetli, dinlemesi tatlı?” şeklinde üç soru sorar.

Ertesi sabah gelip çobandan cevapları öğrenen padişah oğlu, bu defa “Gökteki yıldızları satıp avucuma vereceksin.” diye yeni bir soru sorar.

H561.1. Padişahın-Kralın bilmecelerini çözen akıllı köylü kızı

Babasının düşüncesinin sebebini ve soruları öğrenen Küçük Kız, mandadan sütlünün su, Azrail’den kuvvetlinin fırtına, dinlemesi tatlının Kur’an olduğunu söyler.

H790. Olağanüstü durumlar üzerine düzenlenen bilmeceler

Sabah saraya gittiklerinde padişah ne yemek istediklerini sorunca büyük kız börek, ortanca kız çörek, küçük kız ise şişleri buzdan yapılmış kebab istediklerini söylerler.

J1111. Akıllı-Becerikli kız

Soruları cevapları öğrenen padişah oğlu, biri iki etmenin çocuk doğurtmak, güle gül işlemenin yastığa yüz işlemek, cennet evi yapmanın Kuran okumak, ocakta kaynayanın mısır hediği, yirmidokuz orucun birini saklayıp eksik verdikleri altınlar olduğunu söyler.

L113.1.6.1. Kahraman olarak çobanın kızı

Babasının düşüncesinin sebebini ve soruyu öğrenen küçük kız, cevabı bildiğini ama sabahleyin sarayda söyleyeceğini bildirir.

P236. Sorumsuz çocuklar

Düşünceli halde evine giden çobanın üç kızından büyüğü ve ortancası, düşüncesinin sebebini öğrenince umursamazlar.

P412. Çoban

Padişahın oğlu, avda karşılaştığı kıllı çobana, ertesi sabah cevabını istediğini ve bilemediği takdirde başının kesileceğini söylediği “Mandadan sütlü, Azrail’den kuvvetli, dinlemesi tatlı?” şeklinde üç soru sorar.

Q91. Akıllılık-Beceriklilik mükafatlandırılır

Padişahın oğlu, kadınları tekrar gönderip istettiği kızla evlenir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir var ırmış, bir yoomuş. Allah’dan artı kimse yoomuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

(T)Z64.1. Deyimler

hoş beş etmek

zıs zırman deli olmak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç kız

Üç soru

Z71.11. Formülistik sayı: Otuz

Otuz altın

Otuz oruç

Z71.12. Formülistik sayı: kırk

Kırk gün kırk gece düğün: Kızı tekrar isteyip alırlar. Kırk gün kırk gece düğünlerini yaparlar.

Z71.16. Diğer formülistik sayılar

29 oruç

3.50. ÇOBAN KIZI II

3.50.1. Kaynak Kişi

Ali ALPAY /Elbistan İlçesi Güplüce Köyü

3.50.2. Tip Numaraları

AaTh: 875; EB: 235

3.50.3. Konu

Çağı geldiği halde henüz evlenmemiş olan padişah oğlu, bir çobana zor sorular sorar, bunları cevaplayan çobanın kızı ile de evlenir.

3.50.4. Motif Sırası

1. Çağı geldiği halde henüz evlenmemiş olan padişah oğlu, dağda rastladığı çobana Azrail olduğunu, “Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli olan nedir?.” sorularına üç gün içinde cevap vermezse canını alacağını söyler.

2. Akşam babasını düşünceli görüp sebebini öğrenen kızı, sürüden sütlünün yağmur, dinlemesi tatlının Kuran, yelden kuvvetlinin ateş olduğunu söyler.

3. Ertesi gün cevapları öğrenen padişah oğlu, çobanın kızının soruları cevapladığını öğrenir.

4. Babasının karşı çıkmasına rağmen padişah oğlu kızı ister. Kız dünürçülerin anası, kardeşi ve babası hakkındaki sorularına, anasının biri iki etmeye, kardeşinin gül dermeye, babasının deriyi yağ etmeye gittiği şekilde tuhaf cevaplar verince dünürçüler gelip kızın deli olduğunu söylerler.

5. Padişahın oğlu kızın verdiği cevapları biri iki etmenin çocuk doğurtmak, gül dermenin para kazanmak, deriyi yağ etmenin koyun gütmek olarak açıklar ve kızla evlenir.

3.50.5. Motifleri

H501. Akıl sınavı

Çağı geldiği halde henüz evlenmemiş olan padişah oğlu, dağda rastladığı çobana Azrail olduğunu, soracağı soruya üç gün zarfında doğru cevap vermezse canını alacağını söyleyip “Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli olan nedir?.” diye sorar.

H508. Belirli sorulara cevap bulma sınavı

Çağı geldiği halde henüz evlenmemiş olan padişah oğlu, dağda rastladığı çobana Azrail olduğunu, soracağı soruya üç gün zarfında doğru cevap vermezse canını alacağını söyleyip “Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli olan nedir?.” diye sorar.

H552. Padişahın-Kralın bilmecesini çözen kızın şehzadeyle evlenmesi

Verdiği cevapların doğru olduğunu; biri iki etmenin çocuk doğurtmak, gül dermenin para kazanmak, deriyi yağ etmenin koyun gütmek olduğunu söyleyen padişah oğlu, ekarar isteyip aldığı kızla evlenir.

H540.3. Kral bilmece sorar

Çağı geldiği halde henüz evlenmemiş olan padişah oğlu, dağda rastladığı çobana Azrail olduğunu, soracağı soruya üç gün zarfında doğru cevap vermezse canını alacağını söyleyip “Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli olan nedir?.” diye sorar.

H561.1. Padişahın-Kralın bilmecelerini çözen akıllı köylü kızı

Akşam babasını düşünceli görüp sebebini öğrenen kızı, sürüden sütlünün yağmur, dinlemesi tatlının Kur'an, yelden kuvvetlinin ateş olduğunu söyler.

H790. Olağanüstü durumlar üzerine düzenlenen bilmeceler

Babasının karşı çıkmasına rağmen padişah oğlunun kızı istettiği kişiler, kızın anası, kardeşi ve babası hakkındaki sorulara, anasının biri iki etmeye, kardeşinin gül dermeye, babasının deriyi yağ etmeye gittiği şeklinde tuhaf cevaplar verdiğini ve deli olduğunu söylerler.

J1111. Akıllı-Becerikli kız

Akşam babasını düşünceli görüp sebebini öğrenen kızı, sürüden sütlünün yağmur, dinlemesi tatlının Kur'an, yelden kuvvetlinin ateş olduğunu söyler.

L113.1.6.1. Kahraman olarak çobanın kızı

Akşam babasını düşünceli görüp sebebini öğrenen kızı, sürüden sütlünün yağmur, dinlemesi tatlının Kur'an, yelden kuvvetlinin ateş olduğunu söyler.

P412. Çoban

Padişah oğlu, dağda rastladığı çobana Azrail olduğunu, soracağı soruya üç gün zarfında doğru cevap vermezse canını alacağını söyler.

Q91. Akıllılık-Beceriklilik mükafatlandırılır

Verdiği cevapların doğru olduğunu; biri iki etmenin çocuk doğurmak, gül dermenin para kazanmak, deriyi yağ etmenin koyun gütmek olduğunu söyleyen padişah oğlu, ekarar istetip aldığı kızla evlenir.

V233. Azrail

Oğlan kendini Azraîl olarak tanıtıp soru sorar.

V380. Çeşitli dini inanışlar

Adam vadesinin yettiğini, öleceğini söyler.

Z10.2. Bitiş formülleri

Mutlu bir hayat sürmüşler.

Z71.1. Formülistik sayı: üç

Üç gün mühlet

3.51. HORANTANIN KIZI**3.51.1. Kaynak Kişi**

Elif PAMUK /Elbistan İlçesi Taşburun (Ketizmen) Köyü

3.51.2. Tip Numaraları

AaTh: 883 A; EB: 245

3.51.3. Konu

Hacca giden ailesinin emanet bıraktığı hocanın iftirasına uğrayan bir kız, kardeşi tarafından bir çobana verilir, çoban gözlerini oyup el ve ayaklarını keserek kızını bir yere atar, bir ağanın küçük oğlu kızını bulup evlenir. Askerdeki kocasının değiştirilen mektubu sonucu çocuklarıyla evden kovulan gelin, balıklar şahının yardımıyla organlarına kavuşur ve kocası tarafından tekrar eve getirilir.

3.51.4. Motif Sırası

1. Hacca giden ailesi tarafından bir hocaya emanet edilen kız, kendisini elde etmek isteyip de amacına ulaşamayan hocanın “Kötü yola düştü!” iftirasına uğrar.
2. Kız kardeşini öldürmeye kıyamayan erkek kardeş onu bir koyun karşılığında çobana verir, koyunu kesip kanına batırdığı kız kardeşinin gömleğini de ailesine getirir.
3. Çoban kızın masum olmadığını zannedip onun gözlerini oyar, el ve ayaklarını keser ve bir çam kovuğuna bırakır.
4. Kız bir ailenin bostanındaki salatalıkları yer. Büyük ve ortanca oğlanın yakalayamadığı kız, başından geçenleri öğrenen küçük oğlanla evlenir.
5. Kocasını askere giden kız bu sırada ikiz çocuk doğurur. Bu müjdeli haberin gönderildiği mektup ise çoban tarafından köpek yavrusu doğurdu şeklinde değiştirilir. Çoban oğlanın gönderdiği mektubu da “Çocukları göz görmedik, kulak duymadık yere azıtın.” şeklinde değiştirir.
6. Kız evden kovulunca balıklar şahının yardımıyla el, ayak ve gözlerine kavuşur ve bir sarayda yaşamaya başlar.

7. Askerden dönen oğlan karısı ve çocuklarını bulup evine getirir.

3.51.5. Motifleri

B243. Balıkların padişahı-kralı

Balıklar şahının yardımıyla eli, ayağı ve gözleri tekrar yerine gelen ve çocukları bir sarayda yaşamaya başlayan kadın, askerden gelip de babasından durumu öğrenen kocası tarafından bulunup çocuklarıyla eve getirilir.

B470. Yardımcı balıklar

Balıklar şahının yardımıyla eli, ayağı ve gözleri tekrar yerine gelen ve çocukları bir sarayda yaşamaya başlayan kadın, askerden gelip de babasından durumu öğrenen kocası tarafından bulunup çocuklarıyla eve getirilir.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

Cefakar kadın çok güzeldir.

H1385.3.1. Kaybolan karı ve çocuğun araştırılması

Balıklar şahının yardımıyla eli, ayağı ve gözleri tekrar yerine gelen ve çocukları bir sarayda yaşamaya başlayan kadın, askerden gelip de babasından durumu öğrenen kocası tarafından bulunup çocuklarıyla eve getirilir.

K511. Değiştirilen mektup

Babasının Maraş'taki asker oğluna, oğlunun babasına gönderdiği mektuplar, götürülen hocanın misafir olduğu çoban tarafından değiştirilir.

K2255. Hain çoban

Babasının Maraş'taki asker oğluna, oğlunun babasına gönderdiği mektuplar, götürülen hocanın misafir olduğu çoban tarafından değiştirilir.

K2297. Hain arkadaşlar

Hacca giden ailesi tarafından bir hocaya emanet edilen kız, kendisini elde etmek isteyip de amacına ulaşamayan hocanın "Kötü yola düştü!" iftirasın uğrar.

P461. Asker

Babasının Maraş'taki asker oğluna, oğlunun babasına gönderdiği mektuplar, götürülen hocanın misafir olduğu çoban tarafından değiştirilir.

Q451.7. Ceza olarak kör bırakma

Erkek kardeşi tarafından bir koyun karşılığı çobana verilip gömleği koyun kanına batırıp ailesine gönderilen kız, namuslu olmadığını düşünen çoban tarafından gözleri oyulup elleri-ayakları kesilerek bir çam kovuğuna bırakır.

T100. Evlilik

Bostandaki hıyarları yediği için büyük ve ortanca oğlanın yakalayamadığı kız, kendisini yakalayıp başından geçenleri öğrenen küçük oğlanla evlenir.

V300. Dini inanışlar

Aile kızını hocaya Kur'anı Kerim öğrenmeye gönderir.

V532. Mekke'ye giderek hacı olma

Kızın ailesi Hacca gider.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar da muradlarına eriyo.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir gün beş gün deyince

Dile, dilediğini verim!

İs misin, cis misin? /Ne isim, ne cisim.

Perdeyi açıyo ki avrat. Güneş diyo ki 'Ben güzelim.', ay diyo ki 'Ben güzelim.'

(T)Z64.1. Deyimler

gönlüne komamak

yazının yüzü

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Hoca "Ben senin anana babana kara haberini salarım!" der.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç cariye

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün kırk gece davul çaldırma

Z100. Sembolizm

Erkek kardeşi tarafından bir koyun karşılığı çobana verilip gömleği koyun kanına batırıp ailesine gönderilen kız, namuslu olmadığını düşünen çoban tarafından gözleri oyulup elleri-ayakları kesilerek bir çam kovuğuna bırakır.

3.52. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER**3.52.1. Kaynak Kişi**

Necati BİÇKES /Kahramanmaraş Merkez

3.52.2. Tip Numaraları

AaTh: 885 A; EB: 240

3.52.3. Konu

Doğumunda yardım eden meleklerin duasıyla olağanüstü özellik ve güzellik sahibi olan ve şehzadeyle evlenecekken süt annesi tarafından kuyuya atılan ve kervancı başı tarafından kurtarılan kız, cadının muskasını almasıyla ölür. Dileği üzerine cesedi dağ başında bir yere bırakılan kız, tekrar canlanmasına vesile olan şehzade tarafından bulunup saraya getirilir.

3.52.4. Motif Sırası

1. Maraş'ta bir çobanın hanımının doğumuna yardım eden melekler, dünyaya gelen kızın güldüğünde yüzünün sağında kırmızı, solunda beyaz gül açılan, yüzünden dökülen su altın olan bir dünya güzeli olması için dua ederler; ayrıca kızın koluna çıkarıldığında öleceğini söyleyerek bir muska yazıp takarlar.

2. Kızın yüzünden dökülen altınlarla zengin olan aile başka bir eve taşınıp kıza süt annesi tutar.

3. Büyüyünce İstanbul'da bir şehzadenin evlenmek için talip olduğu kız, kendisiyle gelen ve şehzadeye kendi çirkin kızını verme niyetinde olan süt anası tarafından gülleri ve gözleri alınarak bir kuyuya atılır.

5. Kervancı başının kuyuda bulup evine götürdüğü kız, süt annenin gönderdiği cadı tarafından muskası alınca ölür.

6. Kervancı başı, kızın dileğine uyararak onun cesedini bir dağ başında yaptırdığı, kapısı “Muradına nail olmayan dilber!” diye açılıp kapanan altından bir konağa bırakır.

7. Gittiği avda konak içindeki kızını görüp yanında bulduğu bebeği saraya getiren Şehzade, susturulamayan bebeği tekrar annesinin yanına getirir.

8. Şehzade, bebeğin evdeki sandıktan aldığı muskanın dokunmasıyla dirilen kızını alıp evine getirir.

9. Şehzade gerçeği öğrenince bir çerçi kadından gözlerini ve güllerini de alarak kızını eski güzelliğine kavuşturur, süt anneyi de cezalandırırlar.

3.52.5. Motifleri

D753. Sihirli muskanın çıkması ile sihrin bozulması

Melekler doğumda yardım ettikleri kızın koluna çıkarıldığında öleceğini söyleyerek bir muska yazıp takarlar.

D835. Sihirli objeyi geri alıncaya kadar çocuk ağlar

Gittiği avda konak içindeki kızını görüp yanında bulduğu bebeği saraya getiren şehzade, susturulamayan bebeği tekrar annesinin yanına getirir.

D1557.4. Türbenin kapısı sihirle açılıp kapanır

Kervancıbaşı, dileğine uyararak kızın cesedini bir dağ başında altından yaptırdığı, kapısı “Muradına nail olmayan dilber!” diye açılıp kapanan bir konağa bırakır.

E52. Sihirli muskayla diriltme

Bebeğin elindeki muskanın dokunmasıyla kadın dirilir.

F312.1.1. Yeni doğan çocuğa iyi dileklerde bulunan periler

Maraş'ta bir çobanın hanımının doğumunda yardım eden melekler, güldüğünde yüzünün sağında gırmızı, solunda beyaz gül açılan, yüzünden dökülen su altın olan dünya güzeli bir kızını olması için dua ederler.

F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın

İstanbul'daki padişahın oğlu, gördüğü kızları beğenmeyip dünya güzelini alacağını söyler.

F576. Olağanüstü çirkinlik

Süt annenin kızı çok çirkindir.

F711.1. Altın saray

Kervancıbaşı, dileğine uyararak kızın cesedini bir dağ başında altından yaptırdığı, kapısı "Muradına nail olmayan dilber!" diye açılıp kapanan bir konağa bırakır.

F1041.1. Olağanüstü ölüm

Kervancıbaşının kuyuda bulup evine götürdüğü kız, süt annenin gönderdiği cadı tarafından muskası alınınca ölür.

G242.4 Ağaca (Küpe) binerek uçan büyücü (cadı)

Cadı karısı küplere binip gelir.

K1911. Sahte gelin

Gülleri ve gözleri alınarak kuyuya atılan kızın yerine geçen kızı gören oğlan, onun alacağı kız olmadığını söyler.

N851. Yardımcı tüccar

Kervancıbaşı, kuyuda bulduğu zor durumdaki kızı alıp evine götürür.

N814. Yardımcı melek

Melekler doğumda yardım ettikleri kızın güldüğünde yüzünde güller açılan, yüzünden dökülen su altın olan dünya güzeli bir kızı olması için dua edip koluna çıkarıldığında öleceğini söyledikleri bir muska takarlar.

N827. Yardımcı çocuklar

Ölü kadın, bebeğin elindeki muskanın dokunmasıyla dirilir.

R41.3.4. Kuyuya hapsedme

Büyüyüp İstanbul'da bir şehzadenin evlenmek için talip olduğu kız, birlikte yola çıktığı ve şehzadeye kendi çirkin kızını verme niyetinde olan süt anası tarafından gülleri ve gözleri alınarak bir kuyuya atılır.

S12. Zalim anne

Büyüyüp İstanbul'da bir şehzadenin evlenmek için talip olduğu kız, birlikte yola çıktığı ve şehzadeye kendi çirkin kızını verme niyetinde olan süt anası tarafından gülleri ve gözleri alınarak bir kuyuya atılır.

S165. Gözlerini oyarak sakat bırakma

Büyüyüp İstanbul'da bir şehzadenin evlenmek için talip olduğu kız, birlikte yola çıktığı ve şehzadeye kendi çirkin kızını verme niyetinde olan süt anası tarafından gözleri alınarak bir kuyuya atılır.

T130. Evlenme adetleri

İstanbul'da bir şehzade kıza evlenmek için talip olur.

T581.2.1. Ölü gibi yatan kadının mezarında bulunan çocuk

Şehzade, gittiği avda rastladığı bir konak içindeki kızını görüp yanında bulduğu bebeği saraya getirir.

V57.3. Özel durumlar için dua

Maraş'ta bir çobanın hanımının doğumunda yardım eden melekler, güldüğünde yüzünün sağında kırmızı, solunda beyaz gül açılan, yüzünden dökülen su altın olan dünya güzeli bir kızını olması için dua ederler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış/var ıymış bir yokmuş/yoğmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara kömür, bizlere ömür.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir durmuşlar, iki durmuşlar.

Az getmişler, uz getmişler, dere depe düz getmişler, altı ay güz getmişler.

Bu olaylar böyle gelişirken biz gelelim süt anasına.

Bunlar burda dursun.

Onnar orda dursun.

Onnar orda dursun, şindi oğlan evine bakalım.

(T)Z64.1. Deyimler

kursaksız olmak

Z65. Renk formülleri: Kırmızı

Güldüğünde sağ yüzünde gırmızı gül, sol yüzünde ağ gül olsun.

Z65. Renk formülleri: Beyaz (Ak)

Güldüğünde sağ yüzünde gırmızı gül, sol yüzünde ağ gül olsun.

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Süd anasının da bir gızı varmış. Gapgara, zapzayıf, çipçirkin.

Bir de bacağının ardına gara çalı gısdırmış.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

üç melek

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

kırk gün kırk gece düğün

3.53. HAMURCU KADIN

3.53.1. Kaynak Kişi

Ayşe ELAGÖZ /Kahramanmaraş Merkez

3.53.2. Tip Numaraları

AaTh: 891, 894; EB: 306

3.53.3. Konu

Padişahın ışık yanmaması emrine karşı gelip üç şehzade ile evlenen üç kız kardeşten her şeye sabretmeyi vadeden küçük kız, kocası tarafından bir dağ başında yaptırılan saraya hapsedilir. Doğurduğu çocuklar elinden alınan kız uzun yıllar burada yalnız başına kalır ve sözünde durduğu anlaşılınca saraya getirilir.

3.53.4. Motif Sırası

1. Geceleri pamuk ipliği eğirerek geçinen bir adamla üç kız, padişahın ışık yakmama emrine uymayıp çalışmaya devam eder.

2. Padişah evin önünden geçerken büyük ve ortanca kızların padişahın oğullarıyla evlenme karşılığında bütün askerleri aldığı halde boş yeri kalabilecek çadır ve sofraya dokumayı, küçük kızın ise her şeye sabredebileceği vaadini duyar.

3. Kızları oğullarına alan padişah büyük kızdan çadırı, ortanca kızdan sofrayı dokumasını ister, küçük kız ise kocasıyla beraber bir dağın başına koyar.

4. Kocasının dağ başında yaptırdığı kapısız sarayda bir yıllık yiyeceğiyle yalnız bıraktığı küçük kız, hamurdan yaptığı kadınla arkadaşlık edip dokuz ay on gün sonra bir oğlan çocuk dünyaya getirir.

5. Kadın, padişahın oğlunun bir yıl sonra gelip duvarını yıktırarak girdiği sarayda bir numara yaparak çocuk diye kızartılıp getirilen kuzuyu yemez.

6. Padişahın oğlu iki gün kalıp iki senelik yiyecek bıraktıktan sonra bebeği alır, duvarı tekrar ördürür ve gider. Kadın, yine dokuz ay on gün sonra bir oğlan dünyaya getirir.

7. Padişahın oğlu iki yıl sonra yine gelir, duvarı yıktırır, çocuk diye kadının önüne kuzu kızartıp getirir, kadın hileyle kuzuyu yemez.

8. Padişahın oğlu sarayda üç gün kalır, üç senelik yiyecek bırakır, bebeği alıp duvarı tekrar ördürür ve gider. Kadın yine dokuz ay on gün sonra bir oğlan dünyaya getirir.

9. Padişahın oğlu üç yıl sonra geldiğinde yine aynı işleri yapar, fakat bu defa birkaç saat kalıp beş senelik yiyecek bırakarak bebeği alıp gider.

10. Beş sene dağ başında yalnız kalan hanımının yanına gelen padişah oğlu, evlenmekte olduğunu, kendisini düğüne götürmek için geldiğini söyler, sarayı yıktırır, kızını da alıp götürür.

11. Kadın, artık sabredemeyeceğini söyleyince padişahın oğlu bir perdeyi çekip aslında büyük oğlunun nişanına geldiğini söyler.

3.53.5. Motifleri

C563. Padişahın-Kralın yasakları

Geceleri pamuk ipliği eğirerek geçinen bir adamla üç kızını, padişahın ışık yakmama emrine uymayıp çalışmaya devam eder.

H120. İşaretle tanıma (çeşitli)

Padişah konuşulanları duyup bir boyayla evin kapısına işaret koyar.

H383. Ev işleri becerisi

Kapılarından geçen padişah, ortanca kızın ortanca oğluyla evlense bütün askerleri dolduğu halde bir kısmı boş kalacak bir sofraya dokuyacağı vaadini duyar.

H465. Kadının sabrını deneme

Kızları oğullarına alan padişah, küçük kızı sabrını denemek için bir dağın başına gönderir.

H1500. Sabır sınavları

Kızları oğullarına alan padişah, küçük kızı sabrını denemek için bir dağın başına gönderir.

H1556. Sadâkat sınavı

Kadının sözünde sadık olup olmadığı hapsedilerek sınanır.

K851. Aldatıcı oyun: Birbirini yakma

Kadın, Padişahın Oğlu'nun her üç yıl bir defa gelip duvarını yıktırarak girdiği sarayda bir numara yaparak çocuk diye kızarttırıp getirttiği kuzuyu yemez.

M201. Söz ve anlaşmaların yapılması

Kızları oğullarına alan padişah büyük kıza çadırı, ortanca kıza sofrayı dokumasını söyleyip küçük kızı kocasıyla beraber bir dağın başına salar.

R41. Kale, hisar ve zindana hapsetme

Kadının sözünde sadık olup olmadığı hapsedilerek sınanır.

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlara muradına ermiş.

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Üç kız: Geceleri pamuk ipliği eğirerek geçinen bir adamla üç kız, padişahın ışık yakmama emrine uymayıp çalışmaya devam eder.

Üç sene

Z71.6. Formülistik sayı: Dokuz

Dokuz ay

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk gün kırk gece düğün: Padişah küçük kıza kırk gün, kırk gece düğün yapar.

3.54. DEĞİRMENCİ

3.54.1. Kaynak Kişi

Ayşe ELAGÖZ /Kahramanmaraş Merkez

3.54.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 182

3.54.3. Konu

Karısı ölüp kızını gelin olan değirmenci, ziyaretine gittiği kızını ve damadının verdiği sihirli koyun sayesinde yeni karısının kendisini aldattığını öğrenip komşunun beslemesi ile evlenir.

3.54.4. Motif Sırası

1. Karısı öldükten sonra kızını Halep'e gelin eden değirmenci, hafifmeşrep bir kadınla evlenir.
2. Kızını ve damadı, Halep'e kendilerini ziyaret eden değirmenciye "Evril, çevril, gel!" denilince pişmiş olarak gelen sihirli bir koyun hediye ederler.
3. Kocasını değirmene gittiğinde eve çağırdığı oynaşının "Evril, çevril, gel!" sözünü tutmayan koyuna vuran değirmencinin karısının eli koyunun üstüne yapışır.
4. Kadını kurtarmaya gelen oynaşının, onları kurtarmaya çalışan komşu besleme kızının, ona bakmaya gelen komşu hanımın eli de koyuna yapışır.
5. Bu sırada değirmenci de arkadaşlarına kuyudan bahseder ve onların merakını gidermek için koyunu çağırır.
6. Koyunun "Sürüyle mi geleyim, sürüsüz mü?" sorusuna değirmencinin "Sürüyle gel." cevabı üzerine koyun üzerine yapışan davulcu, sultan hanım vd. gelir.

7. Böylece değirmenci karısının ahlaksızlığını öğrenir; onun karısı oynaşıyla, komşu hanım davulcuyla, değirmenci ise belseme ile evlenir.

3.54.5. Motifleri

B184.6. Sihirli koyun

Kocası değirmene gittiğinde eve çağırdığı oynaşının “Evril, çevril, gel!” sözünü tutmayınca koyuna vuran değirmencinin karısının eli koyunun üstüne yapışır.

B211.1.1. Konuşan koyun

Bahsettiği arkadaşları merak edip görmek isteyince çağırdığı koyun “Sürüyle mi geleyim, sürüsüz mü?” diye sorunca değirmenci, “Sürüyle gel.” deyip yolladığı davulcuyla getirtir.

Üzerinde elleri yapışmış kişilerle beraber değirmene gelen koyun, “Sürüyle geldim.” der.

D810. Sihirli nesnelere hediye edilmesi

Kızı ve damadı, Halep’e kendilerini ziyaret eden değirmenciye “Evril, çevril, gel!” denilince pişmiş olarak gelen sihirli bir koyun hediye ederler.

K1501. Karısı tarafından bir başkasıyla aldatılan adam

Karısı ölüp yetişmiş kızını Halep’e gelin eden değirmenci, hafifmeşrep bir kadınla evlenir.

P443. Değirmenci

Karısı ölüp kızını Halep’e gelin eden değirmenci, hafifmeşrep bir kadınla evlenir.

Z10.2. Bitiş formülleri

Evlenip muratlarına eriler. Darısı eremiyenlerin başına.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

“Evril, çevril gel!”

3.55. TEMBEL ABDURRAHMAN

3.55.1. Kaynak Kişi

Yeter KOSKA / Kahramanmaraş Merkez Kozcağız Köyü

3.55.2. Tip Numaraları

AaTh: 947 A; EB: 256

3.55.3. Konu

Padişahın hediye ettiği içi inci mercan dolu narı Acem padişahına, ondan gelen Acem kumaşını İngiliz padişahına, ondan gelen İngiliz kumaşını Osmanlı padişahına gönderen Tembel Abdurrahman, Osmanlı padişahının gönderdiği altınlarla yapılan köşkte Osmanlı padişahının kızıyla evlenir.

3.55.4. Motif Sırası

1. Mahmut padişah, Abdurrahman isimli tembel bir adama acıyıp yoluna tabakla altın bırakır, adam oradan gözünü yumarak geçer, padişah da “Vermezse Mabut, neylesin Mahmut!” der.

2. Tembel Abdurrahman, padişahın kendisine hediye ettiği içi inci mercan dolu iki narı, Acem padişahına gönderir.

3. Tembel Abdurrahman, Acem padişahının hediyesine karşılık gönderdiği bir kompartıman dolusu Acem kumaşını, İngiliz padişahına gönderir.

3. Tembel Abdurrahman, İngiliz padişahının hediyesine karşılık gönderdiği iki kompartıman dolusu İngiliz kumaşını, Osmanlı padişahına gönderir.

4. Osmanlı padişahı, Tembel Abdurrahman’ın hediyesine karşılık on beş yirmi teneke altın ile kızını gönderir.

5. Pişman olup yoldan döndürmek istediği kızı, Osmanlı padişahına “Elinden çıkana pişman olma.” deyip Tembel Abdurrahman’a gider.

6. Tembel Abdurrahman’ın halini gören padişah kızı, o memleketin padişahının sarayının karşısına bir konak yaptırır ve evlenirler.

3.55.5. Motifleri

D981.12. Sihirli nar

Tembel Abdurrahman, padişahın kendisine hediye ettiği içi inci mercan dolu iki narı, hediye olarak Acem padişahına gönderir.

W11. Cömertlik

Tembel Abdurrahman, padişahın kendisine hediye ettiği içi inci mercan dolu iki narı, hediye olarak Acem padişahına; Acem padişahının hediyesine karşılık gönderdiği bir kompartıman dolusu Acem kumaşını, İngiliz padişahına; İngiliz padişahının hediyesine karşılık gönderdiği iki kompartıman dolusu İngiliz kumaşını, Osmanlı padişahının gönderir.

W27. Minnettarlık

Tembel Abdurrahman'ın hediyesine karşılık Acem padişahı bir kompartıman dolusu Acem kumaşı, İngiliz padişahı iki kompartıman dolusu İngiliz kumaşı, Osmanlı padişahı onbeş yirmi teneke altın ile kızını gönderir.

W111. Tembellik

Mahmut padişah, Abdurrahman isimli tembel bir adama acıyıp yoluna tabakla altın bıraksa da adam oradan gözünü yumup geçince “Vermezse Mabut, neylesin Mahmut!” der.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir var ı mış, bir yoomuş. İisan oolu daadan daşdan çoomuş. Evel zaman içinde kalbur zaman içinde...

Z10.2. Bitiş formülleri

Onlar evlenmiş darısı gençlere.

(T)Z64.1. Deyimler

elinden çıkana pişman olmak

kayıp açılma yapmak

kuş tırnağını tutturamamak

(T)Z71. Formülistik sayı: İki

İki nar

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

kırk gece kırk gündüz toy düğün

3.56. ALİ KIZ**3.56.1. Kaynak Kişi**

Habibe AKGÜN /Kahramanmaraş Merkez

3.56.2. Tip Numaraları

AaTh: 968; EB: 374

3.56.3. Konu

Maraş padişahının küçük kızı Halep padişahının tehdidiyle İstanbul padişahının kürkünü ve borkünü çalmaya gider. Kimliğinden şüphelenen padişah oğlunu arkadaşı köpeğin yardımıyla birkaç defa atlatıp kürkü ve borkü çalarak Maraş'a dönen kız, padişah oğlunun ardından gönderdiği küp karısı tarafından bulunup oğlanla evlendirilmek üzere tekrar İstanbul'a götürülür.

3.56.4. Motif Sırası

1. Halep padişahı, İstanbul padişahının kürk ve borkünü çalıp getirmezse kızını ve malını alacağını söyleyerek Maraş padişahını tehdit eder.

2. Maraş padişahının büyük ve ortanca kızı bu işi başaramayınca küçük kızı Aliye, saçını kesip Ali ismini alarak arkadaş olduğu bir köpekle İstanbul'a gider.

3. Evlerine misafir olan Ali'nin kız olduğundan şüphelenen padişahın oğlu annesinin tavsiyesiyle Ali'yi gül bahçesinde, sarraf çarşısında ve idrar yarıştırmak denemek istese de kız durumu öğrenir ve sırrının açığa çıkmasını engeller.

4. Padişah oğlu, anasının tavsiyesiyle kızı son defa hamamda denemek isterken Ali Kız, kürkü ve borkü çalıp kaçar.

7. Padişah oğlu Ali'nin bıraktığı mektuptan onun kız olduğuna emin olur, anasının tavsiyesiyle aşık olduğu kızı getirmesi için bir cadıyı (küp karısı) Maraş'a gönderir

8. Cadı tepsideki civcivleri göstererek ağzında inci dişi olan kızı aramaya başlar, kızı bulunca o gece hileyle onun evine misafir olur.

9. Cadı sihirli küpüyle kızı gece oğlanın sarayına getirir. Kızla padişah oğlu evlenirler.

3.56.5. Motifleri

A2493.4. Köpek ve insan arasındaki dostluk

Maraş padişahının büyük ve ortanca kızı başaramayınca küçük kızı Aliye, saçını kesip Ali ismini alarak arkadaş olduğu bir köpek ile İstanbul'a gider.

B211.1.7. Konuşan köpek

Köpek durumu Ali'ye söyleyerek sırrının açığa çıkmasını üç defa engeller.

B421. Yardımcı köpek

Köpek Ali Kız'a üç defa yardım eder.

D1171. Sihirli kaplar

Gece yarısı olunca küp kadın, sihirli küpe kızı yatağıyla beraber koyunca İstanbul'daki padişahın evine gelirler.

G242.4. Ağaca (Küp) binerek uçan büyücü (cadı)

Padişah oğlunun anasının tavsiyesiyle tuttuğu küp karısı, Maraş'a gelip bulduğu kızı gece yatağıyla beraber İstanbul'a getirir.

H87. Çiçekle tanıma

Kimlik tesbiti (kız-erkek) için gül harmanının üstüne yatınca kızın yattığı güller tez solup oğlanınkiler solmasa da kız hile ile gülleri yer değiştirir.

Sınama: Erkek olup olmadığını anlamak için kız gül, silah, işeme ve hamam aracılığıyla sınanır.

H125. Silahlarla tanıma

Sınama: Erkek olup olmadığını anlamak için kız gül, silah, işeme ve hamam aracılığıyla sınanır.

H1151. Çalma vazifesi

Halep padişahı, İstanbul padişahının kürk ve börtünü çalıp getirmezse kızını ve malını alacağını söyleyerek Maraş padişahını tehdit eder.

H1410. Korku sınavları: Korkunç bir yerde durma

Büyük ve ortanca kızın bindiği at bir it leşinden korkup geri döner.

J1111. Akıllı-Becerikli kız

Padişah oğlu, anasının tavsiyesiyle onu hamamda denemek isteyen Ali Kız, kürkü ve börtü çalıp kaçar.

H93. Mücevher vasıtasıyla tanıma

Küp garının maksadı kızın ağzındaki yapışma inciye görüp kızını bulmaktır.

K1837. Kadının erkek kılığına girmesi

Maraş padişahının büyük ve ortanca kızını başaramayınca küçük kızını Aliye, saçını kesip Ali ismini alarak arkadaş olduğu bir köpekle İstanbul'a gider.

L50. Muzaffer en küçük kız

Padişah oğlu, anasının tavsiyesiyle onu hamamda denemek isteyen Ali Kız, kürkü ve börtü çalıp kaçar.

M150. Diğer antlar ve yeminler

Vallah, billâh.

P40. Prensesler-Padişahın kızları

Padişahın üç kızını vardır.

P252.2. Üç kız kardeş

Padişahın üç kızını vardır.

P320. Misafirperverlik

Ali İstanbul padişahının evine misafir olur.

T10. Aşık olma

Padişah oğlunun kızına (Ali Kız) gönü düşer.

T150. Düğünlerde mutlu olmalar

Sarayda uyanan kız, padişahın oğlu ile evlenir.

V380. Çeşitli dini inanışlar

Kız İstanbul'da sabah ezan sesiyle uyanır.

(T)Z64.1. Deyimler

haha hihi çalmak

Z71.1. Formülistik sayı: Üç

Padişahın üç kızı vardır.

Ali Kız üç mektup yazar.

Z71.8.5. Formülistik sayı: Yirmi dört

Büyük ve ortanca kız, yirmi dört saatlik bir yolculuk yapar.

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün

Kırk gün kırk gece düğün yapıp muratlarına ereleler.

3.57. KORKAK MEHMET**3.57.1. Kaynak Kişi**

Hasan GÖKBURUN /Kahramanmaraş Merkez

3.57.2. Tip Numaraları

AaTh: 1049, 1051; EB: 162

3.57.3. Konu

Karısı tarafından evden kovulan Korkak Mehmet, gittiği memlekette yanlarında kaldığı kırk devî korkutup aldığı erzakla memlekete döner. Rastladığı çiftçiden kendisine bu işi yapan adamın Korkak Mehmet olduğunu öğrenen dev, “Korkağınız böyleyse ya korkmayanınız nasıl?” deyip kaçar.

3.57.4. Motif Sırası

1. Karısı tarafından çalışıp para kazanması için evden kovulan Korkak Mehmet, bir yumurtayla yarım avuç un alıp yola çıkar.

2. Kırk devlerin nöbetçisi topal devin gücünü denemek istediği Korkak Mehmet, hileyle bir taşı su, birini de un haline getirmiş gibi gösterir.

3. Birlikte odun taşımaya gittiği otuz dokuz dev, Korkak Mehmet'in bağladığı çamları evlerinin üstüne düşüreceği korkusuyla ona iş yaptırmaz.

4. Kendisini yatağında kılıçla öldüreceklerini duyup devleri aldatan Korkak Mehmet, öldüğünü sanan devlerin karşısına çıkıp gece bir farenin kendisini kuyruğuyla dövdüğünü söyler.

5. Devlerin yatağına döktükleri bir kazan kaynar sudan kurtlan Korkak Mehmet, sabah karşılarına çıkıp farelerin üzerine işediğini söyler.

6. Devlerin razı edip epey bir erzakla memleketine gönderdiği Korkak Mehmet, kendisiyle gelip yemek yemek için bekleyen devı korkutup kaçıırır.

7. Rastladığı çiftçiden kendilerini korkutan adamın Korkak Mehmet olduğunu öğrenen dev, “Korkağınız böyleyse korkmayanınız nasıl olur?” deyip kaçar.

3.57.5. Motifleri

F531.1.3.3. Tek bacaklı (topal) dev

Kırk devlerin nöbetçisi topal devdir.

G570. Dev korkutulur

Korkak Memmed, yaptıklarıyla önce kırk devı, sonra da kendisiyle gelip yemek yemek için bekleyen devı korkutup kaçıırır.

G572. Devı hileyle korkutma

Kırk devlerin nöbetçisi topal devin gücünü denemek istediği Korkak Memmed, numara ile bir taşı su, birini de un haline getirmiş gösterir.

Memmed ağaçları ipele bağlarayarak devlerin evinin üzerine yıkacakmış gibi yapar.

J1110. Akıllı insanlar

Mehmet, korkak olmasına rağmen kurnaz ve akıllıdır.

K.11. Yarış hileyle kazanılır

Kırk devlerin nöbetçisi topal devin gücünü denemek istediği Korkak Memmed, numara ile bir taşı su, birini de un haline getirmiş gösterir.

Memmed ağaçları iple bağlarayarak devlerin evinin üzerine yıkacakmış gibi yapar.

K500. Aldatarak tehlikeden ya da ölümden kurtulma

Kendisini yatağında kılıçla öldüreceklerini duyup devleri aldatan Korkak Memmed, öldüğünü sanan devlerin karşısına çıkıp gece bir farenin kendisini kuyruğuyla dövdüğünü söyler.

Devlerin yatağına döktükleri bir kazan kaynar sudan kurtlan Korkak Memmed, sabah karşılıklarına çıkıp farelerin üzerine işediğini söyler.

Q82. Korkusuzluk ödüllendirilir

Devlerin razı edip erzakla memleketine gönderdiği Korkak Memmed, kendisiyle gelip yemek yemek için bekleyen devi korkutup kaçıtır.

W121. Korkaklık

Korkak Memmed, karısı tarafından çalışıp para kazanması için evden kovulur.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Az getmiş uz getmiş, dere tepe dümdüz getmiş.

(T)Z64.1. Deyimler

bereket versin ki

eli terazi olmak

ne ben söyleyim ne de sen duy

taşı sıktı mı ununu çıkarmak

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk

Kırk dev: Kırk devlerin nöbetçisi topal devin gücünü denemek istediği Korkak Memmed, numara ile bir taşı su, birini de un haline getirmiş gösterir.

Kırk kazan su

3.58. KELOĞLAN İLE EŞEĞİ

3.58.1. Kaynak Kişi

Ayşe UZUN / Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü

3.58.2. Tip Numaraları

AaTh: 1360, 563; EB: 176

3.58.3. Konu

Keloğlan, kurdun yediği eşeğin semerinin altına saklanıp yakaladığı kargadan altın çıkararak bir eşek, kerkenezden yiyeceklerle donanan bir sofraya, kartaldan adam döven bir tokmak alıp eve gider. Keloğlan, kazandıkları köylüler tarafından elinden alınmak istenince tokmakla onları dövdürüp eşek ve sofrayı kurtarır.

3.58.4. Motif Sırası

1. Odun yüklediği eşeğini eve gönderen Keloğlan, eşeğin gelmediğini öğrenince aramaya çıkar.
2. Canavarın yediği eşeğin semerinin altına saklanıp bir karga yakalayan Keloğlan, altın çıkararak sihirli bir eşek karşılığında kargayı bırakır.
3. Keloğlan eşeğin semeri altına saklanıp bir kerkenez yakalar ve çeşitli yiyecekler ortaya çıkararak sihirli bir sofraya karşılığında kerkenezi bırakır.
4. Keloğlan son olarak eşeğin semeri altına saklanıp bir kartal yakalar ve adam döven sihirli bir tokmak karşılığında kartalı bırakır.
5. Keloğlan'ın mevlit okutup yemeğe davet ettiği köylüleri, sofraya ve eşeğin Keloğlan'ın elinden almak ister.
6. Keloğlan'ın, "Dolan dolan vur tokmağım." dediği tokmaktan dayak yiyen köylüler, sofrayı ve eşeği bırakıp kaçarlar.

3.58.5. Motifleri

B103.1.1. Eşek tarafından altın üretilmesi

Canavarın yediği eşeğin semerinin altına saklanıp bir karga yakalayan Keloğlan, altın çıkararak sihirli bir eşek karşılığında kargayı bırakır.

B184. Sihirli dört ayaklı hayvanlar

Canavarın yediği eşeğin semerinin altına saklanıp bir karga yakalayan Keloğlan, altın çıkaran sihirli bir eşek karşılığında kargayı bırakır.

B211.3. Konuşan kuş

Konuşan kartal, karga ve kerkenez Keloğlan'la konuşur.

B211.3.6. Konuşan karga

Kel karga "Bırak beni, gideceğim." der.

D1153. Sihirli masa (sofra)

Eşeğin semeri altına saklanıp bir kerkenez yakalayan Keloğlan, çeşitli yiyecekler ortaya çıkaran sihirli bir sofraya karşılığında kerkenezi bırakır.

D1282.1. Sihirli tokmak

Eşeğin semeri altına saklanıp bir kartal yakalayan Keloğlan, adam döven sihirli bir tokmak karşılığında kartalı bırakır.

J1110. Akıllı insanlar

Keloğlan'ın, "Dolan dolan vur tokmağım." dediği tokmaktan dayak yiyen köylüler, sofrayı ve eşiği bırakıp kaçarlar.

J1700. Aptallar (Ahmaklar)

Keloğlan canavarın yediği eşiği kuşlardan bilir.

Q458. Döverek (Kamçılıyarak) cezalandırma

Keloğlan'ın, "Dolan dolan vur tokmağım." dediği tokmaktan dayak yiyen köylüler, sofrayı ve eşiği bırakıp kaçarlar.

V300. Dini inanışlar

Keloğlan köylüleri okuttuğu mevlide ve yemeğe davet eder.

W154. Nankörlük

Keloğlan'ın mevlid okutup yemeğe davet ettiği köylüleri, sofrayı ve eşiği elinden almak ister.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. /Bireler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini sallar iken...

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

‘Açıl sufram açıl. Türlü nemetler saçıl.’

‘Dolan dolan vur tokmağım.’

3.59. AHMAK KIZ

3.59.1. Kaynak Kişi

Zeynep KANADIKIRIK /Kahramanmaraş Merkez

3.59.2. Tip Numaraları

AaTh: 1381 D; EB: 333

3.59.3. Konu

Yaşlı kadının saf torunu, evlendiği aktar, bezirgan ve kasap tarafından yaptığı tuhaf şeylerden dolayı kovulur, son kocası çiftçinin evindeki bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya verince de kocası tarafından üstüne katran dökülerek mezarlığa bırakılır. Saf kadın padişahın korkup kaçan adamlarının bıraktığı altın yüklü deveyle eve gidip bunu etrafa söyleyince kocasının tutuklanmasına sebep olur, mahkemede söylediği tuhaf sözlerle kocası serbest bırakılmasını sağlar.

3.59.4. Motif Sırası

1. Yaşlı ninesinin bir aktarla evlendirdiği saf kız, kahve ve kınayı evin duvarına sıvayınca kocası tarafından dövülür ve evden kovulur.

2. Yaşlı ninesinin bir bezirganla evlendirdiği saf kız, yeni kumaşları yıkayıp mahvedince kocası tarafından kovulur.

3. Yaşlı ninesinin bir kasapla evlendirdiği saf kız, eve gönderdiği yağları mahvedince bu kocası tarafından da kapı dışarı edilir.

4. Yaşlı ninesinin bir çiftçiyle evlendirdiği saf kız, kocasının eve gönderdiği pamukları ip yapmak yerine ateşe atınca kocası tarafından azarlanır.

5. Saf kız, ocağı kazarken tesadüfen bir küp altın bulunca kocası sevinir.

6. Bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya veren saf kız, kocası tarafından üstüne katran dökülüp mezarlığa bırakılır.

7. Padişahın adamları katranın yanında ateş yakarlar, katran eriyip içindeki kız konuşmaya başlayınca bunlar korkar ve yüklerini bırakıp kaçarlar.

8. Yaptığına üzülen adam, karısının altın yüklü bir deve ile eve geldiğini görüp sevinir.

9. Deve ve yükten bahsedip kocasının yakalanmasına sebep olan saf kız, kapıyı söküp sırtına alarak mahkemeye gider.

10. Kendisine kör deyip birçok saçma şey söyleyen ahmak kızı gören kadı, kadının kocasını serbest bırakır.

3.59.5. Motifleri

J1701. Aptal kadın

Bir yaşlı kadının ahmak bir kız torunu vardır.

J1851. Hayvan veya objeye hediye

Ahmak kız, pamukları hediye olarak ateşe atar.

J2093.2. Değerli mücevheri yiyeceklerle değişen kadın

Bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya veren saf kız, kocası tarafından üstüne katran dökülüp mezarlığa bırakılır.

K2300. Diğer aldatmalar

Çiftçi saf karısına damlara yumurta yağacağını, kargalar göz oyacaklarını söyleyip soranlara deveyi görmediğini söylemesini tembih eder.

L121. Aptal kahraman

Bir yaşlı kadının ahmak bir kız torunu vardır.

N400. Şanslı kazalar

Saf kız, ocağı kazınca tesadüfen bulduğu bir küp altını gösterince kocası sevinir.

N511.1. İnsanlar tarafından gömülen hazine

Saf kız, ocağı kazınca tesadüfen bulduğu bir küp altını gösterince kocası sevinir.

P411. Çiftçi

Yaşlı ninesinin bir çiftçiyle evlendirdiği saf kız, kocasının eve gönderdiği pamukları ip yapmak yerine ateşe atınca kocası tarafından azarlanır.

P421. Yargıç (Kadı)

Kendisine kör deyip birçok saçma şey söyleyen ahmak kızını gören kadı, kocasını serbest bırakır.

P431. Tüccar (Kervancı)

Yaşlı ninesinin bir bezirganla evlendirdiği saf kız, yeni kumaşları yıkayıp mahvedince kocası tarafından dövülüp kovulur.

P440. Esnaflar-Sanatkârlar

Yaşlı ninesinin bir aktarla evlendirdiği saf kız, kahve ve kınayı evin duvarına sıvayınca, kocası tarafından dövülüp kovulur.

P448. Kasap

Yaşlı ninesinin bir kasapla evlendirdiği saf kız, eve gönderdiği yağları mahvedince kocası tarafından dövülüp kovulur.

Q458. Döverek cezalandırma

Yaşlı ninesinin aktar, bezirgan, kasapla evlendirdiği saf kız, yaptığı saçmalıklar yüzünden kocaları tarafından dövülüp üç defa kovulur.

S62. Zalim koca

Bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya veren saf kız, kocası tarafından üstüne katran dökülüp mezarlığa bırakılır.

S140. Zalimce terk etme ve korumasız bırakma

Bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya veren saf kız, kocası tarafından üstüne katran dökülüp mezarlığa bırakılır.

T146. Birden fazla kocayla evlilik

Yaşlı kadın saf torununu, sırayla aktar, bezirgan, kasap ve çiftçi ile evlendirir.

W26. Sabır-Tahammül

Ninesi, kocaları tarafından kovulan torunu ahmak kızı teselli eder.

X120. Görme eksikliğiyle ilgili komiklik

Saf kız mahkemede kadıya “kör” der.

X230. Kasaplar ile ilgili mizah

Yaşlı ninesinin bir kasapla evlendirdiği saf kız, eve gönderdiği yağları mahveder.

X250. Diğer esnaf ve tüccarlar hakkındaki mizah

Yaşlı ninesinin bir aktarla evlendirdiği saf kız, kahve ve kınayı evin duvarına sıvar.

Yaşlı ninesinin bir bezirganla evlendirdiği saf kız, yeni kumaşları yıkayıp mahveder.

Yaşlı ninesinin bir çiftçiyle evlendirdiği saf kız, kocasının eve gönderdiği pamukları ip yapmak yerine ateşe atar.

Saf kız, bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya verir.

X460. Diğer meslekler hakkında mizah

Deve ve yükten bahsedip kocasının yakalanmasına sebep olan saf kız, kapıyı söküp sırtına alarak mahkemeye gider.

Saf kız mahkemede kadıya “kör” der.

X1790. Diğer mantıksal saçmalıklar

Saf kız, bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya verir.

Ahmak kız ateşe “Kızıl Kız”, altına “Kızıl Baba” der.

Ahmak kız, kediye “Mavmav Ağa”, köpeğe “Havhav Ağa”, deveye “Kemer Ağa” der.

X700. Evlilikle İlgili Komiklikler

Yaşlı ninesinin bir aktarla evlendirdiği saf kız, kahve ve kınayı evin duvarına sıvar.

Yaşlı ninesinin bir bezirganla evlendirdiği saf kız, yeni kumaşları yıkayıp mahveder.

Yaşlı ninesinin bir kasapla evlendirdiği saf kız, eve gönderdiği yağları mahveder.

Yaşlı ninesinin bir çiftçiyle evlendirdiği saf kız, kocasının eve gönderdiği pamukları ip yapmak yerine ateşe atar.

Saf kız, bir küp altını leblebi karşılığı bir satıcıya verir.

Saf kız, kocası tarafından üstüne katran dökülüp bırakıldığı mezarlığa padişahın adamlarını korkutup kaçıtır.

Deve ve yükten bahsedip kocasının yakalanmasına sebep olan saf kız, kapıyı söküp sırtına alarak mahkemeye gider.

Saf kız mahkemede kadıya “kör” der.

Ahmak kız ateşe “Kızıl Kız”, altına “Kızıl Baba” der.

Ahmak kız, kediye “Mavmav Ağa”, köpeğe “Havhav Ağa”, deveye “Kemer Ağa” der.

Z10.2. Bitiş formülleri

Ellere kömür, bizlere uzun uzun ömür.

Z64. Atasözleri

Allah'ın işi çok, bazarda gişi çok!

(T)Z64.1. Deyimler

Allah (ona) vereceğini vermiş olmak

minnetçi göndermek

Z139. Kişileştirmeler (çeşitli)

Ahmak kız ateşe “Kızıl Kız”, altına “Kızıl Baba” der.

Ahmak kız, kediye “Mavmav Ağa”, köpeğe “Havhav Ağa”, deveye “Kemer Ağa” der.

Z253. Budala kahraman

Bir yaşlı kadının ahmak bir kız torunu vardır.

3.60. IDILI İLE BİDİLİ

3.60.1. Kaynak Kişi

Nadire AKBAŞ /Elbistan İlçesi Çatova Köyü

3.60.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 327

3.60.3. Konu

Padişahla evli kız kardeşlerini ziyarete gidip her şeyi alt üst edince geri gönderilen noksan akıllı iki kardeş Idılı ile Bıdılı, kendilerine verilen kıymetli hediyeleri dere, leylek, servi ağacı ve çobana verip eve eli boş dönerler.

3.60.4. Motif Sırası

1. Noksan akıllı iki kardeş Idılı ile Bıdılı adlı noksan akıllı iki kardeş güneşte kurdukları hamurları hediye olarak padişahla evli kız kardeşlerine götürürler, kız kardeşleri ise onları döküp yerlerine başka hediyeler koydurur.

2. Koyun ağılında misafir edilen Idılı ile Bıdılı gece sakız çiğnediklerini sandıkları koyunların dillerini koparıp öldürünce kız, padişah kocası öğrenmeden koyunların yerlerine yenilerini koydurur.

3. Kaz damında misafir edilen Idılı ile Bıdılı kazların kirlendiklerini sanıp kaynar suya batırınca kazlar ölür. Kız ölen kazların yerine padişah öğrenmeden yenilerini koydurur.

4. Deve ahırında misafir edilen Idılı ile Bıdılı bu defa da buldukları katranı kına sanarak saçlarına sürüp develere binerler, develer yerlerinden kalkınca da başlarından tavana yapışıp asılı kalırlar. Bu durumu gören kız, saçlarını kestirerek onları kurtarır, yeni elbise ve hediyelerle eve yollar.

5. Yolda hasta sandıkları dereye altın kemerlerini, ayağının üşüdüğünü sandıkları leyleğe ayakkabılarını, üşüdüğünü sandıkları selviye ceketlerini, aldıkları cılız, hastalıklı bir koyuna karşılık çobana bir heybe altını veren Idılı ile Bıdılı, ayakkabı getirmeye gidince koyunu da kaybederler.

3.60.5. Motifleri

J1700. Aptallar (Ahmaklar)

Idılı ile Bıdılı, noksan akıllı iki kardeştir.

P251.5. İki erkek kardeş

Idılı ile Bıdılı, noksan akıllı iki kardeştir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış bir yokmuş...

3.61. AKLAK İLE ŞAKLAK

3.61.1. Kaynak Kişi

Nimet İPBULAN /Kahramanmaraş Merkez

3.61.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 327

3.61.3. Konu

Özledikleri evli kızlarını ziyarete giden ahmak karı-koca Aklak ile Şaklak, hediye olarak götürdükleri sabun, tarak, tas ve kendiri yolda karga, serçe, kavak ağacı ve civcive verip gece de kızlarının tavuklarını kaynar suda öldürünce kızları tarafından geri gönderilirler.

3.61.4. Motif Sırası

1. Özledikleri evli kızlarını ziyaret etmek isteyen ahmak anne-baba Aklak ile Şaklak, hediye olarak bir kalıp sabun, bir tarak, bir tas, bir top kendir alıp yola koyulurlar.

2. Aklak ile Şaklak, yolda hediye olarak götürdükleri tarağı kargaya, tası serçeye, kendiri kavak ağacına, sabunu civcive verirler.

3. Kızlarının evinde gece tuvalete gitmek için kalkan Aklak ile Şaklak kaşınan tavukları kirlenmiş sanarak kaynar suda yıkayıp öldürürler.

4. Sabah durumu gören kız, kocasının kötülük yapacağından korkup Aklak ile Şaklak'ı geri gönderir.

3.61.5. Motifleri

J1713. Aptal evli çiftler

Özledikleri evli kızlarını ziyaret etmek isteyen ahmak Aklak ile Şaklak, hediye olarak bir kalıp sabun, bir tarak, bir tas, bir top kendir alıp yola koyulurlar.

J1851. Hayvan veya objeye hediye

Aklak ile Şaklak, yolda hediye tarağı bir kargaya, tası bir serçeye, kendiri bir kavak ağacına, sabunu bir civcive verirler.

J1851.2. Kuşlara hediyeler

Aklak ile Şaklak, yolda hediye tarağı bir kargaya, tası bir serçeye, kendiri bir kavak ağacına, sabunu bir civcive verirler.

J2400. Aptalca taklitler

Aklak ile Şaklak, saçını taraması için tarağı kargaya, su içmesi için tası serçeye, yıkanması için sabunu kuşa verir.

Aklak ile Şaklak, soğuktan korunması için kendiri kavağın beline dolar.

P230. Ebeveynler ve çocuklar

Özledikleri evli kızlarını ziyaret etmek isteyen ahmak Aklak ile Şaklak, hediye olarak bir kalıp sabun, bir tarak, bir tas, bir top kendir alıp yola koyulurlar.

S112.1. Kaynatarak öldürme

Aklak ile Şaklak, kaşınan tavukları kirlenmiş sanarak kaynar suda yıkayıp öldürür.

W10. Müşfiklik

Aklak ile Şaklak, yolda hediye tarağı bir kargaya, tası bir serçeye, kendiri bir kavak ağacına, sabunu bir civcive verirler.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir var ımuş, bir yoğ umuş. /Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. /Cinler cirit atarken. Ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken. Pire tellal iken, deve hambal iken... /Var ımuş, yoğ umuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Ellere kömür, bizlere ömür.

(T)Z64.1. Deyimler

canı dinlenmek

hoş beş etmek

Z183. Sembolik isimler

Aklak ile Şaklak isimli bir karı-koca vardır.

Z253. Budala kahraman

Aklak ile Şaklak, kızları bir beyle evli olan budala anne-babadır.

3.62. HEDİK İLE GÜDÜK

3.62.1. Kaynak Kişi

Emine HURŞİTOĞLU /Kahramanmaraş Merkez

3.62.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 327

3.62.3. Konu

Kız kardeşlerini ziyarete giden Hedik ile Güdük'ün hediye götürdükleri keçi ve deve pisliğinin yerine kardeşleri kuru üzüm ve hurma koyar. Hedik ile Güdük kardeşlerinin evinde kazları bitlendi diye sıcak suya sokarak öldürüp pislikle de evin duvarlarını sıvayınca kız kardeşleri bir keçi verip bunları kovar. Keçiyi yiyenlerin yaptığı kazandaki pislikleri yemek sanıp yerler.

3.62.4. Motif Sırası

1. Hedik ile Güdük'un hediye olarak keçi ve deve pisliği alıp ziyarete gittiği kız kardeşleri, kocası görmeden bunları kuru üzüm ve hurma ile değiştirir.

2. Hedik ile Güdük'un gece kalkıp kafası bitlendi diyerek sıcak suya sokup ldrdğu kazların yerine kız kardeşleri yine kocasına fark ettirmeden canlısını koyar.

3. Evin sıvaya ihtiyaçı olduğunu düşünüp yaptıkları dışkı ile duvarları sıvayan Hedik ile Güdük, durumu gören kız kardeşleri tarafından bir keçi verilip kovulur.

4. Hedik ile Güdük, pişmesi için keçiyi kazana koyup krdan toplamaya giderler. Onlar evde yokken keçiyi başkaları yer, Hedik ile Güdük ise keçinin dışkısını lapa sanıp yerler.

3.62.5. Motifleri

J1700. Aptallar (Ahmaklar)

Hedik ile Güdük'un hediye olarak keçi ve deve pisliği alıp ziyarete gittiği kız kardeşleri, kocası görmeden pisliği kuru üzüm ve hurma ile değiştirir.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Ellere kömür, bizlere mr.

(T)Z64.1. Deyimler

filan fiştan

Z65. Renk formülleri: Siyah (Kara)

Kara taş: Kara daşın altına anahtarı koyarlar.

Z183. Sembolik isimler

Bir Hedik'nen Güdük vardır.

3.63. BEHLÜLZÂDELER

3.63.1. Kaynak Kişi

Emine GÖK /Kahramanmaraş Merkez

3.63.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 327

3.63.3. Konu

Kızları padişahın oğluyla evlenen aptal aile, onu ziyarete gittiklerinde sarayın ahırındaki keçi ve kazları yıkayıp öldürünce kızları tarafından bazı hediyelerle geri gönderilir. Yolda ayaklarını ve kendilerini kaybettiklerini zanneden aile, kapıldıkları korkudan zaptiyeler tarafından kurtarılırlar.

3.63.4. Motif Sırası

1. Padişah oğlu Behlülzâdeler'in seyahat esnasında gördüğü kızını hanım olarak alıp saraya götürür.
2. Kız birkaç yıl sonra kendisini görmeye gelen ailesini aptal oldukları için keçilerin ahırına yerleştirir.
3. Anasının kaşınan keçileri kaynar suya sokup öldürdüğünü öldüğünü öğrenen kız, ailesini kazların ahırına yerleştirir.
4. Anasının kazları kaynar suya sokup öldürdüğünü öldüğünü öğrenen kız, çizme, kumaş gibi bazı hediyelerle ailesini geri yollar.
5. Yolda çizmeyi giyince ayaklarının kaybolduğunu zannedip bağırarak onları aramaya başlayan Behlülzâdeler, zaptiyenin çubukla ayaklarına vurmasıyla ayaklarını bulup sevinirler.
6. Kumaşlara sarılınca kaybolduklarını sanan Behlülzâdeler, zaptiyenin vurmasıyla ayağa kalkıp kumaşları alıp giderler.

3.63.5. Motifleri

J1700. Aptallar (Ahmaklık)

Pehlilzâdeler, yaptıkları saçmalıklar yüzünden ziyaretine gittikleri kızları tarafından geri gönderilir.

T15. İlk görüşte âşık olma

Padişahın oğlu, Pehlilzâdeler'in güzel kızlarına görür görmez âşık olur.

(T)Z64.1. Deyimler

gönlü düşmek

3.64. MURADINA EREN KIZ**3.64.1. Kaynak Kişi**

Fadıma ÇOKPARLAMIŞ /Kahramanmaraş Merkez

3.64.2. Tip Numaraları

AaTh: -, 894; EB: -, 185

3.64.3. Konu

Yumurtadan çıkan horozun taşıdığı yükten dolayı dökülen tüylerinin yerine ceviz bulamacı süren, horozun sırtından çıkan ceviz ağacında oluşan tarlaya ektiği buğdayı ayının yardımıyla hasat eden ve bir kuyuda otuz dokuz gün başını beklediği genci kaybedip tekrar bularak onunla evlenen bir kıza dair bir tekerleme.

3.64.4. Motif Sırası**3.64.5. Motifleri****3.65. DELİ OĞLAN İLE AKILLI OĞLAN****3.65.1. Kaynak Kişi**

Hasan YURTSEVER /Afşin İlçesi

3.65.2. Tip Numaraları

AaTh: 1536, 1653 B; EB: 323

3.65.3. Konu

Deli oğlan güderken kurda yedirdiği ineği yedi diye bir kertenkeleyi kovaladığı sırada bir küp altın bulur. Deli oğlan yanında çalıştıkları dev karısının koyunlarını öldürüp kardeşi akıllı oğlanla kaçarken yetişen dev karısını öldürüp bir ağaca çıkarır. Deli oğlan dev karısının cesedini üzerine atıp korkuttuğu kuyumcuların malını alır, geri almak istediklerinde ise ayaklarını kızgın demirle yakıp hapse attırır.

3.65.4. Motif Sırası

1. Deli oğlan, akıllı oğlan ve bacısı bir inek ile geçinirler.
2. İneği sürekli akıllı oğlanın gütmesine kızan deli oğlan, ineği gütmeye götürür ve kurda yedirir, fakat o ineğin kertenkele tarafından yendiğini sanır.
3. Kertenkeleyi kovalarken bir küp altın bulan deli oğlan, eve geldiğinde ineğin soran akıllı oğlana onu sattığını söyleyip altınları gösterir.
4. Deli oğlan altını ölçerken muhtarın gördüğünden şüphelenip onu öldürür.
5. Altını eve gömüp para kazanmaya giden deli ve akıllı oğlan, dev karısının yanında çobanlığa başlarlar.
6. Akıllı oğlan, kendisine azık getirirken gölgesini adam zannedip ekmeği parçalayarak azığı bitiren deli oğlanın yolda bıraktığı yiyecekleri toplamaya gider.
7. Akıllı oğlan döndüğünde deli oğlanın ağaçtan düşürdüğü armutları yiyen koyunlara kızıp hepsini kestiğini görür ve “Dev karısı görürse bizi öldürür.” deyince ikisi de oradan kaçarlar.
8. Durumu öğrenip küpüne binerek arkalarından yetişen dev karısı ile kavgaya tutuşan akıllı oğlan, dev karısını kendisine yardım etmeyen deli oğlanın ekmeğinin üstüne iter.
9. Ekmeğine bastığı için dev karısını öldüren deli oğlan, “İyi para eder.” diye cesedi sırtında taşır.
10. Dev karısının cesedini konakladıkları bir pınarın yanındaki çınara çıkararak deli oğlan, cesedi orada bulunan kuyumcuların üstüne atarak onları korkutup kaçırır ve iki kardeş onların altınlarını alırlar.
11. Dilenci kılığında altınların yerini öğrenip almak için bacadan inen kuyumcuların ayaklarına kızgın demir basan deli oğlan, ayağını yaktığı kişileri şikayet edip hapse attırır ve mal sahibi olur.

3.65.5. Motifleri

D831. Hileli değiştirme sayesinde sihirli objelerin kazanılması

Deli oğlan, cesedi konaklayan kuyumcuların üstüne atıp da korkutarak kaçırınca altın kap kacağı toplayıp evlerine gelirler.

F531.0.4. Dev kadın

Altını eve gömüp para kazanmaya giden deli ve akıllı oğlan, dev garısının yanında çobanlığa başlarlar.

G242.4. Ağaca (Küpe) binerek uçan büyücü (cadı)

Durumu öğrenip küpüne binerek arkalarından yetişen dev karısı ile kavgaya tutuşan akıllı oğlan, dev karısını kendisine yardım etmeyen deli oğlanın kömbesinin üstüne iter.

G512. Dev in öldürülmesi

Kömbesine bastı diye dev karısını öldüren deli oğlan, “İyi para eder.” diye cesedini sırtında taşır.

H51.1. Yara izinden tanıma

Deli oğlan “Kimin ayağında demir izi varsa, o benim evimi bastı!” der.

H1162. Belli bir insanı öldürmek

Deli oğlan, altını ölçerken öğrendiğinden şüpelendiği muhtarını öldürür.

J1852. Hayvanlara malları satmak

Deli oğlan ineği kertenkeleye sattığını söyler.

J2668. Aptal, kardeşlerine ihanet eder

İneği sürekli akıllı oğlanın gütmesine kızan deli oğlan, kendisi gütmeye götürüp de kurda yedirdiği ineği, kertenkele yedi sanır.

K335. Hırsız, mal sahibini korkutup eşyaların yanından kaçırır

Deli oğlan, cesedi konaklayan kuyumcuların üstüne atıp da korkutarak kaçırınca altın kap kacağı toplayıp evlerine gelirler.

K2300. Diğer aldatmalar

Deli oğlan, cesedi konaklayan kuyumcuların üstüne atıp da korkutarak kaçırınca altın kap kacağı toplayıp evlerine gelirler.

N511. Yeraltındaki hazine

Kovaladığı kertenkelenin girdiği yerde bir küp altın bulan deli oğlan, eve geldiğinde ineğin soran akıllı oğlana sattığını söyleyip altınları gösterir.

P251.5. İki erkek kardeş

Deli oğlan, akıllı oğlan ve bacısı bir inek ile geçinirler.

P412. Çoban

Altını eve gömüp para kazanmaya giden deli ve akıllı oğlan, dev garısının yanında çobanlığa başlarlar.

X542. Deli adama ait komiklikler

İneği sürekli akıllı oğlanın gütmesine kızan deli oğlan, kendisi gütmeye götürüp de kurda yedirdiği ineği, kertenkele yedi sanır; altını eve gömüp para kazanmaya gider; azık götürürken gölgesini adam sanıp ekmeği böle böle verince azığı bitirir; ağaçtan düşürdüğü armutları yiyen koyunlara kızıp hepsini keser; kömbesine bastı diye dev karısını öldürür; “İyi para eder.” diye cesedini sırtında taşıyıp bir pınar başındaki çınarın başına çıkarır; cesedi konaklayan kuyumcuların üstüne atıp korkutarak kaçırınca altın kap kacağa ship olur.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yokmuş. Çok demesi günahmış...

Z64. Atasözleri

Delinin davası olmaz!

3.66. MARAŞ KÖSESİ İLE ANTEP KÖSESİ

3.66.1. Kaynak Kişi

Cennet RÜZGAR /Andırın İlçesi

3.66.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 353

3.66.3. Konu

Maraş kösesi Antep kösesini birkaç defa aldatır, sonuncusunda onun ölü numarası yaptığını anlayan Antep kösesi tarafından kaynar suyla yıkayıp kefene dikerek ölü mağarasına atılır, iyileşen Maraş kösesi, eşkıyaları korkutup kaçırarak onların padişahattan çaldıkları altınları Antep kösesiyle paylaşır.

3.66.4. Motif Sırası

1. Maraş kösesi ile Antep kösesi birbirlerini görmek isterler.
2. Maraş kösesi, Antep kösesini aldatıp bir buçuk parasını alır.
3. Maraş kösesi, kendisine hesap sormak için gelen Antep kösesini iki defa kandırır.
4. Antep kösesi, ölü numarası yapan Maraş kösesini kaynar suyla yıkayıp kefeni vücuduna dikerek ölü mağarasına atıp dirilmesini bekler.
6. Eşkıyaları korkutup kaçırarak iki köse, onların padişahattan çaldıkları altınları paylaşırlar.

3.66.5. Motifleri

J1110. Akıllı insanlar

Daha akıllı olan Maraş kösesi, Antep kösesini üç defa kandırır.

K140. Değersiz nesnelere satış

Maraş kösesi deve dışkısını hurma olarak verip kendi hediyesi daha değerli olduğu için Antep kösesinden birbuçuk mangır alır.

Maraş kösesi, Antep kösesine bir tavşanı akıllı diye, bir düdüğü ölüyü canlandırıyor diye satar.

K1860. Yalandan ölü veya uyku numarası yaparak aldatma

Antep kösesi, ölü numarası yapan Maraş kösesini kaynar suyla yıkayıp kefene dikerek ölü mağarasına atıp dirilmesini bekler.

K1980. Diğer sahtekârlıklar

Maraş kösesi deve dışkısını hurma olarak verip kendi hediyesi daha değerli olduğu için Antep kösesinden birbuçuk mangır alır.

Maraş kösesi, Antep kösesine bir tavşanı akıllı diye, bir düdüğü ölüyü canlandırıyor diye satar.

N519. Hazine mağarada bulunur

Eşkiyaları korkutup kaçırın köseler, padişaktan çaldıkları altınları paylaşır.

P475. Hırsız-Soyguncu-Harami

Eşkiyaları korkutup kaçırın köseler, padişaktan çaldıkları altınları paylaşır.

(T)Z64.1. Deyimler

kesesine koymamak

verirdin vermezdin

3.67. HEPSİ DE YALAN**3.67.1. Kaynak Kişi**

Fadima ÇOKPARLAMIŞ /Kahramanmaraş Merkez

3.67.2. Tip Numaraları

AaTh: -; EB: 144

3.67.3. Konu

Yediği birçok şeyle doymayıp başka yiyecek ararken pek çok şey yaşayan, uyanınca olanların bir rüya olduğunu anlayan Fadime'ye dair bir tekerleme.

3.67.4. Motif Sırası**3.67.5. Motifleri****3.68. PİRE İLE SİNEK****3.68.1. Kaynak Kişi**

Ayşe UZUN / Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü

3.68.2. Tip Numaraları

AaTh: 2021 A, 2022; EB: 30

3.68.3. Konu

Sinek, karga, çam ağacı, akarsu, darı, adam, kız ve kadından her biri, dam sıkıştırma taşının altında kalıp ölen pire için bir şey yaparak üzüntüsünü belli ederler.

3.68.4. Motif Sırası

1. Dam sıkıştırmaya çıkıp da taşın altında kalan pirenin öldüğünü gören arkadaşı sinek vızlamaya başlar.

2. Pirenin öldüğünü sinekten öğrenen karga gaklar, kargadan öğrenen çam pürçüğünü döker, çamdan öğrenen su bulanık akar, sudan öğrenen darı eğri biter, darıdan öğrenen adam kazmanın sapını kışına sokar, adamdan öğrenen kızı çorbayı başından aşağı döküp kabı boğazına takar, kızından öğrenen kadın yanan ekmek sacının üstüne atlar.

3.68.5. Motifleri

P681. Yasla ilgili adetler

Pirenin öldüğünü sinekten öğrenen karga gaklar, kargadan öğrenen çam pürçüğünü döker, çamdan öğrenen su bulanık akar, sudan öğrenen darı eğri biter, darıdan öğrenen adam kazmanın sapını kışına sokar, adamdan öğrenen kızı çorbayı başından aşağı döküp kabı boğazına takar, kızından öğrenen kadın yanan ekmek sacının üstüne atlar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Bir varmış, bir yoğmuş.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir beklemiş, iki beklemiş.

Z11. Ani bitişler-Sonu olmayan masallar

Anası “Ben de sacın üstüne atılırım.” der ve üstüne atlar.

3.69. ÇİNİMİNİ

3.69.1. Kaynak Kişi

Nimet İPBULAN /Kahramanmaraş Merkez

3.69.2. Tip Numaraları

AaTh: 2021 A, 2022; EB: 30

3.69.3. Konu

Annesinin istediği suyu alırken çamaşır kazanına düşüp ölen Çinimini'nin ardından anası, babası, elma ağacı, akarsu ve besleme ağlar.

3.69.4. Motif Sırası

1. Anasının çamaşır yıkamak için su getirmesini istediği Çinimini geri dönmez.
2. Çinimini'nin kazana düşüp öldüğü anlaşılınca, anası saçını, babası sakalını yolar; elma ağacı elmasını döker, su bulanık akar, besleme bardağını kırıp ağlar.

3.69.5. Motifleri

H940. Görevin verilmesi (çeşitli)

Anasının çamaşır yıkamak için su getirmesini istediği Çinimini, gidip gelmez.

H1385.3.1. Kaybolan karı ve çocuğun araştırılması

Anası Çinimini'yi arar, bulamaz.

N330. Kazaen ölme veya öldürme

Çinimini'nin kazana düşüp öldüğü anlaşılınca, anası saçını, babası sakalını yolup ağlar; elma ağacı elmasını döküp su bulanık akıp besleme bardağını kırıp ağlar.

P681. Yasla ilgili adetler

Çinimini'nin kazana düşüp öldüğü anlaşılınca, anası saçını, babası sakalını yolup ağlar; elma ağacı elmasını döküp su bulanık akıp besleme bardağını kırıp ağlar.

Z10.1. Başlangıç formülleri

Var ımuş, yoğ umuş.

Z10.2. Bitiş formülleri

Ellere kömür, bizlere ömür.

Z139. Kişileştirmeler (çeşitli)

Çinimini'nin kazana düşüp öldüğü anlaşılınca, elma ağacı elmasını döküp su bulanık akıp besleme bardağını kırıp ağlar.

Z183. Sembolik isimler

Bir Çinimini vardır.

Z292. Kahramanın ölümü

Çinimini kazana düşüp ölür.

3.70. KOCA KARIYLA TİLKİ**3.70.1. Kaynak Kişi**

Fatma ÇALDIR /Göksun İlçesi Küçükçamurlu Köyü

3.70.2. Tip Numaraları

AaTh: 2034; EB: 29

3.70.3. Konu

Sütünü çaldığı yaşlı kadın tarafından kuyruğu kesilen ve epey çabadan sonra sütü iade edip kuyruğunu boncuk takılmış olarak geri alan tilki, kuyruğunu nereden aldığını sorup alay eden ayıyı bir kuyuya götürüp öldürür, kendisi ise gülmekten ölür.

3.70.4. Motif Sırası

1. Her gün keçisinden sağıp pencereye koyduğu sütü içilen yaşlı kadın, saklanarak bu işi tilkinin yaptığını görür ve onun kuyruğunu keser.

2. Yaşlı kadın, kuyruğunu isteyen tilkiden sütünü geri vermesini ister.

3. Tilkinin süt istediği keçi yem, yem istediği ot yığını üstünün kabuklanmasını, kabuk istediği ardıç ağacı dibine su dökmesini, su istediği kuyu ise kızları başında oynatması talebinde bulunur.

4. Kızları başında oynattığı kuyudan su, dibine su döktüğü ardıçtan kabuk, üstüne kabuk koyduğu lodadan yem, yem verdiği keçiden süt alan tilki sütü yaşlı kadına verir.

5. Yaşlı kadının üstüne mavi boncuk taktığı kuyruğunu alıp sevinerek giden tilkiyi gören ayı, onunla alay edip kuyruğunu nerede yaptırdığını sorar.

6. Tilkinin kuyruğunu buz tutana kadar kuyuya sallandırdığını öğrenen ayı, bu işi yapınca donarak ölür.

7. Kuyunun başındaki ayının haline gülen tilki ise gülmekten çatlayıp ölür.

3.70.5. Motifleri

B211.1.2. Konuşan keçi

Tilkinin süt istediği keçi yem ister.

B211.2.3. Konuşan ayı

Yaşlı kadının üstüne mavi boncuk taktığı kuyruğunu alıp sevinerek giden tilkiyi gören ayı, onunla alay edip kuyruğunu nerede yaptırdığını sorar.

B211.2.5. Konuşan tilki

Tilki yaşlı kadından kesilen kuyruğunu ister.

B275. Hayvanlar cezalandırılır

Her gün keçisinden sağıp pencereye koyduğu süt kaybolan yaşlı kadın, saklanıp da sütü içtiğini gördüğü tilkinin kuyruğunu kesip alır.

B322. Yardımcı hayvan yiyecek ister

Tilkinin süt istediği keçi yem ister.

D1610.2. Konuşan ağaç

Tilkinin kabuk istediği ardıç ağacı dibine su dökmesini ister.

F1041.1. Olağanüstü ölüm

Kuyunun başında ayının haline gülen tilki, gülmekten çatlayıp ölür.

K950. Hile ile öldürmenin diğer şekilleri

Tilkinin buz tutana kadar içinde durup çıktığında kuyruğunun o hale geldiğini söylediği ayı, kuyuya girip buz tutuncaya kadar bekleyince çıkamayıp ölür.

M244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma

Yaşlı kadın, kuyruğunu isteyen tilkiye sütünü geri vermesi şartıyla vereceğini söyler.

Q212.3. Hırsızlığın cezası

Her gün geçisinden sağıp pencereye koyduğu süt kaybolan yaşlı kadın, saklanıp da sütü içtiğini gördüğü tilkinin kuyruğunu kesip alır.

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri

Bir gün böle, beş gün böle..

(T)Z64.1. Deyimler

canına bağrına tak demek

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MASALLARININ METİNLERİ

4.1. TİLKİNİN KÜRKÜ

Bir karga ile bir tilki arkadaş olmuşlar.

Tilki demiş ki:

“Karga kardaş bir gün bana misafir ol.”

Karga:

“Taman!” der.

Gider, varır ki tilki yemek olarak bir yal yapmış. Onu da bir daşın üstüne dökmüş.

Tilki yalı yalayı vermiş çıkmış. Karga aç kalmış.

Karga:

“Tilki kardaş bir gün de sen bana misafir ol.” demiş.

Tilki:

“Tamam.” demiş.

Karga da bir nohut kavurmuş. Bir çalının içine dökmüş. Kendi dik dik dik yemiş.

Bu sefer de tilki aç galmış.

O anda karga uçmuş, gökyüzüne çıkmış.

Tilki:

“Karga kardeş beni de kanatlarımla al.” demiş.

Karga onu da alıp gökyüzüne çakınca:

“Tilki gardaş bir kanadım yoruldu, şu kanadıma geç.” demiş.

Tilki, o kanatdan o kanada geçerkene düşmüş.

O anda da aşşada bir koca namaz gılmış. Kocanın da kalın bir kürkü varmış. Onu da çıkartmış şöyle bir kenara koymuşmuş.

Yukardan aşşağı tilki yıldırım gibi düşünce ihtiyar orda bayılmış. Tilki kürkün üstüne düşdüğü için heç bir şey olmamış.

Hemen kürkü geymiş, yola düşmüş.

Gederken gederken karşıdan bir ayı gelmiş.

Ayı:

“Tilki gardaş, o kürkü nerden aldın?”

Tilki:

“Dokudum.”

Ayı:

“Nasıl dokudun?”

Tilki:

“Kırk koyun getir sana da dokuyum?”

Ayı getmiş, kuzulu muzulu kırk koyun getirmiş.

Aradan epi bir zaman geçdikten sonra ayı:

“Ne yaptın tilki gardaş, bitmedi mi şu benim kürk?” demiş.

Tilki:

“Yok, daha bitmedi. Kuzulu muzulu kırk koyun daha getir.” demiş.

Ayı bir daha getirmiş. Ondan başka kırk koyun daha getirmiş.

Tabi tilki bunları yer keyfine bakarmış.

Sonunda ayı oyuna geldiğini anlamış. Tilkinin peşine koşmaya başlamış.

Tilki heç yaş tahtaya basar mı. Önceden bir tuzak kurmuş.

Ayı koşarken tuzağa düşmüş. Tilki fıçının içine düşen ayıyı fıçıyanan beraber bir dağın başına çıkartmış. Dağın dibindeki evlerdeki, avratlar da çamaşır yıkarlarmış. Çocuklar hep beraber oyun oynuyorlarmış.

Fıçı yuvarlanmış, aşşağı enmiş. Çocuklar ayının gözlerini görünce üzüm zannetmişler.

Annelerine:

“Anne bize üzüm al.” demeye başlamışlar.

O anda kadınlar gelmiş bakmışlar ki fiçinin içinde bir ayı var.

Avradlar ayıya çekmişler çamaşır yıkadıkları tohacı.

Tilki de yukardan aşıyağı bağırmış:

“Vurun ha boz sırtına, vurun ha boz sırtına.” diye.

Ayı neyse kaçmış, avradların elinden kurtulmuş. Varmış tilkinin yanına.

“Ulan tilki gardaş nedir öyle diyordun. Vurun ha boz sırtına.” diye.

Tilki:

“Yok arkadaş ben öyle bir şey demedim. Sadece Bozoğlan’a yoharı kaç, Bozoğlan’a yoharı kaç.” diye sana çağırıyordum, demiş.

4.2. ADAM İLE YILAN

Adamın biri bükün içinde kavranan bir yılan görmüş. Yılan cikcil cikcil yanıp dururmuş.

Adam kurtarınca yılan adamın boynuna dolanmış. Adam o zaman demiş kine:

“Cikil cikil yanıyodun, seni gurtardım. Gel beni öldürme.” demiş.

Yılan:

“Soksam mı sokmasam mı?” derken öküzü görmüş:

“Gel ona sorak.” demiş.

Öküze sormuşlar.

O da:

“Sok getsin! Bağda baaçada beni az mı süründürdü. Sok getsin.” demiş.

Yılan adamın boynuna dolanmış.

Adam atı görmüş:

“Gel bir yol da ata sorak.” demiş.

Ata sormuşlar.

At da:

“Sok getsin! İnsanoğlu yükünü bennen çekti. Geri de beni unuttu getti.” demiş.

Yılan adamın boynuna dolanmış.

Adam en sonunda tilkiyi görmüş:

“Gel bir yol da tilkiye sorak.” demiş.

Adam tilkiye anlatmış.

“Tilki, gardaşlık! Bu yılan cikel cikel yanarken onu kurtardım. Netsin, sen de hele?” demiş.

Tilki adamınan gizli gizli anlaşmış. Yılanı da razı etmiş.

Tilki adama:

“Bana cücüklü tavuk getir de seni kurtarım.” demiş.

Tilki, bir oyun yapıp yılanı öldürüp adamı kurtarmış.

Adam getmiş. İtten taziyin eniğini goymuş çuvala, getirmiş.

Enikler tilkiye seyirtmişler.

Tilki de gaçerkene şöyle demiş:

“Göz dağılmış bir ayna imiş.

Kuyruk dağılmış bir tüy imiş.

Ayak dağılmış bir mercan imiş.

Hey deli tilki nene gerek senin insanoğlu!” demiş.

4.3. KURBAĞA İLE HANIMI

Bir varmış, bir yokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde...

Bir kurbağa ile hanımı varmış. Hanım kurbağa, erkek kurbağaya:

“Arkanı değış, çamaşır yıkıcam!” demiş.

O da:

“Bağlerin düğünü var, ben oraya gidicim. Arkamı değişmem.” demiş.

Neyse bunlar çenteleşmiş, kurbağa sırtını değişmemiş. Bağlerin düğününe gitmiş.

Ondan sonra hanımı, ocağa fındık kabuğundan kazan koymuş, su kızdırmak için. Fındık kabuğunun içine düşmüş.

“Tıkır tıkır atlılar.

Tıkırtısı tatlılar.

Bağ evine varasız.

‘Saçı uzun Selver Hatın küllüğe düştü.’ diyesiz.” diye bağırmaya başlamış.

Yoldan bir kervancı geçimiş.

“Bir ses geli ama nerden geli?” demiş.

Kurbağa aynı şeyi tekrarlamış amma kervancı aldırış etmeden getmiş.

Yoldan bir karaböcük gidiimiş:

“‘Saçı uzun Selver Hatın küllüğe düştü.’ diyesiz.” diye bağıran kurbağanın sesini duymuş.

Karaböcük bunun yanına gelmiş. Bakmış ki kurbağa kazanın içinde çabalı. Hemen karaböcük bağlerin evinin yolunu tutmuş. Oraya varmış, bakmış ki orda baklov var. Hemen teştin altına girmiş, baklovun üstüne oturmuş, yemeye başlamış.

Karaböcüğün karnı doymuş. Hanım aklına düşmüş. Ordan yolu tutmuş, doğru gelmiş. Gelmiş ki Hanım çabalı. Bunu küllükten çıkarmış.

“Ben.” demiş. “Burada can alık can veriyim. Sen gittin teştin altında baklovları yiin.” demiş.

Kavga ederlerken, erkek kurbağa gelmiş. Buna bir depik vurmuş. Geri bağlere gitmiş. Getmiş amma içine dert olmuş.

“Aman.” demiş. “Buna depik vurdum amma bu benim hanımım. No’ldu ola?” demiş.

Geri gelmiş ki küllüğün içinde ölüsünü bulmuş. Oturmuş başucuna ağlamaya başlamış.

“Ey kurbağa!” demiş.

“Nene gerekti senin bağlerin düğünü.

Nene gerekti baklov.

Nene gerekti senin bağlerin evi.” demiş. Avrat öldü diye ağlamış da ağlamış.

Ağlarken yoldan gene bir karaböcük geçmişti. Karaböcük kurbağaya:

“Ne bu senin halın?” demiş.

O da bir bir anlatmış. Anlatınca kurbaa da karaböcük de üzüntüden ölmüşler.

Bu masal da burada bitmiş.

4.4. FINDIK FISTIK MASALI

Varmış yokmuş. Bir padişah varmış. Padişahın üç oğlu varmış.

Bu padişahın bir de alma bahçesi varmış. Her sene alma yetti miydi, bir dev gelir, bu alma bahçesini yolar gidermiş.

Bir sene alma tuttuğunda, padişahın büyük oğlu babasına demiş ki:

“Bahçede ben bekleyeceğim. Fındık fıstık al ki uyumayayım.”

Bekliyor. Fakat uykusu gelince uyumaması elde mi? Uyuya kalıyor.

Nöbet sırası ortanca oğlana geliyor. Babası ortanca oğluna:

“Oğlum, büyük oğul ne yaptı ki..! Sen ne yapıcın?”

“Baba, ben de bekleyeceğim.” diyor. O da uykuya teslim oluyor.

Sıra küçük oğula gelir. Küçük, uyumuyor. Bakıyor ki; bir dev geliyor, almaları yoluyor, ardından kuyuya iniyor.

Sabah olur. Babası der ki:

“N’ittin oğlum, sen de mi uyudun?”

“Yok.” diyor. “Bir dev geldi, almaları topladı, şu kuyuya girdi.” diyor.

Büyük oğlan:

“Sağdan şu kuyuya ineyim.” diyor.

İnce:

“Çekin beni.” diye bas bas bağıyor. Onu yukarıya çekerler.

Ortanca oğlu da inemiyor.

Bazı şeylerde olduğu gibi yine en son sıra küçük oğula geliyor. Küçük oğul büyük kardeşlerinin dediklerinin tam tersine:

“Ben bağırsam, inlesem de indirin beni aşağıya.” diyor.

Küçük aşağıya iniyor. İniyor bakıyor ki; devin hizmetçisi kız dergah dokuyor. Yani nakış işliyor.

“Yiğit ben bu halimle buraya çok zor geldim. Sen nasıl gelebildin?” diyor kız.

Küçük oğul:

“Cenabı Allah’ın sayesinde geldim.” diyor. “Cenabı Allah emretti, geldim.” diyor.

“Şimdi dev gelse, seni de yer.” diyor.

Çiçek yapıp bir yere koyuyor. Dev öteberiden geliyor.

“Bir adam eti kokuyor.” diyor.

“Çal dişini bir yokla.” diyor.

Dişinin dibini yoklar yoklamaz bir gövde et çıkıyor. Hepsini yutuyor. Dev, uyumaya gidiyor.

Oğlan kıza:

“Bu nerede yatıyor?” diyor.

Kız:

“Orada filan yerde yatıyor, gözü açık olarak.” diyor. “Vurursan bir vuruşta vurdun, öldürdün. Vurmazsan bir daha vurma.” diyor. “Bir daha vurursan dirilir.” diyor.

Oğul bir kılıç vuruyor, onu öldürüyor.

“Bundan başka iki kardeşi daha var.” diyor, kız.

“Onlar nerede?” diye soruyor.

“Filan yerde.” diyor.

Bir vuruşta onu da öldürüyor.

“Onun bir kardeşi daha var.” diyor. “Filan yerde.” diyor. “Çok azametli.” diyor. “Aha” diyor. “Filan yerde bir yumurta var.” diyor. “O yumurtayı alıp sıktın mı, ferferler.” diyor. “Onu iyice sıkıp ezdin mi, dev ölür.” diyor. “Onun canı, orada.” diyor.

Oraya varıyor. Yumurtayı buluyor. Oğlan, yumurtayı eline alır almaz, dev sersemleyip uyanıyor. Dev:

“Onu bana ver, yiğit.” diyor. “Ne dilersen onu sana vereyim.” diyor.

Oğlan:

“Hayır.” diyor. Biraz daha sıkıyor. Dev ferferliyor. Dev gelemiyor.

“Yiğit, ne dilersen dile.” diyor.

Onu dinlemiyor. Onu öldürüyor. Her biri bir deve hizmet eden kızların üçünü de alıyor. Yukarıya işaret veriyor.

“Şu kız büyük kardeşimin.” diyor. Ortancasını da ortanca kardaşına veriyor.

“Aha, şu da benim.” diyor. “Benim nasibim.” diyor.

Çıkmadan evvel kız diyor ki:

“Yiğit, kardeşlerin sana bir kahpelik yaparlar.” diyor. “Şu tüyü yanına al, daralırsan bu kuyuda kalırsan, bu tüyü at.” diyor. “Sana bir çift koyun gelir.” diyor. “Ak koyunun üstünden atlarsan, yedi kat göğe çıkarsın. Kara koyunun üstünden atlarsan, yedi kat yerin derinliğine girersin.” diyor.

Oğlanı yukarıya çekiyorlar. Tam yukarıya çıkacağı zaman kardeşleri ipe bir bıçak vuruyorlar. Oğlan paldır küldür aşağıya düşüyor.

Yedi-sekiz gün, orada baygın olarak yatıyor. Uyanmıyor. Kızın daha önce kendisine haber verdiği sıkıntı başına geliyor. Yani tuzağa düşüyor.

Bir süre sonra, süze süze bir çift koyun geliyor. Nasıl oluyor. Ak koyunun üstünden atlayayım derken., kara koyunun üstüne düşüyor. Oğlan yedi kat yerin derinliğine giriyor.

Orda, bir memlekete varıyor. Bir at alıyor. Kenar bir yerde, bir kadının evine misafir oluyor. Kadın;

“Oğlum, ben misafir alamam.” diyor. “Yatacak yerim, yatacak yatağım.” yok, diyor. “Hayvanı ağırlayacak yerim yok.” diyor.

Oğul, kadına:

“Ben sana altın veririm.” diyor.

Bunun üzerine:

“Oğlum.” diyor. “Kuş tüymedik yatağım var.” diyor. “Altı kadar yerim var.” diyor. “Sana da yerim var.” diyor. Avrat, misafiri alıyor.

Oğlan, susuyor.

“Bana su ver de içeyim.” diyor.

Kadın:

“Su yok.” diyor.

Orda, suyun başında bir dev yatarmış. O yerin ahalisi, günde bir kızı donatırlarmış. Onu deve götürüyorlarmış. Dev kızı yiyince üstüne bir de tatlı yermiş. Onu yiyinceye kadar su akarmış. Millet suyu kapışmış. Dev, yeme işi bitince suyu kesermiş. Suyun gözünde yatarmış.

Karı su kabının içine işiyor. Su kabını oğlana uzatır. Oğlan karıya:

“Su da ne, tuzluymuş.” diyor.

Karı sesini çıkarmaz.

(Suyun olduğu yere giderler. Oğlan)

“Bu kadar kalabalık da ne?” diyor.

“Ne olacak, oğlum?” diyor. “Burda su yok.” diyor. “Suyun önünde bir dev yatıyor. Bu dev günde bir kız yer.” diyor. “En son padişahın kızı kaldı. Dev suyu vermediği için millet susuzluktan kırılıyor.”

“Nerede dev?” diyor.

“Aha şurada.” diyor.

Devin yerini öğreniyor. Kız tepenin sinesinden dolanmış geliyor. Kızı çağırıyor.

“Gel bakayım.” diyor.

Kız gelir gelmez:

“Bırak git beni oyalama.” diyor. “Millet susuzluktan ölüyor. Dev gelip beni yiyecek ya. Millet su alacak diyor.”

“Gel bakayım, otur şöyle.” diyor. Kızı oturtuyor.

“Tatlıyı ye.” diyor.

Kız:

“Dev gelecek.” diyor.

“Sen ye.” diyor.

Kızla oğlan o tatlıyı yiyorlar. Ordan o devin yanına varıyor, oğlan. Dev buna saldırıyor. Saldırır saldırmaz bir kılıç vuruyor. Devin bağırsağı çıkıyor.

Halk, suyu kapışıyor. Kız bas bas bağıyor:

“Ellemeyin, suyu. Dev öldü.” diyor. Millet gene de suyu kapışıyor.

Hemen kız devin kanına elini batırıyor. Oğlan sırtına elini vuruyor. İşaret yapıyor. Kız korkuyor, eve varıyor.

“Ne ettin kız, geri geldin.” diyor.

“Baba, dev öldü.” diyor. “Su sebil oldu, serbest oldu.” diyor. “Bir yiğit geldi, dev öldürdü.” diyor.

“Bu yiğidi göremez miyiz?” diyor.

“Bilmiyorum, tanımıyorum.” diyor.

“İşaret yaptın mı?” diyor.

“Yaptım.” diyor.

Padişah bir tellâl ayarlıyor.

“Şehirde hiç kimse kalmayacak, hepsi benim tahtımın önüne gelecek.” diyor.

Kız bir alma alıyor. Yüksek bir yere oturuyor. Alem geliyor. Fakat, o adam yok.

“Kim kaldı, kim kaldı?” diyor.

“Filan adam kaldı.” diyorlar.

O gelince kız almayı atıyor. Askerler, yiğidi tutup padişahın huzuruna getiriyorlar.

“Oğlum dile dilediğini.” diyor.

“Benim bir dileğim yok padişahım.” diyor.

“Kızımı sana vereyim, padişahlığımı sana vereyim.” diyor.

“Ben bir şey istemem.” diyor. “Senin varlığın bana yeter.” diyor.

Oğlan ordan ayrılıyor. Bir ulu çınar ağacının altına geliyor. Uyuyor.

Bir kartal varmış. O, kartalın son zürriyetiymiş, yaşlanmış. Her sene, bir yılan gelir. Yavrusunu yermiş. Kartal, kimin, neyin gelip yavrusunu öldürdüğünü bilmezmiş.

Ulu çınar ağacının altında yatarken, hayvanlar yukardan bağıyor. Oğlan bir bakıyor ki, yılan gelmiş, kartal yavrularını yutacak. Okundan birini çekiyor, şap diye yılanı öldürüyor. Kellesini kesip atıyor. Gövdesini doğruyor. Onları kuşlar yesin diye.

Kartal öteden geliyor.

“Haa, benim yavrularımı yiyen, öldüren buymuş demek.” diyor.

Yavrular, orada bağıyor:

“Anaa, onu öldürme. O bizim hayatımızı kurtardı.”

Gelir, bakıyor ki, yılan önünde doğranmış. Bunlardan biri gölge yapıyor, biri de üstünü yelpazeliyor. Oğlan bir uyanıyor, bakıyor ki, üzerinde dağ gibi bir kuş...

“Hayvan ne yapıyorsun?” diyor.

“Ne yapacağım?” diyor. “Benim son zürriyetimi kurtardın.” diyor hayvan. “Ne dileğin varsa sen emret.” diyor.

“Hayvan, sana ne emredebim ki.” diyor. “Ben dünya yüzüne çıkmak istiyorum. Nasıl çıkarım?” diyor.

“Ben seni çıkarırım. Benim zürriyetimi kurtardın.” diyor. “Bana kırk tuluk su, kırk tuluk dike getirirsen, ben seni kurtarırım.” diyor.

Padişahın yanına varıyor. Padişah:

“Buyur evladım.” diyor.

Oğul:

“Sana bir dileğim var.” diyor. “Bana kırk tuluk su, kırk tuluk da dike, filan yere getireceksin.” diyor.

Padişah bir emrediyor: Kırk tuluk su, kırk tuluk dike... Padişah, adamlarına:

“Takip edin bu adam ne edecek?” diyor. Takip ediyorlar.

Kartalın kanatlarının üzerinde bir yanda su, bir yanda dike duruyor. Ortasında da oğlan oturuyor. Kartal ordan yükseliyor.

Kartal yolculuk boyunca suyu ve dikeyi tüketiyor. En son bir dike et kalıyor. O et parçası da aşağıya düşünce etsiz kalıyor.

Adam bacağı kesiyor, hayvanın ağzına veriyor. Hayvan, adamın bacağı olduğunu anlıyor. Onu yutmuyor. Hayvan oğlanı yukarıya çıkarıyor.

“Yürü bakayım.” diyor.

Oğlan yürüyemiyor. Kartal:

“Yürüsene.” diyor.

Oğlan seslenmiyor. Ağacın altına geçiyorlar. Kartal tükürüğüyle eti oğlanın bacağındaki yerine takıyor. Kartal:

“Hadi.” diyor. “Sana hayırlı günler. Allah’a ısmarladık.” diyor. Kartal ordan uzaklaşıyor.

Oğlan geliyor. Kardeşlerini babasını görüyor. Ona sahip çıkmıyorlar. Kızın küçüğü oğlanın yanında ya. Oğlanın işi yok, gücü yok. Çulsuz, avare yatıyor. Çarşıda birine:

“Ya emmi, beni çıraklığa almaz mısınız?” diye soruyor.

Dükkandar:

“Ben boğazımı doyuramıyorum. Seni ben ne yapayım?” diyor.

“Emmi, şurayı temizlerim. Yemek artığını bana verirsin, bu yeter, artar bile. İstersen hiç verme.” diyor. “Şuracıkta durayım. Benim yerim yurdum yok.” diyor.

“Otur şöyle.” diyor. “Burayı temizle.” diyor. “Şurayı temizle.” diyor.

Oğlan evin hizmetini görüyor.

Padişahın büyük oğlu, küçük oğlun getirdiği küçük kızı avrat olarak istiyor. Kız:

“Sana bir dileğim var.” diyor. “Bunları yaptırırsan sana varırım.” diyor. “Sen bir padişah oğlusun.” diyor.

“De, dileğini.” diyor.

“Makas kesmedik, iğne batmadık fındık kabuğunun içinde bir elbise olacak.” diyor. “Bu gelirse sana varırım, yoksa varmam.” diyor.

“Ya bu olur mu?” diyor.

“Olur, terziler bunu yapar.” diyor.

Kız, bunun sayesinde küçük oğlun hayatta olup olmadığını öğrenecek. Padişah bir emir veriyor.

“Ne kadar terzi varsa burada toplansınlar.” diyor.

Bütün terziler köşkün altında toplanıyor. Onlara sesleniyor:

“Sizden beş-on gün içinde makas kesmedik, iğne batmadık bir fındık içinde bir elbise isterim.” diyor.

“Ya padişah, bu olur mu?” diyorlar.

“Olacak.” diyor. “Bu olmazsa hepinizin kellesine cellat, malınız yağma...” diyor.

Terziler kara kara düşünmeye başlıyorlar.

Oğul, yanında çalıştığı ustaya:

“Sen niye düşünüyorsun?” diyor.

“Niye düşünmeyeyim, oğlum?” diyor. “Yüreğimde büyük bir sıkıntı var.” diyor. “Sence, fındık kabuğunun içinde elbise olur mu?” diyor.

“Olur, olur ustam.” diyor. “Niye olmasın?” diyor.

“Ya iğne batmadık, makas kesmedik, fındık kabuğunun içinde elbise olur mu? Elbise fındık kabuğunun içine girer mi?” diyor.

“Usta, ondan kolay ne var? Olur, o.” diyor.

“Lan oğlum, delirdin mi?” diyor. “Sen de padişah gibi serseri misin?” diyor.

“Usta olur.” diyor. “Bana fındık fıstık al.” diyor. “Ben gece gece yaparım.” diyor.

“Lan, ben ölmeye öleceğim.” diyor. “Yapamazsan ben de seni öldürürüm.” diyor.

“Öldür usta.” diyor.

İki günlük zaman kalıyor. Terzi yatağında yatamıyor. Geliyor deliklerden bakıyor, içerisi darmadağınık, çırağı olan oğlanın fındık-fıstık yemekle meşgul olduğunu görüyor. Onun iş yaptığı yok.

“Lan sen ye.” diyor. “Padişah beni öldürür, ben de seni öldürürüm.” diyor.

Son gün kapıya dayanıyor. Oğlanın ustası:

“Ne ettin, oğlum?” diyor.

“Hazır, usta.” diyor. Üstü örtülü tepsiyi gösteriyor.

“İşte.” diyor.

Padişaha bunu götürmeye korkuyor. Fındık kabuğunun içinde hiç elbise olur mu? Bunu padişaha oğlan götürüyor.

“Ben elbise getirdim.” diyor.

“Hangi usta yaptı?” diyor.

Ustanın ismini veriyor.

“Gelsin.” diyor. Padişah emrediyor.

“Tamam mı?” diyor.

“Tamam.” diyor.

Kız görür görmez fındık kabuğunu kırıyorlar. Fındığın içinde elbise çıkıyor. Bahşiş veriyorlar: Para, altın...

“Getir ustasını.” diyor. “Buyur usta, bahşiş senin.” diyor.

Bütün terzileri çağırıyorlar.

“Bakın işte, elbise nasıl yapılır?” diyor.

“Usta, nasıl yapmışsın ya?” diyorlar. “Makas kesmeden, iğne dikmeden fındık kabuğuna elbise sığar mı, ya? Bu adam da ne kafa varmış ya.”

Halbuki kafa çırakta. Onda değil.

Neyse aradan yirmi gün geçiyor. Oğlan hemen oradan çıkıp bir kuyumcunun yanına gitmek istiyor.

“Oğlum nereye gidiyorsun?” diyor.

“Bir yere varacağım.” diyor.

“Gecikme oğlum.” diyor. Usta, terziyi bir daha isterler diye korkuyor. Böyle bir şeyi tekrar isterlerse kim yapacak? Namı kendi aldı. Fakat bunu yapan usta, oğlan.

Kuyumcuların yanına varınca:

“Beni çıraklığa alın.” diyor.

“Oğlum iş yok, güç yok. Ne yapalım?” diyorlar.

“Temizlik yaparım.” diyor.

“Geç otur şuraya.” diyor.

Oğlan oturuyor.

Bu arada Padişahın büyük oğlu, elbiseyi kıza veriyor.

Kız:

“Bir dileğim daha var.” diyor. “Bunları yaptırırsan sana varırım.” diyor. “Sen bir padişah oğlusun.” diyor.

“De, dileğini.” diyor.

“Altın tepsi içinde yayılı vaziyette, altın gürk, altın cikcik yayılı vaziyette canlı olarak istiyorum.” diyor. “Senden bunu istiyorum.” diyor.

“Ya, bu olur mu?” diyor.

“Olur, kuyumcular bunu yapar.” diyor.

Ne kadar kuyumcu varsa, hepsi padişahın tahtının altında toplanırlar. Padişah:

“Altın tepsi içinde diyor, altın gürk, altın cikcik yayılı vaziyette... sizden bunu isterim.” diyor.

Kuyumcular diyorlar ki:

“Ya padişahım, bu olur mu? Allah’tan başka kim can verecek?”

Padişah:

“Olacak.” diyor.

“Ya demirden can olur mu?” diyorlar.

“Olur.” diyor. “Olmazsa; malı yağma, başı cellat...” diyor.

Bu iş, kuyumcuları kara kara düşündürmeye sevk ediyor.

Kuyumcu usta, çırağının yanına geliyor.

“Ne oldu usta? Niye düşünüyorsun?” diyor.

“Niye düşünmeyeyim?” diyor. “Bir padişahın belasına çattık.” diyor. “Bak şimdi.” diyor. “Terziler fındık kabuğunun içinde elbise yaptılar.” diyor. “Onu nasıl yaptılar? Bilmem.” diyor. “Bizden de altın tepsi içinde altın gürk, altın cikcik yayılı vaziyette canlı olarak isteniyor.” diyor. “Bu olur mu?” diyor.

“Aman usta.” diyor. “Olur niye olmasın ki?” diyor.

“Lan oğlum sen aklını mı yedin? Padişah delirdi. Sende mi delirdin?” diyor.

“Usta, olur.” diyor.

“Lan oğlum.” diyor. “Benimle abuk-sabuk konuşma.” diyor.

Oğlan:

“Sana nasıl cevap vereceğim?” diyor.

“Lan, yapamazsan, ben seni öldürürüm.” diyor. “Padişah beni öldürecek.” diyor.

“Öldür usta.” diyor.

Üç günü kalmış herifin. Sayılı günler bitmek üzeredir.

“Bana fındık fıstık al.” diyor. “Ben de bunları gece yapayım.” diyor.

Usta fındık fıstık alıp veriyor.

Üç gün sonra aynı usta oğlanın yanına geliyor. Usta gelip bakıyor ki; çırağı, ayağını ayağının üstüne atmış, fındık-fıstık yiyor. Yapacağı bir şey yok. Son gün oluyor.

“Ne ettin oğlum?” diyor.

“Hazır usta.” diyor.

“Hani?” diyor.

“Aha.” diyor.

Varıp bakıyor. Perdeyi açıyor. Örtüyü peçeyi kaldırıyor. Altın tepsinin içinde altın gurk, altın cikcikler “cik, cik, cik” diye ötüyor, yayılıyor.

“Lan oğlum bunları nasıl yaptın?” diyor.

“Usta kolay. Ne var ki, ya?” diyor. “Sen kuyumcusun bunları bilmezsin!.” diyor.

Herif şaşırır, ayan olur. Bunun üzerine bütün kuyumcular toplanıyor:

“Yahu, usta, bu adam bunu nasıl yaptı? Kaç gün oldu bunu yanına alalı?” diyorlar.

“Daha kaç gün oldu ya. On beş gün olmadı.” diyor. Oğlana;

“Sen kuyumcu muydun daha önce?” diyorlar.

“Yaa.” diyor. “Yahu, ne var bunu yapmaya.” diyor.

Namı usta alıyor. Şimdi, padişahın nöbetçilerinin yanına varıyor. Padişah:

“Usta gelsin.” diyor.

Padişahın huzuruna koyuyor. Cikcik yayılıyor, gurk dönüyor.

“Tamam mı?” diyor.

“Tamam.” diyor.

“Vurulsun.” diyor. Kız oğlanın hayatta olduğunu biliyor ya. Şimdi kuyumcu nam alıyor. Kuyumcu yaptı diye biliniyor ya.

“Nasıl yaptın bunu?” diyorlar.

“Ne var yahu?” diyor. “Kafanı çalıştırdın mı, niye yapılmasın ki?” diyor.

“Yahu buna can nasıl verdin?” diyorlar.

“Ya, kolay iş.” diyor.

Kuyumcu bol keseden laf atıyor. Ha, bir enselesen ense gider.

Şimdi düğün kuruluyor. Ciritler başlıyor. Padişahın oğulları ata biniyorlar. Usta:

“Oğlum ben düğüne gidiyorum.” diyor. “Cirit oyunu var.” diyor. “Sen dükkanımızdan ayrılma, dükkanımıza mukaat ol.” diyor.

“Olur usta.” diyor.

Usta gider gitmez, oğul bir yere varıyor. Bir dolabı açıyor, bakıyor ki; altın eyer altın kılıç. Oğlan kılıç kuşanıyor, ata biniyor, düğün alanına gidiyor.

O sırada oğlanın büyük kardeşi dönüyor. Onun kellesine bir kılıç vuruyor, kellesini kelek gibi düşürüyor. Ortalık toz-dumana karışıyor. Oğlan kayboluyor. Gelip dükkanda oturuyor.

Usta geliyor.

“Oğlum iyi ki gitmemişsin.” diyor. “Bak oğlum.” diyor. “Bir atlı geldi, padişahın büyük oğlunun boynunu vurdu, gitti.” diyor.

“Aboov, iyi ki gitmemişim usta.” diyor. Onu vuran kendisi.

Ertesi gün oluyor. Ustası gene gidiyor. Gene oğlan bir kır ata biniyor. Atına gümüş eyer bağlıyor. Kendisi gümüş kılıç kuşanıyor. Düğün alanına varıyor. Öteden ortanca kardeş geliyor. Onun da kellesini vuruyor. Kellesini kelek gibi yere düşürüyor. Ortalık birbirine giriyor. Babasının yanına varıyor.

“Sen benim babamsın değil mi?” diyor.

Bakıyor.

“Ben senin oğlunum.” diyor. “Beni kuyuda koydun değil mi?” diyor. “İpi kestin attın.” diyor.

“Ben yapmadım oğlum.” diyor. “Yaptıysa kardeşlerin yaptı.” diyor.

Babasını öldürmüyor. İki kardeşini öldürüyor.

Kız ağlıyor. Kız, oğlan muratlarına eriyorlar.

Onlara kömür, bizlere ömür...

4.5. PADİŞAHIN YEDİ OĞLU

Bir varmış, bir yokmuş...

Bir Padişahın yedi tene oğlu varmış. Bunların bir gül bahçesi varmış. Bu gül bahçesinde de guyu varmış. Guyunun içinden künde bir şey çıkarmış. Bu şey etraftaki gülleri toplar gidermiş.

Padişahın büyük oğlu:

“Ben bu guyunun içine girecem!” demiş.

Bu oğlanın beline kendiri bağlamışlar, guyuya indirmişler. Guyunun yarısı yerine gelince:

“Yandım, yandım!” diye bağırması.

Diğer oğlanlar da geri çekmişler.

Bu sefer de öbür küçüğü:

“Ben girecem!” demiş.

O da guyunun yarısına gelince:

“Yandım, yandım!” demiş.

Onu da çekmişler.

Öbür beş gardaş da denemiş. Bunlardan en küccüğü dibine ulaşmış. Oraya enmiş ki guyunun dibinde bir köy varmış. Köy galabalıkmış ama bu oğlan bir garinen gızın yanına varmış.

Bu köyün çeşmesinden bir gün gan, bir gün irin akarmış. Oğlan gıza:

“Su getir!” deyince, gız gan getirmiş.

Oğlan:

“Ben bunu içmem!” deyince, gız gitmiş irin getirmiş.

Oğlan:

“Ben bunu içmem! Sizin suyun gözünde ne var?” diye sormuş.

Gız demiş kine:

“Bizim suyun gözünde büyük bir dev var. Bu dev künde bir adam yemiince bize su vermez.” demiş.

Oğlan gıza:

“Sennen beraber bu devin yanına gidek.” demiş.

Oğlanan gız devin yanına varınca dev:

“Oh bugün de avım çit geldi!” demiş.

Dev “hüp” edermiş, oğlan devin nefesine goşarmış. Devin nefesi oğlanı çekermiş. Dev üç sefer tekrarlamış. Padişahın oğlu da giden nefesi geri çekermiş.

Padişahın oğlu devin boynuna gılıçla bir vurmuş, devin boynu yere düşmüş. Bütün köye su yerine gan gelmiş. Köylüler:

“Eyvah! Gıznan oğlanı da dev yedi!” demişler.

Ellerini devin yanına batıran gız, kanlı elini oğlanın sırtına çalarmış.

Bu köyün padişahı oğlana:

“Seni ödüllendirek! Dile, dilediğini verim!” demiş.

Oğlan:

“Ben yeryüzünü dilerim. Beni geri yeryüzüne çıkarın.” demiş.

Padişah:

“O dileğini yerine getiremem. Başka bir şey dile.” demiş.

Oğlan:

“Başka bir şey dilemem.” demiş.

Gıznan oradan ayrılmış. Gıznan beraber eve gelirken bir ağacın dibine oturmuşlar. Ağacın dibine oturmuşlar ki ağacın başında gartalın cücüklerini bir yılan yermiş. Oğlan yılanı bir tane gılıç vurmuş, yılan parçalanmış.

Gartal, dile gelmiş. Oğlana:

“Sen benim cücüklerimi gurtardın. Dile dilediğini verim!” demiş.

Oğlan:

“Yeryüzünü dilerim!” demiş.

Gartal:

“Madem yeryüzünü diledin. O zaman bir tarafıma et yüklen, bir tarafıma da süt yüklen!” demiş. “Ortaya da sen otur.” demiş.

Oğlan gızı da yanına almış. Gartal guyunun başına gelince:

“‘Hep’ dediimde et, ‘hüp’ dediimde süt verin benim ağzıma!” demiş.

Bunlar guyunun başına çıkacakları zaman et bitmiş. Gartal “hep” deyince oğlan bacağından kesip et vermiş. Gartal bu eti yememiş.

Gartal yeryüzüne çıkınca:

“Bu eti nerden goparddın?” demiş.

Oğlan:

“Etden verdim!” deyince gartal inanmamış.

Sonra oğlan gartala bacağıнын yarasının göstermiş. Gartal o eti yerine goymuş. Sonra da etin üstünü ganadıynan sıvaşlamış. Oğlanın bacağı dirilmiş.

İşi biten gartal, yeraltına dönmüş. Oğlanın kız da padişahın yanına varmış. Padişah oğluna kırk gün kırk gece düğün yapmış.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.6. HANÇERBAĞI

Bir varmış, bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Çok demesi günahmış.

O yalan bu yalan, suya düştü bir yılan, karıncaya vurdum palan, bu da mı yalan?

Harda hurda, eşeğe yedirdim kurda. Dokuz tarla firik buyda. Onu da yedim doymadım.

Deve telâl gezerken, tusbaa benen gezerken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, bu da mı yalan?

Maraş’ın kalasını başıma koydum korusun diye. Tobun mermesini cebime koydum darbız diye. Halep’in yenin başıma sardım sarık diye. Çanakkale’ye bir tepik vurdum “Geri dur!” diye. Bu da mı yalan?

Günün birinde, eski terihlerde bir padişah varmış.

Bu padişah oğlan evladından hiç hazlanmazmış.

Bir gün bunun hanımı çarşıya çıkmış, oyun oynayan çocukları görünce imresemiş.

“Benim de.” demiş. “Bir oğlum olursa, padişaha öldürdürmem.”

Velhasıl padişah birgün gezintiye çıkmış ımış. Bunun hanımı doğum yapmış. Bir oğlu olmuş. Emzikciye vermiş. Padişah’a da:

“Padişahım bir oğlun oldu, öldürdük.” demiş.

Emzikci çocuğa bakarken bakarken, çocuk sekiz-on yaşlarına gelmiş. Bu çocuğu götürmüş ıssız bir dağın başına koymuş.

Öteden bir aslan çıkmış.

“Ulan.” demiş. “Şu çocuğa memelerimi verim. Emerse götürüm inimde besleyim, emmezse onu şöyle kendime güzel bir ziyafet çekeyim.” demiş.

Memelerini vermiş. Çocuk da acımış. Lupur lupur emmiş.

Aslan bunu götürmüş ininde beslemeye başlamış. Çocuk gelmiş onbeş yaşına.

Padişah hanımına:

“Karı.” demiş. “Şu çocuğu getir de bir görek.” demiş.

Karı ağlayarakdan gelmiş, dağın başına. Oraya bakarken, buraya bakarken, öte yandan aslan çıkmış.

“Ne aran karı ana?” demiş.

“Şuraya bir çocuk bıraktıydım, onu ararım.” demiş.

“Gel karı ana gel, o çocuk benim inimde.” demiş.

Varmışlar aslanın inine. Aslannan çocuk bir güreşmiş. Çocuğu yıkmış aslan.

“Get karı ana, bir sene sona gel.” demiş aslan.

Karı bir sene sonra gelmiş. Gene güreşmişler. Aslan çocuğu gene yıkmış. Aslan kadına yine:

“Get karı ana, bir sene sona gel.” demiş.

Karı ana gitmiş bir sene sona gelmiş. Çocuknan aslan bir daha güreşmiş. Çocuk aslanı yıkmış.

“Tamam garı ana.” demiş. “Bunun getme zamanı geldi gayrı.” demiş.

“Oğlum.” demiş aslan. “Sen beride ayhırı gelirken.” demiş. “Baban bir at yollasın. Seni karşılusun. ‘Baba ben cılbak ata eyi binerim.’ de.” demiş. “Ata binişin, atın beli kırılır. Baban ‘Başka bir at getirtim.’ der. Sen o zaman ‘Yok baba ben yayan yürümesini severim.’ de.” demiş. “Al bu hançer de sende dursun. Bu hançer burdan çıkmadıkça sana ölüm yok.” demiş. “Senin adın Hançerbağı.” demiş.

Çocuk aslanla vedalaşmış, gelmiş memleketine. Padişaha:

“Padişahım oğlun geliyor.” diye müjdelemişler.

Padişah aslanın dediği gibi bir at hazırlatmış, bir törenle karşılatmış. Padişah oğluna:

“Oğlum ata bin.” demiş.

“Baba ben cılbak ata iyi binerim.” demiş.

Atın eyerini atmış. Ata binişin atın beli kırılmış. Padişah:

“Başka bir at getirin.” demiş.

Çocuk:

“Baba ben yayan yürümesini severim.” demiş.

Saraya yayan gelmişler.

Bir gün beş gün derken bu oğlan ava gidip avdan gelmeye başlamış. Padişah oğlunun bu durumunu beğenmemiş. Adamlarını toplamış başına.

“Benim bu oğlanı öldürmenin bir çaresi?” demiş.

Vezir:

“Aman bre padişahım ondan kolay ne var?” demiş. “Bizim oğlanlara söylerik, o ava giderken arkadan vururlar, olur biter.”

Oğlanlara söylemişler. Kendi aralarında söylenmeye başlamışlar:

“Vurabilir miik, vuramaz miik? Arkadan atınca ya vurursak?!”

Bütün bu konuşulanları Hançerbağı'nın atı duymuş. At doğru ayıya getmiş. Ordan ayı getmiş. Gederken, gederken, efendim ayı bir pınarın başına gelmiş. Elini yüzünü yıkamış. Oturmuş azzığı yerken öteden bir adam gelmiş:

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

Adam sorar:

“Sen kimin arkadaşısın?”

“Hançerbağı'nın.”

“Senin ismin ne?”

“Benim ismim Deryalarsağı.” demiş.

Bunlar barmaklarını kanatmış. Birbirinin barmağını kanını yalamışlar. Kankardaş olmuşlar.

Öteden bir adam gene gelmiş:

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

Sormuş:

“Hey arkadaş! İsmi ne?”

“Hançerbağı. Seninki?”

“Benimki Deryalarsağı.”

“Seninki?”

“Benimki Yıldızsağı.”

Bunlar gene birbirinin barmağını kanatmışlar, yalamışlar, olmuşlar kangardaş.

Bu üçü gederken gederken bakmışlar ki bir saray. Saraya varmışlar. Hançerbağı omuzunu bir koymuş, sarayın bir tarafını yıkmış. İçeri girmiş ki bir gız gergef işiliyor.

Gız:

“Aman demiş siz buraya nasıl geldiz? Bura devlerin sarayı. Şimdi devler gelirse sizi yer.” demiş.

Hançerbağı:

“Ne zaman gelir.” demiş.

“Aha şimdi gelir.”

O zamana kadar bir gürültü kopmuş. Hançerbağı dışarı çıkmış bakmış ki, bir sürü devler geliyor. Hançerbağı kılıcını çekmiş, hepsini öldürmüştü. Yalnız bir total dev kalmış. Total dev:

“Aman yığıdim beni öldürme. Kulun kölen olam senin.” demiş.

Total dev Hançerbağı'nın kılıcının altından geçmişti. Hançerbağı total devini serbest bırakmış.

Bir gün beş gün derkene total dev şöyle bir bakarmış yan gözle. Deryalarsağı'nın Yıldızsağı gözüne kestirmiş. Amma Hançerbağı'ndan korkarmış. Total dev kendi kendine:

“Ulan demiş, bu Hançerbağı'nı öldürtmenin çaresi?” demiş.

Total dev Hançerbağı'na:

“Ulan arkadaş.” demiş. “Fılan yerde bir beş başlı devin sarayı var. Sarayda bir kız var ki, doğan aya sen doğma ben doğum diyor.” demiş.

Hançerbağı:

“Deme.” demiş.

“Haa..” demiş Topla dev.

Devlüküün olmuş. Hançerbağı düşmüş yola. Gedeken giderken...

O gede dursun. Bu sırada total dev Yıldızsağı'nın, Deryalarsağı'nın önüne bir haral soğanı doldurmuş.

“Çabuk olun şu soğanları güzelce soyun, doğran.” demiş. “O orda onu mahveder, ben de sizi.” demiş.

Tabi Haçerbağı getmiş, varmış beş başlı devin sarayına. Girmiş saraya ki essahdan topal devin dediği gibi bi gız var. Doğan aya sen doğma ben doğum diyo, pırl pırl parlı.

Gız:

“Amanın yiğit, sen nasıl geldin buraya. Bura beş başlı devin sarayı.” demiş.
“şimdi gelirse seni yer.”

Dışarda bir gürültü kopmuş. O zamana kadar dev gelmiş. Haçerbağı kılıcını bir atınca devin beş başını da tıpır tıpır dışürmüş armut çöpü gibi. Devin kulaklarını haabenin gözüne koymuş. Gene geri izinin üstüne geri dönmüş. Bu sırada topal dev:

“şu dışarı çıkım da, eğer gelmiyorsa, şunları kesim de mahvedim.” demiş.

Çıkmiş ki topal dev, Haçerbağı gelmiş. Hemen içeri gelmiş onların önünden sovanı kaldırmış, gözlerinin yaşını silmiş.

“Ulan ben de size bir şaka yapım dedidim. Oysa şakadan anamazmışsınız.”

Haçerbağı gelmiş.

“Topal dev bak bahım şu haabenin gözüne.” demiş.

Bakmış ki beş tane kulak. Topal devin korkudan arkası getmeye başlamış.

Bir gün beş gün derkene Topal dev Haçerbağı’na:

“Filan yerde bir yedi başlı dev var. Sarayında bir gız var ki, beş başlı devin sarayındaki gızın eline su bile koyamaz.” demiş.

“Nerde bu saray?” demiş.

Topal dev:

“Filan yerde.” demiş.

Haçerbağı çıkmiş yola. Hemen Topal dev sovanları geri getirmiş koymuş ötekilerin önüne.

“O kalan ordan dönmez, ben de sizi afiyetlenirim.” demiş.

Tabi Haçerbağı varmış getmiş Topal devin dediği sarayı bulmuş. Gene sarayın bir tarafını yıkmış, içeri girmiş ki bir gız gergef işliyor.

Gız:

“Aman yiğit.” demiş. “Sen buraya nasıl geldin? Bura yedi başlı devin sarayı.”

Hançerbağı:

“Ne zaman gelir?” demiş.

“Aha şimdi gelir.” demiş.

Bir toz bulutu kopmuş. Hançerbağı bakmış ki dev geliyor.

Dev gelmiş ki kapının ağzında bir dinelen var. Ayağını bir yere çalmış. Taşlar kayalar ağzına dolmuş. Bakmış kapının ağzındaki daha dineliyor.

O zamana kadar Hançerbağı kılıcını bir savurmuş devin yedi başı da karpuz çalağı gibi yere yuvarlanmış. Kulaklarını kesmiş habeye doldurmuş.

Bu sırada Topal dev:

“Dışarı çıkım da bir bakayım. Eğer Hançerbağı gelmiyorsa şunları bir afiyetleneyim.” demiş.

Dışarı çıkmış ki Hançerbağı geliyor. Hemen geri dönmüş, bunların önündeki sovanları kaldırmış, gözlerinin yaşını silmiş.

“Ben de size şaka yaptım. Hiç de şakadan anlamazmışsınız.” demiş.

Hançerbağı:

“Lan topal dev.” diye bağırılmış.

Topal dev :

“Ne diyon ağa?” demiş.

Hançerbağı :

“Bak bahım şu habenin gözüne.”

Bakmış ki yedi tane kulak var. Topal devin korkusundan gene arkası getmeye başlamış. Yıldızsağı gelmiş, Hançerbağı’na:

“Yahu arkadaş! Gidip geliyon da bize ‘Halınız ne, kılığınız ne?’ diye hiç sormuyon.” demiş.

Hançerbağı:

“Yok arkadaş sen gedişin topal dev bize böyle böyle yapıyor.” demiş.

Hançerbağı:

“Öyle mi lan topal dev?” demiş.

Topal Dev:

“Yok ya, ben onlara şaka ediyorum sadece.” demiş.

Hançerbağı, topal deve elinin tersiyle bir vurmuş. Topal devin kelle bir yana getmiş, gövde bir yana.”

Üç arkadaş topal devin sarayındaki gızı almışlar. Beş başlı devin sarayına gelmişler. Ordaki gızı da almışlar. Hançerbağı gızın birini Deryalarsağı’na, birini Yıldızsağı’na vermiş. Birer tane de hançer ve yüzük vermiş.

“Bunlar paslanırsa bilin ki benim başımda bir hal var. Ben yedi başlı devin sarayına gidiyorum. “ demiş.

Oraya getmiş. O gızınan evlenmiş.

Bir gün beş gün derken aradan epey bir zaman geçmiş.

Hançerbağı ava gidip, avdan gelirmiş. Şimdiki gibi böyle eskiden iş yokmuş. Bir gün gelmiş ki, hanımı bohçasına bir şey sokuyor.

“Hanım ne o bohçaya sıkıştırdığın?”

“Bir şey yok.” demiş.

“Yok sen oraya bir şey soktun.”

“Yaa, bir şey yok.” demiş.

“Yok var orda birşeyler.”

“Yahu saçımı taradım da dökülenleri soktum.”

“Ee niye oraya koyuyorsun, onu at getsin ırmağa.” demiş.

“Yok.” demiş. “Onu oraya koyunca ben altın gibi parlarım.” demiş.

Hançerbağı hanımının saçını tutmuş ırmağa atmış. Balıklar bu saçı yakalıyor Hançerbağı'n babasına götürürler. Padişah bakar ki yedi başlı devin kızının saçı. Vakti zamanında padişah da o gızı almak için yedi başlı devle birkaç sefer harp etmişmiş. Saçından anlamış ki :

“Bu bir insanoğlunun eline geçik.” demiş. “Bu gızı baa kim getirir.” demiş.

Üç otuz bir on yaşında bir karı salmış. Karıya:

“Karı!” demiş. “Şu saçın sahibini bana kaç günde getirin?” demiş.

“Kırk günde getiririm.” demiş karı.

Padişah, karıyı itince çardaktan aşağı düşürmüş. Bir başka garı çağırılmış.

“Karı şu saçın sahibini bana kaç günde getirirsin?”

“Bir ayda getiririm padişahım.” demiş.

Onu da itivermiş, çardaktan aşağı düşürmüş. Bir başka karı çağırtmış, sormuş:

“Şu saçın sahibini bana kaç günde getirirsin?” demiş.

Karı:

“Bir hafta, on günde getiririm padişahım.” demiş. “Ama bir şartım var. Bana ufak bir küp yaptıracaksın.”

Padişah buna bir küp yaptırmış. Karı boğazına doksan dokuz tevirlî bir tebbah takmış:

“Lâ ilâhe illallah.” diyerek yürümüş.

Küpe binmiş, varmış has bahçeye konmuş.

“Aman yavrularım, yolum uzak, yoldaşlarım getti, ben kaldım. Açın hele kapıyı.”

Kadın açmak istememiş.

“Böyle kadınların düzeni çok olur.” demiş kendi kendine.

Hançerbağı ise:

“Aç şu kapıyı, nolacak bre hanım.” demiş.

Kapıyı açmışlar. Bir gün beş gün derkene karı bunların yanında birkaç gün kalmış. Koca karı:

“Kızım.” demiş. “Bu kocanın canı nerde? Bir sor.” demiş.

Kadın:

“Olur.” demiş. “Aşam gelişin bir sorum.” demiş.

Akşam olup da Hançerbağı gelince, hanımı sorar. Hançerbağı:

“Aha benim canım şu hançerde.” der. “Bu hançer burdan çıktı mı, ben ölürüm.”

Koca karı da bütün bu konuşulanları kapıdan dinlermiş. Hançerbağı uyuyunca usulcacık gelmiş. Hançeri ordan çekmiş, götürüp ırmağa atmış.

Ulan sabah olmuş bu adam kalkmamış. Koca karı:

“Bre yavrum.” demiş. Bu kocan nedi kalkmı? Sorduu canı neresindeymiş?

Kadın:

“Karı ana, hançerindeymiş.” demiş.

Koca karı:

“Ee hani yavrum, bak bahım duri mi?”

Kadın bakmış:

“Yok karı ana durmi.” demiş.

Koca karı:

“Yavrum sağa sola bak bahım nerdeymiş bu?”

Aramaya başlamışlar. Bu sırada Koca karı kendi küpününün yanına varmış.

“Gel hele yavrum gel hele gel.” demiş. “Şurda birşeyler gördüm.” demiş.

Kadın gelmiş, eğilmiş bakayım derkene, cadı karı ayaklarından kaldırıvermiş. Bir de yumruk vurmuş, küpün içine yiteklemiş. Üstüne de kendi binmiş. Doğru padişahın sarayına gelmiş.

“Ahacıka padişahım.” demiş.

Padişah:

“Düğün kurulsun. Davullar, zurmalar çalınsın. Şenlikler kurulsun.” demiş.

Ortalıkta bir bayram havası esmeye başlamış. Kadın:

“Eğer padişah yanıma gelirse, zehir içer ölürüm.” demiş.

Öte yandan Yıldızsağı ile Deryalarsağı bakmışlar ki Hançerbağı'nın verdiği yüzüknen hançer paslanmış. Hemen koşmuşlar Hançerbağı'nın yanına gelmişler. Tabi Hançerbağı upuzun cansız yatıyor. Başına oturmuşlar ağlamaya başlamışlar. Deryalarsağı:

“Ulan biz ağılık ama bak bahım bu ölü mü, diri mi?” demiş.

Yıldızsağı:

“Yok yav ölü değil. Bunun hançeri yok belinde.” der.

Bakmışlar ki essahtan yok. Deryalarsağı, bütün balıkları çağırmış.

“Böyle böyle bir hançer gördünüz mü?” der.

Balıklar:

“Görmedik. “ derler.

Deryalarsağı:

“Buraya gelmeyen başka balık var mı?”

Balıklar:

“Filan yerde bir topal balık var.”

Deryalarsağı:

“Çağırın o da gelsin.” der.

O da gelmiş. Deryalarsağı sormuş:

“Yakınlarda bir şey yuttun mu?”

Balık:

“Birkaç gün evvel bir şey yuttuydum. Daha erimedi. Mideme çakılıp duruyor.”

Hançeri balığın karnından çıkarırlar. Hançerbağı'nın beline sokarlar. O zamana kadar Hançerbağı dipdiri kahıverir. Hemen hanımına:

“Avrat çabuk döşsek getir, yastık getir. Benim gardaşlarım gelmiş.” der.

Deryalarsağı ile Yıldızsağı:

“Ulan ne avradı. Biz üç günden evvel senin başında ağıt komayıp çaliik.”

Tabi Haçerbağı o zaman anlamış.

“Ulan Koca karı, cadı karı, o yaptı bu işi.” demiş.

Gardaşlarını geri evlerine yollamış. Kendi düşmüş yollara. Irmağı takip ede ede gelmiş ki babasının memleketi. Her taraf da bir bayram havası, davullar çalıyor, zurnalar ötüyor. Bu doğru bir karının evine misafir olur.

“Karı ana.” demiş. “Bugün memlekette niye bayram havası var?” der.

“Yavrum.” demiş karı. “Padişah bir kız getirtirdi. Gızın da gönü yok. Padişah da gızın gönü olana kadar davul çaldırıyor. Gız bir şey yeyip içmiyo.”

Harçerbağı:

“Ee karı ana bir bardak sütün var mı?”

“Var.” der karı.

“Karı ana bana getir hele.” demiş.

Getirmiş karı. Yüksüğünü sütün içine atmış.

“Karı ana bunu götür de o gız içsin hele.” demiş.

“Yavrum o gız hiçbir şey yeyip, içmiyor.” demiş garı.

“Karı ana ‘Sevdiiyin başı için iç.’ dersen o içer.” demiş.

Varmış karı:

“Gızım.” demiş. “Şu bir bardak südü iç.” demiş.

Kadın:

“Get karı ana get.” demiş. “Ben bişey içmem.”

“Gızım sevdiğin başı için iç.” demiş.

“Peki ana getir madem böyle diyon. Zehir olsa içerim onu.” demiş.

Kafasına bir dikmiş. Cumburlata yüzük ağzına düşmüş. Bakmış ki yüzük kendinin kocasına verdiği yüzük.

“Gel hele karı ana gel. Dili sütlü ana sende iş var.” demiş.

Karıyı içeri getirmiş.

“Bu yüzüğün sahabi nerde?” demiş.

“Bizde yavrum.”

“Söyle ona gece filan yere gelsin.”

“Tamam yavrum.” demiş garı.

Gece olmuş. Dedikleri yerde buluşmuşlar. Bunlar sırt değiştirmişler. Kadın karının evine, Hançerbağı da saraya getmiş. Tabi Hançerbağı gız kılığında.

Sabah olmuş. Gız kılığındaki Hançerbağı:

“Tamam demiş. Kalan yüreğim acıdı padişaha. Sussun şu davullar gayrı.” demiş.”

Padişah:

“Hu hu hu..” diyerek “Bana bir su verin de, tuvalete gedeyim.” diyerek uyanmış.

Gederken, Hançerbağı arkasından yavaşça gitmiş. Arkasından boynunun köküne hançerinen bir tene vurunca, kelle tuvalete gidiyor, gövde dışarda kalıyor.

“Ulan ben Hançerbağı’yım.” diye bir bağırmış. “Var mı bana karşı çıkan?”

Karşı çıkan olmamış korkudan. Oranın padişahı da Hançerbağı olmuş.

Onlar yemiş içmiş, yerin dibine geçmiş. Kalan günleri Allah bize bağışlasın.

4.7. BAHTİYAR AĞA

Bir varmış, bir yoğmuş.

Bireler berberken, develer tellalken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken...

Bir Bahtiyar Ağa varmış.

Bir gıza göynü vurulmuş bu Bahtiyar Ağa'nın.

Gız demiş kine:

“Ben saklanıym. Sen bir demirden çarık yapdır, bir de demirden deynek yapdır. Beni bulursan sana varırım.” demiş.

Gız gedmiş. Oğlan aramış, daramış. Demirden çarık eskimiş. Demirden deynek eskimiş. Gızı bulamamış.

Gız bir punarın başına gelmiş, yatmış.

Bahtiyar Ağa da bu punarın bulunduğu köyde bir yere gelip oturmuş.

Orda gızlar varmış. Bahtiyar Ağa demiş ki gızlara:

“Bir su getirin abdes aliym.”

Gızın biri gelmiş su doldurmeye.

O sırada yatan gız:

“Altın depeden enen gız!

Altın hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim. Hasdeym.” demiş.

“Tanrı’n canını ala. Ben Bahtiyar Ağa’ya su götürüym.” demiş.

Anca depeden bir gız daha gelmiş. Yatan gız:

“Gümüş depeden enen gız!

Gümüş hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim.” demiş.

“Oşt!” demiş. “Ben Bahtiyar Ağa’ya su götürüym.” demiş.

Anca depeden bir gız daha gelmiş. Yatan gız:

“Ağaç depeden enen gız!

Ağaç hapaba binen gız!

Bana bir su ver, içiyim.” demiş.

“Ben Bahtiyar Ağa’ya su götürüym.” demiş.

Anca depeden bir gız daha gelmiş. Yatan gız:

“Toprak depeden enen gız!

Toprak hapaba binen gız!

Hasteym. Bana bir su ver, içiyim.” demiş.

Gız bir tas su vermiş.

“Sülahiyen ver. Garnım doymaz.” demiş.

Oğlan da o gıza bir yuusük vermiş imiş. Hemen ağzından sülahinin içine yüğsüğü atıvermiş.

Gız gelmiş, suyu Bahtiyar Ağa’ya vermiş.

Oğlan abdes aliymiş. Anca yüğsük sülahinin içinden çıkmış.

“Gız, bu suyu nereden aldın?” demiş.

“Punarin başında bir hasda yatıydı. Ondan aldım.” demiş.

“Ged de hasda bureye gelsin.” demiş.

Gız getmiş. Hasteyi almış, gelmiş.

Oğlan hemen gızı gohulamış. Alma olmuş, cöbüne goymuş.

Bir tene de caz garısı anası varmış. Aaşam olmuş, eve gelmiş. Anası:

“Bir adam eti kohüyr.” demiş.

Oğlan:

“Dişinin dibini yohla.” demiş.

Bir uyluk et çıkmış, onu yemiş. Gene:

“Bir adam eti kohüyr.” demiş.

“Dişinin dibini yohla.” demiş oğlu.

Bir uyluk et daha çıkmış, onu da yemiş.

“Bir adam eti kohüyr.” demiş anca.

Oğlan:

“Yemeycene yemin ed, çıhardiyim.” demiş.

Anası:

“Yemem oğlun. Ne dii yiyim.” demiş.

Sabahtan olmuş. Bahtiyar Ağa getmiş. Gız, oğlanın anasıynan galmış. Anası demiş ki gıza:

“Şu daaya get. Bahtiyar Ağa’ya yorgan döşsek döküciym. Guş tüyü tobla.” demiş.
“Toplayıp getirmezsens, seni yerim.” demiş.

Gız getmiş, aramış, daramış. Bir tane tüy yok.

Gız, ağlamiye başlamış. Bir ağlamış, iki ağlamış. Anca Bahtiyar Ağa gelmiş.

“Gız, ne dii ağliyn?” demiş.

“Anan ‘Guş tüyü tobla.’ dedi bana. Onu da bulamadım. Beni yiyecek gelirse.” demiş.

Bahtiyar Ağa:

“Şu daaya çık. ‘Gurtlar, kuşlar gelin, tüyüüzü dökün de gedin. Bahtiyar Ağa’ya döşsek döküciym.’ de.” demiş.

Gız:

“Gurtlar, kuşlar gelin, tüyüüzü dökün de gedin. Bahtiyar Ağa’ya döşsek döküciym.” demiş.

Gurtlar, kuşlar gelmiş, tüylerini silkelemişler, gedmişler. Gız toplamış. Harallarla, çuvallara basmış, eve getirmiş.

Anası dişini yületip gelmiş ki evin içi tüynen dolu.

“Ya Ali’sin

Ya Veli’sin

Ya Bahtiyar’ın yarisin.” demiş.

Sabattan olmuş. Yatakları dökmüş. Gene dişini yületmeye getmiş.

Sırmadan bir süpürge varmış.

“Bu süpürgenin bir teli düşmeden bu evi süpüreceksin.” demiş.

Süpürgeyi ellese, teli hemen düşüymüş. Gız, ağlemeye başlamış. Bir ağlamış, iki ağlamış. Anca Bahtiyar Ağa gelmiş.

“Ne ağliyn gız?” demiş.

“Anan ‘Sırma süpürgeñin bir teli düşmeden evi süpür.’ dedi.” demiş.

Bahtiyar Ağa:

“Şu daaya ık. ‘Yeller, seller! Gelin, Bahtiyar Ağa’nın evini süpürün de gedin.’ de.” demiş.

Gız:

“Yeller, seller! Gelin, Bahtiyar Ağa’nın evini süpürün de gedin.” demiş.

Bir yel esmiş, bir yağmur yağmış. Bahtiyar Ağa’nın evini silmiş, süpürmüş, getmiş.

Aaşam olmuş. Anası gelmiş.

“Ya Ali’sin

Ya Veli’sin

Ya Bahtiyar’ın yarisin.” demiş.

Sabattan olmuş. İki tene don kazanı çatmış. Demiş kine:

“Ağleyeceksin, bu kazanları göziyn yaşinen dolduracaksın!” demiş.

Ağlamış, ağlamış.

Bir damla yaş düşdü mü ‘Cazz!’ eder, gedermiş.

Bahtiyar Ağa gelmiş ki ne.

“ ‘Böyle böyle kazanları dolduracaksın.’ dedi anan.” demiş.

“Gazanları doldur bahim.” demiş Bahtiyar Ağa.

Su çekmişler, kazanları doldurmuşlar. Gazanlara birer parça da duz atmışlar. Gazanlar gaynemeye başlamış.

Anası gelmiş kine kazanlar dolmuş.

“Ya Ali’sin

Ya Veli’sin

Ya Bahtiyar’ın yarisin.” demiş.

Sabahtan olmuş. Demiş kine:

“Filan yerde gızımın evi var. Elek getir, epmek edek. Ben yemedim, sen ye.” demiş.

Gız, ağlemeye başlamış. Gene yolu yolağı bilmiy. Bir ağlamış, iki ağlamış. Anca Bahtiyar Ağa gelmiş.

“Gız, ne dii ağliyn?” demiş.

“Anan, bacından ‘Elek getir, epmek edek.’ diyr. Ben evini bilmiym.” demiş.

Bahtiyar Ağa:

“Beriden varınca bir punar var. Punardan gan ahiyr. Başında bir çiçek var. Çiçeği eđ, gohula. Punardan da elini yüzünü yu. Ondan öte var. Bir punar daha var. Punardan irin ahiyr. Eğel, ondan bir su iç. Üstündeki çiçekten de gır, başına sok. Öte var. Bir gapı var. Örtük gapiyi aç, açık gapiyi de ört. Öte var. Bir at var. Atın önünde et var. Bir köpek var. Köpeğin önünde ot var. Otu al, ata at. Atın önündeki eti al, köpeğe at. Elek de duvarda asılı. Gapdıynan gaç.” demiş.

Gız Bahtiyar Ağa’nın dediyni yapmış. Soona gaçmış.

Ananın gızı:

“At, dut!” demiş.

At:

“Bana otu addı. Dutar mıym.” demiş.

“Köpek, dut!” demiş.

Köpek:

“Bana eti addı. Dutar mıym.” demiş.

“Gapı, dut!” demiş.

Gapı:

“Beni açdı. Dutar mıym.” demiş.

“Gapı, dut!” demiş.

Gapı:

“Beni örddü. Dutar mıym.” demiş.

“Punar, dut!” demiş.

Punar:

“Benden elini yüzünü yudu. Dutar mıym.” demiş.

“Çiçek, dut!” demiş.

Çiçek:

“Benden eğdi de kohuladı. Dutar mıym.” demiş.

Eleği eve getirmiş. Epmeği yapmışlar.

Bahtiyar Ağa, anasının gızı yeyeceğine garar goymuş. Gızı bir gohulamış. Alma edmiş, cöbüne goymuş. Evden kaçmışlar.

Bir gedmişler, beş gedmişler, altı ay bir düz gedmişler.

Bahtiyar Ağa:

“Değne bahım.” demiş gıza. “Ağ bulud mu geliyr, gara bulud mu geliyr?”

Gız:

“Ağ bulud geliyr.” demiş.

Oğlan bir punar olmuş, gız bir tas olmuş. Ağ bulud gelmiş, bahmış. Orda bir punar var. İçinde bir tas var.

Goymuş, gedmiş geri anasının yanına varmış.

“Ne gördün?” demiş anası.

“Bir punar gördüm. İçinde bir tas vardı.” demiş.

“Ondan eelsen, içsen ölüy müydün.” demiş anası. “Tası da alsan gelseydin.”

Oğlannan gız az gitmişler, uz gitmişler, altı ay bir güz gitmişler. Oğlan gıza demiş ki:

“Bak bahım ağ bulut mu geliyr, gara bulut mu geliyr?” demiş.

Gız:

“Bir gara bulut geliyr.” demiş.

Gız bir gavak olmuş, oğlan bir yılan olmuş.

Gara bulut gelmiş. Gara bulut anesiymiş. Onların oğlannan gız olduğunu bilmiş.

Oğlan:

“Ana!” demiş. “Bizi yemeye yeyicin. Dilini ıhart, bir öpüüm de öyle ye.” demiş.

Hemen anası dilini ıhardır ıhartmaz oğlan, anasının dilini sokmuş ve anası gebermiş.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.8. VAHŞİ KIZ

Efendim!

Bir adamın üç oğlu varımış. Bir de küççük, kundakda bir gızı varımış.

Bu adam her gün sabanan kahınca baharmış ki malın biri yok. Her gün baharmış ki biri yok.

Böyük oğlu:

“Baba izin ve bu malları ben bekleyim.”

Babası:

“Bekle lan hadi.”

Böyük oğlan beklerkene uyumuş, kalmış.

Ortanca oğlan:

“Baba ben bekleyim.”

Ortanca oğlan da beklerkene uyumuş, kalmış.

En küççük oğlan:

“Baba ben uyumam!” demiş.

Babası:

“Ne ıhar, bir de sen bekle. Değişen bir şey olmadıktan sonra.” demiş.

Küççük oğlan eline bir iminen bir kıyık almış. Ukusu geldikçe kendi kendine türtermiş.

Berlerken beklerken bakmış ki beşikdeki çocuk kakmış, malın bir tanesini yemiş. Beşiğe geri yatmış. Sabah olunca, oğlan:

“Baba!” demiş. “Malları yiyen bu çocuk. Gel bu çocuğu öldürek.”

Babası:

“Hadi get ulan!” demiş. “O çocuk nasıl mal yeyici.”

Oğlan:

“Baba! Yedi, gene geri yatdı.” demiş. “Bu ileride başımıza bela olur. Gel bunu öldürek.”

Babası:

“Yok!” demiş. Çocuğu öldürtmemiş.

Oğlan:

“Sen bunu öldürmezsen, ben başımı alıp giderim.” demiş.

Babası:

“Nere gedersen get.”

Oğlan gezerken gezerken, varmış bir ağanın kapısına çoban durmuş.

Bu, dağda malları güderkene, bir aslanın ayağına budak batmış. Aslan vınılayıp duruyormuş. Varmış aslanın ayağından budağı çıkartmış. Omasından aşşa ciraatı sıkılmış çıhartmış. Aslanın ayağı buz gibi olmuş.

Aslan:

“Ey insanoğlu al sana bir çit enik verim.” demiş.

Oğlan, aslanın eniklerini almış. Getirmiş eve. Beslemeye başlamış.

Bu sırada beşikteki çocuk böyümüş. Anasını babasını, gardaşlarını, konu komşu, kimi kimseyi koymamış. Hepisini yemiş.

Oğlan bir gün ağasına:

“Ağa!” demiş. “Bana izin ver, şu memleketimi bir görüp geliim. Yalnız, benim enikler çeniledimiydi. Bunları bırak.”

Ağa:

“Tamam.”

Oğlan ordan bir ata binmiş. Memleketine gelmiş ki bir tene kedi kalmış.

Kedi ortalıkda fır döneriymiş. O delikten girer, o delikten çıkarıymış. Canını kurtarmak için nedeceni şaşırımış. Gız, kediyi kovalayıp dururmuş.

Bakmık ki gardaşı geliyor. Hemen gardaşını karşılamış.

“Gardaşım, ver de atını şu ağaca bağlayım.” demiş.

Oğlan atı vermiş. Atı bağlayana kadar ayağının birini yemiş.

Bacısı:

“Ede, senin atın ayağının biri yokdu deeme.” demiş.

Oğlan:

“Yokdu bacı.” demiş.

Bacısı:

“Ede senin atın ayağı ikiydi deeme.” demiş.

Oğlan:

“He bacı.” demiş.

Derkene atı tüm tüs yemiş.

“Ede, sen yayan mı geldin.”

Oğlan:

“Atınan geldiydim bacı.” demiş.

Bacısı:

“Yok edem, ben at mat görmedim.”

Oğlan artık netsin.

“Yayan geldiydim bacı.” demiş.

Bacısı biraz sona olunca:

“Ede, ben seni yeyicim.” demiş.

Oğlan:

“Ee bacı beni nasıl olsa yeyicin. Bana izin ver. Şu dama çıhım. İki heyket namaz gılım. Ondan sona ye beni.” demiş.

Bacısı:

“Gaçarsan?” demiş.

Oğlan:

“Şu örmeyinen belimden bağla öyleyse.”

Bacısı örmenin bir ucuyla gardaşının belinden bağlamış. Diğer ucunu da almış. Pınarın başındaki kavak ağacına çıkmış.

Oğlan namazı bitirince, bacısı çekerken çekerken, oğlan beri yandan çekince bacısı ocaklığa düşmüş. Yüzü gözü yanmış.

Bir de bakmış ki, bir lov görmüş. Lovu kaldırmış gardaşına vurucuymuş. Bakmış ki gardaşı cevizin başında. Cevizi dişinen yontmaya başlamış. Ağaç devrileceği sırada oğlan öteki cevize atlamış.

Bacısı, o ağacı da geveleyip yıkmış. Oğlan hemen kavağa atlamış. Onu da gevelerkene, bu sırada enikler cenilemiş. Ağa enikleri bırakmış. Öteden beri enikler gelirkene.

“Ede, şonlar beni öldürmeye geli. Elimi dut.” demiş.

Oğlan:

“Ellerin kırılısın.” demiş.

Enikler kızı parçalamışlar.

Oğlan hayvanlarını da almış, geri ağanın yanına dönmüş.

4.9. HİÇHİÇ OĞLAN

Vakdi zaman içinde, halbir zaman içinde; deve dellal iken eşek berber iken; kör paltaynan kötü adamlar traş edildiği zaman...

O yalan, bu yalan, heç aslı yok.

Sabahınan kalktık caddeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan!

Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş, bu da mı yalan!

Sabahtan kalkmış çüte giderken camızı haabeden düşürdüm, bu da mı yalan!

Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben onbeş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken, bu da mı yalan! Heç aslı yok bunların ha!

Var varanın sür sürenin desti zuva girenin zopa yemesi çok olur.

Şimdi vakti zamanında bir garip yiğit adam varmış. Öösüz galmiş. Bir garı anası varmış. Köyde çalışıp cabalamış.

Acık büyümüş, gayrı meydana gelmiş. Demiş ki:

“Ana!”

“Ne?”

“Ben gurbete gediciyim.”

Anası:

“Ged oğlum, Allah işini gücünü rast getirsin.” demiş.

Oğlan yola çıkmış şimdi. Az getmiş uz getmiş, dere depe düz getmiş, altı ay bir güz getmiş. Bakmış ki gettiği bir arpa uzunu yer.

Vahat aşam olmuş. Bi yere düşmüş ki, bir köm. Başka kimse yok.

“Vahat garannih. Giryim hele şu kömede yatıyım. Sabahtan kakıyım gedeyim.” demiş.

Köme girmiş ki kömde heç kimse yok.

Gendi oturuyormuş. Acık oturunca bakmış ki:

“Hırrihu hırrihu hırrihu.” diyerekten bir de arkasında bir sürü davarınan bir dev gelmiş köme.

Devi görünce saklanmış. Şimdi bu dev kömün kapısının iki tarafına ayağını vermiş davarı sayaraktan dıkmış içeriye. Ocağa bir ateş koymış kapının ağzına büyük bir taş atmış gitmiş.

Davarın etlisinden birini ellemiş, dutmuş, boğazlamış, yüzmüş, ocağa atmış. Söğünmüş, kebab etmiş. Oturmuş kendi kebabı yemeğe durmuş.

Oğlan bakmış ki devin gözleri görmüyor. Uçcalığın varmış bir kenarından da yemeğe başlamış. Yemiş karnını doymuş.

Dev demiş ki:

“Allah Allah! Bugün karnım doymadı. Hele böyle yatayım hele.” demiş.

Dev öylece yatmış. Oğlan da gitmiş kendi yerine yatmış.

Sabah olmuş, dev davarı koyurmuş gene. Gütmeye gitmiş.

Dev davarı gütmeye gidincek kendi demiş ki:

“Bura iyiymiş, burda kalıyım.” demiş.

O gün akşama kadar oralarda durmuş. Akşam olunca dev gene gelmiş. Davarı gene dıkmış içeriye gene birini kesmiş, yemiş. Karnı doymamış.

Kalmış birini daha kesmiş. Dev bir yandan yemiş, oğlan bir yandan yemiş. Devın gözü görmüyor ya!

“Bunu da sabahtan yeyiyim.” diye.

Oğlan:

“Ben burdan gitmem gayrı.” demiş. Orda kalmış.

Üçüncü gün olmuş. Dev gene gelmiş. Kapının arkasına bir taş koymuş, ataşı goymuş. Gene koyunu kesmiş. Derken:

“Karnım doydu.” demiş. Oğlanın ayağını gavaralamış. O gavaralayınca:

“Aha!” demiş.

“O kim ulan?” demiş.

“Benim.” demiş.

“Sen kimsin ulan?” demiş.

“Baba benim.” demiş.

“Ula ben senin nerden baban oluyom?” demiş.

“Sen osurdun, ben çıktım.” demiş. “Sen osurmasan ben çıkmazdım.” demiş.

“Ulan osurmaylan adam çıkar mı?” demiş. “Künde niye çıkmıyordun?” demiş.

“Osurmuyordun, künde çıkmıyordum.” demiş. “Bugün osurdun, bugün çıktım.” demiş. “Ben senin oğlunum.” demiş.

“Haaa ben çoktan beri adam eti yemiyordum. Senin etini yiyim de aklın başına gelsin.” demiş.

“Ehh ye adam, ciğerine kıyabilirsen ye beni.” demiş.

“Eee ben senin oğlum olduğunu nerden biliyim?” demiş.

“Nerden bilicin.” demiş. “İnsan doğunca duzlu olur.” demiş. “Başımı yala.” demiş. “Tuzlu değilse beni ye.” demiş.

“Benim idrarım daşı deler geçer.” demiş. “Sen şu bacanın altına dinel. Ben çıkıyım bacadan işeyim. Kafanı delmezse bilirim ki oğlumsun.” demiş. “Delerse oğlum değilsin.” demiş.

“Olur.” demiş oğlan.

Şimdi tapır tapur, tapır tapur... Gözü görmüyor ya.

Dama çıkayım diyene gadar gendi acık duzlu su edmiş, çorak edmiş, gafasına çalmış adam akıllı. İşemiş, işediğini de gafasına çalmış idrar koksun diyerekten.

Ondan sonra da dev işemiş yukarıdan. Devin idrarı daşı delip geçmiş. İşi bitince, yukardan çağırması:

“Gel baba.” demiş.

Gelmiş, gafasını yalamış. Tuzlu. Kokulamış, idrar kokuyor.

“Tamam sen benim oğlumsun gayri.” demiş.

Sabah olmuş neyse. Demiş ki:

“Baba senin gözün görmüyor, davar güdmeye ben gediciyim.”

“Aman oğlum bura dev memleketi. Sen gedemen, seni yerler. İşde şöyle olur.” demiş.

“Heç korkma baba.” demiş. “Benden heç korkma sen.” demiş. Davarı çıkarmış.

Demiş ki:

“Filan yere ged, filan hüdüdü geçme öte yana ha, ora filan devin hüdüdü. O yana gidersen, davarı da alır, seni de yer.” demiş.

“Olur baba.” demiş.

Şimdi bu babasının dediği yere kadar varmış ki nereye sürse ot yok, davar yayılmıyor, davarın garnı aç. O yana varmış ki ot gayet çok. Davarı goyurmuş şimdi görünün içine. Gendi çıkmış bir yüksek yere oturmuş.

Öğlen olunca bakmış ki bir toz bir duman geliyor garşıdan. Öteden gelirken:

“Hey kör devin oğlu, buraya kuş kanadıynan, yılan göbeğiynen gelemezdi, sen neyine güvendin de geldin buraya. Şimdi senin hesabını görek.” diyor.

“Gel melun. Sen beni yaratmadın, Cenab-ı Allah yaraddı, gel ne diyorsan.” diyor.

“Haydi bakayim hamleni yap.” demiş oğlana.

Oğlan demiş ki:

“Sen hersinen geldin, sıra senin, sen hamleni yap da ondan sonra bana gelsin.” demiş.

Bunun yüz batmanlı bir güzü varmış, almış. Oğlana gapmış goyurmuş. Oğlanı öldürecek.

Oğlan havadan alma gimi yapmış, güzü eline almış.

“Hazır ol melun.” demiş. Beriden güzü kapıp goyurunca devi parça parça etmiş. Devi öldürmüş, davarı orda yaymış.

Geç zaman olmuş. Şimdi orda devin ensesi sızıl sızıl ediyor.

“Davar da geddi, oğlan da geddi şimdiye.” diyor.

Neçe sona oğlan gelmiş. Demiş:

“Oğlum nirde kaldın sen?” demiş.

“Baba akşama gadar davarı dolandırdım, davar yayılmadı ot yokdu. Sonra akşam oluncak davar yayılmaya durdu, ben de davarın yayılmasından geçemedim.” demiş. “Onun için geç kaldım.” demiş.

Dev Şimdi davarı saymaya durmuş. Davarı ellemiş ki, davarın karınları kütük gibi olmuş.

“Amma eyi yaymıŐsın, bugün karınları eyi doymuş filan.” demiş.

Gene gelmişler goyun kesmişler, yemişler, içmişler, yadmıŐlar.

Sabah olmuş. Kakmış demiş ki oğlan:

“Baba bugün filan yere gediciyim.”

“Aman ha aman oğlum, o dev çok azgın, o yana gedme!”

“Olur baba.” demiş.

Gene o hüdüde kadar getmiş ki gene ot yok. Öbür yüze bakmış ki, ot gayet çok. Davarı gapmış goyurmuş.

Gene gendi yüksek bir yere çıkmış oturmuş. ÖĞle sonu oluncak ikinci zamanı bu kez de o dev gelmiş.

“Heyy kör devin oğlu! Buraya guş ganadıynan, yılan göbegiynen gelemezdi. Sen nası geldin?.”

“Nasıl geliciyim. Allah emretti, geldim.” demiş.

“Şimdi senden hesaplaŐak.” demiş.

“Olur hesaplaŐak. Haydi bakayım, sıra senin mi benim mi?” demiş oğlan.

Dev demiş ki:

“Ben hersinen geldim, hamle benim, hazır ol.” demiş. İki yüz batmanlık bir gürzü varmış. Gapmıynan oğlana goyurmuş.

OĞlan gürzü havadan gapmış.

“Sen hazır ol vakdine melun.” demiş. DudmuŐ gendine atınca onu da öldürmüş.

Gene orada garanıya kadar galmış, garanıyınca gelmiş.

Dev yerinde duramıyor, sancılanıyor:

“Bu oğlan nirde kaldı?” diyerekten.

“Oğlum. Nirde galıyon sen, vakit geç oluyor, bura dev memleketi, başına iş gelir sonda.” diyor.

“Hiç korkma baba. Allah’ın izniylen bana heç bir şey olmaz.” demiş.

Gene dev, davarı içeriye saymış goymuş. Gene koyun kesmişler, yemişler adam akıllı oğlanlan.

Sabah olmuş gene. Kalkmış gediıyor oğlan.

“Baba bu gün de şu yana gediciyim.” diyor oğlan.

“Aman ha aman oğlum. Öteki devlere bakma bu dev çok azgın. Onun hüdüdüne yaklaşma ha yaklaşma.” diyor.

“Olur baba.” diyor oğlan. Oğlan gene o yana doğru gediıyor, varıyor ki ot denen bir şey yok. O yana bakıyor ki davar otun içinde görünmüyor. Bu gadar yeyin ot var. Davarı gapıp goyuruyor gene. Gendisi de yüksek bir yere oturuyor devi bekliyor.

Şura senin bura benim derken ikindin oluyor. Gene bu kez dev geliıyor.

“Ulan hey kör devin oğlu.” diyor. “Buraya guş ganadıynan yılan göbegiyen gelemezdi. Sen nasıl geldin, neyine güvenerek geldin?” diyor. “Heç mi duymadın benim ünümü sanımı. Babandan heç mi sormadın?” diyor.

“Ne soruyum babama?” diyor.

“Babanın gözlerini ben oyduim, gözlerini ben kör ettim babanı.” diyor.

“Ya ne ettin gözlerini?” diyor.

Diyor ki:

“Filan yerde duruyor babanın gözleri.”

“Peki nasıl açılacak babamın gözleri?” diyor.

Diyor ki:

“Babanın gözlerinin yerine koyup da bismillah deyip tükürüğünü çalarsan babanın gözleri açılır.” diyor. “Şimdi sennen hesabı görek.” diyor dev “Kim açıcı bakayim onun gözlerini?” diyor.

“Haydi bakıyım.” diyor oğlan. “Sıra senin mi benim mi?” diyor deve.

Dev diyor ki:

“Ben hersinen geldim, benim üstüme de atıcı yok, sıra benim.” diyor.

“De hadi bakayım.” diyor oğlan.

Şimdi bunun üçyüz batmanlık bir gürzü varmış, bunu bu gapıp goyuruyor oğlana.

Oğlan bunu havada alma gimi dutup alıyor.

“Hazır ol vaktine melun!” diyor. Gürzü gapdığıyla atıyor oğlan, devi parça parça ediyor.

Bu kez de vakit geçiyor, gece yarısı yaklaşırken geliyor. Tabi davar yedi yedi yeriyimiyor.

Dev:

“Oğlum nerde galdın, bugün daha da geciktin.” dediyse de:

“Baba nirde galıyım.” diyor, “Davar akşama kadar dolanıyor, çevriniyor, yiyecek bulumıyor, geri akşam oluncak yayılmaya duruyor. Ben de davarın yayılımında geçemiyom, ancak böyle gece galıyom.” diyor.

Dev davarı yokluyor ki davarın garnı sırtına çıkmış.

“Oğlum nirde yayıyon bu davarı sen?” diyor.

“Nirde yayıyım.” diyor.

“Oğlum benim gettiğim yerlerde beyle ot yok.” diyor.

Neyse oturuyorlar, yiyolar, içiyolar. Oğlan diyor ki:

“Baba.”

“Ne.”

“Senin bu gözlerine ne oldu böyle de kör oldun?” diyor.

Dev:

“Aman oğlum, ne sen sor ne de ben deyim.” diyor.

“Yok baba demezen olmaz.” diyor. “Gözlerinin yerini biliyon mu diyon baba.” diyor.

Kakıyor hani salık verdi ya alıp getiriyor. Sağ gözünü sağına, sol gözünü soluna goyor.

“Bismillah.” diyor. Tükürüğünü çalıyor devin gözleri açılıyor.

“Amman oğlum seni bana Allah mı gönderdi?” diyor.

“Tabii Allah gönderdi.” diyor, “Yoosa ben bana mı geldim.” diyor. “Cenab-ı Allah gönderdi, ben geldim işde.” diyor oğlan.

Sabaha gadar sarılıp yatıyorlar. Sabah olunca oğlan diyor ki:

“Baba ben senin derdine derman oldum. Bana müsaade, ben gayrı gedyom.” diyor.

“Aman oğlum nire gidiyon? Deli misin sen? İlle burda gal. Seni burda evereyim. Ne gadar para diyorsan vereyim. Devlerden istiyorsan devlerden gız alıyım, insanlardan istiyosan insanlardan gız alıyım. Yanımda gal.”

“Yok ben getmeliyim.” diyor. “Golumun zoruna çarpıp evlenmeliyim.” diyor.

“Sen bilin. Eğle yap oğlum.” diyor.

İcık duruncak:

“Dur hele.” diyor. Oğlanın elinden dutuyor kömün içinde bir gapı açıyor.

“Bak şurda altın yılı, orda gümüş yılı.”

Bir gapı açıyor:

“Aha at!”

“Ben bunları istemem, ben gederim.” diyor.

Dev diyor ki:

“Getmiye gedicin sen, sözümü dutmuyon sen.” diyor.

Yalnız iki tane gıl veriyor. Bir doru atın gılı, bir beyaz atın gılı. İki tane gıl veriyor. Buna:

“Darıkdığın zaman.” diyor. “Gılı gıla çal. Hangisini istiyorsan bu at sana getirir.”

Bu şimdi çıkıyor.

“ Allah’a ısmarladık.” diyor.

Devden ayrılıp giderken yüksek bir gedeğe çıkıcı, bu önü yokuş gelince.

“Dur hele. Gılı gıla çalıyım da şu gır at gelsin aslı varsa.” diyor.

Gılı gıla çalıyor. Gendi yeriyor, arkadan at kişneyip geliyor.

Bakıyo ki ne baksın, atın üstünde bir haabe, bir gılıç, bir gat elbise.”

Bunları geyiyo guşanıyo. Şimdi bir şeherin kenarına varıyor.

Şeherin kenarına varıyor ki bir bostan var. Bir herif emek veriyor bostanı yeni ekıyor. Bakıyo ki karşıdaki gonakda bir gız var ki, ayın ondördü gimi parıl parıl ediyö.

Gızı görüncek addan iniyor. Şimdi bir Keloğlan elbisesi geyiyor. Başına bir garın geçiriyor, davar garnı. Oluyor bir Keloğlan.

Varıyor, bostanda çalışana diyor ki:

“Baba beni yanına çırak alman mı?” diyor.

“Ged bre oğlum.” diyor. “Ben garnımı doyuramıyom senin yövmiyeni nirden vericiim.” diyor.

“Ben senden yövmiye müvmiye isdemem.” diyor. “Garın dokluğuna ben burda çalışıyım, beni yanına alırsan.” diyor.

Diyo ki adam kendi kendine:

“Ben gendimi harap ediyom. Nasıl olsa yövmiyeci dutuyom, yemeğini de veriyom. E bu benden para isdemiyo. Garnını doyuruyom, bu benin yanımda çalışsın.”

Bu bunun yanında çalışıyor şimdi. Aradan birgün, beş gün, on gün, bir müddet zaman geçiyor. Bostan meydana geliyor.

Ama tam mal verecek zamanı bostanın o sırada bir yerden okuntu geliyor bostancıya. Diyor ki

“Oğlum Keloğlan, ben düğüne gidiyom.” diyor. “Bostanı sula, mal maral goyma, çolaa çocua yoodurma e mi.” diyor.

“Peki baba, sen gayıtsız ol. Kimse gelemez.” diyor.

Adam sabahınan kakıyor, düğüne gidiyor. Bu aşama gadar bostanı suluyor.

Sabah oluyor Şimdi bu gılı gıla çalıyor. Gır at geliyor.

Elbiseyi geyiyor. İki dirhem bir ekirdek. Gız pencereden seyrediyor bunu. Ata biniyor Şimdi. Bostanın içinde dn ha dn,dn ha dn,dn ha dn. Ne oluyor? Bostanın olur hali galmıyor. Her yanını çamur ediyor. Velhan oluyor bostan.

Addan eniyor elbiseyi habeye goyor. Gılıcı bğrne dakıyor. Ata diyor ki:

“Haydi Allah işini rasd getirsin.”

Bunu azıdır.

“İstediğim zaman doru at gelsin.” diyor.

At kiŐneyi kiŐneyi gidiyor. Gız görüyor bunu. Gızın oğlana gn düşüyor. Gendinin de zaten gıza gn düştü.

Şimdi bu kötü elbiseyi giyer, bostanın içine yatıyor. Gene adam düğünden dönüyor, geliyor ki ne baksın, bostan velhan haline gelmiş.

“Ulan buna ne oldu falan?”

Şimdi apırıyor. Gendine de evvelden soruyor:

“Adın ney?” diye de:

“Heçheç!” diyor.

“Ulan Heçheç’den ad olur mu?” diyor .

“Babam yle vurmuş.” diyor.

Şimdi çağırıyor bunu:

“Heçheç, Heçheç, Heçheç?”

“Ne diyon ağa, ne diyon?” diye sinek sesi gimi sesi geliyor ordan.

“Ulan nerdesin?” diyor.

Ağası geliyor.

“Elimi dut, beni galdır.” diyor.

“Bu ne vaziyet?” diyor.

“Ne vaziyeti olsun.” diyor. “Böyle böyle.” diyor. “Bu garşı gonakdaki gızı görüyon mu?” diyor.

“He!”

“Bunun bir sevdiği varmış. O geldi.” diyor. “Ben de ‘Goymam seni.’ dedim.” diyor. “Atın döşüynen vuruncak beni buraya yıkdı. Bostanın içinde dönerken, dönerken, dönerken bostanı işde bu hale vaziyete getirdi. Ben niineyim diyor.”

Şimdi o bunu dövmüye başlıyor.

“Ben sana güvendim geddiydin.” diyo.

Şimdi bunu dövmüye başlayınca gız ordan çağırmaya başlıyor:

“Hey bostancı vurma o çocuğa!” diyor.

“Nasıl vurmam yav sultan hanım. Benim bunca zamandan beri bunca emeğimi elime verdi. Ben bunla çor çocuk geçindiriciğim.” diyor.

“Naadar para alırdın ondan.” diyor.

“İki yüz kağıt para alırdım.” diyor.

“Aha senin para, al.” diyor. “Çocuğu elleme.” diyor.

“Ben bu parayı alıyım, bir daha emek vereyim.” diyor. “Bir bostan daha olur.” diyor.

Gene bostana emek veriyorlar. Gene bostan meydana gelecek zaman bu kez de başka bir köyden okuntu geliyor.

“Oğlum Heçheç.”

“Buyur baba.”

“Ben filan yere düğüne gediyoum. Geçenkine dönderme. Bosdana da eyi bak emi.” diyor.

“Sen gayıtsız get.” diyor. “Onda papıl idim. Bu sefer küraa elime alırım. O atınan gelince atın alınının çatına vuruncak atı da öldürürüm gendini de.” diyor. “Gayıtsız ol sen.” diyor.

Bu geliyor gene. Bu geder gitmez bostana içine suyu dutuyor aaşamdan akıllı.

Sabah olunca gene gılı gıla çalıyor. Buaz de doru at geliyor. Gene o elbiseyi geyiniyor, guşaniyor, saçı darıyor. Şimdik gıza bakıyor. Gız gendine bakıyor. Gene bu bostanın içinde dönerken, dönerken, dönerken bostan gene velhan haline geliyor.

Ağa az düğüne varıp gelince bakıyor ki bosdan gene velhan olmuş.

“Ulan Heçheç, Heçheç!” diyor, diyor.

“Ne diyon ağa, ne diyon?”

“Ulan bu ne vaziyet?”

“Ne vaziyet olsun?” diyor. “Bu kez de bir doru atınan bir adam geldi. Naadar da vurduysam da gücüm yedmedi.” diyor. “Beni vurdu buraya yıktı, bak.” diyor.

Gene bunu dövmeye başlıyor . Dövmeye başlayınca gız çığıyor:

“Hey bostancı, elini vurma çocuğa.”

“Nasıl vurmuyum Hatunım, işde görüyon benim emeğimi elime verdi.”

“Na gadar para alırdın ordan sen?” diyor.

“Hani onda iki yüz kağıt alırım da.” diyo. “Dört yüz kağıt alırım.” diyo .

“Al sana dört yüz.” diyor. “Oğlana elini vurma.” diyor.

Oğlana elini vurmuyor. Şimdi parayı alıyor.

Oğlan diyor ki:

“Ben gidiyom gayri.” diyor.

“Nire gidiyon?”

“Benim işim bididi gayri ben gidiyom.” diyor.

“Anan aşığı baban yukarı. Şura senin bura benim.” diyor.

“Giderim ben, durmam.” diyor.

“Oğlum al sana azıycık para vereyim eylleyse.” diyor.

Parasını da almıyor onun, savuşup gidiyor.

Padişahın da üç tane gızı varmış. Hepsi büyümiş, en güccüğü oymuş.

Gızzlar büyüyor. Gızzlara dünür gelen olmuyor padişahın gorkusundan. Büyük vezirinin oğlunun büyük gızza göönü düşüniyor. Ortancı vezirin oğlunun ortancı gızza göönü düşüniyor. Güccük vezirin oğlunun güccük gızza göönü düşüniyor. Fakat gorkularından gelip dönür olamıyorlar.

Akşam olunca diyorlar ki vezirler:

“Gelin aaşam padişahı görmüye gedek, padişaha dünürlük edek.”

“Nasıl edek?”

Böyük vezir diyor ki:

“Ben böyük geçkin bir karpız alıyım, sen de orta yollu bir karpız al.” diyor ikinci vezire.

Güccük vezire diyorlar ki:

“Sen de eyi yetmiş tam yenecek güccük bir karpız al.” diyorlar.

Şimdi bunun üçü birer karpız alıyor. Akşam olunca padişahı görmüye geliyorlar .

Neyse:

“Selamın aleyküm.”

“Aleyküm selam.”

Hoş beş, gülüm sarım. Bunlar gonuştuktan sonra gedecekler.

“Padişahım biz gidek gayrı, bize müsaade.” diyorlar.

O da diyor ki:

“Durun hele şu getirdiğiniz karpuzlardan birini kesek yiyek de öyle gedin.”

“Peki.” diyorlar.

Bir sini getiriyorlar. Böyük vezir getirdiği karpızı alıyor. Diyor ki:

“Padişahım.” diyor, “Bunu kimin talihine kesek?” diyor.

“Bunu böyük gızzın talihine kesek.” diyor.

“Olur.”

Karpızı kesiyorlar ki karpızın yeneceği kalmamış, balgam olmuş.

“Bu garpız yenmez.” diyorlar, o garpızı atıyorlar.

İkinci vezirin garpızını getiriyorlar. Onu kesiyorlar. O da geçmiş.

Güccük vezirin getirdiği garpızı kesincek garpız tam yenecek olmuş haddinden fazla.

“Hah işde bu garpız yenir.” diyorlar.

Fakat her garpızı keserken:

“Bu filan gızıyın talihine, bu filan gızıyın talihine.” diyorlar ki padişahın kızlarının vakti gecik.

“Gızları satmanın çaresi? Ne ediyim ben?” diyor.

“Ne edek, sabahdan bir dellal çağırarak, birer guş koyarak. Kuşlar kimin gapısına, omuzuna gonarsa, o gızı ona vererek.” diyor.

Dellal çağırıyorlar:

“Köyde kimse galmıyacak, herkes hep gelecek. Padişah yarın gızları satacak.”

Millet toplanıyor şimdi. Zenginler, öteki, beriki geyiniyor, kuşanıyor. Atlara biniyorlar, halakıya geliyorlar, bekliyorlar ki guşu goyursunlar.

Siftah guşu goyuruyorlar. Büyük gızın guşu geliyor birinci vezirin oğlunun başına gonuyor.

İkinciye goyuruyorlar ikinci vezirin oğlunun üsdüne gonuyor.

Üçüncü guşu goyuruyorlar. Guş dolanıyor, çevriniyor kimsenin üstüne gonmuyor.

“Hele bir daha goyurun!”

Goyuruyorlar. Dolanıyor, dolanıyor, çevriniyor, kimsenin üstüne gonmuyor.

“Hele bir daha goyurun.”

Goyuruyorlar.

“Bir daha goyurun.”

Goyuruyorlar. Gene yok.

“Hele bir daha goyurun.”

Goyuruyorlar, gene yok.

“Kim galdı, kim galdı, kim galdı?”

“Kimse galmadı.”

“Aran bakıyım sağı solu.”

Geliyorlar ki Keloğlan vaziyetinde biri örenin içine otumuş, elbisesini çıkarmış bitine bakıyor.

“Ulan Keloğlan ne yatıyon sen burada? Kak hele!”

“Ne var?”

“Mesele böyle böyle. Padişahın kızları satılıyor. İkisi yerini buldu. Birinin guşu gonmuyor. Kak geyin de gedek. Belki sana gonar.”

“He, herkes gırıldı da padişahın kızının guşu gelip de benim başıma gonucuymuş.” diyor. “Beni ellemen. Buaz de bir zarar altında galırım. Beni götürmen, ne.” diyor. Yalvarıyor.

“Yok, kak bakıyım.”

Bunu cened ganad ediyorlar, getiriyorlar. Halakıya gelincek guşu goyuruyurlar.

Guş dolanıyor çevriniyor, geliyor, oğlanın üstüne gouyor.

“Olmaz, olmaz, olmaz.”

“Niye olmasın?”

“Bu güccük vezirin oğlunun üsüne gonucuydu. Buna yannışnığnan gondu.” diyorlar.

Üçüncüde gene goyuruyorlar. Guş gene gelip onun üstüne gonuyor.

“Gene olmadı.” deyincek fakir fukara diyor ki:

“Nie olmasın, zengine gelincek oluyor da fakirine gelincek mi olmuyor. İşte bu onun hakkı imiş.”

Padişah akıllı adam ya, padişah diyor ki:

“Onun talihi eyleymiş.” diyor. “Her birinize düşmez.” diyor. “O gızı öldü sayak. Bunu buna verrek..” diyor.

Şimdi onu ona nikahlıyorlar. Ötekilere düğün çalıyorlar, onları gelin ediyorlar. Meydana getiriyorlar. Bunu da alıyorla bir gaz damına atıyorlar.

Fakat oğlan gızı biliyor, gız da oğlanı biliyor tabi. Dışardakiler bilmiyor ne olduğunu.

Şimdi padişahın avradı geliyor gidiyor. Gızı kekmeye başlıyor:

“Yetmeyesice, yaşına doymuyosıca, senin ablaların güm güm gülüyor. Büyük, büyük vezirin oğlunda. Ortancı ortancı vezirin oğlunda. Sen burda gaz damında bekle Keloğlan'ı. Ne zanettiysen.”

“Ana benim talihim öyle imiş.” diyor. “Ben gaderime razıyım, nideyim falan.” diyor. Anasının elinden gurtulamıyor.

Bir gün oğlan diyor ki:

“Ey gurban olduğum Allah.” diyor, “Padişaha bir dert ver de dermanı bende bulunsun.” diyor.

Aradan üçgün beşgün geçmeden haste oluyor. Padişah hasde olunca ne gader dokdor, çare getirdilerse, derdine derman bulunamıyor.

Diyolar ki:

“Padişahım bu derdiğin dermanı aslan südü. Aslan südü gelirse, aslan südünü içerse, bu gurtulur. Yoksa gurtulamaz.”

Şimdi bunlar seferber ediyorlar. Sadrazamın oğlu bir tabır asker çekiyor, aramıya çakıyor. Üç gün beşgün oluyor. Bunlar bir şey bulamıyorlar, aslan südü bulamıyorlar.

Bu bir gün gıza diyor ki:

“Babıyın tuulasından bir at çek de ben de gediğim, şunları seyreddiğim.” diyor.

Gız varıyor anasına diyor ki:

“Ana!”

“Ne?”

“Böyle böyle.” diyor, “Enişten at istiyor. ‘Gedeyim bunları seyrediyim.’ diyo.” diyor. “Biraz gasevedi dağılsın.” diyor.

Anası:

“Bilmem ne etsin, ged.” diyor. “Topal gısrak var tarlada, onu çek de gel.” diyor.

O sırada padişah da emir veriyor ki:

“Onu dışarıda kim görürse daş yağması edici.” diyor. “Daş yağması etmeyenin başı daş yağması.” diyor.

Şimdi topal gısrak getiriyor. Şimdi bu biniyor. Yanına da bi evraç takıyor. Ata biniyor, çarşıya çıkıyor. Gedici goya.

Beyin, padişahın emirleri. Keloğlan çıkmış diyerekten daşı çekiyorlar.

Kötek yiyerekten çarşıdan çıkıyor. Şeherden dışarı çıkıncık şimdi topal gısrakı goyuruyor.

“Sen burda yayıl, ben gelene gadar.” diyor.

Gılı gıla çalıyor. Gırat geliyor. Elbiseyi geyiniyor. İki direm bir çekirdek.

“Şimdi yeri bakıym.”

Gediyor şimdi. Dağın yanına varıyor ki dağın dibinde bir ihtiyar çüd sürüyor.

“Selamun aleyküm babam, golay gelsin.” diyor.

“Sağ olasın, Allah razı olsun.

“Senden de.” Diyor.

“Fılan padişahda bir derd oldu.” diyor. “Doğdurlar derdine derman bulamadılar.” diyor. “Aslan südü buyurdular.” diyor. “Aslan südü aramıya geldim.” diyor.

“Hey gencim, deliganlım.” diyor. “Bu dağda bir aslan var.” diyor. “Yedi sene oldu, ayağında bir yara çıktı.” diyor. “Heç kimse yanına yaalaşamaz.” diyor. “Süd onda bulunur.” diyo. “Başka bir çaresi yok.” diyor.

O da:

“Aslan südü aslan posdunda durur, başka bir şeyde durmaz.” diyor.

“Sana ben bir öğüd vereyim.” diyor. “Sözümü eyi dinle.” diyor.

“Buyur babacığım.” diyor.

“Şimdi burdan gel.” diyor. “Atını filan yere goyur.” diyor, “Onun filan yerde, filan mağaranın önünde ini var.” diyor. “Oruya var. Oruya bir et as. Ordan şeyle bir delik goy. Öylan sonu oldu muydu inileyerek o ine gelir.” diyor. “Gelir mağaraya girer.” diyor. Ayağımı hava alsın diyeregden şeyle uzatır.” diyor. Topuğunda yarası.” diyor. “O yatıp da bayındı mıydı.” diyor, “Sen gılcıyın ucuynan ayağına vur. Ayağının cirahadi boşaldı mıydı görükme ha.” diyor. “O canının acisinde görükürsen seni parçalar.” diyor. “O zaman eyi diine.” diyor. “O ne derse onu dud.” diyor.

“Peki.” diyor.

Oğlan geliyor, aynı dediği şekilde bunu yapıyor.

Öğlen sonu oluncak iniliyerek geliyor. Geliyor amma sesinden zar geliyor. Geliyor bu ine giriyor, ayağını inin dışına uzadıyor, biraz yaddıktan sonra uyuyor.

Bu bunun topuguna gılcınan tokanıncak cirehad boşalıyor.

Bu kakıp bağıyor. Oğlan heç görükmüyor.

Aslan nerden bilsin bunun orda olduğunu. Neçe sonra oluncak, ayağı rahatlaşınck:

“Ey! İn misin cin misin?” diyor. “Kimisen meydana çık. Dile dileğini vereyim.” diyor.

Oğlan kakıyor şimdi.

“Bu ayağımı sen mi beyle eddin?”

“Eddim.”

“Hem ben bu ayağımı yedi sene oldu çekiyordum, buna bir derman bulan olmuyordu.” diyor. “Dile dileğini veriyim.” diyor.

“Südünü dilerim.” diyor.

“Ayvah.” diyor “İşin zoruna çaddık.” diyor. “İşin zoruna çaddım görüyon mu?” diyor.

“Ne?”

“Benim südüm benim posdumdan gayri bir yerde durmaz.” diyor. “Bir tek yavrum var.” diyor “Bunu götür, sesini bana duyurma, bunu boğazla. Derisini tuluk

çıkar, gel. Sesini duyarsam ciyer acisiylen olur ki seni parçalarım, yaptığın eyilik de heçe geder, sesini duyurma.”

Oğlanın belinde zehir gimi gılıç var, sesini nereden duyucu. Götürüyor bunu şimdi uzak bir yere, hemen kafasını kesiyor. Bunu yüzüyor, alıp geliyor.

“Aha getirdim.”

“Peki. Ayaklarını bağla.”

Ayaklarını bağlıyor.

“Ben dineliyim, sen benim südümü sağ. Tuluk doldu muydu ağzını gayımca bağla.”

Şimdi bu dineliyor. Bunun südünü sağıyo. Şimdi oğlan atın yanına varıyor, ata biniyor. Atın terkisine sarıyor südü. Gendi gediyo ileri.

İleri varıyor ki bir çoban var.

“Çoban!”

“Ne?”

“Şurdan bana bir oğlak satman mı?”

“Satarım.”

“Peki ne isdiyon?” diyor.

“Üç kağıt, beş kağıt.”

Neyse buna çıkarıyor, veriyor neyse.

“Bunu yüz. Bunun derisini tuluk çıkar.” diyor.

Tuluk çıkarttırıyor bunun derisini.

“Buna süd sağıp doldurman mı?” diyor.

“Doldurum.” diyor. “Şu gadar para verirsene.” diyo.

“Aha.” diyor.

Ona da para veriyor. Onu da geçi südüylen doldutturuyor. Alıp geliyor.

Geliyor ki sadrazamla kadı askerinin oğlu garşı garşıya çadırları gürmuşlar. Askerler oyunda keyifde. Gendiler de çadırda oturuyorlar. Öteden geliyor:

“Selamun aleyküm!”

Bakıyorlar ki daha görmedikleri bir adam.

“Baba sen in misin cin misin, necisin?” diyorlar.

“Sizin gimi bayaa bir kişiyim.”

Onlar:

“Böyle böyle. Biz filan padişahın güvasiyik. Filan padişaha bir derd oldu. Dokdurlar aslan südü buyurdu. Aslan südü aramıya geldik. Bogün kaç gün oldu, dolanıyok, bulamıyok.” diyorlar.

“O kolay. Ne var onda.” diyor. “Aha benim var. Ama paraynan vermem.” diyor.

“Ya?”

“Gıçınıza bir damga basıyım.” diyor. “Ona razı olursanız verim, yoksa sizin bu gadar asgeriniz daal bu gadar daha asgeriniz olsa bana baş gelemezsınız. Bana gücünüz bile yedmez.” diyor.

Diyorlar ki:

“Yav kim görücü.”

Şimdi bunlar bir ateş goyıyorlar, içine bir nal atıyorlar. Nal ataşın içinde gızıyor. Bunları domaldıyor, bunların ikisinin de gıçlarına basıyor damgayı.”

“Aha size aslan südü.” diyor. Geçinin südünü veriyor bunlara.

Bunlar şimdi asgere emir veriyorlar:

“Yükledin bakıyım.”

Bunlar biniyorlar. Dokdurlar geliyor muayene ediyorlar. Diyorlar ki:

“Hayır padişahım posd geçi posdu, süd geçi südü. Aslan südü daal.”

“Ne edek ne edek?”

Aradan zaman geçiyor. Öteki de geliyor bir gün iki gün sonra. Gıza diyorlar ki:

“Al Şu südü götür de babana ver.”

Gız südü eletiyor. Anasına diyor ki:

“Aha eniŐden südü getirdi. Babama iŐirin bunu.” diyor.

Sd eletiyorlar. Dokdur agırıyorlar. Dokdur muayene ediyor.

“Aha posd aslan posdu, sd aslan südü.” diyor.

“Kim getirdi bunu avrad.”

Diyor ki:

“Kim getirici bunu.” diyor. “Kim var? Sadrazamın oğluynan gadıasgerinin oğlu. GĞ gimi gmleyip oturuyo.” diyor. “EmredmiŐler, bir yerden geldi bu sd.” diyor.

Demiyo kine:

“Filan adam getirdi.” demiyo avrad.

Padişah gurtuluyor gerŐi amma fakat oğlanın meydana getirdiği belli olmuyor.

Aradan üç gün beş gün geŐincek bir gün diyor ki:

“Allah’ım Őunlar bir yernen harb edseler de.” diyor, “Ben meydana ıksam. Yoksa beyle meydana ıkamıycıyım.” diyor oğlan.

Aradan zaman geŐincek padişahın birinden bir name geliyor ki:

“Ya filan yeri bana verecekler ya harb ediciyik gendiynen.” diyorlar.

Peki bunlar sabahınan gakıyorlar harb ilan ediyorlar. Millet harbe gediyo. Bütün akşama kadar çalışıyorlar, çabalıyorlar, bunlar epey zaiyat veriyorlar.

Akşam oluncak geliyorlar soluyu soluyu. Orda olan bütün büyük güccük:

“GeŐmiŐ olsun padişahım noldu falan?” deyincek:

“Valla ne olsun böyle böyle. Adamlar bizi aldayıcı, adamlar istediği yerleri alıcı. Bizi de padiŐahlıktan alıcı. Biz de padiŐahlıktan dŐcyk.” diyor.

Sabahınan bunlar galkıp gediyo. Gettikten sonra gıza diyor ki:

“Ged anana söyle topal gısradı versin. Gedeyim azıcık Şunları seyredeyim.” diyor.

Gene gız varıyo diyor ki:

“Ana!”

“Ne!”

“Eniştten, total gırsrağı isdiyor. ‘Gedeyim şunları azıcık seyredeyim.’ diyo.” diyor.
“Ver de getsin kele yazık.” diyor.

“Gız neyinen getsin. Ged tarladan çek de gedsin.”

Gız gene varıyor tarladan total gırsrağı çekip getiriyor. Üsdüne bir palaz atıyor.
Oğlan üstüne biniyor. Kötek yiyerekten çıkıyor.

Çıkıldığıynan total gırsrağı bir goyaa goyuruyor. Gılı gıla çalıyor.

“Doru at gelsin.” diyor.

Doru ad geliyor. Gene bu geyiniyor, guşaniyor adam akıllı. Varıyor ki
gayımbabasından taraf gırılıyor bütün. Atı sürüyor varıyor. Diyor ki:

“Padişahım!”

“Ne?”

“İzin verirsen bir de ben giriyim şu harbe.” diyor.

Şöyle bakıyor. Parlah babyiğit.

“Biraz yolun.” diyor. “Ben Allah’dan arıyordum. Allah esirgeye, gir bakalım.”

Oğlan ata biniyor. Garşıdan biri geliyor, onu vuruyor. Biri geliyor onu vuruyor.
Derken derken askerin içine dalıyor şimdi sürüye gurt dalmış gimi. Akşama gadar adam
akıllı o tarafı bozuyor.

Vahat akşam oluyor. Paydos oluyorlar. Eve geliyorlar eve gelincek gene millet
padişahın başına birikiyorlar.

“Padişahım geçmiş olsun, nasıl eddin?”

“Valla nasıl edeyim.” diyor. “Böyle böyle. Bir genç deliganlı geldi. Doru ata
binili.” diyo. “Adam geldi. Evel Allah soona o adam bizi gurtardı.” diyor. “Yarın da
böyle olursa biz orayı alırık.” diyor.

“İnşallah padişahım.” diyorlar.

Yatıyorlar. Sabah oluyor . Onlar gene geliyor. Onlar gettikten sonra gene topal gırsrağa biniyor kötek yiye yiye çıkıyor.

“Gır at gelsin.” diyor.

Bu, elbiseyi geyiniyor, guşaniyor. İki dirhem bir çekirdek. Gılıç bööründe gene varıyor ki gayınbabasından taraf gene gırılmaya başlamış. Gene varıyor diyor ki:

“Padişahım müsaden olursa.” diyor, “Ben de giriyim harbe.” diyor.

“Oğlum Allah esirgeye.” diyor. “Benim aradığımı zaten. Yoosa bütün gırılıcık.” diyor.

Gene bu ata biniyor şimdi sürüyor düşmana garşı. Gaç gişi gelirse gelenleri düşürüyor. Asgerin içine dalıyor. Gene şura senin bura benim derken onlar teslim bayrağını çekiyor. Sulh ediyorlar.

Bunlar bu yana dönecek. Padişah:

“Deliganlıyı bu yana getirin.” diyor.

Şimdi ödekiler oğlana:

“Gel.” deyi varıyorlar. Oğlanın eli yaralanıyor orda. Padişahın gızı da yedi senede bir mendil işlemiş, babasına vermiş imiş mendili. Varıyor diyor ki:

“Padişahım elim yaralandı, şu elimi sar sana zahmet.” diyor.

Padişah cebinden çıkarıyor mendille oğlanın elini sarıyor.

Oğlan ata bindiğiynen gediıyor. Şura senin bura benim derken bunu dudamıyorlar tabi. Diyorlar ki:

“Padişahım guş muydu, Hızır mıydı neydi, getti.” diyorlar.

O atınan doğru geliyor gaz damının dibine eniyor. Oruya enincek bir gaç denesi görüyor bunun endiğini.

Gıza diyor ki:

“Atın üstüne bir perde çek.”

Gız ata bir perde çekiyor. Gendi geliyor.

Pambık vermiş. Gız. Pambığın içinde, gızın dizine yatırıyor. Elindeki mendil döşünde. Şimdi bu orada yatırıyor.

Padişahın yanına geliyorlar.

“Gazaan geçmiş olsun, gazaan geçmiş olsun.” diyerekden.

“Valla harbi gazandık geldik. Amma biz kazanmadık ya harbi.” diyor. “Şu şekilde şu şekilde bir deliganlı geldi. Harbi o gazandırdı bize. Yosa biz kazanamadık.” diyor.

“Padişahım nasıldı?”

“Şu şekilde elbisesi vardı, şöyle bir kır adda biniliydi.”

Biri diyor ki:

“Padişahım aynı dediğin şekilde elbiseylen, o atınan bir adam sizin gaz damının önünde endiydi. Orda gördüydüm ona.” diyor.

“Deme ya!”.

“Valla.”

“Gedin bakın hele elinde benim gızımın işlediği mendil vardı, eli yaralandıydı, elinde sarılı mendil.” diyor.

Geliyorlar bakıyorlar. Amma oğlan yatırıyor. Uyanık ama uyumuşluğa vuruyor hani. Geliyorlar gabıdan bakıyorlar amma oğlan yatırıyor. Orda merd cihan gimi bir deliganlı. Padişahın verdiği mendil elinde. Geri dönüp varıyorlar diyorlar ki:

“Padişahım aynı dediğin mendil elinde. Atın üstüne perde çekikler. At falan yerde. Oğlan gızının dizinde, pambığın üsünde, eli döşünde yatırıyor.” diyor.

Hemen padişah kakıp geliyor bakıyor ki hakikaden mendil elinde. Oğlan bakıyor aynı.

“Amman oğlum bura mı geldin?.”

Soona iş ortaya çıkıyor.

Bu durumu söylüyo. Südü de gendinin getirdiğini söylüyo. Ötekilerin gıçlarındaki damgayı söölüyo.

Padişah ötekileri koop bunu vezir yapıyo.

4.10. YAN KARDEŞ

Bir varmış bir yokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.

Bir ihtiyar koca ile üç tane oğlu varmış.

Bunlar ekinlerini, tarlalarını biçer öyle yaşarmış.

İhtiyar koca yatağa düşmüş. Yatağa düşünce oğullarını başına çağırılmış babaları.

“Size bir vasiyetim var.” demiş.

Evlerin yanında dört taraf dağ ile çevriliymiş.

“Falan dağa gedin, şu dağa getmeyin.” demiş, adam.

Bunları söyledikten sonra ölmüş.

Aradan epey zaman geçmiş. Büyük oğlan demiş ki:

“Babam öyle dediğine göre bu dağda bir şey var. Ben gidip bu dağın arkasına bakacağım.” Getmiş.

Büyük oğlan dağa gideli ay olmuş, yıl olmuş, geri dönen olmamış.

Ortanca oğlan demiş ki:

“Edem getti, geri dönmedi. Öldü mü, kaldı mı? Gedim bakayım.” demiş. Ortanca oğlan da getmiş.

Yine aradan yıllar geçmiş. Aylar da geçmiş geri dönen olmamış. O da gelmemiş.

Bu sefer küçük oğlan demiş ki:

“İki gardaşım getti. Geri gelmedi. Ne oldular acaba? Gedip ben de bakayım.” demiş. Düşmüş yola.

Az getmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Dağı aşmış, varmış. Bir düzlüğe varmış. Her taraf tarlaymış. Bakmış ki, gardaşları sarı sığağın altında ekin biçiyorlar. Koşmuş, varmış yanlarına. Onlara demiş ki:

“Ede, siz ne ediyorsunuz burada? Aradan yıllar geçti. Beni bir başıma koydunuz. Geri gelmediniz.” demiş.

Gardaşları:

“Hemen sen buradan kaç.” demişler. “Burada dev var. Bizi o tuttu. Geri koymuyor. Bizi hizmetinde çalıştırıyor. Seni de tuttu mu bırakmaz.” demişler.

Oğlan kaçacakken dev görmüş, dutmuş oğlanı. Demiş:

“Sen de burada çalışacaksın. Gaçarsan, dutar yerim seni.” demiş.

Oğlan da yanlarında çalışmaya başlamış. Öğlen olup da yemek zamanı gelince dev, oğlanı yanına çağırılmış.

“Okuman yazman var mı?” demiş.

O da:

“Yok.” demiş.

Ondan sonra bir kağıt yazmış.

“Şu kağıdı al. Şu ormanın arkasında benim evim var. Bunu avradıma götür ver.” demiş.

Oğlan almış kağıdı, ormana doğru getmiş.

Az getmiş uz getmiş, dere tepe düz getmiş. Ormanı bayağı yarılınca dinlenmek için oturmuş.

“Bu kağıtta ne yazıyor?” diye bakmış. Kağıtta dev avradına demiş ki:

“Sana bir oğlan gönderiyorum. Bu oğlanı al. Kes, pişir, yemek et, getir.” demiş.

Oğlan hemen silmiş.

“Evdeki koyunu kes, yemek et, pişir. Gelen oğlanla da gönder.” diye değiştirerek yazmış.

Götürmüş devin avradına kağıdı vermiş.

Devin avradı hemen koyunu almış. Kesmiş, pişirmiş. Oğlanın eline vermiş, göndermiş.

Oğlan yemeği götürmüş, deve vermiş.

Kadın koyunu kesince dev bir şey dememiş.

Devriki gün olmuş. Öğlen olunca gene yemek zamanı gelince, dev kağıda:

“Bu oğlanı kes, pişir, yemek et, bize gönder.” diye yazmış. Çocuğun eline vermiş.

“Bunu götür, avradıma ver.” demiş.

Çocuk bu kağıdı almış, ormanı yarılایınca açmış, okumuş. Yazıyı değiştirerek:

“Evdeki keçiyi dut, kes, yemek et, bize gönder.” demiş.

Sonra mektubu almış, ormanı geçmiş. Götürmüş devin avradına vermiş.

Devin avradı keçiyi dutmuş, kesmiş, pişirmiş, yemek etmiş, çocuğa vermiş, göndermiş.

Dev bunu almış. Yemişler, içmişler.

Hanımına sesini çıkarmamış.

Devriki gün tekrar öğlen olunca, kağıda:

“Bu oğlanı kes, pişir, yemek et, bize getir.” diye yazmış, çocuğa vermiş.

“Bu kağıdı götür avradıma ver.” demiş.

Çocuk bu kağıdı almış, ormanı yarılایınca tekrar değiştirerek şöyle yazmış:

“Evdeki ineği kes, pişir, yemek et, bu çocuğa ver, gönder.” demiş.

Devin avradı evdeki ineği almış, kesmiş, pişirmiş, yemek etmiş, çocuğa vermiş, göndermiş.

Çocuk ineği deve götürmüş. Dev bunu almış. Yemişler, içmişler.

Gene avradına sesini çıkarmamış ve bu şekilde devam etmiş.

Bir gün danayı kestirmiş, bir gün horozu kestirmiş. Bir gün deveyi kestirmiş. Bir gün öküzü kestirmiş. Evde hayvan namına bir şey kalmamış.

Dev bakmış ki olacak gimi değil. Avradına tembihlemiş. Odanın bir köşesinde devin çocukları yatıyormuş. Bir köşesinde de üç gardaş yatarmış.

“Akşam olunca onların yorganını ters ser.” demiş. “Ben akşam olunca onların üçünü de yiyeceğim.” demiş.

Akşam olunca kadın kendi oğularınıkini düz, onlarınkini de ters sermiş.

Oğlanın adı da Yan Gardaş'mış. Her şeyi bilirmiş. Bakmış ki bunda bir iş var. Hemen getmiş devin çocuklarının yorganını ters atmış. Kendilerinkini de düzleştirmiş.

Akşam olunca ters olan yorganın altındaki çocukları dev yemiş. Getmiş yerine yatmış.

Yan Gardaş, gardaşlarını uyandırmış. Onlara olanları anlatmış. Dev yattıktan sonra kaçmışlar.

Sabah olunca dev bir de bakmış ki yedikleri kendi çocukları. Kendi çocuklarını yiyince çok sinirlenmiş, kızmış. Aramış, taramış, onları da bulamamış.

Bu üç gardaş, gaça gaça bir padişahın sarayına varmışlar. Bunlara sormuşlar:

“Nerden gelirsiniz? Nereye gidirsiniz?” diye.

Bu büyük gardaşları ballandıra ballandıra:

“Devin yanındaydık.” demişler. Herşeyi abartarak anlatmışlar. Padişaha yaranmak için:

“Padişahım!” demişler. “Devin bir atı var. Koşarsa yel gibi koşar. Kaçarsa sel gibi gider.” diye anlata anlata bitirememişler. “Boylu poslu.” diye anlatmışlar.

Padişah demiş ki:

“Bu ata mutlaka ben binmeliyim. Bu at benim olmalı. Bu atı bana kim getirir?” demiş.

Onlar da:

“Bu atı, Padişahım, sana getirse getirse bizim Yan Gardaş getirir.” demişler.

Padişah Yan Gardaş'a demiş ki:

“Mutlaka o atı gidip getireceksin. O atı bana getirmessen senin boynunu vurdururum.” demiş.

Yan Gardaş çaresiz yola düşmüş, getmiş. Az getmiş uz getmiş, dere tepe düz getmiş. Dev in evin yanına varmış. Saklanmış geceye kadar.

Gece olup da dev uyuyunca, atın ahırına girmiş. Ata yaklaşınca at huysuzlanıp kişniyormuş. Dev, atın sesini duyunca gelip ahırın içine bakıyormuş.

At her kişnediğinde yan gardaş bir şeyler yapıyormuş. Eğerini takıyormuş, kapıyı açıyormuş. Sonucusunda ise ata binmiş, getmiş. Dev atın arkasından yetişememiş.

Yan Gardaş atı getirip Padişah'a vermiş.

Bu sefer gene Yan Gardaş'ın gardaşları yalakalık yapıyormuş.

“Devin gümüş çatal, bıçak, kaşıkları var. Ancak onlar size yaraşır. Ancak ondan siz yemek yersiniz.”

Padişah:

“Evet, o gümüş çatal, bıçaklar benim olmalı. Ben ondan yemek yemeliyim.” demiş.

“Bu gümüş çatal, bıçak, kaşıkları bana kim getirir?” demiş.

Yan Gardaş'ın gardaşları:

“Onları size getirse getirse Yan Gardaş getirir.” demişler.

Padişah, Yan Gardaş'a:

“Gidip devin evindeki çatalları, bıçakları, kaşıkları getireceksin. Getirmessen senin boynunu vurdururum.” demiş.

Yan Gardaş, düşmüş yola. Devın evinin yanına varmış. Akşam olunca dev uyumuş.

Yan Gardaş devin gümüş çatal, bıçak ve kaşıklarını almış, padişaha götürmüş.

Bu sefer Yan Gardaş'ın gardaşları padişaha yalakalık ederek:

“Padişahım!” demişler. “Öyle bir dev ki çok uzun boyu var. Mutlaka siz bunu görmelisiniz.”

Padişah demiş ki:

“Bu devi kim bana getirir?”

Yan Gardaş'ın gardaşları:

“Getirse getirse Yan Gardaş getirir.” demişler.

Padişah Yan Gardaş'ı huzuruna çağırılmış.

“Ya bu devi getirirsin, ya da senin boynunu uçururum.” demiş.

Yan Gardaş bakmış, başka çaresi yok. Ya ölecek ya da devi gidip getirecek.

Bir sakal ile bıyık takmış suratına. Saçına da un sürmüştü. Kafasına sarık takmış. İhtiyar bir koca kılığına girmiş. Dev'in yanındaki ormana varmış.

Ormanda ağaç kesmeye başlamış. Dev ormanda gürültü duyunca ormana gelmiş. Bakmış ki yeşil bir koca emmi ağaçları kesiyor.

“Bu ağaçları niye kesiyorsun?” demiş.

Yan Gardaş ağlayarak demiş ki:

“Benim senin gibi bir oğlum vardı, öldü. Bu ağaçları keserek ona tabut yapıyorum.” demiş.

Dev'in boyunda bir tabut yapmış. Yanına da bir kapak yapmış. Ve Yan Gardaş demiş ki:

“Benim oğlum senin boyunda idi. Senin yapında idi. İçine gir de bir bakayım. Sıkan yeri, eksik yeri varsa düzelteyim.” demiş.

Dev tabutun içine girmiş. Yan Gardaş kapağı üzerine örtmüştü. Üstünü de çivilemiş. Altına da iki tekerlek takmış. Üstüne binmiş. Dağdan indirmiş.

Yan Gardaş'ın devi getirdiğini görünce herkes dağa çekilmiş. Memlekette kimse kalmamış.

Yan Gardaş bunu getirmiş. Uzun bir kavağın dibine koymuş. Kendi de cebine tuz ile biber doldürmüş. Kapağı açar açmaz kavağı tırmanmaya başlamış.

Dev Yan Gardaş'ın kavağı tırmandığını görünce o da tırmanmaya başlamış. Yan Gardaş cebindeki tuz ile biberi dev'in üstüne boşaltmış.

Dev'in gözlerine gelmiş. Dev'in gözleri de yanmış. Dev de ağaçtan düşüp ölmüş.

Padişah Yan Gardaş'a demiş ki:

“Sen çok zekisin. Sen çok uyanıksın. Seni vezir yapıp kızımı vereceğim.” demiş.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.11. HIZMALI GÜZELİ İLE GÜZEL AHMET

Bir varmış, bir yokmuş.

Bir topal dev varmış.

Kral padişahının gızına gönlü düşmüş.

Bir gün topal dev önde, öbür arkadaşları arkada çimenlikten geliymişler. Bu padişahın gızı da mağara gibi bir kayanın içinde yaşıymış. Topal devi görünce ordan bağırmış:

“Ey topal dev!” demiş.

Topal Dev başını kaldırmış:

“Benim gayanın dibinde devlerim var. Eğer onlara bir ziyan gelirse, ne sen beni görün ne de ben seni görüm.” demiş.

Sonra Topal Dev gendi kervanlarını yollamış. Getmiş, padişah kızının, kayasının dibine yatmış. Ordan kız söylemiş ki:

“Benim devlerime zarar verirsen pişman olun.”

Ondan sonra dev, hep gızın kayasının dibinde durmuş, onu kollarmış.

Bir gün sırlar padişahının oğlu geziye çıkmış. Gızın mağrasının yakınlarında gezimış. Ordan gız bahiymiş kayadan. Bakmış kine bir babyiid kayanın dibine yatmış çayıra. Gız ordan çağırılmış:

“Ey insanoğlu!”

Oğlan kafasını kaldırmış ki bir gız. Amma yüzünden nur damli.

“İnsanoğlu!” demiş. “Kapıda topal dev var. Ona söyliyim seni içeri alsın.”

Kız söylemiş topal deve:

“O senin ağan. İçeri al.” demiş.

Bu gıza da cinler padişahının oğlunun gönlü düşmüşümüş. Ne kadar çabaladıysa gızı alamazmış. Topal dev lokma gibi yutarmış. Topal dev gızı korurmuş.

Topal dev oğlanı içeri almış. Gız oğlana adını sormuş. Oğlan:

“Benim adım Gözel Ehmet!” demiş.

Oğlan:

“Ey!” demiş. “Senin ismin nedir?” demiş.

Gız da:

“Benim ismim Hızmalı Güzeli.” demiş.

Oğlan gıza:

“Buraya benden yiğit, benden güzel kimse geldi mi?” demiş.

Hızmalı Güzeli de:

“Buraya senden yiğit, senden güzel cinler padişahının oğlu geldi.” demiş.

Oğlan dönmiş yukarıya çıkmamış.

Güzeli Ahmet kapıya çıkmış, mağaranın kapısına. Topal deve demiş ki:

“Ulan Topal Dev! Benden başkasını mağaraya sokarsan Hızmalı Güzeli’in yanında seni öldürürüm.” demiş.

Güzeli Ahmet, cinler padişahının oğlunun yurduna gitmiş. O oğlannan cenk etmiş. Onu yenmiş. Hızmalı Güzeli’nin yanına gelmiş. Cinler padişahının oolunu öldürdüğünü söylemiş.

Güzeli Ahmet’nen Hızmalı Güzeli kırk gün kırk gece düğün etmişler.

Topal Dev de bundan sonra ikisini korumaya başlamış.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.12. GÜNDEŞLİOĞLU

Bir varmış, bir yokmuş.

Çok eskiden bir Gündeşlioğlu varmış. Çok ünü ve zenginmiş. Hayvan sürüleri, develeri, öküzleri, inekleri sayısızmış. Tarlaları, bahçeleri, buraların gelirleri çok fazlamış.

Lakin bunları yönetecek çocukları yokmuş. Onun için Allah’a çok yalvarmış. Yalvarırken de:

“Allah’ım bana bir zürriyet ver. Bütün malımı yok et!” dermiş.

Günlerce böyle yalvarmış. Neyse gün dönmüş, devran geçmiş. Bunların ikiz oğlan çocukları olmuş.

Dünyalar Gündeşlioğlu'nun olmuş. Çok sevinmiş. Amma unuttuğu bir şeyler varmış.

Gündeşlioğlu uyumuş. Rüyasına melekler girmiş.

“Sen evlat istemiştin. Evladın oldu. Şimdi dileğini yerine getir.” demişler, gitmişler.

Gündeşlioğlu sabahleyin kalkmış, düşünmüş. Amma bir türlü aklına getirememiş.

Yine akşam olunca yatmış. İkinci rüyasında da aynı şey olmuş.

“Adakta bulunmuştun, yerine getir.” demişler, gitmişler.

Bir korkuyla uyanmış. Yine böyle düşünmüş, taşınmış. Aş ekmek yememiş.

Karısı:

“Neden yemek yemiyosun? Hasta olacaksın. Allah'tan evlat istedin, evlat da verdi. Malımız da var. Düşünecek hiç bi şeyimiz yok.” demiş.

O da:

“Hanım!” demiş. “Eğri mi söyliim, doğru mu söyliim? Benim iki gündür beri rüyama geliyolar. Değişik rüyalar göriim. Benden dileğimi yerine getirmemi istiyolar. .Düşüniim, taşınıim bir türlü aklıma getiremiim.” demiş. Karısına bir bir anlatmış.

Karısı da:

“Sen Allah'tan evlat istemiştin. ‘Malımı feda ederim!’ demiştin. Kurban istiyolar.” demiş.

Adam cimrilik edip, koçlarından birini bağışlamış. Onu da iki üç kişiye pay vermiş. Rahatladım zannetmiş. Uyumuş. Üçüncü rüyasında:

“Biz onu kabul etmiyoruz. Adağın yerine getir.” demişler.

Adam yine uyanmış, karısına anlatmış. Karısı da:

“Sor bakiym rüyana girenlere, neymiş istedikleri?”

Adam yine uyumuş. Rüyasında:

“Adağımı yaptım. Daha ne istiyorsunuz?” demiş.

Onlar da:

“Biz onu kabul etmiyoruz. ‘Tüm mal varlığımı.’ demiştin sen.” demişler.

Yine adamcağız uyanmış. Bir koç daha kurban etmiş.

“Adağımı yerine getirdim.” demiş.

Gün bitmiş, akşam olmuş. Yine rüyasında:

“Bu da kabul değil. Tüm mallarını istiyoz.” demişler.

Gündeşlioğlu:

“Fakat nasıl veririm tüm mallarımı?!” diyerek diklenmiş.

Gene bir korkuyla uyanmış. Aşşaya inmiş ki sürünün biri yok olmuş. Hepsi ölmüş. O sürüleri götürmüş gömmüş.

Her gün sürünün biri yok oluyormuş. Gettikçe Gündeşlioğlu fakirleşmiş. Evinde yiyecek ekmek bile kalmamış. Sabahleyin:

“Hanım.” demiş. “Kalk bakiym.”

Heybesi varmış. Heybesini omzuna atmış.

“Çocuğun birini sen al. Birini de ben alım. Yola goyulak.” demiş.

Bir tarlaya enmişler. Başak toplamaya başlamışlar. Tarlanın sahibi bağırması:

“Hey eşek sattığım emmi! Napiyn orda!” demiş. Ses yok.

Tekrar bir daha sormuş. Yine ses yok. Üç kere sormuş.

Sonra Gündeşlioğlu’na vurmaya gelmiş. Gündeşlioğlu orda bir türkü tutturmuş:

“Yer altında ağır mağara gezerdin

Yeryüzünde ağır sofraya yazardın

Şimdi eşek oldun Gündeşlioğlu” demiş. Heybesini omzuna atmış gidimiş.

Tarlacı bunun türküsünü duymuş, yanına gelmiş. Eline ayana sarılmış, özür dilemiş.

“Ben seni bilmedim.” demiş. Amma tavşan yamaca geçmiş.

“Benim gaderim böyleymiş.” demiş.

Yola goyulmuş. Gederken bir su kenarına gelmişler. Bir öte bir beri bakmış. Geçeceklerini akli kesmemiş.

“Hanım!” demiş. “Çocuğun birini ver. Önce onu geçirim. Sonra da gelir öbürünü geçiririm.”

Çocuğun birini geçirmiş. Kayanın dibine koymuş. Beri tarafa gelmiş. Öbürünü geçirirken, karşıdaki çocuğun kundanı bir kurt alıp kaçırmış. Onu kurtarım derken elindeki çocu da sel almış, götürmüş. En son hanımını geçirmiş karşıya.

“Hanım!” demiş. “Burada yollarımız ayrıldı. Bize ayrılık göründü.”

Oradan da biri aşaya, biri yukarıya getmiş.

Gadın giderken bir sandıkçıya rastlamış. Sandıkçı acımış, eve götürmüş. Hanımına:

“Al hanım sana besleme dudum.” demiş.

Hanımı istememiş. Adam:

“Fakir, aç, kimsesiz.” dediyse de hanımı anlamamış.

Sandıkçı, gadını götürmüş sandığın içine goymuş, kilitlemiş, nehre atmış.

Çocuklara gelelim... Çocuğun birini avcılar kurdun ağzından almışlar. Öbürünü de balıkçılar suyun içinde dutmuşlar. Kurdun ağzından aldıkları avcı olmuş. Balıkçıların duttuğu balıkçı olmuş. Bunlar bir köyde büyümüşler, amma kardeş olduklarını bilmemişler.

İkisi de bir gün ava çıkmışlar. Suyun içinde bir sandık görmüşler. Bu sandığı tutmuşlar.

“Açak mı, açmayak mı?” derken “Belki altın neyim vardır.” diye açmışlar.

Bakmışlar ki içinden nur gibi bir kadın çıkmış. Gadına:

“Başından geçenleri anlat!” demişler.

Gadın anlatmış. Sıra bunlara gelmiş. Biri:

“Beni kurdun ağzından avcılar kurtardı.”

“Biri de:

“Beni selden balıkçılar kurtardı.” deyince, kadın anlamış ki bunlar onun evlatları.

“Ben sizin anaazım!” diye sarılıp, ağlaşmışlar.

Analarına:

“Geldiğin yolu bilisen, babamızı da bulak!” demişler.

Gadının tarif ettiği köye varmışlar. Orda padişah seçilmiştir. Millet meydana toplanmış. Bir kuşu salıvermişler. Kuş kimin başına konarsa, onu padişah seçerlermiş. Kuş sarayın hamamını yakan külhanın başına konmuş. O isli pisli külhan olduğundan onu topluma katmazlarmış. Üç kere denemişler, üçünde de ona konmuş. İçlerinden biri:

“Arkadaş, bu işte bir iş var. Şunu bir çıkartalım.” demiş.

Meydana koymuşlar. Adam ne kadar:

“Padişah olmak istemiyim!” dediyse de dinlememişler. Kuş gene onun kafasına konmuş.

“Tamam!” demişler. Onu padişah seçmişler.

Bu arada çocuklarla kadın, o meydanlıktaki herkese başlarından geçenleri anlatmışlar. Amma bir tanıyen çıkmamış.

“Kim galdı, kim galdı?” demişler.

Biraz önce padişah seçilen külhan galmış.

“Bir de ona sorak!” demişler.

Ona da başlarından geçenleri anlatmışlar. O da anlamış ki:

“Bunlar benim çocuklarım, bu kadın da benim hanımım.”

Birbirlerine kavuşmuşlar. Sarılıp ağlaşmışlar.

Onlara ömür, bizlere kömür.

4.13. GÜVERCİN KIZ

Burdan geçdik gaça gaça, tohmacığımızı saça saça. Az getdik uz getdik, dere tepe düz getdik. Altı ayınan bir güz getdik. Arhamıza döndük, bir de baktık ki, bir örme boyu yol getmişik.

Var varanın sür sürenin, dostursuz bağa girenin zopa yemesi çok olurmuş.

Varımış, yoomuş, Allah'ın kulu çoğmuş.

Vahdı zamanında bir padişahın oğlu varımış.

Bu padişahın oğlu böyümüş, yetişmiş, evlenme çağı gelmiş.

Padişah:

“İşte oğlum evlenme çağın geldi. Nerenin padişahının kızını beğenin, işte galan gözümüz baharkene seni başgöz edek. Bizim vahdımız geçi. Yerimize, tahtımıza sen geçeceksin.” demiş.

Oğlan:

“Hıh!” derimiş.

Oğlan yatarımış, kaharımış. Oğlan uyudu mu pencereden bir çit güvercin gelirmiş. Oğlan nasıl gözünü açtı mıdi, güvercinler percereden çıkar, pırr uçarımış.

Yalnız o güvercinler geldiğinde oğlan bir rüyaya dalarmış. Kendini cennetde sanarmış.

“Yahu bunu bir gün tutiim, iki gün tutiim. Bu neyin nesi? Bana dünya güzeli olarak görünü rüyamda. Gözümü açınca güvercin oluyor.” derkene bir türlü tutamamış.

Bunu şurda sorarkene, burda sorarkene, akli başında adımın biri demiş:

“Yav prens, sen get bunu takip et. Hangi tarafa uçuyorsa, arkasından get. Muhakkak bir yerde yuvası var. Bir eğlendiği yer var.”

Bu burda sorarken, şurda sorarken bir ihtiyara rastlamış. İhtiyara demiş:

“Durum böyle böyle.”

İhtiyar:

“Bütün guşların dilinden aniyen bir padişah var. Filan yerde. O adamın yanına varırsan, bunların sana kim olduğunu, ne olduğunu bildirir.” demiş.

Oğlan:

“Peki, nasıl gedecek, nerde bulacak bu padişahı?” demiş.

İhtiyar:

“Demirden bir asa yaptıracan, bir de demirden çarık yaptıracan. Bu çarık delininceye kadar, asa bükülünceye kadar gedeceksin. Amma şu sene geden, amma ömrüyün boyunca geden, amma bir sene geden. Bunu çarık delininceye, asa bükülünceye kadar getdiğin zaman bulun o padişahı.” demiş.

Oğlan:

“Peki!” demiş.

Varmış demirciye. Oğlan:

“İşte demirci ustası, bana bir demirden çarık, bir de asa yap bahım.” (demiş. Yaptırdıklarını almış, gelmiş babasının yanına.)

Oğlan babasına:

“Baba!

Allaha ısmarladık sizi.

Sıladan unutman bizi.

Ben gedim, tuz ekmek hanel edin.” demiş.

Padişah:

“Oğlum getme, evladım getme. İşte bugüne bugün bir padişahın oğlunun memleketi terk edip getmesi ne demek. Sen nootin? Delirdin mi, şaşırtın mı?” dediyse, oğlan dinlememiş.

“Baba gedecem.” demiş.

Padişah:

“Yörü oğlum öyleyse, Allah yolunu açık eylesin.” demiş.

Çünkü evlad, başından kesemin, dibinden yıhamın. Kesemediğin elin ne yapmak lâzım? Öpüp öpüp başına koymak lâzım.

Efendime söyleyim. Bu şimdi getmiş, getmiş, getmiş. Gece gündüz, dere tepe düz getmiş.

Bir gün bakmış ki kendinde gider takat kalmamış, dermandan kesilmiş. Çarığın altı yuhalmış. Asa bastığı zaman bükülmeye başlamış.

Demiş:

“Herhalde biz yolu yaklaştırdık.”

Şimdi bu sevincinen, bi cesaret daha almış. Hele burda gedim, şurda gedim, orda gedim derkene, bir yere varmış. Allah’ın bol olduğu bir adam gıt olduğu yer.

Yeryüzünde hiç canlı bir adam görükmii. Bir depenin başında bir konak görüyo. demiş:

“Muhakkak bura”.

Çünkü başka yerde ne bir köy var, ne bir ev var, ne bir insan var.

“Şurda ha, burada ha...” derkene, konağa yaklaştım.

Konağın çevresi güllük gülistanlık, gül bahçesi. Şadırvan havuzları bir tarafta. Yaşlı bir bahçıvan var. Yaşlı adama:

“Selam aleyküm baba.” demiş.

“Aleyküm selam.” demiş.

Oturuyor. Yaşlı:

“Evlat nerden gelin, nere geden. Vaziyet ne?” demiş.

Oğlan:

“Baba, ben guşlar padişahının yerini ariim. Acaba nerde bulabilirim?” demiş.

Adam:

“İşte bura.” demiş.

Oğlan:

“Sen misin yosa?” demiş.

Adam:

“Yok ben değilim, ben bahçıvanım. Ben güllere, bahçeye baharım. Kendi yoharda oturii.” demiş.

Oğlan:

“Beni ona götürün mü?” demiş.

Yaşlı:

“Hay hay.” demiş.

Oğlan açlıktan, susuzluktan bitmiş kalan canım. Dermansız hale gelmiş. Varmış oraya.

Guşlar padişahı bunun karnını burnunu doyurmuş.

Aklı başına geldikten sona:

“Oğlum söyle bahım! Ne istiyon, niye geldin, derdin ne?” demiş.

Oğlan:

“Sayın padişahım! Durum böyle, böyle, böyle. Ben filan padişahın tek bir evladiim. Bana çevremizdeki bütün padişahların kızını teklif etti. ‘Halkımızın kızlarından alım.’ dedi. Fakat bunların heç birisi benim kafama yatmadı. Ben bir müddetdir beri bir uyhuya daliim. Odamdan dışarı çıkmışım. Uyudum miidi kendimi cennette hissedim. Bir çift kız yanımda. Tutum diye gözümü açtığımda bir çift güvercin olup pencereden uçup geedii. Tutum diye kendimi o kadar zorladım, tutamadım. Sorarken, sual ederken seni haber verdiler. Beni senin yanına gönderdiler. Şimdi ise bu bizim sorunumuzu sen çözeceksin.”

Padişah:

“Peki, ondan kolay ne var.”

Efendim bunu böyle diinedikten kelli:

“Sen burda bir müddet kafanı dine. Aha yemeğin, aha yatak. İşte gül bahçesi. Gir eğlen, gez. Şurda dur, ırahatına bak. O kolay.” demiş.

Bütün guşlar toplandığında guşlar padişahı sorii:

“Böyle filan devlete gedip de orda filan padişahın oğluyla yakınlık kuran hangınız?” deyince, iki tane guş öne çıhı.

“Biziz.” deyi.

Guşlar padişahı:

“Siz necisiz, kimsiz?”

Guşlar:

“Biz Kafüküf Dağı’nın arhasındaki periler padişahın kızılıydı.”

Aslında guşlar peri padişahın kızlarıymış. Guş kıyafetinde gelirlermiş. Neyse bunların ifadesini alıyor. Oğlana dii ki:

“Oğlum durum bundan ibaret. Yalnız bunların yerini yurdunu öğrendik. Yalnız ki bunların yerini bulup, babasından istemen mümkünsüz. Gene de şurda bir gün gizlen. Bu havuzda bütün guşlar çimmeye gelir. Eyi dikkat et, hangısıysa.”

Neyse oğlan orda bir yere gizlenmiş. Bir çift güvercin gelmiş, havuzun başına konmuş. Oraya konduktan sonra bunlar birer parça kız olmuş ki, doğan aya sen doğma ben doğuyum diyi. Bunlar yüzmüş, cimmiş, yıkanmış. Öte etmiş, beri etmiş.

O zamanaca oğlan tutum diye uzanınca bunlar hemen geri guş olmuş. Bunların birer tene köyneği varmış. Köyneği geydi mi guş olurlarmış.

Oğlan guşlar padişahına durumu bildirir.

“Rüyamdaki kızlar bunlar. Ne yapmamız lazım.”

“Yahu bunun çaresi yok” diyor padişah.

Oğlan:

“Padişahım senin gulun kölen olurum. Beni bu sevdadan kurtar.”

Padişah bütün guşları çağırır.

“Kafüküf dağının arhasında, periler padişahının yerini bilenigiz var mı?”

Bütün guşların hiç biri bilmi. Gocamış, gocamış, gocamış, yaşlanmış bir kartal var ıymış. Kartal:

“Benim yaşım şu oldu. Ben bir zaman getdiydim oraya. Oranın beri yanında kartal kayaları var. Ben oranın cücüyüm. Orada doğmuşum. Orayı ben bilirim. Amma benim de vahtım yok. Yaşlandım işte.”

Guşlar padişahı:

“Vahtın olur, olmaz. Sen seni bir müddet istirahat çek, rahatını al. Bu delikanlıyı sırtına aldığın zaman orayı buldurucaksın. Amma kona kona gedicin, amma konmadan gedicin. Sen bilin!” demiş.

Kartal:

“Peki padişahım.” der. “Senin buyrugun üzerine bu can sana feda olsun. Ölsem de götürürüm. Bugüne kadar da bana hiçbir buyrugun olmadı. Bu yaşda da olsa bir görev bana. Başım gözüm üstüne. Şöyle beş-on gün bir müsaade verin. Ben beni bir toplayım. Ondan sona gedek.”

On gün kendi kendine bir bahım yapıyor. Eyi bir istirahatını alıyor. Onuncu günün sabahı erkenden:

“Bin bahım sırtıma.” dii.

Bunlar üç gün, beş gün şurda dinlenip burda yatarken periler padişahının diyarına varırlar. Oğlanı oraya endiriyor. Oğlan sorup soruşturmaya başlıyor.

“İşte periler padişahının sarayı nere?”

“Fılan yer.” diye cevap alır.

Oğlan, kartala:

“Yalnız beni burda tek başıma bırakma. Görebileceğim yerde beni bekle.”

Kartal:

“Ben seni, periler padişahının diyarının üstündeki kartal kayalarının üstünden seyredirim. Başın dara geldi midi, elimden geleni gene yaparım.”

Oğlan varıyor peri padişahının sarayına:

“Selamün aleyküm!”

“Aleyküm selam.”

Periler padişahı:

“Buyur bahım, dileğin ne?”

Oğlan:

“Sayın padişahım. Allah’ın emriylen, peygamberin kavliylen ben sizin kızınızı istemeye geldim.”

Periler padişahı:

“Sen is misin, cis misin. Kimsin, nesin benim gızı istiiin? Kanın kanımızdan deel, canın canımızdan deel. Biz bir periik, sen bir insanoğlusun.”

Oğlan:

“Ne isim, ne cisim. Filan yerin padişahının oğluyum. İşte ben şu zamandır yol çekiiim. Dağı daşı kat ettim, geldim, izniğiyle ben gızınızı istiiim.”

Periler padişahı:

“Böyüğü mü istiiin, küçüğü mü?”

Oğlan:

“Böyüğü.”

Periler Padişahı:

“Gızım sen ne diin?”

Gız:

“Baba benim bir şartım var. Bir at boğazlacaksın, içini çektireceksin. Bu delikanlıyı atın içine koyduracaksın, geri de dikdireceksin. Onun içinden diri çıkarsa, varacağım kendine.”

Periler padişahı:

“Ne diin, kabul edii mi bu şartı?”

Oğlan:

“Ediim.”

Hemen bir külüstür at varmış. Onu boğazlatıp, karnını yarıp, işkembesini çıkartıp, oğlanı atın karnına koyup, dikerler.

Bunu ordan alıyorlar, yallah mı deyince şehrin kenarında bir yere atıyorlar. O zamana kadar koca kartal bunu takip ediyor. At leşini parçalamayı düşünen kartallara:

“O gördünüz at üleşi var ya, onun sakın karnını yarmayın. Yarmadan açın. Onun içinde bir can var.”

Kartalların üçyüz-beşyüzü dönüp dönüp bu leşi kapdıklarıynan kartal kayalarına çıkartırlar.

Tabi bu sırada peri padişahının gızı seyir edii. O kartal kayalarına çıkan da imkanı yok enemezmiş.

Kartallar koca kartalın sözünü dinleyip, bunun usuliyle karnını açıyorlar. Oğlanı dipdiri çıkartıyorlar.

Ertesi sabah olunca oğlan koca kartala:

“Beni geri şehire endir. Bana burdan sağ çıkarsam, gızı vereceklerdi.” di.

Kartal:

“Tamam.” der. Şehre endirir.

Oğlan doğru saraya girer. Padişahın makamına varır.

“Padişahım, buyurun aha ben diri çıktım. Verin benim hakkımı da gediim kalan.” di.

Padişah:

“Al da get hadi.” di.

Gız:

“Gedek, benim şartımı yerine getirdin.” der.

Gız sihirli köyneğini geyince güçlü bir guş oluyor. Oğlana:

“Atla sırtıma.” diyor.

Oğlan atlıyor.

“Doğru kartal kayalarına gedek önce.”

Gız:

“Ne yapıcın kartal kayalarında.”

“Beni buraya kartal getirdi. O orda beni bekli.”

Gız:

“Olur.”

(Geliyorlar. Oğlan)

“Kartal böyle böyle, hakkımı helâl eyle. Seninen guşlar padişahının orda görüşürük.”

Kartal:

“Yörün, yolunuz açık olsun. Ben de varırım arkanızdan yavaş yavaş.”

Gız oğlanı sırtına alınca guşlar padişahının yanına getiri.

Guşlar Padişahı:

“Allah yolunuzu açık eyleye.”

Yedi sekiz sene sona kendi diyarlarına gelirler. Tabi ki bir köynek de gız oğlana verii. Oğlan da guş gılığında. Bunlar guş olarak pencereden içeri girirler. Oğlanın babası olan padişah bu arada oğlundan umudu keser. Sabah olunca oğlan kendi odasından dışarı çıkar. Millet şaşırır kalır. Padişaha haber verirler.

Aman padişahım oğlunuzun odasından birisi dışarı çıktı.

Oğlan:

“Ben padişahın oğluyum. İsmim şu. Filan zaman getdiydim.”

“Sen nerden geldin. Hani kapıdan gelmedin.”

Oğlan:

“Geldik işte.” diyor.

Padişahın haberi oluyor. Padişah:

“Kurbanlar kesilsin, develer kesilsin.” diyor.

Binbir kurban birden kesiliyor.

Padişah:

“Needdin oğlum.”

Oğlan:

“İşte baba gelinini aldım, geldim.”

Padişah gene bir buyruk veriyor.

“Düğün başlasın.”

Gız:

“Yok öyle hemen düğün başlamaz. Benim de bana göre babam anam var. Düğün yalnız burda olmaz. Orda da düğün başlayacak. Beni ordan gelin getireceksin.”

Padişah:

“Nasıl olur öyle.”

Gız:

“Olur işte.”

Oğlan:

“Yav ben seni yedi-sekiz senede zor aldım, geldim. Ben geri nasıl bulum orayı.”

Gız hiç diinmiyor. Oğlanı alıyor, babasının diyarına geliyor. Orda düğünü yaptırır.

Ordan geri uçup geliyorlar. Düğün kurulur. Kırk gün kırk gece yapılır.

Onlar muradına erer, darısı bize.

4.14. SU GIZI

Bir varmış bir yoomuş...

Bir oolan varmış. Bu ooğlan padişahın oolimiş.

Suyun kenarında bir gara daş varmış. Bu oğlan her gün gedermiş balık tutarmış. Orda olta atarmış.

Bir gün gene varmış gara daşa. Olta atarken bir su gızı çıkmış. Gız çıkmış amma dünyalar güzeliymiş, çok güzelmiş. Gızı eve getirmiş. Amma padişah da gıza göz dikmiş. Oolan da padişahın bir tek ooliimiş.

Padişah vezirlerine diyerek olunu astırmiye karar vermiş.

Vezirleri demiş ki:

“Padişahım, niye astırıyon, bu senin bir tek bir oğlun? Suçu yok.” demiş.

Padişah:

“Asacaksınız.”

Buna vezirler:

“Yok!” demişler. “Bunun bir sebebini bulacaksın, bir mahana bulacaksın.” demişler.

Padişah oğluna:

“Bir salkım üzüm getireceksin. Bu bir salkım üzümü millet yiyecek, yiyecek, tükenmeyecek.” demiş.

Ay da gış ayıymış. Üzüm yoomuş o zaman.

Şimdi eve gelmiş su gızının yanına. Gız:

“Niye yüzünü azdırıyon?” demiş.

Oolan da:

“Babam beni asdırıcı.” demiş.

Gız:

“Neçün asdırıcı?” demiş.

Oolan:

“Astırıcı işte!” demiş. “Vezirler de ‘Bir mahana bulacaksın!’ dediler.” demiş. “Babam da bana ‘Bir salkım üzüm bulacaksın, getireceksin. Bu üzümü de millet yiyecek yiyecek tükenmeyecek.’ dedi.” demiş.

Su gızı da:

“Canını sıkma!” demiş. “Sen o gara daşa var. Bir depik vur. Sana ‘Kimsin?’ derlerse de ‘Ben eniştenizim.’ de. ‘Ne istiyon?’ derlerse, ‘Üzüm!’ dersen, sana verirler.” demiş.

Oolan varmış, gara daşa bir depik vurmuş. Ordan bir gapı açılmış. Ordan bir su gızı çıkıyo:

“Emrin ne?” diyö.

“İşte, benim babam böyle böyle, beni kestirici. Bir salkım üzüm istiyom.”

Gız:

“Tamam!” diyö.

Üzümü getiriyö, oolana veriyö.

Oolan bu üzümü alıp gelip gidiyö. O bir salkım üzümü getiriyö, padişahın önüne goyüyö.

Millet üzümü yiyö yiyö tüketemiyö. Üzümü bir yandan yiyöler, bir yandan Allah tarafından törüyö. Padişah bakiyö olacak değil. Gene diyö:

“Keseceksiniz.”

Vezirler:

“Yok!” diyö. “Dediin emri yerine getirmese keserik, yoosa kesmek!” diyöler.

Padişah bu seferde diyo ki:

“Ölen anamın barnaanda bir yüzük geddi. Bunu getirirsen kestirmem yoosa kestiririm!” diyö.

Anca oolan gene gara daşa varıyo.

“Kimsiniz?” diye çariyöler.

“Ben eniştenizim!” diyö.

Gapi açiyöler, gidiyö. Bir yere varıyo. Orda bir gari ekmek yöpiyö. Bir tane yapıyö, bir tane yiyö. Garı yaptını yiyö. Oolan:

“Bunda bir hikmet var!” diyö.

Seslenmeden gediyo. Variyö, bir köpek yatıyo. Yavruları padişahın oğlunun bacaklarına sarılyö. Seslenmeden:

“Bunda da bir hikmet var!” diyö.

Devam ediyö. Variyö bir kadın inek sıkıyo. İneen bir memeenden süt, üçünden gan geliyo. Gene seslenmeden gediyo. Ebesinin yanına varıyo. Ebesi:

“Kimsin?” diyö.

Oolan:

“Ben senin torununum.” diyö.

Garı:

“Niye geldin?” diyö.

“Senin öbür dünyadan galma barmaanda bir yüsük var. Onu babam istiyö.” diyo.

“Al olum! Babiye gözü kör olsun!” diyö.

Yüsü çıkariyö, veriyö.

Nenesinin yanından ayrılıyö, beri geliyö. Gene aynı garı inek sıkıyö. Garı bir yandan inek sıkıyö, bir yandan ağılyö. Oolan diyo ki:

“Niye bu ineen bir memeenden süt, ötekilerden gan geliyö?”

O da:

“Yavrum ben dünyadiyeken birini yoksullara verirdim, üç tanesini de ben yerdim.” diyö.

Beri geliyö. Yine o enikler bacaklarına sarılıyö. Oolan soru sorunca enikler dile geliyö:

“Bir zaman gelecek ki bir eve müsafir olarak bir istek diye geldiği zaman, böyüünden evel çocukları cevap verecek.” diyör.

Ordan da ayrılıyö. Biraz daha beride gene o bazlama yapan gari görüyö. Gari heç durmak bilmiyö. Yaptığı bazlamiye yiyö. Çocuk soru sorüyö:

“Ben gederken de yiyödün, hala yiyön?” diyö.

Garı:

“Ben öbür dünyada kimseye bir şey vermez idim. Şimdi de doymak bilmiyöm.” diyö.

Ordan gara daşa bir depik vuruyö, çıkıyö.

Yüsüğü getiriyö babasının masasının önüne goyüyö. Bu gene bakiyö iş olacak gibi diyel.

“Keseceksiniz!” diyö.

Vezirler gene:

“Padişahım bunun suçu olmadıktan sonra kesmek!” diyöler.

Padişah bu sefer:

“Yeni doğmuş, göbee kesilmiyeek bebeğe getireceksin. Bu bebek bütün milletin önünde gonusacak.” diyö.

Ordan oolan üzgün üzgün eve geliyö. Su Gızı yani garısı gene:

“Ne düşünüyön, noldu?” diyö.

Oolan:

“Babam ‘Yeni doğmuş, göbe yeni kesilmiş bebek getireceksin. O da bütün milletin önünde gonusacak!’ dedi.” diyö.

Gız gene diyö ki:

Sen gara daşa get. Gene var, depiinen vur. Gapı açılır sana.” diyör Gız. “Ablam doğum yaptı yapacak.” diyö.

Oolan gara daşa bir depik vurüyö.

“Kim o?” diye çağriyörler.

Gene:

“Ben enişdenizim!” diyö.

“Ne diyön?” diyöler.

O da:

“Sizin bir bebeniz olucimiş, onu bacınız istiyö. Sevicimiş.” diyö.

“Tamam! Göbeni kesek, vererek.” diyöler.

Bebee bir şeye sarıp veriyörler. Oolan ordan bebee aliyö, Padişahın sarayına götürüyö. Bebek orda Allah tarafından dillenyö. Bebek diyö kine:

“Şu horozu baan yakalan!” diyo ordaki halka.

Gopuyöler, horuzu kimse yahalayemiyö. Çocuk bir gopmiye horuzu yahaliyö.

Bebek horuzun aazına gem vuruyö. Horuz bebeen atı oluyö. Bebek horuza biniyö. Padişahın yanına çihiyö. Padişah diyö kine:

“Bu benim yanına izinsiz şeysiz nasıl giriyö?” diyö.

Çocuk:

“Sen!” diyö. “Noluyön, sen neden oolunu kestirmek istiyön? Senin iki barmamınan gözlerini çıkarım.” diyö.

Bebek Padişahı sarayın penceresinden aşşa atiyö. Oolanı da padişah olarak onun yerine dikiyö.

Hikaye buda bitiyö.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.15. MESEPAK

Bir varmış bir yokmuş.

Vaktin zamanında bir padişahın üç oğlu varmış.

Padişah çocuklarını yanına çağırtmış:

“Evlatlarım. Artık yaşınız ilerledi. Sizin mürüvvetinizi görmek istiyorum.” demiş.

“Oklarınızı atın. Kimin oku hangi vezirin çatısına düşerse onun kızını alacağım.” demiş.

Büyük oğlan okunu atmış, büyük vezirin çatısına düşmüş.

Ortancı oğlan okunu atmış, ortancı vezirin çatısına düşmüş.

Küçük oğlan okunu atmış. Her atmasına bir dağın arkasına düşmüş.

Padişah büyük ve ortancı oğlunu evermiş. Küçük oğlan ise okun peşine düşmüş. Okunu dağın arkasında bir derinin üzerinde bulmuş.

“Buymuş benim kismetim.” demiş. Deriyi evine getirmiş.

Kendisi evden çıktığında deri dünyalar güzeli bir kız olur, evin her türlü işini yaparmış. Oğlan eve dönmeden tekrar deri olurmuş.

Küçük oğlan eve döndüğünde evi küçük bir saray yavrusu halinde görünce şaşırılmış. Bunu büyük yengesinin yaptığını düşünmüş.

Aradan bir zaman geçmiş. Büyük gelin:

“Gaynımın evine bir bakim.” demiş.

Kapıyı açınca karşısında dünyalar güzeli bir kızla karşılaşmış. Aya “Sen doğma ben doğayım.” Güne aya “Sen doğma ben doğayım.” der gibi bir peri.

Şaşkınlıkla hemen oradan ayrılmış. Padişahın yanına gelmiş, bunu ona anlatmış.

“Bu kız oğluna değil, sana layık.” demiş.

Padişah oğlunu çağırtmış:

“Seni öldürüp gelini ben alacağım!” demiş. “Tek şartım var.” demiş. “Bana bir yük karpuz getireceksin. Bütün askerlerim yiyecek, gene tüketemeyecek.” demiş.

Oğlan:

“Babacığım! Ben evli değilim. Gelinim falan yok.” demiş. Fakat bunun deri olabileceğini düşünmüş.

Bir gün çıkıyormuş gibi yaparak yüklüğe saklanmış. Derinin birden bir kıza dönüştüğünü görmüş. Tam deri olacağı zaman, bileğinden tutmuş.

“Sen in misin, cin misin?” demiş.

“Ne inim, ne cinim. Ben adam oğlu adamım.” demiş.

Oğlan, başına gelenleri kıza anlatmış. Babasının kendisini öldüreceğini söylemiş.

“Eğer bir yük karpuz getirmesem...” demiş.

Kız:

“Ey Padişah Oğlu! Bundan kolay ne var!” demiş. “Al şu çubuğu. Beni aldığın yere var. Çubuğu yere vur. Orada büyük kızkardeşim çıkar. Sana istediğini verir.” demiş.

Oğlan, kızın dediğini yapmış. Karpuzları almış, padişaha götürmüş.

Padişah bütün askerlerini toplamış. Yemişler, yemişler, fakat gene de tüketememişler.

Padişah şaşırması kalmış.

Aradan bir zaman geçmiş. Ortancı oğlanın avradı, kızını görmüş. O da hemen padişaha anlatmış.

“Padişahım! O kız sanki bir peri. Oğluna değil, sana layık.” demiş.

Padişah oğlunu tekrar çağırtmış:

“Kızı bana vereceksin. Yoksa seni öldürteceğim.” demiş.

Vezirler toplanmış:

“Padişahım! Buna bir fırsat daha tanıyın. Eğer yapamazsa o zaman öldürelim.” demişler.

Bu sefer Padişah, oğlundan bir yük üzüm istemiş.

Oğlu:

“Bu kış ayında ben üzümü nereden bulayım?” demiş. Şaşkın şaşkın oradan ayrılmış.

Küçük oğlan gidip durumu kıza anlatmış. Aynı şekilde üzümü de almış, getirmiş.

Padişah iyice şaşırılmış:

“Bu oğlan, bu kış ayında bu üzümü nereden buldu?” demiş. “Ben bundan yapamayacağı bir şey isteyeyim.” demiş.

Bu sefer de oğlundan yeni doğmuş, konuşan bir çocuk istemiş.

“Eğer bunu da başarırsan, ikinizi de serbes bırakacağım.” demiş.

Küçük oğlan, kızın yanına gitmiş. Durumu ona da anlatmış.

Kız:

“Düşündüğüne bile değmez. Al şu çubuğu. Beni aldığın yere var. Çubuğu yere vur. Orada ortancıl kızkardeşim çıkar. Sana istediğini verir.” demiş.

Oğlan gitmiş. Denileni yapmış. Çocuğu almış, Padişah’a götürmüş.

Çocuğun adı Mesepak’mış.

Padişah sormuş:

“Söyle bakalım Mesepak! Bana ne söyleyeceksin?” demiş.

Çocuk:

“Çütüm çütüm çüt edip

Öküzlerim zırbık atıp

Oğlunu öldürüp gelinini alanın

Burada bulunan bütün cemaat sakalına sıçsın.” demiş.

Padişah şaşkınlığından oracıkta hemen ölmüş.

Küçük oğlan ve kız ömür boyu mutlu olmuşlar.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.16. MİDDİ BABA

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer bireyken, bizim oğlan mışıl mışıl uyurken...

Yaban ellerin uzak diyarında bir padişah varmış. Bu padişahın da üç tane oğlu varmış.

Bu oğulları bööyünce babaları bunlara birer tane kız ile evlenmeleri için, adet olduğu için bunların eline birer tane alma vermiş. demiş ki:

“Siz garşıdaki dağın başına çıkın. Oradan aşaya almaları yuvarlan. Kimin evine durursa alma, biz de ona o evin kızını alacağız.” demiş.

Bunun üzerine oğulları dağın başına çıkmışlar. Oradan aşaya attıkları almalarda büyük oğlanınki o zamanın ağalarından birinin bacasından içine düşmüş. Büyük oğlana o evin kızını almışlar.

Ortanca oğlan almayı yuvarlamış. Alma yuvarlanmış varıyatlı bir beyin bacasından içine düşmüş. Ortanca oğlana da o varıyatlı beyin kızını almışlar.

Sıra küçük oğlana gelmiş. Almayı almış, bir dağın başına çıkmış. Almayı yuvarlamış. Alma yuvarlanmış, yuvarlanmış, evlerin hepsini geçtikten sonra guru bir pınara durmuş.

Güççük oğlan buna çok üzölmüş. İçine öğle acılar düşmüş ki geceleri bile uyuyamıyormuş. Sonunda düşünüp memleketten ayrılıp dağa çıkmaya karar vermiş. Atını almış, azığını koymuş, tüfeğini almış ve yola koyulmuş.

Az gedmiş, uz gedmiş, dere tepe düz gedmiş. Almasının durmuş olduğu pınarın yanından geçiyormuş. Geçerken de pınara bakmış. O da ne!? Bir gurbağa hop deyip heybesinin gözüne girivermiş.

Oğlan buna ŐaŐırıp da kalmamış. Kurbağayı değneği ile heybesinden çıkarıp aşağı atmış. Kurbağa tekrar tekrar heybenin gözüne atlamış. Oğlan yine değneğin ucuyla atmış aşağıya. O da ne! Kurbağa karardan vazgeçmiyor. Tekrar heybenin gözüne atlar.

Oğlan der ki:

“Bir kurbağanın ağırlığından bir Şey olmaz herhalde.” deyip yoluna devam etmiş.

Dağlar geçmiş, daŐlar geçmiş, ormanlar geçmiş. Sözün kısıası az getmiş, uz getmiş, dere tepe düz getmiş ve bir mağaranın içine sığınmış. İlk gününü orada geçirmiş. Sonra devliki gün bir hayma yapmış. Oraya yerleşmiş.

Her gün de ava gidermiş. Bir gün ava getmiş. Sonra avdan dnŐde eve gelmiş ki ne görsün! Evin her tarafı temizlenmiş. Yerler düzenli. Ocakta Şoora gaynıyo. Etrafına iyi bir bakmış ki kimsecikler var mı diye. Bakmış, bakmış ama kimseciklere rastlamamıŐ. Bu olaya çok Şaşırmış.

Devliki gün gene ava getmiş. Av dönüşünde ne görsün? Gene ev temizlenmiş, kaplar yıkanmış, yerler süpürülmüŐ. Buna ŐaŐıran güccük oğlan eve birinin girdiğinden Őphelenip etrafa bakınmıŐ. Ama evde kimsecikler yokmuş.

Devliki gün evin bir yerinde saklanıp evin kimin girdiğini öğrenmek istemiş. Saklanmış. Bir an bir ses duyulmuş. Heybenin gözünden ıhan gurbağ ortalığa çıkmış. Gurbaanın kabı bir anda açılmış ve içinden dünyalar gzeli bir gız çıkmış.

Bunu gören güccük oğlanın gözleri dışına ıhacakmıŐasına açılmış. O anda kendini tutamayıp koşmuş ve kurbanın kabuğunu alıp bıçağıyla kesmiş.

Gızın elinden tutmuş, atının yularını toplamış, gızı eline almış, ata bindirip dosdoğru babasının yanına gelmiş. Babasını ađırmıŐ. Babasına demiş ki:

“Bak baba! Dünyanın en güzel gızı, benim kısmetim olarak bana gelmiş.”

Babası gızı görünce gızın güzelliğine gapılıp evladına demiş ki:

“Bu gız ile ben evleneceğim.” demiş.

Oğlan:

“Olmaz!” demiş.

Sonra padişah oğlana demiş ki:

“Belirli şartım var. Bu şartlarımı yerine getirirsen, gızı tekrar sana veririm.” demiş.

Kızı bir zindana kapatmış.

Güccük oğlana koyduğu şartlardan birincisi, “Tüm dünyaya ekin ekeceksin. Herkes biçecek, hayvanlarına yedirecek ama tükenmeyecek.” demiş.

Güccük oğlan:

“Bunları nasıl yaparım?” derken gızdan bir haber gelmiş.

Oğlan gızın bulunduğu zindana varmış. Gız, oğlana demiş ki:

“Sen benim bulunduğum, senin de almanın durduğu guru pınara varacaksın ve üç defa ‘Middi Baba! Middi Baba! Midi Baba! Güccük kızın, güccük torbayı istiyor.’ diyeceksin. Sana verilen güccük çuvalı alıp bir ıssız yere geldiğinde çuvalı atacaksın. Arkana da bakmadan geleceksin.” demiş.

Oğlan aynısını yapmış. Kuru pınara varıp bu sözleri söyleyince guru bir torba belirivermiş. Torbayı alıp ıssız bir yere gelince sırtındaki torbayı atmış. Arhasına bakmadan gelmiş.

Sabah olmuş. Kalkıp bakmışlar ki her yer ekin. Herkes biçmiş, hayvanlarına yedirmiş ama bir türlü bitmek bilmemiş.

Oğlanın babası bunun üzerine oğlanın bunu yaptığını görünce yapamayacağı bir şeyler düşünmüş. Ve aklına şu gelmiş:

“Dünyanın her tarafını üzüm bağı edeceksin. Herkes yiyecek, hayvanlar yiyecek, kuşlar yiyecek ama bitmeyecek.” demiş.

Oğlan bunu düşünmüş. Aklına bir şey gelmemiş. Ve gızın olduğu zindana gitmiş. Kızdan yardım istemiş. Gız demiş ki:

“Gene sen get kuru pınara var. ‘Middi Baba! Middi Baba! Güccük kızın güccük çiltimi istiyor!’ dersin sana bir çitlim üzüm verecek. Sen o üzümü alıp ıssız bir yere gelince çiltimi at. Arkana da bakmadan gel.” demiş.

Oğlan getmiş kuru pınara:

“Middi Baba! Middi Baba! Midi Baba! Güccük kızın güccük çiltimi istiyor!” demiş. O anda sihirli pınarda bir çiltim üzüm belirivermiş. Oğlan da bu olaya şaşırda da çiltim üzümü alıp getmiş. Yolda aklına bir şeyler gelmiş. Demiş ki:

“Bu kadar üzümle dünya nasıl doycak?” deyip üzümü yemeye başlamış.

Ama o da ne! Kopardığı her üzümün yerine tekrar bir üzüm çıkıyormuş. Oğlanın karnı doymuş ama üzüm hiç tükenmek bilmiyor. Bir hetif bile eksilmiyormuş. Doyunca elindeki bir çiltim üzümü atmış, arkasına bakmadan gitmiş.

Sabah olmuş bakmışlar ki dağlar, taşlar hep üzüm bağı oluvermiş. Herkes yemiş, evine götürmüş, hayvanlara yedirmiş, kurdlar kuşlar yemiş ama hiç tükenmemiş.

Bunun üzerine padişah oğluna demiş ki:

“Bana boyu bir karış, eni iki karış birini bulacaksın.” demiş.

Oğlan:

“Bunu nasıl yaparım?” derken gene zindandaki dünyalar güzeli kız aklına gelivermiş. Gızın yanına getmiş.

“Ne yapayım?” demiş.

Kız demiş ki:

“Sen get o kuru pınara. ‘Middi Baba! Middi Baba! Midi Baba! Güccük kızın güccük kutuyu istiyor!’ dersen bir kutu çıkar. Sen kutuyu getir. Ama sakın içini açma.” demiş.

Oğlan getmiş kuru pınara varmış.

“Middi Baba! Middi Baba! Midi Baba! Güccük kızın güccük kutuyu istiyor!” demiş.

O an bir bakmış ki bir kutu. Almış eline. Yolun yarısına gelince aklına bir şeyler gelmiş:

“Ben kutuyu açsam ne olacak? Kim görür, kim bilecek kutuyu açtığımı?” der. Kutuyu orada açiverir.

O da ne! Bir de ne görsün, kutunun içinde boyu bir karış eni iki karış olan sakallı, siması yaşlı biri olduğunu gösteren bir adam çıkıvermiş. Ve kaçmaya başlamış.

Oğlan buna çok şaşırırırır. Yaşlı olan kck adama yalvarmaya başlamırır. Kutuya tekrar girmesini istemiş. Yalvarmalarının sonunda kck adam tekrar kutunun içine girivermiş.

Oğlan kutunun ağzını sıkı, sıkı tutarak evin yolunu tutmuş. Az getmiş, uz getmiş, dere tepe düz getmiş. Sonra babasının bulunduğu sarayın önüne gelmiş.

Aklına kızın söylediklerinden biri gelmiş. Kız demiş ki:

“Sarayın önüne gelince kutuyu a ve hiç konuşma.” demiş. Kız demiş.

Güccük oğlan aynen kutunun iini amırır. Kutunun içinden çıkan güccük yaşlı adam bir karırır boyuyla iki karırır eniyle gz önünde belirivermiş. Güccük boyuyla merdivenlerden çıkmaya başlamırır. Aynı anda çıkarırken de ayaklarını merdivene vurarak tak tak sesler ıkarıyormuş. Sonunda merdivenin başına ulaşmırır ve kapıya tak tak vurup:

“Ev sahibi!” diye bir nidayla sesleniyor.

Sonunda hizmetçilerden biri kapıyı açar. Güccük adam:

“Beni padişahın yanına götürün.” der.

Hizmetçiler padişahın yanına götürürler. Padişahın yanına gelir ve ortaya oturur. Padişaha der ki:

“Bana bir karpuz getir.” der.

Padişah garpuzu getirtir ve yiyemesin diye bıçağı garpuzun üzerine vurur. Bıçak garpuzun içine girer. Güccük adam sinirlenerek der ki:

“Bıçak getirin!”

Padişah gelen bıçağı gene garpuzun içine sokar. Güccük adam der ki:

“Hani bıçak?”

Padişah der ki:

“Garpuzun içinde.” der.

Adam buna karırırılık:

“Ya yeni bir bıçak getir, ya da olduğun yerde taş ol!” der.

Padişaha verilen bıçağı padişah yine garpuzun içine sokar. Güccük adam buna çok sinirlenerek:

“Daş olasıca!” der.

Bu sözden sonra padişaha bir bakmışlar ki padişah hemen daş olmuş.

Padişahın daş oluşundan sonra tüm esirlerin affedilmesi istenmiş. Herkes de sevinmiş. Tüm esirler bayram ediyormuş. Ama bu esirlerden en çok biri seviniyormuş. Çünkü güzel olduğu için zindana atılan gız. En çok bu seviniyormuş.

Sonunda güccük oğlanla buluşmuş. Bu gençlere öğle bir düğün yapmaya karar vermişler ki dünyada eşi görülmeyen dilden dile dolaşacak bir düğün.

Sonunda düğün kurulur. Kırk gün kırk gece düğün yapılır. Yemekler yenilir, herkes eğlenir.

Güccük oğlan ile güzel kız o ülkenin yöneticileri olurlar. Kız sultan, oğlan da yeni hükümdar olur. Ve ölüme kadar böyle beraber ve mutlu bir yaşam sürerler. Halkını da en adaletli bir şekilde yönetir.

Onlar çıkmış muradına biz çıkalım kerevetine.

4.17. KARA KÖPEK

Şimdi zamanın birinde ne varmış, ne yoğmuş...

Bir yetgin gız var imiş. Artık evlenme zamanına gelmişti.

Bir gün ağşama yakın sokakdan gızın anası baktı kine bir köpek gelii. Neyse...

“Bu köpek burda ne gezi!” dii. “Bunu govun!” dii.

Köpek dile gelip:

“Ben köpek deelim!” dii.

“O zaman burda ne gezin, peki?” diiler.

“Ben gızına düğürücü geldim. Allah’ın emriyle gızını bana ver!” dii köpek.

“Ee, sen bi köpeksin. Gızımı nasıl alıcın?” diiler. “Gid de yarın gel!” diiler.

Bir bakiler ki köpek orada gaybolii.

Devresiğün anası babası bir kaktı ki sağ komşuya danışdılar.

“Sağ gomşum! Bu gece garanlıkta bir gara köpek geldi. Biz de ‘Ne gezin?’ dedik. ‘Ben köpek değilim.’ dii. ‘Ben Allah’ın emriyle gızına düğürücü geldim.’ dii. Biz de dedik ki ‘Gelecek geceye gene gel!’ dedik. ‘Gelirse ben gene ne deyim?’” dii.

“Sen de kine..” dii gomşusu. “ ‘İşte bağ on kiloğ altın getir. Ben de gızımı saa verim!’ de.” dii gomşusu da. Yağni o zaman böyle kağıt para yoğdu, demir para yoğdu, hepicee altınıdı.

Gızın anası:

“Temam, derim!” dii..

Gece bakiler ki garanlıkda o köpek gene gelii.

“Ne diin?” dii köpek.

Gızın anası:

“On kiloğ altın getir!” dii. “O zaman gızımı saa verim.” dii.

Köpek:

“Olur, getirim.” dii.

Bir bakiler ki köpek ortadan gaybolmuş. Yani köpek de perilerdeymiş. Gendi aynı insanoğlu. Karnı kitliimiş.

O kitli olan genç gider her bi şeyi yapar, parayı çalar getirir. Heeç gimse gendini görmez. Garnına alır koyarmış. Bunları perilere verir, periler de alır yerimiş.

Oğlan bunlara dii ki:

“Beni everin!”

Periler de diyeler ki:

“Git, bi tene bul. Biz her gahrını çekek.”

Oğlan gidi, bu gadına söylii. Dii ki gadın:

“On kiloğ altın getir!” dii.

Oğlan da gidi, altınları torbayla alii, getirii.

“Aha saa altını getirdim!” dii. “Ee, artık gızı bana ver!” dii.

“Gızı nasıl götürürsün?” dii. “Gız sırtına binsin!” dii.

Gızı getirik sırtına veriler.

“Senin gücün yetmez. Sen nasıl götürücün!” der iken bir bakiler ki orada gız da köpek de gaybolmuş.

Köpek alii, götürüü bu gızı perilere yetiştirii. Periler gıza bayılıcı şerbet içiriler. Gız da olduğu yere uyuklayık galii. Oğlan gızla evlenii. Amma gızın heç habarı olmii.

Aradan üç-dörd ay geçi. Gız heç dışarı çıkmamış, çıkarmiler. Gız bir gün nasıl olise akılı başına gelii. Dii ki:

“Hele bir gidim şo gomşuda oturum.”

Gomşunun evine gidik oturi. Hoş beş ediiler. Gomşusuna dii ki:

“Gomşu, ben hastayım. Başım yerden kalkmii!” dii. “İstediim yemek elime geçmii.” dii. “Göönüm sebze istii, eşgi bi şeyler isti.” dii.

Gomşu da:

“Ee, gızım! Belki sen aş verin!” dii. “İki canlısın belki.” dii.

Gız da:

“Nasıl olur, nasıl olur?” dii. “Ben nasıl iki canlı olurum.” dii. “Ben evli değilim ki.” dii.

Gomşusu da:

“Senin habarın sende yok. Sen perilenmişsin!” diler. “Sen, perilerin eline geçmissin!” diiler.

Periler gece sana şerbet içirii, sen de bayılıin.” diiler. “Dörd beş aydır sen evlisin.” diiler.

“Ee, nasıl olur bunu görrim acaba?” dii gız.

“Gece sana şerbet içirecekleri vakıt, içeceğin yerine kafana dök, bardağı boş ağzına al.” diiler. “Periler desinler ki ‘Bayıldı, yaddı.’ O vakıt sennen evlenen oğlan yanına gelir, yanına durur.” diiler.

Ağşam olii. Gece gelin gelii yatağına geçi, oturii. Bunlar getiriler şerbeti:

“İç de..” diler. “Rahat ed!” diiler.

Gelin hemen şerbeti eline alii. Başına dökii. Bunlar görmeden şerbeti boşaldii.

“Tamam, içdim!” dii.

Yatağına uzanii. Ağşamın geç vahıtlarında bir deliganlı yatağına gelii ki bakmaya gıymassın. Beğenii gendini. Oğlan gızla falan oynii. Gız amma gendini heç bildirmi, belli etmii. Oğlan da gızı görünce sevi, okşii. Sona oğlan uyii, yatii.

Gız da oğlanı görünce:

“Ben bunu sevdim, falan.” dii. “Bu nasıl deliganlı?” dii.

Gız bunu gurdalii. Oğlan uyumuş ya gız oğlanın garnını açii. Bayağ bir guyumcu düveni. Altın bilezik, küpe, golye, gordonlar, inciler her şey...

Elini atii, ‘Bir bileziği alayım!’ diye. Eline alır almaz, o an oğlan uyanii, tılsım bozulii. Oğlan gızı uyanık görür.

“Eyvah! Bugün saa serbetli içirmiikler!” dii. “Tılsım bozuluk. Seni periler yer!” dii. “Ben insanoğlu idim.” dii oğlan. “Periler beni yedi sene evvel beni anamdan babamdan geçirdiler.” dii. “Biz sennen gizli evliidik. Periler saa şerbet içirdilerdi öğlece. Sen bilmidin,” dii.

Oğlan gıza:

“Bizi sabahleyin galgınca ikimizi de yerler!” dii.

Gız da:

“Ee sen bana bildirsidin, ben ööle yapmazdım.” dii.

Oğlan:

“Sen burdan kaç!” dii. “Bunların kapısını geçince saa bi şey yapamazlar.” dii. “Sabahleyin gelir bakarlar ki gız yok, kilit bozulmuş. Ya beni yerler ya da salıverirler.” dii. “Burdan bir iki kaza dışarı çıktın mı, yakayı kurtarırsın!” dii.

Gızı salıverii.

Gız da hesabına gaçii, gidi. Amma anasının babasının memleketini bilmii. Gız bi gidi. Bir köye gidi. Tesadüfe bak gayınbabasının evine gidii. Kapılarını çalii.

“Ev sahibi!” dii. “Kimsesizim, acım, susuzum. Beni evinize misafir alın!” dii.

Oğlanın yedkin bi bacısı varmış. Dışarı çıkii. Bu gadını dinli. Amma yüreği acii. İçeri girik anasına dii:

“Fakir fukara bi gelin. İçeri alag mı ana?” dii.

Anasın da:

“Yoo, gızım!” dii. “Neyin necisi olduğu belirsiz!” dii. “Ahıra girsin, samanlıkda otursun!” dii.

Gel zaman git zaman gelin orda doğum yapii. İki canlı ya. Gız gendine yardım edii. Bir oğlan çocoğu olii gelinin. Gız geline yardımcı olii. Bir baki ki oğlunun garnı kitli, şişmiş. Bunu anasına dii gız. Anası da:

“Eee, gızım! Kitlise, bizim oğlan yedi senedir gayıp. Eh biz de bunu götürek, gurşun dökdürek, kilidini çözdürek.” diiler.

Gızı ile anası gidik çocuğun kilidini çözdüriler. Anası daha sonra:

“Gızım sen bu gadına ahırda bak!” dii.

Gız anasının bir sözüyle bu kadına yardımcı olii, yemek verii , çimdiri. Yardımcı olii. Amma geline de çocuğa da eyi bakiler.

Gel gelelim oğlana... Periler sabahliin geliler ki bir bakiler ki oğlan galkmamış. Gelin de galkmamış.

“Hele gidim de bunları bir galdırım!” diiler.

Oğlanın yanına gelik:

“Lan kak, kak!” dii peri.

Garnına bakiler ki tılsım bozulmuş. Peri gelik oğlana dii:

“Gızı neddin, tılsımı neddin? Biz seni yerik!” diiler.

Oğlan da dii:

“Siz her gün şerbeti içiridiz. Her gün serbes uyıidi. O gün şerbet içmemiş. Ben uyurgene kilidi açmış, altunları açmış, almış, tılsım bozulmuş.” dii.

Perilerin biri dii:

“Bırakak!”

Biri dii:

“Yiyek!”

Amma oğlanı sonunda bırakiiler. Oğlan perilerin elinden kurtulii. Oğlan evlerine varii, yetişi.

Anası, hısımları, kardeşleri, babası, güliiler, seviniiler, bağıriiler, çağriiler, hopliiler.

“Yedi seneden sonra oğlan geldi!” diiler.

Gız di ki anasına:

“O fakir gadına bir tabak çorba götürüm mü ana?” dii.

“Götür gızım, oğlumun hayrı olsun.” dii.

Oğlan bunu duyunca içine bir gurd düşii.

“Bu gadın kimmiş?” diyerek bacısıyla kendi de inii.

Ahırda garısını görri, oğlunu görri. Bir mutluluk daha yaşiler. Sarılıiler, gucaklaşiiler. sonra yukari çikiiler.

Muradlarına erişiiler.

4.18. KURU KAFA MEMMET ÇAĞ

Bir var ımış. Bir yoğ umuş.

Eski zamannarda yaşlı bir nahırcıynan garısı yaşarımış.

Goca nahır güder, garı evde oturmuş.

Gene bir gün goca nahır yayarken malları bir ürküden olmuş.

“Bu ne ola?” diye bakmış ki bir guru gafa.

Tıngır mıngır gelmiş ayaanın yanında durmuş.

“Ben bir guru gafayım. Mezarlıkta tek başıma canım sıkılıyor. Yanınızda duruyum, oğlunuz oluyum. Nahırınızı güderim, malları çeviririm.” demiş.

Gocanın da işine gelmiş malı gütmesi. Guru gafayı oğulluğa gabullenmişler. Mallar bir yere giderse, guru gafa hemen önüne yuvarlanıp onları ürkütüp geri çevirmiş.

Gel zaman get zaman bir gün nahırcının garısının yanına varmış.

“Ana, bana patişahın kızını iste.” demiş.

Garı da:

“Get guru gafa! Sana kim kız verir? ‘Hanı oolun?’ derlese, ben ne deyim?” demiş.

Guru gafa da:

“Sen gızı iste, beni çağır, gerisine garişma.” demiş.

Garı:

“Yok!” dediyse de, öyle etmiş, böyle etmiş, razı etmiş. Patişahın sarayına yollamış.

Garı saraya varmış gızı istemeye. Patişahın gızı da çok güzel imiş. Kimler istemiş de vermemiş.

Patişah garıya:

“Gızımı istiyön amma oğlun kim, nasıl biri? Getir de görek.” demiş.

Garı utana sıkıla oğlunu çağırmiş. İçeriye öyle bir oğlan girmiş ki saraydakilerin hepsinin aklı uçmuş. Erkeklerin en yakışıklısı boylu boslusuymuş. Adı da Memmet Çağ ımiş. Aslında peri patişahının oğluymuş. Anası dezzesinin gızını alıcı diye guru gafa olmuş, kaçmış ımiş.

Padişahın gızı Memmet Çağ’ı görünce aşık olmuş. Hemen gabul etmiş. Anı şannı bir düğün çalmışlar.

Aradan biraz zaman geçince, Memmet Çağ, avradına:

“Ben memlekete gedişyöm. Anamı, evimi barkımı bir görüyüm, gelişim.” demiş.

“Gelmem uzarsa arkamdan gelme. Ben mutlaka gelirim.” demiş.

Memmet Çağ köyüne getmiş.

Aradan çok zaman geçmiş. Amma geri dönmemiş.

Avradı beklemiş, beklemiş, gelececek yok. Bir demircinin yanına varmış. Bir demir çarıknan bir demir baston yaptırmış. Yola düşmüş.

Az getmiş, uz getmiş, dere depe düz getmiş. Toprak bir galeye varmış. Bir kızın elinde testi, su dolduruyormuş. Kızın yanına varmış:

“Toprak galeden dönen kız

Su doldurup dönen kız

Toprak tasından bir su ver de içeyim” demiş.

Gız bir tas su vermiş. Suyu içmiş. Gıza:

“Memmet Çağ’ı gördün mü?” demiş.

Gız da:

“Görmedim.” demiş.

Gene yola düşmüş. Az getmiş uz getmiş, bir gümüş galeye varmış. Orda da bir kız su dolduruyormuş.

“Gümüş galeden enen kız

Su doldurup dönen kız

Gümüş tasından bir su ver de içeyim” demiş.

Gız suyu doldurup vermiş. Suyu içince:

“Memmet Çağ’ı gördün mü?” diye sormuş.

Gız da:

“Görmedim.” demiş.

Gene yola düşmüş. Epiye yol getmiş. Demir çarığı delinmiş. Demir bastonu erimiş.

Vara vara bir altın galeye varmış. Bakmış ki kızın biri çeşmeden su dolduruyor. Elinde altın testiynen tas var kızın yanına varmış.

“Altın galeden enen gız

Su doldurup dönen gız

Altın tasından bir su ver de içeyim” demiş.

Gız suyu doldurup vermiş. Suyu içince:

“Memmet Çaa’yı gördün mü?” demiş.

Gızın suratı hemen degeşmiş.

“Ne Memmet Çaa’sı, burda öyle kimse yok.” demiş. Tası, testiye atmış getmiş.

Memmet Çaa’nın düğünü başlayıcıymış. Anası dezzesinin gızını alıyormuş oğluna. Gız getmiş hemen anasına, dezzesine birinin Memmet Çaa’yı aradığını söylemiş.

Memmet Çaa, çeşmenin yanına gelmiş. Avradını görünce hemen tanımış.

“Ben sana gelme demedim mi? Ne diye geldin?” demiş.

O da beklemekten osandığını, onun içinde geldiğini söylemiş.

Memmet Çaa onu almış, evine eletmiş.

Anası istememiş, gızmış. Memmet Çaa anasına yavlarmış.

“Burada dursun, hizmetimizi etsin.” demiş.

Anası zor da olsa irraazı olmuş.

Memmet Çaa’nın yatağını dökücüleriymiş. Anası gelini yanına çağarmış.

“Ben gelinime guş tüyünden yatak dökücüyüm. Al şu çuvalları. Guş tüyü al gel.” demiş.

Gelin ne edeceğini şaşırılmış. Memmet Çaa’nın yanına varmış.

“Anan benden guş tüyü istedi, ben ne edim?” demiş.

Memmet Çaa da:

“Fılan dere boyuna var. ‘Gurtlar guşlar! Memmet Çağ’ın selamı var. Tüylerinizi dökün de gedin.’ de.” demiş.

Gız çuvalları alıp dere boyuna enmiş.

“Gurtlar, guşlar! Memmet Çağ’ın selamı var. Tüyelerinizi dökün de gedin.” demiş.

Ne gadar gurt, guş var ısa hepisi gelmiş tüyünü dökmüş getmiş. Bir de topal laalek varımış. O da sekteleye sekteleye gelmiş, tüünü dökmüş, getmiş.

Gelin tüüleri çuvallara doldurup getirmiş. Garı, tüüleri görünce şaşırılmış. Tüüleri getiremezse öldürücüymüş. Memmet Çaa’ya:

“Bu avradın bunu bilmezdi, sen öğütledin değil mi?” diye gızmış.

Memmet Çaa’nın anasıynan dezzezi gafa gafaya vermiş.

“Biz ne edek de bu gelini öldürek. Bu, başımıza derd olucu.” demişler.

Gelini yannarına çağarmışlar.

“Biz düğün yapıcıyık. Evde bütün sergileri yıka, gelinin yatani dök gel. Yapamazsan seni öldürürük.” demişler.

Gelin ağlaya ağlaya Memmet Çaa’nın yanına varmış.

“Anan bana ‘Bütün sergileri yu.’ dedi. Yumazsam beni öldürücü.” demiş.

Memmet Çaa da:

“Fılan derenin boyuna get. ‘Hürü kızları, peri kızları! Memmet Çağ’ın selamı var. Şu sergileri yuyun da gedin.’ de.” demiş.

Gelin dere boyuna enmiş.

“Hürü kızları, Peri kızları! Memmet Çağ’ın selamı var. Şu sergileri yuyun, şu yatakları dökün.” demiş.

Yatakları dökmüş, yıhamış, gurutmuş, gatlamış eline vermişler.

Gelin sergileri, yatakları almış eve gelmiş. Gaynanası Memmet Çaa’nın öğütlerini hemen bilmiş. Bu seferde gelini:

“Falan yerde bir bacım var. Onun un eleğini al da gel. Epmek yapıcıyık.” diye göndermişler.

Gene Memmet Çaa’nın yanına varmış. Memmet Çaa da onu öğütlemiş.

“Eve var.” demiş. “Garşına iki ark çıkar. Birinden irin akar, birinden gan. ‘Aman ne datlı bekmez imiş.’ deyip ganı içeceksin. ‘Aman ne datlı yoğurd umuş.’ diye irini

içeceksin. Garşına bir gara çalı çıkar. ‘Aman ne güzel gül ümü.’ deyip koklayıp saçına dakacaksın. Garşına bir atnan it çıkar. İtin önünde ot, atın önünde et var. Yerlerini değıştireceksin. İki gapı var. Açık olanı ört, örtük olanı aç. Elee de al gaç.” demiş.

Gelin eve varmış. Garşısına iki ark çıkmış. Akan ganı:

“Amanın ne datlı bekmez imiş.” demiş, bir avuç içmiş.

“Amanın ne datlı yoğurd umuş.” demiş, irinden bir avuç içmiş.

Garşısına bir gara çalı çıkmış.

“Amanın ne güzel gül ümü.” demiş, çalıyı koklamış. “Oh ne güzel kokuyor.” demiş. Bir dal gopartmış saçına dakmış.

Bakmış ki bir atnan it duruyor. Atın önünde et, itin önünde ot var. Atın önüne ot, itin önüne et atmış.

Garşısına iki gapı çıkmış. Örtük gapıyı açmış, açık gapıyı örtmüş. Eleği almış gaçmış.

Hemen gaynanasının bacısı görmüş.

“Açık gapı, dut!” demiş.

“Niye dutayım ki, sen beni gapatıydın o açtı.” demiş.

“Örtük gapı, dut.” demiş.

“Niye dutayım ki sen beni açtıydın o beni örttü.” demiş.

“At, dut.” demiş.

At:

“Niye dutayım ki sen bana et verdin o bana ot verdi. Dutmam.” demiş.

“İt, dut.” demiş.

İt:

“Niye dutayım ki, sen bana ot verdin, o bana et verdi. Dutmam.” demiş.

“Gara çalı, dut.” demiş.

Gara çalı da

“Niye dutayım ki, sen bana gara çalı diyon, o gül dedi, başına sokdu.” demiş.

“İrin, dut.” demiş.

“Niye dutayım ki Sen bana irin diyön, o yoğurt dedi içti.” demiş.

“Gan, dut.” demiş.

“Niye dutayım ki Sen bana gan diyön, o bekmez dedi içti. Dutmam.” demiş.

Gelin eleği gapmış gaynanasının evine varmış. Gaynanası bakmış gene gurtulmuş. Elinden bi şey gelmemiş.

Memmet Çaa’yınan dezzesinin gızının düğününü gurmuşlar. Çalmış, çığırılmışlar. Aaşam olmuş. Memmet Çaa:

“İlle de büyük avradım da biziynen yatsın.” diye anasına yalvarmış.

“Gapının ardına bir döşsek atak köşeye gıvrılıp yatsın” demiş.

Anasını razı etmiş. Gelinnen güveyi içeri gomuş, gapıyı örtmüşler. Bir köşeye de öbür gelinin yataanı sermişler.

Yeni gelini kesmişler, yatağa yatırmışlar. Yanına da yastık doldurup, gendiler pencereden kaçmışlar.

Memmet Çaa’nın anası gapının deliinden bakarmış ki oğlannan gelin yatıyor. Sevine sevine geri geder imiş.

Sabah olmuş. Bekliyöller imiş, bekliyöller imiş çıkan yok. Gapıyı gırıp içeri girmişler ki gelin döşşe al gan içinde.

Hemen anası askerlerini çağırması:

“Onlar uzağa kaçamaz. Çapaz dutun, getirin” demiş.

Askerler getmiş, aramış daramışlar, kimse yok. Araya araya yorulmuşlar, bir çeşme başına varmışlar. Birer tas su içip geri dönmüşler.

Memmet Çaa’nın anasının yanına varıp:

“Bulamadık.” demişler.

“Yolda heç bi şey görmediniz mi?” demiş.

Askerler de:

“Heç bişey görmedik. Bir çeşmeynen bir tas vardı. Oradan da su içtik, geldik.” demişler.

“Çeşmeynen tas, onnardı işte. Çabık gedin dutun.” diye askerlerini geri göndermiş.

Askerler varmış, aramış daramış, kimse yok. Bir de bakmışlar ki yaşlı bir adam, bostan tarlasının başına oturmuş:

“Bostanım döl dutmadı. Bostanım döl dutmadı.” deyip duruyor.

“Emmi, burda bir gızınan, bir oğlan gördü?” demişler.

Adam gene:

“Bostanım döl dökmedi.” deyip durmuş.

Askerler de çekip getmiş. Dönmüş eve varmışlar. Oğlanın anası:

“Hanı, bulamadınız mı?” demiş.

Onar da:

“Heç bir yerde bulamadık. Bir yaşlı adam var ıdı. ‘Bostanım döl dökmedi.’ deyip duruyordu.” demişler.

“İşte o goca, onnar ılı.” demiş. “Sizin bi şey bildiğiniz yok, en eyisi ben gediim.” demiş. Yola çıkmış.

Vara vara oğlannan gızın peşinden yetişmiş. Bakmışlar ki anası geliyor, oğlan hemen gızı gavak yapmış, gendi de gara yılan olup gıza dolanmış.

Anası onnar olduğunu hemen bilmiş.

“Askerlerimi gandırınca beni de gandıracanı sandın. Sen olduğunu biliyorum.” demiş.

Memmet Çaa da:

“Ana, heyle olsa bizi buldun, öldürücün. Son bir kere, şu dilii çıkar da öptüyüm.” demiş.

Anası dilini uzadır uzatmaz sokmuş, öldürmüş.

Gendiler de geri memleketlerine dönmüşler.

4.19. LEYLAHAR İLE GÜLBAHAR

O zamanlarda bir oduncu varmış. Heç çocuğu olmazmış.

“Allah’ım bağ bir çocuk ver de ister yılan olsun, ister akrep olsun!” dermiş.

Allah’ın hacet kapısı açılmış. Duasını kabul etmiş. Oduncuya yılandan bir oğlan vermiş.

Bu yılan oğlan haline yanmış, padişahın gızına âşık oliğ. Anasına:

“Get bağ padişahın gızını iste!” diğ.

Anası naadar:

“Biz fakirik oğlum. Bağ bir yarım ekmek verir salarlar!” diğ.

Oğlan heç dinlemiğ. Anasına:

“Gözüğ yum!” diğ.

Kadın gözüünü yumup açığ ki asbaplar, mücevherler, mantolar gelmiş. Anası bunları geyinip kuşaniğ. Padişahın kapısına veriğ. Saraydakiler bahi ki oduncunun avradı. Eline ekmek verip saliler.

Devrisi gün gene gediğ. Gene ekmek veriler. Anası:

“Ben ekmeğinizi istemim. Hanım gızınızı istim!” diğ.

Padişahın hanımı kadını saraya çağriğ. Oduncunun avradı tıklar tıklar merdivenleri çıkıp, hanımın yanına geliğ.

“Benim bir oğlum var. Senin hanım gızı istiğ!” diğ.

Padişahın hanımı:

“Hele padişaha sorak, buyrun hatun!” diğ.

Padişah söyliğ ki:

“Benim sarayıma uygun bir sarayı, bahçeme uygun bahçesi olursa veririm.”

Oduncunun avradı eve gediğ. Oğlana diğ ki:

“Biz kim, padişahın gızı kim. Biz bu fakirlikte o gızı nasıl alırık? Padişah, sarayına uygun saray, bahçesine uygun bahçe istiğ. Biz nerden alak?”

Oğlan:

“Ana, gözüğü yum!” diğ.

Kadın gözünü yumup açığ kine padişahın sarayından güzel, altından yapılmış bir saray. Padişahın bahçesinden güzel bir bahçenin içinde.

Padişah gece uyanığ ki bir parıltı. Namaz geçiğ saniğ, hizmetçilere huylaniğ:

“Aptest suyum, namazlaam, eşyalarım nerde?” diğ.

Acelinen namazı kılığ. Bekli, bekli güneş doğmiğ.

“Bu pırıldı ney ola?” diye dışarı çıhı ki kendinin sarayından güzel, altından bir saray.

Meğerse altının şavhı padişahın gözüne vururmuş. Sabah oliğ. Kadın gızı istiğ. Padişah sözünü dutup, gızı veriğ.

Düğünde kız geliğ. Sandelyeye otiriğ. Gendi yılan geliğ, gızın sandelyesinin altına otiriğ.

Gelinin kız arkadaşları:

“Aha nişanlın bu!” diğler.

Gelin korkmaya başliğ. Kaynana diğ ki:

“Sen onlara inanma. Onlar yalan söyliğ. Sen korkma! Senin nişanlın koca civan gibi delikanlıdır.

Eskiden kızı oğlana göstermezlermiş kine...

Yılan kafasını bir sağdıcmın üstüne koyiğ, guyuğunu bir sağdıcmın üstünü koyiğ. Selalarnan eve geliğ. Bu gelin bir odada güvayı bekiğ. Yılan eşiklikten içeri girinçe, kız korkmiye başliğ. Çığlıklar aterkene kuyruğunen bir sille atiğ, gelini bayıltiğ. Yılan o zaman bir civan delikalı oliğ.

Gızın adı Gülbahar’ mış, oğlanın adı da Leylahar. Leylahar demiş ki:

“Benim sırrımı kimseye söylemezsen, ben senin yanına her gün gelirim. Sırrımı da söylersen altın çarık delineneçe, altın kemer kırılana kadar beni bulamazsın.”

Gülbahar da kimseye söylemeyeceğine söz vermiş.

O zaman da oğlanın bir emmisinin düğünü oliğ. Emmisinin düğününe bir atlı geliğ. Düğünlerde atlılar cirit oynarmış. Herkes cirit oynayanları göstererek:

“Şu oğlum, şu nişanım, şu kocam, şu babam!” diye sahip çıkarmış.

Gülbahar’nan da:

“Senin bir erin bile yok. Gettin yılanlan evlendin!” diye dalga geçerlermiş.

Bir de er varmış ki cirit oyununda hep birinci gelirmiş. Herkes:

“Bu kimin eri?” diye merak edermiş.

Bu er Leylahar’mış. Amma Gülbahar heç söyleyemezmiş. Artık son gün gelmiş. Gülbahar dayanamaz olmuş:

“Benim sevdiğim de diha! O yiğit de benim yiğidim!” demiş.

Gülbahar bunu söylediği anda önüne bir kara bulut çöker. Oğlan kaçıp gider. Oğlanı ararlar, ararlar. Günlernen bulamazlar. Gızın babası padişah ya. Babasına demiş ki:

“Bana bir altın kemer, bir de altın çarık yaptır.

Gülbahar altın kemeri beline dahiğ çarığında ayağına geyiğ. Al Allah kulunu zapeyle deliyi diğip Leylahar’i aramağa çihig.

Gede gele gede gele bir dağ geldi. Dağda bir pınara geldi. Su içmek istedi. Karşı dağdan elinde bir satır bir kız geldi. Kıza dedi ki:

“Karşı dağdan gelir misin?

Teneke satır alır mısın?

Leylahar’ı bilir misin?

Bana bir damla su verir misin?”

Kız cevap vermiş:

“Karşı dağdan gelirim.

Leylahar’ı bilirim.

Leylahar’a abdest suyi götürürym

Sağ su vermem.”

Gülbahar suyu eliinen içti.

Kemer çatladı, çarık delindi. Gede gedede bir dağa geldiğinde bir suyun başına daha geldi. Baktı ki karşı dağdan elinde altın ıbrıknan bir kız su almiye geliğ. Gülbahar sordu:

“ Karşı dağdan gelir misin?

Altın ıbrık alır mısın?

Leylehar’ı bilir misin?

Bana o ıbrıknan su verir misin?”

Kız cevap vermiş:

“Karşı dağdan gelirim.

Altın ıbrık alırım.

Leylehar’ı bilirim.

Leylahar’a abdest suyu götürürüm.”

Leylahar’la acele düğününün olduğunu söyler. Gülbahar buna üzülür. Kızdan ıbrıknan bir su ister. Altın ıbrık içine görülmemiş güzellikte elmasını atar.

Leylahar abdest alırken eline Gülbahar’ın elması düşüğ. Gülbahar’ın pınarın başında olduğunu anliğ. Suyu döken kıza:

“Aha geliim.” deyip abdesti yarım bırakarak Gülbahar’ın yanına koşüğ.

Pınarın başına geliğ ki sevgilisi orda. Sarmaş dolaş oliiler. Leylehar soriğ:

“Nasıl ettin de buralara geldin?”

O da *“Beyle beyle.”* di.

Gülbahar’a bir sille vurdu. Gızı iğne yaptı. Şapkasına soktu. Abdestini bitirmiyeye devlerin yanına döniğ. Nişanlısını bırakırsa koca devler kendini öldürür.

Kaynanası dev, Leylahar’a diğ ki:

“Sende bir insan eti koghiğ!”

“Ne insan eti kokması. Çal dışın dibini yokla.”

Dev evden bir hezen çekiğ. Dışinin dibine sohiğ. Yarım gövde adam eti çihariğ, yalığ yutiğ.

Gene diğ ki:

“Sende adam eti koghiğ?”

O zaman Leylehar iğneyi çıkarıp bir sille vuriğ. Gülbahar elma oliğ. Elmayı rafa koyiğ.

Dev gene diğ ki:

“Sende insan eti koghiğ.”

Kız dayanamiğ sallana sallana düşüp:

“Aradığın insan benim!” diğ.

Leylahar, dev Gülbahar’ı yemesin diye sarılıp tutiğ. Deve diğ ki:

“Sen bunu yeme. Bu benim kız kardeşim. Bunu yersen kızımı almam.”

Dev kızını yemiyeceğine yemin ediğ.

“Bu kız da biznen kalsın!” diğ.

Kız orda kaliğ. Dev kendi yiyemeyeceği için kardeşlerinin yemesi için uğraşığ. Gülbahar’a kızının döşeğinin astarını veriğ:

“Şu karşı dağa çıhip bunu kuş tüyiğle doldur.” diğ.

Gülbahar astarı doldurmak için dağa çihig. Leylahar’ı göriğ. Burada ne aradığını soriğ. Gülbahar cevap veriğ:

“Kaynanan bunu kuş tüğüynen doldur!” dedi. “Ben ne yaparım!” diğ.

Leylahar diğ ki:

“Şo dağa çık. ‘Kurtlar, kuşlar Leylahar’ın selamı var. Şu döşeği tüğnen doldurun!’ de.”

Gülbahar, dağa çihig. Leylehar’ın dediklerini yapığ. Döşeği doldurup evine geliğ.

Dev diğ ki:

“Hıı. Gene hocandan öğüdünü alıksın!”

“Ne öğüt alıcım. Öğüt möğüt almadım.” diğ.

Dev bu sefer de:

“Öğlişin şu dembildegi, bir de şu kutuyu bacıma götür. Düğünde bacım dembildege alsın, gelsin de.” diğ.

Kutunun içindedede üç dev varmış. Dev:

“Kutunun ağzını bacımgilde aç!” diye tembih ediğ.

Gülbahar:

“Ben ne yapıcım?” diye düşünürken Leylahar karşısına geliğ. Diğ ki:

“Gülbaharım nereye gedin? Niye ağlin?”

“Tezzengil varmış. Oraya şu dembildeklen, şu kutuyu götürücüm.”

“Bu kutuyu açma. İçinde üç tane dev var. Seni yerler. Yolda gederkene karşına bir pınar çıhar. Pınarın bir gözünde irin ahar, bir gözünden kan ahar. Aslında onlar sudur. İkisinden de iç. Sesli sesli ‘Peh ne atlı suymuş.’ de. Karşına biri açık, biri örtük iki kapı çıhar. Açık kapıyı ört, kapalı kapıyı aç. Örtük kapıdan çık, gel. Karşına itnen bir at çıhar. Atın önünde et, itin önünde ot var. Yerlerini değıştir. Ata ot, ite et ver. Yuharıya usçalın çık. Devın gözleri yumuhsa usçalın kaç, gel. Gözleri açıksa çık, dembildeği başucuna koy. Hoplaya zıplaya merdivenlerden in.”

Gülbahar yol boyunca Leylahar’ın dediklerinin hepsini yapar. Eve gelir. Devın gözlerini açık görünce dembildeknen kutuyu usçalın koyar. Merdivenlerden hoplaya zıplaya iner. Dev uyanır. Kızı yahalayana kadar:

“At şunu dut, it şunu dut!” der.

At der ki:

“Ben onu yahalamam. O bana ot verdi.”

İt der ki:

“Ben onu yahalamam. O bana et verdi.”

Dev:

“Örtük kapı dut, açık kapı dut” der.

Örtük kapı der ki:

“Ben onu yahalamam. O beni açtı.”

Açık kapı der ki:

“Ben onu yahalamam. O beni örttü.

Dev:

“Kan dut, irin dut.” der.

İrinnen kan:

“Biz onu dutmak. O bizi içti. ‘Peh ne güzelmişiz!’ dedi.”

Gülbahar böylece kurtuluş. Leylahar’nan dev kızın düğünleri başlıg. Düğünün sonunda gelini odaya goyiler. Güva gelini bayıldıg. Sille vurup, çarmaha geriğ. Kendine de bir sille vuriğ. Sinek olup anahtar deliğinden çihig. Gülbahar’nan kendini bulduğu pınarda buluşiler.

Sabahleyin devler kızı odada ölü bulunca oğlanın peşine düşiler. Kaynana bacısına:

“Bacım benim halim kalmadı. Bunları sen dut getir.” diğ.

Bacısı bunların peşine düşiğ. Gülbahar’nan Leylahar bahiler ki bir gümbürtü. Devın yaklaştıgını anliler. Leylahar yılan oliğ. Gıza da bir tane vuriğ. Kavak ediğ. Kendi de kavağa dolaniğ. Dev geliğ, kavağa soriğ:

“Burada bir oğlanan kız görün mü?”

Kavak:

“Görmedim!” diğ.

Dev eve döniğ. Olup biteni anlatıg.

Kaynana çok kızıg. Kavağın gız, yılanın oğlan olduğunu hemen anliğ. Bu sefer peşlerine erkek kardeşini dahiğ. Oğlannan kız devin sesini duyunca Gülbahar’ı pınar yapığ, kedini de tas yapığ. Dev, pınara soriğ:

“Burada bir oğlannan kız gördün mü?”

Pınar:

“Yok!” diğ.

Kardeşi de devin yanına geliğ. Olan biteni anlatığ.

Kaynana sinirleniğ. Bu sefer de eniştesini saliğ peşlerine. Oğlannan kız devin yaklaştığını gürünce Leylahar ihtiyar bir bekçi, Gülbahar tarla oliğ. Eniştesi geliğ, tarliye soriğ:

“Tarla, Koca! Buradan bir oğlannan bir kız geçti mi?”

Koca ihtiyar diğ ki:

“Patlıcan bir lira, kabak iki lira.”

Dev sinirlenir.

“Sağ onu sormim. Kıznan oğlan gördün mü diğim.” diğ.

İhtiyar:

“Bamya üç lira, fasulye iki lira.”

Dev ümidini kesip, eve döniğ.

Kaynana bahi ki kimse bu işi beceremici. Kendi düşüyor peşlerine.

Gökler kırılığ, şimşekler çahiğ. Oğlannan kız kaçığ. Şehri bulsalar devden kurtulucular. Bu kaynana oğlanın her sihrini anlar. Oğlan şekil de değiştiremiğ. Goşa goşa bahiler ki bir cami. Caminin içine dar düşiler. Caminin kapısını kilitliğveriler. Kaynanası kapıya dayanığ:

“Oğlum, Leylahar’ım! Bana bir armağın ver. Seni unutamicim. Kızımı da öldürdün.”

Oğlan anahtar aralığından parmağını uzatığ. Dev oğlanın parmağını kopariğ. Öcünü alıp, gediğ.

Oğlannan kız:

“Biz geldik!” diye padişaha haber saliler.

Padişah sevincinden düğün dernek kuriğ.

Onlar muradına eriğ, darısı ermiyenlere.

4.20. HÜBİL BAĞA

İki tane gardeş varmış. Biri padişah, biri vezirmiş.

Bunlardan birinin gızı, birinin de oğlu oluyor. Bunları beşik kertme nişanlı yapmışlar.

Oğlanın adı Hübil Bağa'ymış. Hübil Bağa'yı kırklıyken beşiğinden kuşlar çalmışlar.

Gün dönmüş, devir dönmüş, kız büyümüş. Ağ bahçasının hasbahçesinde dadısıyla otururken bir guş gelir dala gonar. Dadı kuşun gözünü Hübil Bağa'nın gözlerine benzetir. Gız da sorar:

“Hübil Bağa kim?” diye.

Dadı da:

“Ne sen sor, ne ben söyleyeyim. O senin beşik kertme nişanlındı. Kırklıyken kuşlar onu beşiğinden çaldılar. Bir daha da görmedik zaten.” demiş.

Ondan sonra kız hastalanmış, yataklara düşmüş.

Babası da Kızına:

“Kızım, sana bir hamam yaptırayım. Herkes gelsin çimsin, başından geçen anısını anlatsın.” diyor.

Hamam yapılıyor, bitiyor. Tellal çağırıp halka ilan ediliyor. İlanı duyunca herkes yıkanmaya geliyor. Yıkanan başından geçeni anlatıyor.

Keloğlanın annesi de duyuyor:

“Oğul biz de gidek, yıkanak.” diyor.

Keloğlan eşeğini alıyor oduna gidiyor, annesi de hamama gidiyor.

Neyse herkes yıkanıp çıktı. Keloğlanın annesi çıkmıyor.

“Sen de çıksana.” diyorlar.

Keloğlanın annesi de:

“Benim bir oğlum var, onun gelmesini bekliyorum.” demiş.

Keloğlan eŖeđini bir yere bağlıyor. Bakıyor ki bir de ne gorsün dağ ikiye ayrılıyor. İçinden bir kater deve çıkıyor. Keloğlan:

“Ben de bunların guyuğuundan tutup içeri gireyim.” diyor.

İçeri giriyor. Bir de ne gorsün. Bir guşun elinde fes püskül:

“Fes ile püskülünü getirdim. Bir de gendisini getirsem.” diye feryat ediyor.

Sonra gene geri gatar geliyor, gatarın guyuğuundan tutup dıŖarı çıhıyor.

Annesini almaya hamama gidiyor. Hamamın kapısını vuruyor. Padişah kızı:

“Kim o.” diyor.

Keloğlan:

“Ben Keloğlan’ım. Annemi almaya geldim.” diyor.

Padişahın gızı da Keloğlan’ı içeri alıyor.

“Hadi baham başından geçeni anlat diyor.”

“Aman hatın. Ne ben söyleyim, ne sen dinle. Şuradan eŖeđi aldım oduna gittim. Dağa vardım, eŖeđi bir ağaca bağladım. Ne bahayım! Bir dağ açıldı. İçinden bir gatar deve çıktı. Ben de guyruklarından tuttum, girdim içeriye. İçeri girdim. Ne göreyim ki! Şadırvan havuzlar, çayır çimenler, gızlar havuzlarda çimiyor, bir de bir kuş vardı: ‘Fes ile püskülünü getirdim, bir de kendini getirsem.’ diye feryat ediyor. (Has bahçede otururken padişahı gızının fes ile püskülünü guş almıŖtı.)

“Öyleyse Keloğlan, bu halkın içinde bu hamamı sana bađıŖlayacađım, beni oraya götürürsen.” diyor.

Keloğlan padişahın gızını eŖeđe bindirir dağa giderler. Gene develer gelir. Develerin guyuğuundan tutup içeri girerler.

İçeri girince oğlanı görür. Oğlan der ki:

“Buraya guş ganadıyla, yılan göbeğiyle gelemezdi. Sen buraya nasıl geldin?” diyor. “Seni görürlerse gızlar öldürürler.” diyor.

Onu saklıyor. Kimse görmeden ona yemek götürüyor.

Gız hamile oluyor. Hübil Bağa:

“Sen artık burada galamazsın.” diyor. “Garşıda bir gonak var. Gapiyı çal. ‘Beni Hübil Bağa’nın başı için içeri alın.’ de.” diyor.

Gız gidiyor gapiyı çalıyor.

“Beni Hübil Bağa’nın başı için içeri alın.” diyor.

Hizmetçi de hanıma söylüyor. Hanım da:

“Alın, aşağıdaki odayı hazırlayın. Orada yatsın.” diyor.

Sonra kızın bir oğlu oluyor. Bir gece çocuğa nenni söylüyor:

“Nenni çocuğum nenni

Hatın ebeli, Bağ’dan dedeli

Hübil Bağ’dan babalı

Nenni çocuğum nenni”

Hizmetçi:

“Hatun,” diyor. “Gadın bir nen çalıyor.”

“Dine bakalım ne diyor? Ağşam olunca bağa söyleyin.” diyor.

Fakir kadın bir nen çalıyor:

“‘Hübil Bağa’dan babalı.’ diyor.” dedi.

“Bunu hamama götürün. Çocuk eğer bizim sülaledense sırtında müürü olur, göbeğinde yivkinet olur.” diyor.

Neyse hamama gidiyorlar. Bebeğin sırtındakini görüyor.

Hamamdan gelince, fakireyi evin yukarısına çıkarıyorlar. Yataklar yapıyorlar, odalar döşüyorlar.

Hübil Bağa her gece kuş olarak gelir:

“Ne yapıyon, iyi misin, rahat mısın?” diyip gidiyormuş.

Annesi:

“Bize de göster oğlumuzu, biz de görelim.” demiş.

Kız da:

“Tamam.” demiş.

Gız, Hübil Bağa’ya:

“Her zaman gelip hemen gidiyorsun. Bu gece de burda gal.” demiş.

O gece gelir orda galır.

“Ama güneş doğmadan beni galdır, gideyim.” diyor.

Guşlar bunun kokusunu duyuyorlar. Duyan geliyor, duyan geliyor. Gız da bunları, her geleni öldürüyor.

“Ey insan oğlu! Çiğ süt emmişsin. Sana ne emekler verdik.” diyorlar.

Gız Hübil Bağa’yı uyandırmıyor. Sabah oluyor, sihir bozuluyor. Oğlan insan olarak galıyor. Annesi babası oğullarına gavuşuyorlar.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine...

4.21. GÖĞSÜ KİLİTLİ BEY

Zamanın birinde bir karı koca, çok sevdikleri kızıyla birlikte mutlucu yaşarlarmış.

Ama bir gün kadın hastalanmış. Hastalığı her geçen gün artmış. Kadın yatağa düşünce öleceğini anlamış. Kocasına bir söz verdirmiş. Kadın:

“Kızının boyu ekmek tablasının boyuna yetişmeyince evlenmeyeceksin!” demiş.

Kadın öldükten sonra, adam karısına verdiği sözü tutmuş. Adam sabahtan akşama kadar çalışıyormuş. Kızı da okumaya gidiyormuş. Aradan az vakit geçince kızın hocası:

“Senem, baban niye evlenmiyor?” demiş.

Senem:

“Babam anama söz verdi. Boyum ekmek tablasının boyuna yetinceye kadar babam evlenmeyecek.” demiş.

Hocası:

“Kızım bu da dert mi? Getir iki torba toprağı. Dök tablanın önüne. Akşam baban gelince, alırsın iki ekmek, babanın önüne koyarsın.” demiş.

Senem hocasının sözünü dinlemiş. İki torba toprağı getirip ekmek tablasının yanına dökmüş. Akşam babası gelince önüne ekmeğı getirmiş. Babası:

“Senem! Boyun artık tablaya yetiyor. Demek ki artık evlenebilirim.” demiş.

Arkasından da sıkıntıyla:

“Kim evlenir ki benimle?” demiş.

Senem:

“Baba bu da dert mi? Hocam seninle evlenmeye razı.” demiş.

Hocayla Senem’in babası evlenmiş. Aradan zaman geçince kadın Senem’i çekemez olmuş. Akşam olunca dolunayın çıktığını gören kadın, aya seslenmiş:

“Ay! Sen mi güzel, ben mi güzel, Senem mi güzel?”

Ay, Kadın’ın sorusuna:

“Ne sen, ne ben güzel. Senem, hepimizden güzel!” diye cevap vermiş.

Bu olaydan sonra her geçen gün huysuzlaşan kadın:

“Ne yapsam da Senem’i başımdan atsam!” diye düşünmeye başlamış.

Kadın rembilde, uzaklarda bir kadının doğum yapamadığını görmüş. Hemen haber salmış:

“Bizim kız çok iyi bir ebedir. Olsa olsa bu kız o kadını doğurtur.” demiş.

Sabah erkenden dört beş atlı kızını almaya gelmiş. Senem’in babası ağlayarak:

“Benim kızım küçüktür. Ebelikten anlamaz.” demişse de adamlar dinlememiş.

Senem adamlarla giderken:

“Ağalar durun hele. Birazcık anamın mezarına bir varıp ziyaret edeyim. Ondan sonra götürün beni.” demiş.

Senem anasının mezarına sarılıp ağlamış. Ağlarken gözleri birden dalmış. Anası:

“Ah benim bahtsız kızım! Ağlama, git. Kadını bir o yana, bir bu yana salla. Sırtına vur. Çocuk doğar. Çocuk dev ruhlu. Sana sarılmadan kaç, gel.” demiş.

Senem anasının dediklerini yapmış. Çocuk doğunca kapıyı hızla kapatıp çıkmış. Kızı geri evine getirmişler.

Aradan bir süre geçmiş. Senem'in analığı dolunayın çıktığını görünce sormuş:

“Ay! Sen mi güzel, ben mi güzel, Senem mi güzel ?”

Ayda yine aynı cevap gelmiş:

“Ne sen, ne ben güzel. Senem, hepimizden güzel!” diye cevap vermiş.

Gün geçtikçe Senem'e olan nefreti artan kadın, yine rembile bakmış. Senem'in doğurttu çocuk:

“Açım!” diye bağıryormuş.

Çocuğa kim yemek yedirmek için yaklaşırsa, çocuk yaklaşanlara saldırıyormuş.

Senem'in analığı hemen bir haber salmış:

“Bizim kız sizin çocuğa yemek yedirir.” diye.

Ertesi gün yine beş-altı atlı kızı almaya gelmiş. Babasının ağlaması, sızlaması hiç fayda etmemiş.

Senem giderken yine anasının mezarına gitmiş. Ağlarken gözleri yine dalmış. Anası:

“Ah benim bahtsız kızım! Varınca bir kazan çorba yaptır. Uzunca saplı çomçayla çocuğa uzat. ‘Beni yeme, çorbayı ye.’ de. Çocuğun karnı doyunca, çık gel.” demiş.

Senem varınca anasının dediklerini yapmış. Daha sonra da evine dönmüş.

Aradan bir iki vakit geçmiş. Analık dolunay çıkınca yine sormuş:

“Ay! Sen mi güzel, ben mi güzel, Senem mi güzel?”

Ay yine aynı cevabı verince, analık yine öfkelenmiş ve yine rembile bakmış. Senem'in doğurtup yemeğini yedirttiği çocuk bu sefer de:

“Okumak istiyorum!” deyip ağlıyormuş.

Analık yine haber salıp:

“Bizim kız doğurttu, yedirdi. Elbette okudur da.” demiş.

Atlılar yine Senem'i götürmeye gelmiş. Senem yine anasının mezarına varıp ağlıyormuş ki anası:

“Ah benim bahtsız kızım! Eline bir değnek al. Çocuk saldırdıkça vurur vurur ‘Elif, be, te, se!’ dersin. Sakinleşince iyice okumasını öğretir gelirsin.” demiş.

Anasının dediklerini yapıp çocuğa okumasını öğrettikten sonra Senem tekrar evine dönmüş.

Analık yine rembile bakmış aradan birkaç yıl geçince. Dev ruhlu çocuğun evlenmek istediğini, ailesinin gelin diye getirdiği kızları boğup öldürdüğünü görmüş. Analık haber salmış:

“Benim kızı gelin götürün! Doğurttu, yedirdi, karısı da olur.” demiş.

Atlılar Senem'i almaya gelmişler. Senem'in babası ne yaptıysa fayda etmemiş. Senem giderken son kez anasının mezarında ağlamak istemiş. Ağlarken yine gözleri dalmış. Anası:

“Kara kara dert, beni bir gün rahat yatırmadın. Git kırk kat elbise iste. Kırkını da giy. Eline bir değnek al. Sana yaklaştıkça bir değnek vur, elbisenin bir katını çıkar. Hepsi çıkıncaya kadar böyle yap. Kırkını elbiseyi çıkarıp kırkını değneği vurunca o da kırk kat değişmiş, yağız bir delikanlı olmuş olur.” demiş.

Anasının dediklerini yapmış. Ertesi gün oğlanın anasıyla bacısı merakla bakınmışlar.

“Acaba bu kızı da mı öldürdü?” diye düşünmüşler.

Senem'le oğlanı yatarken görünce hem sevinmiş hem şaşırılmışlar.

Mutlu mutlu yaşarken bir gün oğlanın babasını askere çağırmışlar. Oğlan:

“Baba senin yerine ben gideyim.” demiş.

Oğlan askere gitmiş. Senem de hamile olduğunu öğrenmiş. Bir vakit sonra, Senem'in altın perçemli bir oğlu, inci dişli bir kızı olmuş.

Buna çok sevinen aile oğullarına müjdeli bir mektup yazmış. Mektubu götüren adam Senem'in köyünden geçerken babasına, Senem'in altın perçemli inci dişli çocuklarının müjdesini kocasına götürdüğünü söylemiş.

Adam çeşmenin başında uyuyunca, Senem'in analığı mektubu adamın çantasından almış. Kendisinin:

“Oğlu, Senem iki it eniği dünyaya getirdi.” diye yazdığı mektubu adamın heybesine koymuş.

Mektubu alan kocası ailesine yazdığı mektupda:

“İt de doğursa o benim karım. Ben gelinceye kadar bir yere yollamayın.” demiş.

Mektubu getiren adam Senem'in analığının köyünde yine uyumuş. Analık mektubu yine değiştirmiş.

“Altın perçemli oğlan da, inci dişli kız da doğurmuş olsa da ben artık Senem'i istemiyorum. Mektubumu bugün alırsanız bu gün yarın alırsanız yarın Senem'i kovun.” diye yazdığı mektubu adamın heybesine koymuş.

Oğlanın anası babası mektubu alınca çok şaşırılmış. Anası oğlanın bacısına:

“Sakın bu mektupda yazılı olanları yengene söyleme!” demiş.

O sırada Senem, kaynanası ile kızının konuştuklarını duymuş. Kaynana ve görümcesine:

“Çocuklar size emanet, ben gidiyorum.” demiş.

Kaynanası:

“Yapma, etme kızım!” dediyse de Senem dinlememiş.

Senem az gitmiş uz gitmiş kuş uçmaz kervan geçmez bir yere varmış. Vardığı yerde taştan örülü bir konak görmüş. Konağın içine varınca sedirin üstünde ölü gibi uyuyan bir adam görmüş. Adam akşam olunca uyanıyor, sabah olunca uyuyormuş.

Bir süre adamın yanında kalınca birbirlerini sevip evlenmişler. Aradan birkaç vakit geçince Senem hamile kalmış. Senem'in evlendiği adamın adı Göğsü Kilitli Bey imiş.

Göğsü Kilitli Bey her gün:

“Allah'ım Senem'in sancısı gündüz değil de gece tutsun!” diye dua edermiş.

Günü ayı dolan Senem'in sancısı gece tutmuş. Göğsü Kilitli Bey karısını alıp, babasının konağının kapısına getirmiş. Kapıyı çalmadan karısına:

“Kapıyı açana yüküm ağır. Göçten geri kaldım. Bana yardım edin de.” diye tembih etmiş. “Yine de almazsa ‘Göğsü Kilitli Bey’in sadakası için!’ de.” demiş.

Senem kapıyı çalmış. Kocasının tembihlediklerini bir bir yapmış. Bunun üzerine Senem’i içeri almışlar. Senem orada doğum yapmış. Göğsü Kilitli Bey ertesi gece kuş olup konağın penceresinden seslenmiş:

“Hanım halin ne, keyfin ne?”

Üç gün üst üste gelip aynı soruyu sormuş. Senem:

“Halim de batsın, keyfim de. Anan baban beni palazların içine attı.” demiş.

Göğsü Kilitli Bey:

“Anam babam duyaydı, oğlumu altın beşiğe koyaydı.” demiş.

Kuşun bu sözleri duyan Göğsü Kilitli Bey’in anası gerçeği anlamış. Senem olup biteni anlatmış. Kadın torununu altın beşiğe koymuş. Senem’i iyi yataklarda yatırmış.

“Oğlum gelince ‘Halim de iyi, keyfim de iyi. Amma babasız çocuğu neyleyim!’ de.” demiş.

Senem de kocası gelince kadının dediklerini demiş. Göğsü Kilitli Bey:

“Cuma günü caminin bahçesinde bir salıncak kurun. Çocuğu da içine koyun. Cemaat namazdan çıkınca salıncığın altına bir ateş yakın. Periler bunu görünce ‘Biz kâfir olduk.’ diye bağırsıp kaçarlarsın. Siz de ‘Babasını siz yaktınız. Çocuğu da biz yakıyoruz.’ deyin. O zaman periler beni bırakırlarsa bırakırlar. Yok bırakmazlarsa ömür boyu onlardan ayrılamam.” demiş.

Senem ve Göğsü Kilitli Bey’in anası söylenenleri yapmış. Bunun üzerine periler Göğsü Kilitli Bey’i serbest bırakmışlar.

Senem ve kocası mutlu yaşarken gel gelelim Senem’in ilk kocası askerden dönmüş. Ailesine:

“Ben size öğle bir mektup yazmadım.” demiş.

Mektupları götürüp getiren adam, analığın köyünde yatınca mektupların orada değiştiğini anlamış. Bunun üzerine Senem’in ilk kocası eline demir baston almış, ayağına demir bir çarık giymiş. Biraz inci boncuk almış, çerçilik yapmaya başlamış.

“Bu baston nerde eğilirse, bu çarık nerde delinirse, Senem oradadır.” demiş.

Manisa’da, Tuna’da. Şimdiki hâlda burada. Konup göçerek de, kahve tütün içerek de.. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir arpa boyu yol gitmiş. Sonunda Göğsü Kilitli Bey’in konağının kapısına varmış.

“Çerçi geldi! Nazarlık, inci boncuk var!” diye bağırmış.

Pencereden kocasını gören Senem dışarı çıkmamış. Ama Göğsü Kilitli Bey illa:

“Senem gel bir şeyler beğen!” demiş.

Dışarı çıkan Senem’i gören çerçi:

“Bu benim karım!” demiş.

Senem’in ilk kocasıyla Göğsü Kilitli Bey tutuşmuşlar. Onları ayıran kaynanası ve kayınbabası Senem’i dinlemişler. Senem başından geçenleri bir, bir anlatmış. Sonra:

“İkisine de emeğim çok. İkisini de çok sevdim. Aralarında nasıl ayrıcalık yapayım?” demiş.

Müftüye danışmışlar. Müftü:

“İki bardağa su koyun. Bir bardağı birine, diğer bardağı ötekine verin. İkisi de Senem görmeden bardakları masanın üstüne koysun. Senem kimin bardağını alıp suyu içerse onunla kalsın.” demiş.

Senem, ilk kocasının koyduğu bardağı almış ve ilk kocasıyla gitmiş.

4.22. VEZİR VE KIZLARI

Bir vezir varmış. Bu vezirin çocuğu olmazmış. Günden güne vezir çok içermiş, çocuğum olsun diye.

Vezir:

“Eğer çocuğum olursa, ilk düğürcesine veririm!” demiş.

Gün dönmüş, vezirin hanımı hamile olmuş. Bir kız çocuğu olmuş. İkinci sene deyince bir gızı daha. Üçüncü sene deyince vezirin bir gızı daha oli.

Bu vezir içinden gendi gendine çok düşünürmüş.

Büyük kız onsekiz yaşına gelince, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap geli:

“Gün önce gonusdidik sen gızını ilk görücüsüne vericidin!” di.

Bu vezir aynı bu düşünce, bu sıklet, bu gafletnen sıhılırken aynı Arab geli, gızını isti.

Vezir de bu sözü verdiği için, gızını veri.

Arab, gızı ali. Gırk odası, gırk cariyesi olan saraya götürü.

Akşam olunca bir kesik baş tengir mengir yuvalanarak geli, şöyle gapının eşğine duri. Bu gız onu öyle görünce hiç sahip çıkmı. Ürperdüğü için büyük gız babası evine döni.

İki sene duri. Ortanca gız da onsekiz yaşına gelince Arap geli, tekrar babasından ortancıl gızı da isti. Ortancıl gızı da babası Arab’a veri. Beraber saraya gediler.

Aynı akşam olunca o kesik baş tengir mengir tekrar geli. Gene aynı eşikliğe duri. Gız ürperi, gorhi. Gene sabah olunca babası evine döni.

Gene aradan iki sene geçi. Güccük gız da onsekiz yaşı. Arap gene geli. Allah’ın emri, Peygamber’in gavliynen güccük gızı da isti.

Babası güccük gızı da Arab’a teslim edi. Güccük gız vari amma ahıllı davrani. Cariyelernen sarayda tanışi. Odaları bir bir gezi. Akşam olunca gene guru gafa geli. Bu guru gafa gelince kız, guru gafanıg gafasını yihı, guruli ve goltuğun üstüne goyi. Gız guru gafinen annaşı.

Sabah olunca gene:

“Güccük gız gelir.” diye babası gardeşleri, gızı bekliler.

Aradan iki sene geçince gardeşleri gızı görmek istiler. Babaları bunu gabul edi, gızı görmeye gidiler. Amma gün evvel gız cariyelere tembih edi:

“Onlar gelince iki saat araynan ‘Efendimiz seni çağırı!’ diye beni çağırın!” di.

Bu gırk cariyeye gızın ailesine, anne babası geldi diye her türlü hizmeti ediler. Gız elbisesinin birini çıkartıp birini geyi. Elbisesini fındık gabuğunun içinden çıkartıp geydiğini söylerler. Gız yani o gadar lüküs hayatın içindedir.

Cariyeler iki saat arayla:

“Efendimiz seni çağırı!” diye gızı içerden aliler.

Gızlar artık başlıler:

“Biz efendimizi görmeden mi gedıcık!” diye sitem ediler.

Çok merak edip eniştelerini soriler. Gene cariyenin biri geli:

“Efendimiz seni çaari!” diye dışarı onu çaari.

Ancak gız artık çaresiz gali. Gız bu efkarnan has bahçaya eni. Has bahçeye enip bu efkarnan gezinirken ayağına demirden bir halka geçi. Demir halkayı alıp çekince bir gapak açılı. Gız, kırk basamaklı merdiven göri, aşağıya ini. Orda has bahçe gibi güllerin içinde bir salıncak gurulmuş. Yüzünü, gözünü sildiği o guru gafa, o salıncığın içinde doğan ay gibi güzel bir genç olarak o salıncakta yati. Başında da bir ejderha. Ejderhanın ağzından, soluğundan ateşler fışkırı. Tavuk tüyünden bir yelpaze ile yelleni ki o kadar sihir bir şeymiş.

Gız tabi aradığını buli. Ejderhadan gorhi felan amma orda bir kürek buli. Küreği eline alınca o sıhıntıdan, o gafletnen ejderhaya bir kürek vuri. Ejderha dile geli:

“İnsanoğlu bir kere daha vur!” di.

Gız ahillimiş. Şunu söyli:

“Ben anamdan bir kere doğdum!” di.

Onların tılsımları varmış. O küreknen vurunca o tılsımları bozuli. O guru gafa uyhudan uyani, sihir bozili. Sihir bozulunca aynı insan gılığına giri, insan oli. Doğan ay gibi oğlannan el ele dutuşı, yuharı çıhi. Gıznan has bahçede beraber saraya döniler.

Büyük gız onların has bahçeden dönüp o gadar güzel olduğunu görünce:

“Ben gördüm, sahip olamadım!” diye büyük gız gahrından orda öli.

Güccük gız da mutfakta soğan doğrimiş. Onun o gadar güzel olduğunu görünce mutfakta elini doğri. Orda o da öli.

Anne ve babası da o mutluluğa erişiler.

Onlar böylece sonsuza gadar muradarına erişmiş oliler.

4.23. TEMBEL

Çok evvel zaman içinde...

Tembel diye biri varmış. Bu tembel:

“Allah bana mal vermiyor!” diye yakınır dururmuş.

Bir gün Allah’ı aramaya karar vermiş. Hemen yola koyulmuş. Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Uzun bir yolculuktan sonra bir gün yolda bir kurt ile karşılaşmış.

Kurt:

“Nereye gidiyorsun?”

Tembel:

“Allah’ı aramaya gidiyorum.”

Kurt:

“Allah’ı ne yapacaksın?”

Tembel:

“Allah bana mal vermiyor, Allah’ı bulacağım.”

Kurt:

“Bir kurt avını alamaz olmuş. Allah’a bunun nedenini de sor bakalım?”

Tembel yoluna devam etmiş. Bir padişahla karşılaşmış. Padişah:

“Nereye gidiyorsun?”

Tembel:

“Allah’ı aramaya gidiyorum.”

Padişah:

“Allah’ı ne yapacaksın?”

Tembel:

“Allah bana mal vermiyor. Ben Allah’ı bulacağım.”

Padişah:

“Ben büyük bir padişahım Allah bana da mal vermiyor.”

Tembel:

“Eeee?!”

Padişah:

“Allah’ı bulursan, bunu da sor bakalım.”

Tembel:

“Olur büyük padişahım.”

Tembel yoluna devam etmiş. Yine başka bir padişahla karşılaşmış. Padişah:

“Nereye gidiyorsun?”

Tembel:

“Allah’ı aramaya gidiyorum.”

Padişah:

“Allah’ı ne yapacaksın?”

Tembel:

“Allah bana mal vermiyor. Ben Allah’ı bulacağım.”

Padişah:

“Allah bana mal vermiyor. Ben büyük bir padişahım. Sözümü hiç dinleyen yok. Bunun nedenini de sor.”

Tembel:

“Olur padişahım.”

Tembel yoluna devam etmiş. Meyvelerinin çokluğundan dalları yere eğilmiş, meyveleri de sapsarı olan bir elma ağacı ile karşılaşmış. Tembel meyveleri koparmadan yoluna devam ederken. Elma ağacı:

“Nereye gidiyorsun? Meyvelerimden neden koparıp yemiyorsun?”

Tembel:

“Allah’ı aramaya gidiyorum.”

Padişah:

“Allah’ı ne yapacaksın?”

Tembel:

“Allah bana mal vermiyor. Ben Allah’ı bulacağım.”

Elma ağacı:

“Allah bana bol, bol meyve verdi. Fakat hiç kimse bir tanesini bile koparıp yemedi. Allah’a bunu da sor bakalım.”

Tembel:

“Olur!”

Tembel yoluna devam etmiş ve yolunu kayıp etmiş. Daha önce karşılaştığı padişahlardan birisiyle tekrar karşılaşmış. Padişah:

“Allah’ı buldun mu?”

Tembel:

“Bulamadım. Az önce bir elma ağacı ile karşılaştım. Çok meyvesi var fakat hiç kimse meyvelerinden koparıp yemezmiş. Bir padişahla karşılaştım, sözünü hiç tutan olmazmış.”

Padişah:

“Senin o padişah sandığın, Padişah kıyafeti giymiş bir kızdır.”

Tembel:

“Kız mı?”

Padişah:

“Kız işte, kızın sözünü kim dinler?!”

Tembel:

“Öyle padişahım.”

Padişah:

“O elma ağacının altında gömülü bir külçe altın var. Onun için meyveleri sarı. Dışı güzel içi çok acı bu meyvelerin. Hiç kimse yiyemez. O altını bulup çıkarırsan, o meyveler tatlanır. Hem de Allah sana mal vermiş olur.”

Tembel:

“Gömülü altın mı dedin.”

Padişah:

“Evet. O altınları neden almadan gidiyorsun?”

Tembel:

“Sen neden almıyorsun?”

Padişah:

“Benim ihtiyacım olmaz.”

Tembel padişahın sözlerine kızmış ve yoluna devam etmiş. Padişah sandığı kız bulmuş.

“Az önce bir padişahla karşılaştım. Size kız dedi. Onun için sizin sözünüzü dinleyen olmazmış. Bir elma ağacının dibinde gömülü bir külçe altın varmış. Onun için o elma ağacının meyveleri acıymış.”

Padişah:

“Al şu padişah elbiselerini giy. Sen padişah ol. Ben de senin karın olayım. O altınları da bulup çıkaralım. ‘Allah bana mal vermiyor!’ demiştin. İşte sana mal.”

Tembel:

“Al padişah elbiselerini başına çal. İstemiyorum ne seni, ne altınları.”

Padişah:

“Tembelsin işte! Ben neyleyim şimdi seni.”

Tembel yoluna devam etmiş. Padişah’ın yanına yaşlı bir kurt gelmiş. Kurt:

“Ben avımı alamıyorum Padişahım.”

Padişah:

“Bir tembel beyni yersen, bundan sonra avını iyi alırsın.”

Kurt:

“Olur padişahım.”

Kurt tembeli aramaya koyulmuş. Tembel, padişahın kızına âşık olmuş.

Padişahı bulmuş. Padişahın güzel bir kızı varmış. Padişaha olup biten her şeyi anlatmış. Tembel, padişaha seslenerek:

“Sizin çok güzel bir kızınız varmış. Onun için sizin sözünüzü dinleyen olmazmış.” demiş.

Padişah:

“O kızımı sana vereyim.”

Tembel:

“İstemem!”

Padişah:

“Sen tembelsin işte!”

Tembel, âşık olduğu kızı bulamadan yolda yaşlı kurda yem olmuş.

4.24. KELOĞLAN İLE PADIŞAHIN KIZI

Bir varımış bir yoomuş...

Bir Keloğlan varımış. Bir de padişahın gızı varımış.

Bu padişahın gızı her gün bir ayaggabı eskitiyo.

Padişah:

“Benim bu gızın bekliyep de nereye gittiğini bulan olursa, bu gızı ona verecem.” diyö.

Bunu her gün bir adam bekliyö. Amma hepsi de uyuyöler. Nereye gittiğini bilemiyöler. Padişah yakalayamayanları da kestiriyö.

Keloğlan bir gün:

“Ben beklerim!” diyö.

“Yahu Keloğlan! Sen bekleyemen. Seni de keseller.” diyöler.

Keloğlan akşam olunca bir makas ve bir çuvaldız alıyo. Padişahın gızının gapısının aazına oturuyö.

Anca orda otururken uyuklayınca çuvaldız yüzüne batınca uyanıyö.

Anca padişahın gızı herkes yattıktan sonra ayaggabısını geyiyö, yola çıkıyo.

Keloğlan, gız giderken eteenin ucundan kesiyö.

Gız, Keloğlan’a:

“Dur! Seni kestirim de gör!” diyö.

Keloğlan gediyo, gız gediyo. Büyük bir suya varıyöler. Aşşada bir gavga oluyo.

Keloğlan da:

“Bu ses neci?” diye varıyo kine iki gardaş gavga ediyö.

Keloğlan:

“Ne bu gavganız?” diyo.

Onlar da:

“Arkadaş! Babamdan galma bir cinbörk var. Onu bölüşemiyok.” diyö.

Keloğlan, bu cinbörkü gabıp gaçıyo. Keloğlan cinbörkü geyiyo. Gızın yanına varıyo. Gıznan gayaa biniyo. Gıza heç görünmüyo.

Gız denizi geçip dağa dırmanıyo. Altın dağından gediyo. Keloğlan ağacın birinin dalından bir yaprak goparıyo, cebine goyuyo. O anda dağlar iniliyor. Gız:

“Allah’ım noluyo da bu gün bu dağlar iniliyor?” diyo.

Gız o dağı aşıyo. Öbür padişahın oğlunun yanına varıyo. Gız o padişahın ooluna aşık oluyo. Her gün onun yanına gidiyo. Padişahın oolu gıza:

“Geldin mi?” diyo.

Biraz gonuşuyolar, oturuyolar. Birez sona yemeğe oturuyolar, yemek yiyolar.

Keloğlan da bunnarnan yemeğe başlıyo.

Gız diyo ki:

“Şurdan sen yiyon, şurdan ben yiyom. Ya şurdan kim yiyo?” diyo.

“Yok!” diyo padişahın oolu. “Sen dalgın geldiğinden bilmiyon!” diyo.

Keloğlan gaşşığı alıyo cebine goyuyo. Bunlar yeyip içtikten sonra padişahın ooluyunan sarayın önüne eniyolar. Orda top oynuyolar. Keloğlan topu da alıyo, cebine goyuyo. Arıyolar, top yok.

Gız diyo ki:

“Noluyo boon.

Gız şafak atarken:

“Ben, ışımadan eve varacam.” diyo.

İşimadan yola çıkıyo. Yolda padişahın gızı dayanıyo. Suyu geçerken gızın sırtına biniyo padişahın oolu. Gız ondan yoruluyö. Gız:

“Ben böyle, her gün böyle dayanmazdım.” diyo.

Keloğlan ondan önce geliyo gapının önüne oturuyo.

Anca gız geliyo Keloğlan’a:

“Dur seni kesdirim de gör. Eyi bekledin!” diyo.

İşıyo. Gız geliyo yatıyo. Vezirler bakıyolar ki gızın ayaggabısı gene eskiyo. Padişah diyo kine:

“Halk toplansın.”

Vezirler geliyo, padişah geliyo. Keloğlan’a:

“Kes!” emri veriliyo.

Keloğlan:

“Beni gonuşturun da öyle kesin!” diyo.

Gızı da çağıyolar.

Keloğlan:

“Sen gapıdan gederken, ben senin eteyiin ucundan kesdimdi.”

Keloğlan gıza:

“Bak baam senin eteyiin ucu kesik mi, deyil mi?” diyo.

Gız bahıyo ki eteen ucu kesik.

“Sen gettin, arkan sıra ben de gettim.” diyo.

Keloğlan gıza:

“Sen filan suyu geçmedin mi?” diyo.

Gız:

“Geçtim!” diyo.

“Sen o suyu geçerken, ben senin üstüne bindim. Sen ondan bu gadar dayandın.” diyo. “Suyu geçtim. Daaya varınca dağlar iniledi. Sen de ‘Niye iniledi?’ dedin. Ben o zaman bir yaprak gopardım o dağdan.” diyor. Dağ onun için iniledi.” diyo.

Yaprağı masanın üstüne goyuyo.

Padişahın oğlu devam ediyö:

“Sen ordan gettin, öbür padişahın sarayına vardın.” diyor. “Orda yemek yediniz. Gaşığı gaybettiniz. Aha gaşık!” diyo. “Ben sizinen yemek de yedim. Siz beni görmediniz.” diyo. “Yemek yedikten sonra top oynadınız. Topu da gaybettiniz. Onu da ben aldım. Aha da top!” diyo. “Sen dedin ki ‘Bu işte bir hikmet var. İşıyo.’ dedin eve yöneldin. Ben de senen geldim. Senden evvel geldim gapının aazına oturdum, yattım. Sen de ‘Dur baam kestirim de gör!’ dedin.” diyo.

“Tamam! diyo padişah, gızımı Keloğlan’a verdim.” diyo.

Gırk gün gırk gece düün çalıyöler.

4.25. PADİŞAHIN DİRDİNİN DEVASI

Bir varmış bir yokmuş.

Yok diyenlerin bildiği, var diyenlerin akli yokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur zaman üstünde; bireler tellal iken, Deve Hasan hamal iken; ben dedemin nenemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken...

Zamanın berhinde bir padişah varmış.

Bu padişahın bir kusuru varmış. O da hiç çocuğu olmuyormuş.

Nedmiş, nedememiş, buna bir çare bulamamış. Herkes padişahın derdiyle dertleniyor, ona çare bulmaya uğraşıyormuş. Bir gün padişahın adamlarından biri:

“Padişahım Fato adında yaşlı bir kadın varmış. Sorduk, soruşturduk. Sizin derdinize çare ondaymış.” demiş.

Padişah bunu duyar duymaz hemen kalkıp Fato Bacı denilen kadının gider ve:

“Aman bacı, yaman bacı! Eline düştüm. Bana bir yol göster de benim çocuğum olsun. Servi boylu kızım, gamalak sırtlı oğlum olsun.” demiş.

Fato Bacı:

“Padişahım, sen niye çocuk istersin! Ülkedeki gençler senin de evladın değil mi?” demiş.

Padişah:

“Onlar da benim evladım. Ama karım Mihrimah Sultan çok istiyor çocuğumuzun olmasını.” demiş.

Fato Bacı, padişaha gönlünü ferah tutmasını söylemiş.

“Bu gece irüyaya yatıp sabah nedeceğini sana söylerim!” deyip padişahı göndermiş.

Fato Bacı rüyaya yatıp rüyasında padişahın nedeceğini buluyor. Ertesi gün padişah geldiğinde:

“Padişahım, çocuğunun olmasını istiyorsan yedi bin yoksulu giydir, yediyüz öksüz çocuğu okut bak, yetmiş metrese yap, yedi tane de cami yap gel.” demiş.

Padişah hemen emir verir. Fato Bacı ne dediyse hepsini yerine getirir. Geri Fato bacının yanına varır:

“Dediklerini yaptım.” der.

Fato Bacı:

“Padişahım kırk bir tane dağ var. Kırk bir dağı aştıktan sonra orda bir kör çoban var. O sana nedeceğini söyler.” demiş.

Padişah hemen yola düşer. Kırk gün kırk gece sonra çobanı bulur.

“Aman çoban, yaman çoban! Bana bir çare bul. Eline düştüm. Ne dilersem yerine getireyim. Yeter ki derdime deva bul.” der.

Çoban da:

“Senden bir şey dilerim. Eğer yerine getirirsen sana çare bulurum.” der.

Padişah:

“Hemen söyle.” demiş.

O da

“Benim gözlerime bir çare bul.” demiş.

Padişah ülkesindeki bütün hekimleri toplayıp, onlara akıl danışmış. Hekimlerin en bilgilisi:

“Çobanın gözlerinin açılması için, servi yaprağını bir yılanı yedirip o yılanın yumurtasını çobanın gözlerine sürmek gerek.” demiş.

Padişah hemen servi, söğüt yaprağı toplayıp bir yılanın kovuğuna varmış. Yılanı:

“Aman yılan, yaman yılan! Çık şunları ye. Sonra da yumurtalarını bana ver.” demiş.

Yılan dayanamayıp kovuğundan çıkmış ve yaprakları yemiş. Yumurtalarını da padişaha vermiş.

Padişah çobanın yanına gelmiş ve yumurtaların akını çobanın gözlerine sürmüş. Böylece çobanın görmeyen gözleri görür olmuş. Çoban:

“Padişahım! Yedi dağ aştıktan sonra karşına bir deniz çıkar. O denizin ortasında bir ada var. O adada adamotu var. O otu bul. Kökünü kurutup havanda döv. Keçi sütüyle karıştır, iç.” demiş.

Padişah günlerce yol gidiyor. Dere tepe düz gidip çobanın tarif ettiği otu bulmuş. Keçi sütüyle karıştırıp içmiş. Dokuz ay sonra padişahın bir oğlu, birde kızı olmuş.

Padişah kırk gün kırk gece şenlik yaptırmış.

Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

4.26. BALIK OĞLAN

Efendiim. Bir padişahın üç oğlu varmış. Padişah oğullarına:

“Oğullarım! Ben öldüm mü, siz adam olmaya olmazsınız. Bari şimdiden şu halkaya asılın da ölüün.” demiş.

Efendim gün gelmiş padişah ölmüş.

Oğlanlar padişahın parasını har vurmuşlar, harman savurmuşlar. Altından girip üstünden çıkmışlar. Derkene paraları bitirmişler. Tam takır ortada kalmışlar.

“Şimdi ne yapacağız” demişler birbirlerine. Demişler:

“Bari asılak da ölek.”

Babalarının gösterdiği halkaya biri asılırmış bol gelirmiş. İkiisi asılsa bol gelirmiş. Üçü birlikte asılmış. Halka kırılmış, tıpır tıpır altın dökülmüş.

Padişah akıllı olduğundan ‘Oğlanlar ellerindeki altınları bitirince, bunların gıymatını bilirler.’ diye düşünmüş ümü.

Oğlanlar o altınların da gıymatını bilmemişler. Har vurup harman savurmuşlar. Altınları bitirmişler.

Kendi aralarında şöyle konuşmuşlar:

“Bize bu memlekette çalışmak ayıp olur. Kendi memleketimizin dışında bir yere gedek, orda çalışsak.”

Kendilerden başka bir de bacıları varmış. Bunlar bacılarını almışlar yanlarına, düşmüşler yola.

Az getmişler uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler. Bir memlekete varmışlar. Büyük oğlana bir tenesi:

“Arkadaş sen bağı kazan mı?” demiş.

“Kazarım arkadaş.” demiş.

Ortancıl oğlana birisi:

“Ya sen şurda bizim ustanın elinin altında taş verin mi?” demiş.

“Tabi.” demiş.

Küçük oğlana da bir tenesi :

“Sen filan yerden su taşın mı?” demiş.

“Taşırım.” demiş.

“İşte arkadaş yemeğin de benim üstüne şu kadar da yövmiye veririm.”

Üçü de işini yapmaya başlamış. Bir gün beş gün derkene efendim, Küçük oğlan bir gün deniz kenarına gzmeye getmiş. Bakmış ki toplantı var deniz kenarında. Varmış ki bir adam balık satıyor. Parası da yokmuş. Balığın birisi de hoşuna getmiş. Barmağında bir yüksüğü varmış, oğlan balıkçıya :

“Şu barmağımdaki yüksüğü verim de, şo bir balığı bana ver.” demiş.

Balıkçı:

“Ulan al, bu balığın hepsi senin olsun.”

Oğlan:

“Yok arkadaş, o bir balığı verirsen yeter.”

Balıkçı:

“Al bari.”

Küçük oğlan bu balığı almış. Bakmış, balık ağzını ayırıp duruyor. Balığı tutmuş gene geri denize bırakmış.

Bir gün beş gün derkene bacıları durduk yerde hamile olmuş. Doktora götürmüşler. Doktor:

“Kesin hamile.” demiş.

Gün gelmiş, bacıları doğum yapmış. Bu oğlanlar bacılarını nöbet nöbet beklerlermiş. Doğan çocuk, erkek çocukmuş. Buldukları ülkede erkek çocuklarını uğursuzluk sayarlarmış.

Bir gün nöbet küçük oğlandaymış. Oğlan biraz hastaymış. Tam o sırada küçük çocuk :

“Dayı, dayı!” demiş. “Sen get de yat, ben beklerim anamı!” demiş.

Dayısı:

“Düş mü görüyorum?” demiş kendi kendine. Gözlerini ovuşturmuş. Bakmış yanında yönünde kimse yok. Oturup beklerkene gene uyuklamaya başlamış.

Çocuk ikinci defa:

“Dayı, dayı! Sen get, anamı ben beklerim!” demiş.

Dayısı:

“Ulan get, sen barmak kadarsın, sana güvenilir mi?” demiş.

Çocuk:

“Yok, yok! Dayı sen yat, beklerim anamı.” demiş.

Neyse dayısı yatmış. Çocuk ışınan öte oynayıp beri oynarken ışığı söndürmüştü. Dışarı çıkmış ki uzakda bir ışık parlıyor. Çocuk koşmuş getmiş. Varmış ki devler koca koca kazanları kurmuşlar, et pişiriyorlar.

Çocuk, varır varmaz koca kazanın birini aldıyanan ataşın üstünden yere koymuş. Devlerin arkası tır tır getmeye başlamış.

“Bu çocuk bu kaynar kazanları kafamıza geçirir” diye korkmuşlar.

Devlerin biri cesarete gelmiş :

“Biz sana bu ataşdan vermek.”

Çocuk:

“Nasıl vermezsiniz.”

Devler:

“Bizi şurdan öte yüze geçirirsen veririz.”

Çocuk:

“O iş kolay.” demiş. “Siz bana çivi getirin bahım.”

Devler buna koca koca çivi getirmişler. Bu çivileri duvara çakmış, merdiven yapmış. Duvarın başına çıkmış. Çocuk:

“Benim işim acele, çabuk gelin ben gedim.”

Devler tek tek gelirlermiş. Çocuk yukarı çıkan devi kesermiş atarmış öte yüze. Kesermiş atarmış öte yüze. Kırkını da kesmiş atmış, ordan getmiş.

İleri varmış ki padişahınan karısı yatıyor. O sırada bir de yılan gelmiş padişahı sokmak üzereymiş. Hançeri yılanı bir atmış, yılan ölmüş. Çocuk hançere:

“Ben gelinceye kadar burdan çıkma ha.” diye tembih edip kendi getmiş.

İleri varmış. Padişahın kızları varmış. Bunların birer bardak da şerbeti varmış. Şerbeti içmiş, ataşı da almış, geri dönmüş. Sabah olmuş padişah kakmış ki yanında koca bir yılan, birisi de hançerinen vurmuş, hançer belinde duruyo. Biraz sonra kızları gelmiş.

“Baba benim şerbetimi içmişler.”

Biraz sonra padişahın adamları gelmiş.

“Padişahım devleri öldürükler, şurdan beri yüze atıklar.”

Padişah:

“Anlaşıldı.” demiş. “Bu hançeri burdan kim çıkarırsa bu işi bil ki o yaptı.” demiş.

Buyruk vermiş, çağirttırmış memleketindeki bütün adamları. Hançeri bir sefer çeken şöyle yan tarafa geçermiş. Hançeri kimse yerinden çıkaramazmış.

Padişah:

“Bu memlekette başka adam var mı?”

“Padişahım, üç oğlanan bir çocuk var.” demişler.

Padişah:

“Çağırın onlar da gelsin.” demiş.

Efendiim bunları da çağırmışlar. Çocuk küçük dayısına:

“Dayı, ben de gelim mi sizinen?”

Dayısı:

“Öteki dayıların görmeden gel arkadan.”

Oraya varışın öteki dayıları çocuğu görmüşler.

“Ulan çabuk eve.”

Padişahın adamları:

“Çocuğa dokunman. Bura herkese açık.” demişler.

Dayıları da varmış, hançeri çıkaramamış. Çocuk varmış:

“Gel aslanım senin yerin bura.” demiş. Hançeri çekmiş, kınına koymuş.

Birisi itiraz etmiş:

“Yav o hançeri ben sapladım, çocuk çıkarttı.” demiş.

Çocuk:

“Geel.” demiş.

Hançeri geri yerine koymuş.

Adam çekmiş çekmiş çıkaramamış. Çocuk hançeri çekmiş kınına koymuş.

Padişah:

“Anlat bahalım. Bu işi sen yaptın?”

Çocuk:

“Benim her konuşmam bir kese altın.” demiş.

Padişah:

“Açın şu hazineyi.” demiş.

Hazineyi açmışlar. Çocuk anlatmaya başlamış :

“İşte ben ataş almaya geldiydim, vermediler. Bizi şurdan şoraya geçir dediler. Ben de yukarı çıkan devi kestim attım beri yüze. Ordan buraya geldim ki yılan seni sokma üzereydi, yılana hançeri vurdum. Gızların şerbetini de, büyük gızının şerbetini büyük dayıma, ortanca gızın şerbetini ortanca dayıma, küçük kızının şerbetini de küçük Hasan dayıma içirdim. Velhasıl onları onlarla evlendirin.”

Bunlar birbiriyle evlenirler.

Çocuk Hasan dayısına:

“Dayı demiş seninen senin hanıma ortak olacağız.”

Dayısı:

“Ulan get avrada ortak olunur mu?”

Çocuk:

“Olur dayı, olur.” demiş.

Dayısı:

“Öyleyse ben isterim, sen al.” demiş.

Çocuk:

“Yok senin hakkın bana geçer.”

Dayısı:

“O zaman sen vazgeç.”

Çocuk:

“Yok dayı, o zaman da benim hakkım sana geçer.”

Dayısı:

“Lan oğlum sen deli misin, akıllı mısın? Nasıl paylaşacak?”

Çocuk:

“O işi bana bırak.” der.

Kadını ayaklarından tavana asar. Kılıcını bileler bileler. Aynı zamanda kılıcına:

“Hadi gözünü severim kılıç senin. Şöyle kalem gibi bölüver. Ne dayımın hakkı bana geçsin, ne benim hakkım dayıma geçsin.”

Kılıcı vuracağı sırada birden arkasını çevirmiş. Kadın korkusundan öhöö deyince, ağzından koca bir yılan çıkar. Yılanı öldürmüş atmış perdenin arkasına.

Kılıcına:

“Ulan biraz eyi keseceksin haa.” demiş.

Gene kaldırıp vururken kılıcın tersini dönderiverirmiş, hanımı korkuturmuş.

Hanım korkudan:

“Aha gettim, bu sefer beni öldürdü.” diye.

“Öhööö.” deyiverince, ağzından gene koca bir yılan çıkar. Onu da öldürür, atar perdenin arkasında.

Gene kılıcı bilelemeye başlamış.

“Bu sefer keseceksin gözünü severim kılıc.” demiş.

Gene vururkene kılıcın tersini döndermiş. Kadın gene korkudan:

“Öhööö’ deyince ağzından koca bir yılan daha çıkmış. Ondan başka yılan enikleri, yumurtaları çıkmış. Onları da öldürmüş, atmış perdenin arkasına.

Hanımı, endirmiş.

“Gel dayı.” demiş.

Dayısı:

“Ulan hani niye bölmedin hanımı.”

Çocuk:

“Bak dayı.” demiş. Yılanları göstermiş. “Bunlar yatışın ağzından çıkar seni boğardı.” demiş. “Onun için böyle bir hileye başvurdum. Al yengemi.” demiş.

Dayısı o kızla evlenmiş.

Bir gün beş gün derkene, bir gün deniz kenarına gezmeye getmişler. Çocuk:

“Dayı.” demiş. “Ben balıkların padişahıydım. Heç tuzağa düşmezdim. O gün nasılsa tuzağa düştüm. Sen beni satın aldın, gene geri serbest bıraktın. Ben boncuk oldum, evinize geldim. Su oldum, bacını aldım. Yine su olup dünyaya geldim. Bacınızı kız olarkten evlendirin, dul demeyin. Ben senin o denize bıraktığın balığım. Aha gettim ben. Haydi Allahısmarladık.” demiş.

Bir atlamış denize, kaybolmuş getmiş.

4.27. ŞAMDAN

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken, eski hamam içinde. Hamamın taşı yok, anamın bahçası yok. Çarşıda bir tazı gezi, boynunda haltası yok.

O yanı yalan, bu yanı yalan, fili yuttu bi yılan. Dedim “Haltacı, halta yapar mısın? Beşyüz altın kapar mısın?”

Burnunda altın hızma, ayağında sarı cızma. Cebine ince hoşafı dökmüş. Çatırdatı kos kimin.

Pilav yağaydı başıma, dolma değeydi dişime, bir kuş olaydım konaydım paklavanın başına.

Vakti zamanında bir padişah varmış.

Bu padişahın üç tane oğlu varmış.

Padişahın her iki oğlu akıllı, uslu. En gücük oğlu berduş. Meyhanede, dağda, kumarda. Yani eve haftalarca uğramaz.

Bir gün padişah haste olur. Hisseder ki artık ölüme yakın olmuş. Kendi kendini böyle kontrol eder. Oğullarını çaaddırır.

“Oğlum gidin, Gücük kardaşınızı da getirin. Ben size vasiyet edicim. Benden sooraki yapacağınız işler, hareketleri size söylicim.”

Giderler, Gücük kardaşlarını ararlar, bulurlar.

“Yahu!” der. “Babam öldise, Allah rahmet eylesin. Benim hesabı buriye getirin, meyhaneye getirin.”

“Yahu kardaşım gel! Babayıdı, seni isti.”

Neyse getirirler. Oturur o da bir tarafta.

Padişah der:

“Oğlum! Benim vahtım yaklaştı, ölicim.” der. “Ben öldikten soora cenaze merasimi, taziyem falan bittikten soora büyük kardaşınız yerime padişah olacaktır.”

Büyük oğlunu padişah tayin eder.

“O ölirse ikinci oğlum, ortancılı kardaşınız padişah olacaktır. O da gittikten soora, yani sen sağ kalırsan gücük olarak, sen yerime padişah olursun. Fakat size bir tavsiyem var.”

“Atlarla bazen gezmeye falan çıkarsınız.” oğullarına der. Eski zamandan malum at, yani atlar var. “Kuzeye! (Yani şimdiki lisan özere. Ben burada konuşucum veyahut

tabirlerden şarka, garba...) Ondan sonra boyraz tarafına gedin de yani o taraflarda avlanın da sakın gılba tarafında avlanmayın. Kılba tarafında gatiyyen avlanmayın.” diye bi yasak emiri verir. Gendilerine vesiyet yapar ve ilarahmetullah vefat eder, geder.

Babalarını defnederler, taziyesini yaparlar ondan sonra, üç gün bittikten sonra büyük oğlan padişah olur, tahta oturur. Padişahlığını ilan etmiş olur.

Halkı gelir gendine biat eder. Yani tanır. Bahşışını, cülusu neyse daadır. Ondan sonra hayır hayrat yapar. Mahkumları azat eder, borçluların borcunu daadır. Ta bu gelenek öteden beri gelir. Hükümet değışti, bir yenilik olur.

Bu oolan tabi adeti, ava çıkıcı. Bir hafta boyraz tarafına gider. İkinci hafta şark tarafına gider, gün doğuşuna gider. Üçüncü hafta gün batışına, garba gider. Kalır gılba. Dördüncü hafta olur:

“Ne olur, ne varmış bu galıbada? Mesala ben getsem ne olur yani? Benim eşittiğime göre o tarafta daha fazla.”

Birçokları der ki:

“Gılba tarafında daha çok! Soora o kadar gedenler olii, bir şey olmi de, ben olucum!” der.

Galkar, altına biner ve gılba tarafına ava gider.

Böyle memleketten bir iki saat ayrıldıktan soora bakar ormanlık, dağlık. Ondan soora birçok avlar var.

Bir yere gelii. Bahar ki bir mera. Ot diz boyunda. Ondan soora o merada bir al at, kısrak bir at yayılii. Ama heç kıyas kabul etmii. O gadar güzel bir at.

Gendi atı da olduğu için bu atı dutmak istii. Ata yönelii. Kısrak ülküü. Oğlan kovalii, gısrak gaçii. Burada, şurda, orda derken memleketin hududundan ayrilii. Oğlanın memleketi, padişahın memleketi geride gali. Boydan düşüü oğlan.

Aaşama yahın bahı ki bir şehir önüne gelii. O gırsak o şehere girii. Gendisi de arhasından takib edii. Gısrığı kaybedii.

Adam şehere gelii. Aaşam garanlığı. Bahar, bir fakir ev. Gapii dövii. Bahar bir goca garı çıkii.

“Garı!” der. “Misafir kabul edee?”

“Get oğlum, get!” der. “Ben nerde, misafir nerde! Benim ondan soora çırığının yarısı içerde, yarısı dışarıda.”

“Size bi pençe altın verim!”

Evi yihıla para, her müşkülü halleder. Bi pençe altını oğlan garıya verir.

“Gel oğlum, gel!” der. “Eskiden evim misafirhanedir. Bayaktan konşımnan çekiştim de onun için canım sıhılii, böyle söylim.”

Neyse oğlanı içeri alii. Atını affedersin ahıra balii. Ona da biraz şoora yapii. Garı oğlana biraz şoora yapı. Oğlan şoorayı yii. Düşüü yatii.

Sabah olii, oğlan kalkii. Biraz su istii, elini yüzünü yumak için. Böle suyu eline yüzüne döherken, bahar garşıda bir saray. Sarayın da üzerinde insan gafaları. Böle düzülmüş, kesilmiş, arere asılmış.

“Allah, Allah! Garı!” der. “Nedir bu?”

Der:

“Gurban, bu bizim memleketin padişahının sarayıdır.”

“Bu gafalar nedir?”

Der:

“Padişahımızın çok güzel bir gızı vardır. Birçok kimseler bu gızı istedi. Bunun şartı, gız kimsenen gonuşmaz. Her kimle evlenmişse yani şartı bu gızı gonuşturursa güveyi gızı alacak, gonuşturmazsa sabaha gadar, sabahleyin güveyinin gafasını vuriiler, oraya asiiler. Bu gafalar bütün gızı istiyenlerin gafaları. Kimse gonuşturamamıştır bu güne gadar.”

“Ee!” der. “Ben gidim. O gızı istim. Ben onu gonuşturum.”

“Valla oğlum, sen bilin!” der. “Get!”

Neyse atı orda bırahır. Der:

“Yalnız, dünürücü olan geder, altın sandaalenin özerine oturur. Onlar anlarlar ki sen dünürçüsün. Sen de get, altın sandalenin üzerüne otur!”

Oğlan geder saraya. Müsaade ister, yuharı çıhar. Geder altın sandalenin üzerine oturur. Padişaha habar veriiler:

“Padişahım, bir dünürücü geldi!”

Padişah, oğlanı çağıttırır. Baki ki yahışıklıdır.

“Oğlum!” der. “Belli ki sen gızımı istemeğe gelmişsin. Fahat benim gızım şimdiye gadar birçok gençlerin hayatına sebep oldu. Gafaları kesildi. O gafaları gördün. Beni dinliisen vazgeç oğlum. Gençliğine yazzık. Gızımı gonusuramadın mı, gafanı keserim!”

Der:

“Ben gabul edim!”

“Ölümüne sebep olii!” der.

Hocayı çağırır. Nikahlarını kıyar. Oğlan güveylik olur.

Oğlan işte namazını gılar. Yemeğini memeğini yer. Her ne gadar ordan bi laf getirir, buradan bi laf geririrse de gelin Nuh der peygamber demez. Heç gonusmii. Daş gibi.

Sabah olur, nöbetçiler oğlanı çıkarırlar. Kellesini vuri cellat. Kellesini oraya asiler.

Şimdi tabii padişah getti. Gelmeyince ortancılı gardeşi gardeşini sorii, sual ettirii. Derler ki:

“Gılba tarafına ava getti!”

Ee, tabii gardaşını aramak mecburiyetinde. Padişahlığını ilan eder. Bir veziri tayin eder. Ondan soora gendi gardaşının peşine düşer. O da gılba tarafına gider.

O meraya girer girmez bahı ki al gırsak. Tüyünü çeksen yağ damlii. Bunu görür görmez oğlunun aklı başından uçar. Atını gırsaqı tutmak için seğırttirir. Şimdi o gırsak gardaşına ne yaptıise buna da o şekil önünden kaçar. Bu govalar, bu gaçar. Hulasa aaşama yahın gene o memlekete getirir, şehirde gaybolur.

Oğlan da gelir, tesadüf o garının evine misafir olur. Karı götürür atını bağlar. Fakat bakii ki bu da o gence benzi. Hiç bir şeye söylemez o garı. Yine o da yemeğini yer, yatar.

Sabahleyin kalkar, elini yüzünü yiharken baki ki sarayda gafalar asılı. Gardaşının gafası da vardır.

Garıyı çağırır:

“Nedir?” der. “Bu?” der.

“Vallaha oğlum! İşte, birkaç gün evvel senin gibi bir genç geldi. İşte, bizim padişahımızın gızı, kimse gonuşturmadiğı için bütün güveyleerin gafası duvara asılır.”

Der:

“Ben onu gonuşturunurum!”

O da geder. Sözü uzatmeek. Gardaşının akibetine uğrar ve kellesi oraya asılır.

Gel gelelim o güçük oğlana, sarhoş gardaşlarına. O da hiçbir şeyden habarı yok. İki tane gardaşı gitmiş gayib olmuş. Habar verirler:

“Yahu!” derler. “İki tane gardaşın getti. Sen gel de tahta taca sahap ol!”

Gelir, padişahlığını ilan eder. Gardaşlarının peşine düşer. O da meraya gider, o atı govalar. O şehre gelir ve o garının evine misafir olur. Yalnız bi sözüüm, maksat hepsi birbirine benzemediğı için uzatmayak.

“Karı!” der. “Su yok mu? Ben abdest alıcım!”

Her ne gadar berduşsa da namaz kılarmış. Gardaşları gibi değil.

“Vay gurban!” der.

Hemen garı geder, guyudan bir gova su çeker. İbriği doldurur, getirir.

Abdest alır, namaz gılar. Ondan sonra yatar.

Sabahleyin galkar. Sabah ezanında gene bir gova su çeker, abdest alır. Abdest alırken bahı ki, gardaşlarının gafası ve diğer gafaları görür

“Karı!” der. “Gel bakalım, nedir bu?”

Der:

“Valla gurban! İşte oğlumun başı da oradadır. Benim oğlum da o gıza talib oldu. ‘Aha!’ der. ‘Gafası orda!’

Der:

“Karı, ben senin ekmeğini yedim. Belki gider ben de gelmem bile. Hakkını helal et!”

Şimdiye kadar gedenlerin heç birisi garıyla helallaşmamış. Dava burada.

Garı der:

“Gurban! Madem sen böyle söyledin, ben de bunun gonaştırarak yönlerini söyleyem.” Der.

“Şimdik sen gider bu gızı istersin. Senin de diğerleri gibi ondan soora nikahını gıyarlar. Seni gerdeğe gorlar. Sen heç gızınan gonaşma. Yani ne gıza bir laf söyle. Yalnız ondan soora kendin tokalaş. İşte ‘Ben senin kocanım!’ diye söyle. Başka bir şey söyleme. Zaten gonaşmaz. Sabah onunca nöbetçiler seni cellat etmek için götürüncek dersin ki ‘Ben, bu gece ihtilam oldum. Yani hamamcı oldum. Geline tabii yaklaşmadım. Benim hamama getmem lazım. Beni hamama götürün. Gusledeyim, iki rekat namaz kılım. Ondan sonra da beni cellat edin. Yani ben pis pis cellatlık olmayacağım.’ Seni hamama götürdüler mi, sen hamamın filan yerinden, köşesinden bi daş çek. O daş bizim eve çıhar. Orada bir yol vardır. Bize gel. Ben senin nasıl hareket edeceğini söylerim.”

Oğlan garının elini öper ve gider, gızı ister. Ondan soora diğer gardaşları gibi düğünü yaparlar, gedeğe golar. İşte padişahın gızına der:

“Ben senin gocanım, helalınım. Namaz kılacağım.”

Namazını gılar, Kur’anını çıkarır, okur. Başka bir şey söylemez.

Kız böyle fel fel kendine bahii.

Sabah oluncak tabii nöbetçiler alışmışar. Çünkü iki ayda bir, üç ayda bir böyle bi genç gelii. Soyra gafası gidi. Baharlar ses semit yok. Kapıyı döverler, oğlan çıhar. Götürürler. Cellat ederlerken:

“Ben bir ara yattım. Ben hamamcı oldum. Gusletmek için beni hamama görürün, gusul edim. İki rekat namaz kılım. Soyra beni cellat edin.”

Patışaha haber verirler.

“Doğru söylii, götürün!”

Hamama götürüler. Hücreye girer, garının tarif ettiği hücreye girer. Bi daş çeker. Hemen iner ondan sonra. Demek yolmuş orası. Garının evine gelir.

Der:

“Oğlum durma, hemen kalk! Memleketin garp tarafını takib et. Yani memleketin surlarını çıktuktan sonra ikiyüz adım atarsan sonra sağa bi yol gelir. Yola saptın mi o yoldan da ikiyüz adım atarsan yerde bir delik vardır. Orada yer altı patışahı yaşii. Sen o patışahın yanına get. Dersin ki ‘Güçük talebeyi istim. En güçük talebeyi ver!’ O talebeyi al, gel. O gızı gonusur.”

Oğlan garının elini öpüü. Hemen memleketin garp tarafındaki gapıdan çihii. Surları terk ettikten sonra ikiyüz adım atar. Sağa döner, ikiyüz adım daha atar. Bahı ki hakikaten böyle bir tekke gibi, böyle bir çuhur. Sümlümden inii. Üç süllüm eni. Bahi ki yerin altında bir ev kimin, saray kimin bir şey. Ha, böyle böyle. Gız çocukları ohiler. Selam verir hacaya der ki:

“Ben en güccük talebeyi istim.”

“Fılan garı mı söyledi?” der.

“Evet!” der.

Hemen bir gız çocuğu çağırır dört beş yaşında. Der:

“Get, anandan izin al. Bu amcayla gideceksin!”

Henen çocuk gayıb olur. Biraz sonra gelir, Oğlanın eline yapışır. Şimdi o çocuk der ki:

“Beni o patışahın gızı için mi götürün? Bak ben o tulungi nasıl gonusdurrum.” der.
“Sen garışma!”

Garının evine geliler, ondan sonra der:

“Ben şimdik bir gara böcek olucum.” Bizde ‘böycük’ derler. “Bir gara böycük olub cebine giricim. Seni götürür aşam üstü içeri gorlar. Ben cebinden çıkarım. Şemadanın altına girim.” Bizde ‘şemadan’ derlerdi eskiden, siz ‘şamdan’ diisiz. “O benim girdiğimi görmez. Sen yine iki rekat namaz gıarsın. Dersin ‘Patışahın gızı! Dün gece ben misafirdim. Üç gün hakkı vardır. Fahat sizin adetlere göre bi gecede cellat edisiniz. Ben ikinci gece de seninle gonusmak istim. Yani bir gece daha hakkım var. Ama ben ikinci gecede gonusmak isterim.’ de.”

Oğlan söylenenleri yapii. Heç, gız yine yüzüne bahii. Haşa huzurdan ayı gibi bahii.

Yani:

“İşte gız, gonuş, yazıktır. Bu gadar gencin başına sebep oldun, günahtır. Etme eyleme! Bak benden daha yahışıklı genç bulamazsın!”

Her nerden laf getirdiyse yoh.

şemadan seslenmeğe başlar. Böcük altında ya!

Der:

“Misafir, onu bırak, bırak. O tulungi şimdiye gadar çok gençlerin gafasına sebep oldu. Onun gibi cadı garısı var mı?! Ben size syliyorum ne isterse.”

şimdi gız bahar, şemadan gonuşur. Afallar yani. Bahs devri olur. Kız -Allah Allah!- gonuşamaz da.

Oğlan der:

“şimdi missafirem.” der. “Mesele eğelenmek istim!”

şemadan seslenir:

“Ee!” der. Ben size bir haket söylem.”

Oğlan der:

“Söyle!”

Der:

“Vahtı zamanında üç gardaş varmış. Bir de emmileri varmış. Emmilerinin de bir güzel gızları varmış. Her üç gardaş da bu gıza talip olmuşlar, evlenmek istemişler. Emmilerinin gızını istince, emmileri demiş ki ‘Ben gızı size böyle vermem. Her biriniz gedin bir hüner oğrenin, alışın. Hanginizin hüneri, sanatı daha iyi olursa ben gızımı ona veririm. şimdi ona versem o huylanır, ötekine versem o huylanır. Fahat hanginizin sanatı, hüneri daha üstünse ben gızımı ona verim. Kabul edii misiz?’ ‘Ediyk!’ dediler. Memleketi terk eder, her birisi bir memlekete gidiler. Eğer üç sene, eğer beş sene. Tabii müddeti meçhul. Günün birinde büyük gardaşları der ‘Hele bir gardaşlarım arim, hele noldu bu mesele? Her birimiz muhakkak bir şey oğrenmiştik.’ Arar, ortancılık gardaşını

bulur. Güccük gardaşlarını da bulurlar. ‘Gelin ağam, biz şimdiye kadar ne öğrendik, sanatlarımızı söylüyek!’ Böyüğüne derler ‘Ağam sen ne öğrendin?’ Der ‘Ağam, ben öyle şey öğrendim ki ben şimdi gulağımı yere versem, yeri dinlesem, dünyanın neresinde ne olmuşsa hepsini ben derhal aynarım.’ Ortanca der ki ‘Bende bir post vardır, elde etmişem. Üzerine bir cemaat oturdu mu neresi olsa seni bir dakikada oraya götürür.’ E gücüğü? Güccüğü de der ki ‘Bende bir elma vardır. O elmayı herhangi bir ağır hastaya, ölümcül bir hastaya koklatsam derhal şifa bulur!’ ‘Ee’ derler. ‘Yahu madem öyle emmimiz gızı, bu gün beş senedir veyahut altı senedir ölü mü, sağ mı? Yoksa ne yapiler, değil mi ya? Biz gittikten sonra durum değişti mi? Bir kimseye mi verdiler?’ Böyüğü hemen gafasını, gulağımı yere verir. Diiner diiner. Der ‘Vallahi, emmimiz gızı sağ. Ama ağır hasta. Ölümcül, ölüm yatağındadır.’ ‘Evi yihılmaya ulan!’ der Ahmet. (Eğer adı Ahmet’sen.) ‘Ula, o postu çıkarsana!’ der. Hemen postu çıkarır. Üzerine binerler. Cet uçağı gibi gij gij gij. Ondan sonra gelirler emmelerinin evine. Baharlar hakkaten gız ağır hasta. Artık neredeyse ağzına su damlatiler. ‘Ulan!’ der Mustafa. ‘Evi yihılmaya! Elmayı çihartsana! Daha duracak zaman mı!?’ Hemen elmayı çıkarır. Gıza koklatır. Gız ‘Hapşi!’ der ve ayağa kalkar. Şimdi bunlar üçü kavga eder. O der ki ‘Ağam ben yeri dinlemesiydim kızın hasta olduğunu nerden anlacidik? Bu gız benimdir.’ Ortancası der ki ‘Yahu benim postum olmasaydı, siz iki senede buraya yetişemezsiniz. Gız ölür gederdi, değil mi? Bu hak benimdir.’ Güccüğü der ki ‘Yahu elmayı koklatmasaydım gız hayat bulmazdı. Bu hak benimdir.’ ”

Gız dinlii tabii. Oğlan da dinli. Der:

“Böyüğün hakkı mı, ortancısının mı, yoksa gücüğün mü hakkıdır?”

Oğlan gafadan der:

“Böyüğün hakkıdır! Mesala yeri dinlemeseydi...”

Şimdi şamedan der:

“Yok bilemedin!”

“Ya?” der.

“Post olmasaydı bunlar ne vakit yetişeceklerdi?”

Gız ordan patlamasın mı:

“Yere giresiz!” der. “Siz de bi adam mısınız?! Alma koklattırmasaydı kız ölür gederdi.”

Nöbetçiler hemen içeri girdiler, Patışaha hemen heber verdiler.

“Gızın konuştı!”

Padişah der tabi:

“Nasıl konuştı?”

“Fılan şemadan konuştı, filan konuştı, zaman galmadı.”

Patışah der ki:

‘Ben de dinleyim bahım, nasıl? Ben de bir gece daha size müsada ediyim. Yarın aşam ben de gızımın konuşmasını gizli olarak dinlecem.’

Şimdi oğlan evi terk etti, garının evine geldi. Gız hırsından şemadanı galdırdı yere vurdu, parça parça etti. Tabii o böcük cebine girdi.

“Sen mi benim konuşmama sebep oldun?”

Halbuki ahmak düşünmediy ‘Şemadan konuşur mu?’ O gül gibi şemadanı gırdı.

Şimdi ertesi gece o gız çocuğu böcük oldu, cebine girdi.

“Şimdi ben geder camlı sandığın içerisine girim.” dedi.

Eskiden camlı sandık vardı, şimdi camlı dolap. Yani gelinler cehizlereini felan bunun içine goyarlardı.

“Ben gene cebinden çıkar, camlı sandığın altına girim. Başlarım bir yerinden konuşmağa. Yine sen patışahın gızına bi şeyler soran, konuşmaz. Ben yine size haket söylerim.”

Şimdi gene oğlan içeri girer. Ondan sonra:

“Merhaba Patışahın gızı! Gene artık bu akşam serbest konuşsan. Bak dün gece konuştun. Bu inatlığı terk et.” diyerekten oğlan ortaya birkaç laf atarsa da gız gene konuşmiy.

Ordan camlı sandık konuşmaya başliy:

“Yahu, dün gece şemedan kardeşim gonaştı. Ondan sonra bu tulungi böğün bunu gırdı.” der. “Bununla konuşma, bu çok melundur, çok inattır. Sen bana sor. Ben söyleem.” der.

Gız böyle camlı sandığa bahar.

“Sandık gonaşur mu? Neyse ne!” der.

“Ben size bir hekaye söylücüm.” der camlı sandık.

“Ee” der. “Allah senden razı olsun camlı arkadaş:”

Der:

“Vahtı zamanında üç arhadaş varmış. Yani üç kişi arhadaş olmuşlar. Birisi hoca, biri terzi, biri nacar yani marangoz. Tabii Hoca'nın boynunda çantası, içinde Kur'anı, mevlütü, mızraklısı barabarında. Nacar olan şahsın torbasında bıçkısı, keseri, çekici, mihı, her bir şeysi vardı. Terzinin de hurda torbası, makası, ölçüsü yanında. Bunlar gurbette çalışmak, her biri bir yerde vazife görmek istilerdi. Arhadaş olmuşlar. Bir dağa gelmişler. Akşam olmuş. Dağda bir mağaraya sığınmışlar. Demişler ki ‘Bu gece biz burada yatak. Sabahleyin kalkar gederik.’ Namazlarını gıldıktan sonra birisi demiş ki ‘Biz hepimiz yatsak olmaz. Buranın garibiyik. Burada canavar olur, hırsız olur, eşkıya olur. Nöbetleşe yatak biz. Her birimiz iki saat veya bir saat nöbet turalım.’ Nacar diyor ‘Benim uyhum tez gelir veyahut uyhum ağrıdır. Ben o saat galkamam. Ben ilkin bekleyim.’ der. Terzinen hoca düşer yatarlar. Şimdi nacar böyle bir yarım saat kadar oturur. Canı sıhılır, uykusu gelmeye başlar. Gendi gendine uyhusunu geçirmek için iş arar. Bahar ki içeride kütük. Bıçkıyla kütüğü keser, ince tahta eder. Kalkar tahtadan bir gız yapar. Hem uykusunu geçirmek için hem de bir hüner yani bir sanat göstermek ister. Gızı yapar. Nöbeti tamam olur. Gızı mağaranın köşesine dayar. Nacar yatar, terziyi uyandırır. Terzi nöbete galkar. On-onbeş dakika oturduktan sonra canı sıhılır. Gözleri kirlenir, uykusu gelmeğe başlar. Böyle etrafına bakarken bahar ki tahatadan bir gız. ‘Vay!’ der. ‘Nacar hünerini göstermiş!’ O da kalhar, hurda torbasını yere döher. Hurdalardan bu gıza bir entari diker. Üzerine geydirir. Nöbeti tamam olur, hoca efendiği nöbete uyandırır. Hoca da kalkar abdestini alır. Sabah namazını kılar. Etrafına baharken bahar ki bir gız. Elini vurur, bahar tahta. Üzerindeki elbise de bir kumaş parçası. Der ‘Bunlar sanatlarını göstermişler.’ Hemen kılıbaya döner, iki rekat namaz gılar. ‘Ya Rabbi!’ der. ‘Sen bunları vermeye gadirsin. Sen buna bir can ver, insan olsun!’ Allah

her şeye gadir. ‘Hapşı!’ der, kız insan olur. Neyse oturur gonaşmağa başlar. Sabah olur. Nacarla, terzi de uyanır. Baharlar ki kız etraflarında geziğ. Çok bir kız. Şimdi nacar der ki ‘Ağam bunu ben yaptım. Bu benim hakkımdır.’ Terzi der ‘Sen yaptın ama bu kız ortalıkta çıplak gezemezdi ya! Ben de bunun üzerini örttüm. Bu benimdir!’ Hoca der ‘Yahu! Bu tahtadan adam yapmış. Sen de bi elbise dikmişsin. Sittin sene yerinde kalaydı bu, ne faydası olurdu. Ben Allah’a yalvardım. Allah buna ruh verdi. Bu benimdir!’ Aralarında böyle bir mücadele geçer.”

“Şimdi sen de gardaş? Oğlana söylesen. “Bu hak kimindir?”

Oğlan der:

“Yahu bu da sorulur mu? Tabii hak nacarındır. Nacar gızı tahtadan yapmasaydı, nereden mesele belli olacaktı.”

Der:

“Yahu bunu bilmin sen. Heç çıplak gezebilir mi? Hak terzinindir.”

Gız ordan patlar:

“Kül başınıza!” der. “Dün gece söyledim, siz ahmaksınız.” der. “Hoca efendi Allah’a yalvarmasaydı, Allah ona ruh verir miydi? Hak hocanıdır.” der.

Patışah içeri girdi.

“Seni gidi cadı karısı!” der. “Şimdiye kadar birçok gencin başına sebep oldun.”

“Al oğlum!” der. “Bu senin ailendir. Memleketinde mi evlenirsin, burada mı?” der.

Oğlan der:

“Ben memleketimde evlenirim!”

Oğlan gızı alır, garının evine getirir. Gece yarısı kalkar gızı boğazlar. İki tane gardaşını öldürmüş. Ondan sonra garının elini öper, atına biner, gelir babasının memleketine. Tahta oturur.

Artık içkiyi, kumarı, berduşluğu terk eder. İyi bir patışah olarak babasının tahtına oturur ve tahtın varisi olur.

Onlar yer, içer, mirasına geçer. Siz yeyip içip muradınıza geçersiniz.

Gökten üç alma düştü. Biri hekaye söyleyene, birini de size bağışladım.

4.28. ALTIN İNEK

Bir varmış, bir yokmuş. Evel zaman içinde, kalbur saman içinde...

Bir hoca varmış, bir de bu hocanın hanımı varmış.

Hocanın hanımı çok hasta imiş. Hocanın hanımı da hocaya demiş ki:

“Eğer ben ölürsem, bu altın babıçlarım kimin ayağına olursa onunla evlen!” diye vasiyet etmiş.

Hocanın hanımı ölünce, hoca avradının vasiyetini yerine getirmek için bir tellal tutar. Tellal:

“Yarın padişahın bahçesinde toplantı var!” diye millete duyurur.

Millet padişahın bahçesinden içeri girerken bütün kadınların ayağına giydirir. Fakat altın pabuç kimsenin ayağına olmaz. Kala kala tek hocanın kızı kalır.

Hoca kendi kızına dener. Pabuç kızın ayağına olur.

“Kızım!” der hoca. “Anın hatırı uçun beninen evleneceksin!” der.

Gız:

“Öyle şey olur mu? Baba, heç gızınan baba evlenir mi?” der.

Hoca:

“Vallahi bilmem. Anın vasiyeti böyle. Napalım gader.” der hoca.

Gız:

“Tamam! Beninen evlenicin evlenmiye. Senden isteklerim var. Bana altın inek yaptıracaksın. Kilitli olacak.” der. “Ha, bi de guyumcuyu yanıma çaaracaksın!” der.

Guyumcu gelince gız guyumcuya der ki:

“Guyumcu gardaş! Öle bişey yapacaksın ki benden başka kimse açamasın ineği. Bir de beyaz horuz yapacaksın!” der guyumcuya.

Guyumcu bunları yapıp getirir.

Neyse babası gızınan evlenir.

Gız:

“Baba ben bir tuvalete gedin!” der.

Aşağıya ener gız. İneen içine girer, horuzu da ineen boynuzuna goyar.

Hoca bir gelir ki ineen boynuzundaki horuz. Canlanır uçar. Hoca der:

“Vallaha bizim gız guş oldu uçtu!” der.

Hoca inee satmak uçun bazara geder. Ülkenin bir de padişahı varmış. Onun oolu ava gederken bazardaki galabalı görür.

“Bu neymiş?” diye varır.

Bahar ki bir altın inek. İneği alır, eve salar. Gendi:

“Bunu!” der azaplarına. “Benim odama goyun!” der.

Gendi ava geder. Niise avdan gelir. Bahar ki odasındaki yemek yenmiş.

Anasının yanına varır.

“Ana!” der. “Bu yemee sen getir bundan sonra. Azaplar yemee yiiler!” der.

Devlisi gün padişahın oğlu gene ava geder. Gelir ki gene yemekler yenmiş. Anasının yanına varır. Oolan:

“Ana ben sana getir demedim mi yeme?” der.

Anası:

“Oolum, elimnen götürdüm!” der.

Bir gün, iki gün devam eder böyle. Oolan bir gün ava getmez, saklanır. Gene yemek gelir. Gız inekten çıhar. Yeme yer, geri inee girerken oolan görür. Oolan gıza aşık olur.

Anasına der ki ondan sona:

“Ana ben çoh acıhdım. Bana iki gişilik yemek getirsinler!” der.

Niise padişahın oolu da nişanlanmış. Nişanlı evi der ki:

“Ya şu bizim güvenin ineeni birez de biz sevek!” derler.

İnee alırlar. Dooru fırına götürürler. Fırıncıya diiler kine:

“Bunu erit!” diiler.

Fırıncı:

“Biraz işim var, soona eridirim!” di.

Gız bunu duyunca inee açii, gaçii. Bir garının yanına gelii. Garının da kimsesi yoomuş. Garının yanında galii.

Padişahın oolu gızın geri gelmedini görünce hastalani. Derdine derman bolunmi.

Di ki:

“Bana sırasinen her gün bir evden yemek gelsin!” di.

Niise sıra garıya gelince garı di ki:

“Gızım, bizim unumuzdan başka bişeyimiz yok!” di.

“Biz de un bulambacı yapak!” diler.

Niise un bulambacını yapiler. Bulambacı satıra boşaltırken gız yüsünü satıra ati.

Garı yeme götürü padişahın sarayına.

“Oolum!” di. “Benim de bundan başka bi şeyim yok!” di.

Olan bulambacı gaşınan garıştırırken yüsü göri.

“Ana senin evin nerde?” di.

“Fırının yanda!” di.

Geli, bahı ki gız orda.

“Ana sen bu gızı bana veri?” di.

“Niye vermiyim olum. Sen gosgoca padişahın oolusun. Sana vermim de kime verim!” di.

Niise gızı eve getiri. Esgi nişanlısını da ineğin için koyi. İnee fırına sali. Esgi nişanlısı da öli.

Gendi de kırk gün kırk gece dün yapı.

Onlar erdi muradına biz çikalım keremine.

4.29. CAN DAMARI

Bir varmış bir yokmuş.

İki bacı varmış.

Biri zengin, biri fakirmiş. Biri yoklukta, biri şenlikte imiş.

Zengin bacı, fakir olana un bulamacı götürürmüş.

Fakir bacı, hamileemiş. Bir gün hamama gitmiş. Fakat parası yokmuş. Hamamcıya para verememiş. Para yerine tasını vermek istemiş. Hamamcı kabul etmemiş.

Hamamcı, kadını bırakmamış. Kadın içerde kalmış.

Kadının sancısı dutmuş.

O sırada duvar “Şak!” diye yarılmış. Ortasından iki melek çıkmış.

Meleklerden birisi, fakir bacıya:

“Kızın olacak.” demiş. “Ağladıkça gözlerinden mercan dökülecek. Güldükçe yanaklarından gül bitecek. Yürüdükçe, yürüdüğü yerler çayır çimen olacak.” demiş. “Su dökündükçe, su altın olacak.” demiş.

Öyle de olmuş. Zengin olmuşlar.

Öte yandan zengin bacı, oğluna:

“Oğlum, şunu dezzen yesin.” diyerek, çocuğa un bulamacı götürüyor.

Oğlan gitmiş. Fakat ne görsün. Dezzesinin evinin yerinde kat var.

Geri dönüp olanları anasına anlatmış.

Zengin bacı bunu merak etmiş, bacısının yanına gitmiş.

Fakir bacı, hamamda olanları anlatmış.

Zengin bacı da hamileymiş. Hemen hamama gitmiş. Yanına da hiç para almamış. Sadece bir tas almış.

Hamamcıya parasının olmadığını söylemiş.

Hamamcı, onu bırakmamış. İçerde kalmış.

Kadın ağlamaya başlamış. O sırada sancısı tutmuş.

Duvar “Şak!” diye ortadan yarılmış. İki melek çıkmış.

Meleklerden birisi, zengin bacıya:

“Bir kızın olacak. Güldükçe yüzünden kara çalı bitecek. Ağladıkça gözlerinden irin dökülecek.” demiş.

Kadın ağlayarak çıkmış.

Fakirken zengin olan bacının kızı büyümüş.

Bir gün çeşmeye suya gitmiş. Padişahın oğlu, kızı çeşmede görmüş, aşık olmuş.

Padişahın oğlu, kızıdan su istemiş. Kız da su vermiş.

Padişahın oğlu, kıza bakmış. Kız yılışmış. Yılışınca yanaklarında güller açmış.

Padişahın oğlu, kızıdan gül istemiş. Kız da vermiş. Güller burcu burcu kokuyormuş.

Padişahın oğlu, anasına gitmiş. Kızı gördüğünü, ona aşık olduğunu söylemiş. Olanları anlatmış.

Padişahın oğluyla bu kızın evlenmelerine karar verilmiş. Düğün kurulmuş.

Düğüne zengin bacı da gelmiş. Fakat bu, durumu kıskanıyormuş. Kendi kızını vermek istiyormuş.

Kız gelin giderken:

“Kızın yanında ben gideyim!” diyor.

Giderken, gelini kimse görmeden gözlerini oyup ıssız bir yere, dağa atıyor. Yerine kendi kızını geçiriyor.

Gelin, sarayına gelince padişahın oğlu duvağını açıyor. Fakat ne görsün? Kız o kız değil.

Gelin ağlıyor. Ağlayınca gözlerinden irin dökülüyor.

Padişahın oğlu gene de kızı kabul ediyor, evleniyor.

Bu duruma zengin bacı çok seviniyor.

Oyulmuş gözleri kör, yara bere içinde olan fakir bacının kızına dağda bir oduncu raslıyor. Evine getiriyor.

Eve gelince oduncunun karısı:

“Bana kör bir kuma mı getirdin?” demiş.

Oduncuyla karısı kavgaya tutuşmuş.

Kızcağız da onlara:

“Bana bir satır su getirin, yıkanayım. O zaman bana ‘Pis, kör.’ deyin.” demiş.

Oduncunun karısı kızı yıkarken suyu kızın sırtına döktükçe su altın oluyormuş.

Kadın:

“Dur, seni teşte yıkayayım.” demiş.

Teşte yıkamış. Bir teşt altın dolmuş.

Kız iyi olmuş. Fakat gözleri kör edilmiş, çıkarılmış. Gözleri de zengin bacı almış, bohçasına koymuş umuş.

Kör kız bir çocuk çağırıp dezzesinin evini tarif etmiş ve şöyle öğüt vermiş:

“ ‘Bir çift güle bir göz.’ de.” demiş.

Çocuk da öyle yapmış. Gözleri alıp kör kıza getirmiş.

Kız gözlerini takmış. Gözleri iyi olmuş.

Öte yandan zengin bacı, attığı kızın yerini öğrenmiş. Oraya misafir olmuş.

Kız dezzesini tanıyor fakat oduncunun karısına da bir şey demiyor. Dezzesi’ne:

“Hoş geldin!” diyor.

Aaşam olmuş, yatacak zaman gelmiş, yataklar serilmiş.

Zengin Bacı:

“İlla ben bu kızla yatacağım.” demiş oduncunun karısına.

Oduncunun karısının zoruyla kızla dezzesi yatmak zorunda kalmış.

Kızın kolunda bir can damarı varmış. Gece kolundaki can damarını dezzesi almış. Kız, cansız kala kalmış.

Zengin bacı, kızın can damarını bohçasına koymuş, oradan ayrılmış. Getirip kendi kızına vermiş.

Fakir bacının kızı mezarlığa konmuş.

Patişahın oğlu oradan her gün geçermiş. Nasıl olmuşsa cansız yatan kız, padişahın oğlundan hamile kalmış. Bir çocuk doğurmuş.

Patişahın oğlu gelip geçerken bir çocuk sesi duymuş. Çocuğu görünce almış, karısına götürmüş, karnını doyurmuş.

Her gün böyle yaparmış. Çocuk biraz büyüyünce, yine evine götürmüş. Evde karısı çocuğa bakarken bohçasını açmış o sırada. Can damarı çocuğun eline geçmiş.

Çocuğun elinden geri almış. Çocuk ağlamaya başlamış.

Padişahın oğlu hemen onların yanına gitmiş. Niye ağladığını öğrenmiş. Can damarını çocuğa geri vermiş. Çocuk susmuş. Daha sonra çocuğu mezarlığa anasının yanına götürmüş.

Çocuk can damarı elinde oynarken, can damarı cansız yatan anasının üstüne değdikçe, cansız beden canlanmaya başlamış.

Çocuk nasıl etmişse can damarını anasının koluna takmış. Anası hemen canlanmış, yekini vermiş.

Bu durumu görünce şaşırın padişahın oğlu, kendi eski sevdiği olduğunu anlamış. Kız da olanları anlatmış ve evlenmişler.

Ocakta kömür, sizlere ömür.

4.30. FATMACIK

Bir Fatmacık varmış. Fatmacık'ın bir analığı varmış. Analığın Hatice diye bir gızı varmış.

Babası çiftçilik yaptığından evde fazla durmazmış. Bunu fırsat bilen analık Fatmacık'a her zaman eziyet edermiş.

Analığı, Fatmacık'ı bir iş için komşuya göndermiş.

Padişahın oğlu Fatma'yı yolda görmüş. Fatmacığa aşık olmuş. Fatma'yı takip ederek nerde oturduğunu, evini öğrenmiş.

Padişahın oğlu annesigili Fatma'nın evine istetmeye salmış.

Analığı, Fatmacık'ı merdivenin altına saklamış. Düğürcülere Fatma'nın yerine kendi öz kızını göstermiş. Düğürcüler, Hatçe'yi beğenmemişler.

Tam bu sırada Fatma'nın horozu gelmiş.

“Üürü üü! Fatmacık merdivenin altında. Üüürü üü!” demiş.

Düğürcüler Fatma'yı merdivenin altında bulmuşlar. Fatma'yı çok beğenmişler. Düğürcüler:

“Yarın geliriz !” diyerekten evden gitmişler.

Ertesi gün tekrar istemeye gelmişler. Ama analık Fatma'yı yine saklamış. Bu sefer de yüklüğün içine saklamış. Hatçe'yi göstermiş. Ama kimse beğenmemiş. Fatma'yı görmek istemişler. Analık:

“Fatma evde yok!” demiş.

Bu arada horoz yine gelmiş.

“Üürü üü! Fatmacık yüklüğün içinde!” demiş.

Düğürcüler kalkmış yüklüğün içine bakmışlar ki Fatma yüklüğün içindeymiş. Oğlan da orda olduğu için gızı beğenmiş. Fatma da onu beğenmiş. Orada sözlenmişler.

Oğlana kız bir sigara tabakası verir. Oğlan da altın bir ayna vermiş. Böylece mutluluğa ilk adımı atmışlar.

Analık, Fatma'nın padişahın oğlının evlenmesini engellemek için Fatma'yı daaya göndermiş. Fatma'ya bir ekmek çıkını, bir kirmen eğermek için yün verir, bir de inekleri güdmesini söyler.

Fatmacık daaya getmiş. Daada gezerken kirmen elinden düşmüş. Aşağı doğru yuvarlanmaya başlamış. Fatmacık da inekleri orda bırakıp kirmenin arhasına düşmüş. Kirmen getmiş, Fatma getmiş. Kirmen varmış bir maaraya girmiş. Fatmacık da ardından oraya girmiş.

Kirmeni ararkene bir dev görmüş. Fatmacık çok korkmuş. Dev buna:

“İs misin, cis misin? demiş.

Fatma da:

“İs deelim, cis de deelim. İnsan evladiim.” demiş.

Dev Fatma’yı sınamak için:

“Kafamı kır, geçir.” demiş.

Fatmacık bunun üzerine devin kafasındaki bütün bitleri kırmış.

Dev yine Fatma’ya kapları göstererek:

“Onları da kır, geçir!” demiş.

Fatma da kapları bir güzel temizleyip yıkamış.

Ondan sonra:

“Ahıra en!” demiş. “İnekleri kır, geçir.” demiş.

Fatmacık yine ahıra enmiş. İneklerin altını süpürmüş, onları yemlemiş ve sulamış.

Dev Fatma’nın temiz yürekli biri olduğunu anlamış ve mükâfat vermeyi düşünmüş. Fatma’yı yanına çarmış:

“Şu ırmaktan üç türlü su ahar. Biri siyah, bir beyaz, bir de altın sarısı su ahar.” demiş. “Siyah geldiği zaman ve beyaz geldiği zaman beni çağırma.” demiş. “Sarı su geldiği zaman beni çağır.” demiş.

Siyah gelmiş getmiş, beyaz gelmiş getmiş. Neyleyim ki sarı su biraz geç gelmiş. Sarı su gelince devî çağırılmış. Dev gelmiş Fatmacık’ın golundan tutmuş, sarı süün içine batırmış. Dev demiş ki:

“Güldün mü güller açılsın, ağladın mı inci mercan saçılsın, yürüdün mü çayır çemenler açsın. Oğlan mı inci mercan olsun. İneğini de toplu bulasın. Kirmenin de bulunup yünün eğrilmiş olarak bulunsun.”

Fatmacık ordan ayrılıp ineğini ve kirmenini bulup evine geldi. Güldükçe güller açılı, yürüdükçe her taraf yeşillik olidi. Analığı bunu fark etdi. Olayın iç yüzünü Fatma’dan öğrendi.

Analık kızı Hatçe’yi aynı şekilde inekleri gütmeye, kirmeni eğermeye gönderdi. Dev’in yanına getmesini söyledi. Hatçe aynı şekilde devin yanına vardı. Dev Fatma’ya sorduğu soruları Hatçe’ye de sordu. Dev, Hatçe’ye:

“Gel şu başımı kır geçir!” demiş.

Hatçe de deyne eline alır, gırıp geçirir.

Dev bu sefer:

“Kaplari gır geçir!” der.

Hatçe de kaplari gırıp geçirir.

Dev:

“İnekleri gır geçir!” der.

Hatçe inekleride gırıp geçirir. İnekler telef olur.

Dev Hatçe’yi yanına çağırır.

“Şuradan bir ırmak geçer.” der. “Bu ırmaktan bir siyah, bir beyaz, bir de sarı su akar.” Dev Hatçe’ye “Beyaz su geder çağırma, sarı da geçer beni çağırma, siyah su gederken beni çağır.” demiş.

Hatçe denileni yapmış. Siyah su gederkene devi çağırmış. Dev bunun golundan tutmuş. Kara suya batırmış.

“Heç yüzün gülmesin, her zaman ağlayasın, gezdiğin yerlerde tikenler bitsin, ineklerini bulamayasın, her biri bir daaya getsin, kirmenini de bulamayasın.” demiş.

Hatçe evin yolunu tutmuş. Eve gelmiş. Anası:

“Ney gızım bu halın?” demiş. “Hani inekler ve kirmen?” demiş.

Hatçe ağlayarak:

“Dev bana böyle böyle etdi.” demiş.

Anası Fatma’yı çaarmış.

“Hatçe nee böyle oldu?” demiş.

Fatma da:

“Hatçe’nin yaptığının tam tersini yaptım.” demiş. “Onun için böyle oldu herhalde Hatçe.” demiş.

Padişahın oğlu Fatma’yı saraylarına aldırıp evlenmeye karar vermiş.

Fatmacık Hatçe'yle birlikte yola çıkmaya hazırlanmış. Analık bunlara duzlu su ve duzlu çörek koyar ve Hatçe'ye der ki:

“Fatmacık acıktığı zaman duzlu çörek, susadı zaman duzlu su içir.” demiş.

Yola çıkarlar. Bir süre sonra Fatmacık:

“Acıktım.” demiş.

Bunun üzerine Hatçe duzlu çöreği vermiş.

Sonra Fatmacık:

“Susadım.” demiş.

Hatçe:

“Su verim ama gözün birini bana vereceksin.” demiş.

Bunun üzerine Fatmacık bir gözünü çıkarıp vermiş. Sonra bir tas daha duzlu su içmiş.

Ancak daha çok susar. Hatçe'ye:

“Bir daha su ver.” der.

Hatçe de:

“Gözün öbürünü de verirsen su verim.” der.

Fatmacık da ölmektense öbür gözünü de verir.

Bunun üzerine Hatçe Fatma'yı bir dereye atar.

Padişahın ooluna Hatçe gelin gider. Padişahın oolu Hatçe'yi cariye olarak saraya alır.

Fatmacık, dereye ağlarken gözyaşları inci mercan oluyordu. Her tarafı inci mercan oluyordu. Bu sırada yoldan bir emmi Fatma'yı görür. Emmi yanına gelir.

“Derdin nedir kızım?” der.

“Benim gözümü oyup bu dereye attılar. Beni buradan götür.” der. “İncilerim de senin olsun. Seni çok zengin ederim.” der.

Bunun üzerine ihtiyar Fatma'yı evine götürür. Karısı meraklanır.

“Gene mi kör getirdin!” der.

İhtiyar da incileri gösterir. Fatmacık da yaşlı gadına hitaben:

“Bana bir tas su ve ilaan getir de elimi yüüm.” der.

Yaşlı kadın samırdana samırdana getirir. Fatmacık elini yur. Elinden dökülen sular altına dönüşür. Bunu gören garı:

“Bir daha su getirim mi?” der.

Epeyce altınları olur. Yaşlı kadın ile emmi çok zengin olur.

Fatmacık, bahcede gezerken bir cücük:

“Cik cik! Fatmacık gözlerin ceplerinde!” der. “Onları gözüne takarsan, gözlerin açılır. Şu yaprağı da gözüne çalarsan çok güzel olur.” der.

Fatma denileni yapar. Gözleri açılır. Artık çevreyi, insanları görmektedir. Fatmacık yaşlı adama bir ricada bulunur.

“Bana der bir daan başına altından bir ev yap!” der. “Sadece bir cam ve bir kapısı olsun. Bu cam ve kapı devamlı açılıp kapansın.” der.

İhtiyar adam günlerce çalışıp didindikten sonra Fatma’nın dediği gibi bir ev yapar.

Fatmacık, yalnız başına dağ evinde yaşamaya başlar. Günlerini evin içerisinde yaşayarak devam ettirmeye başlar. Arada sırada yaşlı kadının yanına gider.

Padişahın oğlu bir gün ava çıkmaya karar verir. Dağda avlanırken bir ses duydu. Bu sesin peşine düşüp aramaya başladı. Nihayet Fatma’nın evini buldu. Bu ses de kapı ve penceresinin devamlı açılıp kapanmasından oluşuyordu.

Padişahın oğlu açılan kapıdan içeriye girdi. Baksa ki Fatma yati. Fatmii hemen görünce tanır. Fatmii atına alıp sarayına götürür.

Hatçe’nin de Fatma’ya yaptığı eziyeti duyunca onu bir atın kuyruğuna bağlayıp atı sürdürüyor. Hatçe’nin her bir parçası bir yere saçılıyor.

Fatmacık ile padişahın oolu kırk gün kırk gece düğün ederler.

Uzun yıllar mutlu bir şekilde yaşarlar.

4.31. İNCİLİ KIZ GÜLLÜ KIZ

Efendim! Günün birinde bir kadın varmış.

Bu kadın hamileymiş. Bir gün hamama getmiş. Hamama varmış ki arkasından kendinen barabar üç tane kız gelmiş.

“Bu gün günlerden ne demişler?”

Çarşamba mı, Perşembe mi imiş velhasıl.

“Yok” demişler. “Bugün Çarşamba.”

Kadın:

“Ee olsun.”

Gızlar:

“Senin gızın olacak”

Gızlardan biri:

“Bu gızın burmayı koluna takıyorum. Bu burma bunun kolundan çıkmadan bu ölmez. Çıkarsa da ölmez amma ölü gibi yatar.” demiş.

İkinci gız:

“Gızın güldükçe güller açılsın. Ağladıkça inci mercan saçılsın.” demiş.

Üçüncü gız:

“Bu gızın gettiği yer güllük gülistanlık, çayırılık çimenlik olsun.” demiş.

Efendim çocuk olmuş, büyümüş. Gülünce güller açılır, ağladıkça inci mercan saçılırmış. Yörüdükçe, gettiği yer çayırılık çimenlik, güllük gülistanlık olurmuş. Tabi burması kolunda dururmuş.

Efendim bunu padişahın oğlu duymuş. Anasına meseleyi anlatmış. Gelmişler padişahın adamları bu kızını bitirmişler. Tabi bir gün tayin etmişler.

Gızın anası:

“Ben gızı şu zaman teyzesinen gönderrim.” demiş.

Sona göndermiş.

Yolda giderken Gız:

“Teyze.” demiş. “Ben susadım, bana bir su ver.” demiş.

Teyzesi:

“Gözüyün birini bana verirsen verim.” demiş.

Gız:

“Yahu teyze.” demiş. “Sen şaka mı ediin. Göz verilir mi bir yudum suya.”

Teyze:

“Yok.” demiş “Şaka maka değil. Verirsen, veririm. Yoksa yok.”

Gızcağız:

“Teyze etme, teyze tutma, teyze haylusun, teyze boylusun.” demiş ise de velhasıl teyzesine söz hiç kar etmemiş. Teyzesi nuh demiş, peygamber dememiş.

Sonunda gözünün birini çıkartmış vermiş teyzesine. Teyzesi bir yudum su vermiş.

Bunu içince daha iyi içi yanmış.

Gız:

“Teyze daha ver.” demiş.

Teyzesi:

“Öteki gözünü de verirsen verrim.”

Gız:

“Teyze olur mu?”

“Olur, yoksa olmaz.”

Gızcağız susuzluğa dayanamamış, o gözünü de vermiş teyzesine. Teyzesi buna kana kana vermiş suyu ama iki gözü de elden getmiş.

Teyzesi attan itiverince öte yanna düşürmüş bunu, bir büklüğün içine. Ata da kendi gızını bindirmiş. Varmış padişahın sarayına.

“Aha geliniz.” demiş.

Gelini kocası ağlatırmış, inci mercan yok. Güldürürmüş, güller açılmazmış. Oğlan durumu anasına anlatmış.

Anası:

“De bre oğlum her şeyin bir zamanı var zahar. Her zaman mı bir olucu, biraz sabret.” demiş.

Tabi o zamanlar, günün birinde nahırcı nahır güderkene ineğin biri kaçıyo. İnek kaçıyo, nahırcı kovalıyor. İnek kaçıyo, nahırcı kovalıyor. Efendim inek geliyor bir bükülüğün içine giriyor.

Nahırcı bakıyor bükülüğün içinde bir kız var ki ne deyim de ne söyleyem. Her tarafı incinen mercannan dolu.

Nahırcı pantoluna, gömleğine, her yerine inciyi, mercanı dolduruyor. Gızı da alıp evine getiriyor.

Nahırcının da çocuğu yokmuş. Bunu gızı gibi sevip bakıyor.

Gız bir gün nahırcıya:

“Baba ben bir gül açtırayım. Sen onu al. Filan yere get. Orda ‘Bir göze bir gül satıyorum.’ de. Benim gözümü al, gel.” diyo.

Tabi nahırcı gediyo.

“Bir göze bir gül satyoom!” diye bağırıyor.

Amma bu sırada teyzesi gızı öldü biliyo. Öteki gızına:

“Şo gözleri verin de gülleri alın.”

Nahırcı gözleri getiriyor. Hak tarafından gözleri eskisi gibi oluyor.

Aradan epey bir zaman geçtikten sona, gız:

“Baba diyo. Ben güleyim bir gül açayım. O gülü götür filan yerdeki padişahın oğluna ver.” diyo.

Nahırcı gülü götürüyor oğlana veriyor.

Bu sırada Hak tarafından gız ondan hamile oluyor. Çocuk doğuyor, biraz büyüyor.

Bu sırada teyzesi bu gızın ölmediğini, ne yaptığını öğreniyor. Üç otuz bir on yaşında bir garı görevlendiriyor. Garıların yaptığı işi şeytan yapamazmış.

Garı varıyor, bir gece gızın kolundan burmasını çalıyor. Gız ölüyor.

Sabaanan bakıyorlar ki gız ölü. Nahırcı gızı çok sevdiğinden bir dağın başına bir kulübe yaptırıyor. Çocuğu da, ölüsünü de oraya koyuyor. Kulübeye bir de kapı yaptırıyor. Gızın adı da Dilber'miş. Kulübenin kapısı açıldıkça, kapandıkça:

“Bahtsız Dilber!” diyor.

Padişahın oğlu da bir gün ava çıkıyor. Bu kulübeyi görüyor. Kulübeye varıyor. Kapı açıldıkça kapandıkça “Bahtsız Dilber” diyor.

Kulübeye giriyor. Bir ölü. Yanında da bir çocuk.

Kendi kendine:

“Bu ölünün yanında bu çocuğun işi ne?” diyor. Çocuğu alıp eve getiriyor. Anasının burmasını oynasın diye çocuğun eline veriyorlar. Çocuk ıp ırahat duruyor. Onu elinden aldılar mı bir çığlık atıyor.

Padişah ve saraydakiler oğlana:

“Bu çocuğu nerden aldıysan götür gene geri oraya bırak.” diyorlar.

Padişan oğlu çocuğu gene geri getiriyor, ölünün yanına bırakıyor.

Çocuğun elindeki burma anasına deyişin, anası diriliveriyor. Çocuğun elinden burmayı alıyor koluna takıyor. Padişan oğlu da şöyle geriden geriye takip ediyor.

Gız çocuğun elinden tutup şöyle bir yürüyor, yürüdükçe güllük gülistanlık, çayırılık çimenlik oluyor.

O zamana kadar padişahın oğlu aradığı gızın o olduğunu anlıyor. Dilber'i alıp saraya getiriyor.

“Başından geçenleri anlat bakalım.” diyor.

Anlatıyor.

Padişah:

“Ulan namussuzlar, demek bunca yıl bize oyun eylediniz diye mi!” diyor.

Gızın teyzesini, koca garıyı, teyzesinin gızını bir çamış gatırın kuyruğuna bağlıyor. Gatırın kuyruğunun altına bir de çakır tikenı yerleştiriyor, bir de çıbık vuruyor. Tiken gatıra battıkça, gatır çifteleri savura savura bunların her parçasını bir yerde bırakıyor.

4.32. TAHTALI KIZ

Varmışdı, yokmuşdu...

Anası babası olmayan bir kız varmış.

Bu kızı köyün ağasının oğluna nişanlamışlardı. Bu kıza da bir adam göz koyuktu.

Bir gün kız kendisi gibi nişanlı olan kızları evine çağırmış. Evde nakış işliyolardı. Kızlardan biri diğerine demiş:

“Kele kalk da aşağıdaki ambardan incir getir de yiyek!” demiş.

Kız da aşağı ambara getmiş. Ambarın içinde de kıza göz koyan Arap varmışdı. Kız elini incire sürdüğünde Arap kıza bizi batırmış. Kız da korkmuş.

“Ben gedyom. Beni anam çaardı!” demiş.

Kızları koyup getmiş. Öteki kızlar birbirlerine:

“Gederse getsin. Biz kendimiz çıkarıp yerik!” demiş.

O kız da gediyo. Aynı şeyler o kızın da başına geliyo. O kız da:

“Beni anam çartdırdı. Ben getmezsem beni anam döver.” diyo ve gediyo.

O tek kalan ev sahibi kız da:

“Gedersaaz gedin. Ben bana çıkarıp yerim!” demiş.

Kız ambara incir alıp yemek için gediyo. Bu sefer Arap kızın üstüne hopluyo. Kızı kaçırmak istiyö. Kız ortalıkda duran bıçağı alıyo. Arap’ın karnına sokuyo. Arap ölüyo. Ondan sonra Arap’ı paramparça ediyö. Heğbeye dolduruyo ve eşşan üstüne koyup eşşan ortasına vuruyo.

“Haydi eşşek, geldiğin yere!” diyo.

Eşşek geldiği köye gediyo. Eşşan geldiğini gören Arap’ın avradı:

“Haydi yavrum. Yakın ataşı. Babaaz et getirdi. Pişirip yerik!” diyo.

Heğbeden eti çıkarıyorlar. Avradın eline kocasının kafası geliyo. Avradı:

“Vallaha bu babanızın kafası!” diyo.

Avaz avaz bağıriyo.

“Biri babaazı öldürük!” diyo arvadı. “Bunu bulucuk!” diye bağıriyo.

Hep beraber eniyorlar. Kıza eşya alıyorlar. Gediyorlar öldüren gızın evine.

“Kızım, düğün var!” diyo. “Hep beraber gedek!” diyo. “Ben emmizin kızıyım!” diyo.

Kız:

“Getmem!” ne diyosa da arkadaşları kızını ikna ediyorlar.

Kız kağıyo, gediyo. Eve geliyorlar. Karı eve gelene bağıriyo. Çocuklarına:

“Cehennemi yakın yavrum!” diyo.

Kız cehenneme götürüyolar.

“Kızım şuraya bas!” diyolar.

Kız da:

“Siz basın. Ben öyle basarım.” diyo.

Ondan sonra cehennemin ortasına geçiyorlar. Kız onların niyetini anlıyo ve hepsini cehenneme yitiyo.

Kız yalnız kalıyo. Kız gediyo.

Bir dağın başında bakıyo. Hızarla tahta biçiyö.

“Emmi!” diyo. “Bana elimce, ayağımca, yüzümce, gözümce bir tahta biç!” diyo.

Kız tahtayı geyö. Nişanlısının kapısına gediyo.

Ağaya:

“Ağa evin güzelmiş. İşiniz var mı?” diyo.

Ağa:

“Elbette var!” diyo. “Kazlarımız var. Kazlarımızı güden mi?” diyo.

Kız da:

“Tabi ki güderim!” diyo.

Çayın kenarına yaymağa gediyo. Soyunup çimmek istiyo. Bunun için soyunuyo, yüssüklerini çıkarıyo ve ağacın dibine koyuyo. Çimip geldikten sonra üstünü geyyo ve yüssüklerini takınıyo. Yüssüklerinden bir tenesi kayboluyo. Kazların yüssüğünü yuttuğunu düşünüyö ve taşları kaza vurup kazın bir tenesini öldürüyö. Sonra eve gediyo. Ağaya:

“Kazın bir tanesini öldürdüm ağam!” diyo.

Ağa:

“Zararı yok tahtalı!” diyo.

Tekrar sabah oluyo. Tahtalı gene kazları otlatmaya götürüyö. Gene yıkanmağa eniyo. Gene yüssüğünün biri kayboluyo. Kaza gene taş vuruyo, kaz öyüyö.

Ağaya gelip:

“Kazın birini gene öldürdüm ağa!” diyo. “Dün bir idi, boon iki oldu ağam.” diyo.

Ağa da:

“Canın sağ olsun tahtalı!” diyo.

Bu sırada ağanın avradı bağıriyo:

“Kov gitsin şunu. Kârından çok zararı var.” diyo.

Gene sabah oluyo. Gene tahtalı kazları yaymaya gediyo. Bu arada ağanın oğlu tahtalıdan evvel suyun kenarına gediyo. Oğlan ağacın başına saklanıp çıkıyo. Bir karağı yapıyo. Kız gene soyunup aspaplarını ağacın başına koyuyo.

Oğlan karağı ile yüssüğün birini çekiyo. Ağacın başından oğlan eniyo. Tahtalıya görünmeden eve gediyo. Tahtalı bakıyo yüssüğün bir tenesi gene yok. Tahtalı atıyo kazın bir tanesini daha öldürüyö. Kız parmaklarını sayıyo:

“Şu fi, şu fi, şu mefi.”

“Şu var, şu var, şu yok!” diyo.

Bu sefer iki kaz birden öldürüyö. Oğlan o vakit tatalıyı tanıyo. Nişanlısı olduğunu öğreniyo. Oğlan bundan evvel eve geliyo. Tahtalı da eve geliyo. Ağaya:

“Ağam, bu gün öldürdüğüm kazlar beş tene oldu.”

Oradan ağanın avradı bağıriyo:

“Ben sana kızı kov demedim mi?”

Bu sırada nişanlısı kahyalara diyo:

“Bana yemeğimi boon tahtalı getirsin.”

Oğlanın da odasında kırk basamak merdiven varmış. Kız ekmeği veriyo:

“Al Ağa!” diyo.

Oğlan:

“Yukardan çık, yukarı!” diyo.

Tahtalı:

“Al Ağa!” diyo.

Oğlan:

“Yukarı çık, yukarı!” diyo.

Kız kırk merdiven çıkıyo. Oğlan kolundan tahtalıyı tutuyo. Tahtalıyı içeri sokuyo.

Oğlan tahtalıya:

“Üstündeki tahtaları soy bakalım!” diyo.

Tahtalı:

“Yok ben soyamam ağam!” diyo.

Oğlan tahtaları çıkarıp havuza atıyo. Kızı zorlan dolaba sokuyo. Tahtayı anasıgil sevine sevine yakıyo.

Bu sırada bir yerde düğün oluyo. Oğlanın bacıları düğüne gediyo. Oğlan nişanlısına:

“Sen de geden mi?” diyo.

Kız da gediyo. Oynuyorlar, halay çekiyorlar. Tahtalı kızlardan önce eve geliyo. Sonra oğlanın bacıları geliyo. Bacıları oğlana:

“Abi gettiğimiz düğüne bir güzel gelikti ki sorma. Aynı senin nişanlını benzeyo.”

Oğlan:

“Benim nişanlım nerde?” diyo.

Derken bir köyden okuntu geliyo. Gene kıza oğlan soruyo:

“Sen de geden mi?” diye soruyo.

Kız da:

“Gedicim!” diyo.

“Bak!” diyo oğlan. “Oyna deyciler, oynacın. Hopla deyciler, hoplaycın.” diyo.

Gene kızlardan evvel tahtalı geliyo. Oğlan kızı dolaba saklıyo. Bacıları geliyo.

Aynısı.

Oğlan bacılarına:

“O kız benim olursa, ne vericiniz?” diyo.

O diyo:

“Ben yssğm!”

Öbürü:

“Kpemi!”

Öteki:

“Bileziğimi veririm!” diyo.

Oğlan dolaptan kızı ıkardıyo. Boyun boyuna sarılıyorlar.

Ordan düğünleri oluyo. Gırk gün gırk gece düğünleri oluyo.

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.33. KANBER TAY

Bir padişahın vakti zamanda  gızı varmış.

Gızları bir gün padişahın odasına üç tane karpuz koymuşlar. Üzerini de rtmşler.

Padişah odasına gelmiş. Geldikten sonra karpuzun birini kesmiş, kötü çıkmış. tekini kesmiş, o da ala bucuk yetmiş. Onu da atmış. Sonuncuyu kesmiş, o epey epey. Onu padişah yemiş.

O zaman padişahın odacısı gelmiş:

“Padişahım bu karpuzlardan bir şey anladın?”

“Yok!” demiş padişah.

“Ben söyleyim o zaman. Şo kötü karpuz büyük gızıyın vahtının geçtiğini, şu ortanca gızıyın vahtının geçmek üzere olduğunu, sonuncu da küçük gızıyın tam vakti olduğuna işaret eder.” demiş.

Padişah:

“Ee ne yapak?” demiş.

Odacı:

“Ben bilmem padişahım.” demiş.

Böyük gız yola düşmüş.

“Aha ben gidiyom.” diye.

Gederken giderken, padişah da kestirmeden getmiş. Tam bir geçitten geçerkene, padişah yolağın önüne oturmuş. Padişah:

“Kımıldama vurrum seni.” demiş.

Gız korkudan oracıkta ölüvermiş. Padişah gızı oraya gömmüş.

Ortancıl gız yola düşmüş.

“Aha ben gidiyom.” diye.

Gederken giderken, padişah da kestirmeden getmiş. Tam bir geçitten geçerkene, padişah yolağın önüne oturmuş. Padişah:

“Kımıldama vurrum seni.” demiş.

Gız korkudan oracıkta ölüvermiş. Ortancıl gızı da gömmüş oraya.

“Küçük gızı da geyinmiş, kuşanmış, bayağı bir erkek gibi olmuş. Bir ata binip düşmüş yola. Gederken giderken o geçide varınca, Padişah:

“Ulan dur vurrum.” demiş.

O zamana kadar, gız kılıncı çekmiş yürümüş.

Padişah:

“Aman dur, ben senin babanım tama.” demiş. Sonra da “Yörü get kızım.” demiş.
“Sen adam olun.”

Gız giderken giderken varmış bir pınar başına. Çayırılık çimenlik, güllük gülüstanlık bir yere varmış ki şarıl şarıl sular ahi.

Atı bırakmış, kendi pınarın başına yatmış.

Bir gürültü gelmiş:

“Bacım, bacım!” diye.

Yatmış yatamamış. Sağa dönmüş, sola dönmüş.

“Ulan bu inilti ne?” diye kılıncı çekmiş yürümüş dereye öteye. Varmış ki dereye kocaaman bir evran yılanı, bir oğlanın koltuğundan aşağısını yutmuş, oğlanın kolları dışarda, oğlan inleyip duruyor.

Gız varmış yılanın ağzından kuyruğuna kadar yarmış, oğlanı çıkartmış. Oğlana demiş:

“Sen necisin, kimsin?”

Oğlan:

“Fılan padişah oğluyum. Ava çıktım. Bir guş vurdum. Guş buriye dereye düştü. Almaya geldim. Beni bir evran yuttu. Beni babama götür. ‘Dile dilediğini insanoğlu.’ derse, ‘Dilediğim sağlığın.’ de. Tekrar sorar. Gene ‘Sağlığın.’ de. Üçüncüde bir daha sorunca, ‘Dilediğim Kamber Tay de.’ demiş. O Kamber Tay’ı aldın midi, bakarsan, o çok güzel bir küheyle olur.” demiş.

Tabi kendi oğlan gılığında. Gız olduğunu kimse bilmiyor. Neyse varmış. Padişah bunu törenle karşılamış. Üç gün odasında misafir etmiş. Üçüncü gün huzuruna çağırıp:

“Dile dileğini insanoğlu.” demiş.

“Dileğim sağlığın.” padişahım.

“Dile dileğini verim.”

“Diledim sağlığın efendim.”

“İnsanoğlu benim sağlıktan sana ne fayda var. Dile dileğini vereyim.”

“Peki, diledim Kamber Tay.”

“Ulan verin şuna atı.” demiş.

Atı çıkarmışlar ki ahırdan uyuz bir hayvan.

Yularından çekerken, arkasından yiteklerken, bir çayırılık yere gelmiş. Atı bırakmış kendi çayırılık yere yatmış, uyumuş.

Bir müddet sonra at kişnemiş. Kendi kendine:

“Bizim uyuz hayvana noluyor?” demiş.

Kakmış bakmış ki, uyuz hayvan ne biçim olmuş. Kocaman bir küheylan olmuş.

Bu ata binmiş, düşmüş yola şimdi. Gederken giderken efendim varmış bir padişahın memleketine. O padişahın da gelinlik bir kızı varmış. Padişah kocaman bir hendek açtırmış.

“Kim bu hendeği geçerse, gızımı ona vereceem.” demiş.

Tabi bu, bir hamle yapmış, küheylanla hendeği geçmiş. Padişah gızı vermiş.

Akşam oldu mu o ona arkasını döner yatarmış, o ona arkasını döner yatarmış. Efendim epey bir zaman geçmiş böylece. Gız demiş ki anasına :

“Ya ana. Bu bana arkasına dönüyor. Hiç yüzünü dönmüyor.”

Anası:

“Uzak yoldan gelmiştir. Hoş gör.” der.

Böyle epey bir zaman daha geçer. Sona gızın anası padişaha der. Padişah **veriri** meziri toplar.

“Ne yapak biz bu bizim damadı? Öldürek mi nootak?”

“Yok padişahım. Senin şanına yakışmaz. ‘Padişah damadını öldürdü.’ derler. Bunu, filan yerdeki gavurun başına musallat edek. Ondan ‘Şu gadar altın para al.’ diyek. Gavur da o parayı ona vermez, öldürür. Biz de kurtuluruk.” derler.

“Tamam.” der Padişah.

Padişah damadı çağırmış:

“Oğlum get, filan adamdan şu gadar altın, para al gel.” demiş. Kalan bir kervan yükü mü, üç kervan yükü mü?..

Bu varmış getmiş gavurun memleketine. Kılıcını çekmiş, altında küheylan kükrermiş. Beriden varırken nara atarak bağırmış.

“Ulaan gavuur. Bana şu gadar altın geldi geldi, gelmezse memleketini yerle bir ederim.”

Bunun bağırtısı o memleketin bütün sokaklarında duyulmaya başlamış. O zamana kadar oranın padişahına habar etmişler.

“Padişahım bir adam mı ne, dev mi ne olduğu bellisiz, yetiştiğini öldürüyor. ‘Bana şu gadar altın geldi geldi.’ diye bağırp duruyor. ‘Yoksa memleketinizi yerle bir ederim.’ diyor” demişler.

Oranın padişahı:

“Amanın çağırın dursun, tek gerekmez o kadar altını vererek.” demiş.

Altınları almış geri gelmiş. Kayınbabası olan padişah hem sevinmiş, hem üzülmüş. Altın geldi sevinmiş, damat ölmedi üzülmüş.

Gene aradan zaman geçmiş. Gız gene anasına şikayet etmiş. Anası padişaha demiş. Padişah gene veziri meziri toplamış.

“Ne yapak bizim bu damadı?” demiş.

Vezirin biri:

“E padişahım!” demiş. “Bu sefer ondan öyle bir şey isteyek ki gelmez yola getsin.”

Padişah:

“Nasıl olaca bu.”

“Filan yerde sağır bir gız var. Onu getirmesini isteyek. Gız sağır. Üç sefer çağranda orda taş kesilir.” demiş.

Padişah:

“Tamam.” demiş.

Damatını çağırmiş:

“Filan yerde bir sağır kız var, onu alıp getirecen.”

“Olur.” demiş.

Efendim! Bu varmış sağır kızın olduğu memlekete. Evini bulmuş. İsmiyen çağırmiş, ses yok. Bir daha çağırmiş, ses yok. Üçüncü bir seferde var gücüyle çağırmiş. Sağır kız arı vızıltısı gibi sesi duymuş. Kapıyı açmış ki karşısında bir oğlan.

Efendim damat bunu almış getirmiş kayınbabasına. Padişah hem sevinmiş, hem üzülmüş.

Aradan gene günler, aylar geçmiş. Gız anasına, anası babasına şikayet etmiş. Toplantı kurulmuş. Gene aranmış. Bundan devlerin lambasını getirmesini uygun bulmuşlar. Devler löküslerini verirler mi?.

Padişah:

“Filan yerdeki devlerin sarayına gedeceksin. Devlerin löküsünü alıp bana getireceksin.

“Tamam.” der.

Küheylanla düşmüş yola. At sormuş:

“Bu sefer nere gedecek?”

“İşte devlerin sarayına.”

“O biraz zor.” demiş Kanber Tay. “Sen get padişahından şu gadar nal, şu gadar mık al.” demiş. “Ben sana nallarımı değiştir dediğim zaman değiştir.” demiş.

“Tamam.” demiş.

Kanber Tay’ın dediğini yapmış. Düşmüşler yola.

Efendim! Gederken gederken bir yere varmışlar. Kanber Tay:

“Benim şu nalları bir değiştir bahım.” demiş.

Atın nallarını bir değiştirmiş orda. At tırnaklarını yere verirken verirken dağın tepesine çıkmışlar.

At:

“Nallarımı bir daha değiştir.” demiş.

Bakmış ki atın ayağındaki nalların yarısı yok. Atın nallarını bir daha değiştirmiş.

At:

“Bak!” demiş. “Devlerin gözü yumuksa oenik, açıksa o uyuyo demek. Lambanın da her tarafı zehirden, yalnız kulpu zehir değil. Yandan geçerken barmağını dak, öyle kaır.” demiş.

Damat:

“Tamam.” der.

Varırlar devlerin yanına. O gün de bir topal dev nöbetçiymiş. Geri kalanın alayıcığı uyumuş. Damadın gözeri ne görsün. Koca koca kazanları koşmuşlar kaynıyo.

Topal dev bunu görmüş. Hemen ötekilere:

“Kahın hele kahın. şu yanna bir av getti tutak da kazana koyak.”

Uyku arasında öteki devler:

“Sensin nöbetçi, tut da kazana koy.” derler.

Damat tam lambanın yanından geçerken barmağını takıverir yörür.

Topal dev:

“Yahu arkadaşlar. Kahın hele bu av bildiniz gibi değil, lambayı da gaırıldı.”

Ötekiler:

“Sus bre. Nöbetçi sensin.” derler.

Topal dev, yektir bas yetir bas arkasından seyirdirkene tepenin başında atın kuyruğundan yakalar. At çekinmiş topal dev çekinmiş, at çekinmiş topal dev çekinmiş. Atın kuyruğu kopmuş.

At bir tekme savurmuş, topal devin öteki ayağı da topal olmuş. Topal devin canı yanmış.

“Allah! At üstündeki erkekse kız ola, kızsı erkek ola! Sen de erkeesen dişi olası, dişiisen erkek olası.” demiş.

Amana! Topal devin ettiği beddalar hemen uğrarmış. Bunlar teker meker öte yanna getmişler.

Oğlanan at dağın tepesinden aşşaağa endikten sona, topal devin beddasının uğradığının farkına varmış.

Gelmiş kayınbabasına lambayı vermiş.

Ondan sona karısı bir daha ne anasına ne babasına Şikayet etmiş.

Böylece bu masal sona ermiş.

4.34. ALTIN TOP

Varmış, yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş.

Evvel zaman içinde halbur saman içinde.

Bir karının bir Keloğlan'ı varmış.

Bu Keloğlan ipdeilmekde durmazmış. Nereye getse bir cinayet, bir tatsızlık işlermiş. Bunu burda bu döverken Şurda Şu döverken karı Őaşırtmış Keloğlan'ın elinden.

“Yahu Keloğlan. Senin elinden ben başıma mı alıp gediim. Ben mi gediim bu diyarlardan, sen mi gedicin. Őaşırttdım senin elinden kalan.” demiş.

Keloğlan:

“Ana ne sen get, ne ben gedim. Yalnız ben epey büyüdüm. Aklım başıma geldi. Ben padişahın tahtına oturacağım.” demiş.

Anası:

“Ulan yaşcağızın kesile. Her işi bitirdin de padişahın tahtı mı kaldı. Yaşın ömrün tükene. Padişah duymasın. Senin de başını vurur, benim de.” demiş.

Keloğlan:

“Yok ana! Eğer ben bu padişaha damat olduysam oldum, yoksa gözüm açık geder.”

Olur, olmaz derkene Keloğlan bir gün çıkmış yola.

“Zengin olup geleceğim, Şu padişahın kızını alacağım.” demiş.

Anası:

“Her işi bitirdin büyümeysesice, bu sefer de zengin olup gelicin. Ulan sen boğazını doyuramiin, zenginlikten bahsediiin.”

Keloğlan şimdi şurda gederkene, burda gederkene bunun karşısına bir takım eşkıya çıkar. Bunu yakalamışlar. Anan aşşaa baban yukarı derken Keloğlan’ı biraz dövmüşler.

“Çıkar paralarını.”

Keloğlan:

“Yahu kardaşım, ben acımdan ölüyüm, siz paradan bahsedisiiz. Param pulum yok benim.”

Keloğlan’ın bu sözünden sonra, orda bir susuz kuyu varmış, oraya atmışlar.

Keloğlan kuyunun içinde dönerken dönerken, yorulmuş, oturmuş. Toprağı beri karıştırırken, öte karıştırırken, bir şey “tıngırt” demiş. Aramış bulmuş ki bir yüzük. Yüzüğü almış barmağına takmış.

Gün ışığında tutmaya çalışmış tozlu topraklı yüzük parlamazmış. Bu yüzüğü parlasın diye şöyle bir yalamış. Nasıl bunu yalar yalamaz siyah bir atın üstünde bir arap gelmiş. Arab’ın bir dudağı yerde bir dudağı gövde.

Arap:

“Dile insanoğlu, dileğini.”

Keloğlan:

“Ya ne diim, benim burdan çıkmam yeterli. Öldüm ben burda perişanlıktan.”

Hemen Arap Keloğlan’ı aldıyınan kuyunun dışana koyar.

Arap:

“Madem ki bu yüzük senin eline geçti. Başın dara geldiği zaman bu yüzüğü yala. Ayrıca bu yüzüğü iyi mihyet ol. Burdan nereye gedicin.”

Keloğlan:

“İşte filan yere.”

Arap:

“Orda bir dev var. Bütün canlı komadı batırdı. Onun bir prensibi var. O devin babasının bir atı var. Sen oraya varınca hemen devin memesine yapışıp bir damla sütünü emersen emdin, o zaman kurtardın. Evladı olmuş olun. Sana ‘Dile benden dileğini.’ der. O zaman ‘Dedemin atının kispetini istiyim.’ de. Eğer varır varmaz ememezsen, canından olun.” der.

Keleoğlan:

“Olur” der.

Gederken giderken, devin konağına varır. Bir dev karısı ki Allah seni inandırısın kapıdan sığmaz. Çirkin mi çirkin, moruk. Bir memesi sağ omuzunda atılmış, biri sol omuzunda.

Keleoğlan sessizce arkadan varır, hemen bir memesine yapışır, bir iki damla emer.

Dev bunu avucuna alır:

“İnsanoğlu yörü hayatını kurtardın, evladım oldun. Yohsa dişimin kovuğuna yetmezdin. Öyleyse dile benden dileğini.”

Keloğlan:

“Ana ne istiyim, dedemin atının kispesini isterim.”

Dev:

“Gel bunu isteme. Yeryüzünde başka ne istersen iste.”

Keloğlan:

“Hayır ben dedemin atının kispesini isterim.”

O zamanaca bunun eline bir silah, bir elbise, bir de tahtadan at verirler.

“Şoraya çıhınca bu kispeti gey, ata bin kırbaçla.”

Elbiseyi geyi, ata bini. Binince, at kara bir Arap atı oluyor. Allah seni inandırısın at göge çıkıyor.

Bir müddet gettikten sonra, bir çiftçi çift sürüyor. Atından eniyor. Yüzüğü bir yalıyor

“Ben bu atı istediğim zaman nasıl bulacağım?”

Arap:

“Atın kuyruğundan bir kıl çek. Başın dara geldiği zaman kılın iki ucunu birbirine dokundur. O seni bulur.”

Keleğlan çifçinin yanına varıyor.

“Selamün aleyküm.”

“Aleyküm selâm.”

Çifçi:

“Nerden gelip nereye gediin Keloğlan.”

Keloğlan:

“Şöyle dolaşip kendime göre bir iş arıyorum.”

Çiftçi:

“Öyleyse benim yanına çoban dur.”

Keloğlan:

“Tamam.”

Adamın biraz bostanı varmış.

“Sen bu bostanı bekle işin bu.”

Keloğlan ihtiyarın tarlasında bostanı beklemeye başlıyor. Bir gün, iki gün durduktan sonra bir akşam üstü kılı birbirine dokunduruyor. Arap atı geliyor. Kispeti geyip kuşanıyor. Varıyor padişahın yanına.

“Sayın padişahım Allah’ın emriylen kızını istiiim.”

Tabi attan beride enii. Kel vaziyette padişahın yanına çıhi.

Padişah:

“Ulan yörü, çekil şurdan kel soyha! Benim neçe vezirlerim, adamlarım var.”

Keloğlan:

“Padişahım verirsen ver, vermezsens sonunda pişman olursun.”

Padişah:

“Çekil şurdan.”

Padişah Keloğlan’ı ordan postali. Keloğlan ordan gelir anasını bulur. Anasına:

“Ana ben padişahın yanına gettim ‘Böyle böyle.’ dedim. Padişah bana ‘Böyle.’ dedi.”

Anası:

“Lan oğlum, etme, tutma. Padişah ikimizin de kafasını vurdurur.”

Keloğlan:

“Korkma ana, heç bir şey edemez.”

Gene bir akşam üstü ata biner. Tabi bu sırada padişaha epey bir zarar verir. Keloğlan ata binip kılıcı eline alırsa, önüne dağlar dayanmaz olurmuş. Bostandan tarafa vardı mı kaybolurmuş. Padişahın askerleri oraya kadar takip eder, orda kaybederlermiş.

Padişahın askerleri ne bostan koyar, ne tarla koyar.

Keloğlan:

“Yahu etmen, tutman! Ağam beni işten atar.” dediye de Keloğlan’ı eyi bir döverler. Yere sırtüstü yatırırılar, karnına da bir koca taş koyarlar.

“Ne cangama ediin lan sen burda. Bekçiysen bekçiliğini yap. Sen padişahın emrine karşı mı geliin.” derler.

Halbuki askerlerin aradığı da kendi ha. Demii ki:

“Size bu kadar zayıyat veren benim, yana yakıla aradığınız benim.”

Bostan sahibi geli ki ne görsün gözü. Koca tarla velhan olmuş. Padişahın atları dönermiş içinde. O sırada öte yandan;

“Ölim haa, kalim haa!” diye bir inilti gelir.

Ağ varır sorar:

“Noldu, ne baariin, ne bu bostanın hali.”

Keloğlan:

“Ağam needim, beni göriin, elim golum bağlı. Karnımda kocaman taş. Hiç tutar halım yok. Beni bu vaziyete getirdi padişahın askerleri.

İhtiyar ağa kalkar padişahın yanına gider:

“İşte padişahım, benim heç bir gelirim yok, umudum yok. Oraya bir parça bir tohum ekdim. Onnan senelik geçimimizi sağlayacak. Onu da askerlerin böyle böyle etmiş.”

Padişah:

“Oraya bir siyah atlı gaçdı. Bizim askerlere epey bir zaiyat verdi. Oraya kadar askerler takip etti orda kayıp etmişler.”

İhtiyar ağa dönüp geri gelir amma neyin aşını ister canı.

Keloğlan’a ağzını açıp, gözünü yumii.

“Senin beklediğin bostanın da gözü kör olsun. Senin de gözün kör olsun. Defol get şurdan eşşoğleşsek. Ben beklesem bir şey olmazdı bostanıma.”

Keloğlan:

“Yaa ağam! Canını sıkma. Bir şey olmaz bostanına.”

Ağa:

“Ulan nasıl bir şey olmaz. Dikili bir yeşil yaprak bile kalmamış. Sen daha ‘Bir şey olmaz.’ından bahsediiin.”

Keloğlan:

“Yarin geri ecerler onun hepisi.”

Ağa:

“Get burdan.”

Keloğlan:

“Ben getmem burdan.”

Ağa:

“Yarin gedeceksin.”

Keloğlan:

“Peki gedim, ahacık insanlık bende kalsın. Yarin bu bostanın eğere geri ecerlemezse bostanın bedelini ödeyeceğim.”

O zamanaca akşam olii. Keloğlan yüsüğü bir yali, Arap gelii.

“Dile dileğini insanoğlu.”

Keloğlan:

“Yaav işte ben ağanın bostanını beklidim, o da gördüğün gibi benim yüzümden bu hale geldi. Bu bostanın geri eski haline gelmesini istim.”

Hemen bostan geri eski haline geli. Bir yanı çiçek, bir yanı bostan çöki. Keloğlan da geri vari haymiye yatii.

Ağa sabanan vari ki ne görsün gözü. Geri güllük gülistanlık olmuş bostan tarlası. Haymada da biri yati.

Geli:

“Lan kimsin sen?” diye sori.

Keloğlan:

“Benim ağa.”

Ağa:

“Hani ben seni kovaladidim. Ne dii geldin geri.”

Keloğlan:

“Yahu sen beni bostan tarlası buzuldu diye kovduydun. Şimdi ise tarla eski halinde. Eyi olunca kovmedidin ki.”

Ağa:

“Ulan Keloğlan, bundan sonra tarla da senin bostan da senin.”

Amma bostan deşirmenin bitmi ki. Şimdi ihtiyar künde deşirip satarken, deşirip satarken bostana bir bereket geli.

Bu sırada Keloğlan anasını padişaha gönderi.

“Get ana söyle Şu padişaha gızını bana versin.”

Anası elini yüzüne tutup vari.

“Sayın padişahım benim bir Keloğlan var. Senin küççük gızını istii.”

Padişah:

“Şuna bir sadaka verin de getsin.”

Garı geri geli, Keloğlan da anasının yanına geli.

Keloğlan:

“Netdin ana?”

Anası:

“Yavrum beni gönderdin. ‘Şuna bir sadaka verin de getsin.’ dedi padişah.”

Keloğlan:

“Ana bunun üstüne o padişahın gözüne bir görükeceğim.”

Anası:

“Nasıl görükücün. Ulan senin nen var ki kel kafandan başka.”

Keloğlan:

“Bu padişah adamı tanımi. Ben beni tanıtmazsam, bu gızını bana vermeyecek. İş işten geçti.”

O zamanaca bir aaşam üstü bu siyah ata bini, kılıcı kalkanı kuŐani, anasının yanına geli süvari biçiminde.

“Tak, tak, tak!” kapıya vurii.

Anası kapıyı açi ki bir siyah atlı.

“Yavrum necisin, kimsin?”

Keloğlan:

“Ana ben Keloğlan’ım. Beni tanımadın mı?”

Anası:

“Aman yavrum bu ne vaziyet, bu ne kılık. Sen netdin yahu, padişah zaptiyesi gibi. Aldın mı yosa padişahın kızını.”

Keloğlan:

“Almadım amma alacağım. Onun gözüne gözükmeye gediim aha.”

Varii padişahın yanına o kisgetinan.

“Sayın padişahım kızını istemeye geldim.”

Padişah:

“Bugün get, üç-beş gün sona gel. Gızınan, neyinen bir konuşsam. Ona göre bir karar vererek.” dii. Çünkü kispet değişik ya.

Padişah gızına di:

“Seni bir tene genç yiğit geldi isti. Sen ne diin?” deyince.

Gız:

“Baba bütün bana talip olanları topla, filan yerde bir şenlik kur. Ben de şöyle bir üçe yere çıhım, bir göz gezdirim, hangisini gözüm tutarsa ona varacaam.”

Efendim! Yarin olii, padişah bir emir verii.

“Şu yaşlardaki herkes filan yere toplansın. Tabi bu sefer göönünden geçen varii, geçmeyen de. Herkes varii. Gız üceden deeniye. Uzaktan bir toz bulutu kahıp geli ki bir babayit. Gız elinde dürbünen takip edi. Atlı geli, şöyle sakın bir yerde attan eni, kafasının kelini kaşıerek geli, şenliğe katılı.

Gız:

“Baba, bugün bunun içinde gelmeyenler var. Bu şenlik bugün dağılsın üç gün soona toplansın.”

Millet dağılıyor. Ama gız Keloğlan’ı gözünen takip edi.

Gız:

“Baba, bana bir altından top yaptır. O topu atacağım, kimin kafasına değerse, onnan evleneceğim.”

“Peki!” diyor padişah.

Üç günün içinde bir altın top yapıyor. Üç günün sonunda gene toplantı başlıyor. Gene amma Keloğlan toz bulutunun içinde. Gelii, meclise yaklaşımadan attan enii, kıyafetini değişiy, kafasının kelini kaşıyaraktan gelii.

Gız:

“Yallah!” diye topu atınca bunun kel kafasından bir kan boşanii.

Keloğlan:

“Vay benim kel başım! Bu da mı geleceğidi benim başıma.” diyerek tuta tuta çıhı.

Padişah:

“Atmaz olaydın! Bula bula bunu mu buldun. Seçe seçe kel soyhanın kafasına mı atarlar bunu. Olmadı, olmadı, olmadı.”

Keloğlan:

“Ben bir daha buraya ne gelirim, ne de padişahın gızını alırım.”

Anası:

“Vay benim Keloğlum! Bu da mı gelecekdi başına.” diye dizlerini dövii.
“Padişahın gızının da karnı ağrısın, kendinin de. Ney bu senin çekdiğin çereme.”

Bunlar eve gelii, Anası Keloğlan’ın kafasını bitii ilaçlii, kıraçlii.

Keloğlan:

“Nasıl ana gördüü. Gız nasıl benim kel kafama vurdu o kadar adamın içinde.”

Padişah:

“Olmaz, ben Keloğlan’a vermem. Kel yahu, kel o. Pis pis kohar onun kafası. Bu milleti bir daha toplayacağım. Üçe kadar yolu var.”

Devlükü gün oluyor, millet gene toplanıyor. Bu sefer Keloğlan gelmii.

Gız:

“Gelmeyen var baba. Eyi bir çağırttır, herkes gelsin.”

Keloğlan bu sefer ata binmii. Kafanın bir tarafı sarılı zaten, kafasının yerini tutarak sallana sallana gelii.

Gız, göz gezdirip:

“Yallah ya babam.” deyip Kel’in kafasına bir daha atıyor. Kel’in kafası bir daha yarılıyor.

Keloğlan:

“Öldüm anam.” diyo.

Padişah:

“Ölmezsen geber. Gene mi geldin, başıma musallat oldun.”

Gıza:

“Gızım şo kadar adam dururken gene mi bunun kafasına attın.”

Gız:

“Baba top kimin kafasına değerse ben ona varırım.”

“Olurdu, verirdi.” derkene bir daha deneni. Kel’in kafası bir daha yarılı.

Netekim padişah:

“Ulan senin kısmetin bu. Yörü, verim de kurtulum. Zihim olsun senin gibi evlad da olmaz olsun. Beni bir paralık ettin.”

Bir emir veriyor.

“Gaz damını temizlen. Şunların nihakını gıyım. Getsin orda otursunlar.”

Padişahın bundan başka üç tane damatı daha varmış. Onlar vezir imiş. Amma onların kılıncı darı deşiririmiş. Hersinden dişleri dişlerini yer imiş.

“Ulan bu kel nerden çıktı da ünümüzü şanıımızı ariye verdi?”

Aynı zamanda padişah da buna içerliye içerliye padişah bir hastalığa tutulmuş. Ne kadar hekim, doktor varısa bunun başına toplani. Hepsi ümidi kesii. Son olarak şu karara variiler.

“Bu saf aslan sütü içerse, ondan eyi olur. Tek şifa bu.”

O zamanaca damatlarından o dii ki:

“Ben geder getiririm.”

O dii ki:

“Ben geder getiririm.”

Bunlar düşiiler yola, aslan sütü getirmeye. Aslanın yanına varılır mı? Bunlar variler bir eşşekten sütü sağıiler. Bir şışeye koyup getirirler. Damatların hepsi aslan sütü diye eşşek sütü getirip içiriyorlar. Tabi padişah bunu içince daha beter olii. Padişah hazırki halından da olii.

Keloğlan:

“Babana söyle de, bir at da bana versin. Eğer izni varsa, ben de gedim aslan sütü bulmaya. Sıra bana geldi.” dii.

Tam bu sırada padişahın küççük gızı gelii. Ama padişah kızının yüzüne bile bakmi:

“Sen, beni rezil ettin.” dii.

Kız:

“Baba bizim Keloğlan dii ki, ‘Bir at da bana versin tavladan da, ben de gedim aslan südü getirmeye.’ dedi.” dii.

Yalnız doktorlar öteki gelen sütleri muayene ediler.

“Bunlar eşşek südü.” diyeler.

Padişah:

“Üçü getti, bana eşşek südünü aslan südü diye içirdiler. Beni eskisinden daha kötü ettiler. Bu da getsin de beni bir demlik öldürsün. Verin şo tavladan, filan yerde kötü, kuru bir at vardı, çekin de verin.”

Şimdi buna yaralı paralı, kötü bir at çekip veriler. Avradı alıp getirii gaz damına. Keloğlan bir tane sac buli asii. Bir de kötü çulpaz ati atın üstüne. Langir lingir, paldır kültür çekip geder.

Şehirin dışına nasıl çıhı, şöyle el ayak çekilen bir yere. Kötü atı oraya baalii. Cöbündeki kılı çıhardii, birbirine bir değdirii. Arap at gelii. Arap ata binii. Arap ata yol mu dayanır.

Afrika mı bir yere vari, aslanların olduğu bir yere. Devın atının kispetinin bulunduğu kişiye saldırabilir mi aslan? Varii aslanın birinden bir şişe süt sağii, alii.

Kötü atın yanına gelince, Arap atı gönderii, geri ona bini. Geldiği gibi gene langir lingir, sacınan sacaayınan geli. Sütü getirip avradına veri:

“Götür bunu da baban içsin.” dii.

Gız götüri babasının yanına.

“Baba bizim Keloğlan aha aslan südü gönderdi.” dii.

Padişah:

“Yahu o süt de beni hepden öldürür. İçmem onu doktor muayene etmedikten sonra.”

Doktorları çağırılar. Doktor bir muaye edi ki:

“Padişahım bu saf aslan südü, iç bunu.”

Padişah nasıl içi bunu, aradan iki saat geçmeden padişahın gövdesi canlanmaya başlii. Bir daha içii. Bir de sabanan içii, padişah tertemiz olii, hastalık mastalık kalmii.

“Çağırın şu Keloğlan’ı çağırın.”

Keloğlan’ı çağiriiler. Padişah:

“Oğlum Keloğlan, nerden buldun bu aslan südünü?”

Keloğlan:

“Baba sözü mü olur aslan südünün. Öteki damatların gibi, çok güvendiğin vezirlerin gibi gedip de eşşek südü sağıyıp gelmem.

Padişah:

“Nasıl ettin bunu?”

Keloğlan:

“Yahu onların vardığı yer aha şora. Onların gözüne bir perde çekili. Önlerine bir kasaba çıhi. O kasabadaki eşşegin südünü sağıp getiriler. Halbuki oldukları yerde kasaba ne yok ha. İşte filan yere vardık, kocaman bir kasaba çıktı önümüze. Çarşısı, pazarı, her şeyi vardı. Bizim gözümüzün önünde bir aslandan sağıp verdiler.”

Bu arada, o zamanaca bir savaş düzeni çıhii. Şimdi ötekiler savaşa hazırlık yapiler. Bu sırada daha Keloğlan'ın elinde selahet yok ya. Bunlar gediiler, yenilip geliiler, asker komiip kırdiriiler.

Padişah Keloğlan'ı çağırđırıyor:

“Yavrum Keloğlan! Bizim vezirler, damatlar, paşalar gettiler, asker komayıp kırdırdılar. Buna ne çözümlubulubilirik acaba?”

Keloğlan:

“Padişahım ondan kolay ne var. Bu kadar askeri kırdırmaya ne gerek. Sen bana bir bölük asker ver, o düşmanı alt edim, gelim.”

Padişah:

“Nasıl edicin yahu? Aha bunlar koca orduyu eline alıp yarısını kırdırıp geli, sen bir bölük askerinen düşmanı mağlup edip gelicin.”

Keloğlan:

“Onlar da, sen de geri arhadan gelin, seyredin bana.”

Padişah:

“Peki.”

Keloğlan:

“Yalnız benim dediğimden başka zorlama. İstedimden bir tene fazla almam ha. Neyse yüz kişi, elli kişi bana asker vereceksin.”

Şimdi atları çekdirir, milleti kılıçlandırıp hazırlattırir. Keloğlan:

“Baba, bana da aslan sütü getirmeye gettiğim atı verin.”

Padişah:

“Yav olur mu o, sen savaşa gediin.”

Keloğlan:

“Yok onnan kazanırım ben savaşi. Çünkü seni onnan diriltim, düşmanı da onnan yenerim.”

Varii düşmanın karşısına. Padişah bunu geriden izli. Düşmannan yamaç yamaca gelince bu cöbündeki kılı kıla değdiri. Arap at geli. Arap ata düşman mı dayanır, kılıç mı dayanır? Kendi bir tenesine vurken, Arap at ayağa yekinip de vurdu mu dört tenesini birden yhi. Düşmanın ne atını ne kendini koyi.

Bunlar şimdi şura senin, bura benim derken derken, iki gün savaşı. Düşmanı yenii, o ülkii teslim alii. Nolur ki Allah ırzası için kendinin askerinde bir tene burnu bile kanami.

Keloğlan askere emir veri:

“Siz benim arham sıra gelin.”

Önde kendi geli. Vari bayrağı dii ki, padişaha habar sali:

“Aha bayrağı buraya dikdik.”

Padişah geli. Keloğlan’ın iki gözünden öpii. Ötekilere:

“Ulan siz vezirik diye boşa toprak tepelemişsiz. Bir Keloğlan diye gaz damına sürüidiz herifi. Utancımızdan kimsenin yüzüne bahamaz olduk.” der.

Ötekilerini kovar, Keloğlan’ı da başvezir yapar.

Böylece bunlar muradına eri, darısı bize.

4.35. SAHTE KELOĞLAN

Efendim! Bir varışmış, bir yoomuş. Allah’ın kulu çoğmuş. Çok demesi günahmış.

O yalan, bu yalan, karıncaya yedi yerinden vurduk palan, eşşeğe bindim, deveyi kucağıma aldım, bu da mı yalan.

Günün birinde bir padişahın üç oğlu varmış.

Bu padişah öldükten sonra oğlanlar aralarında almışlar biçmişler. Analarını da almışlar, düşmüşler yola.

Az getmişler, uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler, bir de geri dönüp bakmışlarki bir arpa boyu yol getmişler.

Çayırılık güllük gülistanlık bir yere varmışlar. Çıkartmışlar azzıkları yemeye başlamışlar.

“Eeee ulan!” demişler birbirlerine. “Ekmeğimizi yedik amma şimdi susadık, ne yapacak?”

Büyük oğlan:

“Şorda bir pırlıdı görülüyor. Gede gede bir pınara varır zahar. Ben gedim de size bir su getiriim.”

Efendim, büyük oğlan getmiş. Gederken gederken dediği gibi bir pınara varmış. Pınardan damla damla su akıyo. Pınarın üstünde bir yazı yazılı.

“Sular kurduysa, karşı konağa gel.”

Büyük oğlan bakmış ki karşıda bir konak. Konağa varmış ki bir dev var. Dev şöyle de bir kazan kurmuş. Dev oğlana saldırmış. Bunlar kapışırken kapışırken dev oğlandan yiğit gelmiş. Dev bir savurunca oğlan kazanın içine düşmüş. Dev oğlanı fokuur fokuur kaynatmış. Bunu güzel bir yemiş.

Ortancıl oğlan:

“Ulan.” Demiş. “Aabim getdi, gelmedi. Variim bir de ben gediim.”

Ortancıl oğlan da getmiş. Aynı büyük oğlanın akîbetine uğramış.

Küccük oğlan:

“Ana, ne olur ne olmaz.” demiş. “Sen benim şu atın başından tut, ben şu konağa bir varım.”

Oğlan konağa varırken dev sıçramış aşşaya enmiş. Bu oğlanan kapışmaya başlamışlar. Kapışırken kapışırken de bunu fırlatmış. Oğlan hafif gelirmiş, hızlı gedermiş, kazandan öte düşermiş. Gene geri gelip deve çökermiş. Epii uğraşmışlar. Oğlan devi yormuş.

Anası öteden:

“Huuu!” diye bir bağırılmış. Yüzünü açmış.

Dev kadını görünce:

“Ulan insanoğlu!” demiş. “Gel beni öldürme. Şu yalan dünyada sen de yaşa, ben de yaşayım. Şu konakda sana da yer var, bana da yer var.” demiş.

Oğlan:

“Tamam!” demiş. Devi öldürmemiş.

Konakda yaşamaya başlamışlar. Oğlan ava gedip avdan gelirmiş.

Tabi bir gün beş gün derkene, devinen anası dost olmuşlar. Anası:

Benim oğlanı öldürmenin çaresine bahıcın demiş deve.

Dev:

“Sen bir hastalan. ‘Ana, canın ne istiyor?’ derse senin oğlan, ‘Oğlan get filan dağın arkasında elma var. Ondan getir.’ de.” demiş. “Bu oraya gider. Orda benim beş kardeşim var. Öldürürler.” demiş.

Tabi anası yalandan bir hastalanmış. Oğlan anasına sormuş:

“Ana, canın ne istiyor?”

Anası:

“Oğlum, get filan dağın arkasına orda elma var. Getir yiyek de ben dirilim.” demiş.

Oğlan getmiş, elmaları toplamış, biraz da kendi yemiş. Tam dönerkene beş tane dev gelmiş.

“Arkadaş, biz bu elmaları vermek.”

Oğlan:

“Niye vermezsiniz?”

Devler:

“Ulan, mal bizim değil mi, vermek vermek.”

Oğlan:

“Eee, siz beş tanesiz, ben bir taneyim. Yiğitlik tek tek olur, erkekse tek tek gelin bahım.”

Devler tek tek gelmişler. Oğlan beşini de kesmiş. Anasına elmaları getirmiş.

Anası elmaları yemiş. Sahiden dirilmiş gibi birkaç gün ayak üstü gezmiş.

Anası deve gene demiş:

“Şu oğlumu öldürmenin bir çaresi?”

Gene dev:

“Sen gene bir hastalan demiş. ‘Ana, canın ne istiy?’ derse, ‘Oğlum, filan dağın arkasında armut var. Get, ondan getir.’ de.” demiş. “Benim orda on kardaşım var. Bunu orda öldürürler.” demiş.

Bu gene yalandan hastalanmış. Oğlan sormuş:

“Ana, canın ne istiyorsa çekinme, söyle.”

Anası:

“Oğlum, get filan dağın arkasında armut var. Get, getir. Yersem dirillim.” demiş.

Oğlan getmiş, armutları toplamış, biraz da kendi yemiş, içmiş.

Gelirkene on tane dev gelmiş.

“Sana armutları vermek.”

Oğlan:

“Niye vermezsiniz?”

Devler:

“Mal bizim değil mi, vermek vermek.”

Oğlan:

“Siz on tanesiz, ben bir taneyim. Yiğitlik tek tek olur. Erkeksez tek tek gelin.”

Devler tek tek gelmiş.

Oğlan onunu da kesmiş. Armutları almış, anasına getirmiş.

Anası armudu yiyince, sahiden iyileşmiş gibi etmiş. Beş on gün ayak üstü gezdikten kelli, gene deve demiş:

“Benim şu oğlanı öldürmenin bir çaresi. Yoksa, oğlana seni öldürtürüm.”

Dev:

“Gene bir hastalan. ‘Ana canın ne istiyö.’ Derse, ‘Oğlum, get filan dağın arkasında nar var, getir. Yersem eyi olurum.’ de. Benim orda yirmi tene kardaşım var. Onu orda öldürürler.” der.

Neyse oğlanın anası gene hastalanır. Oğlan anasına sorar:

“Ana, canın ne istiyö.”

Anası:

“Oğlum, get filan dağın arhasında nar var. Al getir. Yersem eyi olurum herhelde.”

Oğlan getmiş. Oğlan narı toplamış. Tabi biraz da yemiş, içmiş.

Tam geleceği sırada devler gelir:

“Ulan arkadaş, biz bu narları sana vermek.”

Oğlan:

“Niye vermezsiniz?”

Devler:

“Mal bizim deyel mi, vermek vermek.”

Oğlan:

“Siz yirmi tenesiz, ben bir teneyim. Yiğitlik tek tek belli olur. Erkeksez teker teker gelin.” der.

Bunlar tek tek gelir. Oğlan bunları teker teker keser.

Narı anasına getirmiş. Anası yemiş. Gene beş on gün ayak üstü gezmiş. Oğlundan bir türlü kurtulamadığı için deve gene:

“Benim şu oğlanı öldürmenin bir çaresi?”

Dev:

“Sen gene bir hastalan. ‘Canın ne istiyö ana?’ derse, ‘Filan dağın ardında üzüm var. Get, getir. Yiyim de belki eyi olurum.’ der. O dağ dakkada açılır, dakkada kapanır. O da dağın arasında kalır gelemmez.”

Getmeden evvel oğlan, at yemlimiş mi, sulumış mi. Tam o sırada atın ağladığını görür.

Oğlan:

“Niye ağlıyor atım?” demiş.

At:

“Senen beni açılır-kapanır dağın arkasına gönderiiler de onun için ağlıyom.”
demiş.

Oğlan:

“Aman bire atım. Alnımıza ne yazıldıysa o gelir başımıza. Hele bir gedek.”

Oğlan binmiş ata, düşmiş yola. Ulan giderken giderken şöyle uzakta bir çadır görmüşler.

At:

“O çadıra varak. Varırkene bize köpek saldırır. Sağdan gelirse sen vur, soldan gelirse sen vur, önden-arkadan gelirse ben vurum.” demiş.

“Çadıra varak. Çadırdaki adam bize açılır-kapanır dağını gösterir.” demiş.

Atın dediği gibi biraz yaklaşırca bir köpek saldırmış bunlara. Sağdan-soldan gelmiş, vurmuşlar. Önden-arkadan gelmiş, vurmuşlar. Velhasıl çadıra varmışlar. Bir koca oturuyor.

“Selamün aleyküm!”

“Aleyküm selâm.”

Koca:

“Ulan oğlum!” demiş. “Senin o anan var ya o anan, çok cazı bir karıymış. O dağ taha. O dağa gedenler geri dönmedi. Sen de getme.”

Oğlan:

“Hele bir gediim babalık.” demiş.

Beriden ayhırı dağa yürümüş.

At:

“Dağa yaklaşınca bana bir kırbaç döse, bir kırbaç döse, canım yansın ki yel gibi öte yanna geçiim. Eğer senin atınım diye kıyamazsan, sen de kalın dağın arasında ben de.” demiş.

Oğlan:

“Tamam.”

Tam dağ açılırkene, oğlan atına bir kırbaç döşemiş, bir kırbaç döşemiş, atın canı yanmış, öte yanna yel gibi getmiş.

Varmışlar, üzümü kesmişler, yemişler, içmişler. Tam dağı açılırkene, gene ata bir kırbaç döşemiş. Atın canı yanmış. Yel gibi beri tarafa geçmiş.

Gene üzümü getirmiş anasına. Anası üzümü yemiş. Güya eyi olmuş. Beş on gün ayak üstü gezmiş. Sonra tekrar Dev’e:

“Şu oğlumu öldürmenin bir çaresi? Yoksa bak seni öldürtürüm.”

Dev:

“Naabım? Beş gardaşım vardı, onu öldürdü. On gardaşım vardı, onu öldürdü. Yirmi gardaşım vardı, onu da öldürdü. Açılır-kapanır dağın ardından da döndü. Ne yapım ben?”

Anası:

“Ne yaparsam yap. Öldürmenin bir çaresi?”

Dev:

“Sen bir içli köfte eyle. Bir yanını etli eyle, bitişini sovanlı eyle. Etlinin içine zehir koy. Oğlan etli yesin, biz suvanlıyı yiyek. Oğlan ölsün.”

Anası:

“Tamam.” der.

Oğlan o sırada gene atın yanına ener. Bakar ki at ağlıyor. Oğlan:

“Ne di ağlıyon atım?” demiş.

At:

“Seni zehirleyiciler de onun uçun aaliim.”

Oğlan:

“Eeee, ne yapım?”

At:

“Sofraya oturunca, ‘Ana, ben susumdan öldüm heeri!’ de. Anan suya kahınca, onların önündekini senin önüne çek, senin önündekini onların önüne yitekle.”

Oğlan:

“Tamam.” der.

Sofraya oturuşun, oğlan:

“Ana, ben susumdan öldüm heri.” der.

Anası suya kahışın.

“Anam netii öyle?” demiş.

Dev de yönünü öte dönünce, köfteleri değiştirmiş. Tabi yemek karanlıktan yendiği için farkedilmiyor. Eskiden şimdiki gibi ışık mı var ımuş ki.

Sabanan kakmış ki, anasının dev zebella gibi şişik.

Doğru atın yanına enmiş. Oğlan:

“Atım, ikisi de boylu boyunca şişik. Ne yapacak?”

At:

“Sen konağın üst katına çık. Orda bir takım elbise var, bir takım da silah var.”

Tabi o zamanın silahı neyse. “Onları al, başka bir şeye dokunma. Gedek.” demiş.

Oğlan:

“Tamam.” demiş.

Elbisinen silahı almış. Atın yanına gelmiş. Ata binmiş, düşmüşler yola.

Az getmişler, uz getmişler, dere tepe düz getmişler, altı ay bir güz getmişler. Şöyle uzakda bir tünel görmüşler.

At:

“Şimdi Şo deliŐe vardık mı, ben sana ‘Yum gözleri!’ derim. O zaman gözleri yum.” demiş. “Ben ‘Aç!’ demeyince, sakın gözlerini açayım deme ha.” demiş.

OĞlan:

“Ordan nere gedecek atım?” demiş.

At:

“Ordan öte dünyaya gedecek.”

Tam oraya varınca, at buna:

“Yum gözlerini.” demiş.

Böyle bir müddet gettikten kelli at buna:

“Aç gözlerini.” demiş.

Gözlerini açmış. Atından enmiş. Devin konağından aldığı elbiseleri, silahları atın sırtına sarmış, atı bırakmış.

At:

“Şu benim kuyruğumdan bir kıl çek. Başın dara gelince, kılın uçlarını birbirine değdirdin mi ben seni bulurum.” demiş.

Atı kopmuş kuvartmış. Kendi de gederken gederken, bir çoban görmüş. Çobana:

“Seniine elbiseleri değişek mi?” demiş.

Çoban:

“Ben değişmem. Seninki iyi benimki kötü.” demiş.

OĞlan:

“Ulan, değişek işte arkadaş.” demiş.

Neyse çoban razı olmuş. Bunlar elbiseleri değişmiş.

OĞlan:

“Çoban ben sana bir lira verim de sen bana bir kuzu ver.” demiş.

Çoban buna bir kuzu vermiş. Bu kuzuyu kesmiş. İcini çekmiş. Derisinin içini dışına çevirmiş. Onu da kafasına geymiş. Bu, olmuş bir Keloğlan.

Gederken giderken padişahın sarayının dibinden geçmişti.

Padişah bunu çağırması.

“Ulan gel hele Keloğlan, gel!” demiş.

Varmış bu.

“Buyur padişahım!” demiş.

Padişah:

“Benim şu gazları şurda şurda yüzdür. Soona da getir.” demiş.

Keloğlan:

“Tamam padişahım.” demiş.

Bir gün beş gün derkene...

Padişahın üç tanede gızı varmış. Padişah büyük gızı, büyük vezirin oğluna, ortanca gızı ikinci vezirin oğluna vermiş. Küccük dururmuş.

Keloğlan bir gün kendi kendine:

“Şu ata epiidir binmim. Hele şu ata bir binim.” demiş.

Kılları birbirine dokundurmuş, at gelmiş. Ata binmiş, silahları kuşanmış, elbiseleri geymiş. Padişahın has bahçesinde o güle değip o gülü yaslanmış.

Padişah küçük kızıda şöyle bir gezmeye çıkmışmış. Bir yere dinelmiş, has bahçeye bakmış. Has bahçenin içinde bir çirit atan var. Kız bunu gizliden gizliye takip etmiş. Biti soona Keloğlan attan enmiş, at kayıp olmuş. Kendi de gaz damına dönmüş. Gız anlamış ki bu Keloğlan.

Yakın zamanda da padişah küçük gızı çağırması:

“Kime varıcın gızım?” demiş.

Gız:

“Ben, Keloğlan’a varıcım, baba!” demiş.

Padişah:

“Gızım sen şaşirttin mı?”

Anası:

“Dee heri bre! Gönül kimi sever, güzel o. Ver getsin bunu da Keloğlan’a.” demiş.

Küçük gızı Keloğlan’a vermişler.

Gızın ablaları kendine gülermiş:

“Tuttun da bir Keloğlan’a vardın.” diyeni.

Ama Keloğlan’ı dışarılara çıkartmazmış, ablalarına göstermezmiş.

Birgün Keloğlan’ın avradı, kendini atın üstünde has bahçede gördüğünü söylemiş.

Keloğlan:

“Yok avrat, ben ata niye binmedim.” diye inkâr etmiş.

Avrat daha ısrar edermiş. Bakmış ki Keloğlan avradın elinden kurtuluş yok.

Keloğlan:

“Avrat ben bir dua okuyum, sen de amin de.” demiş.

Keloğlan okumuş, avrat “Amin!” demiş.

Sabah olmuş, padişahın gözleri kör olmuş. Hekim getirmişler. Hekim:

“Aslan sütünden bir çorba pişirilip içersen gözlerin açılır padişahım.” demiş.

Padişah iki büyük damatlarını çağırılmış.

“Aha size at, aha size altın. Gedin, nerde bulursanız bulun. Bire beşe bakman.

Bana aslan südü bulun, gelin.” demiş.

Keloğlan avradını salmış:

“Get babana. Bir at da bana versin de, ben de gediim aslan südü aramıya.” demiş.

Keloğlanın hanımı varmış:

“Baba bir at da Keloğlan istiyor. O da gedici aslan südü aramıya.” demiş.

Padişah:

“O gazlara mihıyet olsun.” demiş.

Keloğlan hanımını gene göndermiş. Bu sefer padişah:

“Şu topal katırı verin de getsin. Nerde bulucu bahım kendi aslan südünü!” demiş.

Keloğlan'a bir topal katır vermişler. Keloğlan yektir hop yüktir hop giderken, şöyle bir görünmez yere varışın, katırı oraya bağlamış. Kendi atına binmiş.

Bir ormana varmış. Bakmış ki aslanın birinin bacağına bir budak batmış. Aslanın kımıldar halı yok. Vamış aslanın bacağından budağı çıkartmış. Öte beri bitii tedavi etmiş. Aslanın aarısı sızısı dinmiş.

Aslan geri dönmüş ki arkasında bir insanoğlu. Aslan:

“Dile, dileğini veriim insanoğlu!” demiş.

Keloğlan:

“Dilediğim, saalığın.”

Aslan:

“Benim sağlığımdan sana ne fayda var. Dile, dileğini vereyim.”

Keloğlan:

“Dilediğim, bir şişe aslan sütü.” demiş.

Aslan:

“Bacım hamileydi. Varak, doğurduysa, alım sana bir şişe süt.”

Aslan şişeyi alıp süde geğişin, yanında da iki şişe daha varmış, onlara aslanın ayağından çıkarttığı irinleri doldurmuş. Aslanın getirdiği sütü de almış. Hemen yola çıkmış.

Gelmiş padişahın öteki damatlarının gettiği yolun kavşadıına bir çadır kurmuş. Kendi atının üstündeki elbiseleri geymiş kuşanmış. Tabi bambaşka bir adam olmuş.

O sırada padişahın büyük damatları gelmiş.

“Selamün aleyküm!”

“Aleyküm selam!”

Öteki damatlar sormuş:

“Ne yapıya, arkadaş sen burada?”

Keloğlan:

“Ben burda ezvahane açtım arkadaş.”

Damatları:

“Ne bulunur ezvahanende?”

Keloğlan:

“Kuş ödünden aslan südüne kadar bulunur.”

Damatları:

“Arkadaş bize aslan südünü kaçdan satan?”

Keloğlan:

“Arkadaş ben parayınan satmim.”

Damatları:

“Neyinen satıın ya?”

Keloğlan:

“Şu nalı ateşde kızartacaam, bir sefer arkanıza değdiriceem, o zaman verrim.”

Damatları:

“Tamam.” derler.

Keloğlan nalı kızartır kızartır, birinin arkasına değdiriverince, üç-dört dombalağı birden attırır. Aynen ötekine de uygular.

“Alın bahım arkadaş size birer şişe aslan südü.” der.

Aslanın ayağından çıkarttığı irini verir.

Onlar gedişin kendi elbisesini çıkartır, atını gönderir. Topal katıra biner. Keloğlan kılığında eve gelir. Getirdiği aslan südünden bir çorba yaptırır. Hamınına verir:

“Götür şunu da baban içsin.” der.

Kadın varır:

“Baba, Keloğlan aslan sütü bulmuş. Çorba yaptık, sana getirdim.”

Padişah:

“Get gızım, get. Ötekiler aslan südü diye bir şey getirdi, yiyince gözlerim hepden görmez oldu.” demiş.

Padişahın hanımı da:

“Bunu da ye bahım, bir iş bir işe bahane olur da gözün açılır belki.” demiş.

Neyse padişah onu da yemiş. Yiyince gözü ayna gibi açılıvermiş.

Keloğlan’a da mükafakat olarak gaz damından almış, mısır damına oturtturmuş.

Gene bir gün beş gün derkene Keloğlan’ın hanımı:

“Ben seni bir atınan gördüydüm, o atın nerde?” diye sıkıştırmaya başlamış.

Keloğlan gene:

“Yok, mok!” dediyse avradın elinden kurtulamaz.

Keloğlan:

“Ben bir dua edim de, sen amin de.” der.

Keloğlan içinden bir dua okumuş, avrad da amin demiş. Sabah olmuş ki düşmanan savaş ilan edilmiş.

Padişah ordusunu üçe ayırmış. Birinin başına damatının birini, birinin başına ötekini kumandan tayin etmiş. Tam o sırada Keloğlan hanımını göndermiş:

“Baban bir at versin de ben de harbe gediim” demiş.

Varmış kadın, Keloğlan’ın dediğini demiş.

Padişah:

“Kendi gazlara mihiyet olsun.” demiş.

Keloğlan hanımını padişahın yanına tekrar göndermiş.

Padişah:

“Ulan kendini harpde at mı tepeler, it mi tepeler, kel soyhaya şo topal katırı verin de getsin.” demiş.

Keloğlan'a topal katırı vermişler. Herkes atını tepiklemiş getmiş. Keloğlan arhadan yekdir hop yekdir hop varmış bir görünmez yere. Elbiseleri geymiş, silahları kuşanmış.

Harp sahasına varmış ki, padişahın askerlerinin herbiri bir çil yavrusu gibi bir dağa kaçışıyor. En öne geçmiş, gavurlara bir girişmiş. Memleketine kadar gavurları kovalamış. Eline de kılıcın sapı oturmuş. Padişah çıkartmış mendilini bunun eline sarmış.

Savaş bitmiş herkes evine dönmüş. Keloğlan'ın hanımı gelmiş babasına:

“Hani baba Keloğlan?” demiş.

Padişah:

“Bre yavrum ne bilim. Savaşda onu at mı tepeledi, it mi tepeledi.” demiş.

Keloğlan ortalıklarda görükmezmiş. Gız ikiye bir gider evi yoklarmış, gelen geden yok.

Sabah olmuş. Gız:

“Varım şu gazları bırakım.” demiş.

Varmış ki Keloğlan yatakda yatıyo. Elinde bir mendil sarılı. O medili de babasına gız hediye etmiş imiş.

Gız Keloğlan'a bir şey demeden babasına gelmiş.

“Baba ben sana şöyle şöyle bir mendil veriydim. Ne yaptın o mendili?” demiş.

Padişah:

“Gızım.” demiş. “Biz savaşda zor duruma düştüğümüz anda bir yiğit geldi. Askerimizi kurtardı. O yiğitin eline kılıcın sapı oturdu. O mendili onun eline sardım.” demiş.

Gız:

“Baba, o mendil bizim Keloğlan'ın elinde sarılı.” demiş.

Padişah ‘Aslı var mı, yok mu?’ diye getmiş bakmış ki essahdan Keloğlan'ın elinde sarılı.

Mısır damında Keloğlan'ın yattığı yerede bir delikten ışık sızıymış. Keloğlan'a gün değmesin diye oraya Padişah kapıtını koymuş. Keloğlan padişahı görünce kakmış toparlanmış.

Padişah Keloğlan'ın evini konağın üst katına taşıtmış. Keloğlana sormuş:

“Sen in misin cin misin, necisin?” demiş.

Keloğlan:

“Ne inim, ne cinim. Ben de bir padişah oğluydum. Babamın köleleri kayıp oldu. Onları aramaya çıktıydım.”

Padişah:

“Babanın kölelerini burda ne bulucun. Buldun mu ya?”

Keloğlan:

“Bulamadım amma az biraz benzetir gibiyim.”

Padişah:

“Kimi?”

Keloğlan:

“Şu senin büyük damatları.”

Padişah:

“Ulan get, benim damatlar senin nasıl babanın kölesi olur?”

Keloğlan:

“Eee padişahım, ne kızım. Benim babamın kölelerinin arkasında nalınan damga basılıydı. İnanmazsan çağır gelsinler, bak. Damga basılı değilse kabul etme.”

Padişah çağırılmış büyük damatlarını. Bakmış arkalarına ki gerçekten damga basılı. Padişah sesini çıkartmamış tabii.

Keloğlan atını çağırmış, elbiseseleri geymiş, silahları kuşanmış. Tozu dumana katarak gelmiş.

Keloğlan'ın avradı ablalarına:

“Benim kocama ‘Keloğlan’ diye gúlidiz. Bahın siz de birer kúleye varmışsız habarız yok.” demiş.

Keloğlan hanımının yanına gelince atı bir şahlanmış, atın ayakları on metre havaya kalkmış. Padişah Keloğlan’ı yerine geğirmış.

Onlar yeyip iğmiş, kalan gúnlərini bize bağışlamış.

4.36. ÜÇ KARDEŞ BİR BACI

Bir varmış bir yokmuş.

Üç erkek kardeş varmış. Bir de bacıları varmış.

Babası onlara şöyle vasiyet etmiş:

“şu dağın arkasına aman ha gitmeyin!”

Babası ölünce bunu çok merak etmişler. Büyük oğlan:

“Dağın arkasında ne var acaba?” diyerek gitmiş.

Orada öyle bir bina varmış ki büyük mü büyük. Bu, devin evi imiş.

Ev dayalı döşeliymiş. Bir tarafta düdük, bir tarafta davul asılmış.

Oğlan davulla düdüğü çalmaya başlamış.

Bunu dev duymuş, gelmiş. Bu büyük oğlanı yemiş.

Ardından ortanca oğlan gitmiş.

O da bir bina görmüş. Dayalı döşeliymiş. Bir tarafta düdük, bir tarafta zurna varmış.

Oğlan düdük çalıp dururken dev gelmiş, oğlanı yemiş.

Kardeřlerini merak eden küçük ođlan dűřünüp dururken babasının eski kaması gözüne çalmıř.

Kamayı alıp dağın ardına gitmiş.

O da aynı şeylerle karşılaşmış.

Dev öteden çıkıp gelmiş. Oğlan kamayı devin boynuna sallamış. Dev in boynu kesilmiş. Ancak kıl kadar yer kalmış kesilmedik.

Dev, oğlana:

“Bir daha vur da bir demlik olayım.” demiş.

Oysa bir daha vurursa dev dirilecekmiş.

Oğlan devin odasının birine kapamış.

Daha sonra bacısını alıp devin evine getirmiş. Orada yaşamaya başlamışlar.

Bacısına demiş ki:

“Evi temizleyip yıkarken şu odayı temizleme. Su dökme.”

O da her ev yıkayıp temizlemede odaya kapıdan su dökermiş.

Su döktükçe dev canlanmış, iyileşmiş.

Oğlan’ın bir gölüğü varmış. Her gün oduna gidermiş.

Yine bir gün oduna gittiğinde dev odadan çıkmış, kızı yakalamış.

Kıza demiş ki:

“Ya benimle evlenirsin, ya da seni öldürürüm.”

Kız, evlenmeyi kabul etmiş. Daha sonra oğlanı öldürmeyi planlamışlar.

Öte yandan oğlan, dağda yaşayan hocaya (falcı) gitmiş. Hocaya kendisiyle ilgili bir şeyler söylemesini istemiş.

O da:

“Bugün eve gitme. Seni öldürecekler. Kıyma gibi kıyacaklar. Bir torbaya koyacaklar.” demiş.

Oğlan, evde bacısının olduğunu, illa ki gitmek istediğini söylemiş.

Hoca:

“Madem gidicisin. De ki ‘Beni öldürünce etimi dilin. Hayvanın üstüne koyun. Atın terkisine takın. Bir tene çubuk vurun. Çubuğu da terkiye sokun. Hayvanı dağa yollayın.”

Oğlan gitmiş. Oğlanı öldürmüşler. Dediklerini yapmışlar. Hayvanı dağa yollamışlar.

Hayvan, doğru hocanın evine gitmiş.

Hoca:

“Eyvah, oğlanı öldürmüşler.” demiş.

Torbayı indirip bir tasa okuyup üflemiş. Tastaki suyu torbaya serptikçe oğlan dirilmiş. Suyu üç kez serpmiş, oğlan eski haline dönmüş.

Oğlan bir merkep almış, bir haabe almış. Dilenci kılığında ordan ayrılmış.

Ev ev dilenen oğlan, bacısının evine gitmiş. Kapıyı vurmuş. Bir oğlan çocuğu çıkmış.

O da anasını istetmiş.

Anası dışarı çıkmadan çocuğa:

“Orda bir kama var. Onu dilenciye ver de gitsin.” demiş.

Zaten oğlanın amacı da kamayı almakmış.

Çocuk kamayı verirken kanı kaynamış. Nasıl olmuşsa dayısı olduğunu anlamış.

Olanları anasına anlatmış.

Kamayı alıp giden oğlan, daha sonra devi, ardından bacısını öldürmüş.

Yeğeniyle beraber yaşamış gitmişler.

Onlara kömür, dinlemeyene ömür.

4.37. BEY BÖYREK

Bir varmış, bir yokmuş.

Bir adamın çocuğu olmazmış. Çok istermiş bir çocuğu olmasını. Ama atının da kendinin de yavruları olmazmış.

Bir gün kapılarına bir fakir gelmiş. Evin hanımı açmış kapıyı. Kapıdaki adamı dilenci sanmış. Çıkmış kapıya. Ona bir sadaka vermiş. O adam da kadına bi elma vermiş.

“Elmayı kocanla beraber yen. Kabuklarını da atınıza yedirin. İkinizin de çocuğu olur. Ama ben gelmeden ismini koymayın.” demiş.

Gün dönmüş, devran geçmiş. İkisinin de çocuğu olmuş. Ama adını koymamışlar, o adamı beklemişler. Derken yıllar geçmiş, adam daha gelmemiş.

Neyse çocuk yedi yaşamış. Bunlar adamdan ümidi kesmişler. Büyükler toplanmış:

“Bir şölen yapak, çocuğun adını koyak.” demişler.

Bir şölen düzenlenmiş. Yenmiş, içilmiş, eğlenilmiş. Çocuğun adını koyacakları zaman, kapı çalınmış. Evin hanımı kapıyı açmaya gitmiş. Bakmış ki kendisine elmayı veren adammış. Adam hiç konuşmamış.

“Oğlunun adı Bağbörek, atının adı Rengiboz olsun!” demiş.

Sonra koybolmuş gitmiş.

Yıllar geçmiş. Bağbörek’le at büyümüş, onüç-ondört yaşına gelmişler. Bağbörek’in bir bacısı olmuş.

Bağbörek ava getmeye başlamış. Zamanla oraların sevilen, yakışıklı bir genci olmuş.

Bu sıralar babası ölmüş. Ama Bağbörek’in ava düşkünlüğü sürermiş.

Bir gün yine ava çıkmış. Yolda giderken bir tellala rast gelmiş. Tellal dermiş ki:

“Bağ cenklik yaptırıyor. En yiğidine kızını veriyor.”

Bağbörek, bağın kızına talip olmuş. Cenklik meydanına gitmiş.

İlk şart güreşmiş. Bağbörek önüne geleni devirmiş. Birinci olmuş güreşte. İkincisi okla hedefi tutturmaktadır. Bağbörek bunu da yapar. Sıra son işe gelmiş. Son iş avdır. Bunu da becerirse gızı alacaktır. Bağbörek avdan da birincilikle döner. Gız, Bağbörek’e verilir.

Gızı alır köyüne getirir. Daha düğünü bile olmadan köy halkıyla tekrar ava gitmek ister. Getirmiş olduğu Akkavak kızını Bağbörek’i çok sevmiştir. Annesi ile birlikte yalvarırlar:

“Gitme, başına bir iş gelir!” derler.

O dinlemez, ava gider. Giderlerken yolda zindancılara rast gelir. Bunlar Bağbörek’i zindana atarlar. Zindancının kızının da Bağbörek’e gönlü düşer.

Günlerdir zindandadır. Bir bayram gelir. Dışarı çıkarlar. Bir kayanın başına oturur. İçi yanar, bir türkü tutturur:

*“Kalenin dibinde ekerler küncü
Aziz mübarek gün oldum zarıncı
Ellerim kelepçe de boynumda zincir
Eylenin de verin hocalar
Akkavak Kızı’ndan bana bir haber.”*

Bu türküyü söylerken oradan geçen köyün bezirgancısı Bağbörek’in sesini duyar, yanına gelir.

“Nerdesin, seni öldü sandılar. Akkavak Kızı’nı da düşünüp taşınıp Baltacıoğlu Kel Vezir’e verdiler. Yakında düğünü var.” der.

Bağbörek bir türkü daha tutturur:

*“Kalenin başına oturdum durdum
Bezirgân başından Akkavak Kızı’nı sordum
Kimden kime kalır demişler
Baltacıoğlu kel vezire vermişler
Yetiş Rengiboz’um yetiş yar elden gedii.”*

Nerelerdeyse Rengiboz bunun sesini duymuş, gelmiş.

Bu arada da zindancının kızı Bağbörek’e bir mendil hediye etmiş.

Rengiboz’la Bağbörek’e gelelim...

Bağbörek, Rengiboz’un semerini kaldırınca derisiyle bir kalkar.

Rengiboz:

“Acımasız Bağbörek!” der. “Sırtıma bir bakmazsın. ‘Halin nice?’ demezsin.” demiş.

O zaman Bağbörek tükürür. Rengiboz’un yaralarına sürer. İpek mendili atın sırtına koyar, öyle binermiş.

Zindancının kızı bunları görür.

“Aşk olsun Bağbök! Kırk gün çalıştığım mendilimin değeri bu mu?” demiş. Sinirlenmiş, zindana attırmış.

Gece olmuş, kız bunun yanına gelmiş. Delikten ip sallandırmış. Yarısana kadar çekmiş.

“Beni alırsan, seni kurtarırım.” demiş.

O da demiş ki:

“Seni alırım amma önce Akkavak Kızı'nı alırım.” demiş.

Kız kabul etmiş. Bekçiye içki içirip sarhoş etmiş. Anahtarları alıp Bağbök'i kurtarmış.

Bağbök köyüne dönerken, yolda bir aptala rast gelir. Ona der ki:

“Senin elbisenle benimkileri değışelim. Sazını da bana ver.” demiş.

Aptal kabul etmiş. Bağbök köye gelmiş. Babasının evinin önündeki çeşmeye gelmiş. Bacısı da o sıra çeşmeye gelmiş. Bacısı Bağbök'i hemen tanıyamamış. O sırada evlerinin köpekleri yavrularıyla oynarmış. Kız bir taş almış, onlara atmış. Demiş ki:

“Bugün gardaşımın nişanlısı ellere gelin gidii diye mi oynarsız.”

Bağbök bacısından su ister. İçerken kız şöyle bir bakar. Sonra eve gitmiş. Anasına da:

“Çeşmeye bir aptal gelmiş, ağabeyme çok benziyor.” demiş.

Anası da:

“Al kızım, bu ekmeğı o aptala götür. Eline verme. ‘Koynuna koyacağım.’ de. Düşünde bir ben varsa, ağbindir.” demiş.

Kız hemen çeşmeye gelmiş. Ekmek getirmiş. ‘Koynuna koyacağım.’ demiş.

O zaman Bağbök de anlamış tanıdığını.

“Bacı ben senin gardaşımın. Kimselere geldiğimi deme. Düğün evine gideceğim. Ok ile yayımı istersem, hemen ver.” demiş.

Düğün evine gelmiş. O sırada ok ile yay atılıyormuş. Kimseler hedefi tutturamazmış. Yaşlı biri demiş ki:

“Şimdi Bağbörek olmalıydı.”

Oradakiler de:

“Aman, Bağbörek öleli yıllar olmuş.”

O aptal demiş ki:

“Ok ile yayı bana verin. Bir de ben atayım.”

Eline aldığı tüm yaylar kırılmış.

“Bağbörek’in yayını verin.” demiş.

Onlar da Bağbörek’in adı kaldı mı ki yayı kalsın.” demişler.

Yaşlının biri demiş ki:

“Bakın belki duruyodur.”

Bağbörek’in oku ile yayı verilir. Aptal hedefi tutturur.

İçeri buyur edilir. Yemeğin başına oturur. Yemeğin kenarından geçen bir kadın bunun sazına değer. Saz tıngırdar. Kadınlar hemen demişler ki:

“Aptalın sazı var. Söyleyin, çalsın, oynayalım.”

Aptal ne kadar:

“Bana bulaşmayın!” dese de sonunda çalmaya razı olur.

“Bir su dökmeye gidim de çalım.” demiş.

Gitmiş, orda damadı görmüş. Bakmış ki ishal. İnat etmiş çıkmamış. Bu arada adam altını pisletmiş.

“Puh!” demiş. “Kelliğinle altını pisletmişin.” demiş.

Sonra gelinin yanına gelmiş. Başköşeye oturmuş. Sazını almış, söylemeye başlamış:

“Evinizin adı Daracık değil mi?

İtinizin adı Birecik değil mi?

Samanlıkta seni saran

Kör Mustancık değil mi?"

Kadın tanımaya başlamış. Hemen yerine oturmuş.

Sonra gelin çıkmış oynamaya. Söylemeye başlamış:

"Ayağına giymiş nalını

Gelir salını salını

Akkavak Kızı da

Kel Vezir'in gelini

Dön oyna gelin, dön oyna"

Kız hemen tanımış. Köylüler de tanımışlar. Boynuna sarılmış.

Önce Akkavak kızını, sonra öbür kızı almış. Düğün etmiş.

Muratlarına ermişler.

4.38. ÇANAK KURUTAN

Bir fugara varmış.

"Ekmeği çok yiyor!" diyerekten iş vermezmişlermiş buga.

Pabıcını satmış, yemiş. Ceketini satmış, yemiş. Çıblak kalmış. Kimse ekmeği vermeyor. Cıs çıplak kalınca:

"Sen get!" diyorlar. "Sahil memleketlerig birinde, birinig inaanı-danasını gödersig, ekmeğini yersig!" diyollar. "Burada ölürsüg!" diyorlar.

Gediyor bu. Bir ağaya işçi duruyor. Dohuz ekmenen, bir ilaan pilavnan doymuyor. Yediğini bilmiyor. Ağanig ailesi diyor ki:

"Ben buga ekmeği mi verim? Bunug doyacağı yok!" diyollar.

Oradan da mahrum çıkıyor. Biri diyo hi:

"Gardaşım! Filan yerde çiflik var, orada yemek gaynıyor. Ora seni kabul eder." diyor.

Öğlen olunca:

“Avaneler yemek başına!” diyolar.

Bu da varıp yeyo. Akşam oluyo:

“Avaneler yemek başına!”

Soona buna da bir yatak seriyollar. Devam ediyor bu.

“Ağa atnan geliyor!” diyolar.

Ağa, çiflik kahyasını çarıyor. Atınığ başına varıyor.

“İşler nasıl? Dönüyor mu?”

“Dönüyor!”

Bu beleş ekmek yiyenler yanına geliyorlar.

“Size darılan var mı?”

“Yok!”

“Ekmeğiz bol veriliyor mu?”

“Veriliyor!”

“İrahatsız mısıgz?”

“İrahatık!” diyolar.

Bu boğazı büyük var ya. Ağa’ya:

“Ben, beleş ekmek yemem!” diyor. “Bağa bir iş ver!” deyor.

“Oğlan, bu mutfak senig uçun gaynamıyor. Sen de ye. Kimseg yokmuş. Sağa bir gad da çamaşır verek!” deyor.

“Yok, Ağa!” deyor. “Sen benim elime dayaklı bir iş verirseg, o bağa yeter.”

Deyor ki:

“Filan yerde, filan dağda benim hayvanlarım var. Onug mevcudunu anlayıp geleceksig.”

“Pekale!”

Buga azzık veriyorlar. Ekmek felan. Gediyor bu. O tarif ettiği dağa iki günde çıkıyor.

“Çoban, çoban!” diye çağırıyor.

O da:

“Hı! Ne deyog Allah'ıg belası!” diye çağırıyor.

Bir gayanıg başına dineliyor ki çoban sırik gimi bir adam. Saç sahala karışmış. Dırnaklar uzamış. Böle bir pençe atsa cigeriği çihartır dırnaklar.

“Beni ağa gönderdi!” deyor. “Hayvanlarıg gaçı ölüg, gaçı meydana geliyor?”

“Öleni, galanı bilmem!” deyor çoban. “Elli bin tane ölüyorsa, iki yüz bin tane meydana geliyor!” deyor.

“Sen ağanıg neyisin?” deyor.

“Ben ağanıg Arabiim!” deyor.

O boğazı büyük deyor ki:

“Benim de arabım kim, biliyog mu?”

“Senig arabiig oca yansıg!” deyo. “Heç çalışmaz, ağcın altında yatar!” deyo.

“Nerde bu?”

İşte filan dağı gösteriyor.

“O dağın depesinde çınar var. O çınarın bedenine ip dolanmaz. O çınarıg altında bir punar var. O punarıg başında yatar kahar!” deyor.

Varıyor, bu ekmeğe çok yeyen adam, arabımıg yanına. Varıyor bu çınarı buluyor. Bir gayanıg dibine oturuyor.

Birez durunca adamıg arabı geliyor.

“Aman, göt atmış dünyi ben mi dorultucum!” deyor. Vurup gafii yatıyor.

Bu yanına varıyor:

“Kalk!” deyor. “Ellerig arabı çiflik sahibı etmiş.” deyor. “Ben çok yeyom deye iş de vermeyollar. Gözüğün ucinen azcık da başa bak.” deyor.

Deyor ki:

“Canımı sıkma! Yoksa seni bundan kötü ederim.” deyor.

Bu yalvarıyor yakarıyor.

“O seni buraya salan arabıg ağasınıg yanına varırsıg. O ağa saga bir çift öküz verir.” deyor. “Varırsıg memleketiğe.” deyor. “Bir yaşlı adamdan sorarsıg.” deyor. “Sağa saban değmedik bir yer versigler.”

Ağasınıg yanına geliyor.

“Ağa senig çobanıgı gördüm.” diyor. “Ellibin tene ölüyorsa ikiyüzbin tene meydana geliyor. Ben arabımı sordum.” diyor. “Tarif etti.” diyor. “Aradım buldum. ‘O çobanıg ağasına varırsıg sağa bir çift öküz verirler. Memleketige varırsıg.’ dedi.” diyor.

Ağa diyor ki:

“Buna bir çift öküz verig! Oolum, sen de benden zengin olursuğ.” deyor.

Bir çift öküz veriyor buğa.

Memleketine geliyor.

“Bre garagola haber verig. Bu düşünde görmedi bu öküzleri, nerden çaldı?” diyollar.

Biri diyor ki:

“Eğer çaldıysa, sahibi gelir bulur. Ahıllise de bizim ahıllımız, deliyse de bizim delimiz.” deyor.

Kimi boyunduruk veriyor, kimi saban veriyor. Öküzlere bir dahım düzüyorlar.

“Bu çiftçilik yapmaya yapamaz da bu öküzlere yazzık. Nerden hırsızliip getirdiyse.”

Yaşlınıg birisi diyor ki:

“Fılan yerde, ben beni bildim bileli saban değmedik bir yer var. Ekici ol, biçici olma!” deyor.

Şindi keklik ötmez, keven bitmez yere saban dutturuyor. Biraz sürünce sabanıg burnu “cart” ediyor. Bir gazan altın çılıyor.

Bu öküzleri goyuyor şimdi. Allah malı verirse akıl da verir. Aklı alırsa malı da alır. Bu altını kömüyor. Öküzleri eve getiriyor. Öküzlere bir perdah ediyor, sırtını sıvazlıyor, onları seviyor.

“Ha, şonug sürdüğü yere bak, bir evlek!” diyollar. “Bu çiftçilik mi yapabilir. Habar salg da bu öküzleri alsıglar.” diyollar.

Şindi, bu bir evlek yere kırk tene amele dutuyor. Daşını, otunu ayıklatmak uçun.

“Bu nerden alıp da verici bu kırk amelenig parasını!” diyollar. “Yirmimiz öküzüg bir tekini, yirmimiz öküzüg bir tekini alırık!” diyollar. “Nerden verici bu parayı!” diyollar.

“Bir ağaya yalvarım, yarığızığ parasını verim. Bir ağaya yalvarım, paragızığ galanını verim.” diyor.

Gece, altını getiriyor evine bu. Bir altın bozduruyor, yarısınıg parasını veriyor bu.

“Yirmigizig parası verim de yirmigizig parasını da sabah verim.” diyor.

“Öküzüg tekini alırık ha! Onlarığ parasını verdiğ.” diyolar.

Bir altın daha bozduruyor. Onlarığ parasını da veriyor.

Bu bir evlek yere buğday ekiyor. Bu buğday oluyor ki sorma heç. Bu, gırk orakcı dutuyor, bu bir evlek yere. Biçiyolar biçiyolar, harman gubarıp geliyor. Tükedemiyollar, gocaman harman ediyollar. Buğdey daşıyor böyle. Gırk dene ambar yaptırıyor. Bu gırg ambar buğdayı almıyor.

Sığır alıyor, ekiz doğuruyor. Hanım alıyor, ekiz doğuruyor. Elini attığı yer, aldığı mal ölmüyor. İki seneniğ içinde Ahır Dağıımı malı oluyor.

Evig içi iki seneniğ içinde horantinen doluyor. Pendirler, yağlar.. Yiyenler, içenler.. Heç eksilmeyor. Bağlar, bahçalar meydana geliyor.

Adı “Çanak Gurutan” olan bu adam, ağa oluyor.

“Allah’ım! Baş gelemim, garerimi ver!” deyor.

4.39. İKİ ARKADAŞ

Biri varmış biri yokmuş. Evel zaman içinde, halbır zaman içinde. Ben anamın beşiğini tangır mangır sallarıkan...

İki adam yola çıkmış, arkadaş olmuşlar. Bir gün getmişler. Gedişin acıkmış bunlar. Birisi sevil imiş, birisi alıcı gurd umuş. O sevilin azzına der kine:

“Arkadaş ikisini bir yemiyek. İlkin seniini yiyek, sonra da beniini yiyek. Uzun yolumuz var.” derler.

Öte varışın, acıkışın sevilin azzını çıkarıp yeller. Bir hayli bir gün daha gedişin galanını da yeller.

“Hani arkadaş galanını da yiyek!” deller. O sevilin azzını bitirirler.

Gederken gederken gene acıkıllar.

“Arkadaş ben de acıkdım. Senin azzını da yiyek!” deyişin:

“Arkadaş gözüyün birine bir ekmek veririm. Yoosa onu da vermem.” demiş.

Herif bir durmuş, iki durmuş, inilemiş. Acından geder halı galmıyaşın saa gözünü çıkarmış vermiş.

Öte gedmişler gedmişler bir gün gedişin:

“Arkadaş bana neden bu zulmü ediyon? Benim azzımı yedin, bir ekmek daha ver.” deyişin:

“Öteki gözünü de verirsen olur. Yoosa vermem.” demiş.

Ööle deyişin adam der ki:

“Gardaş şu ulu çamın dibine varak da ölüm orada galsın heç olsun. Gözümü alıcın almaya!” demiş.

O çamın dibine varmışlar, o gözünü de çihartmış almış. Ekme yemiş, orda galmış. Öteki arhadaşı yanından getmiş.

Gendi debelenip çamın altında yatarkene bir guş gelmiş, ötmeye başlamış gafasında.

“Allah! Bu guş ne diyor, ne diyor?” deken Allah ayan eylemiş:

“Şimdi benden bir tüy düşer şalvarının üstüne. Onu al. Saa gözüü sol cebinde, sol gözüü saa cebinde. Yerine gusun, ‘Mismillah!’ desin. Bunu da çalsın eskikinden eyi olur.” demiş.

Guş bunu ayan etmiş. Almış çalmışımış daa naamatı olmuş gözü. Deenemiş kine uzak bir gayada bir tütün tütüyor. Ee orda iki gün geçmiş, aç. Allah’a sığınmış, oraya varmış. Varışın ora da yedi tane Dev eviimiş. Aaşam olup ta gelişin biri demiş ki:

“Hı! İisan eti kokuyor! Hı!” demiş.

Biri demiş kine, böökleri:

“Uşak, iisan eti kokuyor amma noolur kokuşun? Üç gün Tanrı misafiri var. O misafir olmuş bize. Sen get, işinize bakın!” demiş.

İkiüün durmuş üçüncüün demiş kine o böökleri:

“Yörü insanoğlu böönlüg de yemeeni goydum, ye. Şorada sınıglı bir gılıcım var. Onu al, filan köye var. Böön Padişah’ın gızının günü. Dev yiyecek, su alacaklar. Hemen onuyun vur. Onun yaddı yerde de iki tane yosunlu saniyaller. Orda cere altın. Onun üstünde de bir dam.”

“Dutturum, padişahın gızını alırım. Şööle zevki sefa sürerim.” demiş.

Adam, gendiler gedişin kakmış o kuyduu azzı yemiş, o gılıcı almış, dedii yere varmış. Garıdan bir su istemiş. Garı, öte bağırılmış beri bağırılmış, su yok.

“Varıym, gediym, getiriim.” diye içeri savışmış.

İşemiş, işemiş. İşemiini getirmiş herife:

“Nedir, duzlu çalıyor nene bu suyunun.” demiş

“Oolum, bizim suyumuz duzlu çalar.” diyeşin:

“Nene, bu su içilmez. Bir daha ver!” demiş.

“Su yok oolum. Bööle bööle. Padişah’ın gızının günü.” demiş.

“Nerede yatıyor?” demiş.

“Filan yerde.”

Garıya:

“Yörü önüne varag.” demiş.

Varmışlar.

“Taa şu gaya varya var oolum. Onun uurunda yatıyor.” der. “Şimdi, Padişah’ın gızı gelecek. Onu yiyecek. O suyu biz gannı pisli demek çekerik. O bizim suyumuzdur.”

Orıya oturmuş adam. Padişah’ın gızı öteden gelmiş:

“Gız neriye gediyon?” demiş.

“Aman insanoğlu ne sorıyen? Derdime derman deelsin, yarama melhem deelsin.” demiş. “Taa şu gayanın dibinde dev yatıyor. Ben şimdi bu aşı elinde bir tabaa sunacam. İlkin aşı yiyecek, sona da beni yiyecek. O zaman gagacak suyu alacaklar.” demiş.

Adam da varmış kendiinen. Dev ikide bir kalkıp oynarmış:

“İki geliyor adam, iki geliyor adam!” diye.

Orıya varmışlar. Boynunu uzatmış. Aşı yerkene bir kere vurmuş boynuna. O zamanaca:

“İnsanoğlu bir daha vur!” demiş dev.

“Erlik, birlik. Ben anamdan bir kere doodum.” demiş adam.

Heç aldırış eylememiş. Şimdi millet, köylü olan, köylü su çekmeye başlamış.

“Aman suyu çekmen ha!” dediise de olmamış.

Dev ölmüş. Su çaalamış, agmış.

Amma gız ganını almış guluncuna vurmuş olanın.

Padişah:

“O zaman seni o yiide verek!” deేశin gız da:

“Ben bilmem. Hepiniz de guluncuna bağın. Hanı beş barmaamın beşi de ganrı.” demiş.

Varmışlar oolanı almışlar. Gızı vermişler. Davıllı düün yapmışlar. Köylülere demişler:

“Size de bir şeem var. Şuraya da bana bir dam dutacagsınız.”

Orıya da bir dam tutmuşlar. Bunlar zengin olmuşlar. O gözünü oyan fahır düşmüş, dilenci olmuş. Gapısına gelişin bilmiş. Bilişin:

“Sen ne di böyle oldun? Şöyliyedın, böyliyedın.” diyeşin:

“Sen de get o devlerden see al. Sen de zengin ol.” demiş.

Ordan getmiş o devlerin evine misafir olmuş.

“Misafirlık üç gün!” demişler.

Hemen havada atmışlar, gööde dutmuşlar.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.40. AYIOĞLU

Evvel zaman içinde...

İki kız kardeş varmış. Bunlar evlerine ormandan iplerin arasına sarıp sırtında odun getirilmiş.

Bir gün yine odun getirmek için ormana gitmişler. Odun bulmak için ayrılmışlar. Birisi odunu sırtına yüklenip eve gitmiş. Diğeri, odunları hazırladıktan sonra, dinlenmek için sırtını odunlara dayayıp otururken uyuya kalmış.

O sırada bir ayı odunların üstüne çıkıp oturmuş. Kız uyanmış. Odun yükünün altından kalkmak istemiş, fakat kalkamamış. Kardeşini göremeyince:

“Beni bırakıp da nereye gittin?” demiş.

Odunların üstündeki ayıyı fark etmemiş. Odunlara sarılı ipleri bırakıp ayağa kalktığında ayıyı görerek çığlık atmış. Çok korkmuş.

Ayı kıza saldırmış. Kızı kaçırmış. İnine götürmüş. Ayı, kıza ormandan armut, alıç bulup getirmiş. Kızı beslemiş. Ayı, kıızı kendisiyle evlenmeye ikna etmiş.

Kız hamile olmuş. Ayıdan memnun değilmiş.

Bir gün kaçmayı başarmış. Eve gelmiş. Birkaç ay sonra, dünyaya bir erkek çocuğu getirmiş. Çocuğun babası ayı olduğu için çocuğa da “Ayıoğlu” ismini koymuş.

Bu çocuk büyümüş. Güçlü-kuvvetli ve mert bir delikanlı olmuş.

Aynı dönem içinde Taktakı Ali isminde birisi varmış. Bu kişi Ayıoğlu’nun ününü duyarılmış. Fakat Ayıoğlu’nun kim olduğunu bilmezmiş.

Taktakı Ali bir gün ormanda balta ile kalın bir ağacı yıkıyormuş. Balta ağaca her çarpmasında “Tak, tak!” sesi çıkartıyormuş. Sesleri duyan Ayıoğlu oraya gelmiş.

Taktakı Ali de kendi kendine:

“Oğlum Taktakı Ali! Bu ağacı yıkarsan, Ayıoğlu’nu da yıkarsın!” diyormuş.

Ayioğlu iki balta vuruşuyla, kalın ağacı devirmiş. Taktaki Ali'ye seslenerek:

“Ayioğlu benim. Gel seninle gürleşelim!” demiş.

Fakat Taktaki Ali cesaret edememiş. Ayioğlu oradan uzaklaşmış. Yine balta sesi duymuş.

Kütükü Ali isminde birisi, kalın bir ağacı yıkmaya çalışıyormuş. Kendi kendine:

“Oğlum Kütükü Ali! Bu ağacı yıkarsan, Ayioğlu'nu yıkarsın.” diyormuş.

Ayioğlu yanına gelmiş. İki balta vuruşuyla, koca ağacı devirmiş. Kütükü Ali'ye seslenerek:

“Ayioğlu benim! Gel seninle gürleşelim!” demiş.

Kütükü Ali gürleş yapmaya cesaret edememiş. Ayioğlu oradan uzaklaşmış.

Okçu Memed isminde birisi, ok ile sert bir kayayı delmeye çalışıyormuş. Ok seslerini duyan Ayioğlu yanına gelmiş. Okçu Memed kendi kendine:

“Oğlum Okçu Memed! Bu kayayı ok ile delersen, Ayioğlu'nu gürleşte yıkarsın.” diyormuş.

Ayioğlu iki ok atışıyla kayayı delmiş. Okçu Memed'e seslenerek:

“Ayioğlu benim! Gel seninle gürleşelim.” demiş.

Okçu Memed, gürleş yapmaya cesaret edememiş.

Daha sonra bu dört kişi, bir araya gelerek dört arkadaş olmuşlar. İyice samimi olmuşlar. Birlikte bir şehire gitmişler. Şehir çok yalnızmış. Kimseler yokmuş. Bir eve yerleşmişler. Kütükü Ali evde kalmış. Diğerleri ava gitmişler.

Evin kapısının önünde bir çocuk sesi duyulmuş. Kütükü Ali çocuğa:

“Evladım, bu şehirde kimseler yoktu. Sen nereden geliyorsun? Söyle bakalım?” demiş.

Çocuk da:

“Üç günlük yoldan geliyorum. Karnım çok aç.” diye karşılık vermiş.

Çocuk, Kütükü Ali'nin arkadaşları için yaptığı yemeğin tamamını yemiş. Dışarı çıkarak:

“Bak! Ayıoğlu, Taktakı Ali ve Okçu Memed geliyorlar!” demiş.

Kütükütü Ali’yi kandırmuş. Kütükütü Ali dışarı çıkıp gelenlere bakmak isterken, çocuk ensesine üç tokat atmış. Kütükütü Ali bayılmış. Çocuk kaçmış. Arkadaşları avdan dönmüşler. Kütükütü Ali başından geçenleri arkadaşlarına anlatmış.

Ertesi gün, yemek hazırlamak için evde Taktakı Ali kalmış. Evin kapısının önünde bir çocuk sesi duyulmuş. Taktakı Ali dışarı çıkarak:

“Evladım bu şehirde kimseler yoktu. Sen nereden geliyorsun? Söyle bakalım?” demiş.

Çocuk da:

“Üç günlük yoldan geliyorum. Karnım çok aç!” demiş.

Çocuk Taktakı Ali’nin arkadaşları için hazırladığı yemeğin tamamını yemiş. Taktakı Ali’yi:

“Bak! Ayıoğlu, Okçu Memed, Kütükütü Ali geliyo!” diye kandırmış.

Taktakı Ali’ye dışarı çıkarken ensesine üç tokat atarak bayılmış. Taktakı Ali ayılınca tekrar yemek hazırlamaya başlamış. Yemek hazır olmadan arkadaşları eve gelmiş. Ayıoğlu, Taktakı Ali’ye çok kızmış. Taktakı Ali başından geçenleri anlatmış.

Ertesi gün yemek hazırlamak için evde Okçu Memed kalmış. Yine evin kapısının önünde bir çocuk sesi duyulmuş. Okçu Memed dışarı çıkıp çocuğa:

“Evladım bu şehirde kimse yoktu? Sen nereden geliyorsun, söyle bakalım?” demiş.

Çocuk da:

“Üç günlük yoldan geliyorum. Karnım çok aç!” demiş.

Okçu Memed’in arkadaşları için hazırladığı yemeğin tamamını yemiş. Okçu Memed’e:

“Bak! Ayıoğlu, Taktakı Ali, Kütükütü Ali geliyorlar!” diye kandırmış. Okçu Memed dışarı çıkarken ensesine üç tokat atmış. Okçu Memed bayılmış. Çocuk kaçmış.

Okçu Memed ayılmış tekrar yemek hazırlamaya başlamış. Arkadaşları eve dönmüşler. Ayıoğlu çok sinirlenmiş. Okçu Memed başından geçenleri anlatmış.

Çocuk sanılan şey bir devmiş. O şehrin neyi var neyi yoksa hepsini o yemiş. Ayıoğlu'nun arkadaşları bu çocuğun bir dev olduğunu her şeyi yediğini ve başından geçenleri birbirlerine gizlice anlatmışlar.

Son olarak evde yemek hazırlamak için Ayıoğlu kalmış. Yine evin kapısının önünde bir çocuk sesi duyulmuş Ayıoğlu dışarı çıkıp çocuğa:

“Evladım bu şehirde kimseler yoktu. Sen nereden geliyorsun, söyle bakalım?” demiş.

Çocuk da:

“Üç günlük yoldan geldiğimden karnım çok aç!” demiş.

Ayıoğlu da:

“Benden önce bu evde üç kişi kaldı. Hiç biri yemek hazırlayamadı. Bunu onlara soracağım.” demiş.

Ayıoğlu'na:

“Bak Kütkütü Ali, Taktakı Ali ve Okçu Memed geliyor!” demiş.

Ayıoğlu dışarı çıkıp bakarken, çocuk Ayıoğlu'nun ensesine üç tokat atmış. Ayıoğlu çocuğa:

“Çocuk benimle oyun yapma!” demiş.

Ayıoğlu hiç bayılmamış. Çocuk kaçmış, Ayıoğlu peşine düşmüş. Çocuk bir deliğe kaçmış. Delik çok derin olduğundan, Ayıoğlu deliğe girememiş. Eve dönmüş.

Arkadaşlarına başından geçenleri anlatmış. Arkadaşları da Ayıoğlu'na başından geçenleri anlatmış. Ayıoğlu, arkadaşlarına ip bulmalarını söylemiş. İpi bulmuşlar. Dört arkadaş birlikte deliğin olduğu yere varmışlar. Ayıoğlu ipe deliğin içine salınmış.

Orda ipde asılı bir kızla karşılaşmış. Kızın asılı olduğu ipi kılıcıyla keserek kızı kurtarmış. Kız, Ayıoğlu'na:

“İçerde dev var. Seni öldürür. Bu dev koca şehri yedi içti. Hiç bir şey bırakmadı. Sakın yanına gitme! Seni yer.” demiş.

Ayıoğlu dinlememiş içeri gitmiş. Yine ipe asılı bir kızla karşılaşmış. Kılıcıyla kızın asılı olduğu ipi kesmiş. Kız Ayıoğlu'na:

“İçerde dev var. Seni öldürür. Sakın gitme!” demiş.

Ayioğlu dinlememiş ve içeri gitmiş. Yine iptte asılı bir kızla karşılaşmış. Kızın asılı olduğu ipleri keserek kızını kurtarmış. Kız Ayioğlu’na:

“İçerde dev var. Bir kızın saçlarının arasında yatıyor. Sakın varma, seni yer öldürür!” demiş.

Ayioğlu dinlememiş. Ayioğlu içeri girmiş. Dev ile Ayioğlu dövüşmeye başlamış. etin bir mücadeleden sonra Ayioğlu devini öldürmeyi başarmış.

Kız Ayioğlu’nun bu cesaretinden etkilenerek Ayioğlu’na serçeli ayna hediye etmiş.

Ayioğlu, deliğin içine girdiği ipe üç kızını bağlayarak arkadaşlarının yardımıyla delikten çıkarmış. Deliğin içinde Ayioğlu ile serçeli ayna veren kız kalmış. Kız Ayioğlu’na:

“Sen ipe bağlan. Arkadaşların çeksin seni, deliğin ağzına çıkarsın.” demiş.

Ayioğlu kıza:

“Sen ipe bağlan. Seni çıkarsın arkadaşlarım!” demiş.

Kız Ayioğlu’na:

“Sen bağlan ipe. Burada biri ak, biri kara koyun var. Ak koyunun ayağına sarılırsan, deliğin ağzına çıkarsın. Kara koyunun ayağına sarılırsan, deliğin yedi kat altına düşersin.” demiş.

Sonra kız ipe bağlanmış ve Ayioğlu’nun arkadaşları tarafından çekilerek dışarı çıkarılmış. Ayioğlu ipe bağlanmış ve Ayioğlu’nun arkadaşları ipi ekmemişler. Ayioğlu’na ihanet etmişler. Eve dönmüşler. Deliğin içinden çektikleri dört kızlarını da yanlarına almışlar.

Ayioğlu deliğin içinde çaresiz kalmış. Hava karmış. Bir koyun gelmiş. Sonra bir koyun daha gelmiş. Ayioğlu yanlışlıkla siyah koyunun ayağına sarılmış. Deliğin yedi kat altında, bir sedir ağacının altında bulmuş kendini.

Ağacın başından kuş yavrusu sesleri gelmeye başlamış. Ayioğlu ağacın başına çıkmış. Dev bir yılanın kartal yavrularını yediğini görmüş. Kılıcıyla bu ejderhayı öldürmüş. Ejderha ağacın dibine düşmüş.

Anne kartal gelmiş. Yavrularını yediğini sanarak Ayıoğlu'na saldırmış. Yavru kartallar annesine seslenerek:

“Bizi bu yemiyor. Ağacın dibinde bulunan ejderha yemeye çalıştı.” demiş.

Kartal, Ayıoğlu'na saldırmaktan vazgeçmiş. Anne kartal Ayıoğlu'na:

“Bu yavrularıma yiyecek bul. Bunları yuvadan uuralım. Seni buradan kurtaracağım.” demiş.

Ayıoğlu yiyecek aramaya başlamış. Bir karının evine varmış. Yiyecek sormuş. Karı, Ayıoğlu'na:

“Yavrum, burada bir dev var. Yiyecekleri hep o yedi. şimdi ise bir su kuyusunun başını bekliyor. Su için gelenleri yiyor. Padişahımız bu devi öldürene kızını verecek!” demiş.

Ayıoğlu su kuyusunun yanına gitmiş. Devi öldürmüş. Padişahın bundan haberi olmuş. Kızını Ayıoğlu'na vermek istemiş. Ayıoğlu bu teklifi kabul etmemiş. Yerine beş tane manda istemiş. Padişah Ayıoğlu'na beş tane manda vermiş. Ayıoğlu mandaları alarak anne kartalın yanına gelmiş. Mandaların etiyle yavru kartalları besleyerek yuvadan uurmuşlar.

Anne kartal, Ayıoğlu'na:

“Dak dersem et vereceksin, duk dersem su vereceksin!” demiş.

(Yola ıkmışlar. Ayıoğlu kartalın dediği gibi “Dak!” deyince et, “Duk!” deyince su vermiş.)

Artık yiyecek kalmamış. Kartal:

“Dak!” demiş.

Ayıoğlu kılıcıyla bacağından bir parça et keserek kartala vermiş.

Kartal Ayıoğlu'nun yarasını diliyle yalayarak hemen iyileştirmiş. Anne kartal Ayıoğlu'nu sırtına bindirerek uçup delikten çıkarmış.

Ayıoğlu'nun arkadaşlarıyla delikten çıkarılan üç kız evlenmişler.

Yalnız serçeli aynası bulunan kız evlenmemiş. Ayıoğlu eve dönmüş. Ayıoğlu'nu hiç tanımamışlar. Evlenmeyen kız serçeli aynayı getirenle evleneceğini söylemiş.

Ayioğlu kızın kendine hediye ettiği serçeli aynayı kıza göstermiş. Kız hemen hatırlamış, delikte o aynayı Ayioğlu'na kendisinin verdiğini.

Kız Ayioğlu ile evlenmeyi kabul etmiş.

Sonra evlenerek mutlu olmuşlar.

4.41. AKILLI VE DELİ KARDEŞ

Bir varmış, bir yoğmuş.

İki tene gardaş varmış. Biri ahıllı, biri deliymiş.

Ahıllı gardaş, deli gardaşa demiş ki:

“Sen gapımızı begle, bir yere getme.” demiş.

Deli gardaş gapiyi sökmüş, omzuna çalmış. Şurda gedip burada gedip bir değermene varmış.

Gapiyi oreye goymuş. Gendi de deermenin boğazlaasına yatmış.

Gapı ‘Gayışş!’ demiş, bir ayı gelmiş.

Gapı ‘Gayışş!’ demiş, bir canavar gelmiş.

Gapı ‘Gayışş!’ demiş, bir davşan gelmiş.

Gapı ‘Gayışş!’ demiş, bir dilki gelmiş.

Bunların dördü bir arhadaş olmuş.

Yatsın olmuş. Bunar:

“Ayı gardaş!” demişler. “Senin nen var?” demişler.

“Benim bir küp altınım var. Deşerim, deşerim. Aaşam oldu mu gelirim.” demiş.

“Canavar gardaş! Senin nen var?” demişler.

“Benim de sürüde bir tekem var. Aaşamata ardları sıra gederim. Çobanlardan alamam.” demiş.

“Dilki gardaş! Senin nen var?” demişler.

“Benim de bir horozum var bir evde. Gederim onu alım diye. Sinerim sinerim alamam.” demiş.

“Davşan gardaş! Senin nen var?” demişler.

“Benim de bir altın topum var. Çalının ötü yüzünden atarım, beri yüzünden dutarım. Beri yüzünden atarım, ötü yüzünden dutarım.” demiş.

Bunlar yatmışlar, uyumuşlar.

Sabaanan olmuş. Dilki erden getmiş. Ardı sıra ayı getmiş. Onun ardından canavar getmiş. Sonra da davşan getmiş.

Bu deli gardaş, değermenin boğazlaasından çıhmış.

Deli gardaş, davşanı takip eder. Davşan gider, o gider. Varır.

Deli gardaş, eline bir gaya alır, davşana atar, topu alır, gelir. Değermenin boğazlaasına yatar.

Aaşam olur. Gapı ‘Gayışş!’ der, ayı gelir, canavar gelir, dikli gelir. Davşan gelmez.

Yatarlar, uyurlar. Gene sabah olur.

Ayının arhasına düşer bu deli gardaş.

Şurda gedip burada gedip ayının ardından varır. Ayı guyüyü deşerken, deli gardaş vuranaşın ayiyi öldürür. Heee, öldüremez. Ayiyi govalar. Bir küp altını deşer, alır.

Gelir davar sürüsüne.

“Arhadaş bana bir teke verin!” der.

Bir kese altın verir, tekeyi alır. Boğazlar, yerler. Anca ahıllı gardaşın habarı olur.

“Bunu nerden aldın?” der.

“Filan yerde değermene vardım. ‘Gapiyi bekle.’ dedin. Gapiyi oreye goydum. Değermenin bağazlasına yaddım. Bir ayı geldi. Anca ayının ardı sıra geddım. Bir küp altını varmış. Onu aldım.”

Ahıllı gardaşı:

“Ben de gediym, yatiym.” demiş.

Değermen varmış. Bağazlasına yatmış.

Gapı ‘Gayışş!’ demiş, anca dilki gelmiş.

“Davşan gardaş!” demiş. “Ne dii yüzün azgın?”

“Başıma gelen işi bilsen. Beni govaladılar, topumu aldılar.” demiş.

Anca gapı ‘Gayışş!’ demiş, canavar gelmiş. Canavarın yüzü azgın.

“Nooldu canavar gardaş? Ne dii yüzün azgın?” demiş dilki.

“Benim başıma gelen bişmiş tavıın başına gelmez.” demiş.

“Nooldu?”

“Bir zengin döyüs geldi. Benim tekeyi aldı geddi.

Anca gapı ‘Gayışş!’ demiş, ayı gelmiş. Ayının yüzü azgın.

“Ne dii yüzün azgın ayı gardaş?” demişler.

“Bizi bir kişifliyen var. Benim altın küpümü aldılar. Şu değermeni areyek bahım.”

Bunnar değermeni aremeye başleyince herif, korhusundan altına pislemiş. Ahıllı gardaş orda gorhusundan ölmüş.

4.42. ABALI HALİS İLE ABALI SİNAN

Vakti zaman içinde, halbır saman içinde, deve dellal iken eşek berber iken, kör paltaynan kötü adamları traş ettiği zaman...

O yalan bu yalan fili yuttu bir yılan, eşeğe binip fili kucağına alan, bu da mı yalan? Heç aslı yok!

Sabahınan kakkık, cedeye endik, garıncaya bindik, bu da mı yalan?

Deve yuva yapmış söğüt dalına, cücük portmağını yutmuş bu da mı yalan?

Sabahtan kaktım, çüte gederken camızı haabeden düşürdüm bu da mı yalan?

Anam beşikteyken, babam beşikteyken, ben on beş yaşındayken, tıngır mıngır babamın beşiğini sallarken bu da mı yalan? Heç aslı yok bunların ha!

Var varanın sür sürenin dest-i zuva girenin zopa yemesi çok olur. Bunun aslı var ha!

Şimdi zamanında bir padişah varmış. İki tane oğlu varmış padişahın. Birinin adı Abalı Halis, diğerrinin adı Abalı Sinan’mış.

Çocuklar boyuna okula gider gelirlermiş. Başka heç bir iş görmezlermiş.

Aradan gün geçmiş, zaman geçmiş, bu padişah ölmüş. Padişah ölünce bunlar tek başına kalmışlar.

Demişler ki:

“Ne edek? Biz çırak duramak, çoban duramak! Malımız battı, babamız gitti. Biz kendimizi okumaya verek. İlimin arkasını bulak.” demişler.

Bunlar ilmin arkasına çalışıyorlar. Bunlar gedmişler sağda solda okumuşlar, dolanmışlar, çevrilmişler. Bunlara ders verecek hoca bulunamamış. Demişler kine:

“Medine’de, Mekke’de veya Halep’te derin hocalar var. Oraya gedin!” demişler.

Bunlar gedmişler.

Hocalar bunlara bir sene ders vermişler. İkinci seneye dönünce Abalı Halis kalkmış tuvalete gedmiş. Tuvalete gedince hocası bunlara ders vereceğine akli kesmiyor. Artık gendilerini geçtiler artık. Bunların oturduğu minderin altında bir yaprak cigara kağıdı koymuş.

Adam tuvaletten gelmiş, oturmuş. Oturuncak bir yeri denetlemiş, bir arşı denetlemiş, bir yeri denetlemiş, bir arşı denetlemiş, sağa sola bakmış.

Hocası bakmış:

“Ne oluyor oğlum?” demiş.

“Hocam vallaha ne olsun.” demiş. “Ya arş aşağıya enik ya da taban yukarıya çıkık.” demiş.

“Minderi kaldır.” demiş.

Minderi kaldırmış, cigara kağıdını çıkarmış.

“Otur bakayım.” demiş.

Oturmuş.

“Nasıl?” demiş. “Tamam oldu mu?” demiş.

“Tavannan taban gayrı denk oldu.” demiş.

Hocası:

“Oğlum!” demiş. “Size bundan gayrı ders verecek hoca kalmadı. Başınızın derdine bakın. Haydi güle güle.” demiş.

Bunlar çıkmışlar.

“Ne edek gardeşim, nasıl edek biz bu ilmin arkasını bulak?” demişler.

“Sultan Süleyman’ın kitaphanesi varmış, biz gidek orayı bulak.” demişler.

Senede bir sefer açılırmış ora. Kapıdan girerlermiş, akşama kadar orada kitapları okurlarmış. Akşam olunca “Kapı kapanıyor!” diye çağırırlar, millet gidermiş. Kapı kilitlenirmiş, bir sene hiç açılmazmış.

Bunlar gelmişler o gün oraya girmişler. Bakmışlar bir günde bir şey anlayamamışlar. Bir günde ne anlayacaklar.

“Ne edek gardeş?” demiş.

Kardeşi demiş kine:

“Gel bir gün yemek yiyek, bir gün yemiyek. Biz bizi bir seneye kadar bir sene yemek yememeye terbiye edek.”

“Peki!” demiş.

Bunlar böyle böyle derken bir senede bir öğün yemekle bir seneyi geçirmeye kendilerini terbiye etmişler. Demişler kine:

“Sabahınan varak, milletilen gerek. Millet okusun biz cinliğin altına gerek saklanak. Çıkmayak, orda kalak.”

“Oldu, peki!” demişler.

Sabah olmuş kitaphane açılmış.

“Okumak isteyenler gelsin.”

Millet hep beraber içeriye giriyorlar. Bunlar da varıyorlar, cinliğin altına giriyor. İçeride akşama kadar kalıyorlar. Akşam olunca kapı kapanıyor.

“Kimse kalmasın içeride.” diyorlar.

Millet çekiliyor, kapı kapanıyor. Bunlar içeride kalıyorlar. Fakat konuşma yok bunlara, su içme yok, yemek yeme yok. Şimdi bir taraftan başlıyor bunlar birisi kitap

okuyor, işmarla kitabı öbürüne veriyor, o onu alıyor, o öbürünü alıyor tam bir sene okuyorlar.

Bir sene sonra kapı açılacak ya o gün bunlar cinliğin altına giriyorlar. Dışarıdan:

“Haydi kapı açılıyor!” diyorlar.

Kapı açılıyor, millet içeriye doluyor. Bunlar çıktıklarıynan kaçıyorlar. Kaçarken:

“Aha haydutları yakaladık!” diyorlar.

“Çevirin bunları tutun”.

Bunları dutuyorlar ki ikisinin de tırnakları uzamış, kürek gibi olmuş. Saç sakal bürümüş, yüz göz, kirlenmiş, adamlık şekilleri kalmamış bunların.

“Bunları ne edek, ne edek?” diyorlar, götürüp mahkemeye veriyorlar.

Bunlara mahkemede idam hükmü veriyorlar. Hazine de yarılmış goya. Hazineyi bunlar yarmış. Şimdi bunları almışlar gidiyorlar. Gederken biri işmar ediyor birine:

“Haydi göster marifetini.”

Orda bir çeşme varmış.

“Haydi marifetini göster!” deyincek öbürü bir şiir (dua) okuyor kendi kendine. Bir ip yumağı olup göğe çekiliyor.

“Aman haydutun birini kaçırdık!” diyorlar. Öbürüne sahip olak derken bu da bir şiir (dua) okuyor. Balık olup suyun gözüne atlıyor, haydi bakalım. Bu da öyle gidiyor.

“Ayvah haydutları kaçırdık!” diyorlar. Orayı burayı arıyorlar, ama nerden bulsunlar. Biri vurup mağruptan çıkıyor, biri vurup maşruptan çıkıyor.

Şimdi Abalı Sinan geliyor. Oradaki padişahın yanına. Padişahın sözcüsü olarak kalıyor.

Abalı Halis de bir şehre varıyor, dolanıyor, dolanıyor, varıyor ki şeherin ortasında bir harabe var. Oranın ahalisine soruyor. Diyor ki:

“Gardeş, burası şeherin ortasında niye böyle harap duruyor?”

Diyorlar ki:

“Babam, sen nerelisin?”

“Ben yabancıyım.”

“Bura hamamdı.” diyorlar. “Bu hamama girenin ölüsü çıktı. Diri girenin ölüsü çıktı, diri girenin ölüsü çıktı. Heç sağlam kimse kalmadı. Ondan sonra burayı harap eddiler. Şimdi bura eyle duruyor. Kimse korkusundan giremiyor.” diyor.

“Eyle mi?”

“He eyle!” diyorlar.

“Burayı satmaz mısınız?” diyor oranın görevlilerine.

“Babam niineycin sen burayı?” diyorlar.

Diyor ki;

“Niineyniz bana satın burayı!” diyor.

Neyse o günün hökmüne burayı satın alıyor. Adamcağız satın alıyor. Bir ağaçlığın içine varıyor ki dere kenarında öyle söğütler öyle ışınlar töremiş ki haddinden fazla. Kırk tane ışın kesiyor. Bir şiir (dua) okuyor. Kırk ışın kırk adam oluyor. Fakat o adamlarda yeme yok, içme yok, konuşma yok. Getiriyor adamları. Hamamın olduğu yere bir hamam yaptırıyor. Hamamın içinde o yılanı öldürüyorlar.

Şimdi bir dellal çağırıyorlar. Diyor ki:

“Fılan yerdeki hamam faaliyete geçmiştir. Herkes gelsin yıkansın!”

Fakat kimse gelip yıkanmıyor. Bunun adamları insanla konuşmuyorsa da işmarla konuşuyorlar. Bunlar girip yıkanıyor çıkıyorlar derken millet akın ediyor buraya şimdi.

Al ha, vur ha derken birkaç sene çalışıyor burda. Adamın paradan yıkılacağı kalmıyor. Bir diyor ki:

“Abalı Halis, dünyanın malı dünyada kalır. Ne edek? Gedek kardeşimi bulmanın çaresini bulak.”

Ordan ne kadar para kazandıysa, oranın fakirine fukarasına verip kırk adamı alıp o söğütlerin yanına varıp varıyor ki öteki ışınlar kalın kalın söğüt olmuşlar, mertek olmuşlar.

Gendi de bir dua okuyor bunları aynı yerine koyar. Bunlar da öbürleri gibi kalın kalın ağaç oluyorlar.

“Haydi bakalım get Abalı Halis.” diyor. “Allah’a ısmarladık.” diyor. “Al Allah kulunu, zapteyle delini.” diyor.

Derelerde yel gimi depelerde sel gimi, gündüz olmuş gün gimi konarak göçerek, lale sümbül biçerek, kahve tütün içerek, az gidiyor uz gidiyor, dere depe düz gidiyor. Dilde tez vakidde geçer.

Geç zaman ararken ararken gardeşinin memleketine varıyor. Kahvenin birine giriyor ki sözcüler konuşuyor:

“Kim ileri gedici, kimin bilgisi daha fazla?”

Şu yan, bu yan tartışıyorlar, konuşuyorlar. Bu diyor ki:

“Müsadeniz olursa ben giriyim mi bu yarışa?” diyor.

“Hay hay gir!” diyorlar.

Şimdi yarışa giriyor ama yamacında kimse kalmıyor.

Varıyorlar diyorlar ki:

“Padişahım! Böyle böyle bir adam gelmiş memlekete. Yamacında söz verecek, söz konuşacak kimse galmadı, herkesi bağladı. Ne edek?”

Padişah diyor ki:

“Gedin, gelsin benim sözcümle konuşsun.” diyor. “Bunu da yenerse, onu yanıma alırım.” diyor.

Geliyorlar, diyorlar ki:

“Padişahın bir sözcüsü var, gel seni onunla yarıştıracak.” diyorlar.

Bu, padişahın sözcüsünün gardeşi olduğunu anlıyor. Bir güle şiir (dua) okuyor:

“Gardeşim bunu bilir.” diyerekten Abalı Halis, Abalı Sinan'a gönderiyor.

Gül varıncak mübarek adam gülün şiirli olduğunu bilse de yine de kokluyor. Bunu koklar koklamaz adamcağız olduğu yerde ölüyor. Padişah diyor ki:

“Dutun bu adamı getirin, neciyse?” diyor.

Geliyorlar, şimdi alıyorlar adamı, padişahın yanına eletiyorlar.

Varır varmaz diyor ki:

“Vay gardaşım, bu muydu bana edeceğın. Bunu sen bilicin diyerekten gönderdim ki, sen niye kokladın bunu?!” diyor. Üstüne düşüp ağlamaya başlıyor.

Padişah diyor ki:

“Niye ağlıyon, suç mu bastırıyon?”

Diyor ki:

“Padişahım bu benim gardeşim. Biz şunca zamandan beri okuduk, tahsil gördük. Filan yerlerde dolandık, başımızdan iş geçti. Ben bu gülü gönderdim ki ‘Gardeşim benim burda olduğumu bilir.’ diyerekten. ‘Gardeşim birden koklamaz.’ dediydim. Bunu da koklayınca öldü.” diyor.

Padişah:

“Allah rahmet eylesin, mekanı cennet olsun!” diyor. “Bunu vadesi bu yoldaymış.” diyor.

“Eyle mi?”

“He.”

Padişah onun cenazesini kaldıttırıyor, bunu da yanına alıyor.

Eylece onlar miradına getiriyor. Darısı bizlere.

Gökten üç dene elma düşmüş biri bana, biri sana, biri de heykat edene. Dinleyenlerin de geçmişine rahmet.

4.43. AY YÜZLÜ OĞLAN İLE GÜN YÜZLÜ GIZ

Bir var ımış, bir yoğ umuş.

Eski zamannarda bir köyde üç bacı varımış.

Bu kızlar aaşam sabah çıkırık eğerirlerimiş.

Bir gün padişah emir vermiş.

“Bu gece kimse ışıklarını yakmayacak. Yakanın gafasını vurdururum.” demiş.

Gızlar geçimini ip eğermeynen sağlıyormuş. Padişahın emrini duymazdan gelmişler. Aşam olunca herkeş ışını söndürmüş. Gızların ışıkları yanımış.

Padişah’a hemen haber vermişler. Padişah gelmiş gapılarına dayanmış:

“Benim emrime nasıl garşı gelirsiniz?” demiş.

Gızlar da:

“Aman padişahım! Etme, eyleme. Biz kimsesiz üç bacıyık. Çıkrık eğerir, yaşarık.” demişler.

Padişah’a diinedememişler.

Büyük bacıları demiş ki:

“Padişahım! Beni öldürme, oğluna varırım. Sana halı, kilim dokurum.” demiş.

Padişah ortancaya:

“Sen canına garşılık ne yapacan?” demiş.

O da:

“Ben de güççük oğuluna varırım. Sarayını siler süpürürüm.” demiş.

En güççük de:

“Bende sana varırım. Ay yüzlü olan, gün yüzlü gız doğururum.” demiş.

Padişah üçünü de almış sarayına götürmüş. Büyük bacılarını oğullarına, güççünü de gendine almış.

Gızlar saraya gelmiş. Bir sürü zaman geçmiş. Ne halı-kilim dokuyan varımış, ne de sarayı silip süpüren. Amma padişahın avradı gebeymiş. Padişah bir gün sefere çıkmış. Avradını da bacılarına emanet etmiş.

Padişahın avradı iki çocuk doğurmuş. Biri oğlan, biri gız ımış. Oğlanın yüzü ay gimi, gızın yüzü gün gimi parıldıyorumuş.

Bacıları verdiği sözü yerine getirince, öbürlerinin içine bir ataş düşmüş. Padişah gendileri saraydan atar diye gorkmuşlar.

Bir de it gunnamış ımış. İtin altındaki enikleri almış bacılarının altına atmışlar. Çocukları da bir sandığa goyup suya atmışlar.

Çocuklar suya çıkıp getmiş. Bir değermenin boğazlana durmuş.

Değermen yaşlı bir adamın ımıış. Adamın heç çocu olmamıış. Garısıynan bir başına yaşarımıış. Değermenin boğazlana duran şeyi çıkarmaya getmiş. Bir de bakmış ki iki tene çocuk. Çocukları almıış evine götürmüş.

Patişah seferden gelmiş. Avradının bacıları hemen yanına goşuşmuşlar.

“Patişahım, avradın iki it eniği doğurdu.” demişler.

Patişah hemen bir canavar vurdurmuş. Derisini yüzdürmüş. Postuna avradını çekirtmiş. Bir dört yol ağızına yarısına gadar kömdürmüş. Bir de.

“Her gelen geçen yüzüne tükürecek, bir lokma ekmek verilmeyecek.” diye şart goşmuş.

Aradan çok zaman geçmiş. Oğlanınan kız büyümüş. Oğlan ava gider. Kız da işlerini dutar. Yaşar gederlermiş.

Bir gün değermencinin karısı ölmüş. Değermenci:

“Ben de ölürüm de çocuklar ortada galır.” diye düşünmüş.

Çocukları yanına çağırması:

“Siz benim çocuklarım değeliniz. Sizi bir sandığın içinde buldum. Su boyunca gedin elbet ananızı, babanızı bulursunuz” demiş.

Çocuklar su boyunca getmiş. Vara vara babalarının sarayına varmışlar. Patişah çocukları görünce çok hoşuna getmiş onları bir eve yerleştirmiş.

Çocuklar eve yerleşmiş. Oğlan gene ava gidermiş. Kız da getirdiklerini bişirmiş. Geçinir gederlermiş.

Oğlan dört yol ağızından her geçişinde, canavar postuna çekilmiş avrada ekmek verir imiş. Heç suratına tükürmez imiş.

Çocuklar sarayın yanında eve yerleşince dezzezi onları görmüş. Bacısının çocukları olduğunu hemen bilmiş.

“Bu çocukları nasıl eder de babaları habarlanmadan öldürürüm?” diye düşünüyormuş.

Oğlan ava gettikçe kızın yanına gelir imiş. Kız da misafir diye hoş garşılar, bir dediini iki etmez imiş. Eyece kızınan ahab olmuşlar. Bir gün gıza demiş ki:

“Bu köhne evde ne diye oturuyorsunuz. Falan dağda devler var. Onların dişlerini gardaşın söksün. O dişlerden size ev yapsın.” demiş.

Gardaşı avdan gelince kız, gardaşına söylemiş. Allem etmiş gullem etmiş, oolanı razı etmiş.

Oğlan yola çıkmış. Gederken garşısına bir ihtiyar gelmiş. Oğlan’a nereye gettiğini sormuş. Oğlan da annatmış.

“Oraya yalın yapıldak gedersen, devler seni öldürür. Aha sakalımdan iki tel vereyim, bunları birbirine çalarsan bir aygır çıkar. Aygıra bin, dağ ortadan ayrılır. Hemen geç.” demiş.

Oğlan sakalı birbirine çalmış, aygır çıkmış. Dağ da her zaman, günde bir kere açılmış. Dağ açılır açılmaz, hemen aygıra binmiş geçmiş.

Devlerin su içtiği bir çeşme var ımuş. Varmış suyu zehirlemiş. Devlerin bir sürüsü gırılmış. Dişlerini almış, aygıra binmiş geçmiş. Devlerin kalanına dutulmamış.

Devlerin dişlerinden bir ev yaptırmış, oturmuşlar.

Bu sefer oğlan ölümden gurtulunca, dezzesi gene bir oyun düşünmeye başlamış. Gızın yanına gelmiş oturmuş.

“Devlerde bir ağaç var, her dalında ayrı yemiş çıkar. Onu gardaşına getittir de odana goy.” demiş.

Gız gene gardaşına yalvarmış, razı etmiş, göndermiş.

Oğlan varmış, devlerin bağçasındaki ağacı sökmüş almış geçmiş. Devler gene dutamamışlar.

Dezzesi bakmış oğlan gene ölmedi, bu sefer başka şey düşünmüş.

Gıza:

“Devlerin bir aynası var. Bir tarafında bahar, bir tarafında yaz, birinde güz, bir tarafında da gış görünür. Seyrine doyum olmaz. Gardaşına de, onu da alsın, gelsin.” demiş.

Gız gene gardaşına yalvarmış, razı etmiş. Aynayı getittirmiş.

Amma oğlan:

“Bir daha getmem.” demiş.

Dezzesinin istediği bu sefer de olmayınca, canı çok sıkılmış.

“Onu devler öldürmedilerse ben bir hal ederim” demiş.

Gızın yanına gene varmış.

“Ben sana böyle güzel ağaçlar, evler, aynalar gettirdim. Benim de istediğim bir baston var. Devlerin bastonu. Gardaşın onu da bana getirsin.” demiş.

Gız da:

“Gardaşın onu da getirmez.” deyince:

“Sarı samanı ısla, içine yumurta sarısı goy. Onuynan çim yatağa yat. ‘Ede, ben hasta oldum. O baston gelmezse eyileşmem.’ de.” demiş.

Gız, dediini yapmış. Oğlanı razı etmiş.

Oğlan gederken garşısına gene o ihtiyar zat çıkmış.

“Garı, gene seni gönderiyor. Bu sefer devler seni dutar, öldürür.” demiş.

Oğlan:

“Ne ediyim diye sorunca:

“Aygıra bin, devlerin diyarına var. Devler şindi evde yok. Yalınız anaları evde. Dev anasının sağ memeği sol tarafında, sol memeği sağ tarafında atılı. Sol taraftan var. Sağ memeğini em. O zaman sen onun oğlu sayılırsın. O seni öldüttürmez.” demiş.

Oğlan dağın dibine varmış. Sakalı sakala çalmış. Aygır çıkar çıkmaz üstüne binmiş.

Dağ açılmış, hemen geçmiş. Varmış ki heç kimse yok. Dev anası evin ortasında oturuyor. Hemen arkasından varmış, sağ memeye yapışmış.

Dev anası sinek gondu sanmış. Bir bakmış ki bir oğlan.

“Sen ne geziyon burada?” demiş.

Oğlan da:

“Bir baston var ımış. Onu alamazsam bacım ölücüymüş. Onun için geldim.” demiş.

Dev anası demiş ki:

“Suyumuza zehir attın, bütün devleri gırdın, bi şey diyemedik. Ağacımızı çaldın, gene gurtuldun. Aynamızı aldın, gene gurtuldun. Bu sefer oğullarım dutarsa seni yer.” demiş. “Seni buraya gönderen senin dezzen, senin ölmeni istiyor. Onun için seni buraya salıyor. Baston da sihirli. Bastonu eline alan, canının istediğini, istediği şeye çevirir. Onunan sizi ite çevirecek. Dört yol ağzındaki de senin anan. Patişah da baban.” demiş.

Devler gelir de oğlanı yer diye sandığa saklamış.

Oğulları eve gelmiş. Hemen insan etinin koktuğunu bilmişler. Aramaya çıkmışlar. Anaları önnerine durmuş.

“O benim sütümü emdi. Hem de sağdan. O zaman neyiniz olur?” demiş.

Onlar da:

“Gardaşımız olur.” demişler.

“O zaman onu yemen.” demiş anaları.

Sandıktan çıkartmış. Bastonu oğlana vermiş, göndermişler.

Oğlan bastonu aldıktan sonra, eve doğru yola çıkmış. Gederken iki bıldırcın vurmuş. Anasını da çamurdan çıkarıp eve götürmüş. Bacısına anaları olduğunu demiş. Yıkamış, temizlemiş, ak pak etmişler. Baş köşeye oturtmuşlar.

Avladığı bıldırcınları bacısına, birini tüülü birini tüüsüz bişittirmiş. Yemeğe babasını da çağırmış.

Babası gelince, tüülü yemeği babasının önüne, tüüsüzü anasının önüne goymuş. Babası:

“Tüülü guş yenir mi?” diye sorunca, oğlu da:

“Tüüsüz insan, tüülü enik doğurur mu?” demiş.

Babası o zaman, gendi çocukları olduğunu annamış. Hepisi birbirine gavuşmuş.

Dezzeleri de bastonu istemeye gelmiş.

“Hanı gızım bastonumu getittirdii?” demiş.

Oğlan da:

“Aha getirdim.” diye bir vurunca, garı ite dönmüş. Arkasında bir süre eninen çenildemeğe başlamış. Öbür dezzelerini de gırk deli gatıra bağlamışlar getmiş.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.44. CEVAHİR KIZI

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, periler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, horda hurda, deveyi yedik handa, on iki tarla firik buğday öğüttük yedik, karnımız doymadı.

Karıncaya bindim, fili kucağıma aldım falan, baltayla baş yülüdük, bu da mı yalan.

Az gittik, uz gittik dere tepe düz gittik, altı ay bir güz gittik, döndük baktık arkamıza, bir örme uzunluğu yol gittik. Gide gide bir hana misafir olduk. Biri anlatıyordu, kulak misafiri olduk.

Bir şehirde mutlu mu mutlu bir padişah ve halkı yaşarmış. Padişahın bir dediği iki olmazmış.

Padişah bir gün vezirini huzuruna çağırılmış. Demiş ki:

“Vezir! İyi dinle! İlan ettir, duymayan kalmasın.”

Tellallar çıkmış şehrin her bir yerine:

“Duyduk duymadık demeyin, padişahın emridir. Hiç kimse bu akşam evinde ışık yakmayacak. Mum dahi yakmayacak. Yakan olursa cezalandırılacak.” diye her tarafa ilan edilmiş.

Hava karardıktan sonra, padişah veziri yanına alarak, şehri dolaşmaya çıkmış. “Işık yakan var mı?” diye sokakları dolaşmaya başlamışlar.

Ora senin bura benim derken bir kenar semtte kapıdan sızan bir ışık görmüşler.

İçeriye bakmışlar. Bir de ne görsünler. İçeride üç güzel kız, halı tezgahının başında halı işliyorlar ve konuşuyorlarmış.

Padişah vezirine:

“Konuştuklarını iyi dinle, bir yere yaz.” demiş.

Büyük olan kız diyor ki:

“Eğer padişah beni almış olsa, çok büyük bir çadır dokurum. Bir tarafında askeri yatar, bir tarafı boş kalır.” Vezir yazar.

Ortanca kız der ki:

“Padişah eğer beni almış olsa, bir sofraya dokurum. Tüm askeri yemek yer, bir tarafı boş kalır.” demiş.

Ve küçük kız da demiş ki:

“Eğer padişah beni alacak olsa, ben de bir kız, bir erkek çocuk dünyaya getiririm. Birinin saçını altın, birinin saçını gümüş olur.” demiş.

Konuşma bitmiş. Vezirle padişah gitmişler.

Aradan zaman geçmiş, padişah olayı unutmamış.

Büyük kız istedi. Saraya gelin geliyor.

Üç ay, beş ay geçiyor. Padişah diyor ki:

“Hanım bir zaman böyle bir söz vermiştin. Hani sözün yerine gelmedi.

Hanım:

“Laf olsun padişahım, öylesine konuşmuştuk.” diyor.

Padişah bir süre sonra ortanca kız istedi.

Aradan zaman geçince ona da sözünü hatırlatıyor. O da:

“Laf olsun diye konuşmuştuk. Kim işleyecek öyle büyük sofrayı.” diyor.

Padişah küçük kız da alıyor. Ona da sözünü hatırlatıyor. O da:

“Padişahım babamın evinden getirecek değilim ya! Allah verirse olur!” diyor.

Aradan aylar geçiyor, küçük kız hamile kalıyor. Bacıları bakıyor, küçük kız sözünde duracak.

“Bekleyelim.” diyorlar “Saçları nasıl olacak?”

Dokuz ay geçiyor. Günü vakti geliyor, doğum yaklaşıyor.

Bacılarında bir telaş:

“Bunun dediği olursa, padişah bizi kovar. Onu baş tacı yapar. Doğumu bekleyelim. Biz kardeşiyiz, yanında kalalım. Kimsenin gereği yok!” diyorlar.

Doğum oluyor. Kızın dediği gibi bir kız bir oğlan çocuk dünyaya geliyor. Oğlanın saçı altın, kızınki gümüş gibi parlak. Çok mu çok güzel.

Telaş içinde ne yapacaklarını bilmeyen bacılar, hemen bir cadıya bir tabak altın vererek durumu anlatıyorlar. Cadı:

“Kolay!” diyor. “Biraz daha altın verirseniz, sizi kurtarırım.” diyor.

Teyzeler her şeye razı:

“Ne istersen al, bizi bu beladan kurtar. Padişah görmesin.” diyorlar.

Cadı hemen gidip bir it, bir kedi eniği buluyor. Daha gözleri açılmamış. Onları teyzelerine verip çocukları alıyor. Çocukları bir sandığın içine koyup, nehre bırakıyor. Sular alıp götürüyor.

Büyük bacılar aldıkları enikleri hemen yatağın kenarına koyup üstünü örtüyorlar. Küçük kız kendine geldiğinde.

“Çocuklarımı göreyim!” diyor.

Bacıları:

“Öyle bir şey yaptın ki padişah duyunca ne yapacak diye merak ediyoruz. Padişaha bu yapılır mı? Bir köpek eniği ile bir kedi eniği doğurdun. İşte buradalar.”

Kız bakıyor, ne yapacağını şaşırıyor. Padişaha bacılar haber veriyorlar. Padişah kızıyor:

“Olmaz böyle bir şey!” diyor. İnanamıyor ama gerçek ortada. İki tane yeni doğmuş enik.

“Bu kadına ömrü boyunca ceza.” diyor. “Cezası zibillik yeri. Boğazına kadar zibillğe gömün. Günde bir tas su, bir darı ekmeği verin. Yaşadığı sürece orada kalsın. Herkese ibret olsun.”

Kardeşleri kendilerini kurtarıp sarayda yaşamaya devam ediyorlar. Bunlar yaşamlarına devam etsinler. Çocuklardan alalım haberi.

Irmağa atılan sandık yüzerek denizi buluyor. Bir balıkçı balık avlarken dikkatini çekiyor. Bakıyor bir sandık. Hemen sandığa yaklaşıyor, sandığı kayığına alıyor. Merak ediyor.

“Bir açayım içinde ne var?” diyor.

Açıyor. Ne görsün. İki adet yeni doğmuş çocuk. Saçları pırıl pırıl. Çok seviniyor.

Balıkçının da hiç çocuğu yokmuş, olmazmış. Doğruca evinin yolunu tutuyor. Sevinçle eve geliyor. Karısı:

“Hayrola, bugün erkencisin. Ne var?” diyor.

Adam:

“İçeri gel!” diyor.

Sandığı açıp çocukları gösteriyor.

“Denizde buldum. Allah gönderdi!” diyor.

Karısı da çok seviniyor. Hemen sandıktan çıkarıp doyuruyorlar.

Gel zaman git zaman çocuklar büyüyorlar, okula başlıyorlar. Mutlu bir hayat sürüp gidiyorlar. Gel zaman git zaman, olacak ya, oğlan bir çocukla bir gün kavga ediyor, çocuğu dövüyor. Çocuk annesine şikayet ediyor. Çocuğun annesi geliyor. Kızıyor, bağırıyor çocuğa:

“Anası babası belirsiz. Sen kim oluyorsun da benim çocuğumu dövüyorsun!” diyor.

Çocuk düşünüyor:

“Babam balıkçı, anam hanımı. Bu kadın niye bana böyle söyledi?” diyor, merak ediyor. “Bunda bir iş var, öğrenmem lazım.” diyor.

Eve geliyor. Annesi karşılıyor. Çocuk diyor ki:

“Bana doğru söyle. Bizim anamız babamız kim?”

“Oğlum anan benim, baban balıkçı.”

“Hayır yalan söylüyorsun. Bana doğru söyle!” diyor. “Anamız, babamız kim? Niye o kadın öyle söyledi?” diyor. Çok ısrar ediyor.

Kadın kızıyor:

“Elin oğlundan zaten hayır mı gelir. Baktıklarımız gözünüze, dizinize dursun.” diyor.

Çocuk durumu öğrenince bacısının elinden tutuyor.

“Bunlar bizim anamız, babamız değilmiş.” diyerek yola çıkıyorlar.

Gide gide hava kararırken denize varıyorlar. Önleri deniz, gidecek yer yok, bir yer bilmiyorlar. Oturuyorlar, ağlamaya başlıyorlar. Allah’a yalvarıyorlar:

“Bizi bu durumdan kurtar. Yardım et!” diye dua ediyorlar.

Bu sırada denizden bir deniz aygırı çıkıp geliyor.

“Ey insanoğlu! Niye ağlıyorsun! Size yardım etmeye geldim. Ne istiyorsunuz?” diyor.

Oğlan:

“Bizi anamızın babamızın memleketine götür.” diyor.

Aygır:

“Binin üzerime.” diyor.

Biniyorlar.

“Gözlerinizi kapatın.” diyor

Kapatıyorlar.

“Açın gözünüzü, inin.” diyor.

İniyorlar. Şhirdeler.

“İşte geldik!” diyor. “Ey insanoğlu!” diyor aygır. “Al şu üç kılı, başın ne zaman sıkışırsa birini yak. Ben hemen gelirim.” diyor ve gözden kayboluyor.

Oğlan bacısıyla beraber bir hana yerleşiyor. Orada kalmaya başlıyorlar. Gündüzleri oğlan ava gidiyor. Geçinmeye çalışıyorlar. Akşamları da bir kahvehaneye gidiyor, oturuyor. O çevreyi tanımaya çalışıyor.

Biraz zaman geçince kahvede padişahla karşılaşılıyor. Padişah oğlanın altın saçlarına bakmaktan kendini alamıyor. Konuşmaya başlıyorlar. Sohbet muhabbet.

Saatler çabuk geçiyor. Padişah eve geç gitmeye başlıyor. Hanımları merak ediyorlar. Soruyorlar.

“Padişahım hayrola, bir sıkıntın mı var?” Biraz garipleştin?”

“Sormayın hatunlar, sormayın!” diyor. “Kahvede bir gençle karşılaştım. Saçları altın gibi. Kendimi alamıyorum, çok yakın hissediyorum. Onunla konuşurken vaktin nasıl geçtiğini bilemiyorum.” diyor.

Teyzelerde hemen bir telaş başlıyor.

“Bu o!” diyorlar. “Nasıl olur, bunca seneden sonra geri gelir?” diyorlar. “Bunu kayıp ettirelim, işimiz bozulmasın!” diyorlar.

Hemen cadıyı buluyorlar.

“Durum böyle böyle. Bunu bir daha gelmeyecek bir yola sal.” diyorlar. Bir tabak dört altın veriyorlar.

Cadı faaliyete geçiyor. Araştırmaya başlıyor. Kahveye soruyor, handa kaldığını öğreniyor. Hemen hana gidiyor, odanın kapısını çalıyor. Kız:

“Kim o!” diyor.

Cadı:

“Benim yavrum, teyzeniz.”

Kız:

“Ağabeymin tembihi var. ‘Kimseye kapıyı açma!’ dedi.”

“Yavrum, ben sizin teyzenizim. Abin nereden bilecek geldiğimi. Sen söylemezsin.” diye kandırıyor ve kapıyı açtırıp içeri giriyor.

“Aman yavrum, hoş geldiniz. Kimselere bir şey söyleme. Rüya gördüm, rüyamda bana ‘Akrabaların gelmiş, git onlara söyle. Fildişinden bir ev yaptırınlar. Yoksa sonları iyi olmaz. İkisini de alırız.’ diyorlar. Aman ha aabine ‘Teyzen geldi!’ deme. ‘Ben rüyamda gördüm!’ de.” diyerek oradan ayrılır.

Oğlan akşam avdan döndüğünde bacısını üzgün görür.

“Bacım ne oldu? Bu halin nedir?” der.

Kız:

“Bir şey yok.” der.

Oğlan:

“Yok söyle. Halinden belli, bir sıkıntın var. Ne varsa söyle.”

Kız:

“Söylesem mi?” der.

Oğlan:

“Söyle!” der.

Kız:

“Abi bir rüya gördüm. Rüyamda, ‘Fildişinden ev yaptırın, yoksa sizi alırlz!’ diyorlar.” der.

Oğlan:

“Sen rahat ol, üzülme. Bir çaresine bakarız bacım.” diyor.

Oğlan, akşam تنها bir yerde aygırın verdiği kılın birini yakar. Aygır hemen yanında olur.

“Söyle insanoğlu!” der.

Oğlan:

“Bize fildişi lazım. Fildişinden ev yapacağım!” der.

Aygır:

“Peki insanoğlu. Bu iş, zor bir iş ama ne yapalım, kadere razı olalım. Sen kırk katır, kırk adam, kırk yük şarap, kırk hamal temin et. İki gün sonra ben gelirim.” der.

İki gün sonra gelir. Yola düşerler. Aygır:

“Bakın!” der. “Ormanın içinde filler yaşar. Su içtikleri bir göl var. Filler öğleyin su içmek için göle inerler. Filler gelmeden göldeki suyu boşaltıp şarapları göle dökün, hemen saklanın. Filler sarhoş olunca kırk adam hemen dişlerini söksün. Vakit geçirmeden, ayıkmadan iş bitmiş olacak. Ayırlırlarsa sağ kurtulan olmaz.”

Bir zaman sonra, fillerin gölüne ulaşıyorlar. Hemen söylenenler yapılıyor, beklemeye başlıyorlar. Filler geliyor, içip sarhoş okuyor, yatıyorlar. Adamlar sandıkları yerden çıkıp dişlerini sökmeye başlıyorlar. Harallarına doldurup yola çıkıyorlar.

Günler sonra memlekete dönüyorlar. Oğlan kısa sürede evi yaptırıyor. Çok muhteşem ev oluyor. Herkesin hoşuna gidiyor, dilden dile dolaşiyor.

Teyzeleri bakıyorlar ki oğlan gelmiş evi yaptırmış. Padişahla daha sık görüşüyor. Hemen harekete geçiyorlar. Cadıyı yine çağırıyor bir tabak altın veriyorlar.

“Gelmez yola saldın, geldi. Bir çaresini bul. Bir daha gelemeyeceği yola sal.” diyorlar.

Cadı hemen işe koyuluyor. Oğlanın olmadığı bir zaman kapıyı çalıyor. Kız:

“Kim o!” diyor.

Cadı:

“Ben teyzenim yavrum. Evinizi görmeye geldim. Güzel olmuş, aç kapıyı!” diyor.

Kız kapıyı açıyor. Biraz oturuyor.

“Kızım.” diyor. “Yine bir rüya gördüm. Dilim varmıyor ama ne yapalım! Rüyamda bir cennet gülü varmış. ‘Onu getirip evin önüne dikin!’ diyorlar. ‘Kendilerini yoksa alırız.’ diyorlar. Abine benim geldiğimi söyleme. Sen rüya görmüş gibi anlat.”

Kız yine üzgün. Abisi eve geliyor, bacısını yine üzgün görüyor.

“Bacım bir şey mi oldu, yine üzgünsün?” diyor.

“Abi!” diyor. “Yine bir rüya gördüm. Rüyamda bir cennet gülü varmış. ‘Onu alıp getirip evin önüne dikin. Yoksa sizi alırız.’ diyorlar.”

“Bakalım bacım.” diyor.

Şehrin dışına çıkıp aygırın verdiği kılın birini yakıyor. Aygır geliyor.

“Söyle insanoğlu, yine ne var?”

Oğlan:

“Cennet gülünü getireceğiz, evin önüne dikeceğiz.”

“Sen bunları nasıl akıl ediyorsun? En zor işler. Gitmesek olmaz mı?” diyor aygır.

Oğlan:

“Olmaz!” diyor. “Gitmemiz gerek!” diyor.

Aygır:

“Bin üzerime!” diyor. “Belki dönemeyebiliriz. Bir şansımızı deneyelim. Kapat gözlerini.” diyor.

Oğlan gözlerini kapatıyor.

“Aç!” diyor.

Açıyor.

“Ne görüyorsun?”

“Uzakta bir ağaç görüyorum!”

“İşte o ağaç, cennet gülü. Gözlerini kapat. Altından yel gibi geçeceğiz. Ben sana ‘Elini kaldır!’ dediğim zaman, tut, bırakma. Birini kopar. Bir daha altından geçemeyiz. Bir şans.”

Oğlan:

“Tamam.” diyor.

Aygıra biniyor, gözünü kapatıyor. Aygır:

“Salla elini, kopar!” diyor.

Oğlan bir dal tutuyor, koparıyor. Gidiyorlar.

Günler sonra şehre dönüyorlar. Oğlan gece eve geliyor. Gülü evin önüne dikeyor, yatıyor.

Sabah olunca kalkıyorlar ki gül evin her tarafını kaplamış. Etrafı mis gibi koku sarmış. Üzerinde cıvıl cıvıl kuşlar uçuyor. Üzerinde dünyada olmayan çok güzel bir çiçek. Gül, herkesin dilinde, duymayan kalmıyor.

Teyzeleri bakmış nere gitse geliyor. Cadıyı yine çağırılmışlar.

“Sen bu işi yapıyorsan, düzgün yap. İstediğin kadar para. Bir daha gelmesin, kayıp olsun, ölsün. Başımıza iş açılacak.” derler. Cadıya yine istediği kadar altın vermişler.

Cadı da şaşırmış bu işe. Nereye gitse alıp geliyor. Düşünmüş taşınmış:

“Bir daha gelemeyeceği yola göndereyim!” diyor.

Cadı şeytanca bir akıl bulmuş. Doğruca evin kapısına dayanmış. Kapıyı çalmış. Kız cadıyı içeriye almış. Oturmuşlar, konuşmaya başlamış cadı:

“Ama yavrum eviniz çok güzel. Gül de bir harika oldu. Çok güzel oldu. Bak sizin iyiliğinizi istiyorum. Her rüyam sizin için faydalı oluyor. Fakat yine ben bir rüya gördüm. Ne yapmam?”

Kız:

“Söyle teyze, söyle. Abime ‘Ben gördüm.’ derim.”

Cadı:

“Kızım her şey çok güzel. Fakat içinde bir gelin eksik. Rüyamda bir ülkede Cevahir Güzeli varmış. ‘Gelin olarak onu getirmezse, onu alırsınız.’ diyorlar.”

Kız:

“Olur, abime söylerim.” demiş.

Cadı sevinçle gidermiş. Teyzelerine:

“Rahat olun. Öyle bir yere saldım ki gidip de gelen olmadı. Binlerce insan bu uğurda öldü. Gelmesi zor.” demiş.

Oğlan akşam eve geldiğinden yine bacısı üzgün görünüyor. Sormuş:

“Sebebi ne?”

Kız:

“Abi, bir rüya daha gördüm. Cevahir Güzeli varmış. Bu eve gelin gelmeliymiş. ‘Yoksa biz sizi alırsınız.’ diyorlar. Ondan üzgünüm.” diyormuş kız.

Oğlan:

“Üzülme bacı. Bir çaresine bakarız!” demiş.

Şehir dışına çıkmış. Aygırın verdiği son kılı yine yakmış. Aygır gelmiş:

“Söyle insanoğlu. Son şansımı kullan!” demiş.

Oğlan:

“Gidip Cevahir Güzeli’ni alıp geleceğiz.” demiş.

Aygır biraz duraklamış, korkmuş.

“Gitmesek olmaz mı?” demiş.

Oğlan:

“Gideceğiz.” demiş.

Yola çıkmışlar. Aygır:

“İnsanoğlu!” demiş. “Bu yola binlerce insan gitti. Nice yiğitler gitti, hepsi taş oldu. Geri dönemediler.” demiş.

Oğlan:

“Ne pahasına olursa olsun gideceğiz.” demiş.

Yola çıkmışlar. Bir zaman gitmişler, bir yerde durmuşlar. Aygır:

“İnsanoğlu!” demiş. “Şu karşıda görünen konak, onun konağı. Konağın önünde ben dururum. Sen bağır ‘Cevahir Güzeli’ diye. O, cevap verir: ‘Taş ol!’ Dizlerimize kadar taş oluruz. Korkma, bir daha bağır ‘Cevahir Güzeli!’ diye. Yine O ‘Taş ol!’ der. Göbeğimize kadar taş oluruz. Korkma, bir daha bağır. O yine ‘Taş ol!’ der. Boğazımıza kadar taş oluruz. Ben okurum üflerim. Taşlar dökülür. Hemen yıkarı çık çağır: ‘Ben senin için geldim. Sen daha bekliyorsun.’ de. Birkaç tane kamçıyla vur. Aldanma, o seni oyalamak ister, ‘Şunları bunları alalım.’ der. Sakın kanma. ‘Benim her şeyim var.’ de. Geç kalma. Geç kalırsan beni bulamazsın.”

Oğlan bir defa:

“Tamam!” der. “Söylenenleri yapacağım.”

Aygır:

“Kapa gözünü.” demiş, kapamış.

“Aç gözünü!” demiş, açmış.

Aygır:

“İşte geldik.” demiş.

Oğlan bağırmış:

“Cevahir Güzeli!”

İçeriden:

“Taş ol!” diye ses gelmiş.

Dizlerine kadar taş olmuşlar. Oğlan bir daha bağırmış:

“Cevahir Güzeli!”

Yine:

“Taş ol!” diye ses gelmiş.

Kuşaklarına kadar taş olmuşlar. Oğlan yine bağırmış:

“Cevahir Güzeli!”

Yine:

“Taş ol!” diye ses gelmiş.

Boğazlarına kadar taş olmuşlar. Aygır okumuş, üfle miş. Taşlar dökülmeye başlamış. Oğlan elinde kamçıyla yukarı çıkmış. Bakmış ki bir güzel oturuyor. Kamçıyla vurmuş bir iki.

“Kalk!” demiş. “Ben seni götürmeye geldim. Ekmeden biçirim, kafamı bozma.” demiş.

“Dur yiğit!” demiş. “Tamam gidelim ama burada altın var, cevahir var, elmas var. Biraz alalım da öyle gidelim. Gerek olur.”

Biraz oyalanmışlar ve çıkmışlar ki Aygır yok. Oğlan üzölmüş:

“Bak!” demiş. “Beni geciktirdin aygır gitti. şimdi nasıl döneceğiz?”

Cevahir Güzeli:

“Üzölme.” demiş. “Benim atlarımla gideriz.”

Oğlan:

“Olmaz!” demiş. “Benim atım olmazsa gitmem.”

Cevahir Güzeli okumuş, üflemiş. Elindeki çubuğu yere vurmuş. Deniz aygırı çıkmış gelmiş. Binmişler, üç gün yol gitmişler. Cevahir Güzeli:

“Durun!” demiş. “Şu gördüğünüz taşlar hep insan. Benim için gelmişlerdi. Bir okumuş, üflemiş. Tüm taşlar canlanmış, binlerce insan uyanmış. Bir şey yokmuş gibi köylerinin yolunu tutmuşlar.

Bizimkiler şehre gitmişler. Konağa çıkmışlar.

Aradan biraz zaman geçince Cevahir Güzeli oğlana demiş ki:

“Padişahı bize davet etsene. Tüm askerleri gelsin, kimse kalmasın.” demiş.

Oğlan durumu padişaha bildirmiş. Davet kabul edilmiş.

Sofralar hazırlanmış, yemekler yapılmış. Padişah ve tüm askerleri konağa gelmişler. Sırasıyla oturmuşlar. Yemekler sofraya konmuş. Padişahın yemeği özel. Herkes onu bekliyor. Kimse ondan önce yemek yiyemezmiş.

Padişah’a kalaylı bir sininin içinde kızarmış bir kedi eniği ve köpek eniği gelmiş. Padişahın önüne konmuş. Herkesin ağzı açık kalmış.

“Bu nasıl bir şey. Padişaha karşı nasıl cüret.”

Padişah bağırmış:

“Bu ne biçim iş? Kedi eniği, köpek eniği yenir mi?”

Padişaha yakın yerde, perdenin arkasında bulunan Cevahir Güzeli cevap vermiş:

“Yenmezse..” demiş. “Bir insan kedi ve köpek doğurur mu?”

Padişah afallamış, eskiyi hatırlamış.

Cevahir Güzeli oğlanı göstererek:

“Bu senin öz oğlun, bu da kızın. Ben de gelinin olacağım. Bunların anası da zibilde kömülü. Bu işi yapan teyzeleri sarayda yaşıyor.” demiş.

Hemen analarını zibilden çıkarmışlar. Teyzelerini de birer deli katırın arkasına bağlamışlar. Katırlar koşmuş, teyzeler de parçalanıp cezalarını bulmuşlar. Her bir parçası bir yerde kalmış.

Padişah ve çocukları beraber yaşamaya başlamışlar.

Onlar erdi muradına, biz çıkalım kerevetine.

Bitti söz, küllendi köz. Kalkın gidin siz, yatıcak biz.

4.45. BACI KARDEŞ

Vahtın birinde bir bacı ile kardeş varmış.

Oğlanın bacısına bir yerden düğürcü gelmişler. Düğürcüler gelince oğlanın bacısı gelen düğürcülere şöyle demiş:

“Benim tek bir kardeşim var. Ben, o evlenmeyinceye kadar hiç kimseyle evlenmem. Önce onun evlenmesi gerek.” demiş. “Onun arkasını yüyen yok, başını yüyen yok, öğününü yapan yok. Önce kardeşimi evereyim, ondan sonra size bir laf veririm.” demiş.

Bir vakit sonra oğlanın bacısı, gencin komşuları; dolaşmışlar aramışlar, taramışlar bir yerde bu gence uygun bir kız bulmuşlar.

Oolanı bu kız ile kırk gün kırk gece düğün yaparak evermişler.

Bir zaman sonra kızı isteyenler gelmiş ve kızı tekrar istemişler. Kardeşini everen kız, başka kaygısı kalmadığı için gelen düğürcüleri kabul etmiş.

Davullar vurulmuş, zurnalar çalınmış, kazanlar kaynatılmış, yenilmiş, içilmiş, düğün yapılmış.

Aradan bir vakit geçmiş, gelinin bir çocuğu olmuş. Gelin bir odada, çocuğu ise öbür odada yatarmış. Bir gece çocuk hıçkırıklar içinde ağlamaya başlamış. Gelinin kocası hanımına:

“Hanım bir kalk da bak bakalım, bu çocuk ne diye ağlamaktadır.” demiş.

Hanım kalkmış çocuğun olduğu odaya girmiş, bakmış ki çocuğun yüzü gözü al kızıl kan içinde. Kadın şaşırılmış. Kendi kendine:

“Ne oldu buna böyle?” demiş.

Daha sonra kalkmış sağa sola bakınmaya başlamış. Kayını oolan, kızın (gelin) mantosunun cebinde kanlı bir bıçak bulmuş.

Kanlı bıçağı bulunca kendi kendine:

“Bu kız çocuğun kulağını bununla kesmiştir.” diye düşünmüş.

Aslında çocuğun kulağını kesen çocuğun (kızın kocasının) anasıymış.

Çocuğun anası kızını (gelini) döve döve kolunu, kanadını, bacağına, her yerini kırmış. Daha sonra onu ata bindirerek ıssız bir ormana götürerek azdırmış.

Kızcağız ormanda bir gün yatmış, iki gün yatmış, üçüncü gün kızın akli başına gelmiş. Yürüye yürüye bir tepeye gelmiş.

Kız tepeden bakınca aşağıda bir karpuz tarlası olduğunu görmüş. Fakat aç susuz olduğu için aşağı inecek durumda değilmiş, ancak yuvarlana yuvarlana karpuz tarlasının kenarına kadar gelmiş.

Tarlaya girmiş yetik bir karpuz aramaya başlamış. Henüz vakti gelmediği için yetik bir karpuz bulamamış. Sonra ham da olsa bir kelek karpuz almış ve yemiş. Daha sonra oraya buraya tutunarak ormana kadar çıkmış.

Bu sırada tepede bir baba ile oğlu hayvanları yayıyorlarmış. Hayvanlar biraz uzaklaşınca baba oğluna:

“Git, bak bakalım hayvanların durumu nasıl? Porsuk mu geliyor, hayvan mı geliyor, canavar mı geliyor? Etrafını bir dolaş bakalım boş duracağına.” demiş.

Bunun üzerine oğlan tüfeğini sırtına almış, hayvan sürüsünün yanına gelmiş. Bir de bakmış ki hayvanlardan bazılarının karınlarından parçalanmış olduğunu görmüş.

Oğlan bunun üzerine gitmiş, babasının çağırması.

Babası hayvanları öylece görünce:

“Lan oğlum başına iki dal tak, şuraya gizlen de bak bakalım sürüyü parçalayan canavar neymiş öğren.” demiş.

Oğlan tüfeğini sırtına almış, karpuz tarlasının yanına inip önüne iki dal koyup gizlenerek canavarı beklemeye başlamış.

Bir vakit sonra tepeden aşağı bir şeyin yuvarlana yuvarlana aşağı doğru geldiğini gören genç korkmuş.

O şey yuvarlana yuvarlana hızlı şekilde karpuz tarlasına dalmış. Bir de bakmış ki dünyalar güzeli bir kız. Öyle güzel ki sanki güneşe ‘Sen doğma ben doğayım, dünyaya sen doğma ben doğayım.’ diyor.

Oğlan kıza:

“Dur bir yere kımıldama.” demiş.

Kız yorgun ve aç olduğu için yerinden kımıldayamamış. Oğlan kızı yerden kaldırıp omzuna almış, doğru babasının yanına götürmüş.

Babasının yanına varan oğlan, babasına:

“Baba bizim canavar sandığımız bu omzumdaki dünyalar güzeli kızmış. Ben bu kıza sevdalandım, onunla evlenmek istiyorum.” demiş.

Babası:

“Ulan oğlum sen ağa oğlusun, ne yapacaksın o açılmamış ağaç gibi kıızı. Ben seni başka kızla everirim.” demiş.

Oğlan:

“Yok baba ben bu kızla evleneceğim, sen bana şurdan bir oda verecek misin, ben o odanın içinde oturum.” demiş.

Baba ne dediyse oğlunu caydıramamış. Oğlan ile kız evlenmişler. Bir zaman sonra oğlanın iki kız çocuğu olmuş.

Oğlanın iki kız çocuğu olduğunu öğrenen oğlanın kardeşinin avradı bunları kıskanmış. Bu arada oğlanın askerlik pusulası gelmiş ve oğlan askere gitmiş. Onları kıskanan oğlanın kardeşinin avradı askerdeki oğlana mektup yazarak geline iftira atmış.

Hanımına atılan iftiralara kanan genç derhal babasına bir mektup gönderip, avradını evden atmasını, kovmasını istemiş.

Mektubu alan baba kalkmış gelinin evine gelmiş elindeki mektubu göstererek:

“Aha kocanın gönderdiği mektup, bak bana bir şey deme, kocan seni istemiyor.” demiş.

Bunun üzerine gelin çaresiz kaderine boyun eğerek:

“Ne yapayım baba, o zaman çocuklarımı da alıp buralardan giderim. Kurban olduğum Allah’ım beni görüp de bir tutam ekmeğe verir zahar.” demiş.

Gelin çocuklarını yanına alıp yola çıkmış, bir süre sonra yorulup yolun kenarına çocuklarla birlikte oturmuş. Bu sırada yukarıdan aşağı doğru bir adam geliyormuş. Gelinin yanına kadar gelen atlı geline:

“Bu yol kenarında iki çocukla ne yapıyorsun, kimsin, necisin?” demiş.

Gelin hiç sesini çıkarmamış. Adam yine sormuş:

“Ne oturuyorsun, kimsin, necisin?”

Bunun üzerine gelin:

“Evim barkım yok, onun için burada oturuyorum.” demiş.

Bunun üzerine adam çocukları kucağına alıp, kadını da yanına alarak aşağıya adamın evine gitmişler. Evde adamın bir tek yaşlı bir anası varmış.

Adam, anasına:

“Ana aha sana bir yoldaş. Bunun çocuklarını al, çimdir legenin içinde. O zaman legenin içi hep mercan olur, o mercanı torbaya doldur, pazara götür, sat ve onların yiyeceğini getir.” demiş.

Adamın anası çocukları her gün legende cimdirir, cimdirince de legenin içi mercan dolarmış, bunları alıp pazarda satar ve parayla yiyecek, öteberi almış. Yine sabah olunca böyle yaparak yiyeceklerini temin edermiş.

Bir zaman sonra askerler dönmeye başlamışlar. Bir gün gelinin kaldığı evin önüne bir koca gelmiş ve geline:

“Yavrum bana bir tas su getir de içeyim.” demiş.

Gelin:

“Ah emmi; ben sona vereyim ama benim bir derdim var, kimseye açılmıyorum.” demiş.

Yaşlı Adam:

“Kızım ben sana dua edeceğim. Sen de ‘Amin’ de. Hiçbir şeyin kalmaz inşallah.” demiş.

Daha sonra yaşlı adam dua etmiş, gelin de bu duaya ‘Amin.’ demiş. Yaşlı adam üç defa dua etmiş gelin de üç defa ‘Amin’ demiş.

Hemen orada gelinin bir derdi kalmamış, hemen iyileşmiş, ayağa kalkmış. Evinde kaldığı karı gelmeden süpürgeyi eline almış, etrafı iyice bir temizlemiş. Karı çıkıp gelince şöyle bir bakmış her taraf tertemiz. Kendi kendine:

“Evimize hayırlı bir avrat geldi herhalde, evin her tarafı tertemiz oldu.” demiş. Sonra:

“Kim acaba bu avrat?” diye yürümüş eve girmiş.

Evdeki gelini görmüş. Geline:

“Kızım sana ne oldu?” demiş.

Gelin:

“Kız ana, buraya yaşlı bir adam geldi, benim derdim için dua etti, ben de amin dedim, iyi oldum, ayağa kalktım. Yaşlı adam benden su istedi, ben de su getirmek içeriye gittim. Bir tas su aldım, dışarıya çıktım, baktım ki yaşlı adam kaybolmuş. Sağa sola bakındım, aradım bulamadım.” demiş.

Bir zaman sonra (askerlerin gelim vakti) çocukları da yanına alıp askerlerin geldiği yolun üst yanında bir taşın arkasına oturmuş, beklemeye başlamış.

Bir süre sonra uzakta üç atlı gözükmüş. Gelin, çocuklarına:

“Çocuklar şu gelenleri görüyor musunuz?” demiş.

Çocuklar:

“Görüyoruz ana.” demişler.

Ana çocuklardan büyük olana:

“Kızım, şu öndeki iki atlı savuşunca ortadaki atlıya var, onun boynuna, boğazına sarıl.” demiş. “Adam size kızar, ‘Çekilin şurdan.’ derse, çekilmeyin. ‘Çekilmeyiz biz.’ deyin.” demiş.

Çocuklar ortadaki atlının önüne dikilmişler.

Atlı çocukları görünce:

“Ulan is misiniz, cis misiniz, çekilin atın önünden, bir yerinize basarım, beni belaya komayın.” demiş.

Çocuklar:

“Biz atın önünden çekilmeyiz, bir yere gitmeyiz.” demişler.

Adam:

“O zaman derdiniz nedir, ne istiyorsunuz benden?” demiş.

Çocuklar, ilerideki taşı göstererek:

“Şu taşın ardında anamız var, orada seni görmek için bekliyor.” demişler.

Adam bunun üzerine çocukları alıp, atı çekerek taşın yanına varmış. Bir bakmış ki, karşısında duran hanımı.

Adam:

“Kız burada ne arıyorsun?” demiş.

Gelin:

“Sen askerdeyken babana mektup göndermişsin ve babandan beni kovmasını istemişsin. Baban da beni evden attı. Biz de çıktık buraya geldik. Seni görünce de çocukları yanına saldım.” demiş.

Adam:

“Ben öyle bişey yazmadım.” demiş.

Bunları alıp evine götürmüş. Babasına:

“Baba, o mektup nerde?” demiş.

Bu laf üzerine babası eline koynuna götürerek bir mektup çıkararak:

“Aha oğlum senin saldığın mektup. Bana ne diyorsun, anlamdım.” demiş.

Adam mektubu eline almış, bakmış ki kendi mektubu değil. Hemen durumu anlamış.

“Siz burda bekleyin, ben hemen gelirim.” diyerek çıkıp sahte mektupları yazan kardeşinin avradının yanına varmış ve hiç bozuntuya vermeden:

“Sizin bir akrabanız mı, yabancı mı bilmiyorum, birisi askerden gelmiş, sizi davete çağırıyor, gider misin?” demiş.

Kadın da:

“Gideriz amma bu asker kimmiş, ben tanıyamadım.” demiş.

Asker, kadına:

“Hadin o zaman gidelim.” demiş asker.

Kadın ve çocukların binmesi için gitmiş ve bir camıs bulup getirmiş. Kadın ve çocuklar hayvana binince asker:

“Hayvanın ipini önden çekeyim mi, yoksa size mi vereyim.” demiş.

Kadın:

“Bana ver, öyle daha hızlı gideriz.” demiş.

Asker içinden:

“Tam istediğim gibi oluyor işler.” demiş.

Daha sonra camısın ipini yerden alıp, kadına vermiş.

Camısın arkasına geçen asker, eline bir deynek alıp camısa arkadan vurunca, hayvan huylanmış, zıplamış üstündekileri yere düşürmüştü ve onları param parça etmiş.

Asker de bu şekilde öcünü almış kadından.

4.46. ARSIZ KIZ

Bir varmış, bir yokmuş...

Vaktin zamanında bir arsız kız varmış.

Bu, iş aramaya çıkmış. Bir padişahın da oğlu varmış. Bu hiç gün görmezmiş. Peri kızına âşık olmuş. Padişahın oğlu dışarı çıkarsa büyü bozulmuş! Bunların iki tane hizmetçileri varmış. Bir gün kapı çalınmış. İki hizmetçi bakmışlar ki bir kız:

“Ben iş arıyorum!” demiş. “Ne olur beni işe alın.” demiş.

Onlar da getmişler, hatına söylemişler. Onu da almışlar. Üç hizmetçi!

Bu arsız gız bakmış ki bir içerde oğlan nur gibi parlıyor. Hizmetçi gız ona âşık olmuş. Aradan birkaç gün geçince gız:

“Hatınım oğlanın yanına yatabilir miyim?” demiş. “Heç yemek istemeyen oğlan yemek istiyor.” demiş.

Gız yemekleri yermiş, oğlan da ona bakarmış. Gece oldu mu gız, oğlanı kişiflermiş. Gece oğlan aşada gizli olan peri kızının yanına gidermiş. Bunu arsız gız görmüş.

Bir zaman sonra peri kızı hamile olmuş. Arsız gız birden yaşlanmış, garı olmuş. Onun arsız gız olduğunu oğlan anlamamış:

“Dezze! Ebelikten anlan mı?” diyor.

O:

“Anlarım!” der.

Onu gızın yanına götürmüş, doğum yaptırıyor. Doğan çocuğu alıp yukarı çıkıyor.

Arsız gız:

“Amanın ulaşın!” diyip oğlanın anasına “Çocuk doğuruyorum!” demiş.

“Abov! Gelinimiz oldu, çocuk oldu.” diyorlar.

O çocuğu gız büyütmüş.

Peri kızı gene hamile olmuş.

Gene arsız gız:

“Ebeyim!” diyor. Peri kızını doğurtuyor. Bunda da gızı oluyor.

Bir zaman sonra oğlan, peri kızına:

“Anam, babam sezdi.” diyor.

Bu kez oğlan:

“Anama diyeceğim!” diyor.

Gız:

“Şu sokağa bak. Su beyaz akarsa sağım, su gırmızı akarsa ölmüşüm.” diyor.

Su gırmızı akıyor, peri kızı ölüyor.

Arsız kızlan oğlan evleniyor. Kırk gün kırk gece düğünleri oluyor. Gız muradına eriyor.

4.47. ALTIN KAFES

Bir padişahın bir oolu varmış.

Böyümüş, evlenme çaana gelmiş.

Sarayda heç görmedi bir oda varmış. Odayı merak edermiş. Bir gün annesini sıkıştırmış:

“Odanın anahtarını ver, içeri girim!” demiş.

Annesi:

“Yok!” demiş.

Oolan inanmamış. Anahtarı zorunan almış. Kapıyı açmış, içeri girmiş. Oda bomboşmuş. İçerde sadece bir gız resmi varmış. Oolan resmi görür görmez, resimdeki gıza vurulmuş.

“Bu gızı bana alacaksınız!” demiş annesiyle babasına.

Annesiyle babası çocuklarına demişler ki:

“Oğlum bu gızı almak zor!” demişler.

“Niye?” diye sormuş oolan.

Babası demiş ki:

“Bak oğlum! O kızın babası da bir padişah. O padişah bir gün hasta olmuş. Gızı da babasına hastalığı boyunca çok iyi bakmış ve padişah iyi olmuş. Padişah iyi olunca ‘Gızım bana iyi baktın. Dile benden ne dilersen?’ demiş. Gız da ‘Kendi irademi bana ver. Başka bir şey istemem!’ demiş. Padişah ‘Tamam!’ demiş. ‘İrade senindir.’ demiş. Gız sert konuşmuş gelen düğürcülere. ‘Oğlunuz da gelecek beni konuşturacak. Beni konuşturursa onunla evlenirim, konuşturmazsa kafasını kestiririm.’ demiş. Bunun için kimse cesaret edip gitmiyormuş oraya. Oolum sen de gidersen sen de konuşturamazsın. Senin de gafanı keserler.” demiş. “Bir tek oolumsun, sen de ölürsen yapayalnız ne yaparım?” demiş padişah.

Oolan ümidini kesmiş. Hastalanmış, yataklara düşmüş. Gün geldikçe padişah oğlunun eridini gördükçe:

“Bunun bir çaresi var, bunun...” demiş.

Veziri çağırılmış.

“Bütün her yeri gezin. Oolumun benzerini kimi bulursanız alın getirin.” demiş.

Aramışlar, ooluna benzer birini bulmuşlar. O da çok fakirmiş.

“Bir heybe altın vericik!” deyince kabul etmiş.

Padişah:

“Ben görmeden onu giidirin ve olumunan yan yana goyun. Bakim onu tanıcım mı?” demiş.

İkisini de padişahın huzuruna getirmişler. O kadar çok benziyorlarmış ki padişah bile şaşırılmış.

“Şu!” demiş.

“Şu!” dedi, gendinin oolumuş.

Padişahın huzurundakiler:

“Nasıl bildin?” diye padişaha sormuşlar.

Padişah da:

“Oolum gülümsedi de ondan bildim!” demiş. “Ben zor anladım gız bile anlamaz!” demiş.

Bunun üzerine o benzeyen gence bir halı, heybe ve altınlar ile bir de at vermişler, yola düşmüşler.

Yolu yarılınca padişahın oolu diğer oolana attan inip atın yularını dutmasını söylemiş. Oolan atın yularını dutarken, Padişahın oolu da su dökmeye gitmiş.

Padişahın oolu gidince öbür olan baksa ki heybenin dışında bir tane altın galmış. Eline almış altına bakıyomuş ki anca bir bülbül gelmiş elinnen kaptınan gitmiş altını.

Padişahın oolu da ilerden geliyomuş. Guşun altını aldığını görmüş ve oolana:

“Hayatında hiç altın görmedin de mi onu eline aldın, guşa gaptırdın?” demiş.

Oolana iyice gızmış.

Oolan da utanmış, üzölmüş.

Anca bülböl ağaçtan konuşmuş:

“Vay, vay! Delikanlı!” demiş. “O senin için ölüme gidiyo, gafasını verecek de sen ona bir altın için gızıyon!” demiş.

Ööle deyince de bu sefer padişahın oolu utanmış.

Bülböl padişahın oluna:

“Bir şartım var!” demiş. “Bana bir altın kafes yaptırırsan, bu dala asarsan, o gızı sana getirecem. Ama beni burada bırakacaana söz ver!” demiş.

“Tamam!” demiş padişahın oolu.

“Yanıdaki oolanı gönder. Altınları da ona ver!” demiş.

“Tamam!” demiş.

Altınları da olana vermiş. Gendi de:

“Pır!” diyerekten oolanın goynuna girmiş.

Memlekete gelmişler, bir oda kiralamışlar. Girmişler içine, yatmışlar.

Bülböl:

“Say!” demiş sabah olunca. “Cebine kırk tane altın goy.” demiş. “Ne fazla ne eksik olsun. Her gapıda bir nöbetçi var.” demiş. “Gızın yanına gadar kırk gapı geçeceksin. Her kapıdaki nöbetçiye bir altın vererek diğer kapıya varacaksın. Tam gızın gapısına gelince, beni goynundan çıkar.” demiş. “Gızın odasında altın bir şemaden var. Ben uçup onun içine girecem. İçeri girince bana selam ver. ‘Selamun aleykum altın şemaden!’ de.” demiş. “O senin yüzüne bakmaz. Benle gonusur.” demiş.

“Peki!” demiş.

Oolan kırk altını almış, bülbölü de goynuna sokmuş. Her nöbetçiye bir altın vere vere gızın gapısına gelmiş. Guş uçmuş, varmış altın şemadenin içine girmiş. Oolan gapıyı vurmuş. Gız tabi gonusmuyo. İçeri girmişler. Bakmış ki gız file işliyo. Gız hiç gafasını kaldırıp bakmamış bile.

“Selamûn aleykûm altın şemaden!” demiş oolan.

“Ve aleykûm selam padişahın oolu!” demiş guş.

Başlamışlar guşla sohbet etmeye. Guş:

“Ya padişahın oolu! Biriniz padişah oolu, diğeri padişah gızı.” demiş. “Vakti zamanında ben bir olaya tanık oldum. O zamandan bu zamana kim doğru, kim yanlış karar veremedim.” demiş. “Bu olayı size anlatım. Bakım siz ne diyeceksiniz?”

Gız dinliyomuş. Fakat cevap vermemiş. Guş başlamış anlatmaya:

“Keloğlan bir gün yolda giderken yaşlı, ak sakallı bir dedeyle garşılaşmış. ‘Emmi, beş dakkalına benim babam ol!’ diye yalvarıyomuş ihtiyara. İhtiyar, Keloğlan’ın elinden gurtulamamış. ‘Tamam, beş dakkalığına baban olum!’ demiş. ‘Söyle bakalım ne var?’ demiş. ‘Bana padişahın gızını göster. Babam değil misin?’ demiş. ‘Get olum! Ben sana padişahın gızını nasıl gösteririm?’ demiş. ‘Yok!’ demiş. ‘Babalar ooullarının sözünü tutar. Sen de benim babamsın. Gızı göstereceksin!’ demiş. ‘Paran var mı?’ demiş ihtiyar. Keloğlan ‘Bir meteliğim var!’ demiş. Bir metelik de ihtiyarın varmış. Gitmişler bir tane geçi almış gelmişler. Padişahın evinin önünde geçiyi kesmeye başlamışlar. İhtiyar, geçinin ayaklarını kesmeye başlamış. ‘Emmi geçi orda kesilmez!’ diyolarmış. Bu cangamayı padişahın gızı duymuş. Bakmış ki Keloğlanla ihtiyar geçiyi ayaklarından kesiyö. Gız ‘Dede, dede!’ diye seslenmiş. ‘Geçi orada kesilmez.’ demiş. ‘Nerde kesilir gızım?’ demiş ihtiyar. ‘Şurda kesilir dede, şurda kesilir.’ demiş. İçeriye çekilmiş gız. Keloğlan başlamış ‘Baba, ne olursun bir daha göster.’ demiş. İhtiyar ‘Get oolum, şimdi babası duyar, bizi tutuklar. Buradan gidelim.’ demiş. Bakmış kesik başı gulağından üflemeye başlamış. Çocuklar gene bağırılmışlar ‘Ordan üflenmez!’ diye. Gız sesi duymuş. Gene pencereye gelmiş. ‘Dede, dede! Ordan üflenmez!’ demiş. ‘Peki nerden üflenir gızım?’ demiş ihtiyar. Gız ayağını pencereden çıkarmış, eteğini çemlemiş ve ayağını göstererek buradan üflenir demiş. İhtiyar Keloğlan’a ‘Oolum iyi bak, bir daha göremezsın!’ demiş. Gız getmiş içeriye. Neese geçiyi kesmişler, yarı yarıya bölüşmüşler. Herkes evine getmiş. Sabah olmuş Keloğlan ihtiyarın yanına gitmiş. Gıyı çalmış. İhtiyarın hanımı gelmiş. İhtiyar içerden ‘Kim hanım?’ demiş. Hanımı ‘Keloğlan!’ demiş. Keloğlan ‘Hani dedem?’ deyince, ihtiyar hanımına ‘‘Deden öldü!’ de.’ demiş. ‘Anca dedem öldü de bana niye demedin. Aç şu gıyı!’ demiş. Kadın gıyıyı açmış. Keloğlan içeri girmiş. Bakmış ihtiyar somiyede yatıyo. ‘Dedem, dedem!’

diye Keloğlan ağıdı tutturmuş. ‘Nene ne bekliyon, hadi su goy da dedemi çimdirek!’ demiş. Garı ‘Odun yok, oolum!’ demiş. ‘Damın söğüğü ne güne duruyo.’ demiş. ‘Aha onu gırım da suyu gaynatırak!’ demiş. Suyu lakır lakır gaynatmışlar. İhtiyarın yanına varmış, soymuş. Omzuna almış, somiyeye yatırmış. Eğilmiş ihtiyarın gulaana ‘Bir metelii verici mi yoksa seni çimdirim mi kaynar suda!’ demiş. Keloğlan ihtiyarı kaynar suyla çimdirmiş. İhtiyarın gıkı bile çıkmamış. ‘Nene kefeni getir!’ demiş. ‘Aman olum, kefen alacak paramız yok ki.’ demiş. ‘O zaman, ızarını getir.’ demiş. Izarı sökmüş, iğne ipliği eline almış, ihtiyara eğilmiş ‘Bir alttan dikerim bir üstten. Paramı ver!’ demiş. İhtiyar hiç seslenmemiş. Keloğlan ihtiyarı dikmiş. İhtiyar artık dayanamamış, bayılmış. Keloğlan ihtiyarı omzuna almış, bir maaraya atmış. ‘İhtiyar ayılınca ne yapacak?’ diye Keloğlan bir köşeye sağlanmış. Tam o sırada kırk haramiler o maaraya gelmişler. ‘Şu senin, bu benim.’ derken paylaşmışlar. Bir kılıç kalmış. O demiş ‘Senin!’, bu demiş ‘Benim!’, kılıcı paylaşmamışlar. ‘Bakın yeni bir ölü atıklar.’ demiş içlerinden birisi. Bunlar ‘Kim bir vurmaya ölüyü ortadan ikiye ayırırsa, kılıç onun olsun!’ demişler. Biri gılıcı eline almış. Tam vuracakken ihtiyar ‘Höö!’ diyerek kalkmış. Oradakiler paraları bırakıp ‘Ölü dirildi!’ diyerek kaçmışlar. İhtiyarla Keloğlan oturmuşlar, haramilerin paralarını bölüşmüşler. Haramiler biraz gidince ‘Ölü bir taneydi. Biz ise gırk gişiyiz. Hadi geri dönek!’ demişler. Korkmuşlar geri dönememişler. Biri ‘Siz burda bekleyin. Ben gidip bakım. Ölü bir taneyse, sizi çağırırım.’ demiş. Harami maaraya gelmiş. Gafasını eğmiş, içeriye bakıyomuş. Gafasında da fes varmış. Keloğlan ile ihtiyar altınları bölüşüyölmüş. Keloğlan bölüştükten sonra ihtiyara ‘Hani benim bir meteliğim!’ demiş. İhtiyar adamı görmüş. Anca ihtiyar adamın fesini almış ‘Aha sana bir metelik!’ demiş. Harami gorkmuş kaçmış. ‘Utanmış iki kişiden gorktum!’ demeye. ‘Ne oldu?’ demiş öbürleri. ‘Hiç sorman arkadaşlar.’ demiş. ‘Ölülerin hepsi kalktı. Hepsi de paraları bölüşüyölerdi. Birine bir metelik yetmemiş. Ona da benim fesi verdiler.’ demiş.”

Bunu anlattıktan sonra şemandaki guş tekrar oolana:

“Söylen bakalım! Biriniz padişah oolu, biriniz padişah gızısınız. Ben buna bir çözüm bulamadım?” demiş. “Siz bir karar verin bakim, kim haklı?” demiş guş.

Bülbül evden giderken de oolanı tembih etmiş:

“Ben ne dersem, sen tersini söyle!” diye.

Anca olan:

“Keloğlan haklı.” demiş. “Versin ihtiyar Keloğlan’ın bir meteliğini.” demiş.

Gız dayanamamış:

“Nerden Keloğlan haklı? İhtiyarın bir meteliği yok ki versin!” demiş.

Gız elini ağzına goymuş. Fakat bi kere konuşmuş.

Anca oolan gülmüş. Guş da şemadenden çıkararak olanın goynuna girmiş. Evlerine gelmişler. Gız galkmış:

“Selamün aleyküm!” demiş altın şemadana.

Ama hiç ses yok. Gene selam vermiş. Gene ses yok. Gız sinirlenmiş ve şemadeni kırıp atmış.

Yatmışlar. Sabah olmuş. Guş:

“Gene gideceğiz, gene hikaye anlatacam, sen gene tersini söyle!” demiş.

Gelmişler, altın vere vere içeriye girmişler. Oolan kapının önünde guşu bırakmış. Guş gene uçmuş. Bu kez gümüş semadenin içine girmiş. Oolan içeri girmiş.

“Selamün aleyküm, gümüş semaden!” demiş.

“Aleyküm selam, padişahın oolu. Gel, otur.” demiş.

Gız da guşun oraya ayna koymuş, oolanın yüzünü görmek için. Oolan da bunu fark etmiş. Vurmuş, gırmış aynayı. Gene başlamış hikâye anlatmaya guş:

“Vakti zamanında üç kişi varmış. Biri terziymiş, biri imammış, biri de marangozmuş. Üçü bir, iş aramaya gitmişler. Yolda giderken uykuları gelmiş. ‘Üçümüz bir uyumayak. Birimiz nöbet tutak!’ demişler. Marangoz nöbetçi galmış. ‘Uykum gelmesin!’ diye, bir kütük varmış, onu işlemiş ve onu gız yapmış. Marangozun uykusu gelmiş. Terziyi kaldırmış, kendisi yatmış. Terzi bakmış ki marangoz bir gız yapmış. O da çaputları toplamış gıza bir elbise yapmış. Onu gıza geedirmiş. İmamı galdırmış, gendi yatmış. İmam bakmış ki gız yapmışlar. O saatte ezan okunuyo. İki rekat namaz kılmış. ‘Allah’ım bu gıza can ver!’ diyerek namazdan sonra yalvarmış. Gız canlanmış. İmam ‘Bu gız benim!’, Marangoz ‘Benim!’, Terzi ‘Benim!’ demiş.”

“Söylen bakim, hangisinin bu gız?” demiş guş.

Oolan:

“Terzinin!” demiş.

Gız dayanamamış:

“Hoca dua etmeseydi, gız canlanmazdı.” demiş.

Oolan ise:

“Terzinindir.” diye tutturmuş.

Gız gene gonuşmuş. Gonuştugu için mecburen evlenecekmiş.

Gız olana:

“Gel beni babamdan iste! Babam verirse evlenirik!” demiş. “Yarın gelin isteyin beni!” demiş.

Oolan haber göndermiş, ailesi gelmiş. Getmişler gızı babasından istemişler. Gızın babası da:

“Ben iradesini gızıma verdim. Gendi isterse, tamam!” demiş.

Gız gonuştugu için kabul etmiş. Gızı almışlar. Memlekete dönerken bir tane de altın kafes yaptırmışlar guşa. Guşu o dedikleri yere asmışlar. Kapağını da açık bırakmışlar, gelmişler.

Kırk gece, kırk gün düğün yapmışlar.

Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

4.48. DÜNYA GÜZELİ

Bir varmış bir yokmuş.

Eski zamanlarda bir vezirnen bir padişah varmış.

Padişahın kırk tane odası varmış. Herkese otuzdokuz tanesini gezdirir, bir tanesini kitler, göstermezmiş.

Padişahınan vezirin oğulları varmış. Padişahın oğlu gelmiş anasına demiş kine:

"Bu babam odayı niye açmıyor?"

"Baban orda dünya gözeline resmini saklıyor. Gendi çabaladı alamadı." demiş.

Oğlan anasından anahtarını alıp kapıyı açınca bayılıp gahıyor. Anasına:

"Ben bunun arkasından gedecem." diyor.

Anasının yalvarmasını diinemiyor. Vezirin oğlunu alıp yola çıkıyor.

Gede gede bir garının evine varıyorlar. Garının bir gızı varmış.

"Ana, bunlar niye geldi?" demiş.

Ana da:

"Dünya Gözeli için geldiler ama almazlar." demiş.

Vezirin oğlu da gapının arkasına gelmiş lafı dinlermiş.

"Ne di ana almazlar?" diyor.

"Bunlar varınca, önlerinde goca bir çay var, onu geçemezler."

"Bunun çaresi yok mu?" diyor.

Garı da:

"Çayın yanına gidince bir yastı daş var. Daşın altında iki kemik var. Birbirine çaldın mı evren olur. Binip geçerler." diyor.

Öte yana geçiyorlar. Dünya gözelinein düğünü kuruluyor.

Vezirin oğluna bir teke derisi aldırıyor. Onun da gılı başına zıngırdak taktırıyor. Padişahın oğlu vezirin oğluna deriyi geydirip önüne alıyor. Başınada ip dakıp gezdiriyor.

"Filan yerde bir oyuncu var. Oynarmış." diye dünya gözeline haberi varıyor.

O da:

"İlle ben de göreceğim." diyor.

Dünya gözelinein yanına eletiyorlar. Oynayıp çalıp çıkıyorlar.

Dünya gözeli:

"Bunlar bu gün burda yatacak." diyor.

Dünya gözelinein dolu nöbetçisi varış.

"Teken ne yer?" diye soruyorlar.

"Şeker yer." diyor.

"Nerde yatar?" diye soruyorlar.

"Bir gariş yün dösşeğin üstünde yatar." diyor.

Gece olup yatınca, vezrin oğlu dünya gözeline ışıklarını değiştiriyor. Sarıyı, yeşil ediyor. Kırmızıyı, mavi yapıyor.

Dünya gözeli gelip padişahın oğlunun önünde durup:

"Sen is minsin, cis misin? ne geziyon?" diyor.

O da:

"İsim de, cisim de. Ben seni almaya geldim." diyor.

Dünya Gözeli'nin elbisesini vezirin oğluna giydirip kaçıyorlar.

Çayın kenarına varıp kemiği birbirine çalıp garşıya geçiyorlar. Garının evine varıyorlar. Garının gızı:

"Hani ana gelemezlerdi. Bak geldiler." diyor.

"Geldiler gızım amma alamayacak. Padişahın haberi olacak. Guşların ganadını zehirleyip onu öldürecek." diyor.

Vezirin oğlu orda galıyor. Orda dünya gözeline varacağı adamın bacısı varmış.

"Sennen de biz kaçak." diyor.

Onlar da kaçıp garının evine geliyor. Vezirin oğlu ordan ok alıp geliyor. Kuşlar ganadını açarak geliyor. Vezirin oğlu onu ok atıp öldürüyor. Padişahın oğlu:

"Niye babamın guşunu öldürüyorsun?" diyince dünya gözeli:

"Onun bir bildiği var. Sen dur." diyor.

Oğlanın memleketine varınca babası bu sefer de aslanınan gaplanı goyuruyor, oğlanı öldürsün diye.

Vezirin oğlu onu da öldürüyor.

Padişahın oğlu sorunca:

"Bir bildiğim var." diyor.

Padişahın evine varınca kırk gün kırk gece düğün çalıyor. Vezirin oğlu kırk gün kırk gece düğün boyunca baltayı köseleye çalıp keskinliyor.

Kırkıncı gün oğlan gelinin yanına girerken babası oğlanın gafasını vuracağı zaman, vezirin oğlu baltayı padişahın gafasına vurup düşürüyor. Padişah ölünce padişahın oğlu:

"Niye babamı öldürdün?" diye soruyor. "Babamı öldürdün. Sen de daş olasın." diye beddua ediyor. Gönüştükça daş olurmuş.

Oğlan dünya güzelini yanına çaarıyor.

"Biz garının evine vardık. Gapının ardından dinleyip çaydan ben geçirdim. Teke oldum gızı gaçırdım. Babasının guşlarını öldürüp gendini zehirletmedim. Aslanınan gaplanları vurup onu parçalatmadım. Babası gendini öldürücüydü gurtardım. Sizi gavuşturdum. Bak ben de daş oluyom. Ben daş olursam, oğlun olursa benim üstümde boğazlayıp ganını üstüme sağaşla, ben dirilirim."

Günya güzeli de çocuğu olunca boğazlamak istiyor. Gocası boğazlattırmıyor.

"Senin için canını feda edene bir çocuk çok mu?" diyor.

Çocuğu kesmeye gendi de gıyamıyor. Yoldan geçenlere:

"Çocuğu boğazlayın." diyor.

Kimse boğazlamayınca, gendi boğazlıyor. Ganını da üstüne sağışluyor.

Oğlan diriliyor.

4.49. ÇOBAN KIZI I

Bir varımış, bir yomuş. Allah'dan artı kimse yoomuş.

Bir çoban varımış. Gıllı bir çoban. Bir de patişah varmış. Patişahın da genç bir oolu varmış.

Bu oğlan bir gün ava çıkmış. Avlanırken orda gıllı bir çobanınan garşılaşmış.

Çobana demiş ki:

“Çoban sana üç soru soracağım. Bu soruları bildin, bildin. Bilemedin, kelleni keserim.” demiş. “Birinci soru şu.” demiş. “Camızdan sütü? İkinci soru şu: Ezriyel’den guffatlı. Üçüncü soru da şu:” demiş. “Dinemesi datlı neydir?” demiş.

“Sabah gene geleceğim. Bu soruları soracağım. Ener bilmezsen sonunu biliyorsun.” demiş. Çekmiş gitmiş.

Demiş amma çoban orda bir düşünceye galmış. Düşüne düşününe evin yolunu tutmuş.

Çobanın da üç dane gızı varmış. Bunların en güçlüğü akıllıymış. Çoban eve gelmiş. Eve gelince ilk önce büyük kızınan karşılaşmış. Gız, demiş ki:

“Baba niye yüzünü azdırıyor?” deyince babası da:

“Heç sorma gızım. Ormanda davar güderken, padişahın oolu geldi. Bana üç soru sordu. ‘Bu soruları bildin, bildin. Bilmezsen kelleni keserim.’ dedi.” demiş.

Gız da demiş ki:

“Amaan ben de babam cehizimizden bir çuvalınan bir çul aasidi, onu düşünüyor sandım.” demiş.

O zamana kadar babası gızın arhasına bir tohaç gaydırmış:

“Bre gangazı guriyasıca. Ondan başka düşüncen yok mu senin?” demiş.

Soora ortancıl gızınan karşılaşmış. Aynı şeyleri ona da söylemiş. O da demiş ki:

“Aman ben de babam ‘Şu ablanı bir gocaya versek de sıra sağa gelse.’ diye düşünüyor sandıydım.” demiş.

Onun arhasına da bir odun gaydırmış. Sıra gelmiş gücük gıza. Güccük gız:

“Baba niye yüzünü azdırıyor?” demiş.

Babası da:

“Heç sorma yavrum. Bu gün ormanda davar güderken padişahın oolunan karşılaşdım. Bana üç soru sordu. ‘Bu soruları bildin bildin. Bilemedin, kelleni gödenden ayırım.’ dedi.” demiş.

Gız:

“Neymiş? O soruları söyle de biz de öörenek baba.” demiş.

Babası:

“Bilinecek sorular diyal amma gene de söyliyem gızım.” demiş.

“Birinci soru ‘Camızdan sütlü nedir?’ İkinci soru ‘Ezriyel’den guffatlı nedir? Üçüncü soru da ‘Dinemesi datlı ne olabilir?’

Gız:

“Bunları bilmeyecek ne var baba!” demiş.

“Neymiş gızım söyle de biz de öörenek.” demiş babası.

“Camızdan sütlü, olsa olsa sudur. Ezriyel’den guffatı, olsa olsa Allah’ın fırtınası. Dinemesi datlı, olsa olsa Allah’ın Guran’ıdır baba.” demiş.

Çoban:

“Aferim gızım. Amma inşallah doğrudur gızım.” demiş.

Devlisi gün babası gene ormana davar güdmeye getmiş. Birez güddükden sonra Patişahın oğlu anca gelmiş.

“Niyettin çoban?” demiş.

Çoban:

“Valla bişet düşündüm. Amma o mu deal mı bilmiyom.” demiş.

Patişahın oğlu:

“Neymiş o düşündüğün şey bahalım?”

Çoban:

“Ee.. Patişahımın oğlu! Camızdan sütlü olsa olsa ne olabilir diye düşündüm. Aklıma su geldi. Ezriyel’den guffatlı olsa olsa Allah’ın fırtınası diye düşündüm. Dinemesi datlı da Allah’ın Guranı diye düşündüm.” demiş.

Padişahın oğlu:

“Bunu bildin gıllı çoban. Hadi bunu da bil bahalım. Sana bir şartım daha var.” demiş. “Bu şartım, ‘Gökda yıldızları satıp avucuma verecen.’ demiş. Çekmiş gedmiş.

Çoban gene bir düşünceye dalmış. Düşünmüş:

“Gız onları bildi amma bunları bilmesinin imkanı yok.”

Düşüne düşünce evinin yolunu tutmuş. Eve gelince gücük gızı çağırılmış. Gız gelmiş:

“Niyeddin baba?” demiş.

“Niyedeyim yavrum. Onu bildin amma bir soru daha sordu. Bu ondan daha zor.” demiş.

Gız:

“Ne sordu baba?” demiş.

“Gızım, bu sefer ‘Gökda yıldızları sayıp avucuma goyacan.’ dedi.” demiş.

“Ondan golay ne var ki baba!” demiş gücük gız. “Onun cuvabını sabah sarayda veririm.” demiş.

Sabah olmuş.

“Sırtıızı, başıızı geyin. Patişahın evine gedyok.” demiş gızlara çoban.

Gızlar geyinmiş guşanmışlar. Patişahın evinin yolunu tutmuşlar. Patişah bakmış ki çoban gızları geliyor. Hemen minder atmış döşek atmış. Gızlar da gelmiş içeri girmiş.

Gızlarınan hoş beş etdikten sonra büyük kıza sormuş:

“Ne yeyicin yavrum?” demiş.

“Börek yeycim padişahım!” demiş.

Ortancıl gıza sormuş. O da:

“Çörek yeycim padişahım” demiş.

Güccük gıza sormuş. Gücük de:

“Kebab yeycim padişahım. Şişi buzdan olacak.” demiş.

Padişah:

“Gızım edden kebab ye amma şişi buzdan olur mu?” demiş.

Gız:

“Ya Padişahım gökde yıldız sayıp avuca gonur mu?” demiş.

Demesinen padişah hemen atılmış:

“Tamam.” demiş. “Bu bizim olanın bok yemesi.” demiş.

Biraz oturup lafladıktan sonra kızlar geri evlerine getmişler.

Çok geçmeden padişahın oolu gelmiş. Babasına demiş ki:

“Baba bana hemen çobanın güccük kızına düür gideceksiiz.” demiş.

O zamana gadar padişah hemen atılmış:

“Bire oolum sen bir padişah oğlusun. Senin şanına şerefine o çobanın gızı yaraşmaz. Ener alicısan vezirin, şeyhülislamın gızı ne güne duruyor?” demiş.

Demiş amma padişahı dinleyen kim. Padişahın oolu:

“İlle de çobanın gızı.” demiş.

Aradan bir iki gün geçmiş. Vezirin avradı, Şeyhülislamın avradı, Padişahın avradı, üçü bir, çobanın evinin yolunu tutmuşlar. Çobanın gızı bakmış ki padişahın avradı falan geliyorlar. Onlar gelmeden gapi kiltlemiş, percereleri kapatmış. Onnar da birez sora gelmiş gapi vurmuşlar. Açan olmamış.

“Evde kimse yok mu?” diye bağmışlar.

Gız:

“Evde kimsemiz yok.” demiş.

“Böyük bacın nereeddi?” demişler.

“Biri iki edmeye geddi.” demiş.

“Ortancıl bacı nereeddi?” demişler.

“O da güle gül işliyor.” demiş.

“Sen nootuyon?” demişler.

“Ufacık defecik cennet evi yapıyom.” demiş.

“Ocakda gayniyen ne?” demişler.

O da:

“Başı aşşa başı yoharı.” demiş.

“Padişahın oğlunun saa selamı var. Saa da altın saldı.” demişler.

Padişahın oğlu otuz altın salmışmış. Birini vermemişler. Çobanın gızı:

“Benden selam söyle padişahın oğluna. Yılda duduyorduk otuz oruç bu yılda dutduk yirmidokuz oruç.” demiş.

Avratlar geri sarayın yolunu tutmuşlar. Padişahın avradı demiş ki ötekilere:

“Aman bacım, bu gız zıs zırman deli. Bi şey anladınız mı dediklerinden?” demiş.

Ötekiler de:

“Vallaha öle bacım. Bi şey anlamadık.” demişler.

Padişahın oğlu bunları yolda garşılamiş.

“Niyeddiz?” demiş.

Onlar da:

“Vallaha biz varınca gapi kiltledi. ‘Kimse yok!’ dedi. Açmadı. ‘Büyük bacın nereddi?’ dedik. ‘Biri iki etmeye geddi.’ dedi.” demişler.

Oğlan:

“Onu da bildiiz mi ya?” demiş.

Avratlar:

“Bilemedik.” demişler.

Oğlan:

“Ulan adından vezir, padişah avradı olacaksınız. Onu bilemeyecek ne var! Avrat doğurtmaya gitmiş.” demiş. Avratlar:

“‘Ortancıl bacın nereddi?’ dedik. O da ‘Gül ile gül işliyor.’ dedi.” demişler.

Oğlan:

“Onu bildiz mi ya?” demiş.

“Bilemedik.” demişler.

“O da yastığa yüz işliyormuş.” demiş.

Avratlar:

“‘Sen notin?’ dedik. ‘Ben de ufacak defecik cennet evi yapıyom.’ dedi.” demiş.

Oğlan:

“Onu bildiz mi ya?” demiş.

Avratlar da:

“Bilemedik.” demişler.

Oğlan:

“O da Guran okuyormuş.” demiş.

“‘Ocakda gayniyen ne?’ dedik. O da ‘Başı aşı başı yuharı.’ dedi.” demiş.

Oğlan:

“Onu da mı bilemediz yosa?” demiş.

Avratlar:

“Bilemedik.” demişler.

“O da mısır hediyeymiş.” demiş.

“Sana da selamı var.” demişler. “Dedi ki ‘Yılda duduyorduk otuz oruç, bu yılda dudduk yirmidokuz oruç.’ dedi.”

“O zaman altınlardan birini vermediz.” demiş.

Daha sonra gıza bir daha düğürcü getmişler. Gızı almışlar. İkisinin kırk gün kırk gece düğünleri yapılmış.

Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine.

4.50. ÇOBAN KIZI II

Zamanın birinde bir padişah varmış.

Bu padişahın bir oğlu varmış. Bu oğlanı evermek istemiş. Oğlan evlenmezmiş.

Bir gün bu oğlan dağda gezerken bir çobana rast gelmiş. Demiş ki çobana:

“Ben Azraflim. Sana bir soru: Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli. Bu suali bil. Sana üç gün mühlet. Bildin bildin. Bilmedin, canını alacam.” demiş.

Adam akşam eve gelmiş. Bir duvarın dibine oturup düşünmeye başlamış.

Adamın bir kızı varmış. Kızı babasına sormuş:

“Baba senin bu halin ne? Nooldu sana?” demiş.

Adam:

“Kızım, sen anlamaman. Vadem yetti, ölecem.” demiş.

Kız:

“Baba hele sen bir söyle. Belki bilirim. Derdine derman olurum.” demiş.

Adam:

“Kızım bugün Azrail yanıma geldi. Sual sordu. ‘Bildin, bildin. Bilmedin, canını alacam.’ dedi.”

Kız :

“Baba söyle hele şu sual ne?” demiş.

Adam:

“Sürüden sütlü, dinlemesi tatlı, yelden kuvvetli. Bu ne?” demiş.

Kız:

“Aman baba bunu mu bilemedin! Sürüden sütlü, yağmur. Dinlemesi tatlı, Kur’an. Yelden kuvvetli, ateş.” demiş.

Adam öbür gün sevinçle padişahın oğlunun yanına dağa varmış. Kızının söylediği cevapları ona söylemiş.

Adam:

“Sen bunları nereden bildin. Bunları bilemezdin. De baham bunları sana kim söyledi.” demiş.

Çoban:

“Benim bir kızım var. Bunları bana o söyledi.” demiş.

O gün padişahın oğlu saraya varmış. Babasına:

“Filan yerde bir çobanın kızı var. Ben onunla evleneceem!” demiş.

Padişah;

“Aman oğlum, delittin mi? Seni şu ülkenin padişahının kızıyla evereceem. Sen de ne diyon!” demiş.

Oğlan ille de onu istermiş. Oğlan anasını kızın evine yollamış. Kız evde yalnızmış. Kadın:

“Kızım, anan nerde?” diye sormuş.

Kız:

“Anam, biri iki etmeye gitti.” demiş.

Kadın:

“Kardeşin nerde?” diye sormuş.

Kız:

“Gül dermeye gitti!” demiş.

Kadın:

“Baban nerde?” diye sormuş.

Kız:

“Deriyi yağ etmeye gitti.” demiş.

Kadın bu cevapları alınca gülmüş. Kalkıp gitmiş. Saraya varınca oğluna:

“Aman oğlum o kızı napıcın. O kız deli.” demiş.

Oğlan:

“Niye?” diye sorunca, kızın verdiği cevapları söylemiş.

Oğlan da:

“Tamam ana. Doğru cevap vermiş. Biri iki etmek, çocuk doğurmak. Gül dermek, para kazanmak. Deriyi yağ etmek, koyun gütmek.” demiş.

Sonra da:

“O kız tam bana göre. Onunla evlenecem.” demiş.

Oğlan tekrar kıza düğürcü salmış. Kızın da babası kabul etmiş.

Oğlanla kız evlenmiş, mutlu bir hayat sürmüşler.

4.51. HORANTANIN KIZI

Zamanın birinde bir horanta varmış. Bu horantanın bir oğlu bir kızını varmış.

Bu horanta kızını hocaya Kur'an-ı Kerim bellemeye göndermiş. Bunlar Hacc'a getmişler. Bir gün beş gün deyince, acık durunca, hoca gızı sever. Kız:

“Aman hoca! Etme, tutma!” dese de, hoca dinlemez.

Bu niniyo? Taşları kapının ardına atıyo. Hocaya kapayı açmıyor. Boöz hoca diyo ki:

“Ben senin anana babana kara haberini salarım!” diyo.

Kız:

“Sal!” diyo.

Hoca anasına babasına mektup atar. Anası babası Hac'dadır. Hoca mektubunda:

“Kızınız kötü oldu, gelin!” der.

Boöz mektubu kızın erkek kardaşı alır. Anasıyla babasının Hac'da olduğunu düşünür. Görevin kendisine düştüğünü düşünerek bacısının yanına gider. Kardaşı bacısına:

“Bacım kapıyı aç!” der.

Kız kardaşından yaalık ister. Kız kardaşına:

“Senin olduğunu anlamam için işlediğim yağlığı ver.” der.

Kardaşının olduğundan emin olan kız kardaşına kapıyı açar.

Kardaşı kızını götürür. Bir yazının yüzüne azatlar. Kardaşı çobana diyo ki:

“Bacımı sana vereyim. Bana bir davar ver!” diyor.

Davarı boğazlar.

“Şo köyneği kana beleyim anama götürüm.” der.

Boöz kardaşı anasına babasına köyneği götürür. Anası:

“Kızım kurban oluyum, noldu saa?!” der.

Çoban:

“Bu kız dürüst olsa kardaşı bir davar kanına bu kızını bana vermez.” diye düşünür.

Çoban kalkar kızın gözünü oyar. Ellerini, ayaklarını keser. Çoban kızını eletir, bir çam koğuna koyar.

Boöz kız bir ağanın bostanındaki hiyarları miccik miccik olunca dirseğiyle sürünerek toplayıp yer.

Ağa der ki:

“Elin hiyarları çıktı. Biz daha turfandasını görmedik.”

Kâhyası der ki:

“Ağam aaşamdan ben cücükleri sayoom. Sabah olunca yok.”

Daha sonra ağanın çocukları kızını tutmaya çalışıyo. Önce büyük oğlu tutmaya çalışıyo, tutamıyo. Ortanca oğlu tutmaya çalışıyo, tutamıyo. En sonunda küçük oğlu tutmak istiyö. Boözlüm kız hiyarları çalanaçır küçük oğlan kızını tutuyo. Kıza diyo ki:

“Kız sen is misin, cis misin?”

Kız diyo ki:

“Ne isim, ne cisim.”

Aynı baştan başladığım gibi hocasının yaptıklarını, kardaşının yaptıklarını, kardaşının onu bir davar kanına sattığını, çobanın onu kestiğini anadır.

Boöz küçük oğlan kızını babasına eletiyö. Babasına diyo ki:

“Ben bu kızını alırım!”

Ağa oğluna diyo ki:

“Oğlum ben ağa olam, elinde eli yok, gözde gözü yok, ayakta ayağı yok nasıl alırım?!” diyo.

Oğlan ağanın gönlüne komaz:

“Alıcın!” diye tutturur.

Bunlar evlenir. Bu kız hamile olur. Kocasını eksere gider. Bu kez gün döner ekserden mektup gelir.

“Horantam kurtuldu mu?” diye sorar.

Babası oğluna cevap yazıyo.

“Baba horantama mukayet ol.”

Boözlüm ağa gelinin altına üç tene cariyeye tutuyo. Ağa mektup yazıyo. Mektubu bir hocaya veriyo.

“Maraş’taki oğluma bu mektubu elet!” der.

Hoca bir gün orada, bir gün burada yatıyo. Daha sonra kızın elini kolunu kesen çobanın evine misafir oluyo. Hoca durumu anlatıyo. Çoban niniyo?! Mektubu değiştiriyo. şöyle yazıyo:

“İki tene it eniğın oldu. Siniltisinden duramıyok.”

Çoban hocaya:

“Giderken buraya misafir ol!” diyo.

Hoca geri gelirken gene çobana misafir oluyo. Gene mektubu değiştiriyor. Yazıyo ki:

“Çocukları göz görmedik, kulak duymadık yere azıtın.”

Ağa:

“Abov bu da geldi başımıza!” diyo.

Gelinin yanına gidiyo. Geline durumu anlatıyo. Çocukları bir adamın kucağına veriyo. Avradı da bir arabaya bindiriyo. Bunları İskaltul gibi bir çayırın oraya azıtıyo.

Bu çocuklar anasını emiyo. Bu çocuklar bir gün anasına diyo ki:

“Ana, biz balıkları tutup aaşama kadar oynuyok. İnsanları incitmiyolar. Bizi geri koyuruyorlar.”

Sonra bir gün balıkların şahı diyo ki:

“Çocuklar sizin sahibiniz yok mu?”

Çocuklar da:

“Bizim kör bir anamız var. Eli yok, gözü yok, ayağı yok.”

Balıkların şahı çocuklarda diyo ki:

“Ananızı gösterin!”

Çocuklar getirip analarını gösteriyolar ki anaları aynı çocukların dediği gibi.

Balıkların şahı kadına diyo ki:

“Kızım dile, dilanı verim!”

Kadın:

“Ya şahım, ben ne dileem?”

Balıkların şahı diyo ki:

“Elini, ayağımı, gözünü dile.”

Kadın:

“Elimi, ayağımı, gözümü dilerim.” diyo.

Kadına diyo ki balıkların şahı:

“Elini toprağa vur, gözünü dile. Elini toprağa vur, dirseğini dile. Elini toprağa vur, ayağımı dile.” diyo.

Kadın yapıyo. Sonra eli, ayağı, gözü yerine geliyo.

Balıkların şahı kadına diyo ki:

“Bir avuç toprağı, geri arkana at.”

Kadın bir avuç toprağı arkasına atıyo.

Bir saray kuruluyo.

“Ardına dön bak, burası senin yerin!” diyo.

Bunlar biyle biyle yaşıyorlar. Kocası ekserden geliyo. Diyo ki:

“Hani benim horantam?”

Babası:

“Biyle bilye!” diye durumu anadıyo.

Boöz ağanın oğlu ve kızın kardaşı, gızı aramaya çıkıyo. Varyolar ki çocuklar böömüşler. Sonra kızın kocasıyla kardaşı kızın evine misafir oluyolar. Avrat çocuklara diyo ki:

“Şo gelen babanız, şo gelen dayınız.”

Avrat onlara yemek veriyo. Kardaşı niniyo?! Altın kaşığı kemerine sokuyo. Avrat perdenin ardından görüyo. Çocuk dayısının atının yularından tutuyo diyo ki:

“Anamı azıttın. Dönme geri. Kaşığımızı ver de öyle get.”

Ağanın oğlu, kocası olacak, attan kendi kendini atıyo.

Boöz bunlar niniyo? Perdeyi açıyo ki avrat. Güneş diyo ki ‘Ben gözelim.’, ay diyo ki ‘Ben gözelim.’. Eli ayağı yerine gelmiş. Avrat aynı bir ay parçası gibi doğmuş.

Boöz bunlar evlerine dönüyo. Ağa bunlara kırk gün kırk gece davul çaldırıyo.

Onlar da muradlarına eriyo.

4.52. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER

Bir varmış, bir yokmuş.

Bir naharcı varmış.

Naharcı demiş ki:

“Maraş’a göçek”.

Göçmüşler Maraş’a. Orda da bir iş bulamamışlar. Goca nahar gütmüye getmiş.

Bir durmuşlar, iki durmuşlar. Naharcılık gene devam etmiş.

Gadın gebeymiş. Ordan adam nahar gütmeye getmiş, gadının ağrısı dutmuş. Üç melek gelmiş. Ola ola olmuş bir gızı.

“Ayda büyüycene haftada büyüsün. Haftada böyüycene günde büyüsün. Adı da Dünya Gözeli olsun. Yürüyüp gediği yerler çayır çimen olsun. Güldüğünde sağ yüzünde gırmızı gül, sol yüzünde ağ gül olsun. Yüzünden dökülen de altın olsun.”

Bir de mısğa yazmışlar, goluna bağlamışlar.

“Bu çıharsa ölür.” demişler ve gendiler goymuşlar getmişler.

Anası çocuğu bir çimdirmiş, altın dökülmüş. Bir daha çimdirmiş gene altın dökülmüş.

Aaşam olmuş naharcı gelmiş. Kadın gocasına:

“Bir ev bul, göçek.” demiş.

Bir ev bulmuşlar. Dayalı döşeli eve göçmüşler. Ordan..

“Bu çocuğa bir süd anası dutak.” demişler.

Süd anası her gün gelip çocuğu emzirirmiş. Çocuk böğmüş.

İstambul’da da bir padişahın oğlu varmış.

“Ben dünya gözeli alacam.” dermiş. Gızları beğenmezmiş.

Anasiyinen bacısı demişler ki:

“Maraş’ta bir dünya gözeli varmış. Gedek bahak.” demişler ve getmişler.

Oreye vardıklarında:

“Gülirse sağ yüzünde kırmızı gül sol yüzünde ağ gül açıyr.” demişler.

“Gızım bir su ver.” demiş gaynana.

Suyu içmiş. Bitiysini de gızın yüzüne serpmiş. Cahır cahır altın dökülmüş.

Aaşam olmuş adama düğürcülük etmişler.

“Allah’ın emriyinen, peygamberin kavliyinen düğürcülüğe geldik.” demişler.

Gızın babası:

“Verdim, hayırlı olsun.” demiş.

Sabahanan olmuş.

“Biz gedek, düğünümüze başleyek. Sen burdan gızı sal.” demişler.

Anası babası:

“Kiminen salak?” demişler.

Sonra:

“Süd anasiyinen salak.” demişler.

Anası Şimdi içli kfte, kmbe ve herŐey yapmış azzıŐına. Sd anası da duzlu rek yapmış, duzlu su almış. Yola ıkmışlar.

Sd anasının da bir gızı varmış. Gapgara, zapzayıf, ipirkin.  glŐe binmişler yola goyulmuŐlar. Bunlar burda dursun.

OĞlan evi gırk gün gırk gece dŐn almıŐlar orda. Gederken gız yolda:

“Susadım anne.” demiş.

Sd anası:

“İstanbul’a gelin gediyn. Gursaksız olma.” demiş.

Bitiy durmuş.

“Acıkıdım.” demiş.

“Yzndeği gln birini verirsen, yemek veririm.” demiş.

Birini kesmiş vermiş. Bitiy getmiş, netmiŐ.

“Susadım.” demiş.

“tekini de ver su veriyim.” demiş.

O gl de vermiş. Getmiş netmiŐ.

“Acıkıdım.” demiş.

“Gzyn birini ver de yemek veriyim.” demiş.

Gözünün birini vermiş. Sd anası da ona duzlu rek vermiş.

Durmuş murmuŐ.

“Susadım.” demiş.

“Gzyn birini de ver su veriyim.” demiş.

Gız gözünü vermiş. Anası bu defa da duzlu su vermiş.

İki gözünü almış. İki gln de almış. Bunları bir eriye satmıŐlar. Gızı da guyuya atmışlar. Oreye varmışlar. OĞlan bir bakmış.

“Bu benim alacam değel.” demiş.

Kervancılar giderken orada durmuşlar. Su almak için guyuya satır sallandırmışlar, satır çıkmamış. Kervancı başına varmışlar.

“Satır çıkmiyr.” demişler.

Kervancı:

“Malsa sizin, cansa benim.” demiş.

Çıhartmışlar ki bir gız. Gatırın ortasına goymuş. Almış getmiş evine.

Kervancının çırakları gendinden evvel varmış.

“Gocan bir arvat getiriyr.” demiş.

Kervancı evine varmış. Arvadını çağırmiş çıkmamış.

“Şu gızı içeri götür.” demiş.

“*Gapiye geldin gap senin.*

İçeri geldin hep senin.” demiş.

Aşam olmuş gızı bir odeye goymuş. Sabah olmuş yemek getirmiş. Yemiş.

Kervancı getmiş çarşıye.

“Gız abla bir su ver. Elimi yüzümü yıkeym.” demiş.

Avrat destiyenen suyu gızın yanına goymuş getmiş. Gız elini yüzünü yıkeynce yerlere altın dökülmüş.

Avrad bir de gapiye çıkmış kine çardağın üsdü hep altın.

“Herif beni sınadı.” demiş. Altınları toplamış.

Âşam herifi gelince:

“Altınları ne diy addın?” demiş.

“Ben altın atmadım.” demiş herifi.

Bu olaylar böyle gelişirken biz gelelim süt anasına.

Süt anasının orda gız bir sene durmuş. Ordahıların gocası yüzüne bakmamış.

Onnar orda dursun. Söd anası caz garısına demiş ki:

“O sağ. Ged onu bul. Sana şu kadar altın.”

Caz garısı küplere binmiş gelmiş.

“Haciye gediym yavrum. Haciye gidiym yavrum. Misafir almaz mısınız beni?” demiş.

Aaşam olmuş.

“Ben şu gızımınan yaticiyim.” demiş. Yatmış gıznan.

Gızın orasını ellemiş, burasını ellemiş, golundaki mısgasını almış.

Sabânan erden galkıp getmiş. Gız orada ölmüş. Gız da ölmeden önce demiş kine kervacı başına:

“Şu dağın başına altından bir gonak yaptıracaksın. Bir de gapı. ‘Muradına nail olmayan dilbar!’ diye açılıp gapanacak. Beni de o gonağın bir odasına goyacaksın.”

Kervancı oreye bir gonak yaptırmış. Gızı da içine goymuş. Gapısı “Muradına nail olmayan dilbar!” diye açılıp gapanıyrmış.

Onnar orda dursun şimdi oğlan evine bakalım. Oğlan demiş ki vezire:

“Sennen ava gedek.”

Az getmişler, uz getmişler, dere depe düz getmişler, altı ay güz getmişler. Bir yere varmışlar ki bir depede bir şey parliyr.

“Buna bahak bahiyim.” demişler.

Varmışlar ki bir gapı açılıp gapanıyr “Muradına nail olmayan dilbar!” diye.

İçeri girmişler. Odaları gezmişler ki bir cesed var. Yanında da bir bebek var. Dolanıp dolanıp emiyi orda. Padişahın oğlu bebeği almış eve gelmiş.

“Bu bebek ağlarsa sizi öldürürüm.” demiş.

Bir gün, iki gün..

Gız sandığı açmış. Bebek sandıktan mısgayı almış. Bebeğin elinden mısgayı almışlar. Bebek ağlamış, geri vermişler. Gene ağlamış. Demişler ki:

“Bebeği dağdan getirdin, dağa geri götür.” demişler.

Hemen varmışlar, bebeği cesedin yanına goymuşlar. Bebek mısgayı anasına değerince, cesed dirilmiş dünya güzeli olmuş.

Ođlan da bu gızı dūşünde görmüşmüş. O gördüğü gız buymuş. Gızı ordan atının telkisine bindirmiş. Bebeđi de almışlar eve gelmişler.

Süd anası ve gızını gatırın guyuğuğuna bağlamış. Bir de bacağının ardına gara çalı gısdırmış. Onlar tengir mengir getmişler.

Bir çerçe gelmiş:

“Söz satlık,

Göz satlık,

Gül satlık,

Gül satlık.” demiş.

Gözü almışlar, gözüne goymuşlar. Gızın gözü eyi olmuş.

Gülü almışlar, yerine goymuşlar.

Onlara kömür, bizlere ömür.

4.53. HAMURCU KADIN

Fakir bir adam varmış. Bu fakirin üç gızı varmış.

Bunlar iplik eğirirlermiş, böyle pambuk atarlar, böylece geçinirlermiş. Bu gızlar sabaha gadar böyle eğirirlermiş. Babaları sabah olunca iplikleri pazara götürür satarmış. Tekrar gelirkene yiyeceklerini alıp, geri kalanını da pambuk atarlarmış. Geçimleri bunun üstünimiş.

Bir gün padişah dellal çağırtrtı. Dellala:

“Bu gece sabaha gadar heç bir evde ışık, elektrik yanmayacak!” di.

Padişah sabaha gadar gezicimiş. O gece babaları gızlara söyli:

“Padişah gece bu sokağa da uğrayabilir!” diye izahat veri. “Sakın ola elektrikleri açmayın!” di.

Gızlar:

“Baba sen öyle mi diin?” diiler?

Pencerelere galın çabıtları geriler.

“Padişah bure mi uğrar ki!” diiler.

Pambukları atmaya başliler. Büyük kız, gece bir vakit olunca:

“Padişah beni büyük oğluna alsa!” di. “Bir çadır dohurum, bir çadır dohurum!” di.
“Askerleri dolacak, bir kısmı da boş galacak!” di ki o gadar zenginliğe imreni.

Bu arada babası uyii. Ortancıl kız da di ki:

“Padişah mı galdı bizi oğluna alacak! Ancak beni ortancıl oğluna bir alsa, bir sufra dohurum, bir sufra dohurum, askerlerin bir yanı dolacak, bir yanı boş galacak. O gadar ki padişahın bir gelini olsam!” di.

Güccük kız da di ki:

“Padişah beni güccük oğluna alsa, ne yapsa sabrederim!” di.

Padişah o anda veziriynen beraber gapının önünde imiş. Padişah bunların gonuştuklarını duyi. Elini gapıya goyi, bir boyiinen işaret yapı.

Sabah oli. Babaları kahi, gapıdaki işareti göri. Babaları:

“Bugün aç galdık! Aha padişah şimdi işaret goymuş!” di.

Gızlarının iplik eğirdini anli. Az sonra olunca padişah adam yolli, babalarını isteti. Padişahın adamlarıynan babaları ağlanaraktan, sızlanaraktan gedi. Tabi babalarının, padişahın ne ferman vereceğinden haberi yok. Padişah:

“Senin üç gızın mı var?”

Adam:

“Evet!” di.

“Sen üç gızını bana getir!” di.

Adamı banyoya sali. Gılığını, gıyafetini değıştirtti. Gızlarını da çağırttı. Büyük gızına di ki:

“Sen çadırı dohu! Seni büyük oğluma alım.” di.

Ortancıl gızına da di:

“Sen de sufri dohu. Seni de ortancıl oğluma alırım!” di.

Güccük gızı da Allah'ın emriyenen güccük oğluna ali. Güccük gıza gelince kırk gün, kırk gece düğün yapı. Gız evinde bir gece gali.

Sabahlin olunca oğluynan beraber bir dağın başına sali. Orda bir ev yapıdırı. Tek başına güccük gıza dağın başına bir ev yapıdırı. Tıbgı bir saraya benzi. Bir yıllık yiyeceğini de içine goydurı. Padişahın oğlu askerleri de çeki. Gızı orda goyup babasının yanına geli.

Bu gız evde tek başına galınca:

“Ne yapacaksın!” di. “Mecbur sabredeceksin!” di.

Kahi, bir teş hamur yoğri. Bir tane hamurdan gadın yapı:

“Nedeceksin hamurcu gadın?”

“Sabredeceksin sultan hanım!” deyip, gendi gendine cevap veri.

Dokuz ay, on gün sonra deyince bir çocuk dünyaya geli. Çocuğu çimdirdi, arıdı.

Bir gün bahi ki padişahın oğlu tozu dumana gatıp askerlerinen birlikte geli.

“Napacaksın hamurcu gadın? Padişahın oğlu tozu dumana gataraktan geli!” di.

O da di ki:

“Napacaksın sultan hanım. Çocuğu geyindir, kuşandır, padişahın oğlunun gucağına ver.” di.

Padişahın oğlu saraya girerken duvarları yıkdıri, içeri giri. Tekrar duvarları yeniden ördirdi. Çocuğu gucağına ali, sevi, öpi. Askerere di ki:

“Siz de sevin, öpün. Siz de öpdükten sonra bunu evirin, çevirin, gızartıp getirin.” di.

Padişahın oğlu aslında guzu gızarttıri. Gızın önüne getirip bunu goyiler. Ancak gız gahrından bunu yemi. Padişahın oğlu iki gün orda gali. Gıza iki senelik yiyecek getittiri. Tekrar tozu dumana gatıp ülkesine geri döni. Sultan hanım tekrar hamurcu gadına di:

“Napacaksn hamurcu gadın?”

O da:

“Sabredeceksin sultan hanım!” di.

Böylece gendine bir arkadaş buli. Gene dohuz ay, on gün sonra deyince bir oğlu daha dünyaya geli.

“Napacaksın hamurcu gadın?”

O da:

“Sabredeceksin sultan hanım!” di. “Çocuğu çimdir, arındır, süsle. Babasının gucagina ver!” di.

Padişahın oğlu gene askerleriynen geli. Duvarları yıktıri. Çocuğu öpi, sevi. Askerlere:

“Siz de öpün, sevin, çocuğu ateşle evirin, çevirin, getirin!” di.

Sultan hanıma gene guzu gızartması geli. Ancak o, çocuğu sanıp gahrından bunu yemi. Bu sefer padişahın oğlu üç gece orda gali, üç senelik yiyecek getiri. Gene askerlerini önüne gati. Tozu dumana gatıp duvarları ördürüp döni.

“Napacaksın hamurcu gadın? Bu çocuk da gitti!” di.

O da:

“Napacaksın sultan hanım, sabretmeye söz verdin. Sabredeceksin!” di.

Gene dohuz ay, on gün sonra deyince bir oğlan çocuğu daha dünyaya geli. Ancak sultan hanım gene aynı durum başına gelecek diye çok gorhi.

Çocuk üç yaşı, padişahın oğlu gene tozu dumana gati görini. Görününce hamurcu gadına sori:

“Bu sefer de bunu götürürse ne yaparım?” di.

O da:

“Napacaksın sultan hanım. Çimdir, arıt, süsle, padişahın oğluna ver.” di.

Padişahın oğlu duvarları yhi, tozu dumana gatıp içeri giri. Gene padişahın oğlu çocuğu öpi. Askerlere:

“Siz de öpün, evirin, çevirin getirin!” di.

Gadın gene bu gızartmayı çocuğu sani, kesinlikle yemi. Bu sefer padişahın oğlu birkaç saat orda gali. Beş senelik yiyecek getiri. Duvarları ördürüp çocuğu alıp, tozu dumanı gatıp gedi.

Bu sultan hanım, beş sene orada dağın başında tek başına gali. Hamurcu gadınnan karşılıklı söyleşiyi. Beş sene tamam olunca padişahın oğlu tekrar tozu dumana gatıp döni.

Hamurcu gadına di ki:

“Ne yapmam gerekii?”

O’da:

“Süslen, püslen. İyice çim, arın. Karşısına çık.” di.

Padişahın oğlu di ki:

“Ben evlenim. Düğünüm guruldu. Seni almaya geldim!” di.

Dağın başındaki sarayı yıktı. Tozu dumana gati. Babasının memleketine tekrar Gıznan bereber döni. Padişahın evine geli. Bu arda büyük oğlu onbeş yaşı, ortanca oğlu on yaşı.

Sultan hanım, padişahın oğluna artık sabredemeyeceğini söyli. O zamana kadar padişahın oğlu bir perdeyi çeki. Diyi ki:

“Aha büyük oğlumun nişanına geldin. Sen sabredebildin.” di.

Onlara muradına ermiş.

Sabrın sonu selamettir.

4.54. DEĞİRMENCİ

Fakir bir değirmenci varmış. Bir garısı, bir de gızı varmış.

Garısı gün dönünce öli. Gız da yetişmiş, gendi halini bulmuş. Bu, gızını Haleb’e gelin edi. Değirmeciyi de bir kadın bulup evlendiriler.

Tabi değirmencinin evlendiği kadın düzgün birisi değilmiş. Herkes bunu fark edi amma bunu değirmenci fark edemi. Kadın di ki değirmenciye:

“Gaç sene oldu, sen gızını görmedin. İlle get gızını gör.” di.

Bunun için aralarında münakaşa oli. Adamı razı edi. Adam gızının yanına Haleb'e gedi. Orda Haleb'de bir zamana gadar gali. Gızı ve damadı düşüniler:

“Babamıza ne hediye etsek?” diye.

Bir sihirli goyunları varmış. Goyunu değirmenciye veriler. Değirmenci memleketine geli. Evine gelince:

“Bak hanım, gızım bana ne hediye etti!” di.

Goyuna di ki:

“Get evril, çevril. Yanımıza gel!” di.

Goyun evrilip çevrilip öyle bişip geli. Kadın, oynaşına goyunun sağ eyasını ayırı. Adam di ki:

“Bunun sağ eyaası eksik!”

Kadın mecburen eyasını geri getiri. Getirmezse goyun eski haline gelemi. Sonra goyun silkinip eski haline geli.

Değirmenci değirmene gedi. Arhadaşlarına bu goyunu anlatı. Kadın da oynaşını eve çağırı. Oynaşına di ki:

“Bu goyunu gız hediye etti. Bak şimdi goyuna ‘Evril, çevril!’ dicim. O da evrilip çevrilip gelici. Biz de onu yicik!” der.

Kadın goyuna:

“Evril, çevril gel!” di.

Ancak goyun aldırış etmi. Goyuna bir tene vuri. Kadının eli goyunun üstünde gali. Oynaşına di ki:

“Gel beni gurtar!”

Oynaşı geli. Kadını gurtarmaya çalışırken oynaşın da eli goyunun üstünde gali. Kadının zengin bir gonşusu var ımış. Onun da bir beslemesi varmış. Besleme bunlara kibrit istemeye geli. Kibrit isteyince kadın beslemeye di ki:

“Bizi gurtar, sana kibriti vereyim!” di.

Ancak beslemenin eli de goyunun üstünde gali.

Evin hanımı beslemeye bakmaya geli. Üstünde gecelik var.

“Elimizden dut çek. Beslemeyi götür, bizi de gurtar.”

Zengin kadın elini goyuna goyunca onun eli de goyuna yapışı.

Değirmenci değirmende arhadaşlarına anlatınca, arhadaşları diiler ki:

“Getir burda da evirek, çevirek, yiyek!” diler.

Adam eve haber sali. Goyun di ki:

“Sürüynen mi gelim yoksa yalnız mı gelim?” dii.

Bu sefer değirmencinin yanındakiler güliler.

“Acaba sürülü nasıl olur, sürüsüz nasıl olur?” diiler.

Abdal davulcu dutiler, goyunun yanına yolliler. Bunlar goyunnan beraber langır lungur, tangır tungur abdal davulcusünan geliler. Sabahlıklı olan sultan hanımın eteği gafasına geçince abdal davulcusu gadını öpmeye gahar. Gadını öpünce davulcunun ağzı gadına yapışır.

Değirmene variler. Goyun dile geli:

“Ben sana sordidim ‘Sürülü mü gelim, sürüsüz mü gelim?’ Sen ‘Sürülü gel!’ dedin.” di. “Ben de sürülü geldim.” di.

“Garısinen oynaşı bu rezilliknen evleniler. Sutan hanımnan davulcu evleniler. Besleminden de değirmenci evlenip muratlarına eriler.

Darısı eremiyenlerin başına.

4.55. TEMBEL ABDURRAHMAN

Bir varımış, bir yoomuş. İisan oolu daadan daşdan çoomuş. Evel zaman içinde kalbur zaman içinde...

Vahtı zamanın zuhurunda, patişahlar devrinde bir patişahın yanında Mahmut isminde bir tembel adam varımış.

Bu patişah, tembel adama çoğ acırmış. Buna her ne gadar tabaanan altın bıragtise, merkebinen odun getirirken önüne şey guydüüse adam:

“Körler de nasıl geçiyor.” deeni köprüde gözünü yummuş geçmiş.

“Vermezse Mabut, niilesse Mahmut!” demiş hanı.

Ve adama, Abdıraman’a patişah bir gün nar göndermiş. Narın da içi inci mercan dolmuş. İki tane nar. Bu narı ni yapmış? Bu narı dutmuş:

“Benden Acem patişahına tağdimdir!” demiş.

Acem patişahını çaarmışlar.

“Patişahım, valla bir Abdıraman Bey’den hediye vardır. İki tane nar!”

Narı almış:

“Bunu gırag da ağşam yiyeg. Sabahana da bu vapıra biz bunu ni yapacamızı yapag. Bir hediye!”

Bir içini açmışlar ki inci mercan.

“Avrad çoğ çoğ büyük bu. Ni yapacaag?”

“Bir gompardıman dolusu sen de Acem gumaşı gönder.! Acem gumaşı her tarafta meşur.” demiş.

Bir gampardıman dolusu Acem gumaşı Acem patişahından Abdıraman Bey’e tağdim ediyor. Şimdik Abdıraman Bey’e geliyor.

“Abdıraman Bey gelsin, Abdıraman Bey gelsin!”

Abdıraman Bey öteden beriri varıyor.

“Ne baba?”

“Acem gumaşı goca şalvar.”

Diyor ki:

“Benden İngiliz patişahına tağdimdir.” diyor.

Gediyor vapıra geri dönderttiriyor. Vapır geri dönüşünde İngiliz patişahına getiriyor. İngiliz patişahına habar verilöller. İngiliz patişahına diyollar:

“Abdıraman Bey’den tağdimdir, bu Acem şalvarları.”

“Avrat ni yapmamız gerek?”

“Acemli şalı dünyada bir tanedir. Her yerden üstün. Sen İngiliz gumaşı alarak iki gampartıman doldur.”

İki gampartıman dolduruyor.

“Benden Abdıraman Bey’e tagdimdir.” diyor.

Vapır devam ediyor. Gelip limana yanaşıyor.

“Abdıraman Bey gelsin.”

Adıraman Bey geliyor.

“Yav Abdıraman Bey! Sana İngiliz’den iki tane gumaş şey geldi.”

Diyor ki:

“Benden Osmanlı padişahına tağdimdir.”

Osmanlı padişahına İstanbul’a gönderiyor. Vapır geliyor İstanbul’a yanaşıyor.

“Osman Bey, Osman Bey! Sana Mısır’dan, Abdıraman Bey’den...”

Lan varıyor ki hep İngiliz gumaşı. Alıyor bunu indiriyor, akşam oluyor. Vapur sabaha hareket edecek.

“Sultan hanım!” diyor.

“Buyur!” diyor.

“Bizim buna garşı ni yapmamız gerekiyor?” diyor.

“Sen, bizim gumaşlarımız şeydir. Gumaşı boşver. Sen burdan artık Osmanlı parasıyla gızını gönder.” diyor.

Şimdik padişah yanına onbeş yirmi teneke altın, gızı da vapırda. Gızın emrinde kaptan açılıyor.

Bir müddet geddikten kelli padişah pişman oluyor.

“Yav ben bu adamı görmeden, ismini cismini bilmeden bu gızı niye bir vapıra gıyup da gönderiyorum?”

Hemen arkadan bir gayıp açılma yapıyorlar. Gız bir bakıyor ki gaptana:

“Dur, babam geliyor.” diyor.

Kaptan duruyor. Babası geliyor. Şöüle babasına çıkıyor.

“Ne baba?”

“Böüle böüle!”

“Baba pişman olma.” diyor. “Elinden çıkana pişman olma.” diyor. “Ben gidiyorum.”

Ve geliyor Abdıraman Bey’e tagdim, tagdim, tagdim. Geliyor gızınan altın. Yani yeni bi şeeler.

Abdıraman alıyor, hemen gız iner inmez:

“Abdıraman, yurdu yok yuvası yok. Bir yırtık elbisesi var.”

“Tamam!” diyor.

Hemen varıyor, şöyle bir kulubeye oturuyor. Bir dellal çağırırttırıyor hanı.

“Nerde ne gadar duvar ustası, nerde ne gadar marangoz, sıvagcı-mıvagcı...”

Derhal patişaha diyor:

“Bana bir arsa hazırla.”

Patişah diyor ki:

“Benim sarayın garşısına dutacan sen. Madem Osmanlı patişahının gızısın, geç karşıma!” diyor.

Abdıraman Bey’e bir gonak yapıyor ki cah. Guş dırnanı dutturamaz. Gız ordan derhal babasına haber gönderiyor:

“Babam gelsin!”

Patişah diyor:

“Gızım önce evlen.”

Gız:

“Hayır babam gelmiyencig ben burda evlenmem!” diyor.

“Tamam!”

Babası geliyor ki:

“Tamam o vahyedde.”

Patişah toplanıyor, Yemen patişahı. Gırk gece gırk gündüz toy düğün çaldırıyor Yemen patişahı.

Düünden sonra...

Onlar evlenmiş darısı gençlere.

4.56. ALİ KIZ

Maraş'ta bir padişah varmış. Bu padişahında üç tane kızı varmış.

Halep'teki padişah, Maraş'taki padişaha haber salmış:

“İstanbul'daki padişahın kürkünü bürkünü çalıp getireceksin. Çalmazsan malların yağma, kızların benim.” demiş.

Maraş'taki padişah gün günü eriyip soli. Bir düşünce alii adamı.

Büyük kız gelip:

“Derdine derman, yarana melhem olam. Ne bu günden güne solin?” diye babasına sori.

“Gızım!” di. “Halep'teki padişah bana haber aldı. ‘İstanbul'daki padişahın kürkünü bürkünü çalıp getimezsen malların yağma, kızların benim.’ dedi.” der.

Büyük kız hazırlık göri:

“Babacığım ben İstanbul'a gedip padişahla samimiyetlik yaparım. Padişahın kürkünü, bürkünü alıp getiririm.” di.

Atları hazırlatır. Yirmidört saatlık bir yolculuk yapar. Yirmidört saat yolculuk yapınca, bindiği at bir it üleşinden korkmuş. Geri tekrar eve dönüp gelmiş. Eve dönüp gelince babası der ki:

“Söylemedim mi gızım ben sana çalamazsın diye!” der.

Gene padişah gün günü sararıp soli. Vaktin gısalđını göri. Bu sefer de ortanca gız babasına di ki:

“Derdine derman, yarana melhem olayım. Ne di günden güne solin?” diye sorar.

“Gızım, Halep’teki padişah bana haber saldı. ‘İstanbul’daki padişahın kürkünü bürkünü çalıp getirmezsın gızların benim, malların yağma.! dedi.” der.

Aynı şekilde o da atları hazırlattı. Yirmi dört saat yolculuktan sonra bindiği at bir it üleşinden korki. Geri dönüp eve geliler. Babası di ki:

“Söylemedim mi gızım ben sana çalamazsın diye!” der.

Adam vaktin daha da gısalıldığını görünce daha da sararıp soli. Bu seferde güçük gız geli:

“Derdine derman, yarana melhem olayım. Ney bu düşüncen?” di.

Babası:

“Halep’teki padişah haber saldı. ‘İstanbul’daki padişahın kürkünü bürkünü çalıp getirmezsın malların yağma, gızların benim!’ dedi.” der.

Güçük gız hemen hazırlık göri. Azık yaptıri. Saçlarını kestiri. Adı Aliye’dir. Adını değiştirir, Ali yapar. Kulaklarından küpesini çıkarır, parmaklarından yüzüklerini çıkarır. Atını ayarlı. Gız hazırlığını tamamli. Atına bini, çıpkısını vurup gedi.

Gardeşlerinin korktuğu yere varınca atı çırpi. Sonra at it üleşinden atlıp gedi. Orada Hak tarafından peşine bocu takılı. Bocuynan arkadaşlık yapı. Onunla konuşa konuşa İstanbul’a variler.

Vari İstanbul’a:

“Ben bir talebeyim, okumak için geldim. Misafir alır mısınız?” diye sorar.

Onlar da:

“Hay hay, alırız!” diler.

Padişahın oğlu karşısına çiki. Bunları buyur edi. Kız:

“İsmim Ali.” di.

Evlerine girince oğlan annesine di ki:

“Vallah Ali kız, Billâh Ali kız!” di. “Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri.” di.

Kız da bocu ile konuştuğu için onların yanına sali, onların ne konuştuğunu öğreni.

“Bacı, bacı!” di bocu. “‘Vallah Ali kız, Billâh Ali kız!’ diye padişahın oğlu annesine söyli.” der.

Oğlan annesine:

“Ne yapmak lâzım?” diye sormuş.

Annesi di ki:

“Onu gül bahçesine götür.” di. Orada iki harman yığını gül olurmuş. Kızın gülü tez solarmış, oğlanın gülü tez solmazmış.

O zamana kadar bocu geli:

“Bacı, bacı!” di. “Seni harman yerine götürücüler. Gızın gülü tez solarmış, oğlanın gülü tez solmazmış. Bunu sende deneyecekler.” di.

Bu arada padişahın oğlu gelip:

“Ali Efendi, seni gül bahçesine davet edeceğim.” der.

Ali bunu kabul eder. Gül bahçesine gedip harmanın üstüne yatınca kızın gülü soli. Oğlan uyurken solan gülleri oğlanın gülünün üstüne, oğlaninkileri kendi gülünün üstüne ati.

Kahınca padişahın oğlu bir kızın gülünden, bir de kendi gülünden alıp annesinin yanına geli. Annesine:

“Vallah Ali kız, Billâh Ali kız. Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri!” di.

Yine annesinden bir akıl daha isti:

“Ne yapmalıyım anne?” di.

Annesi de der ki:

“Onu alıp sarraf çarşısına götür, orayı gezdir. Eğer kızsı altına sarılır, oğlansa silaha sarılır.” der.

Bunu duyan bocu, kızın yanına gelip:

“Seni sarraf çarşısına götürecekler. ‘Kızsı altına sarılır.’ dediler. Sen silaha sarıl ha!” der.

Padişahın oğlu gelip teklifi yapınca bunlar birlikte giderler. Kız oraya varınca silaha sarılır. Altının yüzüne hiç bakmaz. Silahın corcoriyle oynarken dişinin bir tarafını kırar kız. Kız hemen ordan inci alıp kırılan dişinin yerine koyu. Eve gelince oğlan annesine yine:

“Vallah Ali kız, Billah Ali kız. Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri.” der.

Padişahın oğlu da her gün ikinci vakti bunun çalacağı kürkü borkü giyip oturur, hava atıp tekrar dolabına kilitlermiş. Annesine gene:

“Vallah Ali kız, Billâh Ali kız. Altına sarılmadı amma Vallah Ali kız, Billâh Ali kız!” der.

Yine annesine:

“Başka bir fikrin var mı?” diye sorar.

“Onu alıp bir sahraya götürün. Orda idrar yarıştırın.” der annesi.

Yine bunu duyan bocu gelip kıza haber verir:

“Seni bir sahraya götürecekler. Orada idrar yarışı yapacaksınız.” der.

Kızın aklına bir çare gelir:

“Sahraya giderken derdek alalım!” der.

Padişahın oğlu gelip kıza teklifi yapınca kız hemen kabul eder. Giderken kız hemen hazırlık yapı. Kilimci düveninden bir derdek ali. Sahraya gediler.

O sahraya varınca:

“Gel idrar yarıştıralım!” di oğlan.

Biri bir tarafa duri, biri bir tarafa.

“Kim ileri yapıcı?” di padişahın oğlu.

Kızinki beş altı metre illeri gedi. Çünkü kız derdekle yapı.

Eve geliler. Oğlan gene annesine di ki:

“Vallah Ali kız, Billah Ali kız. Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri. Ama onunki benimkinden beş altı metre ileri gitti.” der.

Oğlan gene annesine:

“Annecim!” di. “Bi daha çare ara!” di. Çok sitem yapı.

Anası o zamana kadar di ki:

“Onu hamama buyur et. O zaman başka çare kalmayacak. Erkekse senden çekinmez.” der.

Bocu kıza gene gelip haber verir:

“Bacı, bacı! Seni hamama buyur edecekler.” der.

Oğlan kıza gelip teklifi yapar. Kız der ki:

“Benim gideceğim hamam gül suyuyla yıkanacak. Ben kalabalıkta gitmem.” der.

Padişahın oğlu:

“Tamam gül suyuyla yıkanacak. Kimseler olmayacak. Dellallar söyledi!” der.

Padişahın oğlu hamama gedip temizletirken kız kürkü bürkü çalı, habesine yerleştirip kilitini vuri.

Oğlan gelip hamamın hazır olduğunu söyler. Kız:

“Sen git. Ben gelirim!” di.

Oğlan gider, kız masanın başına oturi. Üç tane mektup yazı. Mektuba şunları yazı:

“Yaz geldim, güz gedim.

Gız geldim, gız gedim.

Benim maksadım şudur: Halep’teki padişah babama haber saldı. ‘İstanbul’daki padişahın kürkünü bürkünü çalıp getirmezsene malların yağma, kızların benim!’ dedi. Ben bu kürkü bürkü çalmak için geldim. Kürkü bürkü aldım. Yaz geldim, güz gedim. Gız geldim, gız gedim. Beni gül bahçesine buyur ettin, benim gülüm soldu. Bocuyla seninkileri bana taşıdık, benimkileri de sana taşıdık. Her şeyi bocudan öğrendim. Sarraf çarşısına götürdün. Her şeyi önceden öğrendiğim için silaha sarıldım, altına sarılmadım. İdrar yarışmasına gelince bocu gene söyledi. ‘Oğlan dedi ki!’ dedi. ‘Vallah Ali kız, Billah Ali kız. Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri.’ dedi. Giderken de kilimciden derdek çaldım. O sahraya gedince derdek tuttum. Benimki beş altı metre ileri getti.” diye yazı.

Mektubun birini masanın üstüne koyu, padişahın oğlu için. Birini de padişahın gapıcısına veri. Giderken gapıcıyla helâlleşti:

“Duz ekmek yedik. Allah’a ısmarladık!” di. Ve ayrılı.

Padişahın oğlu eve geli ki mektup var, kız yok. Mektupla kız böyle böyle yaptığını söyli. Gene anasına vari, di ki:

“Vallah Ali kız, billah Ali kız. Kulakları küpe yeri, parmakları yüzük yeri.”

Oğlanın da kıza gönlü düşti:

“Bunun çaresi ne?” diye sori annesine.

Annesi di ki:

“Bir küp garı tut!” di. “Bir tepsinin içine civciv yaptır. Kızın memleketine yolla!” di.

Oğlan küp garıyı Maraş’a sali. Küp garı civcivle mahalle mahalle gezi. Satmaya çalışırken:

“Bir haha hihiye verim!” di.

Küp garının maksadı, kızın ağzındaki yapışma inciye görüp kıızı bulmaktır. O sohak bu sohak derken padişahın sohağına geli. Büyük kız kapıya çıhi:

“Ne satın?” deyince küp garı:

“Bir haha hihiye bu civcivleri satım!” der.

Büyük kız:

“Haha hihi!” der.

“*Bu haha hihiye çalamadın,*

Bu civcivleri alamadın.” der küp garı.

Bu sefer ikinci kız geli. O da aynı şeyleri sori. O da:

“Haha hihi!” der.

Küp garı:

“Bu haha hihiye çalamadın, bu civcivleri alamadın.” der.

Gadın getmeye başlayınca:

“Babamın bir gıymetli kızı var. Ona da haber verelim!” derler.

Civcivlerin de biri enip biri kahımiş. Güzelliğine hayran galilermiş. Onun için küçük gızı uyandırılar. Garıyı gızın yanına götüriler. Çünkü gız gapıya gelmemiş.

Gız olayı hemen anlamış. Gız yattığı yerden:

“Haha hihi!” demiş.

Küp garı da:

“Bu haha hihiyi çaldın, bu civcivleri aldın.” demiş.

Küp garı dişi görmüş. Gadın gene tekrarlatmış. Dişi gene görmüş. Civcivleri gızın başucuna goymuş. O zamana kadar küp garısı dizlerinin ağrısının tuttuğunu söylemiş. Kızlara yalvarmış.

“Şurada bir köşede yatayım!” diye bahane aramış.

Neyse orda yatmış bu. Gece yarısı olunca küp gadın, sihirli küpe kızı yatağıyla beraber koyunca İstanbul’daki padişahın evine geliiler.

Gız sabahtan uyanırken:

“Bu, İstanbul’daki padişahın evinin ezan sesine benzi!” diye kendi kendine söylenirken padişahın oğlu:

“Gözünü aç bakayım. Padişahın oğlunun evindesin.

‘Yaz geldim, güz gedim.

Gız geldim, gız gedim’. dediğin padişahın evindesin.” di.

Bu kızın annesine haber veriler. Kırk gün kırk gece düğün yapıp muratlarına eriler.

4.57. KORKAK MEHMET

Eski zamanda Gorkak Memmed namında bir adam varmış.

Bu adam gorkusundan içerden dışarı çıkamazmış. Tuvalete dahi garısı götürür getirirmiş.

Gansı bir gün onu tuvalete götürmüş. Evde yiyecek içecek kalmadığı için Gorkak Memmed'i tuvalete bırakıp içeri gitmiş. Gapıyı üstüne örtmüş.

Gorkak Memmed tuvaletten:

“Garı, garı!” demiş.

Garı yok. Hemen seyirtmiş gelmiş eve. Gapıyı dövmüş, garı kapıyı açmamış.

“Get, çalış. Para gazan, gel. Gapıyı açayım.” demiş.

Gorkak Memmed pencerenin ağzında düşünüp dururken aklına bir şey düşmüş.

“Garı, garı!” demiş.

Garı:

“Ne var?” demiş.

“Bana bir yumurtayınan yarım avuç un ver.” demiş.

Bunları almış, yola düşmüş.

Az getmiş uz getmiş, dere tepe dümdüz getmiş. Bir dağın eteğinde bir saraya rast gelmiş.

O sarayda kırk tane dev oturmuş. Otuz dokuz tanesi oduna getmiş. Sarayda bir total dev nöbetçi galmış.

Gorkak Memmed beriden varmış. Beriden varırken total dev Gorkak Memmed'i görüp:

“Bize bir gısmet geliyor.” demiş.

Gorkak Memmed devin yanına gelmiş.

“Selamün aleyküm!”

“Ve aleyküm selam!” demiş.

Total dev aklından şöyle geçirmiş:

“Bize bir gısmet gelmesine geldi amma icabında belki gücüm yetmeyebilir.” diyerek “Şunun marifetini ve gücünü bir sınıim.” demiş.

“Adın ney, arkadaş?” demiş:

“Memmed.” demiş.

“Ulan Memmed.” demiş, “Siz çok guvvetli oluyorsunuz.” demiş.

Memmed de demiş ki:

“Ulan arkadaş biz öyle guvvetli oluruz ki ne ben söyleyem ne de sen duy.” demiş.
“Arkadaş!” demiş. “Ben taşı sıktım mı suyunu çıkartırım. Taşı sıktım mı ununu çıkarırım.”

Eline daş alma makarasına bir dolaşmış. Elinde yumurta var ya! Bir sıkmış şıpır şıpır su akmaya başlamış.

Memmed:

“Tamam mı?” demiş.

“Tamam. Un yap bakım.” demiş.

Şimdi gene daş alma makarasına bir dolaşmış. Öfkelenmiş, elindeki daştan un dökülmeye başlamış.

“Tamam mı arkadaş?” demiş.

“Tamam.”

Şimdi otuz dokuz dev oduna getmiş. Aşamleyin bakmış ki devler geliyor. Hem de çamı devirmişler, omuzlarına almış geliyorlar.

Hemen topal dev yanlarına getmiş.

“Aman eve kimse gelmesin. Eve bir insanoğlu geldi ki hepimizi gırar geçirir.”

“Essalamün aleyküm!” diyen geçmiş yerine oturmuş.

Memmed Ağa şimdi devlere disipline başlamış. Devlere mıntığa temizliği yaptırıyor.

Devin bir tanesi demiş ki:

“Ulan Memmed senle gedek oduna.” demiş.

O da:

“Gedek.” demiş.

Dağa çıkmışlar. Devler çamı sallayı vermişler. Kökünden söken hemen alıp gelmeye başlamışlar omuzlarında.

Memmed gelmiyor. Elli kilo nasıl o çamı sallasın da kökünden çıkartıp omuzuna alsın.

“Arkadaşlar sizde ip bulunur mu?” demiş.

“He, bulunur.” demişler.

“Siz o ipi bana verin.” demiş.

İpi almış, çamları birbirine bağlamaya başlamış. Devler bakmış ki çamları birbirine bağlıyor.

“Ulan arkadaş ne ediyon?” demişler.

O da:

“Ben sizin gibi enayi miyim? Bu çamların hepsini birbirine bağlar, ipi de sallayıverdim mi çamlar ya evlerin bir yüzüne ya da öbür yüzüne düşer.” demiş.

Devler:

“Deme ulan Memmed! Çamlar bizim evin üstüne düşmüş olmasın?” demiş.

“Elim terazi değil arkadaş. Belki de evin üstüne düşer.” demiş.

“Dur lan, kalsın.” demişler.

İpleri çözmüşler.

Memmed Ağa sallanı sallanı gelmiş eve. Demişler topal deve:

“Sen bu adamı nerden buldun, geldin?”

Dev demiş:

“Ya arkadaş! Adam sokuldu geldi. Ne yapım? İyi ki evi soymadı.” demiş.

Gırk tane dev bir arada yatarmış. Bir gün bunlar düşünmüşler:

“Biz gırk gişiyik. Hepimiz gılıcımızı bilesek, buna birer gılıç vursak, bu ölmez mi? Ölüyor.” diye garara varmışlar.

Memmed Ağa yattığı yerden bunu dinlemiş. Yastığı yatağın içine uzatmış. Gendisi sedirin altına girmiş.

Gelen, birer gılıç vermişler. Vuran kaçmış, vuran kaçmış.

“Ölü mü, diri mi?” bakan yok.

Sabahleyin:

“Essalamün aleyküm.” demiş Gorkak Memed, gelmiş devlerin yanına.

“Arkadaşlar ben o odada bir daha yatmam.” demiş.

“Ne var, ne oldu?” demişler.

“Arkadaş!” demiş. “O odada bir cardın var bir cardın var, guyruğunun beni sabaha kadar dövdüler.” demiş.

“Vay anasını, demek ki bizim vurduğumuz gılıçlar sıçanın guyruğu gibi tesir etmiş adama.” diye düşünmüşler.

Ertesi gün Memmed’i yatağına yatırmışlar.

“Yav arkadaş, bizim kırk gışilik karavana gazanı var. Bir gazan su gaynatsak, bunu Memmed Ağa'nın gafasına döksek ölmez mi? Ölür.” gararına varmışlar.

Akşama kırk gazan su gaynatmışlar. Memmed Ağa'nın gafasına dökmüşler, kaçmışlar.

“Öldü mü, galdı mı?” hiç bakan yok.

Sabahleyin:

“Essalamün aleyküm.” demiş, gelmiş Memed.

“Ulan arkadaş! Düneen ‘Ben o odada yatmam.’ dedim, beni yatırdınız. Bugün cardınlar ılıcak ılıcak üstüme işediler.” demiş.

“Vay anasını!” demişler. “O kadar sıcak su, bir cardın sidiği kadar tesir etmedi.”

Devler işe giderken topal deve demişler ki:

“Bu adamın memlekette heç kimsesi yok mu, öğren.”

Topal dev demiş ki:

“Yav Memmed! Memlekette senin kimsen yok mu?”

“Var!” demiş.

“Peki, yağdan, undan, tuzdan, bulgurdan toplama yapsak devin birine yükletsek sen de binsen memleketine gitsen olmaz mı?” demiş.

Zaten Memmed'in aradığı o.

Şimdi sarayda ne varsa yiyecek, içecek devin birine yükletmişler. Memmed de üstüne binmiş.

Götürü götürü eve eletmişler. Dev çözmüş malzemeyi içeri çıkmış.

Dev dönüp getmeye başlayınca Gorkak Memmed'in garısı:

“Yoruldu, bir yemek yapıim, ye!” demiş.

Dev gapının ağzına çömütmüş. Yorgun tabii ki. Derinden bir soluyuverince baksa ki Memmed tavanda geziyor.

“Memmed ne geziyon orda?” diyor.

O da:

“Yav arkadaş! Gezmesi batsın. Babamın bir eski gılcı vardı. Onu arıyorum.” demiş.

Dev yallah ordan galkıp bir geçer.

Yazının yüzünde bir çiftçiye rast gediyo. Çiftçi soruyo:

“Arkadaş neriye geçiyon?” diyor.

O da:

“Yav arkadaş bir Memmed denen bir gızıl gurt var. Üç beş sene besledik. Bir yük buydayınan evine getirdim. Bereket versin ki garısı merhametli ki bir yemek yedirdi.” demiş.

Adam da:

“Gorkak Memmed mi?” demiş.

“Sizin gorkağınız böyleyse gorkmayanınız nasıl olur?” demiş dev.

“Gel arkadaş gel sen.” diyo adam.

İkisi birlik Gorkak Memmed'in evine doğru gidiyor.

Memmed eline bir zopa almış.

“Gısmet bir iken iki olmuş.” diyo.

Dev ordan görünce gorkduğu gibi kaçmış.

4.58. KELOĞLAN İLE EŞEĞİ

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.

Bireler berber iken, develer tellal iken, ben anamın beşiğini sallar iken...

Bir Keloğlan varmış.

Keloğlan, oduna getmiş. Odunu eşeğe yükletmiş. Eşeğe demiş kine:

“Sen şu yoldan get. Ben şu yoldan gediym. Sen evvel varırsan arpa çuvalının başına geç. Ben evvel varırsam bekmez vidonunun başına geçiyim.” demiş.

Keloğlan goparhan goparhan bekmez gazanının başına geçmiş.

Anası demiş kine:

“Eşeği neddin?”

Keloğlan bekmezi içiyir, heç seslenmiyr.

İçerken içerken garnını doyurmuş.

Eşek yok. Keloğlan eşeği aremeye getmiş.

Gederhen gederhen varmış ki eşeği canavarlar yemiş.

Keloğlan eşeğin semerinin altına pusmuş. Anca bir kel garga gelmiş. Keloğlan onu dutmuş.

“Goyar beni, gediciym.” demiş.

“Eşşegimi getir, goyarıym.” demiş.

“Sana bir eşek getiriyim. ‘Zır eşşem zır.’ dersen altın sıçar.” demiş.

Garga getmiş bir eşşek getirmiş.

Orda bir kerkez gelmiş. Pusarken onu da dutmuş.

“Goyar beni, gediciym.” demiş.

“Eşşeğimi getir, goyarıym.” demiş.

“Sana bir sufra getiriyim. ‘Açıl sufram açıl. Türlü nemetler saçıl.’ dersin saçılır.” demiş.

Kerkez getmiş bir sufra getirmiş.

Keloğlan orda püsüymüş. Anca bir gartal gelmiş. Onu da dutmuş.

Gartal:

“Goyart beni, gediciym.” demiş.

“Eşşeğimi getir, goyardıym.” demiş. “Eşşeğimi ne diy yediniz?” demiş.

“Sana bir tokmak getiriyim. ‘Dolan dolan vur tokmağım.’ dersin, dolanır dolanır vurur.” demiş.

Gartal getmiş bir tokmak getirmiş.

Bunları almış, eşşeğe binmiş, eve gelmiş.

Garı demiş kine:

“Nottun eşşeği?” demiş.

“Eşşeği canavarlar yedi.” demiş. “Ben de oriye pusdum. Bu eşşeği aldım. Sufreyi de aldım. Tokmağı da aldım. Eve geldim.” demiş. “Eşşeğe, ‘Zır eşsem zır.’ dedim, altınlar döküldü. Gocaman bir apartman aldım ana.” demiş.

“Bir mevlüd ohudak.” demiş.

Köyü davet etmiş. Köylüler toplanmış, gelmiş.

Sufreyi çihartmış dama.

“Açıl sufram açıl. Türlü nemetler saçıl.” demiş.

Köylüye yemeği yedirmiş, mevlüdü ohutmuş.

Köylü demiş kine:

“Keloğlan’ın elinden bu sufreyi alak.” demiş.

Keloğlan:

“Yavaşın emmiler! Bir göreneem daha var. Onu da gösteriyim.” demiş.

Eşşeği getirmiş.

“Zır eşşeem zır.” demiş.

Altın sıçmeye başlamış.

Keloğlan’ın eşşeeni ve sufrasını almışlar, gediylermiş.

“Yavaşın emmiler! Bir göreneem daha var.” demiş.

Tokmağı getirmiş.

“Dolan dolan vur tokmağım.” demiş.

Köylüler sufreyi de tokmağı da bırakıp kaçmışlar.

4.59. AHMAK KIZ

Bir zamanlar bir memlekette bir yaşlı kadın, bir de bir kız torunu varmış.

Bu gızcağızın görünüşü güzelmiş amma biraz ahmak yapılı bir gafası varmış.

Gün gelmiş torun gelinlik yaşa gelmiş. Nene varlığı olmadan çıkrık eğirir, eğirdiği ipleri, işlediği oyaları satarak geçinirmiş.

Gene böyle bir günde ihtiyar nene bazara gitmiş. Yanına bir genç oğlan yaklaşıp:

“Nene sen beni bilirsin. Benim kötü bir ahlakım yok. Bir ahtar dükkânım var. Kimsem de yok. Bana şöyle ehlinamus, eli ayağı düzgün, evimi çekip çevirecek bir gız bul!” der.

Bunun üzerine nene:

“Senin aradığın gibi bir gız var amma her işi yapsa da biraz saftır. İdare etmen gerekir!” der.

Böylelikle anlaşarak gıznan oğlan evlenirler.

Birkaç ay geçtikten sonra dükkânda bazı eksiklikler olur. Bunları temin etmek için oğlan birkaç gün başka şehre gider. Şimdiki gibi arabalar olmadığından hayvanların sırtlarında oğlanın aldıkları gelir. Bunların içinde iki torbada gına ve kahve vardır.

Oğlan fakir olduğu için evi suvaksızdır. Adam bir gün hamama gider. Adamın getirdiği yükleri gören evin hanımı onları gariştirir. Gınayı görünce:

“Vah, vah! Evimizin erkeği, evimizi suvamak için nerelerden toprak getirmiş. Bak hele!” diyerekten sevinir.

Kahveleri ise onları tutmak için çakıl taşı sanır. Hepsini bir:

“Kocama zahmet olmasın!” diyerek ileenlere boşaltır.

Karıştirip çamur yapar. Gına ve kahveyle duvarları sıvar. Tabi bütün mahalle bakmaya başlar. Adamcağız eve gelince:

“Bak efendi! Getirdiklerinle evimizi suvadım!” diyerekten adama yaranmaya çalışır.

Gına ve kahvenin duvara çamır niyetine sürüldüğünü gören kocası, kadını hem döver, hem de:

“Evimi başıma yıkmıssın. Yörü bakım anayın evine!” der ve kovar.

Nikah resmi olmadığından bu iş kolaydır. Kızcağız ağlayarak:

“Ebe, ebe! Herif beni dövdü. Böyle, böyle oldu. Suç bende mi, gişide mi?” diye nenesine başından geçenleri anlatır.

Nenesi ise:

“Gel yavrum, gel. Suçun hepsi gişide! Allah’ın işi çok, bazarda gişi çok! Sabahdan gider sana bir gişi daha bulurum der ve gızın gönlünü avutur.

Birkaç gün sonra bir bezirgan, neneye pazarda tanıdığı bir kız veya kadın olup olmadığını sorar. Kadın da:

“Benim bir torunum var. Biraz saftır ama iyidir. İp eğirir, çamaşır yıkar, her işi görür. Sana onu vereyim!” der.

Adam da bunu kabul eder. Gene evlilik olur. Bir müddet sonra hayvan sırtında epeyce ecer birtakım kumaşlarla döner. Kumaşları eve getirir ve bezirgan koca:

“Ben dükkanı kontrol edeyim!” diye evden çıkar.

Akşama kadar eve dönmez. Bu arada renk renk, çeşit çeşit kumaşları gören kız aşıya iner ve gelen kumaşları karıştırmaya başlar. Ancak kumaşlardan bazılarının dış taraflarının tozlandığını, kirlendiğini görür.

“Vah, vah! Bunlar kirlenmiş!” diye, “Bütün kumaşları yıkayayım!” diye kaynar suya atıp yıkar, serer.

Fakat renkli olan kumaşlar suya girince birbirini boyar. Adamcağız eve gelince ne görsün! Ecer kumaşların hepsi alaca-bulaca olmuştur. Bunun üzerine adam kadına ağzına gelen her türlü küfürü sayar. Onu döver.

“İflas ettirdin sen beni!” diyerekten onu kovar.

Kız ikinci kocadan da gene ağlayarak ayrılır. Gene nenesinin yanına gelir. Ebesine ağlayarak başından geçenleri anlatır. Gız:

“Suç bende mi, gişide mi?” deyince, ebesi onu olgunlukla karşılar.

“Gişide yavrum, gişide. Allah’ın işi çok, pazarda gişi çok! Ben sana bir gişi daha bulurum.” der ve teselli eder.

Bir zaman sonra gızı bunda da kasap ister. Gız, kasapla evlenir. Kasap iyi bir insandır.

“Gız her işi biliyor!” diye neneden güvence alır.

Bir gün kasap hanımına:

“Sana koyun kuyruğu göndereyim!” der. “Sen bunları eritip yağ yap, küplere doldur. İsteyen olursa satırık!” der.

Zaman zaman satılmayan koyun etinin kuyruklarını kasap, çırağıyla eve gönderir. Kadın yağ eritmek şurda dursun o güne kadar kuyruk görmediği için:

“Ne yumşak şeymiş!” diye, “Bunlardan iyi yastık olur!” düşüncesiyle, kış boyu yastık gibi diktiği torbalara kuyruklara basar ve torbaların ağzını diker.

Bir gün işi erken biten kasap eve gelir:

“Hanım yoruldum. Bir yastık ver de şuraya yatayım!” der ve yastık ister.

Kadın da:

“Kocam yumşak yastığa yatsın!” diyerek kuyruk yağından yaptığı yastıklardan birini verir.

Güneşin ve adamın vücudunun kızgınlığıyla kurtlanmış olan kuyruktaki kurtlar adamın yüzüne doğru çıkmaya başlar. Kadın bunları görünce, adamın giydiği ediği alarak:

“Herifim ne halde şuraya gelmiş yatmış. Şimdi uyandırıp rahatsız ediyorsunuz!” diye adamın başucuna oturur, çıkan kurtlara vurmaya başlar.

Ediğin yüzünü ağrıtmayla uyanan adam, başucundaki karısını görünce:

“Ne yapıyon?” diye kızar.

Kadın da ne yaptığını anlatır.

“Evimi başıma yıktın. O kadar yağı da boşa verdin. Sermayeyi maf ettin!” deyip kadını döver ve kovar.

Gene ağlayarak nenenin evinin yolunu tutar. Gene aynı sözlerle teselli verir nenesi. Bir zaman sonra nenesi bu defa gızı, karısı ölmüş yaşlı bir çiftçiye verir. Ona gızı dövmemesini, onu idare etmesini söyler. Adam da:

“Pekey!” der.

Çiftçi iyi kötü bir hayat sürdürmektedir. Kadının saflığını çok iyi bilir. Bir şeyler yapması için:

“Sana pamuk gönderiyorum. Bunları eğir ip yap. Yazın çuval, çul dokutturrug!” diye tembih eder.

Eve haralnan pamuk gönderir. Çünkü karısının çıkrık eğirmesini, ip yapmasını bildiğini sanar. Kendisi de hava yağışlı olmadığı zamanlarda tarladadır. Kadın ocağın başına çıkrığı kurar. İp eğirmeye çalışır. Fakat kırıldıkça:

“Al kızıl kız, senin olsun!” diyerek bütün pamukları eğirmez, ateşe atar.

Bahar geldiğinde kocası:

“Ne yaptın pamukları? İpler hazır mı?” der.

Gız:

“Ben onları kızıl kıza verdim!” der.

Adam kızıl kızı merak ederek ne olduğunu sormuş. Kadın da ateşi göstermiş. Adam kızar, azarlar, çeker gider.

“Allah belanı versin!” der.

Olaya üzülen kadın, adam gidince kazmayı alır.

“Sen benim kocamı da, beni de üzdün! Bana azar işiddirdin!” diyerek ocağa kazmayı vurmaya başlar.

Bir kaç kazma vurduktan sonra, kazmanın ucu bir kapağa takılır. Açar bakar ki bir küp altın. Alıp içeriye koyar. Çiftçi eve geldiğinde gülerek yarı kahırlı:

“Sen bana kızdın. Ben de kızıl kıza kızdım. Onu parçaladım. O da bana kızıl baba (altın) verdi!” der.

Adam şaşkın şaşkın bakarak:

“Ne kızıl kızı, ne kızıl babası?” der.

Zaten kadını affetmiştir. Bunun üzerine:

“Gel bakalım!” diyerek, kadın adamın elinden tutarak içeriye götürür.

Adam önce parçalanan duvarı ve ocağı görünce:

“Sen nottun?” diyerek gene bağırır.

Kadın onu küpün yanına götürür.

“Görüyon mu? Bunu kızıl baba verdi!” der.

Ve küpün ağzını açar. Adam altınları görünce sevinir.

“Dur, dur! Madem böyle, sana bol bol gudama alırım!” der.

Onu kandırır. Çünkü kadının en çok sevdiği şey gudamaymış. O kimseye söylemesin diye eve çok çok gudama alır. Fakat kadın birkaç gün içerisinde gudamanın hepsini bitirir. Çiftçi çok mutludur.

Bir gün sokakta tabla içerisinde gudama satan bir adam görür ve çağırır.

“Gudamacı emmi! Gel, sana şu gızıl babaları verirsem bana çokça gudama verin mi?” der.

Adam bundan bir şey anlamadan eve gelir. Kadın altın küpünü leblebiciye verir. Kadın gudamayı alır. Adam da arkasına bilem bakmadan geçer gider.

Adam küpü arar, küp getmiş. Bağırır, çağırır:

“Bizi maffettin. Düş bakim önüme!” der.

Bir mezarlığa götürür. Hava soğuktur. Kadın kocasının emrinden çıkmazmış. Adam bir tekne katranı ısıtır ve oturan karısının depesinden aşaa dökmüş. Katran donmuş. Gocası:

“Otur!” dediği için kalkamaz.

Daha sonra kalkamaz olur. Adam evine gider. Gene de üzgündür.

Gece olur. Padişahın develeri ordan geçmektedir. Adamlar oturup biraz dinlenmek isterler. Soğuk olduğu için garanlıkta gadını kütük sanarlar. Biraz çalı çırpı toplayıp kütüün etrafına yığarlar.

Ateş yandığında katran yavaş yavaş erimeye başlar. Bir gözü açılır.

“Ecik bir gözüm açıldı!” der.

Adamlar şaşırır! Sesin geldiği yere bakarlar. Ses ateşden gelir. Tam o zaman öbür gözü açılır. Gene ateşin içerisinden:

“Ecik oh! Bir gözüm daha açıldı!” der.

Adamlar:

“Ölüler hortladı. Ateşten ses gelir mi?” diye toparlanıp develeriyle kaçarlar.

Onlar gittikten sonra katran yavaş yavaş erir. Biraz sonraları bir kedi kadının yanına gelir, miyavlar.

“O köpeğin (kocası) bana ettiği çok. Mavmav ağa! Seni bana minnetçi gönderdi amma getmem.” der.

Biraz sonra bir köpek gelir, havlar.

“Yok havhav ağa! Bu defa seni gönderdi amma getmem. Heç beklemesin!” der.

Artık katranlar iyice erir. Bunda da yanına bir deve gelir. İnsanı görünce deve bağırır. Kadın deveye bakar:

“Demek benden vazgeçmemiş. Bu defa seni mi gönderdi minnetçi olarak?” der.
 “Bana çok etti amma boynu uzun dabanı yastı kemer ağa, senin değerini başka. Seni gıramam!” diyerek, devenin yularına tutarak evine gider.

Adam da:

“Katil oldum!” diyerek üzülürken, yüklü deve ile gelen karısını görünce sevinir.

Kadın:

“Boynu uzun, dabanı yastı kemer ağayı gıramadım, gene geldim.” der.

Adam deveyi sevinçle içeri alır. Bakar ki devenin yükü altın! Adam kadını kandırmak için:

“İyi ki geldin!” der.

Yıkar, temizler.

“Bugün tellal çağırıldı. Damlara yumurta yağacakmış. Gargalar göz oyacakmış. Şimdi sen yat, uyu, gözlerini kapat.” der. “Deveyi de sorarlarsa, ‘Ben görmedim!’ de.” der.

Kadın yatar. Adam deveyi parçalar, altınları saklar. Sabahleyin:

“Padişahın devesi çalınmıştır. Bulan memnun edilecek!” diye tellal çağırır.

Kadın:

“Ben gördüm amma gocam ne yaptı bilmem!” der.

Gocası tarladadır. Hemen gelip deveyi sorarlar. Komukomşu:

“Deli, bunda da adamı öldürtecek. İnanmayın!” demişler amma bunu onlar dinlememiş. Adamı götürürlerken adam:

“Beni yaktın yakmaya, kapıya sahip ol!” der.

Adamı hapse götürürler. Akşam olur gelmez. Zavallı kadın, sorar soruşturur.

“Bugün mahkemesi var!” derler.

Hemen keseri, kerpeteni alır, kapıyı söker, omuzlar. Konu komşu seyreder. Mahkemeye varır. Adam kadının huzurundadır.

Kadın:

“Kocamı göreceğim! Niye götürdünüz?” diye bağıırır.

“Kapıyı bırak!” demişler, o bırakmamış.

“Kocam, ‘Kapıya sahip ol.’ dedi.” demiş.

Dışarıdaki garişganlığı gören kadı, kocasına sorar:

“Ne diyor bu kadın?” der.

“Efendim, bu böyle bir zavallıdır. Buraya gelirken ‘Kapıya sahip ol!’ dedim.” der.
“Görüyorsunuz kapıyı söküp getirmiş.” der. “Ne devesi, ne altını! Ben görmedim, günahımı alıyorsunuz.” der.

Kadı oraya:

“Kapıyı bıraksın da kendi gelsin!” der.

Adam:

“Kapıyı bırak da gel!” deyince kapıyı olduğı yere bırakır, yukarı çıkar.

Aksilik bu ya! Kadı’nın bir gözü kördür. Kadın girer girmez bunu görür.

“Essalamün aleyküm, kör kadı!” der. “Dama yumurta yağdı gece, gargalar gözü oyduu gece, benim ellerim gınalandığı gece sana kim dedi ki gözlerini açık tuttun! Sen de uyusaydın gözün kör olmazdı.”

Kadı, bu laflar karşısında biraz üzülür.

“Get kardeşim Allah sana vereceğini vermiş. Allah yardımcın olsun!” der ve adamı serbest bırakır.

Adam da garısıyla çıkar gider.

Ellere kömür, bizlere uzun uzun ömür.

4.60. IDILI İLE BIDILI

Bir varmış bir yokmuş...

Bir Idılı’ynan Bıdılı varmış. Bunlar üç gardeşler imiş. Idılı’ynan Bıdılı’nın bir gardeşleri varmış. Bacıları güzelmiş. Kardeşlerinin ikisi de akılsızmış.

Bacılarını bir padişah almış. Padişah bacılarını alıp götürmüş.

Bunlar evde durullarmış. Bir gün Idılı Bıdılı'ya demiş ki:

“Bıdılı!”

“Ne diyon Idılı?” demiş Bıdılı.

“Ne duruyok, gel bacımızı görmeye gedek!” demiş.

“Neyinen gedek?” demiş.

“Aman, bir haabe çörek edek, gedek.” demişler.

Hamırı yoğurmuşlar bunlar.

“Nerede bişirsek bunu?” demişler.

Bıdılı:

“Bir tandır yahak!” demiş Idılı.

“Tandırını niye yahıyok? Allah'ın ateşi yanıyor.” demiş.

Tandırın kenarına güneş daamiş imiş. Güneşe düzmüşler hamırları. Hamırlar gurumuş tahr tahr. Haabeye doldurmuşlar.

“Hadi!”

Bacılarını görmeye gediyoular. Bacıları da padişahın avradı ya. Bunları görüyor pencereden:

“Amanın!” diyor cariyelerine. “Gedin de bahın, şu deliler ne getiriyorlar haabede? Onların getirdiklerini dökün, yerine hediyeliklerden goyun, getirin.” diyor.

Cariyeler geliyoular, yanlarına varıyoular. Habeye bahıyoular ki tahr tahr hamır. Hamırları döküyoular, bunlara hediyelik alıyoular, habelerine goyuyoular.

Idılı'yan Bıdılı saraya varıyoular. Bacılarının yanına gelince:

“Bunları nerde yatırayım Allahım?” diyor.

Bir davarlığı varmış. Bir göz yerde dolu goyunları varmış.

“Burada yatırıyım!” diyor.

Gece oluyor. Bunlar goyunların içinde yatıyoular. Goyunlar uyumaz sabaha gadar geviş getirir ya. Bunlar geviş getiriormuş.

Bıdılı:

“İdılı!” demiş.

“Ne diyon Bıdılı?” demiş.

“Bahale!” demiş. “Bacımız bunların aazına sahzızı vermiş.” demiş. “Bunlar sahzız çeynıyor. Bize niye vermemiş?” demiş.

“Gel bunların ağzından alak.” demişler.

Goyunların ağzını biri dutuyor, biri harpada goparıyormuş. Biri dutuyor, biri goparıyormuş. Goyunların dillerini ağzlarına almışlar, maccır maccır sahzız diye çeynemişler.

Böön neyse devrasi gün cariyeler gelmiş ki goyunlar bütün ölük.

“Amanın Hanım! Goyunların hepsi ölük.” deyi padişahın avradına varmışlar.

Avrat:

“Orayı silin, süpürün, denize dökün.” demiş. “Yerine geri goyun alın, doldurun.” demiş.

Neyse, bööz orayı temizliyollar. Yerine goyun alıyollar, dolduruyollar.

“Şimdi, niriye yatırıcım Allahım ben bunları?” diyor padişahın avradı.

Devrasi günü oluyor. Bir ev dolusu gaz varmış. Yiyecek gaz var ya ondan.

“Bunların içine yatırırım ben bunları.” diyor. “Bunlara nediciler zahar?” diyor.

Gazlar vahır vahır ederken:

“İdılı!” diyor Bıdılı.

“Ne diyon, Bıdılı?” diyor, İdılı.

“Bahale!” diyor. “Bacımız bunları heç çimdirmez imiş. Bunlar gaşınıyor vahır vahır.” diyor.

Gediyollar bir gazan su gaynadıyollar lohur lohur. Gazanın altını yahıyollar da yahıyollar. Gazları bir bir getiriyollar. Biri dutuyor, biri basıyor gazana. Biri dutuyor, biri basıyor gazana...

Düzüm düzüm düzüyollar ölüleri.

“Bah ale! Çimdiler idi nasıl rahatladılar, mışıl mışıl uyuyollar.” diyor Bıdılı.

Gendiler de yatıp uyuyor bööz. Neyse geri sabah oluyor. Gene cariyeler:

“Amanın Hanım! Beyle, beyle oldu.” diyor.

“Orayı da süpürün, denize atın, yerine alın gon.” diyor padişahın avradı.

Devrisi gün gene eyle ediyollar.

Avrat gene düşünüyor:

“Bunları nirde yatırıcım?” diye.

Develeri varımış bunların, develikleri varımış.

“Develerin içinde yatırırım bunları. Develere nidiciler zahar” diyor.

Bunlar, develikte yatıyollar. Orda bir yerde gatran varmış, bunu buluyollar:

“Bahale! Bacımız bize gına yakmadıydı. Gınayı buraya gomuş.” diyollar.

Gafalarına gatranı sıvıyollar. Develere de biniyollar. Develer de gahıp dinelince gafaları tavana yapışıyor. Elleri de şapır şapır yapışıyor. Develer geri yatıyor. Bunlar orda asılı galıyollar.

“İdılı!”

“Bıdılı!”

“Neee...” diye bağışıyollar.

Sabah oluyor, cariyeler geliyor ki ne görsünler. Arıyollar:

“İdılı!, Bıdılı!...” deyi.

Bahıyollar ki sallanıyor bunlar tavanda. Gene gedişyollar padişahın avradına, anladıyollar:

“Beyle, beyle...”

“Gedin, berber getirin, bunları tıraş edin!” diyor.

Berber getiriyollar. Berber tıraş ediyor. Endiriyor bunların ikisini de padişahın avradı:

“Bacım, gardeşim! Gayrı gedin.” diyor.

Bunlara bir altın kemer veriyor, bir haabe altın veriyor. Birine bir çift acer ayakkabı veriyor, elbise veriyor:

“Alın, gedin!” diyor.

Şimdi bunlar yola çıkıyor, gedek deyi. Gederkene bir su cıgıl cıgıl akıyormuş:

“İdılı!” diyor.

“Ne diyon Bıdılı?” diyor.

“Bah ele!” diyor. “Nasıl sancılanıyor.” diyor. “Su cıgıl cıgıl ahıyor.” diyor.

“Getir şu kemerini ver de beline guşansın.” diyor.

Altın kemeri:

“Al, al!” diye suya uzadıyollar.

Bahıyollar ki almıyor.

“Atak, gedek. Alır zahar o.” diyollar.

Altın kemeri combada atıyollar, gedyollar suya.

İcık öteye varıyollar. Bir lalek uçuyor:

“İdılı!” diyor.

“Ne diyon Bıdılı?” diyor.

“Bahele.” diyor. “Lalek uçuyor da ayakları üşüyor, yazık.” diyor.

“Getir şu iskarpini ver de geysin!” diyor.

“Al, al!” diyollar. “Goyak, gedek. O alır.” diyollar.

İz daha gedyollar. Bir sevli. Rüzgar daıyor, sevli sallanıyor. Sallanırken:

“İdılı!” diyor.

“Ne diyon Bıdılı?” diyor.

“Bahele! Üşüyor da nasıl sallanıyor.” diyor. “Gel şu cekadını ver de geysin!” diyor.

Onu da sevlinin dalına dahıyollar.

“Al, al!” deyi. Gedyollar.

Bir haabe altınları galıyor. Gederken gederken bir çoban görüyollar. Diyollar kine:

“Bize en eyisinden bir goyun ver.”

Çoban da haabeyinen altını görünce, bunlara bir goyun seçip getiriyor. Amma etli butlu, güzel bir goyun.

“Yook, biz bunu istemiyok!” diyollar. “Biz ağzından, burnundan bal akanı istiyok!” diyollar.

Çobanın da kötüsü, cılız, itermiş getmezmiş, çekermiş gelmezmiş bir goyunu varmış.

“Ha, bunu mu istiyorsuuz?” diyor.

“Hah, biz bunu istiyok!” diyollar.

Goyunu alıyollar, haabeyinen altını da çobana veriyollar. Şimdi goyunu itiyollar gitmiyor, çekiyollar gelmiyor.

“İdılı!” diyor.

“Ne diyon Bıdılı?” diyor.

“Bah ele!” diyor. “Bunun ayakları üşüyor da gelmiyor.” diyor. “Gel gedek evden ayakkabı getirek.” diyor.

Booz gediyyollar, evden ayakkabı getiriyollar.

Varıyollar ki çoban o goyunu da almış getmiş.

4.61. AKLAK İLE ŞAKLAK

Bir var ımış, bir yoğ umuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde.

Cinler cirit atarken. Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken. Pire tellal iken, deve hambal iken...

Var ımış, yoğ umuş.

Bir Aklak’nan Şaklak var ımış.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Gel.” demiş. “Senen bizim gızın yanına gedek. Göresimiz geldi.” demiş.

“Gederken gıza hediye götürük.” demişler.

Bir kalıp sabun, bit tene darak, bit tene tas, bir top kendir almışlar. Yola ravan olmuşlar.

Varmışlar, gitmişler, gitmişler.

Bir karga ırast gelmiş. Karga gırt gırt gırt başını kaşımış.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Şu darağı, şu kargaya atak. Başını darasın.” demiş.

Darağı, kargaya atmışlar. Yola ravan olmuşlar.

Oradan giderken bir serçeye ırast gelmişler.

Serçe eğilip eğilip deryadan su içiymiş.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Gel şu tası, şu serçeye vererek. İçinden su içsin.” demiş.

Onu da ona atmışlar. Yola ravan olmuşlar.

Bitii gedince bir kavak ırast gelmiş.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Bu kavak üşümüüş tititriy. Gel şu kendiri kavağın beline sarak.” demiş.

Şaklak çıkmış ağaca. Sara sara kendiri bağlamış.

Oradan gede gede bir ırmağa varmışlar. Bir cücük göle batıp batıp çıhıymış.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Görüyün mü cücüğü? Kafası kirlenik, kafasını yihıy. Sabunu verek de temizlensin.” demiş.

Bir kalıp sabunu da bu cücüğe atmışlar. Yola ravan olmuşlar.

Gide gide kızın evine varmışlar. Varmışlar, gapıyı çalmışlar.

Gıznan hoşbeş etmişler.

Akşam olmuş, yemek yemişler. Yatak serip yatmışlar.

Niyse, yattıktan sonra gız uyumuş. Kendiler de uyumuş.

Bir vahıt sona uyanmışlar.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Ben helaya gidicim. Kak barabar gedek.” demiş.

Aşşa inmişler. Bakmışlar ki dolu tavuk var ımış. Tavuklar gırt gırt gırt kanatlarıynan başını kaşırken görmüşler.

“Aklak!” demiş.

“Ne diyin Şaklak?” demiş.

“Bizim gızın gözü kör ola ki çimdirmemiş bu tavukları. Gel şu tavukları çimdirek.” demiş.

Koca mağsere kazanı kurmuşlar. Altını yakmışlar. Su fokur fokur kaynamış.

Ellerine tavukları alıp ayaklarından tutup gaynar suya batırıp batırıp çıharmışlar. Yan yana düzmüşler, öldürmüşler.

“Ahah!” demiş. “Şimdi cannarı diinendi. Ne güzel uyiiler. Bizim gız bunları çimdirmeyi heç ahıl edememiş mi?”

Yuharı çıhip yatmışlar.

Sabah olmuş. Aklak’nan Şaklak’ın gızı aşşaya iner bakar ki tavukların aliyi ölmüş, yerde yatıy.

“Ana, Baba!” demiş. “Nottunuz bu tavukları?” demiş.

Aklak’nan Şaklak demiş ki:

“Gız, senin gözün kör ola ki bu tavukları niye çimdirmiyin! Biz gece kaktık hepsini çimdirdik.” demişler.

Gız demiş ki:

“Ana, Baba! Benim herifim kahıp da tavukları ölü görürse, sizi öldürür. İyisi mi siz o kakmadan gedin.” demiş.

Aklak’nan Şaklak yola ravan olmuşlar.

Ellere kömür, bizlere ömür.

4.62. HEDİK İLE GÜDÜK

Bir varmış, bir yokmuş. Hedik’nen Güdük varmış.

“Hedik”

“Ne diin Güdük?” demiş.

“Senen bacımız evine gedek.” demiş Güdük.

“Ney götürek bacımıza?” demişler.

Demişler ki:

“Bir haabeye guru üzüm, birine hurma goyak.” demişler.

Düşünmüşler, paraları yok, alamamışlar. Varmışlar birine deve pisliği, birine de keçi pisliği doldurmuşlar. Doldurunca bacısı evine varmışlar. Bacısı bunlara karşı çıkıp ellerindeki habeyi almış.

Açı bahi ki birinde keçi pisliği, birinde deve pisliği. Şaşırı birden. Enişteleri görmeden birine gene geri guru üzüm, diğerine de hurma goyi.

Akşam olunca arı sili yataklarını yapı. Onlara bir oda veri. Bunlar yatiler. Gece oli, düşüniler. Hedik:

“Ne diin Güdük?” di.

Güdük di ki:

“Gazlar vak vak öti. Gazların başı bitlenik. Kak bir don gazanı su gızdırak da gazları yıkıyak.” di.

Kahiler, bir don gazanı su gızdıriler. Bu gaynar suya gazların gafalarını batırıp bir tarafa diziler.

“Bugün.” di Hedik. “Eyi bir uyku uyuruk.” di Güdük.

Sabah olup bacıcağızları kahınca ne göre. Gazlar ölmüşler. Bacıları enişteleri görmeden hemen gazların yerine yenilerini alıp goyi.

Akşam oli. Gene geri yatırı bunları. Gündüz de evi barhı sili süpüri. Gece olunca Güdük:

“Uyuyamadık Hedik!” di. “Bacımızın evi kirlenik.” di.

Birbirlerine:

“Evi suvayak!” diler.

Bunlar kahiler. Birbirlerine:

“Sen kaka yap, ben suvim. Sen kaka yap, ben suvim.” diler.

Kahıp evi suvip birahtiler ve yatiler.

Sabah oli. Bacıları kahi ki ne görsün.

“Ney bu sizin işiniz!” di. “Kahın.” demiş. “Ahıra girin, eyisinden bir davar seçip alın, gidin.” demiş.

Bunlar kahiler. Seçerken, seçerken, seçerken bir uyuz keçi seçiler.

“Yok Hedik, bunun ayağında ayaggabıları yok. Ayakları yalın ondan getmi!” di Güdük.

Ayaklarındaki ayaggabıları çıkarıp geçiye geydiriler. Eve variler, geçiyi kesiler. Gazana goyiler. Gemiğini mümüğünü.

“Hedik!” di Güdük. “Biz bunu yersek dişimize etleri gider.” di. “Kak, sennen hıltan toplamaya gedek!” di.

Bunlar giderken çağıriler:

“Filan, fiştan biz gedik. Ocağa et goyduk, gara daşın altına da anahdarı goyduk. Açıp da yemen ha!” demişler.

Bunu duyanlar, bunlar gettikten sonra eve geliler. Etləri yiler. Gemikleri de gazana goyup üstüne kaka yapiler.

Bunlar tekrar Hedik’nen Güdük eve geliler. Çaliler gaşığı gazana.

“Mal da helise olmuş!” diler. Bir güzel afiyetle yiler.

Ellere kömür, bizlere ömür.

4.63. PEHLİLZÂDELER

Bir gün bir padişah oğlu seyahate çıkmış.

Pehlilzâdelere varmış. Bir güzel kızları varmış Pehlilzâdeler’in. Padişahın oğlunun gıza göğnü düşmüş. Bir avuç altın vermiş, gızı satın almış. Götürmüş sarayına. Gız sultan hanımı olmuş.

Gızın ailesi birkaç sene beklemiş. Gızdan bir haber çıkmamış. Bir gün demişler ki:

“Kahın gızı aramaya gedek.”

Yola koyulmuşlar. Günlerce gitmişler ve sonunda padişahın sarayını bulmuşlar.

Askerlerle kızlarına haber salmışlar:

“Görüşelim!” diye.

Gız onların pehlil olduğunu biliyor ya. Askerlere:

“Onları geçilerin ahırına götürün!” diye talimat vermiş. Bir de “Akşam yemeği verin!” demiş.

Onlar yemeği yemişler, yatmışlar. Geçiler gece gaşınıyormuş. Anası demiş ki:

“Ocağın batmaya gız! Bunları hiç yıhamamış!” demiş.

Pehlil ya, geçileri gızının çocuğu zannediormuş. Bir don gazanı bulmuş. Bir gazan su ısıtmış. Geçilerin başlarını batırmış batırmış çıharmış don gazanına. Geçiler ölmüş.

Sabahleyin gız uşaklarını ahıra salmış.

“Onların yanına varın da yemek verin!” diye.

Uşaklar gittiklerinde tüm geçilerin öldüğünü görmüşler.

“Aman Sultan hanım! Geçilerin hepsi ölmüş!” demişler.

Bunun üzerine sultan demiş ki:

“Bugün de onları gazların ahırına götürün. Gene akşam yemeği verin. Orada yatsın uyusunlar.” demiş.

Gece olmuş gene gızın anasıyla babası yemeklerini yemişler tam uykuya dalacakları sırada gazlar:

“Gort gort!” etmeye başlamışlar.

Gene gızın anası:

“Ocağın batmaya gız! Bunları da yıkamamış!” diyerek gazları da kaynar sulara batırıp çıkarmış. Gazlar da ölmüşler.

Gene sabah uşaklar gelmişler ve gazların öldüğünü görmüşler. Bunun gene gelip sultana anlatmış uşaklar. Bunun üzerine de sultan gene:

“Yemeklerini verin!” demiş. “Bir de çizme alın. İki-üç top da basma, keten alın. Ellerine verin yollayın onları.” demiş.

Bir bir yapmışlar.

Sultanın anasıyla babası çizmeyle kumaşları alınca yola koyulmuşlar. Çizmeyi giyince ayaklarını aramışlar.

“Ayaklarımız nerde, nerde?” diye bağırmaya başlamışlar.

Eskiden de zaptiyeler gezermiş ortalıkta. Zaptiye sultanın anasıyla babasının ayaklarına bir çubukla vurmuş. Çubuğun vurmasıyla ayakkabıları ayaklarından fırlamış. Ayaklarını bulmuşlar, sevinmişler.

Birazdan yola koyulmuşlar. Az sonra demişler ki:

“Bu gız bize ney alık! ” demişler. Sultanın karısının verdiği kumaşlara sarılmışlar yere serilmişler. Nasıl giyildiğini bilmiyorlarmış çünkü. Gene bir zaptiye gelmiş.

“Noluyor burada?” demiş.

Onlar da:

“Gızın evine gittiydik, bize bunları verdi.” demişler. “Biz de ne yapacağımızı bilmiyoz. Bunlara sarıldık.” demişler.

Zaptiye bunlara vurunca ayağa kalkmışlar. Adam olduklarını bilmişler. Basmalarını alıp çadırlarına gitmişler.

4.64. MURADINA EREN KIZ

Tusba hapaba binip hamama giderken, sıçan berberlik ederken, ben bir küçük kızdım. Anamı salladım uyudu. Babamı salladım uyumadı. Babamı aldım hopucuma, indim çarşıya. Babam benden yumurta istedi, bulamadım.

“Un mu yen, mercimek mi yen, bulgur mu yen?” dedim.

Anca:

“Hıg!” dedi. İlla yumurta istiğ. O zamanlarda da kıtlık vardı, yumurta bulamazdın. Divanlı’ya geldik. Babam:

“Hıı!” dedi.

“Ne istin baba?” diğince, yumurtiğ gösterdi.

Baktım ki minnacık bir horoz yumurtası. Yumurtiğ aldım. Eve gelirken elimden düştü, içinden bir horoz çıktı. Bu horozu biri elimden aldı. Onbeş gün Dereköy’den erik çektirdi. Horozu getirdi ki tüyleri birbirine girmiş. Horozu bir çimdirdim. Yanır gibi açılmış kanatlarının altı. Kuyucağ’a Nalbant İsmail’e geldim, sordum:

“Bu kanatların açığını ne yapım?”

“Buna bir goz bulambacı ed de vuruver.” dedi.

Gaz bulambacı ettim, vurdum sırtına.

Sabahleyin açtım ki bu gaz bulambacı, koca bir goz ağacı olmuş. Her gozun meyvesi yirmibeş çatanak goz.

Komşunun bir güdük yaşarı var. Her daş atmiye yirmibeş çatanak goz düşürüğ. Benim canım gediğ. Babam:

“Hıı, elleme yesin.” diğ.

Ben de:

“Yok!” dedim. Yerden bir tezek aldım. Cevize atdım, kocaman tarla oldu.

“Allah’ım bu tarliye öküz çıkmaz, çit-çubuk çıkmaz. Bu tarla boş da durmaz.”

Düşünüp durdım.

Anca sağ koltuğum gidişti. Bi tane bit buldum. Bir koltuğum daha gidişti. Ordan da pire buldum. Bitinen piriğ koydum, yedi gözlü çiti koştum.

Bite dörttüm pire hopladı, pireye dürttüm bit hopladı. Yedi kat tarla sürüdü, biti.

“Ney ekim?” diye düşündüm.

“Buğday ekim!” dedim.

Bir buğday ekim ki bu tarlaya, bu buğda, her buğda oldu ki ağaç gibi. Bunu orak biçmez.

Düşüme başladım. Derhi aldım elime. Bir de balta aldım elime. Öteden beri bir ayı geldi.

“Hoo!” dedi.

Bana baktı. Bir elimde orak.

“Ne diğın sen bana?” diye orağ fındıddim sapı kıcına getti.

Ayı kaçtı ben koştum. Tarla biçildi bitti.

Boş durmaz bu tarla. Bu sefer de karpuz ekim. Her karpuz bu oda kadar oldu. Bıçağı elime aldım.

“Kesim!” dedim.

Bıçak içine kaçtı. Arım derken ben de ayağım kaydı, içine düştüm.

Bir dudağı yerde, bir dudağı gövde bir dev çıktı karşıma. Bıçağı ariidim. Bana:

“Ne arın burda?” dedi.

“Bıçağım yitti. Onu ariim bire dev kardaş!” dedim

Burada deve yitse bulunur mu da sen bıçak ariin?” dedi.

Anca çiharttı barmagından bir yüzük verdi. Bana:

“Bu yüzüğü yalarsan ben sana yardımcı olurum.” dedi.

Karpuzdan çıktım. Gene çiti sürüdüm. Çitin golanı bir daşa geçti. Çabaliye çabaliye bu daşı çiharttım. Bir kuyu ağzı çıktı. Merdivenli mürdüvenli bir kuyu. Merdivenden aşağı indim.

Karşıma bir kapı çıktı. Kapıyı açtım içeri girdim ki orda bir mezar. Mezarın içinde bir yiğit yatıg. Bu yiğidin başını otuzsekiz gün bekledim. Kırkıncı günü karşıma bir çingene kızı çıktı.

“Allah rızası için bana bir sadaka ver!” dedi.

“Gel şunun başını bekle de ben de bir çimim-arınım. Sana bir sadaka veririm. Kırk gündür burdım. Kirimden koktum.” dedim.

Ben çimmeye gettim. Oğlan uyanmış. Çingene kıza:

“Benim başımı kırk gündür sen mi bekledin?” demiş.

“Heyye ben bekledim!” demiş.

“Dile, dilediğini verim. Ben İstanbul’a gidicim. Ne istin, sana alim. Ondan sonra senen düğün gurak.” demiş.

Ben geldim. O vahta kadar bunlar konuşmuş, bitmiş. Oğlan bana :

“Sen necisin!” dedi.

Ben de:

“Buranın hizmetçisiyim!” dedim.

“Madem sen buranın emektarisin, sen de bir şeyler ısmarla. Ben İstanbul’a gedin.” dedi.

Ben de bir sabır taşı, bir ayna, birde hançer ısmarladım. Oğlana:

“Bunları alıp gelersen yolun gül-gülistan olsun. Alıp gelmessen yoluna kara dumanlar çöksün.” dedim.

Oğlan çingan kızın istediklerini aliğ. Kızinkileri unudiğ. Almadan gelirkene yollara kara duman çökiğ.

“Aman ben ney unuttum?” diye çabaliğ. “Ha! Ben hizmetçinin dediklerini unuttum.” diğ.

Almiye gediğ. Dükkancı diğ ki:

“Bunları napıcın? Bunları alan adam canına kıyar. Bunu satmak yasaktır. Canığa mı kıyıcın?” diğ.

“Yok, ben canıma nasıl kıyım? Bunu bağ biri ısmarladı.” diğ.

“Bunları almiye alin amma bunu alan adam ne için aliğ, izliicin.”

Oğlan kıza hediyesini verince, izliğ. Bahi kine kız sabır taşıynan konişig. Diğ ki:

“Ya sabır taşı, kırk gün bu oğlanı bekledim. Çingan kıızı bir gün geldi, bekledi. Oğlana sahip oldu.

Sabır taşıynan ayna bu söze çatliğ, kırılığ. Kız da:

“Öyleşin hançeri yüreğime sapliim de, ölüm kurtulum barım!” diğ.

Yüreğine salayacağı esnada oğlan geliğ. Elini dutiğ. Kıza:

“Sen miydin benim başımı bakliyen! Beni kendi aldı. Bu kıza bir ceza verek!” diğ.

Çingene’ye diğ ki:

“Kırk satır mı isten, kırk katır mı isten?”

“Kırk satırnan su çekeceğime, kırk tane katır isterim.” diğ.

Kırk deli katırın kuyruğuna birbirine bağliler. Gızı da üstüne koyiğler. O tekmeliği, öbürü vurig. Kız öliğ.

Biz muradımıza erdik, darısı sağ.

4.65. DELİ OĞLAN İLE AKILLI OĞLAN

Bir varmış, bir yokmuş. Çok demesi günahmış...

Bir deli oğlan, bir akıllı oğlan bir de bacıları varmış. Bunların bir de inekleri varmış.

Akıllı oğlan inek gütmeye gidermiş. Deli oğlan da gezermiş. Bacıları da yemeklerini yaparmış. Deli oğlan demiş ki:

“Gardaşım! Künde inaa sen gdyon. Bir gün de ben gidim!” demiş.

Akıllı oğlan demiş ki:

“Get deli manyak! İnaa mı yitiricin.” demiş.

Deli oğlan’ın buna canı sıkılmış.

İnaa gece alıp götürmüş. Deli oğlan atıp gafayı yatmış. İnaa gurt yeyor. Uyanıyor kine inek falan yok. şöyle başucunda dolanan elepene:

“İnaa sen yedin. İnaan parasını ver.” demiş.

Elepen o yanına bu yanına derken bir deliğe geçiyor elepen. Deli oğlan:

“Yerin altına girsen, gene seni çıkarırım!” diyor.

Deşerken deşerken bir küp altın çıkıyor. Bunun içinden on beş tanesini alıyor, kalanını orda goyuyor. Eve geliyor. Akıllı oğlan deyor ki:

“Hani ulan inek?”

“İnaa ben sattım.”

“Kime sattın?”

“Elepene sattım.”

Akıllı oğlan:

“Elepene inek satılır mı? Onda para ne gezsın?” deyor.

Deli oğlan:

“Elepen bir küp altın verdi. İçinden on beş tene aldım, gerisini godum.” diyor.

Akıllı oğlan inanmıyor. Deli oğlan:

“İnanmıyosan gedek de bakak, para var mı yok mu!” deyor.

Akıllı oğlannan beraber gediıyorlar. Akıllı oğlan bakıyor kine deliğin ağzına altın yığılmış ki sorma. Akıllı oğlan deli oğlanı yumuşa salıyor:

“Get muhtardan bir elik iste. Altını lek.” deyor.

Deli oğlan muhtarın yanna gediıyor.

“Bir ölçü ver bize!” deıyor.

“Needicin ulan!” deyince:

“Altın ölçücüm, nedicim.” deıyor.

‘Delinen getme yola!’ derler ya ‘Başına getirir bela.’ Muhtar bir mum yapıştırıyor çeliğin dibine.

Bunlar altını ölçüp eve getiriyolar. Akıllı oğlan, Deliye:

“Götür de muhtarın çeliğini ver!” deıyor.

Gediıyor deli oğlan. Muhtara:

“Çeliğini getirdim!” deıyor.

Muhtar bakıyor kine mumun üstüne bir altın yapışmış. Muhtar:

“Bunlar ne iş görüyor?” diye deli oğlan’ın ardına düşüyor.

Deli oğlan:

“Sen bizim altını alıcın!” diye muhtarı öldürüyor. Deli oğlan muhtarı galdırıyor, bir su goyusuna atıyor.

Köylüler bağırıyor:

“Delinin davası olmaz!” diye.

Şimdi muhtar pisi pisine gediıyor.

Bunlar altını eve gömüyorlar. Bacılarını da evde bırakıyorlar. Bunlar gazanca gediıyor.

Şimdi bunlar giderken bir gonağa ras geliyolar kine sorma. O gonakda bir dev garısı yatıyormuş. Bunlar dev garısının yanna varıyorlar. Dev garısı bunlara deıyor ki:

“Biriniz danamı güdün, biriniz de goyunumu güdün.” deıyor.

Akıllı oğlan goyuna gediıyor, deli oğlan danaya gediıyor. Dev garısı da bir teşt yarısında havla çeviriyor. Deli oğlana deıyor ki:

“Sen otur ye. Galanını da gardaşın filan yerde goyun yayıyor, ona götür.” deıyor.

Deli oğlan oturup yeyor. Galanımı da dev garısı çıkınıyor bir çapıda.

“Fılan yerde gardaşın var, ona götür.” deyor.

Bu deli oğlan gapıdan çıkıp yola çıkınca gölgesini adam belliyor. Halvayı dürüm dürüm edip goyuyor yola. Dürüm dürüm edip goyuyor yola. Akıllı oğlanın yanna varana gadar halva bitiyor.

Akıllı oğlan bakıyor kine azzık falan yok:

“Hani ulan azık?” deyor.

Deli oğlan:

“Gardaşım!” deyor. “Ben evden çıktım.” deyor. “Tin tin arkama düştü. Yedi yedi doymadı.” deyor. “Ben oturdum mu o da oturuyor, ben kalkdım mı o da kalkıyor.” deyor.

Akıllı oğlan:

“Allah hayrını vere!” deyor. “O senin gölgen. Gölge ekmek yer mi?” deyor. “Sen goyunun başında dur da ben yoldan ekmekleri toplayım da geleyim.” deyor.

Akıllı Oğlan yola ekmek toplamaya gediyo. Deli oğlan goyunun yanında galıyor. Deli oğlan bir armudun depesine çıkıyor. Armudu çırptıkça dabandaki goyunlar armudu yeyor.

“Al goyun yeme deyum!” deyor.

“Gara goyun yeme deyam!” deyor.

Goyun haber anlar mı?!

“Siz benim sözümü dudmadınız diye deli oğlan armuddan eniyor, bütün goyunları kesiyor. Deli oğlan goyunları topluyor, harman gibi armudun dibine yığıyor.

Akıllı oğlan geriden geliyor kine, goyunlar boğazlanmış. Akıllı oğlan deyor kine:

“Ulan neddin bu goyunları?” deyor.

“Sözümü dudmadılar, benim çırptığım armudu yediler, ben de kestim.” deyor deli oğlan.

Akıllı oğlan:

“Allah hayrını vere. Goyunlar laftan ne anar!” deyor. “Dev garısı gelirse bizi öldürür, haydi kaçak gidek!” deyor.

Dev garısı bunları arıyor. Gözlüyor, goyun yok. Gözlüyor akıllı oğlan yok. Gözlüyor deli oğlan yok.

Dev garısı küplere biniyor. Goşup geliyor bunların arkasına. Bakıyor kine, goyunlar hep kesilmiş. Ne deli oğlan var, ne akıllı oğlan var. Şimdi gene küpüne biniyor, oğlanların arkasına gidiyor. Arkalarından ulaşıyor.

Deli oğlan deyor kine:

“Ben dev garısının danasını teslim ettim. Goyunu sen güdüyon. Bana ne!” deyor. “Gelirse seni yer.” deyor.

Deli oğlanın torbasında azıcık un varmış. Bu unu yolun gubarına kömmüş. Gelinceye kadar akıllı oğlannan dutuşuyor dev garısı. Akıllı oğlan bakıyor ki deli oğlan garışmıyor. Akıllı oğlan garıyı deli oğlanın kömbesinin üstüne itiyor.

Deli oğlan, dev garısına:

“Kömbenin üstüne basma!” deyor. “Goyunları kestiğim gibi seni de keserim!” deyor.

Şimdi deli oğlan, dev garısının boynuna vurunca öldürüyor. Deli oğlan diyor kine:

“Ben bu garıyı götüreceğim!” deyor.

Akıllı oğlan diyor kine:

“Ulan ölü garıyı niniyecin?”

“Yok, ben bu garıyı götüreceğim. İyi para eder.” deyor.

Garayı, deli oğlan sırtına bir kendirinen, siciminen bağlıyor. Gediyorlar yola. Bir punara iras geliyolar kine, punarın başında bir çınar var. Çınarın bedenine ip dolanmış yaşlı bir çınar. Deli oğlan deyor kine:

“Ben bu garıyı çınarın başına çıkaracam!”

Akıllı oğlan:

“Gardaşım garıyı çınarın başına niye çıkarıcın, sen deli misin?” deyor.

Didinirken, dırmanırken çınarın başına gariynan barabar çıkıyorlar. Bakıyolar kine bir göç geliyor hiç sormayın. Çınarın dibine çöküyorlar. Bunlar bir zengin guyumcu. Altın ırbık, altın tabak, yüzükler, bilenzikler...

Yola çıkmışlar. Kimisi deyor kine:

“Yemek yapın!”

Kimisi deyor kine:

“Su getirin!”

Dabi çınarın dibine oturacaklar. Deli oğlan:

“Ben bu gariyi atacam!” deyor.

Akıllı oğlan deyor ki:

“Bizi vururlar.”

Deli oğlan gariyi çınarın arasından gapıp goyurunca:

“Çınar üstümüze devrilir.” diye aşağıdakiler arkasına bakmadan gaçıyolar.

Deli oğlanla, akıllı oğlan eniyor çınardan. Bütün bu gapları, eşyaları topluyolar. Bunlar bacılarının yanına, eve geliyolar. Bacıları altın ırbık, altın gap evin her tarafına düzüyor. Evin içi pıldır pıldır, yıldır yıldır parlıyor ataş yanık gibi.

Çınarın altından gaçanlar diyor ki:

“Dilençi gılığına gerek. Kimin evinden altınlar çıkarsa gece basak, alak.” deyolar.

Birisi deli oğlanın evine geliyor. Deli oğlanın bacısından bir su istiyor. O da bakır tasnan veriyor, altın tasnan vermiyor.

Deli oğlan diyor kine:

“O Allah gulu değil mi? Altın tasnan versene!” diyor.

Guyumcular bakıyolar ki yitirdikleri bütün mal, bütün bütün bu evde. Bunlar müşavere ederken:

“Bacadan enek, malımızı çıkarak!” deyolar.

Bunu duyan deli oğlan kömür alıyor, mangal yakıyor, bir de uzun demir gızartıyor, bunları bekliyor.

Tıpır tıpır damdan geliyor bunlar. O diyo ki:

“Beni sallan!”

O diyo ki:

“Beni sallan!”

Birinin beline ip bağıyorlar. Bacadan sallanıyor. Ayağı şöyle yere değer değmez, deli oğlan demir çıbığı cazt cazt ayaklarına basıyor.

Deli oğlan sabahınan davaya gidiyor.

“Kimin ayağında demir izi varsa, o benim evimi bastı!” deyor.

Mal yitirenler hapse girer, deli oğlan mal sahibi olur.

4.66. MARAŞ KÖSESİ İLE ANTEP KÖSESİ

Bir Maraş kösesinen bir Antep kösesi varmış.

Maraş kösesi Antep kösesini görmek ister imiş. Antep kösesi de Maraş kösesini görmek ister imiş.

Bunlar hazırlanmış ikisi de. Maraş kösesi bir sepet deve bohu doldurmuş. Üstüne de hurma doldurmuş. Antep kösesi de bir sepet geçi bohu goymuş. Üstüne de gara üzüm goymuş. Bunların ikisi de yola çıkmışlar. Maraş kösesi buradan Antep kösesi ordan.

Bunlar isabet ya birbirlerini bulmuşlar.

Maraş kösesi:

“Antep kösesini görmeğe gidiyom!” demiş.

Antep kösesi de:

“Maraş kösesini görmeğe gidiyom!” demiş.

Antep kösesi demiş:

“Biz birbirimizi gördük köse gardaşcık. Bari hedayerimizi de verek!” demiş.

Maraş kösesi bahmış ki Antep kösesininki üzüm.

“Benimki hurma!” demiş. “Sen bana üste mangır verecen!” demiş.

Verirdin, vermezdin... Üste bir buçuk mangıra iki köse de razı gelmişler.

Maraş kösesi:

“Beninki de deve bohidi.” deye deye sevinerek dönmüş Maraş’a. “Antep kösesininkinin deve bohu olduğundan heç hebarı yok.” Antep kösesi de:

“Üsde verdiysem benimki de geçi bohuydu.” deye deye sevinerek o da eve varmış. Eve gelmiş sepeti boşaltmış ki üstü hurma altı deve bohu.

“Maraş kösesi, bunu senin kesene koymam!” demiş.

Maraş kösesi de döküyo ki üstü üzüm, altı geçi bohu.

“Olsun benimki de zaten deve bohuidi. Üste aldığım bir buçuk mangır kâra geldi.” diyor.

Maraş kösesi plan hazırlayo. İki dene davşan duduyo, Antep kösesi gelir diye.

Şimdi bahmış ki Antep kösesi garşidan geliyo. Maraş kösesi davşanın boğazına ip bağlamış, Antep kösesinin yanına varmış. Gederken de avrada tenbeh etmiş:

“Şunu şunu bişir.” diye. “Antep kösesi geliyo.” demiş.

Antep kösesinin yanına oturup konuşmuşlar.

Ondan sonra Maraş kösesi bir kahat yazıp davşanın boğazına asar.

“Get ablana de de. Şunu şunu bişir!” diye dedi.

Antep kösesi de:

“Lan köse bu davşan eve geder mi?” diyo.

Maraş kösesi de:

“Geder, geder.” diyo.

Maraş kösesi davşanı biraşyo. Davşan dağa doğru gediyo.

“Lan köse, bu davşan dağa doğru gediyo. Gaçıyo lan bu davşan.” diyor.

O da:

“Bre köse gardaş, oğlum davşan işini bilir. Şeherden gederse dutallar. O yolu biliyo.” diyo.

Antep kösesinen şindi ikisi bir eve varıyolar. Antep kösesi bahıyo ki davşan aşığıda bağılı duruyo. Köse'nin dediğı yemeklerin hepsi bişmiş. Antep Kösesi:

“Köse gardaş! Sen bunu bana sat!” diyo.

“Gardaşım, bu benim diri dirliğim, postanım.” diyor. “Satamam.” diyor.

“Yok ille vereceksin.” diyor.

Verirdin, vermezdin... Maraş kösesi davşanı Antep kösesine satıyo. Antep kösesi davşanı alıp evine gidiyor. Davşana bir bir nasihat ediyor.

“İşte bura senin evin.” diyo.

Her çarşıya çıkmasına götürüp getiriyor.

Köylü de:

“Lan köse! Delirdin mi sen. Davşan ev beller mi?!” diyorlar.

“Eyi davşan bu. Beller bu davşan.” diyor.

Bir gün çarşıya alıp çıkıyor. Evi belledi diye boğazına bir kahat yazıyor. İşte:

“Ablan şunu şunu bişirsin.” diye bırakıyor davşanı. “Eve get!” diye.

Davşan başını alıp kaçıyor.

“Ulan Maraş kösesi! Bunu senin yanına komam!” diyor.

Maraş kösesi de avrada diyor ki:

“Köse gelir, vakit oldu artık.” diyor. “Köse gelmeye gelir artık.” diyor.

Bir bağısırığa kan dolduruyor. Avrada diyor ki:

“Köse gelince sen yat. Boğazına şunu şunu bağla.” diyor. Yapacağı işi anlatıyor.

Karşıdan bahıyor ki Antep kösesi geliyo. Köse gelince Maraş kösesi avrada:

“Kak gız, Köse gardaşcık geldi. Bir yemek bişir.” diyo.

Bunu bir kaç kelle tekrarlıyö. Avrad kakmıyor.

Köse kalkıyor mutfaktan bir bıçak alıyo, eline bi de düdük alıyo. Maraş kösesi elindeki bıçağı avradın boğazına çalıyo.

Antep Kösesi:

“Dur, etme, dutma, avrad kesilir mi!” diyor.

Ama Maraş kösesi gene de avradı kesip elindeki düdüğü sonra avradın başında çalınca avrad hemencecik canlanıyor. Hemen kalkıyor. Bunu gören Antep Kösesi hemen:

“Bunu sat!” diyor.

“Yok gardaşım, satamam. Bu benim dirim, dirliğim.” diyo. “Aniden bir ölü öldü mü varıyom, canlandırıyor. Ondan da para kazanıyom.” diyor.

“Etme Köse gardaşcık, dutma Köse gardaşcık. Ver şu düdüğü!” diyo.

Antep kösesi alıp düdüğü eve varıyor. Bir iki gün sonra avradı kesiyör.

“Düd!” diyor düdüğü öttürüyor. Bahıyor ki avrad kalkmıyor.

Avradın akrabaları duyuyor. Gelip Köse’yi dövüyorlar. Köse başını alıp kaçıyor.

Maraş Kösesi avradına:

“Antep Kösesi’nin gelmesi yahın. Bu sefer ben ölüm. Sen de Köse gelince başımda ağla!” diyor. ““Köse gardaşın ölüsüne mi gelicidin!’ diye mi.” diyor.

Köse geliyor Maraş kösesinin başına. Avrad feryad figan ediyor.

“Köse, gardaşın ölüsüne mi gelicidin.” deye bağıyor.

Antep kösesi de:

“Köse sen ölmiye ölmedin. Seni sabahtan gaynar suynan yıkarım. Bir etten bir kefenden dikerim.”

Sabahan kahıyo. Aşşaya bir su goyuyor. Antep kösesi, Maraş kösesini gaynar suynan yıhıyo. Bir etten bir kefenden dikeyo. Götürüp orda ölüler mağarası varmış, götürüp köseyi oraya atıyor. Kendi de bir tarafa oturuyo kösenin dirilip kalkmasını bekliyor.

Eşkiyalar da padişahın hazinesini çalmışlar. Getirip onu da ölüler mağarasına koyuyorlar. Biddenesi de diyor ki:

“Gedin bahın, bahım. Öteberiler ne oldu?” diyor.

Eşkiyanın birisi geliyor. Köse dirilmiş, gelen malı paylaşıyorlar. Eşkîya da kapıya gelmiş ki köseler paraları bölüşüyorlar. Antep kösesi Maraş kösesine diyor ki:

“Hani benim bir buçuk mangırım?” demiş.

Maraş kösesi eşkiyanın başındaki börkü kapıp:

“Aha senin bir buçuk mangırın.” demiş.

Eşkîya başını almış kaçmış. Öbür eşkiyalara:

“Mağaradaki ölülerin hepsi dirilmiş. Adam başı bir buçuk mangır düşmüş. Birine de yetmemiş başımdaki börkü gapıp ‘Aha senin bir buçuk mangırın.’ dediler.” demiş.

4.67. HEPSİ DE YALAN

O zamanlarda...

Bir aniinen bacı. Kurmuşlar tahtiinen sacı. Yedi yumaktan bazlambacı. Yedim, karnım doymadı. Bıyığımın altı domalmadı, kulağımın altı “vızııt” bile demedi.

Yedi kazan kelle-paça yedim karnım doymadı. Bıyığımın altı domaldı, kulağımın altı “vızııt” bile demedi.

Üzüm yedim seçe seçe. Tanrı mizacımı aç aça. Üveze binip de deveyi kucağına alacana... Arkadaşlar bu da mı yalan?

Karıncaya bir palan. Yetmiş yerinden çektim golan. Arkadaşlar bu da mı yalan?

Yalan söyleyenin babalı, inanmiyenin boynuna!

Karnım acıktı acıktı. Bir de baktım bir kuş geldi karşıma. Kuşu duttum. Kuşun sahibi ağaymış. Ağa koştu, kuşu elimden almak için. Kuşu aldım, kaçtım. Bir köye geldim. Köyde itler kovalarken, Ağa kovalarken bir eve dar düştüm. O evin sahibi de ağanın kardaşymış.

“Aman ağa kucağına düştüm, bana yardım et!” dedim.

“Ocağına düştüm!” dedim de.

“Noldu sağ, o seni niye kovalığ?” dedi.

“Şu kuşu duttuğdim. O da kendininmiş!” dedim.

“O kuşu bağ ver, seni kurtarırım!” dedi.

“Pekey!” dedim.

“Sana bir şartım var!” dedi.

Kuşu verdim.

“Şartın neymiş?” diye sordum.

Bana:

“Şu ahıra giricin. Şu öküzü sabaha kadar boğazla. Mundar öldürme. Seni kurtarırım.” dedi.

Be de girdim o garanlık ahıra. Ahır garanlık, öküz gara. Elimdeki bıçak pala. Bir de Ağın gara atı. Otura otura uyhum geldi. Uyuklamıssım. Uyku arasında bir şey “pırt” dedi. Korkdum, uyanıverdim. Bıçağı çalıverdim. Bahıverdim ki Ağa'nın atı. Ölücü öküz şorda duriğ. Kalktım, öküzü de kestim. Sanki ordan bir başarı alıcım.

“Başımı kurtar Fadıma!”

Düşündüm, düşündüm. Pala bıçağın duvarı deşe deşe bir delik açtım. Gümbür zambur ben beni ordan bıraktım.

Bir de baktım ki bir derenin içindiğim. Çıhacak yol yok, yolak yok. İnliye zırlaye, ben notum orda. Yüksüğü yalama aklıma geldi.

Yüksüğü yaladım. Bir dudağı yerde, bir dudağı gövde dev geldi:

“Ne dilisen, yapım!” dedi.

“Beni buradan kurtar!” dedim.

Hopuna aldı, beni yola çıharttı. Geldim anamın yanına. Başıma bit düşmüş. Anam dövdü, ben evden kaçtım. Galan bir hamama geldim. Padişahın da bir kızı yitmiş. Aynı bana benzer kara-gura bir kızmış. İsmi de Fadıma imiş. Beni padişahın kızı sanmışlar.

Çimdirdiler, arıttılar, kolanyaladılar, burculadılar. Merdivene bir halı serdiler, ona basa basa çıktım. Getire getire padişahın evine getirdiler. Gümbür zommada bir kuş tüğü döşşegın üstüne attılar.

Gömüle gömüle terledim orda. Anca bir haber geldi ki:

“Dinlenmesi bittiyse, padişah kızını yanına çağriğ!” diye.

Ayağıma bir altun takunya verdiler. Ne bilim bunu giymesini! Merdivenin birinci basamağına bastım. Ayağım kaymaz mı? Tengir mengir, tovarlana tovarlana kendimi merdivenin dibinde buldum.

Gözümü açtım ki hepsi de yalanmış, rüyamış.

4.68. PİRE İLE SİNEK

Bir varmış, bir yağmuş.

Bir bireynen bir sinek varmış.

Sinek, hamır yağurmeye başlamış. Bire de dam loğlamaya çıkmış. Loğun altında galmış.

Sinek bir beklemiş, iki beklemiş. Bire gelmemiş.

Sinek dama çıkmış, bakmış. Bire loğun altında galmış.

Sinek vızilemeye başlamış. Yani bire ölmüş, sinek vızilemeye başlamış.

Sinek vızılamış. Bir garga gelmiş:

“Nooldun sinek paşa!” demiş.

“Bire, loğun altında galdı. Ben de vızılıym.” demiş.

Garga:

“Ben de gaarrım.” demiş.

Garga uçmuş, bir çama gonmuş. Gaarmeye başlamış.

“Gaaakk, gaaakk!” diye.

Çam demiş kine:

“Nooldun garga gardaş?”

“Bire, loğun altında galdı. Sinek, vızılıye galdı. Ben de gaariym.” demiş.

Çam:

“Ben de pürçüğü mü dökerim.” demiş.

Çamın dibinden su gediymiş.

“Çam!” demiş. “Ne diy pürçüğü nü döküyn?”

“Bire, loğun altında galmış. Sinek, vızılıye galmış. Garga gaariyr. Ben de pürçüğü mü dökiym.” demiş.

Su:

“Ben de bulanık aharım.” demiş.

Suyiinen bir adam da darı suliyrmış.

Darı demiş kine:

“Ne dii bulanık ahiyn?”

“Bir bire varmış. Loğun altında galmış. Sinek, vızılıye galmış. Garga garı galmış. Çam pürçüğü nü dökmüş. Ben de bulanık ahiym.” demiş.

Darı:

“Ben de eyri biterim.” demiş.

Dariy suleyen adam demiş kine:

“Ne diy eyri bitiyn?” demiş.

Darı:

“Bir bire varmış. Loğun altında galmış. Sinek, vızılıye galmış. Garga gaarı galmış. Çam pürçüğü nü dökmüş. Su bulanık ahmış. Ben de eyri bitiym.” demiş.

Dariy suleyen adam:

“Be de gazmanın sapını götüme soharım.” demiş.

Anca gızı azzık getirmiş.

“Baba, ne diy böyle ettin?” demiş.

“Bir bire paşa varmış. Loğun altında galmış. Sinek, vızılıye galmış. Garga gaarı galmış. Çam pürçüğü nü dökmüş. Su bulanık ahmış. Darı eyri bitmiş. Ben de gazmanın sapını götüme sohdum.” demiş.

Gız:

“Ben de şooreyi başımdan aşşaya dökerim. Çitili boğazıma daharım.” demiş.

Gız şooreyi başından aşşaya dökmüş. Çitili boğazına dakmış. Eve getmiş.

Anası epmek yapırmış.

“Gız, ne diy böyle edin?” demiş.

“Bir bire paşa varmış. Loğun altında galmış. Sinek, vızılıye galmış. Garga gaarı galmış. Çam pürçüğü dökmüş. Su bulanık ahmış. Darı eyri bitmiş. Babam gazmanın sapını götüne sohmuş. Ben de şooreyi başından aşşaaaya döktüm. Çitili boğazına daktım.” demiş.

Anası:

“Ben de sacın üstüne atılırım.” demiş ve üsdüne atılmış.

4.69. ÇİNİMİNİ

Var ırmış, yoğ umuş.

Bir Çinimini var ırmış. Bir de anası var ırmış.

Çinimini'nin anası, don yumaya su goymuş. Su gaynamış.

“Çinimini!” demiş. “Bir don satırı su getir. Leğene dök. Don yuucum.” demiş.

Çinimini getmiş, gelmemiş. Yitmiş, bulunmamış.

Anası:

“Çinimini! Çinimini!” diye çağırılmış.

Çinimini yok.

Anası kakmış bakmış ki Çinimini'ye, kazana düşmüş.

Çinimini kazana düşmüş. Kazanda gemiciği pişmiş.

Anası saçını yolmuş. Babası sakalını yolmuş. Alma, almasını dökmüş. Su bulanık akmış. Besleme, bardağını kırmış.

“Hü, hü, hü...” diye ağlamışlar.

Ellere kömür, bizlere ömür.

4.70. KOCA KARI İLE TİLKİ

Bir goca garı varmış. Bunun bir de geçisi varmış.

Her gün bu geçiyi saayar, geçinin südünü pencereye goyarmış.

Goca garı, geçiyi yemlemeye gidip geldiği zaman bir de bakarmış ki, pencerede süd yokmuş.

Bir gün böle, beş gün böle.. Bu olay böyle devam etmiş gitmiş.

Goca garının canına bağına tak demiş. Südü kimin içtiğini bulmak için, bir gün yine geçiyi saayar, pencereye goyar. Kendisi saklanarak südü kimin içtiğini bulmak için, südün başında elinde satırla nöbet tutar.

Dururken bir dikli gelir, südü içmeye başlar. Goca garı sinirle dilkinin kuyruğuna satırla vurur. Dilkinin guyruğu gopar.

Dilki, goca garıya yalvarmaya başlar. Dilki:

“Garı, garı! Guyruğumu geri ver!”

Goca garı:

“Südümü ver de verim.”

Dilki geçiye gider, geçiden süt ister:

“Geçi, geçi! Süd ver!”

Geçi:

“Önüme yem ver de verem.”

Dilki lodaya gider:

“Loda, loda! Saman ver!”

Loda:

“Üstümü gabıkla da vereyim.”

Dilki ardıca gider:

“Ardıç, ardıç! Gabıg ver.”

Ardıç:

“Dibime su dök de verim.”

Dilki guyuya gider:

“Guyu, guyu! Su ver.”

Guyu:

“Gızları başımda oynat da verim.”

Dilki, gızlara gider. Gızları getirir ve guyunun başında oynadır.

Guyudan su alır, ardıcın dibine döker. Ardıçtan gabık alır, lodanın üstünü gabıglar. Lodadan saman alır, Geçi’ye verir. Geçiden süd alır ve goca gariya verir.

Goca garı da dilkinin guyruğunu diker. Guyruğunun ucuna da bir boncuk dakar.

Dilki oynayarak, sevinerek giderken bir ayıya raslar.

Ayı dikliye sorar:

“Ne güzel guyruun var.” der. “Nerde yabdırdın bu guyruu?”

Dilki, ayıya bir guyuyu gösterir:

“Bu guyunun içine girdim ve buz tutana kadar içinde durdum. Çıktım ki guyruum böyle olmuş.”

Ayı da bu guyunun içine girer. Ayı guyunun içinde biraz bekler. Dikliye:

“Çıkayım mı?” der.

Dilki, biraz daha beklemesini söyler. Biraz sonra ayı dikliye:

“Çıkayım mı?” der.

Dilki yine:

“Yok!” der.

Guyunun suyu tam buz tuttuğunda, dilki ayıya:

“Çık!” der.

Ayı, zıblar zıblar buzu kıramadığı için guyudan çıkamaz ve orda ölür.

Dilki de ayıya güle güle guyunun başında çatlar, ölür.

SONUÇ

Kahramanmaraş Merkez ilçe ve köyleri ile Elbistan, Afşin, Andırın, Göksun, Türkoğlu, Ekinözü ve Çağlayancerit ilçelerinden derlenen 70 masal üzerine yapılan bu incelemede aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Masallar, 32-104 yaşları arasındaki 48 kişiden derlenmiş, anlatıcıların 32'sinin kadın 16'sinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Kadın sayısının çokluğu masalların genel olarak kadınlar tarafından anlatıldığı tezini doğrulamaktadır.

Ülkemizde somut olmayan kültürel mirasın varlığı özellikle son yıllarda yaşana gelen süreçte olumsuz etkilere maruz kalmıştır. Kahramanmaraş'ın kitle iletişim araçları ve teknolojik gelişmelerle tanışması Türkiye'nin diğer yörelerine göre daha geç bir döneme rastlamaktadır. Bu sebeple yörede hala önemli miktarda folklor malzemesi bulunmaktadır.

Kahramanmaraş masalları üzerine bu güne kadar derleme, yayın ve inceleme olarak çok sayıda çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Kahramanmaraş masalları üzerine yapılan bu çalışmada anlatıcıların masal kavramının yanı sıra "hikaye", "hekaye", "haket", "heykat" kelimelerini de kullandıkları görülmüştür. Ayrıca masalların diline modern hayatın etkilerinin de girmeye başladığı inceleme sonucunda ortaya çıkarılmıştır.

Anlatıcılardan çok sayıda masal derlenmesine rağmen bunların bir kısmının masal özelliklerine sahip olmaması, geleneğin bu bölgede de zayıflamaya başladığının işaretidir. Ayrıca bütün masalarda ara söz kullanımının olmaması da yine yukarıda belirtilen sebeplerdir.

Kahramanmaraş masallarının tipleriyle ilgili olarak Aarne-Thompson ve Eberhard-Boratav'ın hazırladığı tip kataloglarından yardım alınmıştır. Bu konuda yapılan mukayesede yöre masallarının her iki katalogda da büyük ölçüde yer aldığı görülmüştür. Bu incelemenin sonucunda 70 masalın 54 tanesi Aarne-Thompson katalogunda bulunmuş, 16 masal tipi ise tespit edilememiştir. Ayrıca 21 masal tipinin de bu katalogdaki birden fazla tipe uyduğu görülmüştür.

Eberhard-Boratav katalogunda ise 60 masal tipi tespit edilmiş, 10 masalın tipi ise bulunamamıştır. Ayrıca 6 masal da birden fazla tipe uymaktadır.

Aarne-Thompson'ın masal tasnifi dikkate alındığında ise incelenen Kahramanmaraş masallarının Hayvan Masalları (3), Asıl Halk Masalları (54), Şakalar ve Anektotlar (10) ile Zincirlemeli Masallar (3) başlıkları altında toplandığı görülmüştür. Tasnif esnasında Asıl Halk Masalları'nın "Dinî Masallar" alt başlığı ile Zincirlemeli Masallar'ın "Hileli Masallar", "Bitmemiş Masallar" ve "Diğer Zincirleme Masallar" alt başlıklarında masal tespit edilememiştir.

Eberhard-Boratav tip kataloğunda ise İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama, Kötü Ruhla Yaşama, Zina ve Baştan Çıkarma, Acayip İcraat ve Olaylar, Acayip Tesadüfler, Komik Hikâyeleri, Hırsız ve Dedektif başlıklarında masal bulunamamıştır.

Kahramanmaraş masallarının motifleri ise Stith Thompson'ın Motif Index of Folk Literature adlı eserine göre incelenmiş ve 703'ü farklı 1717 motif tespit edilmiştir. Bu motifler, Motif Index'teki numaralara göre verilmiştir. Bunlar arasında sihir, olağanüstülük, hayvan, imtihanlar, devler, aldatmalar, şans-talih, cemiyet, mükafatlar ve cezalar, cinsiyet ve formülüstik unsurlarla ilgili motiflerin çok sayıda olduğu ortaya çıkarılmıştır. Hayatın tabiatı, yasak, ölüm ve mitolojik motifler ise birkaç taneyi geçmemektedir. 1-2 istisna dışında tezde "Türkçe motif" olarak nitelendirilecek (T) işaretli motif yoktur. Bunun sebebi de motif araştırmasında Motif İndeks'in alt gruplarda bulunamayan motifler için söz konusu motifi içeren üst grubun tercih edilmesidir. İstisnaları ise deyimler ile bazı formülistik sayılardır.

Yöre masalları formeller yönünden de zenginlik göstermekle beraber masalların eskiye oranla daha az anlatılmasından kaynaklanan bir zayıflamadan bahsedilebilir. Tespit edilen formellerin daha çok "giriş" ve "bitiş" formelleri olması da bu sebeptir.

Genel olarak Kahramanmaraş masallarının dünya masallarıyla tip ve motif bakımından gösterdiği müştereklikler, masalın evrensel olması sebebiyledir.

SÖZLÜK

Aaliim: Ağlıyorum

Aanatmak: Anlatmak

Aaşam: Akşam

Aaşamata: Akşama kadar

Aaşamdan akıllı: Akşamdan itibaren

Abalı: Aba giyen

Acer: Yeni

Acık: Biraz

Acımış: Açmış

Ad vurmak: Ad koymak

Adam akıllı: Oldukça, bir hayli iyi bir şekilde

Adam bellemek: Değerli bir kişi zannetmek

Adamlık şekilleri kalmamak: “Perişan olmak, insanlıktan çıkmak” anlamında deyim.

Afiyetlenmek: Bir güzel, iştahla yemek

Agşam: Akşam

Ağıt çalmak: Ağlamak, ağıt yakmak

Ağliik: Ağlıyoruz

Ahacık /Ahacıka: İşte.

Ahır dağımı: Ahır dağı gibi

Ahtar: Aktar

Aklını yemek: Delirmek

Al Allah kulunu zapteyle delini: “Aşırı, dengesiz hareketler yapmak” anlamında deyim.

Al ha vur ha: Yoğun şekilde meşgul olmak, çok çalışmak

Ala bucu: Az biraz

Alayıcığı: Tümü, tamamı, hepsi.

Aldalamak: Alt etmek, yenmek, aldatmak

Aldıyman: Aldığıyla

Alıcı gurd: Çok kurnaz

Alıcın: Alacaksın

Alık: Aldı

Alicısan: Alacaksın

Aliyi: Hepsi

Allah gulu olmak: “Değer taşımak” anlamında deyim.

Allah hayırını vermek: “Ne kadar aptalsın” anlamında deyim.

Allah ona vereceğini vermek: “Başında yeteri kadar derdi olmak” anlamında deyim.

Allah’ın bol olduğu adam git olduğu yer: “İssız yer” anlamında deyim.

Allah’ın işi çok, bazarda gişi çok: “Allah çeşit çeşit insan yaratmış, amaca uygun kişi bulunabilir.” anlamında atasözü.

Allem etmek gulleme etmek: “Ne yapıp edip amacına ulaşmak” anlamında deyim.

Alma: Elma

Almışlar biçmişler: Değerlendirme yapmışlar, enine boyuna konuşmuşlar.

Amana: Aman ha

Anan aşşaa baban yukarı: “Çok şey olduktan sonra” anlamında deyim.

Anasından bir kere doomak/doğmak: “Bir işi bir defa yapmak” anlamında deyim.

Anca: Biraz, biraz durunca, o zamana kadar.

Aniinen: Ana ile

Apdal: Davulcu, aşık

Aptal: Derviş, davulcu, aşık

Arab: Hizmetçi

Aralarında almak biçmek: “KONUŞMAK, İSTİŞARE ETMEK” anlamında deyim.

Arere: Ara ara

Arı sili: Tertemiz

Ariye vermek: “ZARAR VERMEK, ZAYII ETMEK” anlamında deyim.

Arkası (tır tır) getmek: “KORKUDAN ALTINA YAPMAK” anlamında deyim.

Arkasını değişmek: Elbise, çamaşır değiştirmek

Arkasını yümek: Elbisesini, çamaşırını yıkamak

Artı: Artık, başka

Asbap: Elbise

Asdırcı: Astıracak

Asidi: Eksikti

Aslı var olmak: Gerçek olmak

Aslı yok olmak: Gerçek olmamak

Aş vermek: Aşermek

Atıp kafayı yatmak: Uyumak

Ay parçası gibi: “Çok güzel” anlamında deyim.

Ayak üstü gezmek: “SAĞLIKLI OLMAK, SAĞLIĞINA KAVUŞMAK” anlamında deyim.

Ayan olmak: “Bilinmeyen bir şeyi içinde hissederek bilmek /Şaşırmak.” anlamında deyim.

Ayhırı gelmek: Karşı gelmek

Ayın on dördü gimi parıl parıl etmek: “Çok güzel olmak” anlamında deyim.

Aynamak: Anlamak

Ayvah: Eyvah

Azatlama: Azat etmek

Azdırmak: Bir yere terk etmek, kendi başına bırakmak, azat etmek

Azıtmak: Bir yere terk etmek, kendi başına bırakmak, azat etmek

Azzık: Azık

Baaça: Bahçe

Baam: Bakayım

Baan: Bana

Babal: Vebal

Babali boynuna olmak: “Sorumlusu kendi olmak” anlamında deyim.

Babamın evinden getirecek değilim ya: “Çocuk Allah vergisidir, alınıp getirilecek bir şey değildir.” anlamında bir deyim.

Babiç: Pabuç, ayakkabı

Babiyen: Babanın

Babyiid: Babayiğit, delikanlı

Bağ /Bağa: Bana

Bağ: Bey

bahak bahiyim: Bakalım

Baham: Bakayım

Bahıcın: Bakacaksın

Bahım: Bakayım.

Bahs devri olmak: “Konu değişmek” anlamında deyim.

Baklov: Baklava

Bakmaya gıymamak: “Çok güzel olmak” anlamında deyim.

Barabar: Beraber

Barim: Bari

Baş gelememek: “Üstesinden gelememek, becerememek” anlamında deyim.

Baş tacı yapmak: “Çok değer vermek, hürmet etmek” anlamında deyim.

Başarı almak: “Bir şey kazanmak” anlamında deyim.

Başgöz etmek: “Evlendirmek” anlamında deyim.

Başına gelen bişmiş tavın başına gelmemek: “Felaketlere uğramak, çok sıkıntılar yaşamak” anlamında deyim.

Başından iş geçmek: “Çeşitli felaketler, sıkıntılar yaşamak” anlamında deyim.

Başından kesememek, dibinden yıhamamak: “Kolayca vazgeçememek” anlamında deyim.

Başını yümek: Banyo yaptırmak

Başının derdine bakmak: “Başının çaresine bakmak, kendi başına çözüm bulmaya çalışmak” anlamında deyim.

Batman: Eski bir ağırlık ölçüsü

Bayaktan: Demin

Bayça: Bahçe

Bazlambac: Bazlama, börek

Beddaa: Beddua

Beriden ayırır: Buranın tersine, diğer taraftaki

Besleme: Karın tokluğuna hizmetçilik yaptırılan kız

Beşik kertme: Birbiriyle evlenecek kişileri bebeklikte belirleme.

Bezircancı: Bezircan, tüccar

Bıyığın altı domalmamak: “Tokluk eseri görünmemek” anlamında deyim.

Biat etmek: Uymak, otoritesini kabul etmek

Biddenesi: Bir tanesi, birisi

Bilelemek: Bileylemek, keskinleştirmek

Bilenzik: Bilezik

Binmim: Binmiyorum

Bir dediği iki olmamak: “Sözü geçmek, mutlak otorite olmak” anlamında deyim.

Bir demlik: Bütünüyle, temelli, tam manasıyla, iyice

Bir enselesen ensesi gitmek: “Biraz gayretle foyası meydana çıkmak” anlamında deyim.

Bir gün beş gün derkene: “Az bir zaman gibi görünürken uzamak” anlamında deyim.

Bir hal etmek: “Çaresine bakmak, üstesinden gelmek” anlamında deyim.

Bir iş olmak: “Arkasında gizli şeyler bulunmak” anlamında deyim.

Bir müddetdir beri: Bir süredir

Bir paralık etmek: “Rezil etmek” anlamında deyim.

Bir yol: Bir defa, bir sefer

Bire beşe bakmamak: “Fiyatını önemsememek”

Bire: Pire

Birez: Biraz

Bişet: Bir şey

Bit tene: Bir tane

Bitii: Biraz

Bitiisi: Bir kısmı.

Bitiy: Biraz

Bitiysi: Birazı

Biyle bilye: Böyle böyle, bu şekilde

Biz: Bir tür iğne

Biznen/Biziynen: Bizimle

Bocu: Köpek

Boğazı büyük: “Obur” anlamında deyim.

Boğazlamak: Boğazını kesip öldürmek

Bok yemesi: Haltı, kabahati

Boon: Bugün

Boöz/Bööz: Bu kez, bu defa

Boşa toprak tepelemek: “Kalıbının adamı olmamak, görevini yapamamak” anlamında deyim.

Boydan düşmek: “Bitkin düşmek” anlamında deyim.

Boyraz: Poyraz

Boyun boyuna sarılmak: Birbirini kucaklamak

Boyuna: Sürekli, devamlı

Boyunduruk: Çiftin hayvan tarafından çekilmesi için hayvanın boynuna takılan eğer

Böcük /böycük: Böcek

Böök: Büyük

Böömek: Büyümek

Böön: Bu defa

Bööz/Böözlüm: Bu kez, bu defa

Börk: Başlık, bere

Buaz: Bu defa

Buga: Buna

Bulucu: Bulacak

Bunda: Bu defa, bu kez

Burada şurda orda derken: “Epey uğraştıktan sonra” anlamında deyim.

Burculamak: Güzel koku sürmek

Buriye: Buraya

Bük: Akarsu kıyısında bulunan dikenli çalılık, böğürtlen, böğürtlen çalılığı.

Büklük: Akarsu kıyısında bulunan dikenli çalılık, böğürtlen, böğürtlen çalılığı.

Bürk: Börk, başlık

Cah: Saray, makam

Camıs/Camış/Camız: Manda

Can alık can vermek: Can ekişmek

Canavar: Kurt

Cangama: Gürültü, patırtı, kargaşa, yüksek ses.

Canı diinenmek: “Bedenen rahatlamak” anlamında deyim.

Canın neyin aşını istemek: “Canı bir Şey istememek” anlamında deyim.

Cardın: Büyük fare, lağım faresi

Cavur: Gavur.

Caz garısı: Cadı, kötü niyetli yaşlı kadın.

Cekad: Ceket

Cellat etmek: ldrtmek, idam ettirmek

Cened ganad etmek: “Derdest etmek, el ve ayaklarından tutarak taşımak” anlamında deyim.

Cenk etmek: Dvşmek, savaşmak

Cenklik: Kuvvet, yiğitlik mücadelesi

Cere: İçi sırlı, küçük toprak kp

Cet: Jet

Cızma: Çizme

Cikcik: Cıvcıv

Cikcil cikcil yanıp durmak: “Parlamak” anlamında deyim.

Cinbrk: Ot veya kağıttan yapılan külah, ta, brk

Cinlik: Banyo vb. yerlerin tavanıyla evin tavanı arasında elli-altmış santim kadar boyu bulunan erzak, eski eşya deposu

Ciraat/Cirehad: Cerehat

Cirit: Mızrağa benzer bir sopa ile at üstünde oynanan geleneksel bir oyun

Corcor: Őarjr

Cöb: Cep

Cumburlata: Cumbur ederek

Cücük: Cıvcıv, kuş yavrusu.

Cüd sürmek: Çift sürmek

Cüd: Çift

Çağranda: Çağırdığı zaman

Çalanaçır: Çalana kadar

Çalıp çığırnak: Çalıp söylemek

Çarmah: Çarmıh

Çarpmak: Çalışmak

Çatanak: çatal, çift dal

Çelik: Eskiden kullanılan bir tahıl ölçme aracı

Çelmemek: Çemremek, yukarı toplamak

Çenileme /Çenildeme: Küçük hayvan havlaması

Çenteleşmek: Didinmek, uğraşmak

Çerçe: Çerçi

Çerçi: Eskiden köylerde dolaşıp incik boncuk satan kimse

Çereme çekmek: Sıkıntı çekmek, bedel ödemek

Çereme: Cereme, bedel, sıkıntı

Çıbık: Çubuk

Çıkık: Çıkmış

Çıpkı: Kamçı

Çırığ: Çarık

Çırığının yarısı içerde yarısı dışarıda olmak: “Fakirlik, mahçupluk” anlamında deyim.

Çırpamak: Kamçulamak

Çihîğ: Çıkıyor, çıkar

Çil yavrusu gibi kaçışmak: “Her biri bir yana dağılmak” anlamında deyim.

Çimdirmek: Banyo yaptırmak

Çimmek: Banyo yapmak, yıkanmak

Çingan: Çingene

Çit sürmek: Çift sürmek

Çit: Çift, Çift sürmek

Çitil: Küçük kova

Çitlim: Üzüm salkımı

Çoban durmak: Çobanlığa başlamak

Çok mu çok: Oldukça, bir hayli

Çor çocuk: Çoluk çocuk, aile

Çömütmek: Çömelmek

Çul: Kilim vb. türünden sergi

Çulpaz: Çul, kıldan yapılmış kilim.

Çüd sürmek: Çift sürmek, tarla sürmek

Çüd/Çüt: Çift sürme

Daa: Dağ

Dabi: Tabi

Dahmak: Takmak

Dam dutmak: Ev kiralamak, ev yapmak

Dam loğlamak: Toprak damları yuvarlak bir taşla sıkıştırmak.

Dam: Ev, çatı

Dar düşmek: “Bir yere kendini zor atmak, sığınmak” anlamında deyim.

Darak: Tarak

Darbız: Nemli

Darı: Mısır

Darılmak: Daralmak, zorda kalmak, sıkıntıya düşmek

Daş yağması etmek: Taşa tutmak

Davar: Küçükbaş hayvan

Davarlık: Ağıl

Daya: Dağa

Dayaklı: Karşılık gelecek

Deenemek: Dinlemek

Deermenin boğazlaası: Değirmenin buğday haznesi

Değermek: Değdirmek

Değnemek: Dinlemek

Delitmek: Delirmek

Dellal: Tellal

Dembildek: Darbuka

Deme: Değil mi?

Denetlemek: Bakmak

Depik: Tekme

Derdek: Kamış

Dereköy: K.Maraş'ın bir köyü

Dergah dokumak: Gergef, nakış işlemek

Derhe/Darha: Tehre, küçük balta, nacak

Derin hoca: Büyük alim, uzman hoca

Deşirmek: Toplamak.

Deşirmenin: Devşirmeyle, toplamakla

Deşmek: Kazmak

Develik: Deve ahır

Devilkisi: Ertesi

Devliki/Devilki: Ertesi, sonraki (gün)

Devlüküün/Devriki gün: Ertesi, sonraki gün.

Devresi gün: Ertesi gün

Dezze: Teyze

Dıkmak: İçeri sokmak

Diha: İşte

Dii: Diyor

Diin: Diyorsun

Diinedikten kelli: Dinledikten sonra

Diinedmek: Dinletmek

Dik dik yemek: Tık tık diye gagasını yere vurarak yemek

Dike: Tike, kuşbaşı et

Dilaan: Dileğin

Dili sütlü: Tatlı dilli

Dilki: Tilki

Dinelmek: Ayakta durmak

Dinnemek: dinlemek

Diri dirliği olmak: “Bir şeyin kişinin varlığı, sermayesi, geçim yolu” anlamında deyim.

Dirilmek: İyileşmek

Divanlı: K.Maraş'ın bir mahallesi

Diyal/Diyel: Değil

Diye mi: Değil mi?

Diyeni: Diyerekten

Diyo hi: Diyor ki

Diyör: Diyor

Diyr: Diyor

Doğan ay gibi: “Çok güzel” anlamında deyim.

Doğan aya sen doğma ben doğum demek: “Çok güzel olma.” anlamında bir deyim.

Doğdur: Doktor

Doksan dokuz teviri tebbah: Doksan dokuzluk tespih.

Dolanıp çevrilmek/çevrinmek: Gezmek, dolaşıp durmak

Dombalak: Takla

Don kazanı: Çamaşır suyu ısıtılan kazan

Don satırı: Çamaşır kovası

Don suyu: Çamaşır suyu

Don yumak: Çamaşır yıkamak

Doyuramiin: Doyuramıyorsun

Doyurmak: İyi-kuvvetli vurmak

Dökiyn: Döküyorsun

Döş: Göğüs

Döyüs: Deyyus

Duz ekmek yemek: “Arkadaşlık etmek, ikram görmek” anlamında deyim.

Duz: Tuz

Düğürücü/Düğürce: Kız isteyen

Düğürçülük: Kız istemek

Dükkandar: Dükkancı

Düneen: Dün

Dünyadiyeken: Dünyadayken

Dünyanın malı dünyada kalır: “Kişi ne denli zengin de olsa kullanabileceği sınırlıdır.” anlamında atasözü.

Düşünmediy: Düşünmedi ki

Düven: Dükkan

Ebe: Nine, büyük anne

Ecer: Yeni

Ecerlemek: Yenilemek.

Ede: Ağabey, kardeş

Edee: Eder misin?

Edik: Ayakkabı

Efkar: Üzüntü

Eğer: Ya, belki

Eğere: Eğer

Ekmeden biçmek: “Bir vurumluk etmek” anlamında deyim.

Eksere: Ekseri, genelde

Elepen: Kertenkele

Eletmek: İletmek, götürmek

Elini yüzüne tutmak: “Gururunu ayak altına alarak bir işi yapmak” anlamında deyim.

Ellemek: El vurmak, dokunmak, yoklamak

Emeğini eline vermek: “Haksızlık etmek, hakkını yemek, zarara uğratmak” anlamında deyim.

Emmi: Amca

Emzikci: Emziren kadın, süt annesi

Ener: Eğer

Enik: Hayvan yavrusu

Enik: İnmiş

Ensesi sızıl sızıl etmek: “Endişelenmek” anlamında deyim.

Epey epey: Oldukça, bir hayli

Epii: Epeyce, bir hayli

Epiidir: Epey zamandır

Epmek: Ekmek

Erden: Erkenden

Erlik birlik: “Yiğitlik tek seferde yapmaktır.” anlamında atasözü.

Essah: Gerçek, sahi

Evermek: Evlendirmek

Evi yihıla: “Yuvası dağılsın.” anlamında bir beddua.

Evi yihıla: Olmaz olsun

Evig: Evin

Evii yihılmaya: “Evin yıkılmaya.” anlamında bir ters beddua.

Evreeç/Evraaç: Saç üzerinde ekmek pişirmede kullanılan uzun, tahtadan yapılmış ev aleti.

Evren/Evran: Yılan

Eyasını: Ayağını

Eyle: Öyle

Eylece: Öylece

Ezriyel: Azrail

Ezvahane: Eczane

Fakire: Zavallı, fukara, garip

Fel fel bahii: Bel bel bakıyor, aptal aptal bakıyor.

Ferferlemek: Halsizlik, sersemlemek, sekteye uğramak, sarhoşluk

Fıncıddidim: Fırlattıydım

Fıncıtmak: Fırlatmak

Firik: Taze, henüz olgunlaşmamış, turfanda

Fugara: Fukara, fakir

Gaarme: Karganın gak gak diye ses çıkarması

Gabık: Kabuk

Gafasını vurdurmak: Öldürtmek, idam ettirmek

Galmıyaşın: Kalmayınca

Gamalak sırtlı: “Babayiğit, uzun boylu kişi” anlamında deyim.

Gamalak: Sedir ağacı

Gapıp goyurmak: “Kapıp koyvermek, salıvermek, harekete geçmek, olanca gücüyle hamle yapmak” anlamında deyim.

Gapıyı beklemek: Evi korumak

Garar goymak: “Kanaat getirmek” anlamında deyim.

Garerimi ver: “Hükmümü, layığı ver; cezama razıyım” anlamında deyim.

Gargol: Karakol

Garı: Yaşlı kadın

Garışganlık: Karışıklık, kargaşa

Garnı sırtına çıkmak: “Çok doymak” anlamında deyim.

Gaseved: Gam, kasvet

Gasevedî dağılmak: “Sıkıntısı geçmek” anlamında deyim.

Gatır: Katır

Gavralamak: Kavramak, tutmak

Gayaa: Kayığa

Gayım: Sıkı, sağlam

Gayımca: Sıkı, sağlam bir şekilde

Gayıp açılma yapmak: “Gaipten haber almak” anlamında deyim.

Gayıtsız olmak: Endişe etmemek. kaygılanmamak

Gaz damı: Kaz ahırı

Gaz: Kaz

Gazan çatmak: Kazanı kullanmaya hazırlamak

Gazanca getmek: Çalışmaya gitmek

Geçenkine döndermek: Öncekine benzetmek

Geçmişine rahmet: “Atalarına rahmet olsun” anlamında alkış.

Gedip gelmemek yitip bulunmamak: “Ortadan kaybolmak” anlamında deyim.

Gel zaman git zaman: “Bir zaman sonra, zamanı geldiğinde” anlamında deyim.

Gelikti: Gelmişti

Gelmez yola getsin: “Bir daha dönemesin.” anlamında beddua.

Gemicik: Kemik

Gendi halini bulmak: “Büyüyüp serpilmek” anlamında deyim.

Gereği yok: İhtiyaç duymuyorum, lazım değil

Geyo: Giyiyor

Gezdikten kelli: Gezdikten sonra

Gılba: Kible

Gılımış: Kılıyormuş

Gırag: Kırılım

Gırg: Kırk

Gırılıcık: Kırılacağız, ölüp yok olacağız

Gırılı: Kırılıyor

Gırılmak: Kırılmak, ölüp yok olmak

Gısraa: Kısrağı

Gıymat: Kıymet

Gızdırmak: Isıtmak

Gızıl gurt: “Yaman, sıkı adam” anlamında deyim.

Gidik: Gitti, giderek, gidip

Gidişti: Gidişmek

Gimi: Gibi

Gişi: Koca

Goca: Koca

Golan: Çift demiri

Golunun zoruna çarpmak: “Kendi gücüyle, bileğinin hakkıyla kazanmak” anlamında deyim.

Golunun zoruna: Bilek gücüyle, bedenen

Gonuşdidik: Konuştuyduk

Gopuyöler: Koşuyorlar

Goya: Güya

Goyaa: Koyuğa, kuytuya

Goyarmak/Goyartmak: Bırakmak, koyvermek

Goyun: Koyun

Goz bulambacı: Tedavi amacıyla cevizden ezilip yapılan merhem.

Göğnü düşmek: “Aşık olmak” anlamında deyim.

Gölük: At, merkep, beygir

Göö: Gök

Gööye: Göge

Görenek: Gösterilecek şey

Göresi gelmek: Özlemek

Göt atmış dünyii kendi dorultmamak: “Çivisi çıkmış işler için bir şey yapmamak, sorumluluktan kaçmak” anlamında deyim.

Göynek: İç çamaşırı, gömlek.

Göynü vurulmak: Aşık olmak

Gözel: Güzel

Gözü baharkene: Henüz hayattayken

Gözü kirlenmek: “Uykusu gelmek” anlamında deyim.

Gözüne çalmak: Gözüne ilişmek, dikkatini çekmek

Gözüne görükmek: “Korkutmak, tehdit etmek” anlamında deyim.

Gözünün ucuynan azıcık da ona bakmak: “İltifat etmek, bahtının açılmasına yardım etmek” anlamında deyim.

Gözünüze dizinize dursun: “Nankörlüğünün karşılığında belaya uğra.” anlamında beddua.

Gubar: Toprak

Gubarmak: Kabarmak

Gudama: Leblebi

Guffatlı: Kuvvetli

Gunnamak: Eti yenmeyen hayvanın yavrulaması

Gurdalamak: Kurcalamak, üzerini aramak

Gurk: Cıvciv anası tavuk

Gursaksız: Aç gözlü

Gurşun dökdürmek: Halk inanişinde tedavi veya koruma amacıyla yapılan bir uygulama

Guş dırnanı dutturamamak: “Muhteşem, görkemli olmak” anlamında deyim.

Gülüm sarım: “Tanışıp konuşma, hasret giderme, muhabbet” anlamında deyim.

Gümbür zambur: Paldır küldür

Gümbür zommada: Paldır küldür

Gün görmek: “Mutlu olmak” anlamında deyim.

Günlernen: Günlerce

Günü vakti gelmek: Vakti olmak

Gürz: Eski bir silah

Güva: Güveyi

Güveylük: Güveyi

Haabe/Heebe: Heybe

Haabe: Heybe

Habar: Haber

Habarı kendinde olmamak: “Kendinden haberi olmamak, kendinden geçmek, bayılmak” anlamında deyim.

Habarlanmak: Haberi olmak

Hacet kapısı: Duada ihtiyacın arz edildiği manevi makam

Haciye getmek: Hacca gitmek

Haha hihi: Gülme

Haket: Masal, hikaye

Halaka: Halka, meclis.

Halbır/Halbur: Kalbur.

Halek olmak: Mahvolmak, helak olmak, kendinden geçmek.

Halınız ne kılığınız ne diye sormak: “Hal hatır sormak” anlamında deyim.

Halta: Halka, tasma boyunduruk

Haltacı: Halka, tasma boyunduruk yapan

Hambal: Hamal

Hangı: Hangi

Hapab: Takunya, nalın

Haplim: saplayayım

Haral: Büyük çuval.

Harpada goparmak: Çekip koparmak

Hatın: Hatun

Havla çevirmek: Helva kavurmak, yapmak

Havla: Helva

Hayme/Hayma: Ot yığını.

Hazırki halından da olmak: “Daha fazla kötüleşmek” anlamında deyim.

Hazırki: Bulunan, bulunduğu

Hazırlık görmek: Hazırlık yapmak

Hazine yarmak: Hazineyi soymak, çalmak

Hazlanmak: Sevmek, hoşlanmak

Hazlanmamak: Hoşlanmamak.

Heç olsun: Hiç olmazsa

Heç: Hiç

Heçe getmek: Boşa gitmek

Hedaye: Hediye

Heeri: Gayrı, artık, işte, ya

Helise: Lapa

Hepice: Hepsi

Her gahrını çekmek: “Her sıkıntısına katlanmak, bütün masrafını üstlenmek” anlamında deyim.

Herkeş: Herkes

Hers: Hırs

- Hetif/Heltif: Üzüm salkımı, tanesi.
- Heykat etme: Masal, hikaye anlatma
- Heykat: Masal, hikaye
- Heyket: Rekat (Namaz)
- Heyle olsa: Nasıl olsa
- Heyye: Evet
- Hezen: Çatıya uzatılmış uzun ağaç kütüğü
- Hıltan: Kürdan
- Hızma: Burun halkası
- Hızmalı: Burun halka olan
- Hop/Hopuc: Omuz, sırt
- Horanta: Aile
- Hoş beş: Tanışıp konuşma, hasret giderme, muhabbet
- Ibrık/Irbık: İbrik
- Ibrıknan: İbrik ile
- İcık: Biraz
- İpırahat: Çok rahat, uslu, sakin
- İrast gelmek: Rastlamak
- İşgın: Fide
- İşımak: Hava aydınlanmak, güneş doğmak
- İz: Az
- İzar: Kadın giysisi, kara çarşaf
- İçerlemek: İçten içe üzülmek
- İçine gurd düşmek: “Şüphelenmek” anlamında deyim.
- İçirmikler: İçirmemişler

İğde: Elbistan İlçesi'nin bir kasabası.

İhtilam olmak: Banyo yapmaya ihtiyaç duymak

İisan: İnsan

İki canlı: Hamile

İki direm bir çekirdek: “Şık, yakışıklı” anlamında deyim.

İkiüün: İki gün

İkiye bir: İkide bir

İlarahmetullah: Allahın emri gereği, Allah rahmet etsin

İlen/İlaan: Leğen

İlmin arkasını bulmak/çalışmak: “İlim tahsil etmek, alim olmak” anlamında deyim.

İm: Em, ilaç

İmresemek: İmrenmek.

İnaa: İneği

İncez: İncöz, bir erik türü

İnek sıkmak: İnek sağmak

İnliye zırlayе: Ağlayıp inleyerek

İnsanlık onda kalmak: “Kendisine yapılan kötülöklere karşılık vermemek” anlamında deyim.

İpte ilmekte durmamak: “Çok hareketli olmak” anlamında bir deyim.

İras gelmek: Rastlamak

İrüya: Rüya

İsabet ya: Olacak bu ya

İskaltul: Elbistan İlçesi'nin İğde Kasabası'nda bir yer adı.

İstirahını almak: Dinlenmek, istirahat etmek

İş dutmak: İş yapmak

İşemik: Çiş, sidik

İşmar etmek: Yüzdeki organlarla yapılan gizli işaret

İte dönmek: Köpeğe benzemek, köpek haline gelmek

İter getmez çeker gelmez: Halsiz, zayıf

İzinin üstüne geri dönmek: “Gittiği yerden hemen geri gelmek” anlamında deyim.

İzliicin: İzleyeceksin

Kafasına dikmek: İçmek

Kafasına yatmak: “Uygun bulmak” anlamında deyim.

Kafasını diinemek: “Ruhen rahat etmek, kafasını meşgul etmemek” anlamında deyim.

Kahat: Kağıt, pusula

Kahiler: Kalkıyorlar

Kahpelik yapmak: “İhanet etmek” anlamında deyim.

Kalan: Artık.

Kanı kaynamak: “Sevgi duymak” anlamında deyim.

Kapıt: Pardüsü, kürk.

Kapıya sahip olmak: Evi korumak

Karağı: Ucu kanca biçiminde sopa

Kardaşınız: Kardeşiniz

Karnı ağrısın: “Sıkıntı yaşasın.” anlamında hafif beddua.

Karnı kitli: Perili, büyülenmiş

Karnını burnunu doyurmak: Yemek yemek, yemek yedirmek

Karpuz calağı: Yetmemiş, ham karpuz.

Karpuz çalağı gibi yere yuvarlanmak: “Yuvarlanıp düşmek” anlamında deyim.

Karşı çıkmak: Karşılama

Kat: Bina

Kater: Katar

Kaza: Durak, konak, yerleşim yeri

Keklik ötmez keven bitmez yer: Issız yer

Kekmek: Söylenmek, sık sık eleştirmek eleştirmek, beddua etmek

Kele: Bre

Kelek: Olmamış karpuz, kavun

Kelle: Kere, defa

Kelli: Sonra.

Kerkez: Kerkenez

Kesesine koymamak: “Yanına bırakmamak, intikam almak” anlamında deyim.

Kesilmeyek: Kesilmemiş

Keven: Dikenli, yakacak olarak kullanılan bir bitki.

Kılba: Kible

Kılıcının altından geçmek: “Pes etmek, yenilgiyi kabul etmek” anlamında deyim.

Kılıncı darı deşirmek: “Kılıncı işe yaramamak, görevini yerine getirememek” anlamında deyim.

Kırbaç döşemek: Kırbaç vurmak

Kırdırmak: Öldürmek, ölmesine sebep olmak.

Kırkaç: Kırbaç

Kırklı: Kırk günlük

Kıyas kabul etmemek: “Diğerlerinden çok farklı olmak” anlamında deyim.

Kıyık: Çuvaldız, büyük iğne.

Kızı bitirmek: “İsteyip almak” anlamında deyim.

Kimin: Gibi

Kipse: Kispet, at ve savaş takımı, eğer.

Kıraçlemek: Kireçlemek, kireçle temizlemek, arındırmak

Kirlenik: Kirlenmiş

Kirmen: Yünden ip yapmaya yarayan el aleti.

Kisget: Kışpet, at ve savaş takımı, eğer.

Kişiflemek: İzlemek, gizlice takip etmek

Kitaphane: Kütüphane

Koca: Yaşlı, yaşlı adam

Kohüyr: Kokuyor

Kolan: İp.

Komiip: Komayıp, bırakmayıp

Konşı: Komşu

Kopmak: Koşmak

Kopmuş kuvartmış: Kapıp koyvermek

Kos: Koz, Ceviz

Koşığ: Koşuyor

Koyuk: Koymuş

Köm: Dağ, kır evi, dağdaki ağıl

Kömmek: Gömmek

Kör palta: Kesme özelliğini yitirmiş balta.

Köse: Sakalı çıkmayan kişi

Köynek: Gömlek

Kulağının altı “vızııt” bile dememek: “Tokluk eseri görünmemek” anlamında deyim.

Kuş tüymedik: “Hiç kullanılmamış” anlamında deyim.

Kuyucak: K.Maraş’ın bir köyü

Kül başınıza: “Belaya uğrayın.” anlamında bir beddua.

Külüstür: Eski, yaşlı.

Küncü: Susam

Künde/Günde: Her gün

Küp Garı: Cadı karısı

Küraa: Küreği

Laalek: Leylek

Laf olsun diye: “Öylesine, ciddi olmadan” anlamında deyim.

Laf vermek: Cevap vermek; anlatmak, hikaye etmek; dedikodu yapmak

Loda: İçine saman konan yer

Lov: Loğ, toprak damları sıkıştırmaya yarayan yuvarlak taş.

Löküs: Gazyağı, tüpgaz gibi yakıtların kullanıldığı bir aydınlatma aracı, lamba.

Maccır maccır çeynemek: Sakız gibi çiğnemek

Maffetmek: Mahvetmek

Mağrup: Mağrip, batı

Mağsere kazanı: Büyük kazan

Mahana: Bahane

Makara: Bahane

Mal maral goymamak: Hayvan bırakmamak

Mal maral: Hayvan

Mal: Büyük baş hayvan, inek, sığır

Mangır: Para

Maşup: Maşrık, doğu

Mehlem: Merhem

Memek: Meme

Metelik: Eski bir para türü

Metrese: Medrese

Mıh/Mık: Çivi

Mıhıyet olmak: Gözetmek, korumak, sahip çıkmak.

Mıntığa temizliği: Mıntuka temizliği, belli bir alanın emirle temizletilmesi

Mızraklı: İlmihal kitabı

Miccik: Küçük

Miik: Miyiz

Minnetçi: Ricacı

Miradına getirmek: Muradına ermek

Mismillah: Bismillah

Mukaat olmak: Mukayyet olmak, sahip çıkmak, korumak

Mümkünsüz: İmkanı yok, imkansız

Naabım: Ne yapayım

Naadar: Ne kadar

Naamat: Nimet

Nahar: Nahır, sığır sürüsü

Naharcı: Nahırcı, Sığır çobanı

Nahır güdmek: İnek, keçi vs. otlatmak.

Nahırcı: Çoban.

Namazla: Seccade

Ne ben söyliyem/söyleyim, ne sen duy/dinle: “Anlatması zor, sıkıntılı şey” anlamında deyim.

Ne deyip de ne söylemek: “Acizlik durumu, söylenecek bir şeyin olmaması hali” anlamında deyim.

Ne di: Ne diye

Ne dii: Ne diyor

Neçün: Niçin?

Nedmiş nedememiş: “Çalışmış çabalamış, her ne kadar uğraştıysa da” anlamında deyim.

Needicin: Ne yapacaksın?

Nen çalmak: Ninni söylemek

Neyin aşını ister canı (bir şeyin aşını canı istememek): “Gözü yemek filan görmemek” anlamında deyim.

Neyin necisi olduğu belirsiz olmak: “Kim olduğu bilinmemek” anlamında deyim.

Niineycin: Ne yapacaksın?

Niineyniz: Ne yapacaksınız?

Niiniyo: Ne yapıyor?

Niye: Neye

Noluyön: Sana ne oluyor?

Nootak: Ne yapalım?

Nootum: Ne yapayım?

Nootuyon: Ne yapıyorsun?

Nottun: Ne yaptın?

Nottun: Ne yaptın?

O günün hökmüne: “O zamanki bedelle, o zamanki fiyatla” anlamında deyim.

O zamanaca/ zamanaçın: O zamana kadar

Ocaa yansıgı: “Evi yıkılsın.” anlamında beddua.

Ocağın batmaya: “Evin yıkılmasın.” anlamında bir ters beddua.

Ocağına düşmek: “Zorda kalıp yardım istemek” anlamında deyim.

Oenik: Uyanık

Okuntu: Düğün daveti

Olii: Oluyor

Olucu: Olacak

Olur hali galmamak: “Mahvolmak, harap olmak, elden çıkmak” anlamında deyim.

Oma: Kalça

Omzuna çalmak: Sirtına almak

Ondan kolay ne var: Çok kolay

Onuynan: Onunla

Oolan: Oğlan

Ora senin bura benim: Bir hayli dolaşmak

Orakcı: Orakla ekin, ot biçen işçi

Ordahıların: Oradakilerin

Oreye: Oraya

Orta yollu: Orta halli

Ortancıl: Ortanca

Ortancılık: Ortanca

Oturuncak: Oturunca

Öğlişin: Öyleyse

Öğün: Yemek

Ölük: Ölmüş, öldü

Ören: Yıkık yer

Örme: Pamuk veya keçi kılından saç örgüsü şeklinde bükülmüş ipten üç sıralı olarak yapılan halat.

Öte beri: “Bir hayli uğraştıktan sonra” anlamında deyim.

Öte etmek beri etmek: “Çalışmak, çabalamak” anlamında deyim.

Öte oynayıp beri oynamak: Uğraşmak

Öte yüz: Karşı kıyı, karşı taraf

Öylan: Öğlen

Öyleşin: Öyleyse

Palan: Eşek semeri

Palaz: Çul, basit dokuma kilim

Palta: Balta.

Pambık/Pambuk: Pamuk

Papil: Gafil

Para her müşkülü halleder: “Para her problemi çözer.” anlamında bir atasözü.

Paradan yıkılacağı kalmamak: “Çok zengin olmak” anlamında deyim.

Pehlil: Aptal, ahmak, saf

Pençe: Tutam, avuç

Pendir: Peynir

Perdah etmek: Cilalamak, parlatmak

Pıldır pıldır parlamak: Çok parlamak

Pisi pisine getmek: “Boş yere ölmek” anlamında deyim.

Portmak: Manda, deve yavrusu

Post: Hayvan derisi

Posta çektirmek: Üzerine hayvan derisi geçirmek

Postan: Bir şeyin kişinin varlığı, sermayesi, geçim yolu

Punar: Pınar

Pusmak: Saklanmak, gizlenmek

Pürçüğ: Yaprak

Rahatını almak: “Dinlenmek” anlamında deyim.

Razı gelmek: Kabul etmek

Rembil: Remil, bir çeşit fal

Saa: Sağ

Saa: Sana

Sabaanan/Sabahanan: Sabahleyin

Saban: Çift sürmeye yarayan araç

Sac: Kalkan yerine kullanmak için ekmek sacı

Sacaayınan: Saağıyla

Sa sahala karışmak: "Perişanlık, bakımsızlık" anlamında deyim.

Sağ: Sana

Sağa: Sana

Sağaşlamak: Sağmak, sıyırmak

Sağıyıp: Sağıp

Sahab: Sahip

Sahız: Sakız

Samırdana samırdana: Homurdanarak, sokranarak

Samimiyetlik yapmak: Yakınlık kurmak

Sandaale: Sandalye

Satır: Kova, büyük bakraç; kesici alet

Satmim: Satmıyorum

Savışmak: Savuşmak, Sıvışmak

Savuşup gitmek: ekilip gitmek

Sebil olmak: "Bedelsiz olmak, hayrat olarak kullanılmak" anlamında deyim.

Sebil: suyun serbest, parasız oluşu, su hayratı

See: Sana

Sektelemek: Sekmek

Selahet: Selahiyet, yetki

- Serçeli ayna: Sırçalı ayna
- Ses semit yok: “Ses seda çıkmamak” anlamında deyim.
- Sesinden zar gelmek: Feryat etmek
- Sevil: Sefil, saf
- Sevli: Selvi, servi
- Seyirtmek: Koşmak, Saldırmak
- Sıkıyö: Sağıyor
- Sıklet: Ağırılık, yük, sıkıntı
- Sınamak: Denemek, sınava tabi tutmak
- Sınıglı: Kırık
- Sınıim: Sınıyorum
- Sırt değiştirmek: “Elbise, kıyafet değiştirmek” anlamında deyim.
- Sırtıızı başıızı geyin: Giyinip kuşanın
- Siftah: İlk olarak, başta, önce
- Sigara tabakası: İçine tütün-sigara konulup cepte-kuşakta taşınan metal kutu.
- Sille: Tokat
- Sini: Geniş kap
- Sinilti: İnilti
- Sinmek: Saklanmak
- Sokuldu geldi: Yanaştı
- Solin: Soluyorsun
- Somiye: Somya, sedir
- Soona: Sonra
- Soriğ: Soruyor
- Soyha: Değersiz, uğursuz kişi

Soyra: Sonra

Sögünme /Söğürme/Söörme: Fırınlama, fırında pişirme, kebab yapma

Söğük: Çatıların kenarları

Su dökmek: “Tuvalete gidip ihtiyaç gidermek, küçük aptes” anlamında deyim.

Su dökünmek: “Yıkanmak” anlamında deyim.

Suç bastırmak: “Haksız tepki vererek suçunu örtmeye çalışmak” anlamında deyim.

Sufre: Sofra

Susundan ölmek: Çok susamak

Suvak: Sıva, toprak sıva

Suvamak: Sıvamak

Sülahi: Sürahi

Süllüm: Merdiven, basamak.

Şavhı: Şavkı, parıltısı

Şemaden/Şemedan: Şamdan

Şeyle: Şöyle

Şişik: Şişmiş

Şooru/Şoore: Çorba.

Şu yan bu yan: “Enine boyuna” anlamında deyim.

Şura senin bura benim: “Epey uğraştıktan sonra” anlamında deyim.

Şurda gedip burada gedip: Epey yer dolaşıp

Tağdim: Takdim

Taha: İşte

Tahtiinen: Tahta ile

Tam takır ortada kalmak: “Parasız, desteksiz kalmak” anlamında deyim.

Tama: Ya, işte.

Tavşan yamaca geçmek: “İş işten geçmek” anlamında deyim.

Tebbah: Tesbih

Tek gerekmez: Aman lazım değil

Teker meker: Birer birer

Tekke: Tepe

Tellal: Yüksek sesle bağırarak emir duyuran görevli.

Tenbeh: Tembih

Tene: Tane

Tengir mengir: Tangur tungur

Tepik: Tekme

Terih: Tarih

Teşt: Geniş, derinliği az bir kap, büyük leğen

Tevirli: Devirli

Tohac: Tokaç, çamaşır yıkamakta kullanılan tahta sopa

Tohacı çekmek: Tokçla dövmek

Tohaç gaydırmak: “Tokaçla dövmek” anlamında deyim.

Tohmacık: Tohum

Toy: Düğün

Tozu dumana katmak: “Süratli bir şekilde yol almak” anlamında deyim.

Tuluk: İçine gıda maddesi konulan hayvan derisi

Tulung: Tuluk, tulum, şişman

Tusba: Kaplumbağa

Tutar hali olmamak: “Yaralanma veya hastalıktan dolayı güçsüz düşmek” anlamında deyim.

Tuula: Tavla, at ahır

Tüm tüs: Bütünüyle, tamamen

Türtermek: Dürtmek, dokundurmak

Tüsüz: Tüysüz

Tüülü: Tüylü

Tüyünü çeksen yağ damlamak: “Semiz, besili olma” anlamında deyim.

Uçcalığın: Usulca, yavaşça

Uçun: İçin

Uku: Uyku

Un bulamacı: Bir tür yemek, zengin yemeği

Usçalın: Yavaşça

Uşak: Çocuk, çocuklar

Uurunda/Ööründe: Önünde, yanında; gizlisinde, arkasında, görünmeyen yanında

Üce: Yüce, yüksek, yukarı

Üç otuz bir on yaşında: “Çok yaşlı” anlamında deyim.

Üç otuz bir on: Yüz

Üç-dört dombalağı birden attırmak: Canını çok yakıp aşırı tepki vermesine sebep olmak

Üleş: Leş

Ülkmek: Ürmek

Vadesi o yolda olmak: “Kaderinde o şekilde öleceği yazılı olmak” anlamında deyim.

Vahat: Vakit

Vahır vahır etmek: Kazların ses çıkarması

Vahtı olmamak: Yaşlanmak

Vahtı zamanın zuhurunda: Bir zamanlar

Vahyedde: Vakitte

Varıp varıyor: Varmak, ulaşmak

Varıyatlı: Varlıklı, zengin

Varmak: Kadının erkekle evlenmesi

Velhan olmak: Bozulmak, darmadağın olmak, mahvolmak, harap olmak, elden çıkmak

Vericidin: Verecektin

Vermezse Mabut niilse Mahmut: Vermezse Mabut neylesin Mahmut. “Kendinde bir meziyet olmayan kişi zorlamayla bir işi beceremez.” anlamında bir atasözü.

Vınılayıp durmak: İnlemek, feryat etmek

Vuranaşın: Vurunca

Yaalaşmak: Yaklaşmak

Yaalık: Mendil

Yaddı: Yattığı

Yal: Köpek vb. hayvanların yiyeceği

Yalın yapıldak: “Hazırlıksız, silahsız, tedbirsiz” anlamında deyim.

Yallah mı deyince: “Kaldırıp götürerek, hoplayınca” anlamında deyim.

Yamacında kimse kalmamak: “Karşısında rakibi kalmamak” anlamında deyim.

Yanına komamak: “İntikam almak” anlamında deyim.

Yanında yönünde: Yanında yöresinde, etrafında

Yapıya: Yapıyorsun

Yastı: Yassı

Yaş tahtaya basmamak: “Tuzağa düşmemek” anlamında deyim.

Yaşcağızın kesile: “Ölesin!” anlamında beddua.

Yaşın ömrün tükene: “Ölesin!” anlamında beddua.

Yatağını dökmek: Yatağını yıkayıp temizlemek

Yatsın: Yatsı vakti

Yavaşın: Ağır olun, bekleyin

Yayan: Yaya olarak

Yazı: Ova, kır

Yazının yüzü: Ovanın ortası

Yedkin/Yetkin/Yetgin: Yetişkin, evlenme çağı gelmiş

Yekinmek: Doğrulmak, kalkmak

Yektir bas yektir bas: Topallayarak yürümek.

Yektir hop yektir hop getmek: Topallayarak yürümek.

Yen: Başörtüsü

Yere giresiz: “Ölesiniz!” anlamında bir beddua.

Yetmek: Olgunlaşmak.

Yetti miydi: Olgunlaştığında

Yeyicin: Yiyeceksin

Yeyin: Bol

Yıhıy: Yıkıyor, temizliyor

Yıkıcım: Yıkıyacağım

Yıldır yıldır parlamak: Çok parlamak

Yılışmak: Çirkince gülmek

Yitekleme: İtekleme.

Yitmek: İtmek

Yivkinet: Gamze, yanak çukuru

Yiyör: Yiyor

Yokarı: Yukarı

Yoklamak: Kontrol etmek

Yol çekmek: “Yolculuk yapmak” anlamında deyim.

Yol yolak olmamak: “Çaresizlik, gidecek yolun bulunmaması” anlamında deyim.

Yola ravan olmak: Yola koyulmak

Yolak: küçük, dar yol

Yolu yaklaştırmak: Gideceği yere varmak üzere olmak, hedefe yakın olmak

Yolu yolağı bilmemek: “Yol yordam bilmemek” anlamında deyim.

Yoodurmak: Yoldurmak, kaptırmak, çaldırmak

Yörümek: Yürümek

Yuhalmak: İncelmek.

Yumuşa salmak: Bir iş yapmasını emretmek

Yuusük: Yüzük

Yüklük: Eski evlerde yorgan, döşek gibi şeylerin konulduğu bölme

Yüksük: Yüzük

Yületmek: Bileyletmek, keskinleştirmek

Yülümek: Kesmek, traş etmek

Yüzünü azdırmak: Surat asmak

Zahar: Herhalde, galiba; acaba

Zamanın berhinde: Vakti zamanında, zamanın birinde

Zar gelmek: İnlemek

Zarını: Ağlayıp inleyen

Zebella gibi şişmek: “Aşırı derecede şişmek” anlamında deyim.

Zıhım olsun: “Lanet olsun.” anlamında beddua.

Zıngırdak: Çıngırak

Zıs zırman deli: Zır deli

Zibillik: Çöplük

Zopa: Sopa, dayak

Zürriyet: Çocuk

MOTİFLER İNDEKSİ

- A182.3. Tanrı (Melek) ölümlüyle konuşur (12)
- A1251. Ağaçtan yaratılan insan (47)
- A2493.4. Köpek ve insan arasındaki dostluk (56)
- B11. Ejderha (22)
- B71. Deniz atı (44)
- B103.1.1. Eşek tarafından altın üretilmesi (58)
- B133.1. Gerçeği söyleyen at kahramanı tehlikeye karşı uyarır (6)
- B171. Sihirli tavuk (horoz) (4)
- B171.2.2.1. Dev öldüren kahraman (4, 5, 10, 35)
- B172. Sihirli Kuş (13)
- B184. Sihirli dört ayaklı hayvanlar (58)
- B184.1. Sihirli at (34, 43)
- B184.6. Sihirli koyun (40, 54)
- B211.1.1. Konuşan koyun (54)
- B211.1.2. Konuşan keçi (70)
- B211.1.3. Konuşan at (2, 7, 35, 44)
- B211.1.5.1. Konuşan öküz (2)
- B211.1.7. Konuşan köpek (7, 17, 56)
- B211.2.2. Konuşan aslan (6)
- B211.2.3. Konuşan ayı (1, 41, 70)
- B211.2.4. Konuşan kurt (23, 41)
- B211.2.5. Konuşan tilki (1, 2, 41, 70)
- B211.2.6. Konuşan tavşan (41)
- B211.3. Konuşan kuş (20, 21, 30, 39, 40, 47, 58)

B211.3.2. Konuşan horoz (30)

B211.3.6. Konuşan karga (1, 58)

B211.4. Konuşan böcekler (3)

B211.6.1. Konuşan yılan (2, 19, 25)

B215.1. Kuş dili (13)

B217.5. Kuş dili öğrenilir (39)

B242. Kuşların padişahı-kralı (13)

B243. Balıkların padişahı-kralı (26, 51)

B275. Hayvanlar cezalandırılır (70)

B322. Yardımcı hayvan yiyecek ister (70)

B322.1. Kahraman, yardımcı hayvana kendi etinden yedirmek ister. Kartal, sırtında taşıdığı kahramandan yiyecek ister. Kahraman, yiyecek bittiği vakit kendi etinden bir parça verir (4, 40)

B365.0.1. Kuş yavruları kurtuldukları için müteşekkirdir (4, 40)

B375.1. Müteşekkir balık suya döner (26)

B401. Yardımcı at (6, 9, 33, 34, 35)

B421. Yardımcı köpek (56)

B431.2. Yardımcı aslan (6, 8, 9)

B450. Yardımcı kuşlar (18, 30)

B451.4. Yardımcı karga (1)

B455.3. Yardımcı kartal (13, 40)

B457.2. Yardımcı Güvercin (9)

B469.5. Yardımcı horoz (30)

B470. Yardımcı balıklar (6, 14, 51)

B481. Yardımcı böcekler (3)

B491.1. Yardımcı yılan (25)

- B551. Hayvanlar insanı su üzerinde taşır (44)
- B560. Hayvanlar insanlara nasihat eder (6)
- B582.2. Hayvanlar prensesi elde etmek için kahramana yardım ederler (47)
- B601.1.1. Ayı, kaçırdığı kızı kendisine eş yapar (40)
- B604.1. Yılanla evlenme (19)
- B640. Hayvan şeklindeki insanla evlenme (17)
- C331. Arkaya bakma yasağı (16)
- C401. Belli bir zamanda konuşma yasağı (16)
- C421. Olağanüstü kocanın sırlarını açıklama yasağı (19)
- C423. Harikuladeliklerin ifşa edilmesi (19)
- C563. Padişahın-Kralın yasakları (43, 44, 53)
- C610. Yasaklanan bölge (10, 36)
- C611. Yasaklanan oda (42)
- C614.1.4 Yasaklanan yön (27)
- D10. Kişinin farklı kılığa-cinsiyete dönüşmesi (9, 18)
- D150. İnsanın kuşa dönüşmesi (20, 21)
- D154.2. İnsanın güvercine dönüşmesi (13)
- D170. İnsanın balığa dönüşmesi (42)
- D180. İnsanın böceğe dönüşmesi (27)
- D185.1. İnsanın sineğe dönüşmesi (19)
- D191. İnsanın yılanla dönüşmesi (7, 18, 19)
- D200. İnsanın objeye dönüşmesi (42)
- D211.5. İnsanın elmaya dönüşmesi (7)
- D215. İnsanın ağaca dönüşmesi (7)
- D216. İnsanın kütüğe dönüşmesi (42)

- D231. İnsanın taş kesilmesi (16, 33, 44, 48)
- D251. İnsanın tasa-tabağa dönüşmesi (7, 18, 19)
- D253. İnsanın dikiş iğnesine dönüşmesi (19)
- D283. İnsanın suya-pınara dönüşmesi (7, 18, 19)
- D354.1. Güvercinin insana dönüşmesi (13)
- D395. Kurbağanın insana dönüşmesi (16)
- D400. Dönüşümün diğer şekilleri (42)
- D435.1.1. Heykelin canlı hâle gelmesi (27)
- D440. Nesnenin hayvana dönüşmesi (48)
- D610. Dönüşümün tekrarlanması (15)
- D700. Şahısta büyüünün bozulması (17)
- D712.2.1. Ateşin içerisine atma ile büyüünün bozulması (21)
- D712.5. Vurma ile büyüünün bozulması (22)
- D753. Sihirli muskanın çıkması ile sihrin bozulması (52)
- D789. Büyüünün bozulmasının diğer anlamları (20, 46)
- D810. Sihirli nesnelerin hediye edilmesi (9, 54)
- D812. Sihirli obje, olağanüstü varlıktan alınır (33)
- D812.11. Sihirli obje devden alınır (43)
- D831. Hileli değiştirme sayesinde sihirli objelerin kazanılması (65)
- D833. Hile ile devden sihirli obje kazanılır (10)
- D835. Sihirli objeyi geri alıncaya kadar çocuk ağlar (31, 52)
- D932. Sihirli dağ (20, 35)
- D955. Sihirli yaprak (30)
- D956. Sihirli çubuk (sopa) (44)
- D965.1. Sihirli adamotu (25)

- D975.2. Sihirli gül (42)
- D981.12. Sihirli nar (55)
- D991. Sihirli saç-kıl (9, 35)
- D1001. Sihirli tükürük (9)
- D1018. Hayvanın sihirli sütü (35)
- D1021. Sihirli tüy (4)
- D1023. Sihirli kıl (34, 43, 44)
- D1024. Sihirli yumurta (4)
- D1025. Hayvanın sihirli derisi (27)
- D1029.5. Hayvanın sihirli tükürüğü (4)
- D1051. Sihirli elbise (4)
- D1053. Sihirli gömlek (13)
- D1057. Sihirli kemer (19)
- D1074. Sihirli bilezik (31)
- D1076. Sihirli yüzük (6, 34)
- D1083.1. Sihirli hançer (6)
- D1153. Sihirli masa (sofra) (58)
- D1163. Sihirli Ayna (43)
- D1171. Sihirli kaplar (56)
- D1254. Sihirli değnek (baston, asa) (43)
- D1275.4. Sihirli şiir (42)
- D1282.1. Sihirli tokmak (58)
- D1311. Kehanet, fal için kullanılan sihirli objeler (21)
- D1311.6.1. Ay (yıldızlar), soruları cevaplar (21)
- D1316.15. Görünmez yapan şapka (24)

- D1454.2.1. Dudaktan-Yanaktan dökülen çiçekler (güller) (29, 30)
- D1454.4.2. Gözyaşlarından meydana gelen mücevher (29)
- D1552. Dağların ve kayaların açılıp kapanması (20, 43)
- D1557.4. Türbenin kapısı sihirle açılıp kapanır (30, 31, 52)
- D1610. Konuşan sihirli nesnelere (7)
- D1610.2. Konuşan ağaç (23, 70)
- D1610.5. Konuşan baş (22)
- D1641.7.1. Kendi kendine yuvarlanan baş (18)
- D1788. Yıkanmadan dolayı sihirli değişme (45)
- D1810.8.3.1.1. Rüyada hastalıkla ilgili öğüt (25)
- D1812.5.1. Uğursuz şeyler (26, 46)
- D1960. Sihirli uyku (21)
- D2060. Sihir vasıtasıyla ölme veya vücudun bir kısmının yaralanması (42)
- D2093. Sihirle yarılan duvar (29)
- D2095. Sihirle yok olma (görünmeme) (42)
- D2120. Sihirli taşıma (44)
- D2121.4. Mesafe yok edilerek yapılan sihirli seyahat (42)
- D2131. Sihirle yeraltında seyahat (40)
- D2161.1. Sihirle özel hastalıkların tedavisi (45)
- E33. Kayıp organla yeniden diriltme (29)
- E52. Sihirli muskayla diriltme (52)
- E63. Dua ile dirilme (9, 27, 39, 44, 47)
- E64.15. Sihirli altın vasıtasıyla canlanma (28, 31)
- E80.3. Su vasıtasıyla canlanma (36)
- E114. Tükürükle canlanma (4)

- E121.5.2. Mukaddes adamın duası ile canlanma (45)
- E149.3. İlk defa yürüyen çocuğun dokunuşuyla dirilme (29)
- E711.10. Kılıçta ruh (6)
- F11.3. Rüyada âşık olma (13)
- F91. Alt dünyaya (gizli aleme) açılan kapı (14, 22)
- F98. Alt dünyaya hayvan (koyun) sırtında inme (4, 40)
- F101.3. Kartal üzerinde alt dünyadan dönüş (5, 27, 40)
- F122. Devlerin ülkesine seyahat (9)
- F234. Periye dönüşme (17)
- F234.1. Hayvan şeklindeki peri (17)
- F234.1.15. Kuş şeklindeki peri (21)
- F234.1.15.2. Güvercin şeklindeki peri (13)
- F234.2. İnsan şeklindeki periler (18, 46)
- F252.1. Perilerin (Cinlerin) padişahı-kralı (11, 13, 18)
- F252.1.0.2. Su altındaki ülkenin kralı (27)
- F253. Perilerin olağanüstü gücü (18)
- F300. Perilerle evlenme veya irtibat kurma (17, 18, 21, 46)
- F301. Perilerin aşkı-sevgisi (46)
- F312.1.1. Yeni doğan çocuğa iyi dileklerde bulunan periler (31, 52)
- F322.5. Periler ülkesinden kurtuluş (17)
- F325. Periler tarafından zorla kaçırılan insan (17)
- F347. Perilerin nasihati (31)
- F451. Cüce (16)
- F500. Olağanüstü İnsan (14, 42)
- F529.4. İnsanların vücudunun içerisinde bulunan küçük hayvanlar (26)

- F531.0.4. Dev Kadın (19, 34, 65)
- F531.1.1. Kör dev (9)
- F531.1.3.3. Tek bacaklı (topal) dev (6, 11, 33, 57)
- F531.5.1. İnsan ve devin dostluğu (9)
- F531.5.6. Devin insanlara hediyesi (9, 30)
- F531.5.7. Dev insanların evliliği (36)
- F531.6.2. Devlerin mekânı (9)
- F531.6.2.1. Devler, dağlarda veya mağaralarda yaşarlar (30)
- F531.6.12.6. Devlerin insanlar tarafından öldürülmesi (4, 9, 26)
- F531.6.16.1. Bekçi devler (11)
- F555.1. Altın saç (44)
- F555.2. Gümüş saç (44)
- F575.1. Olağanüstü güzellikte kadın (9, 14, 31, 44, 48, 51, 52)
- F575.2. Yakışıklı Erkek (11, 18)
- F575.3. Olağanüstü güzellikte çocuk (29, 44)
- F576. Olağanüstü çirkinlik (52)
- F601.2 Evlilik sınavında kahramana yardım eden olağanüstü arkadaşlar (47)
- F611.2.5. Güçlü adam devi öldürür (6, 11)
- F611.3.2.5. Devlerle savaşan küçük çocuk onları yener (26)
- F617. Güçlü güreşçi (6, 40)
- F628.2.3. Devleri öldüren kuvvetli adam (40)
- F660.1. Erkek kardeşler olağanüstü hüneri elde ederler (27)
- F679.5. Başarılı avcı (37)
- F711.1. Altın saray (19, 52)
- F715.2.1. Kan nehri (46)

- F715.2.3. Süt nehri (46)
- F715.9. Kırmızı nehir (46)
- F725. Deniz altındaki dünya (14)
- F752.1. Altın dağları (24)
- F757. Olağanüstü mağara (20)
- F764. Yer altında şehir (5)
- F770. Olağanüstü binalar ve eşyalar (42)
- F771. Olağanüstü kale (saray, ev) (44)
- F771.1.1. Altın kale (saray, ev) (30)
- F786.1. Altın ve gümüş sandalyeler (27)
- F787. Altın yatak (21)
- F811.7. Olağanüstü meyve veren ağaç (43)
- F813.2. Olağanüstü üzüm (14)
- F814. Olağanüstü çiçek (29, 44)
- F814.2. Konuşan çiçekler (7)
- F821. Olağanüstü elbise (kaftan, giysi vs.) (4, 22)
- F823.1. Altın ayakkabı (28)
- F825. Olağanüstü yüzük (34)
- F836. Olağanüstü yay (37)
- F899. Diğer olağanüstü objeler (19)
- F932.12. Konuşan su (nehir, dere, ırmak, pınar...) (7)
- F950. Olağanüstü tedaviler (27)
- F954.2.1. Konuşmaya mecbur tutulan dilsiz prensesin masalın sonunda bir soru ile dili çözülür (27)
- F960. Olağanüstü doğum (29)

- F970. Bitkiler ve ağaçların olağanüstü davranışları (38)
- F980. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar (33, 34)
- F989. Hayvanlarla ilgili olağanüstü olaylar (çeşitli) (28)
- F1041.1. Olağanüstü ölüm (52, 70)
- F1041.1.1. Üzüntüden ölüm (3)
- F1041.1.11. Korkudan ölme (15, 33, 41)
- G11.2. İnsan eti yiyen (yamyam) dev (5, 6, 10, 35, 36, 39, 40)
- G11.6. İnsan eti yiyen (yamyam) dev kadın (8, 34)
- G15. Dev her gün insan yer (4)
- G84. Evine dönen dev (cadı) insan kokusu alır (7)
- G100.1. Kocaman dev (4)
- G200. Büyücü (Cadı) (44)
- G242. Uçan büyücü (cadı) (7)
- G242.4. Ağaca (Küpe) binerek uçan büyücü (cadı) (6, 52, 56, 65)
- G278. Cadının ölümü (7)
- G302.12.5. Cin bir kızla evlenir (22)
- G302.8. Cinin yardımı (34)
- G334. Devin esiri olan insanlar (10)
- G361.1.3. Beş başlı dev (6)
- G361.1.4. Yedi başlı dev (6)
- G376. Küçük bir çocuk şeklindeki dev (21, 40)
- G410. Devin hâkimiyetini kıran insan (35, 39)
- G462. Devin evinde hizmetçi olan insan (4, 30)
- G500. Mağlup olan dev (35)
- G512. Devin öldürülmesi (39, 40, 65)

- G512.1.2. Devlin başının kesilmesi (6)
- G530. Devlin akrabalarının kahramana yardım etmesi (7)
- G550. Devden kurtulma (7, 10, 19)
- G570. Dev korkutulur (11, 26, 57)
- G572. Devi hileyle korkutma (57)
- G610. Devden çalma (36)
- G610.3. Devden bir Şey çalma vazifesi (44)
- H11.1. Baştan geçeni hikâye etme (20)
- H12. Şarkı söyleyerek tanıma (3)
- H12.3. Türkü söyleyerek tanıma (12, 37)
- H36.1. Ayakkabı testi (28)
- H50. Fiziksel davranışlardan veya vücuttaki işaretle tanıma (37)
- H51.1. Doğum esnasında vücuda meydana gelen işaretle tanıma (20)
- H51.1. Yara izinden tanıma (65)
- H75. Saç vasıtasıyla tanıma (6)
- H80. İşaretle tanıma (4)
- H82. Haberci tarafından gönderilen tanıma işaretleri (19, 42)
- H82.3. Sevgililer arasında alıp verilen hatıra ile tanıma (40)
- H87. Çiçekle tanıma (56)
- H93. Mücevher vasıtasıyla tanıma (56)
- H94. Yüzükle tanıma (7, 28)
- H94.4.1. Süt dolu kaptaki yüzükten sevgiliyi tanıma (6)
- H113. Mendille tanıma (9, 35)
- H117. Kesik elbise ile tanıma (24)
- H120. İşaretle tanıma (çeşitli) (24, 28, 35, 39, 53)

- H125. Silahlarla tanıma (56)
- H171.2. Kuş krallık seçimini gösterir (12)
- H316. Adaylık testi: Prenses tercih ettiği kişiyi elma atarak seçer (4, 16)
- H326. Hünerle aşk sınavı (27)
- H326.3. Avcılıktaki beceriyle evlilik testi (37)
- H327. Damat testi: Zeka ve öğrenme (24, 47)
- H331.4.2. Adaylık yarışması: Ok atma (37)
- H331.5. Adaylık yarışması: Koşu (33)
- H331.6. Adaylık yarışması: Güreşme (37)
- H343. Aşk sınavı: Dilsiz prensesi konuşmaya mecbur etme (47)
- H359. Diğer aşk sınavları (7, 10, 13, 15, 16, 19, 21, 34)
- H383. Ev işleri becerisi (53)
- H386. Gelin sınavları: İtaat (19)
- H465. Kadının sabrını deneme (53)
- H495. Annelik sınavı (21)
- H501. Akıl sınavı (30, 49, 50)
- H502. Öğrenme sınavı (42)
- H504. El işinde hüner sınavı (28)
- H506. Beceriklilik sınavı (26)
- H508. Belirli sorulara cevap bulma sınavı (49, 50)
- H540.3. Kral bilmece sorar (49, 50)
- H552. Padişahın-Kralın bilmeceğini çözen kızın şehzadeyle evlenmesi (49, 50)
- H561.1. Padişahın-Kralın bilmecelerini çözen akıllı köylü kızı (49, 50)
- H563. Hüner sınavları (42)
- H600. Sembolik yorumlar-manalar (14)

- H611.1. Olgun ve içi geçmiş karpuzla evlenme isteğinin belirtilmesi (9, 33)
- H790. Olağanüstü durumlar üzerine düzenlenen bilmeceler (49, 50)
- H921. Kral (Baba) (26, 34)
- H934.1. Kadın kocasını görevlendirir (28)
- H934.3. Üvey anne tarafından verilen görevler (21, 30)
- H939.4. Devlin verdiği görevler (7, 30)
- H940. Görevin verilmesi (çeşitli) (14, 35, 69)
- H960. Kabiliyet ve akıl yoluyla yerine getirilen vazifeler (30, 44)
- H971. Görevlerin yaşlı adamın yardımıyla yerine getirilmesi (43, 47)
- H1010. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vazifeler (14, 15, 16, 18, 19, 33)
- H1104. Bir gecede saray yapma (19)
- H1141. Çok fazla yeme (38)
- H1151. Çalma vazifesi (10, 56)
- H1162. Belli bir insanı öldürmek (65)
- H1233.1. Araştırmaya yardımcı yaşlı adam (13)
- H1242. En küçük kardeş araştırmayı tek başına başarır (5)
- H1270. Alt dünyada araştırma (4)
- H1289.3. Devlerin ülkesinde araştırma (26, 33)
- H1361. Aslan sütünü arama (9, 34, 35)
- H1376.9. Talihin araştırılması (38)
- H1381.2.2.1. Evlat bilinmeyen babasını araştırır (43)
- H1381.3.1.1.1. Resimde görmüş olduğu kız üzerine araştırma (48)
- H1381.3.1.2.2. Kahramanın rüyasında gördüğü kız için araştırma (13)
- H1385.3.1. Kaybolan karı ve çocuğun araştırılması (51, 69)
- H1385.4. Kaybolan kocanın araştırılması (18, 19, 42)

- H1400. Korku sınavı (33)
- H1410. Korku sınavları: Korkunç bir yerde durma (56)
- H1471. En genç oğlan canavarı öldürmek için bekler ve başarılı olur (8)
- H1471.1. Kralın bahçesindeki hırsızlar için nöbet (4)
- H1500. Sabır sınavları (53)
- H1545. Açlıkla mücadele sınavı (42)
- H1555. Doğruluk sınavı (9)
- H1556. Sadâkat sınavı (53)
- H1557. İtaat sınavları (26)
- J30. Anlam çıkarılarak kazanılan bilgi (41)
- J34.3. Gurbete çıkma (39, 42)
- J140. Eğitim yoluyla kazanılan akıl (bilgi) (42)
- J151. Yaşlı insanlardan öğrenilen bilgi (35)
- J152. Bilgeden (Hocadan) öğrenilen akıl (bilgi) (21, 25, 36, 42)
- J154. Ölmek üzere olan babanın nasihatı (10, 26)
- J157. Rüyada öğrenilen bilgi (12, 44)
- J652. Uyarılara karşı dikkatsizlik (6)
- J1054. Adam annesinin uyanlarını göz ardı eder ve cezalandırılır (37)
- J1110. Akıllı insanlar (57, 58, 66)
- J1111. Akıllı-Becerikli kız (30, 49, 50, 56)
- J1113. Akıllı-Becerikli oğlan (9, 26, 34, 37, 41, 42)
- J1700. Aptallar (Ahmaklar) (58, 60, 62, 63)
- J1701. Aptal kadın (59)
- J1713. Aptal evli çiftler (61)
- J1851. Hayvan veya objeye hediye (59, 61)

- J1851.2. Kuşlara hediyeler (61)
- J1852. Hayvanlara malları satmak (65)
- J2093.2. Değerli mücevheri yiyecekle değişen kadın (59)
- J2400. Aptalca taklitler (61)
- J2668. Aptal, kardeşlerine ihanet eder (65)
- K11. Yarış hileyle kazanılır (44, 47, 57)
- K100. Aldatıcı anlaşmalar (35)
- K140. Değersiz nesnelere satışı (66)
- K150. Sahte hizmet satışı (9)
- K335. Hırsız, mal sahibini korkutup eşyaların yanından kaçar (65)
- K420. Hırsız malını kaybeder veya yakalanır (47)
- K500. Aldatarak tehlikeden ya da ölümden kurtulma (2, 8, 28, 57)
- K511. Değiştirilen mektup (10, 21, 51)
- K620. Muhafızı aldatarak kaçma (40)
- K730. Tuzakta yakalanmış kurban (1)
- K850. Hileli oyunlar (9, 35)
- K851. Aldatıcı oyun: Birbirini yakma (53)
- K950. Hile ile öldürmenin diğer şekilleri (70)
- K953.2. Yılanın öldürmesi (18)
- K1011. Göz ilacı (25, 35, 39)
- K1350. Kadın hile ile ikna eder veya kur yapar (46)
- K1357. Kaybedilen eşin (sevgilinin) yeniden elde edilmesi (21)
- K1501. Karısı tarafından bir başkasıyla aldatılan adam (54)
- K1601. Aldatıcı kendi tuzağına düşer (2)
- K1810. Kıyafet değiştirerek aldatma (6)

- K1834. Bir insanın değişik insanların kılıklarına girmesi (35)
- K1836.5. Erkeğin başka bir erkek kılığına girmesi (21, 37)
- K1837. Kadının erkek kılığına girmesi (32, 56)
- K1839. Diğer aldatmalarla kıyafet değiştirme (9, 10)
- K1860. Yalandan ölü veya uyku numarası yaparak aldatma (47, 66)
- K1870. İllüzyonlar (28)
- K1887. Hayalî sesler (47)
- K1911. Sahte gelin (30, 52)
- K1931.2. Sahtekârlar, kahramanı yeraltı dünyasına bırakırlar (40)
- K1945. Yalandan hastalıkla sahtekarlık (43)
- K1980. Diğer sahtekârlıklar (44, 66)
- K2030. İki yüzlü kimseler (1)
- K2115. Hayvan doğurdu iftirası: Kadının biri çocukları hayvanla değiştirilip hayvan doğurmakla itham edilir (43, 44)
- K2117. Mektup değiştirilerek (yanlış mesajla) iftiraya uğrayan kadın (21, 45)
- K2127. Hırsızlıkla ilgili iftira (42)
- K2150. Suçlu görülen masumlar (26)
- K2150. Suçlu görülen masumlar (42)
- K2155.1.1. Katil olarak suçlamak için kanlı bıçak masum kişinin yatağına (cebine) saklanır (45)
- K2210. Hain akrabalar (18, 21, 30, 43, 45)
- K2211.0.1. Hain büyük erkek kardeşler (4)
- K2212. Hain kız kardeş (abla) (36, 43)
- K2214. Hain teyze (31)
- K2218.1. Hain kaynana (45)
- K2246. Hain akrabalar (28)

- K2246.1. Hain padişah-kral (14)
- K2255. Hain çoban (51)
- K2295. Hain Hayvanlar (2)
- K2297. Hain arkadaşlar (1, 39, 40, 51)
- K2300. Diğer aldatmalar (59, 65)
- K2370. Çeşitli aldatmalar (21)
- L10. En küçük oğlanın zaferi (10, 27)
- L50. Muzaffer en küçük kız (22, 56)
- L55.1. Üvey kız horlanır (30)
- L101. Talihi yaver gitmeyen kahraman (42)
- L111.1 Gurbete gidiş ve dönüş (13)
- L111.4.1. Öksüz kahraman oğlan (9)
- L111.4.2. Öksüz kahraman kız (32)
- L111.4.3. Kahraman olan öksüz kardeşler (45)
- L113.1.6.1. Kahraman olarak çobanın kızı (49, 50)
- L114.4. Hilekar kahraman (44, 47)
- L121. Aptal kahraman (59)
- L143. Yoksul zengin olur (29, 38)
- L162. Mütevazı kadın kahraman prensle (kralla) evlenir (30)
- L312. Küçük kuvvetli adam devi mağlûp eder (35)
- M100. Adaklar ve antlar (12)
- M118. Başı üzerine yemin etmek (6, 20)
- M150. Diğer antlar ve yeminler (7, 56)
- M201. Söz ve anlaşmaların yapılması (6, 43, 44, 53)
- M202. Anlaşma veya söz vermenin yerine getirilmesi (47)

- M205. Söz verme ve vaadin bozulması (12, 43, 44)
- M225. Yemek için gözlerin değiştirilmesi (30, 31, 39)
- M241.1. Kazancı bölme: Gelinin yarısını talep etme (26)
- M244. Hayvanlar ve insanlar arasında anlaşma (2, 25, 47, 70)
- M411.10. Devlerin bedduası (30, 33)
- M430. Şahısların bedduası (9, 16, 35)
- M454. Beddua ile cinsiyet değiştirme (33)
- N2.6.1. Kız kardeşlerle bahse girme (32)
- N101. Kaderin değiştirilmezliği (28)
- N134. Şansın değişmesi şahısların tesiriyledir (38)
- N134.1.3. Cezalandırma ile şahıslar, şanslarını kaybederler (37)
- N200. Talihin iyi hediyeleri (38)
- N310. Kaza ile ayrı düşmeler (12)
- N330. Kazaen ölme veya öldürme (42, 69)
- N350. Kazaen malın kaybedilmesi (32)
- N400. Şanslı kazalar (29, 59)
- (T)N402. Kazaen zengin olma (41)
- N450. Sırlara kulak misafiri olma (21, 35, 48)
- N451.1. Saklanılan yerde kazara hayvanların sırlarını öğrenme (41)
- N455. İnsanların konuşmasına kulak misafiri olma (20)
- N455.12. Babası tarafından kısmetine verilen kız (9, 34)
- N511. Yeraltındaki hazine (65)
- N511.1. İnsanlar tarafından gömülen hazine (59)
- N512. Mağaranın içindeki hazine (47)
- N519. Hazine mağarada bulunur (66)

- N711. Kral (Prens) tesadüfen kızı bulur ve onunla evlenir (30, 31)
- N733. Erkek kardeşlerin tesadüfen karşılaşmaları (12)
- N812. Yardımcı dev (9, 39)
- N813. Yardımcı cin, peri, ruh (34, 38)
- N814. Yardımcı melek (29, 52)
- N815. Yardımcı peri (18)
- N819. Olağanüstü yardımcıları (çeşitli) (6, 15, 26)
- N819.1. Yardımcı ölü (21)
- N820. Yardımcı insanlar (45)
- N825. Yaşlı şahısların yardımı (16)
- N825.1. Çocuk sahibi olmayan yaşlı çift kahramanı benimser (18, 43)
- N825.2. Yardımcı yaşlı adam (13, 30, 47)
- N825.3. Yardımcı yaşlı kadın (25, 27, 28)
- N827. Yardımcı çocuklar (31, 52)
- N828. Yardımcı kahraman (33)
- N831. Yardımcı kız (4, 9, 16, 27, 37)
- N832. Yardımcı oğlan (7, 20, 43)
- N838. Yardımcı kahraman (34)
- N841. Yardımcı çoban (18, 25, 31)
- N844. Yardımcı Derviş, Hızır, pir vb. (37)
- N851. Yardımcı tüccar (52)
- N854. Yardımcı köylü (45)
- N856. Yardımcı ormancı (29)
- P12. Kralların karakteri (23)
- P16. Kralın saltanatının sonu (42)

- P16.7. Kral öldürülür (48)
- P30. Prensler-Şehzadeler (11, 42)
- P40. Prensesler-Padişahın kızları (9, 26, 34, 56)
- P110. Padişahın-Kralın vezirleri (9, 22, 34, 42)
- P120. Din adamları (27)
- P170.0.1. Cariyeler (22)
- P178.2. Kölelerin belli bir dönemden sonra serbest bırakılması (21)
- P192. Deli adamlar (41)
- P230. Ebeveynler ve çocuklar (61)
- P233.6. Oğul babadan intikam alır (6)
- P236. Sorumsuz çocuklar (49)
- P251.3.1. Erkek kardeşler birbirinden intikam alır (4)
- P251.5. İki erkek kardeş (41, 42, 60, 65)
- P251.6.1. Üç erkek kardeş (4)
- P252.2. Üç kız kardeş (43, 56)
- P262. Kaynana (18)
- P265. Damat (34)
- P272.1. Dev (Cadı) süt anne (43)
- P282. Üvey anne (46)
- P310. Dostluk-Arkadaşlık (1, 40)
- P312. Kan kardeşliği (6)
- P320. Misafirperverlik (1, 39, 56)
- P340. Öğretmen ve öğrenci (21)
- P411. Çiftçi (59)
- P412. Çobanlık (8, 32, 49, 50, 65)

- P421. Yargıç (Kadı) (59)
- P431. Tüccar (Kervancı) (59)
- P431.1. Haberlerin yayıcısı olarak tüccarlar (37)
- P440. Esnaflar-Sanatkarlar (28, 59)
- P441. Terzi (4, 27, 47)
- P443. Değirmenci (54)
- P444. Marangoz (27, 47)
- P447.7. Aşık kuyumcu (4)
- P448. Kasap (59)
- P460. Diğer işler ve meslekler (21)
- P461. Asker (21, 45, 51)
- P475. Hırsız-Soyguncu-Harami (34, 47, 66)
- P485. Bilgin kişi (alim, hoca) (21)
- P555. Savaşta mağlûp olma (34)
- P681. Yasla ilgili adetler (68, 69)
- Q53. Kurtarma ödüllendirilir (34)
- Q82. Korkusuzluk ödüllendirilir (5, 40, 57)
- Q91. Akıllılık-Beceriklilik mükâfatlandırılır (24, 35, 49, 50)
- Q111. Zenginlikle mükâfatlandırma (30)
- Q112.0.8. Vezirlik vererek mükâfatlandırma (42)
- Q112.1. Emirlik vererek mükâfatlandırma (9, 10, 34)
- Q114. Hediye vererek mükâfatlandırma (33)
- Q212.3. Hırsızlığın cezası (70)
- Q235. Beddua ile cezalandırma (9)
- Q266. Sözünde durmama cezalandırılır (12)

- Q281. Nankörlük cezalandırılır (37)
- Q301. Kıskançlık cezalandırılır (29)
- Q411. Öldürerek cezalandırma (4, 14, 24, 27, 32, 36)
- Q413. Asarak cezalandırma (26)
- Q414. Diri diri yakarak cezalandırma (28)
- Q416.2.1. Atın (Katırın) kuyruğuna bağlayarak cezalandırma (30, 31, 44)
- Q433. Hapsederek cezalandırma (29, 36)
- Q438. Ceza olarak ormana terk etme (45)
- Q451. Başı kesilerek cezalandırma (27, 36)
- Q451.7. Ceza olarak kör bırakma (51)
- Q456. Ceza olarak diri diri toprağa gömme (43, 44)
- Q458. Döverek cezalandırma (58, 59)
- Q472. Ceza olarak damga vurma (9)
- Q551.3.2.7. Köpeğe çevirerek cezalandırma (43)
- Q551.3.4. Taşa çevirerek cezalandırma (48)
- Q570. Ceza ve affetme (4, 43)
- R10.3. Çocuklar kaçırılır (20)
- R11.2. Cin (Şeytan, Peri) tarafından kaçırılma (21)
- R13.1.5. Kurt insanı kaçıır (12)
- R13.1.6. Kız ayı tarafından kaçırılır ve ayı onu kendisine eş edinir (40)
- R13.3. Kuş tarafından kaçırılıp esir edilme (20)
- R41. Kale, hisar ve zindana hapsedme (16, 53)
- R41.3. Zindana hapsedme (37)
- R41.3.4. Kuyuya hapsedme (34, 52)
- R49. Çeşitli yerlere hapsedme (32)

- R111. Esirlikten kurtulma (21, 37)
- R111.1.1. Prensesin devden kurtarılması (4, 39, 40)
- R111.1.13.1. Ayının mağarasından kadının kurtarılması (40)
- R122. Çeşitli kurtarmalar (2)
- R131.2. Terk edilen çocuğu değirmenci kurtarır (43)
- R131.4. Terk edilen çocuğu balıkçı kurtarır (44)
- R133. Kaybolmuş kadın kurtarılır (21, 29)
- R141. Kuyudan kurtulma (34)
- R150. Kurtarmalar (26)
- R213. Evden kaçma (28)
- R219. Çeşitli kaçmalar (48)
- R260. Takipler (19)
- R315. Mağaraya sığınma (27)
- R325. Kilise (Cami) (19)
- S11. Zalim baba (6)
- S11.4. Baba çocuğunu öldürmeyi planlar (6, 14, 15, 16, 48)
- S12. Zalim anne (52)
- S12.1. Devle evlenip oğluna karşı çıkan hain anne (35)
- S20. Zalim çocuklar ve torunlar (8, 27)
- S31. Zalim üvey anne (21, 30)
- S32. Zalim üvey kız kardeşler (30)
- S41. Zalim büyükanne (45)
- S51. Zalim kayın valide (18)
- S62. Zalim koca (59)
- S72. Zalim teyze (29, 31)

- S111. Zehirleyerek öldürme (35, 48)
- S112.1. Kaynatarak öldürme (61)
- S118. Keserek öldürme (32, 36)
- S133. Kafasını uçurarak öldürme (4, 48)
- S139. Çeşitli zalimce öldürmeler (48)
- S140. Zalimce terk etme ve korumasız bırakma (59)
- S142. Suya atılıp terk edilen insan (12, 43, 44)
- S146. Çukura terk etme (30)
- S146.1. Kuyuya terk etme (4)
- S147. Doğaya (Dağa) terk etme (6)
- S165. Gözlerini oyarak sakat bırakma (29, 30, 31, 52)
- S260.1.4. Başka birinin hayatını kurtarmak için çocuğun kurban edilmesi (48)
- S301. Terk edilen çocuklar (6)
- T10. Âşık olma (9, 56)
- T11.2. Resmini görerek âşık olma (47, 48)
- T11.3. Rüyada gördüğüne âşık olma (13)
- T15. İlk görüşte âşık olma (28, 29, 30, 45, 63)
- T24. Aşka düşme (46)
- T24.1 Aşk hastalığı (20, 28, 47)
- T42.1. İlk görüşte âşık olup düşerek bayılma (48)
- T52.5. Kadını satın almaya çalışma (başlık parası) (17)
- T61. Nişanlanma-Söz kesme (30, 32)
- T61.5.3. Doğmadan birbirleriyle evlenecekleri kararlaştırılan çocuklar (beşik kertme) (20)
- T68.1. Kurtarıcıya ödül olarak teklif edilen prenses (40)

- T69.1.1. Üç erkek kardeş üç kız kardeşle evlenir (26)
- T91.5. Aşkta zengin ve fakir (46)
- T91.6.2. Kral (Prens) aşağı seviyeden bir kıza aşık olur (30)
- T92.7. Rakip aşıklar kız için savaş yaparlar (21)
- T100. Evlilik (51)
- T102. Kahramanın geri dönüp ilk sevgilisiyle evlenmesi (4, 19)
- T130. Evlenme adetleri (9, 13, 17, 18, 19, 26, 27, 28, 30, 34, 45, 47, 52)
- T131. Evlenme şartları (4, 15, 21)
- T131.1.3. Anne ve babanın muhalefetine rağmen evlenme (45)
- T135. Düğün merasimi (9, 13)
- T145. Çok eşle evlenme (44)
- T145.0.1. Birden fazla kadınla evlenme (37, 44)
- T146. Birden fazla kocayla evlilik (21, 59)
- T150. Düğünlerde mutlu olmalar (56)
- T162. Zorla evlilik (18, 28, 36)
- T268. Âşıkların birbirine kavuşması (7, 20, 28)
- T411.1. Kızıyla evlenmek isteyen baba (28)
- T500. Hamile kalma ve doğum (20, 31, 46)
- T511.1.1 Elma yiyerek hamile kalma (37)
- T512. İçeceklerle hamile kalma (26)
- T527. Dua ile çocuk sahibi olma (19, 22)
- T532. Diğer temas yollarıyla hamile kalma (40)
- T532.1.1 Gül koklayarak hamile kalma (31)
- T539. Mucizevî hamile kalma (26)
- T554.7. Yılan doğuran kadın (19)

- T581.2.1. Ölü gibi yatan kadının mezarında bulunan çocuk (29, 52)
- T583. Doğumda eşlik etme (46)
- T596. Çocuklara ad verme (6, 9, 37, 40)
- U60. Zenginlik ve yoksulluk (29, 42)
- V12.4.6. Koyun (koç) kurbanı (12)
- V30. Ayin-İbadet (1, 7, 19, 27)
- V39.6. Verilen sözü tutma (43)
- V57.3. Özel durumlar için dua (12, 21, 38, 44, 52)
- V58. Merasim olarak dua-ibadet (47)
- V200 Dinî-Mukaddes yardımcıları (47)
- V201. Allah (23)
- V233. Azrail (50)
- V300. Dini İnanışlar (28, 51, 58)
- V380. Çeşitli dini inanışlar (12, 44, 50, 56)
- V410. Sadaka ve yardımseverlikle mükafatlandırma (42)
- V532. Mekke'ye giderek hacı olma (51)
- W10. Müşfiklik (61)
- W11. Cömertlik (55)
- W26. Sabır-Tahammül (22, 42, 46, 59)
- W27. Minnettarlık (8, 55)
- W32. Cesaret (5)
- W33. Kahramanlık (9)
- W37. Vicdan sahibi olma (2, 3)
- W45. Şeref (38)
- W111. Tembellik (23, 55)

W121. Korkaklık (5, 40, 57)

W127. Huysuzluk (3)

W137. Meraklılık (10, 27, 36)

W152. Cimrilik (12)

W154. Nankörlük (1, 20, 44, 58)

W154.2.1. Kurtulan hayvan, kurtarıcısını tehdit eder (2, 3)

W157. Sahtekarlık (1, 2, 6, 9, 34, 46)

W171. İkiyüzlülük (1)

W181. Kıskançlık (10, 15, 21, 29, 44, 45)

W185. Zor kullanma (3)

X120. Görme eksikliğiyle ilgili komiklik (59)

X230. Kasaplar ile ilgili mizah (59)

X250. Diğer esnaf ve tüccarlar hakkındaki mizah (59)

X460. Diğer meslekler hakkında mizah (59)

X542. Deli adama ait komiklikler (41, 65)

X700. Evlilikle ilgili komiklikler (3, 59)

X1790. Diğer mantıksal saçmalıklar (59)

X1850. Diğer masal anlatanlar (27)

Z10.1. Başlangıç formülleri (3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 53, 55, 58, 60, 61, 62, 65, 68, 69)

Z10.2. Bitiş formülleri (3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 59, 61, 62, 69)

Z10.3. Bağlayış-Geçiş formülleri (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 30, 34, 33, 35, 37, 39, 42, 44, 45, 47, 48, 51, 52, 54, 57, 58, 68, 70)

Z11. Ani bitişler-Sonu olmayan masallar (68)

Z64. Atasözleri (27, 31, 35, 38, 39, 42, 59, 65)

(T)Z64.1. Deyimler (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 49, 51, 52, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 63, 66, 70)

Z65. Renk formülleri: Beyaz (Ak) (28, 52)

Z65. Renk formülleri: Kırmızı (48, 52)

Z65. Renk formülleri: Mavi (48)

Z65. Renk formülleri: Sarı (10, 23, 30, 43, 48)

Z65. Renk formülleri: Siyah (kara) (3, 14, 30, 34, 51, 52, 62, 65)

Z65. Renk formülleri: Yeşil (48)

(T)Z71. Formülistik sayı: İki (4, 8, 13, 20, 21, 42, 43, 55)

Z71.1. Formülistik sayı: Üç (4, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 19, 21, 26, 27, 30, 33, 35, 36, 39, 40, 43, 44, 45, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 56)

Z71.2. Formülistik sayı: Dört (10, 40, 41, 43, 44)

Z71.3. Formülistik sayı: Beş (5, 6, 32, 35)

Z71.5. Formülistik sayı: Yedi (4, 5, 6, 9, 25, 37, 35, 39, 40)

Z71.5.0.1. Formülistik sayı: Yedinin katları (25)

Z71.6. Formülistik sayı: Dokuz (6, 53)

(T)Z71.8. Formülistik sayı: Yirmi (35)

Z71.8.5. Formülistik sayı: Yirmi dört (56)

Z71.11. Formülistik sayı: Otuz (49)

Z71.12. Formülistik sayı: Kırk (1, 4, 5, 6, 11, 16, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 30, 32, 38, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 51, 53, 57)

Z71.12.0.1. Kırk gün kırk gece düğün (13, 32, 52, 46, 55, 56)

Z71.16. Diğer formülistik sayılar (6, 13, 22, 31, 49)

Z71.16.2. Formülistik sayı: On (35)

Z80. Formülistik şiir (2, 3, 7, 18, 19, 20, 37)

Z100. Sembolizm (51)

Z111.6. Ölü'nün mesajları (10)

Z139. Kişileştirmeler (çeşitli) (59, 69)

Z141. Sembolik renk: Kırmızı (46)

Z142. Sembolik renk: Beyaz (Ak) (4, 7, 40, 46)

Z143. Sembolik renk: Siyah (Kara) (4, 7, 19, 30, 40)

Z148. Sembolik renk: Sarı (30)

Z183. Sembolik isimler (6, 9, 21, 30, 32, 34, 37, 38, 40, 44, 46, 47, 48, 61, 62, 69)

Z221. Kahraman olarak en küçük erkek kardeş (4)

Z230. Kahramanın olağanüstü yiğitliği (9)

Z253. Budala kahraman (41, 59, 61)

Z292. Kahramanın ölümü (69)

Z293. Kahramanın yeniden dönüşü (37)

KAYNAKLAR

I. KAYNAK KİŞİLER

- Ağyar, Nazlı, Kahramanmaraş Merkez, 80 yaşında (2001), Okur-yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 17.03.2001 tarihinde 2 numaralı masal derlendi.)
- Akbaş, Nadire, Elbistan İlçesi Şatova Köyü, 61 yaşında (2001), Okur-yazarlığı var, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 20.05.2001 tarihinde 60 numaralı masal derlendi.)
- Akgün, Habibe, Kahramanmaraş Merkez, 80 yaşında (2005), Okur-yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 17.03.2005 tarihinde 56 numaralı masal derlendi.)
- Alpay, Ali, Elbistan İlçesi Güblüce Köyü, 67 yaşında (1998), Okur yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 29.10.1998 tarihinde 50 numaralı masal derlendi.)
- Başbüyük, Emine, Andırın İlçesi Canbaz Köyü, 73 yaşında (2002), Okur-Yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 20.02.2002 tarihinde 23 ve 40 numaralı masallar derlendi.)
- Biçkes, Necati, Kahramanmaraş Merkez, 56 yaşında (2001), Okur-yazarlığı var, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 17.03.2001 tarihinde 52 numaralı masal derlendi.)
- Bolat, Hatice, Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü, 42 yaşında, Okuma-yazma bilir, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden derlenmiş olan 48 numaralı masal “Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma” adlı tezden alındı.)
- Bolat, Hüsne, Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü, 38 yaşında (2000), İlkokul mezunu, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden derlenmiş olan 10 ve 43 numaralı masallar “Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma” adlı tezden alındı.)
- Bolat, Mehmet, Kahramanmaraş Merkez Döngel Köyü, 74 yaşında (2002), köylüsü Kara Mehmet Ali (M. Ali Gök)’den dinlemiş (Kendisinden 08.02.2002 tarihinde 49 numaralı masal derlendi.)

- Bolat, Yurdağül, Kahramanmaraş Merkez Çukurhisar Köyü, 32 yaşında, İlkokul mezunu, Annesi Emine Taşçı'dan dinlemiş, (Kendisinden 07.11.2000 tarihinde 18 numaralı masal derlendi.)
- Bulut, Hasan, Kahramanmaraş Merkez, 46 yaşında (1997), Okuma-yazması bilir, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 11.02.1997 tarihinde 13 ve 34 numaralı masallar derlendi.)
- Çaldır, Fatma, Göksun İlçesi Küçükçamurlu Köyü, 81 yaşında (1999), Okur yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 03.02.1999 tarihinde 70 numaralı masal derlendi.)
- Çangal, Süleyman, Göksün İlçesi, 104 yaşında (1999), Okur yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden derlenen 27 numaralı masal "Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma" adlı tezden alındı.)
- Çerezoğlu, Ahmet, Kahramanmaraş Merkez, 87 yaşında (2000), Okur yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 26.03.2000 tarihinde 4 numaralı masal derlendi.)
- Çınar, Ayşe, Kahramanmaraş Merkez Yenidemir Köyü, 79 yaşında (1997), Okur-yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 06.07.1997 tarihinde 1 numaralı masal derlendi.)
- Çokparlamış, Fadıma, Kahramanmaraş Merkez, 59 yaşında (1999), Okur-yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 10.03.1999 tarihinde derlenmiş olan 19 numaralı masal "Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma" adlı tezden alındı ve 16.06.1999 tarihinde 64 ve 67 numaralı masallar derlendi.)
- Dağ, Fatma, Kahramanmaraş Merkez Topraklı Köyü, 37 yaşında (2002), İlkokul mezunu, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 07.10.2002 tarihinde 5 numaralı masal derlendi.)
- Davarcıoğlu, Güllü, Kahramanmaraş Merkez, 77 yaşında (2002), Okur yazarlığı yok, Annesinden dinlemiş, (Kendisinden 10.03.2002 tarihinde 30 numaralı masal derlendi.)

- Elagöz, Ayşe, Kahramanmaraş Merkez, 60 yaşında (2001), Okuma yazması yok, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 19.05.2001 tarihinde 22, 53 ve 54 numaralı masallar derlendi.)
- Engizek, Melek, Kahramanmaraş Merkez, 62 yaşında (2002), Okur yazarlığı yok, Annesinden dinlemiş, (Kendisinden 11.05.2002 tarihinde 16 numaralı masal derlendi.)
- Erşan, Hatice, Elbistan İlçesi, 76 yaşında (2002), Okur-yazarlığı yok, Ebesinden (nine) dinlemiş (Kendisinden 19.05.2002 tarihinde 46 numaralı masal derlendi.)
- Gök, Emine, Kahramanmaraş Merkez, 85 yaşında (2004), Okur yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 19.03.2004 tarihinde 63 numaralı masal derlendi.)
- Gök, Sevim, Kahramanmaraş Merkez, 50 yaşında (2004), İlkokul mezunu, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 19.03.2004 tarihinde 12 numaralı masal derlendi.)
- Gökburun, Hasan, Kahramanmaraş Merkez, 63 yaşında (2000), Okuma-yazması yok, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 15.02.2000 tarihinde 57 numaralı masal derlendi.)
- Güneş, Safiye, Kahramanmaraş Merkez, 50 yaşında (1997), Okur-yazarlığı yok. Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 30.03.1997 tarihinde 29 ve 36 numaralı masallar derlendi.)
- Güzelbulut, Pakize, Kahramanmaraş Merkez, 64 yaşında (2001), Okur-yazarlığı yok (Kendisinden derlenen 20 numaralı masal “Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma” adlı tezden alındı.)
- Hurşitoğlu, Emine, Kahramanmaraş Merkez, 58 yaşında (1998), Okur yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 27.02.1998 tarihinde 62 numaralı masal derlendi.)
- İpbulan, Nimet, Kahramanmaraş Merkez, 65 yaşında (1997), Okuma-yazması yok, Büyükannesinden dinlemiş, (Kendisinden 15.01.1997 tarihinde 61 ve 69 numaralı masallar derlendi.)

- Kanadıkırık, Zeynep, Kahramanmaraş Merkez, 75 yaşında (2002), Okur-yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 07.03.2002 tarihinde 59 numaralı masal derlendi.)
- Kaya, İsmail, Afşin İlçesi Alemdar Köyü, 63 yaşında (2000), Okur yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 23.04.2000 tarihinde 25 numaralı masal derlendi.)
- Keçe, Güllü, Kahramanmaraş Merkez, 47 yaşında (2004), Okur-yazar değil, Dedesinden dinlemiş, (Kendisinden 22.04.2004 tarihinde 14 ve 24 numaralı masallar derlendi.)
- Kırıcı, Yusuf, Çağlayancerit İlçesi, 78 yaşında (2003), İlkokul mezunu, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 23.04.2003 tarihinde 47 numaralı masal derlendi.)
- Koç, Ömer, Kahramanmaraş Merkez, 46 yaşında (2005), Okur-Yazarlığı var, Dedesinden dinlemiş (Kendisinden 20.01.2005 tarihinde 44 numaralı masal derlendi.)
- Koska, Yeter, Kahramanmaraş Merkez Kozcağız Köyü, 44 yaşında (2002), Okuma-yazması yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 20.05.2002 tarihinde 39 ve 55 numaralı masallar derlendi.)
- Kutluksaman, Kadriye, Kahramanmaraş Merkez, 61 yaşında (1998), Okur yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 27.02.1998 tarihinde 37 numaralı masal derlendi.)
- Okumuş, Hikmet, Kahramanmaraş Merkez Bulanık Köyü, 58 yaşında (1998), Okur yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 17.03.1998 tarihinde 28 numaralı masal derlendi.)
- Özer, Mehmet (Ali Kiya Mehmet), Ekinözü İlçesi, 60 yaşında (2000), Okur-yazar, Büyüklerinden dinlemiş. (Kendisinden 10.02.2000 tarihinde 9 ve 42 numaralı masallar derlendi.)
- Pamuk, Döne, Elbistan İlçesi İğde Kasabası, 83 yaşında (2004), Okur-yazar değil, Annesinden dinlemiş, (Kendisinden 29.10.2004 tarihinde 32 numaralı masal derlendi.)

- Pamuk, Elif, Elbistan ilçesi Taşburun (Ketizmen) Köyü, 82 yaşında (2002), Okur-yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş, (Kendisinden 25.02.2002 tarihinde 51 numaralı masal derlendi.)
- Rüzgar, Cennet, Andırın İlçesi, 72 yaşında (2003), Okur-yazarlığı yok (Kendisinden 19.05.2003 tarihinde 66 numaralı masal derlendi.)
- Sucu, Ahmet, Kahramanmaraş Merkez, 62 yaşında (2002), Okur yazar, Ninesi Fatma Hanım'dan dinlemiş. (Kendisinden 13.03.2002 tarihinde 17 numaralı masal derlendi.)
- Şahin, Durmuş, Türkoğlu İlçesi Yeşilyöre Kasabası, 50 yaşında (1997), Okuma-yazması yok, Dedesinden dinlemiş, (Kendisinden 01.08.1997 tarihinde derlenmiş olan 6 ve 33 numaralı masallar "Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma" adlı tezden alındı ve 12.02.1998 tarihinde 8, 26, 31 ve 35 numaralı masallar derlendi.)
- Tütüncü, Hayriye, Kahramanmaraş Merkez, 69 yaşında (2001), Okur-yazarlığı yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 26.01.2001 tarihinde 3 ve 11 numaralı masallar derlendi.)
- Ulak, Fatma, Kahramanmaraş Merkez, 74 yaşında (2000), Okuma yazması yok, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 27.03.2000 tarihinde 45 numaralı masal derlendi.)
- Uzun, Ayşe, Kahramanmaraş Merkez Döngöle Köyü, 68 yaşında (1999), Okur-yazar değil, Büyüklerinden dinlemiş (Kendisinden 01.04.1999 tarihinde 7, 41, 58 ve 68 numaralı masallar derlendi.)
- Yavuz, Elife, Kahramanmaraş Merkez, 45 yaşında (1999), İlkokul mezunu, Ebesinden (Nine) dinlemiş, (Kendisinden 03.10.1999 tarihinde 15 numaralı masal derlendi.)
- Yurtsever, Hasan, Afşin İlçesi, 85 yaşında (2002), Okuma-Yazması yok, Köyündeki yaşlılardan dinlemiş, (Kendisinden 12.03.2002 tarihinde 38 ve 65 numaralı masallar derlendi.)
- Yüce, İhsan, Kahramanmaraş Merkez, 49 yaşında (1998), (Kendisinden 27.02.1998 tarihinde 21 numaralı masal derlendi.)

II. KAYNAK ESERLER

A. Asıl Kaynaklar

1. Kitap-Dergi

- “Masal”, *Ana Britannica I-XXII*, (4. baskı), Ana Yayıncılık, İstanbul 1989
- “Masal”, *Edebiyat Ansiklopedisi*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1991.
- “Masal”, *İslam Ansiklopedisi I-XV*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- “Masal”, *Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi I-XII*, Meydan Yayınları, İstanbul 1973.
- “Masal”, *Türk Ansiklopedisi I-XXX*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1976.
- “Masal”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I-VII*, Dergah Yayınları, İstanbul 1986.
- “Masal”, *Yeni Rehber Ansiklopedisi I-XX*, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1993-1994.
- “Masal”, *Yeni Türk Ansiklopedisi I-XII*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1985.
- Aarne, Antti-Stith Thompson, *The Types of the Folktale*, Helsinki 1928.
- Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî*, (1876), (Haz. Recep Toparlı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Akar, Özlem, *Türk Masallarında Kadın Figürü Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Aksoy, Ergin, *Elbistan ve Yöresi Halk Masallarından Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1971.
- Albayrak, Nurettin, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, L&M Yayıncılık, İstanbul 2004.
- Alptekin, Ali Berat, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- , *Kazak Masallarından Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- , *Taşeli Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

- Arslan, Ahmet Ali. *Kuzey Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatında Masallar 1*, (Haz. Ömer Çakır), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Arslan, Mustafa, "Denizli Yöresinde Masal Anlatma Geleneği", *Milli Folklor*, sayı 86, (Yaz 2010), s. 50-57.
- Aslan, Ensar, "Masal Araştırmaları ve Korkak Ali Masalı Üzerine Bir Araştırma", *Milli Folklor*, sayı 58, (Kış 2001), s. 33-45.
- Aslan, Namık, *Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1994.
- Ataman, Sadi Yaver, "Anadolu Halk Ağız Türleri ve Bölgeler Arası Değişik Ağızlar 1-2-3", *Türk Folkloru*, sayı 31-32-33, (Şubat-Mart-Nisan 1982), s. 11-14/ 7-10 /7-9.
- Avezov, Muhtar, *Folklor Yazıları*, (Haz. Ali Abbas Çınar), Bilig Yayınları, Ankara 1997.
- Ayverdi, İlhan, *Kubbealtı Lügati: Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*, (2. baskı), (Redaksiyon-Etimoloji Ahmet Topaloğlu), Kubbealtı Yayınevi, İstanbul 2006.
- Bakırcı, Nedim. *Niğde Masalları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2000.
- Batur, Suat, *Açıklamalı Örnekli Türk Halk Edebiyatı*, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul 1998.
- Bilkan, Ali Fuat, *Masal Estetiği*, Timaş Yayınları, İstanbul 2001.
- Birinci, Necat, "Masal", *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1985.
- Bolat, Emine-Ayşe Birsal Türk, *Kahraman Maraş Masalları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 2001.

- Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1988.
- , *Az Gittik Uz Gittik*, (2. baskı), İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.
- , *Masallar-1- Uçar Leyli*, (Haz.. Muhsine Helimoğlu Yavuz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2001.
- , *Tekerleme*, (Çev. İsmail Yerguz), (Haz. M. Sabri Koz), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.
- , *Zaman Zaman İçinde*, (3. baskı) , İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2009.
- Boyras, Resul, *Hacıbrahimuşağı Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 1998.
- Boz, Erdoğan-H. Kahraman Mutlu, “Kahramanmaraş Ağızları Üzerine Tesbitler”, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu1-3: 6-8 Mayıs 2004- Kahramanmaraş*, İstanbul 2005, c. 2, s. 913-919.
- Bulut, Mediha, *Kahraman Maraş'tan Derlenmiş Masallar*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Kahraman Maraş 1998.
- Caferoğlu, Ahmet, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, (2. baskı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Çağbayır, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük I-III*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007.
- Çetin, Gülen, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Yapılan Folklorla İlgili Lisans Tezleri Bibliyografyası (1940-1980) I*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1986.
- Demir, Mehmet, (Edt.), *Afrika Masalları-Tales From Africa*, (t.y.), (Çev. Kemal Başçioğlu), Yeni Kuşak Yayınları, Ankara 2000.
- Demiray, M. Güner, *Anadolu'dan Masallar*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1996.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (19. baskı), (Haz. Aydın Sami Güneyçal), , Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2002.

- Dilidüzgün, Selahattin, *Çağdaş Çocuk Yazını*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996.
- Divanü Lûgat-it-Türk Dizini*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1972.
- Doğan, Abdullah, *Adıyaman Yöresi Masalları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2010.
- Doğan, D. Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, (9. baskı) , Rehber Yayınları, İstanbul 1992.
- Eberhard, Wolfram-Pertev Naili Boratav, *Typen türkischer Volksmärchen (TTV)*, Viesbaden 1953
- Ekici, Metin, *Dede Korkut Hikayeleri Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikayeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995.
- Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981.
- Erdem, Mehmet Dursun-Esra Kirik-Sibel Üst-Güner Dağdelen, “Türkoğlu Ağzı (Kahramanmaraş Ağzıları-1)”, *Turkish Studies*, Volume 4/8, (Fall 2009), s. 2522-2565.
- Erdem, Mevlüt, “Derleme Sözlüğü’nde Kahramanmaraş Kelimelerinin Dağılımı ve Ses Bilgisi Özellikleri”, *Bilig*, sayı 54, (Yaz 2010), s. 115-138.
- Erşahin, İbrahim, *Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2005.
- Ewig, Ursula, “Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine”, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, (Çev. Zeki C. Arda), Geleneksel Yayıncılık, Ankara 2005, s. 376-389.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, (2. baskı) , Sosyal Yayınlar, İstanbul 1991.
- Feyzioğlu, Yücel. “Eğitimde Masalların Psikolojik Etkileri”, *Folklor/Edebiyat*, sayı 18 (1999/2), s.145-153
- Filizok, Rıza, *Ziya Gökalp’in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Gezgin, İsmail. *Kırmızı Başlıklı Kız’dan İlk Günaha Masalların Şifresi*, Sel Yayıncılık, İstanbul 2007.

- Goldstein, Kenneth S., *Sahada Folklor Derleme Metotları*, (2. baskı), (Çev. Ahmet Edip Uysal), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1983.
- Göğceli, Yaşar Kemal, “Tekerlemeler II”, *Türk Folklor Araştırmaları*, sayı 34, (Mayıs 1952), s. 534-535.
- , “Tekerlemeler Nerede, Nasıl ve Ne Zaman Söylenir (I)”, *Türk Folklor Araştırmaları*, sayı 32, (Mart 1952), s. 497-498.
- Gültekin, Mevlüt, “Kahramanmaraş Ağzına İlişkin Bazı Gözlemler”, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu: 6-8 Mayıs 2004- Kahramanmaraş*, İstanbul 2005, c. 2, s. 905-912.
- Günel, İskender, *Göksun Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1966.
- Günay, Umay, “Elazığ Masallarının Muhtevası.”, *Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu Bildirileri: 24-27 Ekim 1985- Elazığ*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ 1992, s.109-142
- Günay, Umay, *Elazığ Masalları (İnceleme)*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum 1975.
- Güney, Eflatun Cem, *Folklor ve Eğitim*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1966.
- Güzel, Abdurrahman-Ali Torun, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Hançerlioğlu, Orhan, *İnanç Sözlüğü (Dinler-Mezhepler-Tarikatler-Efsaneler)*, İstanbul 1975.
- Karaalioğlu, Seyit Kemal, *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*, (2. baskı) , İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1978.
- Karadağ, Metin, *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*, Akademi Dergisi Yayınları, Balıkesir 1996.
- Karadavut, Zekeriya, *Kırgız Masallarından Seçmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

- Karahan, Leyla, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- Karaköse, Saadet, “Masalların Metafiziği Üzerine”, *Milli Folklor*, sayı 58, (Yaz 2003), s. 93-105
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Kaya, Ayşe Benek, *Has Bahçenin Gülleri: Sivas Masalları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.
- Kaya, Doğan, *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Kaynar, Mehmet, *Narlı Nahiyesi Köylerinden Derlemeler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1972.
- Kılıç, Mine, *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 2001.
- , *Kahramanmaraş Merkez Ağzı*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008.
- Koz, M. Sabri, “Ekinözü Masalları: Delikten Köfte Yağdığında”, *Türk Folkloru*, sayı 9, (Nisan 1980), s. 22-23
- , “Ekinözü Masalları: Küllü Mamık”, *Türk Folkloru*, sayı 8, (Ocak 1980), s. 22-23
- Krohn, Julius -Kaarle Krohn, *Halk Bilimi Yöntemi*, (Çev. Günsel İçöz), (Haz. Fikret Türkmen), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- Kumartaşlıoğlu, Satı, *Balıkesir Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir 2006.
- Kunos, İgnacz, *Türk Halk Edebiyatı*, (Haz. Tuncer Gülensoy), Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1978.
- Kuyumcu, Ali İhsan, *Yıldıralem-Elbistan Masalları*, (2. baskı) , Elbistan Yayınları, İstanbul 1995.

- Mihçı, Ali İhsan, *Elbistan Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1967
- Mirzaoğlu, Gülay, “Türkiye ve Türkmen Masallarının Genel Özellikleri”, *Milli Folklor*, sayı 26, (Yaz 1995), s. 28-30
- Muallim Naci, *Lügati Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.
- Mutluay, Rauf, *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*, Gerçek Yayınları, İstanbul 1979.
- Nişanyan, Sevan, *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, (2. baskı) , Adam Yayınları, İstanbul 2003.
- Oğuz, M. Öcal vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, (7. baskı) , Grafiker Yayınları, Ankara 2010.
- Öcal, Ahmet, “Bulgaristan Türk Masalları ile Yozgat (Karakuyu) Masallarının Karşılaştırılması”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 13, (2002), s. 113-123.
- Önal, Ülkü, *Ahıska Masalları ve Hikayeleri*, Meneviş Yayınları, Ankara 2008.
- Özdemir, Yaşar, *Afşin Ağzı*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara 1960.
- Özkırımlı, Atilla, *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1991.
- Öztürk, Ali, *Türk Anonim Edebiyatı*, (2. baskı) , Yayınevi yok, İstanbul 1986.
- Paköz, Oğuz, *Var Varanın*, Dolunay Yayınları, Kahramanmaraş 2000.
- Sakaoğlu, Saim, “Türk Masal Tipleri Kataloğu Taslağı Üzerine”, *Milli Folklor*, sayı 86, (Yaz 2010), s.43-49
- , *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
- , *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- Sever, Mustafa, “Ziya Gökalp’in Masallarında Tipler”, *Milli Folklor*, 2007, sayı 74, s. 29-33
- Seyidoğlu, Bilge, “Masal”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I-VII*, Dergah Yayınları, İstanbul 1986, s.149-153.

- , *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1975.
- , *Erzurum Masalları*, (2. baskı) , Erzurum Kitaplığı Yayınları, İstanbul 1999.
- Şakalar, Turan, *Elbistan Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1989.
- Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.
- Şimşek, Esmâ, *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması 1-2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Tamer, Hamit, *Elbistan Masalları ve Halk Hikayeleri Üzerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum 1973.
- Tan, Nail, *Folklor (Halkbilimi) -Genel Bilgiler-*, Halk Kültürü Yayınları, İstanbul 1985.
- Tansel, Fevziye Abdullah, *Ziya Gökalp Külliyyatı-I, Şiirler ve Halk Masalları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977.
- Tezel, Naki, *Türk Masalları I-II*, (2. baskı) , Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- Thompson, Stith, *Motif Index of Folk-Literature I-VI*, Indiana University, USA 1955-1958.
- Tolkien, J.R.R., *Peri Masalları Üzerine*, (2. baskı), (Çev. Serap Erincin), Altıkkırkbeş Yayınları, İstanbul 1999.
- Tombuloğlu, H. Mustafa, *Maraş İslahiye ve Kırıkhan Yöresindeki Yörüklerin Etnolojik Tetkiki*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Kürsüsü, Ankara 1974-75.
- Tuğlacı, Pars, “Masal”, *Okyanus Ansiklopedik Sözlük I-VI*, Pars Yayınları, İstanbul 1972.
- Tunç, Mustafa Sekip, “Türk Çocuklarına Ne Gibi Masal ve Hikâyeler Okutmalı? (Anket)”, *Yücel*, sayı 73, (1941), s. 19-20

Türk Dil Kurumu “Masal”, *Türkçe Sözlük*, (10. baskı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Türkeli, Yahya, *Anadolu Masalları I*, Özlem Yayınevi, Ankara 2008.

Tüten, Halil, *Kaynar Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahraman Maraş 1999.

Ünsal, Nil, *Kont Lucanor: Bir Masal Yumağı ve İletileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Vural, Aygül, *Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Akdemir Köyü Monografisi*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adana 2008.

Yaman, Mine, *Kahramanmaraş Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya 1991.

Yunan Masalları, (Der. ve Çev. Hülya Ağdan Helvacı), Okyanus Yayıncılık, İstanbul 2000.

Yücel, Tahsin, *Anadolu Masalları*, (11. baskı) , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

-----, *Anadolu Masalları*, Varlık Yayınları, İstanbul 1957.

Zhamakina, Alfiya, *Kazak Masalları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009.

2. İnternet Adresi-Arşiv

“Masal”, <http://tr.wikipedia.org>, Erişim tarihi: 01.09.2010,
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Masal>.

“Masal”, <http://www.diledebiyat.net>, Erişim tarihi: 01.09.2010,
<http://www.diledebiyat.net/masallar>.

“Masal”, <http://www.turkceciler.com>, Erişim tarihi: 01.09.2010,
http://www.turkceciler.com/yazi_turleri/masal.html.

“Türk Halk Masallarının Genel Özellikleri”, <http://www.diledebiyat.net>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.diledebiyat.net/turk-edebiyati-tarihi/islamiyetin-etkisindeki-turk-edebiyati/halk-edebiyati/halk-nesrinin-genel-ozellikleri/masallar/turk-halk-masallarinin-ozellikleri>.

Akdeniz, Safiye, “Bir ‘Masal İnceleme Modeli’ Önerisi ve Uygulama”, <http://www.ege-edebiyat.org>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.ege-edebiyat.org/docs/471.doc>,

Gündoğar, Muzaffer, “Masallar Üzerine Bir Ufuk Turu”, tes.110mb.com, Erişim tarihi: 01.09.2010, tes.110mb.com/makale/makale.../masallar_uzerine.html,

Helimoğlu Yavuz, Muhsine, “Bir Doğu Masalına Gizlenmiş Ütopik Gerçekler”, *Bilim ve Gelecek*, sayı 43, (Eylül 2007), Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.bilimvegelecek.com.tr/?goster=282>.

Oğuz, M. Öcal, (Edt.), “Masallar”, *Masallar ve Hikayeler*, Ankara 2008, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-75554/hikayeler-ve-masallar.html>.

Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Arşivi

B. Yardımcı Kaynaklar

1. Kitap-Dergi

Ardoğan, Arzu, *Uygur Halk Masalları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.

Arslan, Mustafa, *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar: İnceleme-Metinler*, Zirve Yayınları, Denizli 2008.

Ateş, Ahmet, “Türk Halk Hikâyelerinde İbn Sînâ”, *Türkiyat Mecmuası*, 1954, sayı 11, s. 33-40.

Ayyıldız, Ferit, *İspir ve Pazaryolu Yöresi Masalları (Metin ve İncelemeler)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2001.

- Bakırcı, Nedim, *Türk Dünyası Coğrafyasında Tesbit Edilen Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2004.
- Baydemir, Hüseyin, *Özbek Halk Masalları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum 2004.
- Bayladı, Derman, *Anadolu Masalları 1*, (2. baskı) , Say Yayınları, İstanbul 2007.
- , *Anadolu Masalları 2*, (2. baskı) , Say Yayınları, İstanbul 2007.
- Benjamin, Walter, *Hikâye Anlatıcısı*, (Çev. Nurdan Gürbilek-Sabir Yücesoy), Metis Yayınları, İstanbul 1995.
- Bilgin, Arif, *Elbistanca Sözlük-Örnekleriyle Elbistan Ağzı*, Yayınevi yok, Elbistan 2006.
- Can Emmez, Berivan, *Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.
- Cantek, Levent, *Anadolu Masalları*, Dipnot Yayınları, Ankara 2009.
- Çelikkat, Didar, *Anadolu'dan 20 Masal*, Kirpi Yayıncılık, İstanbul 2008.
- Dağı, Satiye, *Safranbolu Masalları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008.
- Gedikoğlu, Ali Faik, *Az Gittik Uz Gittik Anadolu Masalları*, Çilek Yayınları, İstanbul 2009.
- Kantarcıoğlu, Selçuk, *Eğitimde Masalın Yeri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1991.
- Kaya, Ömer-Hacı Abdullah Kozan, *Mahalli Kelimeler Sözlüğü*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2003.
- Köktürk, Şahin, *Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996.

- Melikof, İrene, *Destandan Masala Türkoloji Yolculuklarım*, (Çev. Turan Alptekin), Demos Yayınları, İstanbul 2008.
- Oktürk, Şerif, *Anadolu Masalları*, (2. baskı) , Kastaş Yayınevi, İstanbul 2002.
- Öcal, Ahmet, *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları (Metinler ve İncelemeler)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999.
- Ölçer, Evrim, *Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2003.
- Önal, Mehmet Naci, “Masallardaki Engeller Üzerine Bir Araştırma”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri: 25-27 Kasım 2004- Ankara*, Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara 2006, s. 183-197
- Özalp, Abdulvahap, *Elbistan Ağzı-Çiçek Köyü Örneği*, Özgü Yayınları, İstanbul 2006.
- Özçelik, Mehmet, *Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1993.
- Özturan, Hacı Ali, *Maraş Merkez Ağzı (Kelimeler, Deyimler, Atasözleri, Dualar, Beddualar, Tekerlemeler, Ninniler)*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2009.
- Sakaoğlu, Saim, “Masallar”, (Ed. Önder Göçgün), *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi 1-7*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2002
- , “Türk Masal Tipleri Katalogu Taslağı Üzerine”, *Milli Folklor*, sayı 86, (Yaz 2010), s.43-49.
- Sarıyüce, Hasan Latif, *Anadolu Masalları*, (2. baskı) , Kapı Yayınları, İstanbul 2010.
- Sevim, Bilgen Aydın, “Walter Benjamin’in Kavramlarıyla Kültür Endüstrisi: ‘Aura’, ‘Öykü Anlatıcısı’ ve ‘Flâneur’”, *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 3/11, (Bahar 2010), s. 509-516.

- Sular, Umut Ömer, *Halk Bilgisi Haberleri ve Çorumlu Dergilerinin Konu ve Eğitim Açısından Karşılaştırılarak İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2006.
- Şimşek, Esmâ, *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1996.
- Şimşek, Esmâ-Ebru Şenocak, “İbn Sinâ Hikâyelerinin Arketipsel Tahlili”, *Milli Folklor* 2009, sayı 82, s. 110-121
- Tunç, Talha, *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2008.
- Türkeli, Yahya, *Anadolu Masalları 1*, Özlem Yayınevi, Ankara 2008.
- , *Anadolu Masalları 2*, Özlem Yayınevi, Ankara 2008.
- Uyar, Tomris, “Soruşturma (Anket)”, *Varlık*, sayı 1001, (Şubat 1991), s. 23
- Uysal, Ahmet Edip, *Yaşayan Türk Halk Hikâyelerinden Seçmeler*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- Yaldız, Hatice Tüba, *Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi (Sarayönü Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2006.
- Ziya Gökalp, *Altın Işık*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.

2. İnternet Adresi-Arşiv

- “Masal Nedir?”, <http://www.yenibilgiler.com>, Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.yenibilgiler.com/tag/masal-tanimi/>.
- Alkan, Ahmet Turan, “Masallar Niçin Güzeldir?”, *Aksiyon*, sayı 831, (22.11.1997), Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/yazar-3217-masallar-nicin-guzeldir.html>
- Demirişik, Ozancan, “Türkiye’nin Dan Brown’ı Şebnem Pişkin: Kırklar Diyarı’na Yolculuk”, *İndigo*, sayı 57, (Haziran 2010), Erişim tarihi: 01.09.2010, <http://indigodergisi.com/57/demirisik.htm>.

Hazar, M. Nedim, “Haftanın Filmi: Batman Kara Şövalye: Bir Şaka Olarak Kötülük”, *Aksiyon*, sayı 831, (28-07-2008), Erişim tarihi: 01.09.2010, http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/columnistDetail_getNewsById.action?newsId=23339.

Hazar, M. Nedim, “Roman Tutsakları”, *Aksiyon*, sayı 831, (26-01-2009), Erişim tarihi: 01.09.2010, http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/columnistDetail_getNewsById.action?newsId=21935.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	İbrahim ERŞAHİN
Doğum Yeri ve Tarihi	Kangal, 14.01.1963
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ata.Üniv. FEF Türk Dili ve Edb. Böl.
Y. Lisans Öğrenimi	KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Barbaros Lisesi (Hatay-İskenderun), KSÜ Fen-Edb. Fak. (Kahramanmaraş)
İletişim	
E-Posta Adresi	ibrahimersahin@ksu.edu.tr
Tarih	15.12.2010